هەدىس شەرىپتىن

ئۇنچە-مارجانلار

أَللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ فِيْمَا اِتَّفَقَ عَلَيْهِ الشَّيْخَانِ

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : ئەكبەر سالىھ

ISBN 7-228-07975-2
(民文)定价 : 30.00元

ISBN 7-228-07975-2
9 787228 079759 >

جَمَعَهُ مُحَمَّدٌ فُؤَادُ عَبْدُ البَاقِى

أَللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

فِيمَا إِتَّفَقَ عَلَيْهِ الشَّيْخَانِ

الْمُتَرْجِمُ: عَبْدُ اللهِ ابْنِ عَبْدِ الكَرِيْمِ

الْمُتَرْجِمُ الْمُرَاجِعُ: عَبْدُ الْاَحَدِ بْنِ أَمِيْرِ بْنِ قُتْلُغْ

دَارُ النَّشْرِ الشَّعْبِيَةِ بِشِنْجَانِغْ

مۇھەممەد فۇئاد ئابدۇلباقى (مىسر)

ھەدىس شەرىپتىن
ئۇنچە-مارجانلار

ـ سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇلمۇسلىم ھەدىس شەرىپلىرى

تەرجىمە قىلىپ تۈرگۈچى: ئابدۇللاھجان ئابدۇكەرىم
نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئابدۇلئەھەد ئەمەر فۇتلۇق

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据
智者之园/阿布拉江·克热木编译. — 乌鲁木齐：
新疆人民出版社，2003.5
ISBN 7-228-07975-2

Ⅰ. 智 …Ⅱ. 阿…Ⅲ. 伊斯兰教— 语录—汇编—
维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ. B96

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2003）第 030173 号

责任编辑：阿布里米提·伊明
责任校对：热那·阿布里米提
封面设计：艾克巴尔·萨里

智者之园（维吾尔文）
阿布拉江·克热木 编著
阿布来提·艾米尔 审订

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮政编码：830001）
新疆新华书店发行
新疆建工印务包装有限责任公司
850×1168 毫米 32 开本 25.5 印张 2
2003 年 12 月第 1 版 2003 年 12 月第 1 次印刷
印数：1 — 3000

ISBN 7—228—07975—2 定价：30.00 元

كىرىش سۆز

ئىنسانىيەت تارىخىدىكى ئۇلۇغ مۇتەپەككۇر، سىياسىيون، دىنىي ۋە ئىجتىمائىي ئىسلاھاتچى، پۈتۈن دۇنيا مۇسۇلمانلىرىنىڭ ياخشى كۆرۈشى ۋە ھۆرمەتلىشىگە مۇيەسسەر بولغان «ئاخىرقى پەيغەمبەر» مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم پانى ئالەمدىن ۋىدالىشىش ئالدىدا ئۆزىنىڭ ئۆمۈرلۈك ئېتىقاد مېۋىلىرىنى يۈكسەك دەرىجىدە يېغىنچاقلاپ، ساھابىلىرىگە مۇنداق دېگەنىدى: «مەن سىلەرگە ئىككى نەرسىنى قالدۇرۇپ كېتىدىغان بولدۇم: بىرى: ئاللاھنىڭ كالامى: يەنە بىرى، مېنىڭ سۈننەتلىرىم. سىلەردىن كىمكى مۇشۇ ئىككى نەرسىنى چىڭ تۇتالىسا زادىلا ئازمايدۇ»[1]. بۇ يەردىكى «ئاللاھنىڭ كالامى» ئىسلام دىنىنىڭ ھەممىگە تونۇشلۇق بولغان مۇقەددەس ۋە تۈپكى دەستۇرى ــ «قۇرئان كەرىم»نى كۆرسىتىدۇ. «مېنىڭ سۈننەتلىرىم» بولسا، بىز تونۇشتۇرۇپ ئۆتمەكچى بولغان «ھەدىس شەرىف»نى كۆرسىتىدۇ.

«ھەدىس شەرىف» ــ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ «قۇرئان كەرىم»نى شەرھلەش ۋە ئىسلام ئەقىدىلىرىنى چۈشەندۈرۈش ھەققىدىكى سۆز ـ تەبلىغلىرىنىڭ خاتىرىسى بولۇپ، ئىسلام دىنىدا قانۇن تۈرغۇزۇشنىڭ ئىككىنچى مەنبەسى. شۇنداقلا مۇسۇلمانلار ئۈچۈن «قۇرئان كەرىم»گە قارىغاندا تېخىمۇ ئېنىق ۋە كونكرېت بولغان ھەرىكەت مىزانى بولۇپ كەلگەن. «قۇرئان كەرىم»دە ھەدىسلەرنىڭ نوپۇزى ھەققىدە ئېنىق قىلىپ مۇنداق دېيىلىدۇ: ﴿**پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەنىنى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار...**﴾ (59- سۈرە «ھەشر» 7- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). شۇنىڭ بىلەن بىرگە ھەدىسلەر مەزمۇن جەھەتتە

---

[1] ئىمام مالىك: ئىمام ئىبنى ھىببان: ئىبنى ھەزىم ۋە ھاكىملار توپلىغان سەھىھ ھەدىس.

سىياسىي، ئىقتىسادىي، ھەربىي، خارىجى ئىشلار، قانۇن، مەدەنىيەت، ئەخلاق ۋە كۈندىلىك تۇرمۇشتىكى كۆپلىگەن ساھەلەرگە چېتىلىدۇ.

1. ھەدىسنىڭ مەزمۇنى ۋە تۈرلەرگە بۆلۈنۈشى

ھەدىس ـــ ئەرەبچە سۆز بولۇپ، مەنە جەھەتتە «سۆزلەت» بىلەن ئوخشىشىپ كېتىدۇ. «ھەدىس»نىڭ مەنىسى «سۆز»، «نۇتۇق»قا توغرا كېلىدىغان بولۇپ، «سۆزلەت» ئادەتتە «ھەرىكەت»، «يول» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ.

مۇھەددىس ئالىملارنىڭ ھەدىس ھەققىدىكى تەبىرىگە ئاساسلانغاندا ھەدىس يەنە ساھابىلەرنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىجازەت قىلغان ۋە سۆكۈت قىلغان سۆز ـ ھەرىكەتلىرى، سۇرغان سوئاللىرىغا بەرگەن جاۋابلىرى، باردى ـ كەلدى جەريانلىرىدىكى سۆز ـ ھەرىكەتلىرى، روھىي كەيپىياتى قاتارلىقلار ھەققىدىكى قىسسىلىرى. جۈملىدىن ساھابىلەرنىڭ «قۇرئان كەرىم»دىكى ئايەتلەرنىڭ مەنىسى ۋە ئۇنىڭ نازىل بولۇشى ھەققىدىكى ئەسلىمىلىرىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ساھابىلەرنىڭ سۆز ـ ھەرىكەتلىرىگە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىجازەت قىلغان ۋە قوشۇلغانلىكەن، بۇنىڭ پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۆز ـ ھەرىكەتلىرىگە باراۋەر ئىكەنلىكى ئۆز-ئۆزىدىن مەلۇم بولغۇسى. مەسىلەن، ساھابىلەردىن مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ دىنىي تەبلىغ ئۈچۈن يەمەنگە مېڭىش ئالدىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن: «بارغىنىڭدا نېمىگە ئاساسەن ھۆكۈم چىقارماقچى بولۇۋاتىسەن؟» دەپ سورىغاندا، مۇئاز: ئاللاھنىڭ كالامىغا ئاساسەن ھۆكۈم چىقارماقچى بولۇۋاتىمەن، دەپ جاۋاب بەرگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھنىڭ كالامىدىن ئۆز سۆزۈڭگە ئاساس تاپالمىغىنىڭدا قانداق قىلماقچىسەن؟» دەپ سورىغاندا، مۇئاز: رەسۇلۇللاھنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىنى ئۇلگە قىلماقچىمەن، دېگەن. پەيغەمبىرىمىز يەنە: «بۇنىڭدىنمۇ ئاساس تاپالمىساڭچۇ؟» دەپ سورىغاندا، مۇئاز: ئۆزۈمنىڭ بىلگىنىمچە قىلىمەن، دېگەن. پەيغەمبىرىمىز: «ئۆزىنىڭ رەسۇلىغا ياخشى دەۋەتچىنى ئۇچراشتۇرغان ئاللاھقا شۈكۈر»، دېگەن[1]. بۇ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ شۇنى تەشەببۇس قىلغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ.

---

[1] تىرمىزىي، ئەبۇ داۋۇد تورلىغان.

ھەدىسلەر ئىچىدە «ھەدىس قۇدسىي» دېيىلىدىغان بىر تۈرلۈك ھەدىسلەر بار بولۇپ، «ھەدىس قۇدسىي»نىڭ مەنىسى «مۇقەددەس سۆزلەر» دېگەنلىك بولىدۇ، يەنە «ھەدىس ئىلاھىي»مۇ دېيىلىدىغان بولۇپ، «مۇددەددەس كۆرسەتمە» دېگەنلىك بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆز- ھەرىكەتلىرى دائىرىسىگە كىرىدۇ. شۇڭا ئۇنىمۇ «ھەدىس» دەپ تەرجىمە قىلىشقا بولىدۇ. ئەمما، بۇ ھەدىسلەرنىڭ مەنىسى ئاللاھتىن، بايان قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بولغاچقا نىسپىي ھالدىكى ئادەتتىكى ھەدىسلەرگە قارىغاندا ئۆزىگە خاس مۇقەددەسلىككە ئىگە بولۇپ، ئالاھىدە ھۆرمەتلىنىپ «ھەدىس ئىلاھىي» دېيىلىدۇ. «ھەدىس ئىلاھىي» ھەمىشە ئاللاھ بىرىنچى شەخس بولۇش شەكلىدە بايان قىلىنىدىغان بولۇپ، مۇنداق ئۈچ خىل شەكىلگە ئىگە:

1) پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئېيتىشچە، ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن:...

2) پەيغەمبىرىمىز ئاللاھ تائالانىڭ سۆزىنى يەتكۈزۈپ مۇنداق دەيدۇ:...

3) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرۋەردىگارىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئېيتىدۇ:...

كۆپىنچە ئەھۋالدا «ھەدىس ئىلاھىي»نىڭ رەسمى تېكىستىنىڭ تۈنجى قۇرى «ئەي پەندىلەر» دېگەن ئىبارە بىلەن باشلىنىدۇ. مەسىلەن، ھەدىس شەرىفتە، پەيغەمبىرىمىز ئاللاھ تائالانىڭ سۆزىنى يەتكۈزۈپ مۇنداق بايان قىلغان: «ئەي پەندىلەر! مەن سىلەرنى ئۆزۈڭلارغا زەھەر يەتكۈزۈشتىن مەنئى قىلىمەن، شۇنداقلا بىر - بىرىڭلارغا زەھەر يەتكۈزۈشتىنمۇ مەنئى قىلىمەن. بىر - بىرىڭلارغا زەھەر يەتكۈزمەڭلار[1]». شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، «ھەدىس ئىلاھىي» ئادەتتە «قۇرئان كەرىم» بىلەن ئادەتتىكى ھەدىسلەر ئوتتۇرىسىدا تۇرىدىغان بىر تۈرلۈك دىنى ئاگاھلاندۇرۇش ھېسابلىنىدۇ. «ھەدىس ئىلاھىي»نىڭ «قۇرئان كەرىم»دىن پەرقى مۇنۇلاردا ئىپادىلىنىدۇ:

1) «قۇرئان كەرىم» مۇئەييەن دەرىجىدىكى ۋەھىي تەرتىپىدە بېرىلگەن بولۇپ، مەنە ۋە سۆز - جۈملىلىرى پۈتۈنلەي ئاللاھتىن كەلگەن. «ھەدىس ئىلاھىي» بولسا پەيغەمبىرىمىزگە چۈشىدە ئاللاھ تائالادىن كەلگەن ۋەھىيلەر بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەت يېقىن ساھابىلىرىگىلا ئېيتقان.

---

[1] ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2) «قۇرئان كەرىم»نى پەيغەمبىرىمىز ئۆز ئېغىزى بىلەن ۋەھىيگە ئاساسەن بايان قىلغان بولۇپ، خاس خادىملار خاتىرىگە ئالغان ۋە ئۆزۈلمەستىن يەتكۈزۈلگەن. «ھەدىس ئىلاھىي» بولسا بارلىق ھەدىسلەرگە ئوخشاش شەخسلەرنىڭ يادلىشى ۋە يەتكۈزۈشى ئارقىلىق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن خېلى يىللار كېيىن ئاندىن رەتلەنگەن، شۇڭا ھەدىس ئىلاھىيمۇ سەھىھ، زەئىپ قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ.

ھەدىس يەنە «ھەدىس ئىلاھىي» دەپ ئايرىلىشتىن باشقا، ھەدىسشۇناسلار ئوخشىمىغان ئۇلچەملەر بويىچە ھەدىسلەرنى ھەر خىل تۈرلەرگە ئايرىيدۇ. مەسىلەن، ھەدىسنىڭ يەتكۈزۈلۈش (ئىسناد) دائىرىسىگە قاراپ پرىنسىپاللىق ھەدىسلەر ۋە كونكرېت ھەدىسلەر دەپ بۆلۈش؛ ھەدىسنىڭ مەزمۇنىنىڭ ئىشەنچلىك بولۇش دەرىجىسىگە ئاساسەن سەھىھ (يۇزدە-يۇز توغرا)، ھەسەن (توغرا) ۋە زەئىپ (ئاجىز) دەپ بۆلۈش؛ ھەدىسنىڭ تېمىسىغا ئاساسەن رىغبەتلەندۈرۈش خاراكتېرلىك ۋە ئاگاھلاندۇرۇش خاراكتېرلىك دەپ بۆلۈش؛ ھەدىسنىڭ شەكىللىنىش ۋاقتىنىڭ ئىلگىرى-كېيىنلىكىگە قاراپ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ۋە داۋاملىق كۈچكە ئىگە بولۇۋاتقان ھەدىسلەر دەپ بۆلۈش قاتارلىقلار.

2. ھەدىسلەرنى يادلاش، خاتىرىلەش ۋە يەتكۈزۈش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايات ۋاقتىدا ئۆزىنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىنى خاتىرىلەشنى مەنئى قىلغان ئىدى. پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: «سۆز ۋە تەبلىغلىرىمنى يېزىۋالماڭلار، كىمدە-كىم قۇرئاندىن باشقا نەرسىنى يېزىۋالغان بولسا، ئۇنى ئۆچۈرۈۋەتسۇن. مېنىڭ سۆزلىرىمنى بىر-بىرىگىلەرگە يەتكۈزسەگىلەرمۇ بولىدۇ[1]». شۇڭا كېيىنكى ۋاقىتلاردا توپلاپ رەتلەنگەن ھەدىسلەرنىڭ كۆپ قىسمى پەيغەمبىرىمىزنىڭ ساھابىلىرى ئەسته ساقلاپ، ئاغزاكى يوسۇندا يەتكۈزگەن ھەدىسلەردۇر. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاخىرەت سەپىرىگە ئاتلىنىش ئالدىدا ساھابىلىرى 114 مىڭ كىشىگە يەتكەن بولسىمۇ، پەيغەمبىرىمزنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىنى ئۆز قۇلىقى بىلەن ئاڭلاپ، ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنلىرى ئانچە كۆپ ئەمەس. خاتىرىلەرگە ئاساسلانغاندا، ھەدىسلەرنى يەتكۈزگەن ساھابىلەر كۆپ

[1] ئەبۇ داۋۇد توپلىغان.

بولغاندا 1500 كىشى چىقىدۇ. مەزكۇر توپلىمىمىزدىكى ھەدىسلەرنى يەتكۈزگۈچىلەرنىڭ سانى 200 گە يەتمەيدۇ. يەنە كېلىپ بۇ ساھابىلەرنىڭ ئەھۋالى، قىلغان ئىشلىرى ۋە ئۇستىگە ئالغان مەجبۇرىيەتلىرى ئوخشىمىغاچقا، چۈشەنگەن ۋە يەتكۈزگەن ھەدىسلەرنىڭ سانىمۇ ئاز بولغاندا بىر: كۆپ بولغاندا نەچچە مىڭ چىقىدۇ. ھەدىسشۇناسلارنىڭ تەھقىقلەپ كۆرۈشىچە يەتكۈزگەن ھەدىسلىرى مىڭدىن ئاشىدىغانلار يەتتە كىشى بولۇپ، ئۇلارنىڭ كونكرېت ئەھۋالى مۇنداق: ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 5374، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 2630، ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 2286، ئائىشە بىنتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھا 2210، ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 1660، جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 1540، ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 1170 ھەدىس يەتكۈزگەن. يەتكۈزگەن ھەدىسلىرى يۈزدىن ئاشىدىغانلار ئىچىدە يۇقىرىقى يەتتە كىشىدىن باشقا يەنە ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد، ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر، ئەبۇ زەر، سەئىد ئىبنى ئەبى ۋەققاس، ئەبۇ دەردائ، مۇئاز ئىبنى جەبەل قاتارلىقلار بار. يۇقىرىقى ساھابىلەرنىڭ شۇنچە كۆپ ھەدىسلەرنى يەتكۈزگەنلىكى بىر جەھەتتىن ئۇلارنىڭ رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ يۈرگەن ۋاقتىنىڭ بىرقانچە يىل ئۆزۈن بولغانلىقى ۋە كۆپىنچە رەسۇلۇللاھنىڭ ئەترايىدا يۈرگەنلىكى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولسا، يەنە بىر جەھەتتىن ئىجتىھات بىلەن ھەدىس يادلىغانلىقى ۋە كۆچۈرگەنلىكى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. روشەنكى، بىر قىسىم ساھابىلەرنىڭ ئەسىتە تۇتۇش ئىقتىدارى ياخشى بولۇپ، تەپەككۇرغىمۇ ماھىر ئىدى. مانا بۇ ھەدىسلەرنىڭ بىزگىچە يېتىپ كېلىشىدىكى مۇھىم سەۋەبلەرنىڭ بىرى.

ھەدىسشۇناسلار تەتقىق قىلىش ئارقىلىق پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۆز سۆز - ھەرىكەتلىرىنى خاتىرىگە ئېلىشتىن توسۇشى «قۇرئان كەرىم» ۋەھيي ئارقىلىق نازىل بولۇشقا باشلىغان ۋاقىتلار بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «قۇرئان كەرىم» بىلەن ھەدىسلەرنىڭ ئارىلىشىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ شۇنداق قىلغان. دەپ قارايدۇ. ئەمىلىيەتتە، كېيىنكى يىللاردا ھەدىسلەرنىڭ ئۇنتۇپ كېتىلمەسلىكى ۋە تەدبىقلاشقا قولاي بولۇشى ئۈچۈن بىزدە ساھابىلەرنىڭ «قۇرئان كەرىم» بىلەن ھەدىسلەرنى

ئارىلاشتۇرىۋەتمەسلىك شەرتى ئاستىدا، ئايرىم قەغەزگە ھەدىسلەرنى پۈتۈپ ساقلىغان.

پەيغەمبىرىمىز بىلەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرنىڭ سۆھبىتى بۇ دەللىلنىڭ ئىشەنچلىكلىكىنى ئاشۇرىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىنى خاتىرىلەشكە بولۇش- بولماسلىق مەسىلىسى ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئاڭلىغان سۆزلىرىمنى خاتىرىلىسەم بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا پەيغەمبىرىمىز: «بولىدۇ»، دەپ جاۋاب بەرگەن. ئۇ يەنە: خۇشال بولغان ياكى خاپا بولغان ۋاقىتلىرىڭدىكى سۆزلىرىڭنىمۇ خاتىرىگە ئالسام بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبىرىمىز: «بولىدۇ، چۈنكى سۆزلىگەنلىرىمنىڭ ھەممىسى ئاللاھنىڭ ھەقىقەتلىرىدۇر[1]»، دېگەن.

گەرچە كۆپلىگەن ساھابىلەر ئاز بولمىغان ھەدىسلەرنى يادلىغان ۋە خېلى كۆپ ساندىكى ساھابىلەر يەنە يېزىپ خاتىرىگە ئالغان بولسىمۇ، ھېجىرىيە 1 - ئەسىردە خەلىفە تەرىپىدىن تېخى رەسمىي يارلىق چۈشۈرۈپ ياكى ئادەم تەشكىللەپ ھەدىسلەرنى توپلىغان ئەمەس ئىدى. مۇشەققەتلىك ۋە زور ھەجىملىك بۇ خىزمەت مىلادىيە 7 - ئەسىرنىڭ 20 - يىللىرى باشلىنىپ، 10 - ئەسىردە ئاساسەن ئاياغلاشتى.

ھەدىس ھەرقايسى جايلاردا پارچە ھالدا تارقىلىپ يۈرۈپ، مەۋزۇئ (ساختا ھەدىس) ئويدۇرۇپ چىقىش ئەھۋالى كېلىپ چىقتى. بۇنىڭدىن مۇسۇلمانلار تولىمۇ خاتىرجەمسىزلەندى. خەلىفە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەدىسلەرنى توپلاش نىيىتىگە كېلىپ، بىر قىسىم ساھابىلەرنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەن بولسىمۇ، ئاخىردا «قۇرئان كەرىم»گە تەسىر يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ توختاپ قالغان. كېيىن تابىئىنلار (رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرى بىلەن بىللە بولغانلار) دەۋرىدىن باشلاپ، ھەدىس شەرىفلەر كەڭ كۆلەمدە توپلىنىشقا باشلىغان.

3. مەشھۇر «ھەدىس شەرىف» توپلاملىرى

1) «مۇسنەدۇ ئەبى ھەنىيفە». مۇئەللىپى ئەبۇ ھەنىيفە نۇئمان ئىبنى سابىت، كۆفەدە ياشىغان (ھ 80 — 150، م 699— 767).

---

[1] ئەبۇ داۋۇد توپلىغان.

2) «مۇۋەتتا مالىك». 1826 ھەدىس بار. مۇئەللىپى مالىك ئىبنى ئەنەس ئەسبەھى، مەدىنىدە ياشىغان (ھ 93 — 179، م 712 — 795).

3) «مۇسنەدۇششافىئىي». 709 ھەدىس بار. مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئىدرىس شافىئىي، گازادا ياشىغان (ھ 150 — 204، م 767— 820).

4) «مۇسنەدۇ ئەھمەد». تەكرار ھەدىس 26363 ھەدىس، تەكرارلانمىغانلىرى 9339 ھەدىس. مۇئەللىپى ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل، باغدادتا ياشىغان (ھ 164 — 241، م 780 — 855).

5) «سۇنەنۇددارىمىي» تەكرار ھەدىس 3367، تەكرارلانمىغانلىرى 1668 ھەدىس. مۇئەللىپى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇراھمان، سەمەرقەندتە ياشىغان (ھ 181 — 255، م 792 — 869).

6) «سەھىھۇلبۇخارى». مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئىسمائىل جۇئفى، بۇخارادا ياشىغان (ھ 194— 256، م 810— 870). ئۇ كىشى تولىمۇ تەقۋادار ۋە ئىلمىدە زىيادە ئېھتىياتچان بولۇپ، ھەر بىر ھەدىسنى يازغاندا ئاۋۋال غۇسلى قىلىپ، ئىككى رەكئەت نامازئوقۇپ، ئاللاھقا ئىستىخارە قىلىپ ئاندىن يازغان. ئۇ 16 يىل ئىچىدە توپلىغان 600 مىڭدىن ئارتۇق ھەدىس ئىچىدىن تەھلىل قىلىش، رەتلەش، خىلاش ۋە تەھققىقلەش ئارقىلىق ئەڭ ئاخىرىدا 7008 ھەدىسنى تاللاپ چىققان، تەكرارلانغان ھەدىسلەرنى چىقىرىۋەتكەندە قالغىنى 2362 ھەدىس. ئۇ ھەدىس تەھقىقلەش ئۈچۈن مەككە، مەدىنە، باغداد، دەمەشىق، بەسرە، كۇفە، نىشاپۇر ۋە بەلخ قاتارلىق جايلارغا بارغان.

7) «سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد». مۇئەللىپى سۇلايمان ئىبنى ئەشئەس، سىجىستاندا ياشىغان (ھ 202 — 275، م 816 — 889). بۇ تويلامغا جەمئى 4590 ھەدىس كىرگۈزۈلگەن، تەكرارلانمىغانلىرى 3784 ھەدىس بولۇپ، تۆزگۈچى بۇ ھەدىسلەرنى 500 سىك ھەدىس ئىچىدىن تاللاپ چىققان.

8) «سەھىھۇلمۇسلىم». مۇئەللىپى مۇسلىم ئىبنى ھەججاج ئىبنى مۇسلىم نىشاپۇرى (820 — 874). ئۇ كىشى 15يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ 300 مىڭدىن كۆپ ھەدىس توپلىغان ۋە بۇنىڭدىن 5362 ھەدىسنى تاللاپ «سەھىھۇل مۇسلىم» قىلىپ تۈزۈپ چىققان، تەكرارلانمىغان ھەدىس

2846، ئۇ ئىلىم تەھسىل قىلىش ئۈچۈن ھىجاز، ئىراق، مىسىر قاتارلىق جايلارغا بارغان ھەمدە ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل قاتارلىق ئۆز زامانىسىنىڭ مەشھۇر مۇھەددىسلىرىدىن ھەدىس ئۆگەنگەن.

9) «سۇنەنۇ ئىبنى ماجە». بۇ توپلامغا جەمئىي 4332 ھەدىس كىرگۈزۈلگەن، تەكرارلانمىغانلىرى 3978 ھەدىس. مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى يەزىد رەبەئى، كاسىفتا ياشىغان (ھ 207 — 273، م 821 — 887).

10) «جامىئۇتتىرمىزىي». مۇئەللىپى ئەبۇ ئىسا مۇھەممەد ئىبنى ئىسا تىرمىزىي، خۇراسانداا ياشىغان (ھ 209 — 279، م 824 — 892). بۇ ھەدىس توپلىمىغا جەمئى 3891 ھەدىس كىرگۈزۈلگەن، تەكرارلانمىغانلىرى 3367 ھەدىس. بۇ توپلام فىقھەشۇناسلىقنى تەتقىق قىلىشتىكى مۇھىم مەنبە.

11) «مۇسنەدۇ ئەبى يەئلا». تەكرارلانغان، تەكرارلانمىغان بولۇپ جەمئىي 7555 ھەدىسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مۇئەللىپى ئەبۇ يەئلا ئەھمەد ئىبنى ئەلى (ھ 210 — 307، م ؟).

12) «سۇنەنۇننەسەئىي». تەكرار ھەدىس 5662. تەكرارلانمىغانلىرى 2515 ھەدىس. مۇئەللىپى ئەھمەد ئىبنى ئەلى، خۇراسانداا ياشىغان (ھ 215— 303، م 827 — 915).

13) «ئەلئەۋسەتۇ». تەكرارلانغان، تەكرارلانمىغان بولۇپ جەمئىي 21584 ھەدىسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مۇئەللىپى سۇلايمان ئىبنى ئەھمەد تىبرانى، شامدا ياشىغان (ھ 260 — 360، م؟).

14) «سۇنەنۇدداريقۇتنىي». تەكرارلانغان، تەكرارلانمىغان بولۇپ جەمئىي 4732 ھەدىسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مۇئەللىپى ئەلى ئىبنى ئۆمەر، باغدادتا ياشىغان (ھ 306 — 385، م 918 — 995).

15) «ئەلمۇستەدرەك». مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ، نىشاپۇر-خۇراساندا ياشىغان (ھ 321 — 405، م ؟).

16) «سەھىھۇ ئىبنى خۇزەيمە». 3036 ھەدىسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئىسھاق ئىبنى خۇزەيمە، نىشاپۇر-خۇراساندا ياشىغان (ھ 223 — 311، م ؟).

17) «شۇئەبۇل ئىمان». تەكرارلانغان، تەكرارلانمىغان بولۇپ جەمئىي 21592 ھەدىسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مۇئەللىپى ئەھمەد ئىبنى ھۇسەين بەيھەقى، نىشاپۇر - خۇراسانلىق (ھ 374 — 458، م 984 — 1066).

18) «سەھىۋ ئىبنى ھىببان». 7489 ھەدىسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ھىببان، سەمەرقەندلىك)ھ ؟ ـــ 354، م ؟).

«ھەدىس شەرىفتىن ئۇنچە ـ مارجانلار» ناملىق مەزكۇر كىتابنى مىسرلىق مۇھەممەد فۇئاد ئابدۇلباقى)1882ـــ 1968) «سەھىھۇلبۇخارى» ۋە «سەھىھۇلمۇسلىم» ناملىق ئىككى مەشھۇر ھەدىس شەرىق توپلىمىدا ئاساسەن ئوخشاش توپلانغان ئەڭ سەھىھ ھەدىس شەرىفلەرنى توپلاپ، تۈزۈپ چىققان. ھەدىس شەرىق تەرتىپىنى «سەھىھۇلبۇخارى»نىڭ تەرتىپى بويىچە تىزماي، «سەھىھۇلمۇسلىم»نىڭ تەرتىپىگە ئاساسەن تىزغان. ھەربىر ھەدىسنى: مۇشۇ ھەدىس سەھىھۇلبۇخارىنىڭ پالانى بابى مانچىنچى نومۇرلۇق ھەدىسكە ئاساسەن ئوخشاش، دەپ ئەسكەرتىش بەرگەن. چۈنكى، «سەھىھۇلبۇخارى»دا بىر ھەدىس بىر قانچە ئورۇندا تەكرار كەلتۈرۈلگەن. بەزى ھەدىسلەر باشقا مەزمۇندىكى ھەدىسلەر قاتارىغا تىزىلىپ قالغان. شۇنىڭ بىلەن ئوقۇرمەنلەر ئىزدىگەن ھەدىسنى مۆلچەرلىگەن يېرىدىن تاپالماي قالمىغان ئەھۋال كېلىپ چىققان. «سەھىھۇلمۇسلىم»دا يۈزىرىقىدەك مەسىلىلەر يوق بولۇپ، ئىمام مۇسلىم ھەربىر ھەدىسنى مەزمۇنلار بويىچە ھەر قايسى تۈرلەرگە بۆلۈپ، توپلامنىڭ قاتلاملىرىنى ئېنىق، مەزمۇنلارنى تېپىش ئوڭاي ھالغا كەلتۈرۈپ رەتلىگەن. ئەگەر مەلۇم بىر ھەدىس «سەھىھۇلبۇخارى»دا بار بولۇپ، «سەھىھۇلمۇسلىم»دا بولمىسا، ياكى «سەھىھۇلمۇسلىم»دا بار بولۇپ، «سەھىھۇلبۇخارى»دا بولمىسا، بۇ توپلامغا كىرگۈزۈلمىگەن. شۇڭا، بۇ توپلام «قۇرئان كەرىم»دىن قالسىلا ئەڭ ئىشەنچلىك ھەدىس شەرىق توپلىمى ھېسابلىنىدۇ.

بۇ توپلام مەشھۇر خۇيزۇ ئالىم، جۇڭگو ئىسلام دىنى جەمئىيىتىنىڭ سابىق مۇئاۋىن مۇدىرى ماجىيەن تەرىپىدىن تەرجىمە قىلىنىپ، بېيجىڭدىكى «دىن مەدەنىيىتى نەشرىياتى» تەرىپىدىن 2002- يىلى خەنزۇ تىل ـ يېزىقىدا نەشر قىلىنغان. بۇ توپلام نەشر قىلىنغاندىن كېيىن ئىسلام دىنىنى تەتقىق قىلغۇچىلار ۋە كەڭ خۇيزۇ ئاممىسى ئىچىدە ئالقىشقا ئېرىشكەن. بىز ئۇيغۇرچە تەرجىمىسىنى خەنزۇ تىلىدا نەشر قىلىنغان ئاشۇ نۇسخىسىغا ئاساسەن تەرجىمە قىلىپ، تۈزۈپ چىقتۇق. بىر قىسىم تېمىلارنىڭ مەزمۇنىنى تېخىمۇ يورۇتۇپ بېرىش ئۈچۈن مۇناسىۋەتلىك

ھەدىس شەرىپلەرنى «سەھىھۇلبۇخارى» ياكى «سەھىھۇلمۇسلىم»دىن تاللاپ ئېلىپ، قوشۇمچە قىلىدۇق. قىسمەن مەزمۇنلارنىڭ دەۋر قاراتمىلىقى، تەشبىھ (ئوخشىتىش(قاتارلىق تەرەپلەرنى كىشىلەرنىڭ خاتا چۈشىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلىپ تۇزۇش جەريانىدا قالدۇرۇپ قويدۇق.

ھەدىس شەرىپنى تەرجىمە قىلىش ئاددىي خىزمەت بولمىغاچقا، سەۋەنلىكلەرنىڭ بولۇشى تەبىئىي. كېيىنكى نەشرىدە تۇزىتۇپلىشىمىز ئۈچۈن ئۇستازلارنىڭ پىكىر - تەكلىپ بېرىشىنى سەممىي ئۈمىد قىلىمىز.

2003 - يىلى 12- ئاي.

مۇندەرىجە

مۇقەددىمە 1

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام توغرۇلۇق يالغان سۆز توقۇشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا 1

بىرىنچى باب ئىمان 2

1. ئىمان ۋە ئۇنىڭ خىسلەتلىرى توغرىسىدا 2

2. ئىسلام ئاساسلىرىنىڭ بىرى بولغان نامراز توغرىسىدا 3

3. جەننەتكە كىرگىلى بولىدىغان ئىمانىنىڭ بايانى توغرىسىدا 4

4. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان» دېگەن سۆزى توغرىسىدا 4

5. ئاللاھقا، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە دىننىڭ قانۇن - تۈزۈمىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە ۋە ئۇنىڭغا چاقىرىق قىلىشقا بۇيرۇش توغرىسىدا 5

6. «لائىلاھە ئىللەللاھ» دېگەن سۆزنىڭ تۇنجى ئىمان ئىكەنلىكى توغرىسىدا 6

7. ئىمانغا شەك كەلتۈرمەي ئىمان بىلەن ئاللاھقا ئۇچراشقان كىشىگە دوزاخ ئوتى ھارام بولۇپ، جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 7

8. ئىمانىنىڭ تارماقلىرى توغرىسىدا 9

9. ئىسلام (ئەمەللىرىنىڭ) پەرقلىرى ۋە قايسى ئىشىنىڭ ئەڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا 9

10. ئىمانىنىڭ ھالاۋىتىنى تاپقىلى بولىدىغان خىسلەتلەر توغرىسىدا 10

11. رەسۇلۇللاھنىڭ مۇھەببىتى ئائىلە، پەرزەنت، دادا ۋە ھەممە كىشىلەرنىڭ مۇھەببىتىدىن ئۈستۈن بولۇشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا 10

12. ئۆزى ياخشى كۆرگەن نەرسىنى باشقا دىنىي قېرىنداشلىرىغا ياخشى كۆرۈشنىڭ ئىمانىنىڭ خىسلەتلىرىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا 10
13. خوشنا ۋە مېھمانىنى ھۆرمەتلەشكە ئىلھاملاندۇرۇش، ياخشى گەپ قىلىش، بولمىسا شۇك تۇرۇش، بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئىمانىنىڭ جۈملىسىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا 11
14. ئىمان ئەھلىنىڭ ئىمانىدىكى پەرقى ۋە يەمەن خەلقىنىڭ ئىمانىنىڭ ئۈستۈنلۈكى توغرىسىدا 11
15. دىننىڭ تەسىھەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا 12
16. ئىمانىنىڭ گۈناھ بىلەن كەملەپ كېتىدىغانلىقى ۋە گۈناھكارنىڭ ئىمانىنىڭ ئىنكار قىلىش ئىمانىنىڭ كامالىتىنىڭ ئىنكار قىلىش ئىكەنلىكى توغرىسىدا 12
17. مۇناپىقنىڭ ئادەتلىرى توغرىسىدا 13
18. مۇسۇلمان قېرىندىشىغا «ئەي كافىر» دېگەن كىشىنىڭ ئىمانىنىڭ قانداق ھالەتتە ئىكەنلىكى توغرىسىدا 13
19. دادىسى ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ تېنىۋالغان كىشىنىڭ ئىمانىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 14
20. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مۇسۇلمانغا ئازار بېرىش پاسىقلىق، ئۇنى ئۆلتۈرۈش ئىمانسىزلىق» دېگەن سۆزى توغرىسىدا 14
21. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مەندىن كېيىن بىر-بىرىڭلارنى قىيىردىغان كافىرلارغا ئايلىنىپ كەتمەڭلار» دېگەن سۆزى توغرىسىدا 15
22. پالانى بۇلۇت سەۋەبىدىن يامغۇر ياغدى دېگەن كىشىنىڭ ئىمانسىزلىقى توغرىسىدا 15
23. ئەنسارىيلارنى دوست تۇتۇش ئىمانىنىڭ جۈملىسىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا 16
24. ئىبادەتنىڭ كەملەپ كېتىشى بىلەن ئىمانىنىڭ كەملەپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدا 16

25. ئاللاهقا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئەڭ پەزىلەتلىك ئەمەل ئىكەنلىكى توغرىسىدا 17
26. ئاللاهقا شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ قەبىھ گۇناھ ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى گۇناھلار توغرىسىدا 18
27. گۇناھى كەبىرە ۋە ئۇنىڭ ئەڭ چوڭى توغرىسىدا 18
28. ئاللاهقا شېرىك كەلتۈرمەي ئۆلگەن كىشىنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 19
29. دىنسىز كىشى «لائىلاهە ئىللەللاه» دەپ گۇۋاهلىق ئېيتىپ تۇرسىمۇ ئۆلتۈرۈۋېتىشنىڭ هاراملىقى توغرىسىدا 20
30. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ «بىزگە قورال تەڭلىگەن كىشى بىزدىن ئەمەس» دېگەن سۆزى توغرىسىدا 21
31. يۈزىگە ئۇرۇش، ياقا يىرتىش ۋە جاهىلىيەتنىڭ قىلمىشلىرىنى قىلىشنىڭ هاراملىقى توغرىسىدا 21
32. سۈخەنچىلىكنىڭ قاتتىق هاراملىقى توغرىسىدا 22
33. قىلغان ياخشىلىقىغا مىننەت قىلىش، يالغان قەسەم بىلەن مال سېتىشنىڭ هاراملىقى ۋە ئاللاه قىيامەت كۈنى گەپمۇ قىلمايدىغان، نەزىرىمۇ سالمايدىغان ۋە ئۇلارنى پاكلىمايدىغان ئۇچ خىل كىشى توغرىسىدا 22
34. ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشنىڭ قاتتىق هاراملىقى، ئۆزىنى قانداق ئۇسۇلدا ئۆلتۈرۈۋالسا شۇ ئۇسۇل بىلەن ئازابلىنىدىغانلىقى ۋە جەننەتكە پەقەت مۇسۇلمانلارلا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 23
35. خىيانەتنىڭ قاتتىق هاراملىقى ۋە جەننەتكە پەقەت مۇئمىنلەرلا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 25
36. جاهىلىيەت ئەمەللىرى سۈرۈشتە قىلىنامدۇ؟ 26
37. ئىسلام دىنىنىڭ ئىلگىرىكى ئىشلارنى بىكارقىلىدىغانلىقى، شۇنداقلا هىجرەت ۋە هەجنىڭمۇ ئىلگىرىكى گۇناھلارنى بىكار قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا 26

38. دىنسىزنىڭ مۇسۇلمان بولۇشتىن ئىلگىرىكى ياخشى ئەملىلىرى توغرىسىدا.....27
39. ئىمانغا سادىق بولۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىخلاس قىلىش توغرىسىدا.....27
40. ئورناپلا قالمىسا كۆڭۈلگە كەچكەن ياكى ئۆزىچە ئويلاپ قالغان گۇناھ ئىشلاردىن ئاللاھنىڭ ئۆتىدىغانلىقى توغرىسىدا.....27
41. ئەگەر بىر بەندە بىر ياخشى ئىشنى ئويلىسا، يېزىلىدىغانلىقى، ئەگەر يامان ئىشنى ئويلىسا، يېزىلمايدىغانلىقى توغرىسىدا.....28
42. ئىماندىكى ۋەسۋەسە ۋە ۋەسۋەسىگە چۈشۈپ قالغان ئادەمنىڭ نېمە دېيىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا.....28
43. يالغان قەسەم قىلىپ مۇسۇلماننىڭ ھەققىنى ئېلىۋالغان كىشىنىڭ دوزاختا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا.....29
44. باشقىلارنىڭ مېلىنى ئېلىۋېلىش كويىدا بولغان كىشىنىڭ قان تۆككۈچى قاتاردا بولىدىغانلىقى، ئۆلسە دوزاختا كىرىدىغانلىقى ۋە مېلىنى قوغدايمەن دەپ ئۆلگەن كىشىنىڭ شېھىت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....30
45. پۇقرانى ئالدىغان ئەملدارنىڭ دوزاختا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا.....30
46. ئامانەت ۋە ئىماننىڭ بەزى دىللاردىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىدىغانلىقى ۋە قەلبلەرنىڭ پىتنىگە يولۇقىدىغانلىقى توغرىسىدا.....30
47. ئىسلامنىڭ ئاجىز ھالەتتە باشلىنىپ يەنە ئاجىز ھالەتكە قايتىدىغانلىقى ۋە ئىماننىڭ ئىككى مەسجىت (ھەرەم مەسجىتى ۋە پەيغەمبەر مەسجىتى) ئارىلىقىغا يىغىلىدىغانلىقى توغرىسىدا.....31
48. قورققان ئادەمنىڭ يوشۇرۇنۇشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا.....32
49. بىرەر كىشىنىڭ ئىماننىڭ ئاجىزلىقىدىن ئەندىشە قىلىنسا، ئۇ كىشىگە دوستلۇق ئىزھار قىلىشنىڭ لازىملىقى ۋە باشقىلارنى پاكىتسىز ئىماندىن چىقىرىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا.....33
50. دەللىللەرنىڭ ئوتتۇرغا چىقىشى بىلەن دىلغا ئارام ملىق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....33

51. ھەممە كىشىلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىشىنىڭ ۋاجىبلىقى ۋە ئىسلام بىلەن بارلىق دىنلارنىڭ ئەمەلدىن قالىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 34
52. مەريەم ئوغلى ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرئىتىنى بويىچە ھۆكۈم قىلىشى ئۈچۈن چۈشىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 35
53. ئىمان قوبۇل قىلىنمايدىغان زامان توغرىسىدا..... 35
54. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىينىڭ باشلىنىشى توغرىسىدا..... 36
55. رەسۇلۇللاھنىڭ ئىسرا (ئاسمانغا ئېلىپ چىلىشى) ۋە نامازنىڭ پەرز بولۇشى توغرىسىدا..... 38
56. مەريەمنىڭ ئوغلى ئىيسا ۋە ئالدامچى دەججال توغرىسىدا..... 44
57. سىدرەتۇلمۇنتەھا دەرىخى توغرىسىدا..... 46
58. «ئۇ جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن ئىككىنچى قېتىم سىدرەتۇلمۇنتەھا (دەرىخى) نىڭ يېنىدا كۆردى» دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسى ۋە رەسۇلۇللاھ ئىسرا كېچىسى پەرۋەردىگارنى كۆرگەنمۇ؟ دېگەنلەر توغرىسىدا..... 46
59. مۇئىمىنلەر ئاخىرەتتە ئاللاھنى كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 47
60. قانداق قىلغاندا ئاللاھنى كۆرگىلى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 48
61. شاپائەتنىڭ ھەقلىقى ۋە تەۋھىدچىنىڭ چوقۇم دوزاختىن چىقىرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 54
62. ئەڭ ئاخىردا دوزاختىن چىقىدىغان ئادەم توغرىسىدا..... 54
63. جەننەتتە ئورنى ئەڭ تۆۋەن كىشى توغرىسىدا..... 55
64. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز ئۈممەتلىرىگە شاپائەت تىلەيدىغان دۇئاسىنى ئاخىرەتكە قالدۇرۇپ قويغانلىقى توغرىسىدا..... 60
65. ئاللاھنىڭ ﴿يېقىن تۇغقانلىرىڭنى ئاگاھلاندۇرغىن﴾ دېگەن سۆزى توغرىسىدا..... 61
66. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ئەبۇ تالىب ئۈچۈن شاپائەت تىلىگەنلىكى ۋە شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭغا قىيامەت كۈنى يەڭگىللىك

بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....62
67. دوزاخ ئەھلىنىڭ جازاسى ئەڭ يېنىك كىشى توغرىسىدا.....63
68. رەسۇلۇللاھنىڭ دوستىنىڭ ئاللاھ ۋە مۆئمىنلەر ئىكەنلىكى توغرىسىدا.....63
69. بەزى مۆئمىنلەرنىڭ سوئال ـ سوراق قىلىنماي، جازالانماي ئۆتۈل جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا.....64
70. ئاللاھنىڭ ئادەم ئەلەيھىسسالامنى ھەر مىڭدىن 999 نى دوزاختا ھەيدە، دېگەنلىكى توغرىسىدا.....66
ئىككىنچى باب تاھارەت.....68
1. نامازغا تاھارەت ئېلىشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا.....68
2. رەسۇلۇللاھنىڭ تاھارەت ئېلىش ئۇسۇلى توغرىسىدا.....68
3. بۇرنىغا سۇ ئېلىش ۋە ھاجەتتىن كېيىن چالمىنى تاق تۆتۈش توغرىسىدا.....69
4. ئىككى پۇتىنى ئوشۇقى بىلەن قوشۇپ پاكىز يۇيۇش توغرىسىدا....69
5. تاھارەت ئېلىشتا يۇيىدىغان دائىرىنى كېڭەيتىشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا.....70
6. مىسۋاك ئىشلىتىش توغرىسىدا.....70
7. فىترەت (ھەممە پەيغەمبەرلەرگە ئورتاق بولغان سۈننەت) توغرىسىدا.....71
8. ئەۋرەتنى تازىلاش توغرىسىدا.....71
9. ئوڭ قولىدا ئەۋرەتنى تازىلاشنى چەكلەش توغرىسىدا.....72
10. تاھارەت ۋە باشقا ئىشلاردا ئوڭ تەرەپتىن باشلاش توغرىسىدا.....73
11. چوڭ تەرەت قىلغاندىن كېيىن سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىش توغرىسىدا.....73
12. ئۆتۈككە مەسھ قىلىش توغرىسىدا.....73
13. ئىت يالاپ قويغان قاچىدىكى سۇ توغرىسىدا.....75
14. تۆرۈپ قالغان سۇغا تەرەت قىلىشنى مەنئىي قىلىش توغرىسىدا..75

15. مەسچىتتە نىجاسەت ياكى باشقا مەينەت نەرسىلەرنىڭ ئىزىنى بايقىغاندا ئۇنى يۇيۇۋېتىشنىڭ لازىملىقى، پەردە نىجاسەت بولسا ئۇنى كولىۋەتمىسىمۇ سۇ بىلەن پاكىز بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....76
16. بوۋاقنىڭ تەرەت ئىزى ۋە ئۇنى يۇيۇش ئۇسۇلى توغرىسىدا.....76
17. كىيىمدىكى مەنىي (ئىسپېرما) ئىزىنى يۇيۇۋېتىش ۋە ئۇنى ئۇۋۇلىۋېتىش توغرىسىدا.....77
18. قان ۋە ئۇنى يۇيۇش ئۇسۇلى توغرىسىدا.....77
19. سۈيدۈك تېگىپ كېتىشتىن ساقلىنىش توغرىسىدا.....77
ئۇچىنچى باب ھەيز، غۇسلى قىلىش ۋە تەيەممۇم.....79
1. ھەيزدار بىلەن يالىڭاچ يېتىش توغرىسىدا.....79
2. ئايالى ھەيزدار مەزگىلىدە ئۇنىڭ بىلەن بىر يوتقاندا يېتىش توغرىسىدا.....80
3. ئايالى ھەيزدار مەزگىلىدە ئېرىنىڭ بېشىنى يۇيۇپ، چېچىنى تاراپ قويسا جائىز بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....80
4. مەزىي توغرىسىدا.....81
5. جۇنۇپ بولۇپ قالغۇچىنىڭ ئۇخلىشىنىڭ دۇرۇسلىقى ۋە ئۇنىڭ كىچىك تاھارەت ئېلىپ ئۇخلىشىنىڭ مۇستەھەپلىكى توغرىسىدا.....81
6. ئاياللاردىن مەنىي كەلسە، يۇيۇنۇشى لازىملىقى توغرىسىدا.....82
7. جۇنۇپ بولغاندا قانداق يۇيۇنۇش توغرىسىدا.....82
8. يۇيۇنغاندا ئېغىزنى ۋە بۇرۇننى چايقاش توغرىسىدا.....83
9. يۇيۇنغاندا ئىشلىتىدىغان سۇنىڭ مىقدارى توغرىسىدا.....83
10. يۇيۇنغاندا باشنى ھەم پۈتۈن بەدەننى سۇ بىلەن ئۈچ قېتىم يۇسا ياخشى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....85
11. ھەيز توختىغاندىن كېيىن يۇيۇنۇپ، ئەتىر ئىشلىتىش ۋە قان چىققان ئۇرۇننى پاختا بىلەن سۈرتۈپ يۇيۇشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا.....85
12. مۇستەھازە ئايالنىڭ يۇيۇنۇشى ۋە نامازنى ئوقۇشى توغرىسىدا.....86

13. ئايالالارنىڭ ھەيز مەزگىللىدە كەم قالغان روزىنى تولۇقلاپ تۇتۇشى لازىملىقى، نامازنى تولۇقلىمىسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....87
14. يۇيۇنغۇچىلارنىڭ پەردە بىلەن توسۇلۇشى توغرىسىدا 87
15. خىلۋەتتە يالىڭاچ يۇيۇنۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 88
16. ئەۋرىتىنى ساقلاشقا ئەھمىيەت بېرىش توغرىسىدا.....89
17. ئەر بىلەن ئايالنىڭ جىنسىي ئەزالىرى بىر - بىرىگە تېگىشسە يۇيۇنۇش لازىملىقى، «مەنىي چىقمىسا يۇيۇنۇش ھاجەت ئەمەس» دېگەن ھەدىسلەرنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى توغرىسىدا 90
18. ئوتقا قاقلاپ پىشۇرۇلغان گۆش يېسە تاھارەت ئېلىش لازىملىقى توغرىسىدىكى ھەدىسنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى توغرىسىدا 90
19. تاھارەت ئالغانلىقىغا ئىشەنچ بار، ئەمما تاھارەت سۇنۇپ كەتتىمىكىن، دەپ گۇمان قىلغۇچىنىڭ نامازغا ئوقۇسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا.....91
20. ئۆلگەن ھايۋاننىڭ تېرىسى ئاشلاش بىلەن پاكلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا.....91
21. تەيەممۇم توغرىسىدا.....93
22. ھاجەتخانىغا كىرگەندە ئوقۇلىدىغان دۇئا توغرىسىدا.....96
23. ئولتۇرۇپ ئۇخلىغاندا تاھارەت بۇزۇلمايدىغانلىقى توغرىسىدا.....96
تۆتىنچى باب نامازغا 97
1. ئەزانىنىڭ باشلىنىشى توغرىسىدا.....97
2. ئەزانىنىڭ سۆزلىرىنى ئىككى قېتىمدىن، تەكبىرنىڭ سۆزلىرىنى بىر قېتىمدىن ئوقۇشقا ئەمر قىلىنغانلىقى توغرىسىدا.....97
3. ئەزان ئاڭلىغان چاغدا مەزمۇنىگە ئەگىشىپ ئوقۇش، ئاندىن رەسۇلۇللاھقا دۇرۇت ئېيتىش، ئاندىن ئاللاھتىن رەسۇلۇللاھقا شاپائەت ھوقۇقى بېرىشكە دۇئا قىلىش توغرىسىدا.....98
4. ئەزان ئېيتىشنىڭ مۇھىملىقى، شەيتاننىڭ ئەزانىنى ئاڭلىغاندىن

كېيىن قاچىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 98
5. باشلانما تەكبىر، رۇكۇ ۋە رۇكۇدىن باشنى كۆتۈرگەندە ئىككى قولنى مۆرىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرۈش مۇستەھەملىكى سەجدىدە ئۇنداق قىلماسلىق توغرىسىدا 98
6. نامازدىكى بارلىق ھەرىكەتلەردە تەكبىر ئېيتىلىدىغانلىقى، پەقەت رۇكۇدىن تۇرغاندا «سەمىئاللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ» دېيىلىدىغانلىقى توغرىسىدا 99
7. نامازنىڭ ھەر رەكئىتىدە سۈرە فاتىھەنى ئوقۇشنىڭ ۋاجىپلىقى، ئۇنى ئوقۇشنى بىلمەيدىغانلارنىڭ ئۆزى بىلىدىغان باشقا سۈرىلەرنى ئوقۇسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 100
8. نامازدا «بىسمىللاھ»نى ئۇنلۇك دېمەسلىكنىڭ پاكىتى توغرىسىدا 101
9. تەشەھھۇد توغرىسىدا 102
10. تەشەھھۇددىن كېيىنكى دۇرۇد توغرىسىدا..... 102
11. زىكرى - تەسبىھ، ھەمدۇسانا ئوقۇش ۋە ئامىن دېيىش توغرىسىدا 103
12. ئىمامغا ئەگىشىش توغرىسىدا..... 104
13. ئەگەر ئىمام كېسەل بولۇپ قالسا، سەرتقا چىقىپ كەتسە ياكى باشقا ئىشلار يۈز بېرىپ قالسا، باشقا كىشى ۋاكالىتەن ئىمام بولۇپ، نامازغا ئىماملىق قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 105
14. نامار ئۇستىدە ئىمام مەلۇم سەۋەبتىن سەپتىن چېكىنمەكچى بولسا، ئەگەر باشقىلارنى ئورنىغا تۇرغۇزغاندا نامار بۇزۇلۇپ كېتىشتىن قورقمىسا، ئۆزى بىلەن بىر سەپتىكى بىر كىشىنى ئىمام قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 109
15. نامازدا خاتالىق كۆرۈلگەندە ئەرلەرنىڭ «سۇبھانەللاھ» دېيىشى ۋە ئاياللارنىڭ چاۋاك چېلىشى توغرىسىدا 110
16. نامازنى ھېيىققان ھالدا، مۇكەممەل ئوقۇش توغرىسىدا 110
17. رۇكۇ ۋە سەجدىدە ئىمامدىن ئىلگىرى بولسا بولمايدىغانلىقى

توغرىسىدا..... 111
18. سەپنى رۇسلاش توغرىسىدا..... 111
19. ئەرلەرنىڭ كەينىدە تۇرۇپ نامار ئوقۇيدىغان ئايالالارنىڭ، ئەرلەر سەجدىدىن قوپقاندا ئاندىن سەجدىدىن قوپۇشى توغرىسىدا..... 112
20. ناتوغرا ئىشلارنى كەلتۈرۈپ چىقارمايدىغان ئايالالارنىڭ مەسچىتكە كىرىشىگە بولىدىغانلىقى، ئەمما خۇش پۇراق ئىشلىتىشىگە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 112
21. نامازدا قىرائەتنى ئۇنلۇك ئوقۇسا زەرەر يېتىپ قېلىش خەۋپى بوپ قالسا، ئوتتۇراھال ئوقۇش لازىملىقى توغرىسىدا..... 113
22. بىر كىشى قۇرئان ئوقۇۋاتقاندا جىم تۇرۇپ ئاڭلاش توغرىسىدا... 113
23. بامدات نامىزىدا قىرائەتنى يۇقىرى ئاۋازدا قىلىش ۋە جىنلارغا قۇرئان ئوقۇپ بېرىش توغرىسىدا..... 115
24. پېشىن ۋە ئەسىر نامازلىرىدا ئوقۇلىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ چېكى توغرىسىدا..... 116
25. بامدات ۋە شام نامازلىرىدا ئوقۇلىدىغان سۈرىلەرنىڭ چېكى توغرىسىدا..... 117
26. خۇپتەن نامىزىدا ئوقۇلىدىغان سۈرىلەرنىڭ چېكى توغرىسىدا.... 118
27. ئىمامغا يارلىق نامازنى يەڭگىل ئوقۇشقا بۇيرۇش توغرىسىدا.... 118
28. نامازدىكى ئاساسىي پائالىيەتلەر ھەم ئۇنىي يېنىك مۇكەممەل ئورۇنداش توغرىسىدا..... 119
29. نامازدا ئىمامنىڭ ھەربىر ئەگىشىش توغرىسىدا..... 120
30. رۇكۇ ۋە سەجدە قىلغاندا دېيىلىدىغان سۆزلەر توغرىسىدا..... 120
31. سەجدە قىلىدىغان ئەزالار، نامازدا چېچىنى ۋە كىيىمنى يېغىۋالماسلىق توغرىسىدا..... 120
32. نامازنى باشلاشتىن ئاخىرلاشتۇرۇشقىچە بولغان سۈپەتلەر..... 121
33. نامار ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىكى توساق توغرىسىدا..... 121
34. نامار ئوقۇۋاتقانلارنىڭ ئالدىدىن ئوتۇشكە بولمايدىغانلىقى

توغرىسىدا 122
35. نامازخاننىڭ ئالدىدىكى ئېڭ تۆۋەن چەكتىكى توسىقى
توغرىسىدا 123
36. نامازخان ئالدىغا دالدىلىنىش ئۈچۈن توغرىسىغا قويۇلغان نەرسە
توغرىسىدا 123
37. بىر قۇر كىيىم كىيىپ نامان ئوقۇش ھەققىدە 125
بەشىنچى باب مەسچىتلەر ۋە نامان ئوقۇلىدىغان ئورۇن 126
1. رەسۇلۇللاھنىڭ مەسچىت سالغانلىقى توغرىسىدا 127
2. قىبلىنىڭ قۇددۇستىن كەئىبىگە ئۆزگەرگەنلىكى
توغرىسىدا 128
3. قەبرە ئۈستىگە مەسچىت سېلىنىشى چەكلەش توغرىسىدا 129
4. مەسچىت سېلىشنىڭ پەزىلىتى ۋە ئۇنىڭغا قىزىقتۇرۇش
توغرىسىدا 130
5. رۇكۇ قىلغاندا قولىنى تىزىغا قويىدىغانلىقى ۋە ئالقىنىنى
يۇمۇۋېلىشنىڭ بىكار قىلىنغانلىقى توغرىسىدا 130
6. نامازدا سۆزلەشنىڭ ھاراملىقى ۋە نامازدىكى قىلىش يوللۇق سانالغان
ئىشلارنىڭ بىكار قىلىنىشى توغرىسىدا 130
7. نامازنىڭ ئېچىدە شەيتانغا لەنەت ئېيتىش دۇرۇس ئىكەنلىكى
توغرىسىدا 131
8. نامازدا كىچىك بالىلارنى كۆتۈرۈشنىڭ جائىزلىقى توغرىسىدا 132
9. بىر قەدەم ۋە ئىككى قەدەمنىڭ نامازدا دۇرۇس ئىكەنلىكى
توغرىسىدا 132
10. نامازدا قولىنى بېقىنىغا چاپلاپ تۇرۇشنىڭ يامان ئىش ئىكەنلىكى
توغرىسىدا 133
11. نامازدا تۇرۇپ ئۇششاق تاشلارنى يىغىشتۇرۇش ۋە توپىلارنى
تۆزلەشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا 133
12. نامان ئېچىدە ۋە سىرتىدا مەسچىكە تۈكۈرۈشنىڭ چەكلەنگەنلىكى

توغرىسىدا..... 133
13. ئاياغ بىلەن نامازئۇقۇشنىڭ توغرىلىقى توغرىسىدا..... 134
14. گۈللۈك رەختتە نامازئۇقۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا. 135
15. تاماق تەييار بولغاندا نامازئۇقۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا..... 135
16. سامساق، پىياز، كۆدە يېگەن كىشىلەرنىڭ مەسچىتكە يېقىنلاشماسلىقى توغرىسىدا..... 136
17. نامازدا سەجدە سەھۋى قىلىش توغرىسىدا..... 136
18. تىلاۋەت سەجدىسى توغرىسىدا..... 138
19. نامازدىن كېيىنكى زىكرى توغرىسىدا..... 139
20. قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 139
21. نامازدا پاناھ تىلەپ قىلىدىغان نەرسىلەر توغرىسىدا..... 140
22. نامازدىن كېيىنكى زىكرىنىڭ مۇستەھەبلىكى ۋە ئۇنىڭ سۈپەتلىرى توغرىسىدا..... 140
23. نامازغا تۇرۇپ ئەللاھۇ ئەكبەر دېگەندىن كېيىن قىرائەت ئارىسىدا نېمە دېيىلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 141
24. نامازغا تەمكىن، ئاستا كېلىشنىڭ مۇستەھەبلىكى، ئالدىراپ كېلىشتىن توسۇش توغرىسىدا..... 142
25. كىشىلەر نامازغا قاچان تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 142
26. نامازنىڭ بىر رەكئىتىگە ئۇلگۈرگەن كىشى شۇ نامازغا ئۇلگۈرگەن بولدى دېگەن سۆز توغرىسىدا..... 143
27. بەش نامازنىڭ ۋاقىتلىرى توغرىسىدا..... 143
28. ئىسىق كۈنلەردە پېشىن نامىزىنى كەينىگە سۈرۈپ ھاۋا سالقىنلىغان چاغدا ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى ھەم يازدىكى ئىسسىقنىڭ سەۋەبى توغرىسىدا..... 144
29. ھاۋا نورمال كۈنلەردى پېشىن نامىزىنى دەل ۋاقتىدا ئوقۇش توغرىسىدا..... 145

30. ئەسىر نامىزىنىڭ بالدۇرراق ئوقۇشىنىڭ مۇستەھەبلىگى توغرىسىدا 145
31. ئەسىر نامىزىنى ئوقۇماسلىقنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 146
32. «ئوتتۇرا نامازى - ئەسىر نامىزى دېگۈچىلەرنىڭ دەلىلى توغرىسىدا 146
33. بامدات ۋە ئەسىر نامىزىنى ۋاقتىدا ئوقۇشنىڭ خاسىيىتى توغرىسىدا 147
34. كۈن پاتقاندا شامنىڭ دەسلەپكى ۋاقتى ئىكەنلىكى توغرىسىدا 148
35. خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى ۋە ئۇنى كېچىكتۈرۈش توغرىسىدا 148
36. بامداتنى ئاۋۋالقى قارائغۇ ۋاقتىدا بالدۇر ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى ۋە قىرائەتنىڭ مىقدارى توغرىسىدا 150
37. جامائەت نامىزىنىڭ ئەۋزەللىكى ۋە جامائەت نامىزىدىن ئايرىلىپ قېلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 151
38. سەۋەبى بولسا نامازنى يالغۇز ئوقۇسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 152
39. بورا ئۇستىدە، خورما سوپىسىغى ئۇسىدە،كىيىم ئۇستىدە نامار ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 153
40. جامائەت نامىزىنىڭ ۋە ئۇنى ساقلاپ ئولتۇرۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 154
41. مەسچىتكە بېرىشتا يول قانچە يىراق بولسا ساۋابى شۇنچە يۇقىرى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 154
42. نامازغا پىيادە بارغاندا خاتالىقلارنىڭ يۇيۇلىدىغانلىقى ۋە دەرىجىسىنىڭ يۇقىرى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 154
43. ئىمام بولغۇچىنىڭ سالاھىيىتى توغرىسىدا 155
44. مۇئمىنلەرگە بىرەر ھادىسە كېلىپ قالسا، ھەممە نامازدا قۇنۇت دۇئاسى ئوقۇشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا..... 155

45. قازا بولغان نامازنىڭ قانچە تېز ئادا قىلسا شۇنچە ياخشى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 157
ئالتىنچى باب مۇساپىرلار نامىزى ۋە نامازنى قەسر قىلىش..... 159
1. مۇساپىرلار نامىزى ۋە نامازنى قەسر قىلىش توغرىسىدا..... 159
2. مىنا تېغىدا نامازنى قەسر قىلىش توغرىسىدا..... 160
3. يامغۇر ياغقاندا چۈشكۈن قىلغان جايىدىلا نامازنى ئوقۇش توغرىسىدا..... 160
4. يولۇچىنىڭ ئۇلاغ ئۈستىدە تۇرۇپ ئالدى قايسى تەرەپكە بولسىمۇ، نەفلە نامازنى ئوقۇشىغا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 161
5. سەپەر ئۈستىدە ياكى باشقا ۋاقىتتا ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 162
6. نامازدىن قايتقاندا ئوڭ ياكى سول تەرەپتىن قايتسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 163
7. جامائەت نامىزى باشلانغاندا نەفلە نامازنى ئوقۇشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا..... 164
8. مەسچىتكە كىرگەندىن كېيىن ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى، بۇ نامازنى ئوقۇماي ئولتۇرۇشنىڭ مەكرۇھلىقى، ئۇ نامازنىڭ ھەممە ۋاقىتتا ئوقۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 164
9. سەپەردىن كەلگەنلەرنىڭ مەسچىتتە ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 164
10. زۇھا (چاشكا ۋاقىت)نامىزىنى ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى ۋە ئاز بولغاندا ئىككى رەكئەت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 165
11. بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنىڭ ئەۋزەللىكى ۋە ئۇنى تەشەببۇس قىلىش توغرىسىدا..... 165
12. پەرز نامازدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئوقۇلىدىغان سۈننەت نامازلار ۋە ئۇلارنىڭ رەكئەت سانلىرى ھەققىدە..... 166
13. نەفلە نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپمۇ، ئولتۇرۇپمۇ ئوقۇسا ۋە بەزى

رەكئەتنى ئولتۇرۇپ، بەزىسىنى ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 166
14. رەسۇلۇللاھ ئوقۇغان تەھەججۇد نامىزىنىڭ سانى ۋە ۋىتىرنىڭ تاق بولىدىغانلىقى ھەم ئونىڭ تولۇق نامازىنىڭ توغرىسىدا 167
15. تەھەججۇد نامىزىنى ئىككى رەكئەت - ئىككى رەكئەتتىن ئوقۇش ۋە ۋىتىر نامىزىنىڭ بىر رەكئەت كېچىنىڭ ئاخىرىدا ئوقۇش توغرىسىدا 168
16. كېچىنىڭ ئاخىرىدا دۇئا ۋە زىكرە قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش ھەم ئۇ چاغدا دۇئانىڭ ئىجابەت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 169
17. رامىزاندا تەراۋىھ نامىزىنى ئوقۇشقا ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا . 169
18. تەھەججۇد نامىزىنىڭ دۇئاسى توغرىسىدا 170
19. تەھەججۇد نامىزىدا قىرائەتنى ئۇزاق قىلىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا 172
20. تاڭ يورۇسىمۇ ئورنىدىن تۇرماسلىقنىڭ زىيىنى ھەققىدە 172
21. نەپلى نامازنى ئەڭ ياخشىسى ئۆيدە ئوقۇش لازىملىقى، مەسچىتتە ئوقۇسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 173
22. نامازدا ئۇيقۇسى كېلىپ قىرائەت ياكى زىكرى-تەسبىھتە ئېزىپ كەتكەن كىشىنىڭ ئۇيقۇسى قاچقۇچە بىرەدەم ئۇخلاپ ياكى بىر دەم ئولتۇرۇۋېتىپ نامار ئوقۇشى لازىملىقى توغرىسىدا 174
23. قۇرئاننى يادلاشقا دىققەت قىلىش ۋە مەن پالانى سۈرىنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، دېيىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 175
24. قۇرئاننى يېقىملىق ئاۋازدا ئوقۇشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا... 176
25. مەككە پەتھى كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «سۈرە پەتھى»نى ئوقۇغانلىقى توغرىسىدا 176
26. قۇرئاننى ئوقۇغاندا خاتىرجەملىكنىڭ چۈشۈشى توغرىسىدا 176
27. قۇرئاننى يادلىغۇچىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 178
28. قۇرئانغا ماھىر كىشىنىڭ ۋە قۇرئاننى كېكەچلەپ ئوقۇيدىغان

كىشىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 178
29. گەرچە قۇرئاننى يادقا بىلىدىغان كىشى ئاڭلىغۇچىلاردىن يوقىرى تۇرسىمۇ، پەزىلەتلىك ۋە قۇرئان بىلىملىرىگە ماھىر كىشىنىڭ ئوقۇپ بېرىشىنىڭ مۇستەھەبلىگى توغرىسىدا 178
30. قۇرئاننى تىڭشاش، قۇرئاننى يادقا ئالغان كىشىدىن تىڭشاش ھەمدە قىرائەت قىلغاندا ۋە تەپەككۇر قىلغاندا يىغلاشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 179
31. سۈرە فاتىھە، سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنىڭ پەزىلىتى ۋە سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنى ئوقۇشقا ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا 180
32. قۇرئانغا ئەمەل قىلغۇچى ۋە يەتكۈزگۈچىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 180
33. قۇرئاننىڭ يەتتە خىل ھەرپ (يەتتە خىل شۇە) بىلەن ئوقۇلىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ مەنسۇخلۇقى بايانى توغرىسىدا 180
34. قۇرئاننى تىلاۋەت قىلغاندا رىتىملىق، سالماق ئوقۇش، تېز ئوقۇشتىن ئېھتىيات قىلىش، بىر رەكئەتتە ئىككى سۈرىدىن ئارتۇق قۇرئان ئايىتى ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 181
35. بەزى بىر قىسىم قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇشنىڭ ئۇسۇلى توغرىسىدا 182
36. نامازدا ئوقۇش چەكلەنگەن ۋاقىتلار توغرىسىدا 183
37. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىردىن كېيىن ئوقۇغان ئىككى رەكئەت نامازنىڭ قايسى نامازنى ئىكەنلىكىنى بىلىش توغرىسىدا 183
38. نامازدا شامدىن بۇرۇنقى ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى 185
39. ئەزان بىلەن تەكبىرنىڭ ئارىلىقىدىكى نامازدا توغرىسىدا 185
40. قورقۇنچ نامىزىنى ئوقۇش توغرىسىدا 186
يەتتىنچى باب جۇمە نامىزى 188

1. بالاغەتكە يەتكەن مۇسۇلماننىڭ جۇمە نامىزىغا كېلىش ۋاقتىدا غۇسلى قىلىشى توغرىسىدا..... 188
2. جۇمە كۈنىدە مىسۋاك قىلىش ۋە خۇش پۇراق ئىشلىتىش توغرىسىدا..... 189
3. جۇمە كۈنى جىم ئولتۇرۇپ خۇتبە ئاڭلاش توغرىسىدا..... 190
4. جۇمە كۈنىدىكى دۇئا ئىجابەت قىلىنىدىغان ۋاقىت توغرىسىدا..... 191
5. جۇمە نامىزىنىڭ كۈن قايرىلغاندا ئوقۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 191
6. جۇمە نامىزىدىن ئىلگىرىكى ئىككى خۇتبە ۋە ئىككى خۇتبە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرۇش توغرىسىدا..... 192
7. جۇمە نامىزى ۋاقتىدا دۇنيا ئىشلىرىنى دەپ نامازدىن ئايرىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 192
8. ناماز ۋە خۇتبىنى يەڭگىل ئوقۇش توغرىسىدا..... 192
9. ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتسىمۇ «تەھىييەتۇلمەسجىد» نامىزىنى ئوقۇش توغرىسىدا..... 193
10. جۇمە كۈنى نامازدا ئوقۇلىدىغان سۈرە توغرىسىدا..... 193
سەككىزىنچى باب ئىككى ھېيت نامىزى..... 198
1. ئاياللارنىڭ ئىككى ھېيت نامىزى ئوقۇلىدىغان ھېيتگاھقا چىقىشىنىڭ دۇرۇسلۇقى ۋە ئەرلەردىن ئايرىلىپ تۇرۇپ خۇتبىگە قاتنىشىشى توغرىسىدا..... 196
2. ھېيت كۈنلىرىدە گۈناھ بولمايدىغان ئويۇنىنىڭ رۇخسەتلىكى توغرىسىدا..... 196
توققۇزىنچى باب سۇ تەلەپ قىلىش نامىزى..... 198
1. سۇ تەلەپ قىلىش نامىزىدا قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش توغرىسىدا..... 198
2. سۇ تەلەپ قىلىش نامىزىدا دۇئا قىلىش توغرىسىدا..... 198
3. بوران ۋە قارا بۇلۇتنى كۆرگەندە ئاللاھتىن پاناھ تىلەش ۋە يامغۇردىن خۇشال بولۇش توغرىسىدا..... 199

4. ساباڭ ۋە دەپنە شامىلى توغرىسىدا 200
ئونىنچى باب كۆن تۆتۈلغاندا ئوقۇلدىغان نامار 201
1. كۆن تۆتۈلۈش نامىزى ئوقۇش توغرىسىدا 201
2. كۆن تۆتۈلۈش نامىزى ئوقۇلغاندا قەبرى ئازابىدىن پاناھ تىلەش توغرىسىدا 203
3. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆن تۆتۈلۈش نامىزىدا جەننەت ۋە دوزاخ ئىشلىرىنىڭ يولۇققانلىقى توغرىسىدا 204
4. كۆن تۆتۈلۈش نامىزىغا «جامەدە نامار» دەپ چاقىرىش توغرىسىدا 206
ئون بىرىنچى باب جىنازا نامىزى 208
1. مەيىتقا يىغلاش توغرىسىدا 208
2. مۇسىبەت يەتكەن دەسلەپكى ۋاقىتتا سەۋر قىلىش توغرىسىدا 209
3. مەيىت ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىنىڭ ئۇنىڭغا يىغلىغانلىق سەۋەبىدىن ئازابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 210
4. ئاۋاز كۆتۈرۈپ قاتتىق يىغلاشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 210
5. مەيىت يۇيۇش توغرىسىدا 212
6. مەيىتنىڭ كېپىنى توغرىسىدا 213
7. مەيىتنى ئوراش توغرىسىدا 214
8. جىنازىنى قەبرىستانلىققا تېز ئاپىرىش توغرىسىدا 214
9. جىنازا نامىزى ئوقۇش ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 214
10. ياخشى ياكى يامان سۆزى بولۇنغان مەيىت توغرىسىدا 215
11. دۇنيادىن ئارام تاپقۇچى جان ۋە دۇنيا ئۇنىڭدىن ئارام تاپقۇچى جان توغرىسىدا 215
12. جىنازا نامىزىغا تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا 216
13. قەبرىگە قاراپ تۇرۇپ نامار ئوقۇش توغرىسىدا 216
14. جىنازىغا تۇرۇش توغرىسىدا 217

15. جىنازا نامىزى ئوقۇلغاندا ئىمام مېيىتنىڭ قايسى تەرىپىدە تۇرۇش توغرىسىدا 218
ئون ئىككىنچى باب زاكات 219
1. زاكاتنى بېرىش ۋە بەرمەسلىك توغرىسىدا 219
2. مۇسۇلمانلارغا خورما ۋە ئارپىدىن كېلىدىغان فىتىر سەدىقىسى توغرىسىدا 220
3. زاكاتنى بەرمىگەن كىشىنىڭ گۇناھى توغرىسىدا 221
4. زاكاتنى بەرمىگەن كىشىنىڭ ئازابىنىڭ ئېغىرلىقى توغرىسىدا ... 221
5. سەدىقىگە رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا 222
6. بايلىق توپلىغۇچىلار ۋە ئۇلارغا قاتتىق بولۇش توغرىسىدا 224
7. نەپىقە بېرىشكە ئىلھاملاندۇرۇش، نەپىقە بەرگۈچىگە بېرىلىدىغان مۇكاپات توغرىسىدا 225
8. سەدىقىنى ئالدى بىلەن ئۆزىگە، ئاندىن ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا، ئاندىن ئۇرۇق-تۇغقانلىرىغا بېرىش توغرىسىدا 225
9. گەرچە مۇشرىك بولسىمۇ يېقىنلىرىغا، ئاياللىرىغا، بالىلىرىغا، ئاتا-ئانىلارغا سەدىقە، نەپىقە بېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 226
10. مېيىتكە قىلغان سەدىقىنىڭ ساۋابى يېتىدىغانلىقى توغرىسىدا 228
11. ھەر تۈرلۈك ياخشى ئىشلارنىڭمۇ سەدىقە ھېسابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 228
12. سەدىقە بېرىش ۋە بەرمەسلىك توغرىسىدا 229
13. سەدىقىنى ئالىدىغان كىشى چىقىمايدىغان زامان كېلىشتىن ئىلگىرى سەدىقە بېرىشكە رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا 229
14. ھالال كەسىپ بىلەن تاپقان مالدىن سەدىقە قىلىش توغرىسىدا 230
15. يېرىم خورما چاغلىق نەرسە ياكى بىر ئېغىز ياخشى گەپنىڭ دوزاخ ئوتىغا دالدا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 230

16. يۈك توشۇغۇچىنىڭ سەدىقىسى، سەدىقىنى ئاز دەپ چەكلەشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 231
17. بوتسلاقلاش ئالدىدا تۇرغان تۆگىنى سەدىقە قىلغانىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 232
18. سەدىقە قىلغۇچى بىلەن بېخىلنىڭ مىسالى توغرىسىدا 232
19. سەدىقە ئوبيېكتىغا بېرىلمىگەن سەدىقىگىمۇ ئوخشاشلا ئەجىر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا 233
20. غوجىدار ياكى ئايالىنىڭ خوجايىنىنىڭ ئېنىق رۇخسىتىنى ئېلىپ ياكى داۋاملىشىپ كېلىۋاتقان ئادەتكە ئاساسەن خوجايىنىنىڭ مېلىدىن سەدىقە بەرسە، ئەجىر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا 234
21. كۆپ سەدىقە قىلىش ۋە ياخشىلىقنىڭ يوللىرى توغرىسىدا 235
22. سەدىقىگە رىغبەتلەندۈرۈش، بېخىللىققا قارشى تۇرۇش توغرىسىدا 236
23. ئاز سەدىقىگىمۇ رىغبەتلەندۈرۈش، ئاز كۆرۈپ بەرمەسلىكنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 236
24. سەدىقىنى مەخپىي بېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 236
25. ساغلام، پۇل ـ مالغا ھېرىس چاغدا قىلغان سەدىقىنىڭ ئەڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا 237
26. بەرگەن قولۇنىڭ ئالغان قولدىن ياخشى ئىكەنلىكى توغرىسىدا .. 237
27. تىلەمچىلىكتىن چەكلەش توغرىسىدا 238
28. قانداق ئادەمنىڭ نامرات ئادەم ھېسابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 239
29. تىلەمچىلىك قىلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 239
30. تەمە قىلمىغان، سورىمىغان كىشىگە نەرسە بېرىلسە ئېلىشنىڭ توغرىلىقى توغرىسىدا 239
31. دۇنياغا بېرىلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 240
32. پۇل ـ مالنىڭ كۆپ بولۇشى بىلەن ئادەمنىڭ باي ھېسابلانمايدىغانلىقى توغرىسىدا 240

33. دۇنياغا بېرىلگەن ئادەمنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ ياماں بولىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندۇرۇش توغرىسىدا 241
34. قانائەتچانلىق ۋە سەبر قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 242
35. تېجەشلىك، قانائەتچانلىق توغرىسىدا 243
36. قوپاللىق بىلەن سورىغان كىشىگە نەرسە بېرىش توغرىسىدا 243
37. ئىمانىدىن يېنىپ كېتىشىدىن ئەندىشە قىلىپ نەرسە بېرىش توغرىسىدا 244
38. دىنغا مايىل قىلىش ئۈچۈن زاكات بېرىش، ئىمانىدا مۇستەھكەملەرگە بەرمەسلىك توغرىسىدا 245
39. خاۋارىجلار (بۆلۈنۈپ چىققۇچىلار) ۋە ئۇلارنىڭ سۈپىتى توغرىسىدا 248
40. خاۋارىجلارنىڭ تۇرمۇشتىكى رەزىللىكىنىڭ باشلامچىسى ئىكەنلىكى توغرىسىدا 252
41. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىنىڭ (ھاشىم ۋە مۇتەللىپ ئوغۇللىرى) زاكات ئېلىشىنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا 252
42. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ھاشىم ۋە مۇتەللىپ ئوغۇللىرىغا سۇۋغات قوبۇل قىلسا بولىدىغانلىقى، سەدىقە قوبۇل قىلغۇچىنىڭ قولىغا ئۆتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ خاراكتېرىنىڭ ئۆزگىرىدىغانلىقى، بۇنى سۇۋغا سۇپىتىدە ھەرقانداق كىشىگە بېرىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا ... 253
43. رەسۇلۇللاھنىڭ سۇۋغىنى قوبۇل قىلىپ، سەدىقىنى رەت قىلغانلىقى توغرىسىدا 254
44. سەدىقە بەرگۈچىگە دۇئا قىلىش توغرىسىدا 254
ئون ئۈچىنچى باب رامزان 254
1. رامزان ئېيىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 255
2. رامزان ئېيىدا روزا تۇتۇشتا ئاي كۆرۈپ روزا تۇتۇلىدىغانلىقى، ئەگەر ئاي بېشى ۋە ئاخىرىدا ھاۋا تۇتۇق بولۇپ 255 ئاي كۆرۈنمىسە، ئاينىڭ

30 كۈن بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 255
3. رامزان ئېيى كىرىشتىن بۇرۇن بىر ياكى ئىككى كۈن روزا تۇتۇشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 256
4. ئاينىڭ 29 كۈن بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 256
5. ھېيت كۈنىنى كېلىدىغان ئىككىنى ئاينىڭ بىراقلا 29 كۈن بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 257
6. روزىنىڭ تاڭ يورۇغاندىن باشلاپ ھېسابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 257
7. سوھۇرلۇقنى كېچىكتۈرۈش، ئىپتارنى بالدۇر قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا..... 258
8. ئىپتار ۋاقتىنىڭ قاچان بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 259
9. جىنسىي ھەۋىسنى قوزغىمىغان ئەھۋال ئاستىدا سۆيۈشۈش بىلەن روزىنىڭ سۇنمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 261
10. تاڭ يورۇغۇچە غۇسلى قىلىپ ئۈلگۈرمىگەن ئادەمنىڭ روزا تۇتسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 261
11. روزىدارنىڭ كۈندۈزى جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزسە بولمايدىغانلىقى، خىلاپلىق قىلغۇچىنىڭ كاپارەت بېرىدىغانلىقى ۋە رامزان روزىسىنىڭ باي – كەمبەغەل دېمەي ھەممىگە پەرز ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 262
12. مۇساپىرنىڭ رامزان ئېيىدا روزا تۇتسىمۇ، تۇتمىسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 263
13. ئېغىزى ئوچۇق ھالەتتە سەپەر ئۇستىدە مېھنەت قىلغانلارغا ئەجىر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 264
14. سەپەردە روزا تۇتۇش - تۇتماسلىق مۇساپىرنىڭ ئىختىيارىدا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 264
15. ھەج قىلغۇچىنىڭ ئەراپات كۈنى ئېغىزىنى ئوچۇق-قويۇشنىڭ ئەۋزەل ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 265
16. ئاشۇرا كۈنىدىكى روزا توغرىسىدا..... 265

17. ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتمىغانلارنىڭ كۈن ئولتۇرغىچە تاماق يېمەسلىكى توغرىسىدا 267
18. ئىككى ھېيىتتا روزا تۇتۇشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 267
19. رامىزان ئېيىدىكى قازا روزىسى شەئبان ئېيىدا تولۇقلاپ تۇتۇش توغرىسىدا 269
20. مەرھۇمنىڭ قالغان روزىسىنى تولۇقلاپ تۇتۇش توغرىسىدا 269
21. روزىدار ئادەمنىڭ ئېغىزىغا دەققەت قىلىشى توغرىسىدا 269
22. روزا تۇتۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 270
23. ئاللاھ يولىدا تەن سالامەتلىكىگە ۋە ۋەزىپىگە تەسىر يەتكۈزمىگەن ھالدا روزا تۇتۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 271
24. سەۋەنلىكتىن يەپ-ئىچىش، جىنسى مۇناسىۋەت قىلىشنىڭ روزىنى بۇزمايدىغانلىقى توغرىسىدا 271
25. يىل بويى روزا تۇتۇشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا 272
26. شەئبان ئېيىنىڭ ئاخىرىدىكى نەفلە روزا توغرىسىدا 275
27. قەدىر كېچىسى توغرىسىدا 275

ئون تۆتىنچى باب ئېتىكاپ 275

1. رامىزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش توغرىسىدا 278
2. رامىزان ئېيىنىڭ ئاخىرىدىكى ئون كۈن ئىچىدە كۆچىنىڭ يېتىشچە ياخشى ئىبادەت قىلىش توغرىسىدا 279

ئون بەشىنچى باب ھەج 275

1. پەرز ھەج ۋە ئۆمرە ھەج قىلغۇچىنىڭ ئېھرامدىكى كىيىنىشى توغرىسىدا 280
2. ھەج ۋە ئۆمرىدىكى مىيقات مەسلىسى توغرىسىدا 281
3. تەلبىيە سۆزى توغرىسىدا 282
4. مەدىنە خەلقى زۇلھۇلەيفە مەسچىتىنى يېنىدا ئېھرام باغلاشقا بۇيرۇلغانلىقى توغرىسىدا 282

5. تۆگىلىك يولغا چىققاندا تەلبىيە ئېيتىش توغرىسىدا 282
6. ئېھرام باغلىغان ۋاقىتتا خۇش پۇراق ئىشلىتىش توغرىسىدا 283
7. ئېھرام باغلىغان كىشىنىڭ ئوۋ ئوۋلىشىنىڭ ھارامليقى توغرىسىدا 284
8. ئېھرام باغلىغۇچى ۋە ئېھرام باغلىمىغان ئادەم ئۆلتۈرۈشكە بولىدىغان جانلىقلار توغرىسىدا 286
9. ئېھرام باغلىغۇچى كىشىنىڭ باش قىسمىدا ئىللەت (كېسەل) بولۇپ قالسا، چېچىنى چۈشۈرۈۋېتىپ، فىدىيە تۆلەش توغرىسىدا 287
10. ئېھرام باغلىغان كىشىنىڭ قان ئالدۇرۇشىنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا 288
11. ئېھرام باغلىغۇچىنىڭ بەدىنى ۋە باش قىسمىنى يۇيۇشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا 288
12. ئېھرامدىكى كىشى ئۆلۈپ قالسا، قانداق بىرتەرەپ قىلىش توغرىسىدا 289
13. ئېھرامدىكى كىشى كېسەل سەۋەبىدىن پەرزىنى بىكار قىلسا بولىدىغانلىقى، ئەمما شەرتنى ھازىرلىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا 289
14. ئىھرامنىڭ ھەجى ئىفراد، ھەجى قىران ۋە ھەجى تەمەتتۇئتىن ئىبارەت تۈرلىرى، پەرز ھەجنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرۇش، ھەج قىران قىلغۇچى ھەجدىن قاچان پاراغ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 290
15. ئەرافاتتا تۇرۇش توغرىسىدا 295
16. ئېھرامدىن چىقىشنىڭ بىكار قىلىنغانلىقى ۋە تولۇقلاشقا بۇيرۇلغانلىقى توغرىسىدا 296
17. تەمەتتۇئ (ھەج ئايلىرىدا ئېھرامدىن چىقىپ، ھەج بىلەن ئۆمرە ئارىسىنى ئايرىۋېتىش) ھەجنى قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 297
18. قىران ھەجى قىلغان كىشىنىڭ پەقەت ئىفراد ھەج قىلغۇچى ئېھرامدىن چىققان ۋاقىتتا ئېھرامدىن چىقىدىغانلىقى توغرىسىدا ... 298
19. ئۆمرە ۋە ھەجنى بىرلەشتۈرۈشنىڭ ۋە توسۇلۇپ قالغان ۋاقىتتا

ئېھرامدىن چىقىشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا 298
20. يەككە ھەج قىلىش ۋە پەرز ھەج بىلەن ئۆمرە قىلىشنىڭ
بىرلەشتۈرۈش توغرىسىدا 300
21. ھەجگە ئېھرام باغلاپ، مەككىگە كەلگەن كىشىگە تاۋاپ ۋە سەئىيە
قىلىشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا..... 300
22. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلغان كىشىنىڭ ئېھرامدىن چىقىشنىڭ
زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا..... 301
23. ھەج ئايلىرىدا ئۆمرە ھەج قىلىشنىڭ بولىدىغانلىقى
توغرىسىدا 302
24. ئېھرام باغلىغان ۋاقىتتا قۇربانلىق قىلىدىغان مالغا بەلگە قىلىش
ۋە بىر نەرسە ئېسىپ قويۇش توغرىسىدا 302
25. ئۆمرە ھەجدە چېچىنى كېسىش - قىسقارتىش توغرىسىدا 303
26. رەسۇلۇللاھنىڭ ئېھرام باغلىشى ۋە قۇربانلىقى توغرىسىدا..... 303
27. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانچە قېتىم ئۆمرە ھەج قىلغانلىقى
ۋە ئۇنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا..... 304
28. رامزان ئېيىدا ئۆمرە قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا..... 305
29. مەككىگە كىرمەكچى بولغاندا زىتۇۋادا قونۇشنىڭ ۋە يۇيۇنۇپ،
كۆندۈزى مەككىگە كىرىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا 306
30. تاۋاب جەريانىدا ھەجەرۇلئەسۋەدنى سۆيۈشنىڭ مۇستەھەبلىكى
توغرىسىدا 308
31. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلغاندا، تۆگە ياكى باشقا ئۇلاغقا مىنىشكە،
ھاسا بىلەن ھەجەرۇلئەسۋەدنى سىلاشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا ... 308
32. ئېھرام باغلىغان كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ بەدىنىنى ۋە بېشىنى
يۇيۇشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا 308
33. سافا - مەرۋىنىڭ ئارىلىقىدا يۈگۈرۈش ھەجنىڭ ئاساسىدۇر، ھەج
پەقەت ئۇنىڭ بىلەن دۇرۇس بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 309
34. نەھرى كۈنى جەمرە ئەقەبەدە تاش ئېتىشنى باشلىغۇچىلىك

ھاجىلارنىڭ تەلبىيەنىي داۋاملاشتۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 311
35. ئەراپات كۈنى مىنادىن ئەراپاتقا بېرىشدا تەلبىيە ۋە تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا..... 312
36. ئەراپاتتىن مۇزدەلىفىگە قايتىش ۋە مۇزدەلىفىدىكى شام ۋە خۇپتەن نامىزىنى قوشۇپ ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 312
37. نەھرى كۈنى مۇزدەلىفىدە سۇبھىنىڭ يورۇغانلىقى ئاشكارا بولغاندىن كېيىن بالدۇر ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 313
38. ئاياللار ۋە ئاجىزلارنى كىشىلەر قىستىلىپ كېتىشتىن بۇرۇن كېچىنىڭ ئاخىرىدا مۇزدەلىفەدىن مىناغا ئىلگىرى قايتۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى، باشقىلارنىڭ مۇزدەلىفىدە سۇبھى نامىزىنىي ئوقۇغۇچىلىك تۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 313
39. مەككىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى سايلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ تاش ئېتىش ۋە ھەربىر تاش بىلەن تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا..... 315
40. چاچنى قىسقارتىشتىن چۈشۈرۈشنىڭ ئارتۇقچىلىقى ۋە قىسقارتىشنىڭمۇ دۇرۇسلىقى توغرىسىدا..... 315
41. نەھرى كۈنىدىكى سۈننەت ـ تاش ئېتىش، ئاندىن قۇربانلىق قىلىش، ئاندىن باش چۈشۈرۈش ۋە چۈشۈرۈلىدىغان ھاشىنى چۈشۈرۈشتە ئوڭ تەرەپتىن باشلاش ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 316
42. قۇربانلىق قىلىشتىن بۇرۇن باش چۈشۈرگەن ياكى تاش ئېتىشتىن ئىلگىرى قۇربانلىق قىلغان كىشى توغرىسىدا..... 316
43. قايتىش تاۋابنى نەھرى كۈنى قىلىشنىڭ مۇستەھەبلىكىي توغرىسىدا..... 317
44. نەھرى كۈنى مۇھەسسەبكە چۈشۈش ۋە ئۇنىڭدا نامازنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 317
45. تەشرىق كېچىلىرى (زۇلھەجنىڭ 11ـ، 12ـ، 13ـ كېچىلىرى) مىنادا قونۇش ۋە ھاجىلارنى سۇغىرىدىغان كىشىلەرنى مىنادىن

كېتىشكە رۇخسەت قىلىشنىڭ ۋاجىبلىقى توغرىسىدا 318
46. قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى، تېرىسىنى ۋە يۇڭىنى سەدىقە قىلىش
توغرىسىدا 318
47. قۇربانلىق تۆگىنى باغلاپ ئۆرە تۇرغۇزغان ھالەتتە بۇغۇزلاش
توغرىسىدا 319
48. ھەرەمگە بېرىشنى خالىمىغان كىشىنىڭ قۇربانلىقنى باشقىلاردىن
ئەۋەتىشىنىڭ مۇستەھەبلىكى، ھەدىيىگە يېپ توقۇپ قويۇشنىڭ
مۇستەھەبلىكى، ھەدىيىنى ئەۋەتكۈچىنىڭ ئىھرام باغلىغۇچى
بولمايدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭغا شۇ سەۋەبتىن ھېچ نەرسە ھارام
بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 319
49. قۇربانلىق ئۈچۈن ھەدىيە قىلىنغان تۆگىنى ئۇنىڭغا موھتاج بولغان
كىشىنىڭ ئۇنى مىنىشىنىڭ دۇرۇسلىقى توغرىسىدا 320
50. ۋىدالىشىش تاۋاپىنىڭ ۋاجىبلىقى ۋە ئۇنىڭ ھەيزدار ئاياللاردىن
ساقىت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 320
51. ھاجىلارنىڭ ۋە ئۇلاردىن باشقىلارنىڭ كەئبىگە كىرىشى ۋە ئۇنىڭ
ئىچىدە نامازئوقۇش ۋە ئۇنىڭ ھەممە ئەتراپلىرىدا دۇئا قىلىشنىڭ
مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 321
52. كەئبىنى بۇرۇپ قايتىدىن بىنا قىلىش توغرىسىدا..... 322
53. كەئبىنىڭ تېمى ۋە ئۇنىڭ ئىشىكى توغرىسىدا 323
54. قېرىلىق، ئۆلۈم ۋە باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلى ھەج قىلالمىغان
ئادەمگە ۋاكالىتەن ھەج قىلىش توغرىسىدا 323
55. ئادەمنىڭ ئۆمرىدە بىر قېتىم ھەج قىلىش پەرز قىلىنغانلىقى
توغرىسىدا 325
56. ئايال كىشى ھەج قىلىش ئۈچۈن سەپەرگە چىقىقاندا
تۈغقانلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا مېڭىش كېرەكلىكى توغرىسىدا..... 325
57. ھەج ياكى باشقا سەپەردىن قايتىپ كەلگەندە ئوقۇلىدىغان زىكرى-
تەسبىھ توغرىسىدا..... 326

58. دىنسىزنىڭ، يالىڭاچ كىشىنىڭ، بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىشىنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكى توغرىسىدا..... 327
59. پەرز ۋە ئۇمرە ھەجى ۋە ئەرپات كۇنىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا.... 327
60. مەككىگە كۆچۈپ كېلىش ۋە مەككىدىكىي ئۆي - مۇلۇككە مىراسخورلۇق قىلىش مەسىلىسى توغرىسىدا 328
61. پەرز ھەج ۋە ئۇمرە ھەجدىن كېيىن، مەككە ئاھالىسى بولمىغان كىشىلەرنىڭ مەككىدە ئۇچ كۇندىن ئارتۇق تۇرۇشىغا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 328
62. مەككىدە ئۇۋ ئۇۋلاش، ئوت - چۆپلىرىنى يۇلۇش، دەرەخلىرىنى كېسىشنىڭ هارامىلىق ۋە چۇشۇپ قالغان نەرسىلەرنى جاكارلايدىغان كىشىدىن باشقا ئادەمنىڭ ئېلىشىنىڭمۇ هارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 329
63. ئېھرام باغلىمىغان كىشىنىڭ مەككىگە كىرسە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 331
64. مەدىنىنىڭ پەزىلىتى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇنىڭغا بەرىكەتلىك بولۇشىغا دۇئا قىلغانلىقى، مەدىنىدە ئۇۋ ئۇۋلاش، دەل- دەرەخلەرنى كېسىشنىڭ هارامىلىقى توغرىسىدا..... 331
65. مەدىنىدە ئولتۇراقلىشىشقا، قىيىنچىلىققا بەرداشلىق بېرىشكە ئىلهاملاندۇرۇش توغرىسىدا 334
66. ئۇھۇد تېغىنىڭ سۆيۈملۈك تاغ ئىكەنلىكى توغرىسىدا 336
67. مەككە بىلەن مەدىنىدە نامار ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا .. 336
68. قۇبا مەسچىتىي، ئۇنىڭدا نامار ئوقۇش ۋە زىيارەت قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 337
ئون ئالتىنچى باب نىكاھ..... 338
1. مۇتئە نىكاھىنىڭ رۇخسەت قىلىنغانلىقىي، ئاندىن يەنە بىكار قىلىنغانلىقى ۋە قىيامەتكىچە چەكلىمىنىڭ قارار تاپقانلىقىي توغرىسىدا..... 339

2. بىر ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئاتا تەرەپ ياكى ئانا تەرەپ هامماسىنى بىللە نىكاھىغا ئېلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 340
4. قېرىنداشى ئېغىز ئاچقان يەرگە ئۇ رۇخسەت قىلغان ياكى تەرك ئەتكەنگە قەدەر، يەنە بىر ئادەمنىڭ ئېغىز ئېچىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 340
5. تويلۇقسىز قايچا قۇدا بولۇشنىڭ قاتتىق يامانلىقى ۋە بۇ نىكاھنىڭ بىكار قىلىنىشى توغرىسىدا 341
6. نىكاھتىكى شەرتلەرگە ۋاپا قىلىش توغرىسىدا 341
7. نىكاھ قىلغاندا چوكاندىن ئاغزاكى، قىزدىن سۆكۈت ئارقىلىق رۇخسەت ئېلىش توغرىسىدا 341
8. ئاتىنىڭ كىچىك قىزىنى ئەرگە بېرىشى توغرىسىدا 342
9. تويلۇق ئۇچۇن قۇرئان ئۆگىتىش، تۆمۇر ئۈزۈك ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەرسىلەرنىڭ ئاز ياكى كۆپ بولسۇن تويلۇقتا دۇرۇس بولىدىغانلىقى، بەش يۈز دەرھەمنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا 342
10. ئۆز دېدىكىنى ئازاد قىلىپ ئاندىن نىكاھىغا ئالغانلىقنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 344
11. رەسۇلۇللاھنىڭ زەينەپ بىنتى جەھىشنى نىكاھىغا ئېلىشى، ھىجابنىڭ نازىل بولۇشى ۋە توي زىياپىتىنىڭ يولغا قويۇلۇشى توغرىسىدا 345
12. ئۇچ قېتىم تالاق قىلىنغان ئايال تاكى باشقا بىر ئەرگە تېگىپ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇپ، ئۇنىڭ نىكاھىدىن چىقىپ، ئىددىتى پۈتمىگۈچە تالاق قىلغان ئەرگە ھالال بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا... 348
13. ئەر - ئايال بىرگە بولغاندا دېيىش مۇستەھەپ بولغان سۆز توغرىسىدا 348
14. ئايالىنىڭ مەقئىتىگە تاجاۋۇز قىلماستىن، ئالدى تەرەپ ياكى ئارقا تەرەپتىن يېقىنچىلىق قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 349

15. ئېرىنىڭ كۆرپىسىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇشىنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا..... 349
16. ئەزل قىلىش توغرىسىدا 349
ئون يەتتىنچى باب ئېمىلداشلىق 351
1. بىر قورساق تۇغقانغا هارام بولغان نەرسە، ئېمىلداشقىمۇ هارام بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 351
2. ئەرنىڭ ئىسپېرمىسىدىن ئېمىلداشلىقنىڭ هارام بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 352
3. ئېمىلداش قېرىندىشىنىڭ قىزىنى نىكاهىغا ئېلىشنىڭ هاراملىقى توغرىسىدا..... 352
4. بېقىۋالغان قىز ۋە ئايالىنىڭ هەمشىرىسىنىڭ هاراملىقى توغرىسىدا..... 353
5. ئېمىلداشلىق - سۈت بىلەن ئوزۇقلىنىش دەۋرىدە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 353
6. بالىنىڭ كۆرپىگە مەنسۇپ ئىكەنلىكى ۋە شۇبهىلەردىن ساقلىنىش توغرىسىدا..... 354
7. قىياپەتچىلەرنىڭ بالىنى ئىسپاتلاش خىزمىتى توغرىسىدا..... 354
8. توي كېچىسىدىن كېيىن قىز - چوكانلارنىڭ ئېرىنىسى تۇرغۇزۇشقا هەقلىق بولىدىغان ۋاقىتنىڭ مىقدارى توغرىسىدا 355
9. ئايالار ئارىسىدا تەقسىمات قىلىش ۋە كۈندۈز بىلەن قوشۇپ هەر بىرىنىڭ بىر كېچە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 355
10. ئايال كىشىنىڭ ئۆز نۆۋىتىنى كۈندىشىگە ئۆتۈنۈشىنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 355
11. دىندار ئايالنى ئېلىشنىڭ (ئۆيلىنىشنىڭ) مۇستەهەبلىكى توغرىسىدا..... 356
12. ئايالار هەققىدە قىلىنغان تەۋسىيە توغرىسىدا 358
ئون سەككىزىنچى باب تالاق 359

1. ئايالار ھەيدار مەزگىلدە ئۇلارنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالماي تۇرۇپ تالاق قىلىشنىڭ ھارامليقى، ئۇلار بىلەن ئاجرىشىشقا بولمايدىغانليقى، ئاجراشقان ھالەتتىمۇ ئۇلار بىلەن يارىشىۋېلىشىغا بۇيرۇش توغرىسىدا 359
2. ئاجرىشىپ كەتمەيدىغان تۇرۇپ، ئۆزىنى ئايالدىن چەكلىسە چوقۇم پىدىيە (جەريمانە) تۆلەيدىغانليقى توغرىسىدا 360
3. ئاجرىشىپ كېتىشنى نىيەت قىلماي تۇرۇپ، ئايالنى تاللاتقۇزغانليقى تالاق قىلىنغان ھېسابلانمايدىغانليقى توغرىسىدا . 362
4. قەسەم قىلىپ ئايالىرى بىلەن ئايرىلىپ تۇرۇش ھەم ئۇلارغا تاللاش ئەركىنلىكى بېرىش ۋە: ﴿ئەگەر سىلەر ئىككىڭلار بىرلىشىپ ئۇنىڭغا ناقابىل تۇرساڭلار...﴾ دېگەن ئايەت توغرىسىدا 363
6. ھامىلدار ئايالارنىڭ ئىددىتى تۇغۇپ بولغاندىن كېيىنلا تۇگەيدىغانليقى توغرىسىدا 370
7. ئېرى ئۆلگەن ئايالنىڭ چوقۇم ئىددەت تۇتۇشنىڭ لازىملىقى ۋە ئېرىدىن باشقىلارغا ئۇچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتماسلىق توغرىسىدا 372
ئون توققۇزىنچى باب قەسەم ئىچىپ تالاق قىلىش 374
يىگىرمىنچى باب قۇل ئازاد قىلىش 377
1. قۇل ئازاد قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا 377
2. قۇلنىڭ ئۆزىنى سېتىۋېلىش ئۈچۈن تىرىشىپ پۇل تېپىشى توغرىسىدا 377
3. ھەقدارلىق ھوقۇقنىڭ قۇلنى ئازاد قىلغۇچىنىڭ قولىدا بولىدىغانليقى توغرىسىدا 378
4. ھوقۇقىنى ھەدىيە قىلىشقا، سېتىشقا بولمايدىغانليقى توغرىسىدا 379
5. قۇل ئازاد قىلىنغاندىن كېيىن باشقىلار بىلەن ئەھدە تۈزۈشسە بولمايدىغانليقى توغرىسىدا 379
6. قۇل ئازاد قىلىشنىڭ پەرزىتى توغرىسىدا 380

يىگىرمە بىرىنچى باب سودا - سېتىق 381
1. مالنى تۇتۇپ بېقىپلا سودا قىلىشقا ۋە بىر - بىرىگە تاشلاپ بېرىپ سودا قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 381
2. ئائىلە ھايۋانلىرىنىڭ تۇغۇلىدىغان بالىلىرىنى سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 382
3. قېرىندىشى بىلەن بىر سودىنى تالىشىشقا بولمايدىغانلىقى باشقىلار بىلەن بىرلىشىۋېلىپ، كىشىلەرگە قاپقان قۇرۇشقا بولمايدىغانلىقى، چىشى تۆگىنىڭ ئەمچىكىنى يىپ بىلەن باغلاپ بوتىلاقتا ئەمگۈزمەي سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 382
4. شەھەرگە كىرىۋاتقان نەرسە - كېرەكنىڭ ئالدىغا چىقىپ سودا قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 383
5. شەھەرلىكلەرنىڭ يېزىلىقلارنىڭ نەرسىلىرىنى ئالداپ سېتىۋېلىشنى چەكلەش توغرىسىدا 383
6. قولغا كەلمىگەن مالنى ئېلىپ سېتىشنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇش توغرىسىدا 384
7. سودىلاشقان ئىككىسى تەرەپ سودىلاشقان شۇ ئورۇننىڭ ئۆزىدە سېتىۋېلىش ياكى سېتىۋالماسلىق ئەركىنلىكىگە ئىگە ئىكەنلىكى توغرىسىدا 385
8. تىجارەت قىلغاندا سەممىي بولۇش ۋە ئۆز مېلىنىڭ ئەيىبىنى دەپ بېرىش توغرىسىدا 385
9. سودا - سېتىقتا ۋاقتى - سوقتى قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 386
10. تېخى پىشمىغان مېۋىلەرنى ئېلىپ - سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 386
11. قۇرۇق خورمىنى ھۆل خورمىغا ئالماشتۇرۇشقا بولمايدىغانلىقى، كەمبەغەللەرگە ۋاقىتلىق سۇۋغا قىلغان خورما مېۋىسىنىڭ بۇنىڭ سىرتىدا ئىكەنلىكى توغرىسىدا 387

12. ئېتىزدىكى مايسىنى ئاشلىقتا سۇندۇرۇپ، شاختىكى ھۆل مېۋىنى قۇرۇق مېۋىگە سۇندۇرۇپ سېتىشقا بولمايدىغانلىقى ۋە ئىككى كىشى ھەمكارلىشىپ يەر تېرىغاندا، بىرى ئەمگەك، بىرى ئۇرۇق چىقىرىشنى شەرت قىلىشىپ ئۇزاق يىللىق توختام تۈزۈش، مېۋە پىشىشتىن ئىلگىرى سېتىش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا..... 388
13. يەر ئىجارىگە بېرىش توغرىسىدا 389
14. ئاشلىق ھېسابىغا يەرنى ئىجارىگە بېرىش توغرىسىدا..... 390
15. يەرنى باشقىلارغا ھەدىيە قىلىش توغرىسىدا 391
يىگىرمە ئىككىنچى باب زىرائەتلەرنى سۇغۇرۇش 392
1. زىرائەتلەرنى سۇغۇرۇش ۋە مېۋە، زىرائەتلەرنىڭ مەلۇم قىسمىنى بۆلۈپ بېرىش ھېسابىغا ھەمكارلىشىپ تېرىقچىلىق قىلىش توغرىسىدا 392
2. كۆچەت تىكىش ۋە زىرائەت تېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا..... 393
3. تەبىئىي ئاپەت بولۇپ، مېۋىلىك دەرخلەر ئاپەتكە ئۇچرىسا، سودىلاشقان ئىككىسى تەرەپ بىر-بىرىدىن تۆلەم تەلەپ قىلسا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 393
4. قەرزنى ئازايتىپ بېرىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 393
5. سېتىۋالغۇچى ئىگىلىكتە ۋەيران بولغان بولسا، سانقۇچى ئۇنىڭ ئۆيىدە ئۆزىنىڭ مال - مۈلكىنى بايقىسا، ياندۇرۇپ كېلىشكە ئەڭ ھەقلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 394
6. قەرزدارغا قولايلىق شارائىت ھازىرلاپ بېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 394
7. بايلارنىڭ قەرزىنى تۆلەشنى ئارقىغا تارتىشقا بولمايدىغانلىقى ۋە قەرزنى باشقىلارنىڭ تۆلەپ قويۇشىغا ھاۋالە قىلىش توغرىسىدا 395
8. ئېشىنچا سۇنى سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 395
9. ئىت سېتىش، پالچىلىق قىلىش ۋە پاھىشەلىكنىڭ ئېغىر گۇناھ

ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 396
10. ئىتنى ئۆلتۈرۈشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 396
11. قان ئېلىپ داۋالاشقا ھەق ئېلىشنىڭ ھالاللىقى توغرىسىدا.... 396
12. ھاراق سېتىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا..... 397
13. ھاراقنى، ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ھايۋاننىڭ گۆشىنى، چوشقا ۋە بۇتلارنى ئېلىپ سېتىشنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى توغرىسىدا..... 397
14. جازانە — ئۆسۈم توغرىسىدا..... 398
15. نەق بولمىغان ئالتۇنغا كۆمۈش سېتىش چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا..... 398
16. يېمەكلىكنى يېمەكلىككە تېگىشكەندە مىقدارنىڭ تەڭ بولۇشى توغرىسىدا..... 399
17. ھالالنى ئېلىش، شۇبھىلىك نەرسىنى تەرك ئېتىش توغرىسىدا.. 400
18. تۆگىنى سېتىش ۋە قوشۇمچە شەرت قويۇش توغرىسىدا..... 400
19. بىر نەرسىنى قەرز ئېلىپ ياخشىراقنى بەرگەن كىشى ۋە ئەڭ ياخشىلار قەرزنى قايتۇرۇشتا ياخشى بولغىنىنى ئىلادۇر، دېگەن ھەدىس توغرىسىدا..... 402
20. گۆرۈگە قويۇش ۋە ئۇنىڭ ئادەتتىمۇ سەپەردىكىدەكلا جائىز ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 403
21. ئالدىن سېتىۋېلىش ھەققىدە..... 403
22. سودىدا قەسەم قىلىشتىن چەكلەش ھەققىدە..... 403
23. شۇفئە (ئاۋۇال سېتىۋېلىش ھوقۇقى) توغرىسىدا..... 403
24. قوشنىنىڭ تېمىغا ياغاچ قويۇۋېلىش توغرىسىدا..... 404
25. زۇلۇم قىلىش ۋە باشقىلارنىڭ يىرىنى ئىگىلىۋېلىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا..... 404
26. يول ھەققىدە تالاش — تارتىش يۈز بەرسە قانداق بېكىتىش توغرىسىدا..... 405

يىگىرمە ئۇچىنچى باب مىراس 406
1. مىراسلارنى ھەقلىق ئادەملەرگە بېرىش، ئېشىپ قالغىنىنى ئۇنىڭ يېقىن تۇغقىنىغا بېرىش ھەققىدە..... 406
2. ئەگەر ئاخىرىدا چۈشكەن ئايەت ئىگە ـ چاقسىز كىشىنىڭ (مىراسى) ھەققىدىكى ئايەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا 406
3. مىراسىنىڭ مىراسخورغا مەنسۇپ ئىكەنلىكى ھەققىدە 407
يىگىرمە تۆتىنچى باب ھەدىيە 408
1. ئۆزىنىڭ قىلغان سەدىقىسىنى قايتۇرۇپ سېتىۋېلىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا 408
2. سەدىقە ۋە سوۋغىلاردا (قارشى تەرەپ) ئالغاندىن كېيىن يېنىۋېلىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا 409
3. بىر نەرسە بېرىشتە بالىلارنى يۇقىرى - تۆۋەن كۆرۈشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى ھەققىدە 409
4. ئۆمۈرلۈك پايدىلىنىشنى شەرت قىلىپ بېرىلگەن نەرسە توغرىسىدا 410
يىگىرمە بەشىنچى باب ۋەسىيەت 411
1. ئۇچىتەن بېرىنى ۋەسىيەت قىلىش ھەققىدە 411
2. سەدىقىنىڭ ساۋابىنىڭ ئۆلگۈچىگە يېتىدىغانلىقى توغرىسىدا 412
3. ۋەخپە توغرىسىدا 412
4. ۋەسىيەت قىلىدىغان نەرسىسى يوقلارنىڭ ۋەسىيەت قىلمىسىمۇ بولىدىغانلىقى ھەققىدە 413
يىگىرمە ئالتىنچى باب نەزر (نىيەت، ئەھدە) 415
1. ئەھدە قىلغۇچىنىڭ ئەھدىنى ئورۇنلىشىنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا 415
2. نەزىردىن چەكلەش ۋە نەزىرنىڭ تەقدىرنى ئۆزگەرتەلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا 415
3. كەئىبىگە پىيادە بېرىشنى نەزىر قىلغان كىشى توغرىسىدا 416

يىگىرمە يەتتىنچى باب قەسەم 417
1. لات ۋە ئۇززا قاتارلىق بوت ئىسمى بىلەن قەسەم قىلغان كىشىنىڭ بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق دېيىشى لازىملىقى توغرىسىدا..... 417
2. قەسەم قىلىپ، قەسەمدىن كېيىن پۇشايمان قىلسا، قەسەمنى بۇزۇپ، فىدىيە بەرسە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 418
3. سۆز قىلغاندا «ئاللاھ خالىسا» دەپ سۆزلەش توغرىسىدا..... 420
4. زىيانلىق قەسەم ئۈستىدە چىڭ تۇرۇشتىن چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا..... 420
5. ئىسلامغا كىرىشتىن ئىلگىرى بەرگەن قەسەمگە، ئىسلامغا كىرگەندىن كېيىن قانداق قىلىش كېرەكلىكى توغرىسىدا 421
6. قۇللىرىنى پاھىشە دەپ تىللاشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا..... 421
7. قول ئاستىدىكىلەرگە ئۆزى يېگەننى يېگۈزۈش كىيگەننى كىيگۈزۈش لازىملىقى، نورمىدىن ئارتۇق ئىش يۈكلىمەسلىك توغرىسىدا..... 422
8. ئىخلاسمەنلىك بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلغان خوجايىنغا سادىق بولغان چاكارلارنىڭ ساۋابى ۋە ئەجرى توغرىسىدا 422
9. باشقىلار بىلەن شېرىكچىلىكىي بار قۇلنى ئازاد قىلغۇچىي ھەققىدە..... 423
10. خوجايىن ئۆلگەندىن كېيىن ئەركىنلىككە چىقىدۇ دەپ بېكىتكەن قۇلنى سېتىشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 423
يىگىرمە سەككىزىنچى باب خۇن ۋە خۇن تۆلەش 424
1. خۇن ھەققى توغرىسىدا 426
2. تاش ۋە باشقا تۆمۈردەك ئېغىر تېپىتكى نەرسىلەر بىلەن ئادەم ئۆلتۈرگەنلەردىن قىساس ئېلىنىدىغانلىقى ۋە ئايال كىشىنى ئۆلتۈرگەن ئەركىشى توغرىسىدا 425
3. بىر ئادەمنى ياكى ئۇنىڭ بىرەر ئەزاسىنى يارىلاندۇرغۇچىنىي يارىلانغۇچى ئىتتىرىۋەتسە، يارىلانغۇچى ياكى ئۇنىڭ بىر ئەزاسى تالاپەتكە ئۇچرىسا تۆلەم كەلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا 426

4. چىش قاتارلىق ئەزالارنىڭ قىساسى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 426
5. تۇنجى بولۇپ خۇن تۆككۈچى كىشى توغرىسىدا..... 427
6. ئاخىرەتتىكى خۇن دەۋاسى ۋە بىرىنچى بولۇپ خۇن دەۋاسىنىڭ بىر تەرەپ قىلىنىدىغانلىقى 427
7. باشقىلارنىڭ ھاياتى، ئابرۇيى، مال ـ مۈلكىگە چېقىلىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا 427
8. باشقىلار تەرىپىدىن چۈشۈرۈۋېتىلگەن قورساقتىكى بوۋاقنىڭ تۆلىمى توغرىسىدا 429
يىگىرمە توققۇزىنچى باب جازا 426
1. ئوغرىلۇق جىنايىتى ۋە ئوغرىغا جازا ھۆكۈم قىلىدىغان زاكۇ مالنىڭ قىممىتى ھەققىدە 430
2. باي بولسۇن ياكى باشقىلار بولسۇن، ئوغرىلىق قىلسىلا قولى كېسىلىدىغانلىقى، قانۇن ئالدىدا (مۇئەييەن) ئادەملەرگە يان بېسىشقا بولمايدىغانلىقى ھەققىدە..... 430
3. توي قىلىپ بولغانلار زىنا قىلىشىا تاش بوران قىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 431
4. زىنا قىلغانلىقىنى ئىقرار قىلغۇچى توغرىسىدا 431
5. ھاراق ئىچىشكە بېرىلىدىغان جازا توغرىسىدا..... 434
6. ئاگاھلاندۇرۇش جازاسىنىڭ مىقدارى ھەققىدە..... 434
7. ھايۋان، كان، قۇدۇق قاتارلىقلارنىڭ زەخمىلەندۇرگىنىگە تۆلەم كەلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا..... 435
ئوتتۇزىنچى باب ھۆكۈم ھەققىدە 426
1. جاۋابكارغا قەسەم كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 436
2. ئەرزنىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشى بويىچە ھۆكۈم قىلىش ۋە پاكىت ئىزدەش لازىملىقى توغرىسىدا..... 436
3. ھىندە بىنت ئۇتبە مەسىلىسى توغرىسىدا..... 437
4. زۆرۈرىيىتى بولمىغان سوئاللارنى سورىماسلىق، ئالسام ـ بەرمىسەم

دېمەسلىك توغرىسىدا 437
5. ھاكىمنىڭ كۇچىنىڭ يېتىشىچە ئىجتىھاد قىلىپ ھۆكۈم قىلسا خاتا بولسۇن توغرا بولسۇن ئەجرىگە ئېرىشىدىغانلىقى توغرىسىدا 438
6. قازىنىڭ ئاچچىقى كەلگەن ھالدا ھۆكۈم قىلىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا 438
7. باتىل ھۆكۈملەرنى چۈرۈپ تاشلاش، بىدئەتچىلىككە قارشى تۇرۇش توغرىسىدا 438
8. مۇجتەھىدلەرنىڭ پىكىر ئىختىلابى ھەققىدە 439
9. قازىنىڭ داۋالاشقۇچىلار ئارىسىنى ياراشتۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا 439
ئوتتۇز بىرىنچى باب تېپىۋالغان نەرسىنى بىر تەرەپ قىلىش ھەققىدە .. 440
1. ئىگىسىنىڭ رۇخسىتىنى ئالماي تۇرۇپ مال – چارۋىلارنى سېغىۋېلىشنىڭ ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكى توغرىسىدا 441
2. مېھمان كۇتۇش ۋە باشقىلار ھەققىدە 441
ئوتتۇز ئىككىنچى باب ئەمەلدارلىق 443
1. ئەمەلدار بولغۇچىلارنىڭ كىشىلەرگە قۇلايلىق يارىتىپ بېرىش، ئۇلارنى قورقۇتۇپ قاچۇرۇۋەتمەسلىك توغرىسىدا 443
2. ساختىلىق قىلماسلىق توغرىسىدا 443
3. رەسۇلۇللاھنىڭ: بىزنىڭ مىراسخورىمىز بولمايدۇ، بىزدىن قالغان نەرسىلەر سەدىقە دېگەن سۆزى توغرىسىدا 444
4. بىر ئىشنى ئورۇنلاش ئالدىدا يەنە بىر ئىشقا بۇيرۇق كەلسە، قانداق قىلىش توغرىسىدا 446
5. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەرەقلىگە نامە يوللاپ ، ئۇنى ئىسلامغا دەۋەت قىلغانلىقى توغرىسىدا 448
6. كەئبە ئەتراپىدىكى بۇتلارنى ئېلىۋېتىش توغرىسىدا 451
7. «ھۇدەيبىيە سۇلھىسى» توغرىسىدا 451
8. ئوھۇد كۇنى توغرىسىدا 452

9. مۇشرىكلار ۋە مۇناپىقلارنىڭ رەسۇلۇللاھقا زىيانكەشلىك قىلغانلىقى توغرىسىدا 452
10. رەسۇلۇللاھنىڭ دۇئاسى ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە سەۋر قىلغانلىقى توغرىسىدا 454
11. ئەبۇ جەھىلنىڭ ئۆلۈمى توغرىسىدا 456
12. ئەمەلدار بولۇشنى ئىستىمەسلىك، ھوقۇقپەرەس بولماسلىق ھەققىدە 458
13. ئادىل ئەمەلدارنىڭ پەزىلىتى، زالىمنىڭ جازاسى، خەلقە كۆڭۈل بۆلۈشكە ئۇندەش ۋە ئاۋارىچىلىك تېپىپ ببرىشتىن چەكلەش توغرىسىدا 459
14. خىيانەت قىلىشنىڭ ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكى توغرىسىدا 460
15. ئەمەلدارلارنىڭ سوۋغا ئېلىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا 460
16. گۇناھ ئىشلارغا بۇيرۇمىغان بولسا، مۇسۇلمان باشلىقنىڭ گېپىنى ئاڭلاش ۋە ئىتائەت قىلىشنىڭ ۋاجىپلىقى، گۇناھقا بۇيرۇسا ئىتائەتنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا 461
17. ئەمەلدارلارنىڭ زۇلۇمى ۋە نەپسانىي ھەرىكەتلىرىگە سەۋر قىلىش توغرىسىدا 463
18. پىتنە يۈز بەرگەندە، جامائەتتىن ئايرىلماسلىق، ئېتىقادسىزلىققا باشلىغۇچىلاردىن ئاگاھ بولۇش توغرىسىدا 463
19. رىزۋان بەيئىتى توغرىسىدا 464
20. مۇھاجىرنىڭ يۇرتىغا قايتىپ ئولتۇراقلىشىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا 465
21. ئايالالارنىڭ قانداق بەيئەت قىلىشى توغرىسىدا 465
22. قۇدرىتىنىڭ يېتىشچە ئاڭلاش، ئىتائەت قىلىش ئاساسىدا بەيئەت قىلىش توغرىسىدا 466
23. بالاغەت يېشى توغرىسىدا 466
24. ئاتلار ئارا مۇسابىقە ۋە ئاتنى مەشىق قىلدۇرۇش توغرىسىدا 466

25. بارلىق ئەھەللەرنىڭ نىيەتكە باغلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا.... 467
26. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «ئۈممىتىم ئىچىدە بىر تۈركۈم ئادەم غالىبانە ھالدا ھەقتە چىڭ تۇرىدۇ، ئۇلارغا قارشى كىشىلەر ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ» دېگەن سۆزى توغرىسىدا..... 468
27. سەپەرنىڭ ئازاب ئىكەنلىكى، ئىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن تېزدىن ئۆيگە قايتىشنىڭ ياخشى سانىلىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 468
28. سەپەردىن يانغان كىشىلەرنىڭ كېچىدە كىرىشنىڭ ياخشى ئەھەسلىكى توغرىسىدا..... 469
ئوتتۇز ئۈچىنچى باب ئۇۋ ئۇۋلاش ۋە مال بوغۇزلاش 470
1. ئۇۋ ئىتى بىلەن ئۇۋ ئۇۋلاش توغرىسىدا..... 470
2. يىرتقۇچ ھايۋان ۋە يىرتقۇچ قۇشلارنى يېيىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا..... 472
3. دېڭىزدىكى ئۆلۈك دېڭىز ھايۋىنىنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 472
4. يەرلىك ئېشەك گۆشىنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا..... 473
5. خەيبەر كۈنى توغرىسىدا..... 473
6. ئات گۆشىنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 474
7. كېلەنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 475
8. چېكەتكىنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 476
9. توشقاننى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 476
10. قورال ـ سايمان بىلەن ئۇۋ ئۇۋلاشقا بولىدىغانلىقى بىراق تاش بىلەن ھايۋانلارنى ئۇۋلاشقا رۇخسەت قىلىنمايدىغانلىقى توغرىسىدا.. 476
11. ھايۋانلارنى مەشىق قىلىدىغان نىشان قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى..... 477
ئوتتۇز تۆتىنچى باب قۇربان ھېيتتا قۇربانلىق قىلىش 478
1. قۇربانلىقنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا..... 478
2. قۇربانلىقتا باشقىلارنى ۋەكىل قىلماي، ئۆزى بىۋاستە قىلىشنىڭ

ياخشى ئىكەنلىكى، بىسمىللاھ دېيىش ۋە تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا 479
3. چىش، تىرناق ۋە باشقا سۆڭەكلەرنى ئىشلەتمەي، (مالدىن) قان چىقىرىدىغانلا نەرسە بولسا قۇربانلىق قىلىشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 479
4. ئىسلامنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە قۇربانلىق گۆشىنى پەقەت ئۈچ كۈنلا يېيىشكە رۇخسەت قىلىنغانلىقى، كېيىن ۋاقىت چەكلىمىسىگە ئۇچرىمايدىغان بولغانلىقى توغرىسىدا 481
5. بۆتلارغا قۇربانلىق (نەزر) قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا 482
ئوتتۇز بەشىنچى باب ئىچىملىك ۋە يېمەكلىك 483
1. ھاراقنىڭ ھاراملىقى ۋە ھاراقنىڭ ئۇزۇم شەربىتى، خورما، خورما غورىسى، قۇرۇق ئۇزۇم ھەم شۇنداقلا باشقا مەست قىلىدىغان نەرسىلەردىن بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 483
2. خورما بىلەن ئۇزۇمدە ئارىلاشتۇرۇپ شەربەت ياساشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا 484
3. ھاراق قاچىلانغان ياغاچ سۇغا، قاپاق، كوزا، تەڭنە قاتارلىقلاردا شەربەت ياساشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 485
4. ھەرقانداق مەست قىلىدىغان نەرسىنىڭ ھاراق ئىكەنلىكى، ھەرقانداق ھاراقنىڭ ھارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا 486
5. ھاراق ئىچكەن ئادەمنىڭ تەۋبە قىلمىسا، جەننەت شارابى بېرىلمەي، جازالىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 486
6. كۆچىمىپ مەست قىلغۇدەك ھالغا يەتمىگەن مېۋە شەربىتىنى ئىچىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 487
7. سۇت ئىچىشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا 488
8. شەربەت ئىچىش ۋە قاچا ـ قۇچىلارنىڭ ئاغزىنى يېپىش توغرىسىدا 489

9. قاچىنىڭ ئاغزىنىڭ يېپىش، خالتىلارنىڭ ئاغزىنىڭ چېگىش، ئىشىكلەرنى تاقاشقا بۇيرۇش ۋە يۇقىرىقىلارنىڭ قىلغاندا «بىسمىللاھ» دېيىش، ئۇخلاش ئالدىدا چىراغنى ۋە ئوتنىڭ ئۆچۈرۈش، كەچ كىرگەندە بالىلار ۋە چارۋىلارنىڭ يېغىۋېلىش لازىملىقى توغرىسىدا..... 489
10. يېمەك ـ ئىچمەك ئەدەبلىرى ۋە ھۆكۈملىرى توغرىسىدا..... 490
11. زەمزەمنى ئۆرە تۇرۇپ ئىچىش توغرىسىدا..... 490
12. بىر نەرسە ئىچىۋاتقان قاچىغا تىنىپ قويۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى، باشنى قاچىدىن تارتىپ ئۈچ قېتىم تىنىشنىڭ ياخشى ئىش ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 490
13. سۇ ۋە سۈت قاتارلىقلارنى ئىچكەندە قاچىنى دەسلەپ قىلىپ ئىچكۈچىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن باشلاپ ئايلاندۇرۇشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى ھەققىدە..... 491
14. تاماق يېگەندىن كېيىن بارماق ۋە قاچىلارنى يالىۋېتىش، چۈشۈپ كەتكەن تاماقنى تازىلىۋېتىپ يېيىشنىڭ مۇستەھەبلىكى، يالىۋېتىشتىن ئاۋۋال قولنى سۈرتۈشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا..... 492
15. ساھىبخان تەكلىپ قىلغانلاردىن باشقىلار مېھمانىنىڭ ئارقىسىغا كىرىۋالسا، مېھمانىنىڭ قانداق قىلىشى كېرەكلىكى، ساھىبخانىنىڭ ئەگىشىۋالغۇچىغا رۇخسەت قىلىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 492
16. ئۆي ئېگىسى رازى بولىدۇ، دەپ قارىغان ھەم ئېنىق بىلىدىغان ئادەمنىڭ ساھىبخانىنىڭ ئۆيىگە باشقىلارنى باشلاپ كىرىلسە بولىدىغانلىقى، تاماق ئۈستىگە يىغىلىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى توغرىسىدا..... 493
17. شورپا ئىچىشنىڭ دۇرۇسلۇقى، پىلەكلىك مېۋە ـ چېۋە يېيىشنىڭ ياخشىلىقى، ساھىبخانىغا ئېغىر كەلمىگەن ئەھۋالدا مېھمانلارنىڭ

قانداق تاماق يېيىشنى تاللىسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 495
18. تەرخەمەك بىلەن خورما يېيىش توغرىسىدا..... 495
19. ھەمراھلارنىڭ ماقۇللۇقسىز ھالدا خورما ۋە شۇ تۈردىكىلەرنى يېگۈچىنىڭ بىر قېتىمدا ئىككىنىسى ئاغزىغا سېلىپ يېيىشنىڭ چەكلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 495
20. مەدىنە خورمىسىنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا..... 496
21. يەر قالپىقى (موگو) نىڭ ئەۋزەللىكى ۋە ئۇنىڭ بىلەن كۆز داۋالاش توغرىسىدا..... 496
22. قارا رەڭلىك پىشقان مېۋىنىي يېيىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا..... 496
23. مېھمانىنى ھۆرمەت قىلىش، تاماقنى ئاۋۋال مېھمانغا بېرىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا..... 497
24. مۇشرىكلاردىن سوۋغا قوبۇل قىلىش توغرىسىدا..... 498
25. ئاز بولسىمۇ باشقىلار بىلەن تاتام يېيىشنىڭ خاسىيىتى، ئىككى ئادەمنىڭ تامىقىغا ئۈچ ئادەمنىڭمۇ تويىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 499
26. مۆتىمىننىڭ بىر ئۈچەيگە تاماق يەيدىغانلىقى، دىنسىزنىڭ يەتتە ئۈچەيگە تاماق يەيدىغانلىقى توغرىسىدا..... 500
27. تاماقنى ئەيىبلىمەسلىك توغرىسىدا..... 500
ئوتتۇزۇنچى باب كىيىم ـ كېچەك ۋە كىيىنىش..... 501
1. ئەر ـ ئاياللارنىڭ ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ياسالغان قاچىلاردا تاماق يېيىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا..... 501
2. ئالتۇن ـ كۈمۈش قاچىلاردا ئەر ـ ئاياللىنىڭ تاماق يېيىشكە بولمايدىغانلىقى، لېكىن ئالتۇن ئۈزۈك ۋە يىپەك رەختىنىڭ ئاياللارغا دۇرۇسلۇقى، ئەرلەرگە دۇرۇس ئەمەسلىكى، ئەرلەرنىڭ يىپەك رەختلەردە كىيىم كىيىسە، تۆت بارماقچىلىكتىن ئاشۇرۇۋېتىشىگە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 501
3. تېرە كېسىلى بارلارنىڭ يىپەك رەختتە كىيىم كىيىسە بولىدىغانلىقى

توغرىسىدا..... 503
4. پاختا كىيىم كىيىشنىڭ ئەۋزەللىكى 504
5. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوپال ئاددىي كىيىملەرنى كىيىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 504
6. كىگىزنى ئىشلىتىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 504
7. ئىشتاننىڭ پۇشقىقىنى يەرگە تەگكۈزۈپ كىيىشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 505
8. پول ماڭغاندا كىيىمنى كۆز ـ كۆز قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا..... 505
9. ئالتۇن ئۈزۈكنى تاشلاش توغرىسىدا..... 506
10. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر» دېگەن خەت ئويۇلغان كۈمۈش ئۈزۈكنى تاقىغانلىقى ۋە رەسۇلۇللاھتىن كېيىن خەلىپىلەرنىڭ ئۇنى تاقىغانلىقى توغرىسىدا 506
11. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تامغا ياسىتىشتىكى مەقسىتى چەت ئەللەرگە خەت يوللاش ئىكەنلىكى توغرىسىدا 507
12. ئۈزۈكنى تاشلاش توغرىسىدا..... 507
13. ئاياغ كىيگەندە ئوڭ پۇتتىن باشلاش، سالغاندا سول پۇتتىن باشلاش توغرىسىدا 507
14. ئۆگىنىشنى ياتقاندا بىر پۇتنى يەنە بىر پۇتىنىڭ ئۈستىگە ئالسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 508
15. چاچ بويىغاندا يەھۇدىيلار بىلەن ئوخشاش بويىماسلىق توغرىسىدا..... 508
16. ئىت ۋە ھەيكەل بار ئۆيگە پەرىشتە كىرمەيدىغانلىقى توغرىسىدا..... 509
17. تۆگىنىڭ بوينىغا يىپ تۇمار ئېسىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا . 512
18. ھايۋانلارغا ئەن سالسا بولمىدىغانلىقى توغرىسىدا 512
19. سېكىلەك قويۇشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا 513

20. كوچىدا ئولتۇرۇپ پاراڭ سېلىشقا بولمايدىغانلىقى، ئەگەر ئولتۇرماقچى بولسا كوچىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىپ ئولتۇرۇش لازىملىقى توغرىسىدا 513
21. چاچ ئۆلاش، بەدەنگە مەڭ چېكىش، يۈزىنىڭ تۈكىنى يۇلۇش، چېچىنى ياساش قاتارلىق ئىنسانىنىڭ يارالمىش شەكلىنى بۇزىدىغان ئىشلارنى قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 513
22. كىيىمنى كۆزـ كۆز قىلىشنىڭ ياماڭلىقى،ئېرى بەرمىگەن نەرسىنى بەردى، دەپ كۆندىشىگە يالغان سۆزلىمەسلىك توغرىسىدا 515
ئوتتۇز يەتتىنچى باب ئەدەپ ـ قائىدە 516
1. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمىنى قوللىنىشقا بولىدىغانلىقى، كۇنيىتىنى قوللىنىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 516
2. سەت ئىسىمنى چىرايلىق ئىسىمغا ئۆزگەرتىش توغرىسىدا 517
3. ئىسىم قويماقچى بولسا ئېسىل ئادەملەرنى تەكلىپ قىلىپ، بالىنى خورما بىلەن ئېغىزلاندۇرۇپ، ئابدۇللاھ، ئىبراھىم دېگەندەك ئىسىملارنى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسىمنى قويسا ياخشى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 517
4. باشقىلارنىڭ ئۆيىگە كىرگەندە رۇخسەتنى ئېلىش كېرەكلىكى توغرىسىدا 520
5. ئىشىك چەككەن ۋاقىتتا «كىم»؟ دەپ سورالسا، «مەن» دەپ جاۋاب بېرىشنىڭ يامان ئىكەنلىكى توغرىسىدا 521
6. باشقىلارنىڭ ھويلىسىغا قاراشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 521
ئوتتۇز سەككىزىنچى باب سالام قىلىش 522
1. ئۇلاغلىق پىيادىگە، ئاز سانلىق كۆپ سانلىققا سالام بېرىش توغرىسىدا 522
2. سالامغا جاۋاب قايتۇرۇش مۇسۇلمانىنىڭ ھەققى ئىكەنلىكى توغرىسىدا 522
3. ئەھلى كىتابقا ئاۋۋال سالام قىلماسلىق ۋە ئۇلارنىڭ سالىمىغا

قانداق جاۋاب قايتۇرۇش توغرىسىدا..... 522
4. بالىلارغا سالام بېرىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 523
5. رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرىنىڭ سىرتقا چىقىپ ئىش بېجىرىشكە رۇخسەت قىلىنغانلىقى توغرىسىدا..... 523
6. يات ئاياللار بىلەن خىلۋەت جايدا بىرگە بولۇشنىڭ ۋە ئۇلار بار يەرگە ئۇسۇپ كىرىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا..... 524
7. ئۆز ئاياللىرى ياكى يېقىن تۇغقانلىرى بىلەن يالغۇز پاراڭلاشقاندا، باشقىلار ئۇچراپ قالسا، تەشەببۇسكارلىق بىلەن چۈشەندۈرۈپ، ئۇقۇشماسلىق يۈز بېرىشتىن ساقلىنىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا..... 524
8. سورۇنغا كەلگەندە بوش ئورۇن بولسا ئولتۇرۇش، بولمىسا سەپنىڭ ئارقىسىدا ئولتۇرۇشنىڭ لازىملىقى توغرىسىدا..... 525
9. باشقىلارنى ئولتۇرغان يېرىدىن قوپۇرۇۋەتمەسلىك توغرىسىدا..... 525
10. غىتمەك ئادەمنىڭ ئاياللارنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىشىنى توسۇش توغرىسىدا..... 526
11. ئاياللار پىيادە يول مېڭىپ قىينالسا، باشقا ئەرلەرنىڭ ئۇلىغىغا مىنىۋالسا بولمىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 526
12. ئۇچ ئادەم بار يەردە ئىككى ئادەمنىڭ ئۇچىنچى ئادەمدىن يوشۇرۇن پىچىرلاشماسلىقى توغرىسىدا..... 527
13. كۆز تېگىش توغرىسىدا..... 527
14. سېھىر توغرىسىدا..... 527
15. يەھۇدىينىڭ تاماق سوۋغىسى توغرىسىدا..... 528
16. «مۇئەۋىزات»نى ئۆزىگە ھۇرۇش توغرىسىدا..... 529
17. «قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرى ۋە زىكىر قىلىنغان سۆزلەر بىلەن رۇقىيە ئۇقۇسا ھەق ئالسا بولمىدىغانلىقى توغرىسىدا..... 530
18. ھەر قانداق كېسەلنىڭ داۋاسى بارلىقى توغرىسىدا..... 531
19. زورلاپ دورا ئىچىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا..... 532

20. ھىندى ئارچىسى (ئالوي) بىلەن كېسەل داۋالاش توغرىسىدا 532
21. «تەلبىنە شورپىسى» كېسەلنىڭ كەيپىياتىنى ياخشىلايدىغانلىقى توغرىسىدا 533
22. ھەسەل بىلەن كېسەل داۋالاش 533
23. ۋابا كېسىلى شۇملۇقنىڭ بېشارىتى توغرىسىدا 534
24. ئىنسانىنىڭ قورسىقىدا ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولىدىغان قۇرت يوقلۇقى، قۇش ئارقىلىق پال سېلىشنىڭ خاتا، كېسەل تۆگىلەرنىڭ ساغلام تۆگىلەرگە ئارىلاشتۇرماسلىق توغرىسىدا 535
25. يىلان كۆرگەندە بىر تەرەپ قىلىش ئۇسۇلى توغرىسىدا 536
26. پاتمىچۇقنى ئۆلتۈرۈش توغرىسىدا 537
27. چۇمۇلىنى ئۆلتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 537
28. مۇشۇكنى ئۆلتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 538
29. ھايۋانلارغا يېمەكلىك ۋە ئىچىملىك بېرىشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا 538
ئوتتۇز توققۇزىنچى باب ياخشى سۆز 540
1. زامانىنى ھاقارەتلەشنىڭ چەكلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 540
2. ئۇزۇمنى كەرمە، دەپ ئاتاشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 540
3. قۇل، دېدەك، خوجايىن، ئىگە ئاتالغۇلىرى توغرىسىدا 540
4. ئۆزىنى يامان ياكى ناچار ئىبارىلەر بىلەن ئەيىبلەشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 541
قىرىقىنچى باب شېئىر 542
قىرىق بىرىنچى باب چۈش تەبىرى 543
1. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈشىدە كۆرگەن ئادەمنىڭ راست كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا 544
2. چۈش تەبىرى توغرىسىدا 544
3. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈشى 545
قىرىق ئىككىنچى باب پەزىلەتلەر 550

1. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرى توغرىسىدا 550
2. ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلغان كىشىنى ئاللاھنىڭ ساقلايدىغانلىقىغا ئىشىنىش توغرىسىدا 551
3. ئاللاھنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا توغرا يول بىلەن ئىلىمنى بەرگەنلىكىنىڭ مىسالى توغرىسىدا 552
4. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرىگە كۆيۈنىدىغانلىقى ۋە تولۇق خەۋەر ئېلىپ تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا 552
5. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى پەيغەمبەرلىكىنىڭ ئىسپاتى توغرىسىدا 553
6. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەۋزى كەۋسەرگە ئاۋۋال بارىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ ئالاھىدىلىكى توغرىسىدا 553
7. جىبرىئىل بىلەن مىكائىل ئۈھۈد كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ياردەم قىلغانلىقى توغرىسىدا 556
8. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باتۇرانە قەيسەر روھى توغرىسىدا 556
9. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ياخشىلىق ئۈچۈن شامالدىنمۇ تېز ھەرىكەت قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا 557
10. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسانلار ئىچىدىكى ئەڭ گۈزەل ئەخلاققا ئىگە ئادەم ئىكەنلىكى توغرىسىدا 557
11. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نېمە سورىسا رەت قىلمىغانلىقى توغرىسىدا 558
12. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىچىككىنە، چوڭغىنىمۇ ئوخشاش كۆيۈنىدىغانلىقى، ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدىغانلىقى توغرىسىدا 558
13. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ناھايىتى ھايالىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا 559
14. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالالرغا ئىچ ئاغرىتىپ تۆگە ھەيدىگۈچىنى ئاستىراق ھەيدەشكە بۇيرۇغانلىقى توغرىسىدا 560
15. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈناھ ئىشلاردىن ئۆزىنى ئەڭ يىراق

تۇنىدىغانلىقى، پەقەت ئاللاھ ئۇچۇن ئىنتىقام ئالىدىغانلىقى توغرىسىدا 560
16. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەدىنىدىن خۇش پۇراق چىقىپ تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا 560
17. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن چىققان تەرنىڭ خۇش پۇراق ئىكەنلىكى توغرىسىدا 561
18. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي كەلگەندە قاتتىق سوغۇق كۇنلەردىمۇ پىشانىسىدىن چىپىلداپ تەر ئاقىدىغانلىقى توغرىسىدا .. 561
19. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ كېلىشكەن ئادەم ئىكەنلىكى توغرىسىدا 562
20. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چاچ شەكلى توغرىسىدا 562
21. پەيغەمبەرلىك مۆھۈرى، ئۇنىڭ شەكلى ۋە ئورنى توغرىسىدا 563
23. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىدە ۋە مەدىنىدە تۇرغان ۋاقتى توغرىسىدا 564
24. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى توغرىسىدا 564
25. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھقا ئەڭ يېقىن ئىكەنلىكى ۋە ئاللاھتىن ئەڭ قورقىدىغانلىقى توغرىسىدا 564
26. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۈيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشنىڭ ۋاجىپلىقى توغرىسىدا 565
27. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نىسبەتەن ئەستايىدىل بولۇش، زۆرۈر بولمىغان ئۇششاق- چۈششەك نەرسىلەرنى سورىماسلىق توغرىسىدا . 565
28. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاراش ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈۋېلىشنى ئارزۇ قىلىش توغرىسىدا 567
29. ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلەتلىرى توغرىسىدا 567
30. ئاللاھنىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 568
31. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 569

32. يۇنۇس ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 572
33. يۇسۇف ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 572
34. خىزىر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 572
قىرىق ئۇچىنچى باب ساھابىلەرنىڭ پەزىلەتلىرى 575
1. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 575
2. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 577
3. ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 580
4. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 582
5. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 584
6. زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 585
7. ئەبۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەررام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 585
8. ھەسەن ۋە ھۈسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 586
9. زەيد ئىبنى ھارىس ۋە ئوغلى ئۇسامە ۋە جەئفەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 586
10. خەدىجە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 587
11. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 589
12. ئون بىر ئايالنىڭ پارىڭى توغرىسىدا 591
13. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى پاتىمەنىڭ ئارتۇقچىلىقى ھەققىدە 594
14. مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئۈممۈسەلەمەنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا ... 596
15. مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى سەۋدەنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 596
16. ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ ئانىسى ئۈممۇ سۇلەيمنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 597

17. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد ۋە ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 597
18. ئۇبەي ئىبنى كەئب ۋە بىر تۈركۈم ئەنسارىيلارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 598
19. سەئد ئىبنى مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا ... 599
20. جابىرنىڭ دادىسى ئابدۇللا ئىبنى ئەمىر ئىبنى ھەرامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 599
21. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 600
22. جەبىر ئىبنى ئابدۇللاھنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 601
23. ئابدۇللا ئىبنى ئايباسنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 602
24. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 603
25. ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 603
26. ئابدۇللا ئىبنى سالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 604
27. ھەسسان ئىبنى سابىتنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 605
28. ئەبۇ ھۇرەيرە دەۋسىينىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 606
29. بەدرى ئەھلىنىڭ پەزىلىتى ۋە ھاتىب ئىبنى ئەبۇ بەلتەئەنىڭ ۋەقەسى توغرىسىدا 607
30. ئەبۇ مۇسا ۋە ئەبۇ ئامىر ئەشئەرىلەرنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 608
31. ئەشئەرىلىكلەرنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 610
32. جەئفەر ۋە ئەسما بىنتى ئۇمەيس ۋە ئۇلار بىلەن بىر كېمىگە چىققان كىشىلەرنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 610
33. ئەنسارىيلارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 612
34. ئەنسارىيلار ئىچىدىكى قورونىڭ ياخشىسى توغرىسىدا 613
35. ئەنسارىيلار بىلەن ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش توغرىسىدا 613
36. رەسۇلۇللاھنىڭ غىفار ۋە ئەسلەم جەمەتىگە قىلغان دۇئاسى توغرىسىدا 614

37. غىنار، ئەسلـــەم، جۇھەينە، ئەشجەئ، مۇزەينە، تەمىم، دەۋس، تەي قەبىلىلىرىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 614
38. كىشىلەرنىڭ ياخشىلىرى توغرىسىدا 615
39. قۇرەيش ئايالىرىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 616
40. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلەر ئارىسىدا ئۆزئارا دوستلۇق ئورنىتىشى توغرىسىدا 616
41. ساھابىلەر، ساھابىلەرگە ئەگەشكەنلەر (تابىئىنلار) ۋە تابىئىنلارغا ئەگەشكەنلەر (تەبئى تابىئىنلار) نىڭ پەزىلەتلىرى توغرىسىدا 616
42. ساھابىلەرنى ھاقارەتلەشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا 618
43. فارسلارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 618
44. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «كىشىلەر تۆگىدەك كۆپ بولسىمۇ، ئۆلچەمگـــە توشىدىغىنـــى ناھايىتـــى ئاز بولىدۇ» دېگەن ســـۆزى توغرىسىدا 619

قىرىق تۆتىنچى باب ياخشىلىق قىلىش، سىلە - رەھىم قىلىش ۋە ئەدەپ - ئەخلاق 620

1. ئاتا-ئانىغا ۋاپادار بولۇش ۋە ۋاپاغا ئۇلارنىڭ ئەڭ لايىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا 620
2. ئاتا - ئانىغا ياخشىلىق قىلىشنى نەقلە ناماز ۋە باشقا نەقلە ئىشلارنىڭ ئالدىغا قويۇش لازىملىقى توغرىسىدا 621
3. ئۆزئارا ھەسەت قىلىش، ئاغرىنىش ۋە دۇشمەنلىشىشنـــى چەكلەش توغرىسىدا 622
4. ئۇچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتۇشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا 623
5. گۇمانخورلۇق قىلىش، باشقىلارنىڭ شەخسىيىتىگە تېگىش، ئۆزئارا ئاغرىنىش، سودا - سېتىقتا يالغاندىن ئارتۇق باھا قويۇشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا 623
6. مۆئمىن كىشىل، غەم - ئەندىشە قاتارلىق بەختسىزلىكلەرگە ئۇچرىسا، ھەتتا پۇتىغا تىكـــەن كىرىپ كەتســـمۇ ئەجىر بېرىلىدىغانلىقـــى

توغرىسىدا 623
7. زۇلۇمنىڭ ھارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا 625
8. قېرىندىشى زالىم ياكى مەزلۇم بولسىمۇ ياردەم بېرىش توغرىسىدا.. 625
9. مۇئمىنلەرنىڭ ئۆزئارا كۆيۈنۈشۈپ، ئىتتىپاق ئۆتۈشى توغرىسىدا .. 627
10. ئەسكىلىكىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن سۈلھى - سالا قىلىش
توغرىسىدا 628
11. يالغان ئېيتىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى ۋە ئېيتىشقا بولمىغان
يالغان سۆز توغرىسىدا 628
12. يالغان سۆزلەشنىڭ قەبىھلىكى ۋە راستچىللىققنىڭ پەزىلىتى
توغرىسىدا 629
13. ئاچچىقىنى بېسىۋالغان كىشىنىڭ پەزىلىتى ۋە غەزەپنى
كەتكۈزمىغان سۆز توغرىسىدا 629
14. كىشىنىڭ يۈزىگە ئۇرۇشنى چەكلەش توغرىسىدا 630
15. مەسچىت قاتارلىق ئاممىۋى سورۇنلارغا بارغانلارنىڭ قورالسىزنى
پۇختا ساقلاپ، باشقىلارغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن
ساقلىنىش توغرىسىدا 630
16. يولدىن توسالغۇنى يۆتكىۋېتىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 631
17. مۇشۇك قاتارلىق كىشىلەرگە زىيان يەتكۈزمەيدىغان ھايۋانلارنى
خورلاشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا 631
18. قوشنىلىرىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا 631
19. ئارىلىشىش ھارام بولمىغان مەسىلىدە ئارىغا چۈشۈشنىڭ ياخشى
سانىلمىدىغانلىقى توغرىسىدا 632
20. ياخشى كىشىلەر بىلەن سۆھبەتتە بولۇش ۋە يامان ئادەملەردىن
يىراق تۇرۇش توغرىسىدا 633
21. قىز پەرزەنتلىرىگە ياخشى مۇئامىلە قىلىشنىڭ پەزىلىتى
توغرىسىدا 633
22. بالىسى ئۆلۈپ كېتىپ ساۋاب ئۈمىد قىلغان كىشىنىڭ پەزىلىتى

توغرىسىدا 634
23. ئاللاھ بىر بەندىنى دوست تۇتسا، ئۇنى باشقا بەندىلىرىگە دوست قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا 635
24. كىشى ياخشىى كۆرگەن ئادەمىى بىلەن بىللە بولىدىغانلىقىى توغرىسىدا 635
قىرىق بەشىنچى باب قازا - قەدەر 637
1. ئىنسان ئانىسىنىڭ قورسىقىدا يارىلىشى جەريانىدىلا پۈتۈۋېتىلىدىغان نەرسىلەر توغرىسىدا 637
2. ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنازىرىسى توغرىسىدا 641
3. ئادەمنىڭ بىرەر شەھۋانىي جىنايەتنى سادىر قىلىشى ئالدىن بېكىتىۋېتىلگەنلىكى توغرىسىدا 642
4. ھەر بىر بالىنىڭ ئىسلام ئۈستىدە توغۇلىدىغانلىقى ۋە مۇشرىكلار ۋە مۇسۇلمانلار بالىلىرىنىڭ ئاخىرەتتىكى ئورنى توغرىسىدا 642
قىرىق ئالتىنچى باب ئىلىم 644
1. «قۇرئان كەرىم» دىكى مۇتەشابىھ ئايەتلەرگە ئەگىشىش ۋە شۇ ئايەتلەر تۇيۇلىدىن ئىختىلاپ تۇغدۇرۇشنىڭ مەنئىى قىلىنغانلىقىى توغرىسىدا 644
2. مۇتتەھەملىك توغرىسىدا 645
3. يەھۇدىي، خرىستىئان ئەنئەنىلىرىگە ئەگىشىشنىڭ، ئەمەل قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكىى توغرىسىدا 645
4. زامان ئاخىرىدا ئىلىمنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىدىغانلىقىى، نادانلىق ۋە بالايىئاپەتنىڭ ئەۋجىگە چىقىدىغانلىقىى توغرىسىدا 646
قىرىق يەتتىنچى باب زىكر، دۇئا ، تەۋبە قىلىش ۋە مەغپىرەت تەلەپ قىلىش 647
1. ئاللاھنى زىكر قىلىشقا ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا 647
2. ئاللاھنىڭ ئىسىملىرى ۋە ئۇ ئىسىملىرىنى يادلىۋالغان كىشىنىڭ

پەزىلىتى توغرىسىدا 649
3. دۇئا قىلىش ۋە «ئەگەر خالىساڭ» دېمەسلىك توغرىسىدا 650
4. (بالا ـ قازا) ئاپەت تۆپەيلىدىن ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلماسلىق توغرىسىدا 651
5. ئاللاھقا ئۈچرىشىشقا تەشنا بولغانلارغا ئاللاھنىڭ ئۈچرىشىدىغانلىقى، ئاللاھقا ئۈچرىشىشنى خالىمايدىغانلارنى ئاللاھنىڭمۇ خالىمايدىغانلىقى توغرىسىدا 652
6. ئاللاھنى ئەسلەش، ئاللاھقا دۇئا ـ ئىلتىجا قىلىش ۋە ئاللاھقا يېقىنلىشىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا 652
7. زىكىر سورۇنىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 653
8. ﴿پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە بۇ دۇنىيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن﴾ دېگەن دۇئانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 654
9. تەھلىل (ئاللاھنى ئۇلۇغلاش) ئېيتىش، تەسبىھ ئېيتىش ۋە دۇئا قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا 654
10. تەسبىھنى تۆۋەن ئاۋازدا دېيىشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا 656
11. پىتنە ـ پاسات ۋە باشقا كۆڭۈلسىز ئىشلارغا دۇچار بولۇشتىن پاناھلىق تىلەش توغرىسىدا 657
12. ئاجىزلىقتىن، ھۇرۇنلۇقتىن ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلاردىن پاناھلىق تىلەش توغرىسىدا 657
13. ئۈخلاشتىن ئىلگىرى قىلىنىدىغان دۇئا توغرىسىدا 658
14. قىلغان ۋە قىلمىغان ئىشنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەش توغرىسىدا 659
15. خۇرازنىڭ چىللىغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندا دۇئا قىلىش توغرىسىدا 661
16. قايغۇ ـ ھەسرەتتە قالغاندا دۇئا قىلىش توغرىسىدا 661
17. دۇئا قىلغۇچى تىلەكلىرىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا بەك ئالدىراپ

كەتمەسلىكى توغرىسىدا 662
18. جەننەت ئەھلى ئىچىدە نامراتلار كۆپ، دوزاخ ئەھلىنى ئىچىدە
ئاياللارنىڭ كۆپلۈكى ۋە ئاياللارنىڭ پىتنىسى توغرىسىدا 663
19. غاردىكى ئۈچ كىشىنىڭ قىسسىسى ۋە ياخشى ئەمەللەر بىلەن
ۋاستە قىلىپ ئاللاھتىن تىلەشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا 663
قىرىق سەككىزىنچى باب تەۋبە قىلىش 666
1. كىشىلەرنى تەۋبە قىلىشقا ئىلھاملاندۇرۇش، تەۋبە قىلىشنىڭ
خۇشاللىق دەپ بىلىش توغرىسىدا 666
2. ئاللاھنىڭ مېھرىبانلىقىنىڭ چەكسىزلىكى ۋە ئۇنىڭ
مېھرىبانلىقىنىڭ غەزىپىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا 667
3. گۇناھىغا تەۋبە قىلىپ، يەنە تەكرار گۇناھ ئۆتكۈزسىمۇ ، تەۋبىگە
رۇخسەت قىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 668
4. ئاللاھنىڭ يامانلىقنى ئۈچ كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا 669
5. «ياخشى ئەمەللەر گۇناھلارنى كەتكۈزىدۇ» دېگەن ئايەت توغرىسىدا.. 670
6. ئادەم ئۆلتۈرگۈچىنىڭ قانچىلىك ئادەم ئۆلتۈرۈشىدىن قەتئىي نەزەر
تەۋبە قىلىشىغا رۇخسەتقىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 670
7. كەئب ئىبنى مالىك ۋە ئۇنىڭ ئىككى ھەمراھىنىڭ تەۋبىسى
توغرىسىدا 672
8. تۆھمەت ۋەقەسى ۋە تۆھمەت قىلغۇچىلارنىڭ تەۋبە قىلسا، قوبۇل
بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 679
**قىرىق توققۇزىنچى باب مۇناپىقلارنىڭ سۆيەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ
ھۆكمى** 690
1. قىيامەت، جەننەت ۋە دوزاخنىڭ سۆيەتلىرى توغرىسىدا 693
2. زامان ئاخىرىدا كىشىلەرنىڭ توپلىنىدىغانلىقى ۋە قىيامەت كۈنىدىكى
زېمىن توغرىسىدا 694
3. يەھۇدىيلەرنىڭ رەسۇلۇللاھتىن روھ توغرۇلۇق سورىغانلىقى
توغرىسىدا 694

4. ﴿سەن ئۇلار ئارىسىدا بولغاچقا، ئاللاھ ئۇلارنى جازالىمايدۇ﴾ دېگەن ئايەت توغرىسىدا 695
5. تۆتۈنسىمان بۇلۇت توغرىسىدا 696
6. ئاينىڭ يېرىلىشى توغرىسىدا 697
7. ئاللاھنىڭ ھەر قانداق كىشىدىن سەۋرچان ئىكەنلىكى توغرىسىدا 697
8. زامان ئاخىرىدا ئىمانسىزلارنىڭ زېمىن بىلەن توشقۇدەك ئالتۇن بېرىپ بولسىمۇ، ئۆزىنىڭ ئازابىتىن قۇتۇلۇشىنى تىلەيدىغانلىقى توغرىسىدا 697
9. ئىمانسىزلارنىڭ قىيامەتتىكى ئەھۋالى توغرىسىدا 698
10. مۆئمىننىڭ خورما دەرىخىگە ئوخشايدىغانلىقى توغرىسىدا 698
11. ھەر قانداق ئادەم ئەملىگە تايىنىپلا جەننەتكە كىرەلمەيدىغانلىقى، بەلكى ئاللاھنىڭ رەھمىتى بىلەن كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 699
12. ياخشى ئەمەللەرنى كۆپ قىلىش ۋە ئىبادەتنى تىرىشىپ قىلىش توغرىسىدا 699
13. تەبلىغنى قىسقا قىلىش توغرىسىدا 700
ئەللىكىنچى باب جەننەت، ئۇنىڭ نېئىمەتلىرى ۋە ئۇنىڭغا كىرگەنلەرنىڭ سۈپىتى 701
1. جەننەتتىكى نېمەتلەر توغرىسىدا 701
2. جەننەتتە ئاتلىق ئادەم يۈز يىل مېڭىپمۇ سايىسىنى بېسىپ بولالمايدىغان بىر دەرەخنىڭ بارلىقى توغرىسىدا 701
3. جەننەت ئەھلىنىڭ ئاللاھنىڭ ياخشى كۆرۈشىدىن بەھرىمەن بولىدىغانلىقى، ئاللاھنىڭ ئۇلارغا غەزەپ قىلمايدىغانلىقى توغرىسىدا 702
4. جەننەت ئەھلىنىڭ خۇددى ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنى كۆرگەندەك ئۆزلىرىنىڭ ئايرىم خانىلىرىنى كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا 702
5. تۇنجى قېتىم جەننەتكە كىرگۈچىلەرنىڭ تولۇن ئايغا

ئوخشايدىغانلىقى، ئۇلارنىڭ سۈيەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھەمراھلىرى توغرىسىدا 703
6. جەننەتتىكى چېدىرلار ۋە ئۇ يەردە مۆمىن ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 704
7. قەلبى قۇشنىڭ قەلبىدەك كىشىلەرنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 704
8. دوزاخنىڭ قىزىقلىقى ۋە ئۇنىڭ چوڭقۇرلۇقى توغرىسىدا 705
9. زومىگەرلەرنىڭ دوزاخقا، ئاجىزلارنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا 705
10. بۇ دۇنيانىڭ يوقلىشى ۋە مەھشەر كۈنىدىكى چوڭ يىغىلىش توغرىسىدا 707
11. قىيامەتتىكى ئەھۋاللار توغرىسىدا 708
12. ئۆلۈكلەرنىڭ قەبرىدە يېتىپ، ئۆزلىرىنىڭ جەننەت ياكى دوزاختىكى ئورنىنى كۆرىدىغانلىقى، قەبرە ئازابىنىڭ مۇقەررەرلىكى ۋە قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەش لازىملىقى توغرىسىدا 709
13. قىيامەتتىكى سوئال - سوراقنىڭ مۇقەررەرلىكى توغرىسىدا 710
ئەللىك بىرىنچى باب پىتنە ۋە قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرى 712
1. پىتنىنىڭ يېقىنلاپ قالغانلىقى، يەئجۇج - مەئجۇجنىڭ توساق تامنى بۇزۇۋېتىدىغانلىقى توغرىسىدا 712
2. بەيتۇللاھقا ھۇجۇم قىلماقچى بولغان قوشۇننىڭ يەر يۇتۇپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدا 712
3. ئاپەتنىڭ يامغۇردەك چۈشىدىغانلىقى توغرىسىدا 713
4. ئىككى مۇسۇلماننىڭ ئۆزئارا قىلىچ تەڭلىشىشى توغرىسىدا 713
5. قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى يۇز بېرىدىغان ئىشلار توغرىسىدا 714
6. قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى فۇرات دەرياسىدىن بىر ئالتۇن تاغ چىقىپ قالىدىغانلىقى توغرىسىدا 715

7. قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى ھىجاز رايونىدىن ئوت ئېتىلىپ چىقىدىغانلىقى توغرىسىدا 715
8. بالايىئاپەت شەيتاننىڭ ئىككى مۈڭگۈزى كۆرۈنىدىغان شەرق تەرەپتىن كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا 716
9. دەۋس قەبىلىسى بۇتقا چوقۇنۇشنى ئەسلىگە كەلتۈرمىگۈچە قىيامەت قايىم بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 716
10. بىر كىشى بىر كىشىنىڭ قەبرىسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتىپ، پىتنە - پاساتنىڭ دەستىدىن مەن مۇشۇ كىشىنىڭ ئورنىدا بولۇپ قالسامچۇ دەپ ئارزۇ قىلمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا 716
11. ئىبنى سەييياد توغرىسىدا 718
12. دەججال ۋە ئۇنىڭ سۈپىتى توغرىسىدا 720
13. دەججالنىڭ پەيدا بولۇشى ۋە ئۇنىڭ زېمىندا تۇرۇپ قالىدىغانلىقى توغرىسىدا 721
14. قىيامەتنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقى توغرىسىدا 721
15. ئىككى قېتىملىق سۇرنىڭ ئارىلىقى توغرىسىدا 722
ئەللىك ئىككىنچى باب ياخشى ئەمەل ۋە تەقۋادارلىق 723
1. ئۆز ـ ئۆزىگە زۇلۇم قىلىپ، ئاللاھقا ئاسىي بولغان ئىلگىرىكى كىشىلەرنىڭ خارابىلىكلىرىنى كۆرمەكچى بولساڭلار ئۇ يەرگە يىغلاپ تۇرۇپ كىرىڭلار دېگەن ھەدىس توغرىسىدا 727
2. يېتىم - يېسىر، تۇل خوتۇن ۋە ئاجىزلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا 728
3. مەسچىت سېلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا 728
4. رىياخورلۇقنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا 729
5. تىلىنى ساقلاش توغرىسىدا 729
6. ياخشىلىققا بۇيرۇپ، ئۆزى ئۇلگە بولمايدىغان، يامانلىقتىن توسۇپ، ئۇنى قىلىشتا ئۇلگە بولغانلارنىڭ جازاغا ئۇچرايدىغانلىقى توغرىسىدا 729

7. ئۆزىنىڭ ئەيىبىنى (گۇناھلىرىنى) ئاشكارىلاشنىڭ مەنئى قىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا 730
8. چۈشكۈرگۈچىگە جاۋاب بېرىش ۋە ئەسنەشتىن ساقلىنىشنىڭ لازىملىقى توغرىسىدا 731
9. مۆئمىننىڭ بىر قېتىم يىلان چاقىقان تۆشۈككە، ئىككىنچى قېتىم قولىنى تىقمايدىغانلىقى توغرىسىدا 732
10. ياشانغانلارنى ھۆرمەتلەش توغرىسىدا 733
11. گەپ - سۆزى ئېنىق، ئېغىر - بېسىق بولۇش لازىملىقى ۋە بىلىمنى خاتىرىلەشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا 733
12. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىجرەت قىلىشى توغرىسىدا 733
ئەللىك ئۇچىنچى باب «قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرىنىڭ شەرھىلىنىشى .. 736
1. سۈرە «بەقەرە» توغرىسىدا 736
2. سۈرە «مائىدە» توغرىسىدا 736
3. سۈرە «نىسا» توغرىسىدا 737
4. سۈرە «ئىسرا» توغرىسىدا 741
5. سۈرە «تەۋبە»،سۈرە «ئەنفال» ۋە سۈرە «ھەشىر» توغرىسىدا 741
6. ھاراقنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى ھەققىدىكى ۋەھىي توغرىسىدا 742
7. سۈرە «ھەج» توغرىسىدا 743

مۇقەددىمە

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام توغرۇلۇق يالغان سۆز توقۇشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن توغرىلىق يالغان سۆز توقۇماڭلار، كىمكى مەن توغرىلىق يالغان سۆز توقۇسا، چوقۇمكى دوزاختا كىرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

2. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مېنى سىلەرگە كۆپلىگەن ھەدىسىلەرنى بايان قىلىپ بېرىشتىن توسىدىغىنى — پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇنۇ سۆزى: «كىمكى مەن توغرىلىق قەستەن يالغانىنى توقسا، ئۇ ئادەم ئۆز جايىنى دوزاختىن تېپىۋالسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

3. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ماڭا قەستەن يالغانىنى توقسا، ئۇ ئادەم ئۆز جايىنى دوزاختىن تېپىۋالسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

4. مۇغىيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ماڭا يالغان توقۇش ئەلۋەتتە باشقا بىراۋغا يالغانىنى توقۇغانغا ئوخشىمايدۇ. كىمكى ماڭا قەستەن يالغانىنى توقسا، ئۇ ئادەم دوزاختىن ئۆز جايىنى تېپىۋالسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

بىرىنچى باب

ئىمان

1. ئىمان ۋە ئۇنىڭ خىسلەتلىرى توغرىسىدا

5. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى كىشىلەر بىلەن بىللە تۇراتتى. بىر ئادەم كېلىپ ئۇنىڭدىن: ئىمان دېگەن نېمە؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىمان دېگەن، ئاللاھقا، ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، ئاللاھقا مۇلاقات بولۇشقا، ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ۋە ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىدىغانلىققا ئىمان كەلتۈرۈش (ئىشىنىش)»، دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ئادەم: ئىسلام دېگەن نېمە؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىسلام دېگەن، ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەي ئىبادەت قىلىش، نامازنى ئوقۇش، پەرز زاكاتنى بېرىش، رامىزان روزىسىنى تۇتۇش»، دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ئادەم: «ئېھسان دېگەن نېمە؟» دەپ سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئېھسان دېگەن، ئاللاھقا خۇددى ئاللاھنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتقاندەك ئىبادەت قىلىش، گەرچە سەن ئاللاھنى كۆرمىسەڭمۇ ئاللاھ سېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ»، دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ئادەم: قىيامەت قاچان بولىدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جاۋاب بەرگۈچى سورىغۇچىدىن ئارتۇق ئەمەس. قىيامەتنىڭ ئالدىن بولىدىغان ئالامەتلىرىدىن خەۋەر بېرەي، دېدەك ئۆز خوجايىنىنى تۇغقان چاغدا[1]، پادىچىلار چوڭ ئىمارەتلەرنى سېپىش بىلەن پەخىرلەنگەن چاغدا. قىيامەت يېقىنلاشقان بولىدۇ.

---

[1] پەرزەنتلەر ۋاپاسىز بولۇپ كېتىپ، ئانىلىرىغا دېدەككە مۇئامىلە قىلغاندەك مۇئامىلە قىلىدۇ، ئۇلارنى خالىغانچە ئۇرۇپ ـ تىللايدۇ، دېگەن مەنىدە بولۇشى مۇمكىن. ـــ ت

قىيامەتنىڭ ۋاقتىنى بىلىش مەسىلىسى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدىغان بەش تۇرلۇك غايىب نەرسىنىڭ ئىچىدە بار»، دېدى. ئاندىن: ﴿قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى پەقەت ئاللاھ بىلىدۇ (سۈرە لوقمان 34 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى)﴾. دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئادەم ئارقىغا بۇرۇلۇپ چىقىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: «ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىڭلار»، دېدى. ساھابىلەر قارىۋىدى، ھېچ نەرسە كۆرۈنمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ جىبرىئىل بولىدۇ، كىشىلەرگە دىن ئۆگىتىش ئۈچۈن كەلگەن»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. ئىسلام ئاساسلىرىنىڭ بىرى بولغان نامازنى توغرىسىدا

6. تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: نەجدىدىن (جاي نامى) بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلدى، ئۇنىڭ چاچلىرى چۈۋۈق ئىدى، غۇدۇڭشىغان ئاۋازىلا ئاڭلىناتتى، نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلگىلى بولمايتتى. ئۇ يېقىنلاشقاندا (قارىساق)، ئىسلام توغرىلىق سوراۋاتىتۇ. پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېدى: «بىر كېچە-كۈندۈزدە بەش ۋاقىت ناماز بار». ئۇ: ماڭا ئۇنىڭدىن باشقا پەرز نامازمۇ يوقمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يوق، نەفلە ئوقۇساڭ بولىدۇ»، دېدى. ئاندىن: «رامىزان روزىسى بار»، دېدى. ئۇ: ماڭا ئۇنىڭدىن باشقا پەرز يوقمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يوق، نەفلە روزا تۇتساڭ بولىدۇ»، دېدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭغا زاكاتنىڭ گېپىنى قىلىۋىدى، ئۇ: ماڭا ئۇنىڭدىن باشقا پەرز زاكات يوقمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يوق، نەفلە زاكات (سەدىقە، خەيرـئېھسان) بەرسەڭ بولىدۇ»، دېدى. ئۇ قايتۇپتىپ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، يۇقىرىقلارنى ئاشۇرۇۋەتمەيمەن، كەملىتىپمۇ قويمايمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «گېپى راستلا بولسا، ئۇ نىجات تاپتى»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. جەننەتكە كىرگىلى بولىدىغان ئىمانىنىڭ بايانى توغرىسىدا

7. ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبىرىمىزگە مۇنداق دېدى: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ماڭا مېنى جەننەتكە كىرگۈزىدىغان ئىشتىن بىرنى ئېيتىپ بەرسىلە!

كىشىلەر ئۇنى ئارا: ئۇنىڭغا نېمە بولغانىدۇ؟ ئۇنىڭغا نېمە بولغانىدۇ؟ دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ بىر ھاجىتى بار ئىكەن» دېدى ۋە ئارقىدىنلا: «ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي ئىبادەت قىل، نامازنى ئوقۇ، زاكات بەر، (ئۇرۇق ــ تۇغقانلىرىڭغا) سىلە-رەھىم قىل. ئەمدى تۇتۇنىڭ چۈلۈڭىنى قويۇۋەت!» دېدى. ئۇ كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلىغىنىڭ چۈلۈڭىنى تۇتۇۋالغانىدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

8. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئەئرابى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: مەن ئۇنى قىلىش ئارقىلىق جەننەتكە كىرەلەيدىغان ئىشتىن بىرنى ئېيتىپ بەرسىلە! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي ئىبادەت قىل، پەرز نامازنى ئوقۇ، پەرز زاكاتنى بەر، رامىزان روزىسىنى تۇت» دېدى. ئۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇنىڭدىن ئاشۇرۇۋەتمەيمەن، دېدى. ئۇ ئارقىغا بۇرۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئەگەر بىراۋنى جەننەت ئەھلىدىن بىرەيلەنگە قاراش خۇشال قىلسا مۇشۇ ئادەمگە قارىسۇن». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان» دېگەن سۆزى توغرىسىدا

9. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان: ھەقىقىي مەئبۇد بىرلا ئاللاھ، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دەپ

گۈزاھلىق بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، ھەج قىلىش ۋە رامىزان روزىسىنى تۇتۇش».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. ئاللاھقا، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە دىنىنىڭ قانۇن - تۈزۈمىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە ۋە ئۇنىڭغا چاقىرىق قىلىشقا بۇيرۇش توغرىسىدا

10. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئابدۇلقەيسنىڭ ئەلچىلىرى كەلگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئەلچىلەر كىملەر؟» دېدى. ئۇلار: رەبىئە قەبىلىسىدىن، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «خار بولماستىن، پۇشايمان قىلماستىن كەلگەن ئەلچىلەر خۇش كەپسىلەر!» دېدى. ئۇلار: ئۇزلىرىنىڭ قېشىغا پەقەت قان تۆكۈش ھارام قىلىنغان ئايلاردىلا كېلەلەيمىز. سىلى بىلەن ئارىلىقىمىزدا مۇزەر قەبىلىسىدىن بولغان دىنسىزلار رايونى بار. ئارقىمىزدا قالغان كىشىلەر (يۇرتىمىزدىكىلەر)گە يەتكۈزىدىغان ۋە ئۇنىڭ بىلەن جەننەتكە كىرىدىغان ھەل قىلغۇچ ئىشلارنى بىزگە ئېيتىپ بەرسىلە، دېيىشتى. ئۇلار رەسۇلۇللاھتىن ئىچىملىك ھەققىدە سوراشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى تۆت ئىشقا بۇيرۇپ، تۆت نەرسىدىن توستى. ئۇلارنى يالغۇز ئاللاھقىلا ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرۇدى. پەيغەمبىرىمىز: «يالغۇز ئاللاھقىلا ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە، بىلەمسىلەر؟» دەپ سورىدى، ئۇلار: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ئوبدان بىلىدۇ، دەپ جاۋاب بېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىمان — ئاللاھدىن باشقا ئىلاھ يوق، ئەلۋەتتە مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دەپ گۈزاھلىق بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، رامىزان روزىسىنى تۇتۇش، غەنىيمەتلەرنىڭ بەشتىن بىرىنى تاپشۇرۇش» دېدى ھەمدە ئۇلارنى تۆت نەرسىدىن — ساپال قاچىدىن (ھاراق ئىچىدىغان)، كاۋىدىن (يەنى كاۋا شاپىقىدىن)، ياغاچ ئاپقۇردىن ۋە قارامايى سۈرۈلگەن ياغاچ سوغىدىن توستى ھەمدە: «بۇلارنى ئەستە ياخشى قالدۇرۇڭلار ۋە يۇرتتىكىلەرگە يەتكۈزۈڭلار»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئازنى يەمەنگە ۋالىي قىلىپ ئەۋەتكەن ۋاقىتتا ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەن: «سەن ئەھلى كىتاب جامائىتىگە كېتىۋاتىسەن، بىرىنچى بولۇپ ئۇلارنى ئاللاھنىڭ ئىبادىتىگە چاقىرغىن، ئۇلار ئاللاھنى تونۇسا، ئاللاھنىڭ ئۇلارنى بىر كېچە-كۈندۈزدە بەش ۋاقىت نامازغا بۇيرۇغانلىقىنى يەتكۈزگىن. ئۇلار نامازلىرىنى ئادا قىلسا، ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ مېلىغا زاكاتنى پەرز قىلغانلىقىنى، زاكات بايلاردىن ئېلىنىپ كەمبەغەللەرگە قايتۇرۇلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغىن. ئۇلار بۇنىڭغا بويسۇنسا، كىشىلەرنىڭ ياخشى مالىلىرىنى ئېلىۋېلىشتىن ھەزەر ئەيلە».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئازنى يەمەنگە ئەۋەتكەن ۋاقىتتا مۇنداق دېگەن: «زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىنىڭ دۇئاسىدىن ھەزەر ئەيلە، ئۇنىڭ دۇئاسى بىلەن ئاللاھنىڭ ئارىسىدا پەردە (توسالغۇ) يوق». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. «لائىلەھە ئىللەللاھ» دېگەن سۆزنىڭ تۇنجى ئىمان ئىكەنلىكى توغرىسىدا

16. مۇسەييەب ئىبنى ھەزنى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ تالىب سەكراتقا چۈشكەن ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەبۇ تالىبنىڭ يېنىغا كەلدى، ئۇنىڭ يېنىدا ئەبۇ جەھىل ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبۇ ئۇمەييە بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئەبۇ تالىبقا مۇنداق دېدى: «ئەي تاغا! ‹لائىلاھە ئىللەللاھ› دېگەن سۆزنى ئېيتىڭ. مەن بۇ سۆز بىلەن قىيامەت كۈنى ئاللاھنىڭ ئالدىدا سىز ئۈچۈن گۇۋاھلىق بېرەي». بۇ چاغدا ئەبۇ جەھىل ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبۇ ئۇمەييە مۇنداق دېيىشتى: ئەي ئەبۇ تالىب! ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈمسەن؟ رەسۇلۇللاھ بۇ سۆزنى قايتا-قايتا تەۋسىيە قىلدى. ئۇ ئىككىيلەنمۇ يۇقىرىقى سۆزلىرىنى تەكرار قىلدى. ئاخىر ئەبۇ تالىب ئۇلارنىڭ سۆزىگە كىرىپ ئۆزىنىڭ ئابدۇلمۇتتەلىب دىنىدا ئىكەنلىكىنى

ئېيتىپ، «لائىلاھە ئىللەللاھ» دېگىلى ئۇنىمىدى. رەسۇلۇللاھ بۇ چاغدا: «ئاگاھ بولغىن! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، چەكلەنمىسە ملا ساڭا ئاللاھدىن مەغپىرەت تەلەپ قىلمەن»، دېدى. شۇنىڭ بىلەن: ﴿**پەيغەمبەر ۋە مۆئمىنلەرنىڭ مۇشرىكلار ئۈچۈن مەغفىرەت تەلەپ قىلىشى دۇرۇس ئەمەس...** (سۈرە تەۋبە 113 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى)﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. ئىمانىغا شەك كەلتۈرمەي ئىمان بىلەن ئاللاھقا ئۇچراشقان كىشىگە دوزاخ ئوتى ھارام بولۇپ، جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

17. ئۇبادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ھەققىي ئىبادەتكە لايىق بىرلا ئاللاھ بار، ئۇنىڭ شېرىكى يوق، مۇھەممەد شۇبھىسىزكى، ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى، ئىيسا ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى، ئۇ مەريەمگە ئاللاھنىڭ «بول» دېگەن سۆزى بىلەنلا ئاپىرىدە بولغان. ئۇ ئاللاھ تەرىپىدىن بولغان بىر روھ، جەننەت ھەق، دوزاخ ھەق، دەپ گۇۋاھلىق بېرىپ، ئەمەل قىلغانلا بولسا، ئاللاھ تائالا ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ». يەنە بىر رىۋايەتتە: «سەككىز جەننەتنىڭ قايىسىسىنى خالىسا» دېيىلگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

18. مۇئاز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلىغىغا مىنگىشۋالغانىدىم. ئاربىلىقىمىزدا پەقەت توقۇمنىڭ ئارقا تەرىپىلا بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئەي مۇئاز» دېدى: مەن: خوش! ئەي رەسۇلۇللاھ، ھازىرمەن، دېدىم. بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن يەنە: «ئەي مۇئاز»، دېدى. خوش! ئەي رەسۇلۇللاھ، ھازىرمەن، دېدىم. يەنە بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن يەنە: «ئەي مۇئاز»، دېدى. مەن: خوش! ئەي رەسۇلۇللاھ، ھازىرمەن، دېدىم. ئۇ: «ئاللاھنىڭ بەندىلىرىدىكى ھەققى نېمە، بىلەمسەن؟» دېدى. مەن: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئوبدان بىلىدۇ، دېدىم. ئۇ: «ئاللاھنىڭ بەندىلىرىدىكى ھەققى بەندىلەر ئۇنىڭغا ھېچ

نەرسىنى شېرىك قىلماي ئىبادەت قىلىش»، دېدى. بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن ئۇ يەنە: «ئەي مۇئاز»، دېدى. مەن: خوش! ئەي رەسۇلۇللاھ، ھازىرمەن، دېدىم. ئۇ: «بەندىلەر يۇقىرىقىدەك قىلسا بەندىلەرنىڭ ئاللاھتىكى ھەققى نېمە، بىلەمسەن؟» دېدى. مەن: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئوبدان بىلىدۇ، دېدىم. ئۇ: «بەندىلەرنىڭ ئاللاھتىكى ھەققى ئۇلارنى ئازابلىماسلىق»، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ ﷺنىڭ «ئۇقەيىر» دېيىلىدىغان ئېشەككە مىنىۋالغانىدىم. ئۇ: «ئەي مۇئاز! ئاللاھنىڭ بەندىلەردىكى ھەققى نېمە؟ بەندىلەرنىڭ ئاللاھتىكى ھەققى نېمە، بىلەمسەن؟»دېدى. مەن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئوبدان بىلىدۇ، دېدىم، ئۇ: «ئاللاھنىڭ بەندىلەردىكى ھەققى ـــ بەندىلەر ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي ئىبادەت قىلىش، بەندىلەرنىڭ ئاللاھتىكى ھەققى شېرىك كەلتۈرمىگەن كىشىنى ئاللاھنىڭ ئازابلىماسلىقى» دېدى. مەن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بۇنىڭ بىلەن كىشىلەرگە بېشارەت بەرمەيمۇ؟ دېسەم. ئۇ: «ئۇلارغا بېشارەت بەرمىگىن، ئۇلار يۆلىنىۋالىدۇ»، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مۇئاز رەسۇلۇللاھ مىنگەن ئۇلاغقا مىنگىشىۋالغانىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئەي مۇئاز»، دېدى، مۇئاز: خوش، ئەي رەسۇلۇللاھ! ھازىرمەن، دېدى. (چاقىرىش ۋە جاۋاب بېرىش) ئۈچ قېتىم تەكرارلاندى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئەگەر بىر ئادەم چىن يۈرىكىدىن ئىبادەتكە لايىق ھەققىي ئىلاھ پەقەت بىر ئاللاھ، مۇھەممەد ئۇنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بەرسە، ئاللاھ ئۇنىڭغا دوزاخنى ھارام قىلىدۇ». مۇئاز: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بۇنىڭ بىلەن كىشىلەرگە بېشارەت بېرەيمۇ؟ ئۇلار خۇشال بولۇپ كەتسۇن، دېدى، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنداق قىلساڭ ئۇلار يۆلىنىۋالىدۇ» دېدى. بۇ ۋەقەنى مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلگەننى يوشۇرغان گۇناھكارلاردىن بولۇپ قېلىشتىن قورقۇپ سەكرات ۋاقتىدا ئېيتىپ بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ئىماننىڭ تارماقلىرى توغرىسىدا

21. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىمان ئاتمىش نەچچە شاخ (تارماق)، ھايا ئىماننىڭ بىر شاخچىسى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

22. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئەنسارىيلاردىن بىر كىشىنىڭ قېرىندىشىغا ھايا توغرىلىق نەسىھەت قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ: «بولدى قىل، ھايا دېگەن ئەلۋەتتە ئىماننىڭ جۈملىسىدىن»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

23. ئىمران ئىبنى ھۇسەيىن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھايا پەقەت ياخشىلىقنى ئېلىپ كېلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. ئىسلام (ئەمەللىرىنىڭ) پەرقلىرى ۋە قايسى ئىشنىڭ ئەڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

24. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم رەسۇلۇللاھتىن: ئىسلامنىڭ ياخشى خىسلەتلىرى نېمە؟ دەپ سورىغاندا رەسۇلۇللاھ: «يېمەكلىكنى باشقىلارغىمۇ بېرىشىڭ، تونۇغان ياكى تونۇمىغان كىشىگە سالام قىلىشىڭ»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

25. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: ساھابىلەر: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئىسلامدا قايسى ئىش ئەڭ ئەۋزەل؟ دېگەندە رەسۇلۇللاھ: «مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ تىلى ۋە قولىدىن سالامەت قالغان كىشى»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. ئىمانىنىڭ ھالاۋىتىنى تاپقىلى بولىدىغان خىسلەتلەر توغرىسىدا

26. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ خىسلەت بار، ئۇنىڭغا ئىگە بولغان كىشى ئىمانىنىڭ ھالاۋىتىنى تاپىدۇ، ئۇلار: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ئۇ كىشىگە باشقا ھەرقانداق نەرسىدىن سۆيۈملۈك بولغاي، بىراۋنى دوست تۇتسا پەقەت ئاللاھ ئۈچۈن دوست تۇتقاي، كۇفرىغا قايتىشىنى (دىندىن يېنىشنى) ئوتقا تاشلىنىشنى يامان كۆرگەندەك يامان كۆرگەي».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. رەسۇلۇللاھنىڭ مۇھەببىتى ئائىلە، پەرزەنت، دادا ۋە ھەممە كىشىلەرنىڭ مۇھەببىتىدىن ئۈستۈن بولۇشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا

27. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن ھەرقانداقنگلارغا دادىسىدىن، پەرزەنتىدىن ۋە ھەممە كىشىلەردىن سۆيۈملۈكرەك (دوستراق) بولمىغۇچە، ئۇ كىشى مۆئمىن بولالمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. ئۆزى ياخشى كۆرگەن نەرسىنى باشقا دىنىي قېرىنداشلىرىغا ياخشى كۆرۈشنىڭ ئىمانىنىڭ خىسلەتلىرىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا

28. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قانداقنگلار ئۆزى ياخشى كۆرگەنىنى قېرىنداشىغا ياخشى كۆرمىگۈچە مۆئمىن بولالمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13. خوشنا ۋە مېھاننى ھۆرمەتلەشكە ئىلھاملاندۇرۇش، ياخشى گەپ قىلىش، بولمىسا شۇك تۇرۇش، بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئىماننىڭ جۈملىسىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا

29. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە، خوشنىسىغا ئازار بەرمىسۇن. كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە، مېھمىنىنى ئىززەتلىسۇن. كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە، ياخشى گەپ قىلسۇن ياكى شۇك تۇرسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

30. ئەبۇ شۇرەيھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سۆزلەۋاتقان چاغدا ئىككى قۇلىقىم بىلەن ئاڭلىدىم، ئىككى كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، ئۇ مۇنداق دېدى: «كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە، خوشنىسىنى ئىززەتلىسۇن. كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە، مېھمىنىنى ئالاھىدە كۈتسۇن. مېھماننىڭ ئالاھىدە كۈتۈش دېگەن نېمە، ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى؟ دېيىلگەندە، ئۇ: «بىر كېچە ـ كۈندۈز قونۇدۇرۇش، ئۈچ كۈن زىياپەت بېرىش، ئۈنگىدىن ئارتۇق بولسا، ئۇ ئادەمگە سەدىقە بولىدۇ. كىمكى ئاللاھقا، ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىگەن، ياخشى گەپ قىلسۇن ياكى شۇك تۇرسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. ئىمان ئەھلىنىڭ ئىماندىكى پەرقى ۋە يەمەن خەلقىنىڭ ئىمانىنىڭ ئۈستۈنلۈكى توغرىسىدا

31. ئۇقبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ قولى بىلەن يەمەن تەرەپنى كۆرسىتىپ: «ئىمان ئاشۇ يەمەندە. بىلىگلارکى، دىللارنىڭ قاساۋىتى ۋە قاتتىقلىقى شەيتانىنىڭ ئىككى مۈگىزى كۆرۈنىدىغان مۇزەر ۋە رەبىئە (قەبىلە نامى)دىكى تۆگىنىڭ قۇيرۇقلىرى تۇتۇشىدىغان پادىچىلاردا».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

32. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرگە يەمەن ئەھلى كەلدى، ئۇلارنىڭ قەلبى نازۇك، دىللىرى يۇمشاق، دىنىي بىلىم يەمەنلىكلەردە، ھېكمەت يەمەندە». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

33. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىمانسىزلىقنىڭ بېشى شەرق تەرەپتە، پەخىرلىنىش ۋە ھاكاۋۇرلۇق ئات ۋە تۆگىلىك ۋارقىرىشىدىغان كۆچمەن بەدەۋىلەردە، تىنچلىق قوي باقىدىغانلاردا». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

34. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پەخىرلىنىش ۋە ھاكاۋۇرلۇق ۋارقىراپ يۇرۇيدىغان كۆچمەن بەدەۋىلەردە، تىنچلىق (جەمجىتلىق) قوي باقىدىغان كىشىلەردە، ئىمان يەمەنلىكتە، ھېكمەتمۇ يەمەندە».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

15. دىننىڭ نەسىھەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا

35. جەرىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۆزنى ئاڭلاش، بويسۇنۇش ۋە ھەرقانداق مۇسۇلمانغا نەسىھەت قىلىش شەرتى ئاستىدا بەيئەت قىلدىم. ماڭا كۆچۈمنىڭ يېتىشچە ئۆگتىپ قويدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

16. ئىماننىڭ گۈناھ بىلەن كەمەپ كېتىدىغانلىقى ۋە گۈناھكارنىڭ ئىماننى ئىنكار قىلىش ئىماننىڭ كامالىتىنى ئىنكار قىلىش ئىكەنلىكى توغرىسىدا

36. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «زىناخور مۆئمىن ھالەتتە زىنا قىلمايدۇ. مۆئمىن ھالەتتە ھاراقمۇ ئىچمەيدۇ. ئوغرى مۆئمىن ھالەتتە ئوغرىلىق

قىلمايدۇ. يەنە بىر رىۋايەتتە: كىشىلەر كۆز تىكىدىغان ئابرويلۇق ئادەمنى مۆئمىن ھالەتتە بۇلىۋالمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

17. مۇناپىقنىڭ ئادەتلىرى توغرىسىدا

37. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تۆت خىل سۈپەت بار، ئەگەر بىر ئادەمدە بۇ سۈپەتلەر تولۇق بولسا، ھەقىقىي مۇناپىق بولىدۇ. ئەگەر ئۇ ئادەتلەرنىڭ بىرەرسى بولۇپ قالسا، شۇ ئادەتنى تاشلىمىغۇچە مۇناپىقلىق ئادىتى بار بولىدۇ. بۇ سۈپەتلەر: ئامانەت قويۇلسا خىيانەت قىلىش، گەپ قىلسا يالغان گەپ قىلىش، ۋەدىگە ۋاپا قىلماسلىق، ماجىرالاشسا ئېغىزىنى بۇزۇش».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

38. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇناپىقنىڭ بەلگىسى ئۈچ: سۆز قىلسا يالغان سۆزلەيدۇ، ۋەدە قىلسا خىلاپلىق قىلىدۇ، ئامانەت قويۇلسا خىيانەت قىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

18. مۇسۇلمان قېرىندىشىغا «ئەي كافر» دېگەن كىشىنىڭ ئىمانىنىڭ قانداق ھالەتتە ئىكەنلىكى توغرىسىدا

39. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قانداق ئادەم ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان قېرىندىشىنى «ئەي كافر» دېسە، ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرى كۇفرى بىلەن قايتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

19. دادىسى ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ تېنىۋالغان كىشىنىڭ ئىمانىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

40. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «بىلىپ تۇرۇپ ئۆز ئاتىسىدىن باشقا ئادەمنى ئاتام، دەپ دەۋا قىلغان كىشى كافىر بولىدۇ. كىمكى نەسەب مۇناسىۋىتى يوق بىر جامائەدىن نەسەب دەۋاسى قىلسا، ئۇ ئادەم جايىنى دوزاختىن تېپىۋالسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

41. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاتاڭلاردىن تېنىۋالماڭلار! كىمكى ئاتىسىدىن تېنىۋالسا، ئۇ كافىرلىق بولىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

42. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس ۋە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۆز ئاتىسى ئەمەسلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ ئاتام، دەپ دەۋا قىلغان كىشىگە جەننەت ھارام». بۇ سۆز ئەبۇ بەكرىگە دېيىلگەندە، ئۇ: بۇ گەپنى رەسۇلۇللاھتىن ئىككى قۇلىقىم ئاڭلىدى، قەلبىم پۈختا ئورۇناشتۇرۇۋالدى، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مۇسۇلمانغا ئازار بېرىش پاسىقلىق، ئۇنى ئۆلتۈرۈش ئىمانسىزلىق» دېگەن سۆزى توغرىسىدا

43. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانغا ئازار بېرىش پاسىقلىق، مۇسۇلماننى ئۆلتۈرۈش ئىمانسىزلىق».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مەندىن كېيىن بىر - بىرىڭلارنى قىرىدىغان كافىرلارغا ئايلىنىپ كەتمەڭلار» دېگەن سۆزى توغرىسىدا

44. جەرىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ۋىدالىشىش ھەججىدە: «كىشىلەرنى تىنچلاندۇر»، دېگەندىن كېيىن: «مەندىن كېيىن ئۆزئارا بىر-بىرىڭلارنى قىرىدىغان ئىمانسىزلارغا ئايلىنىپ كەتمەڭلار»، دېگەن. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

45. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ۋاي! ئۇۋال سىلەرگە! مەندىن كېيىن بىر - بىرىڭلارنى قىرىدىغان ئىمانسىزلارغا ئايلىنىپ كەتمەڭلار».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

22. پالانى بۇلۇت سەۋەبىدىن يامغۇر ياغدى دېگەن كىشىنىڭ ئىمانسىزلىقى توغرىسىدا

46. زەيد ئىبنى خالىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ ھۇدەيبىيەدە بىزگە بامداد نامىزىنى ئوقۇپ بەردى. كېچىسى يامغۇر ياغقانىدى. نامازدىن كېيىن ئۇ كىشىلەر تەرەپكە قاراپ: «پەرۋەردىگارىڭلار نېمە دېدى، بىلەمسىلەر؟» دېدى. ساھابىلەر: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ئوبدان بىلىدۇ، دېيىشتى. ئۇ: «ئاللاھ شۇنداق دېدى: بەندىلىرىمدىن بەزىلەر ماڭا مۆئمىن ھالەتتە تاڭ ئاتقۇزسا، بەزىلەر ئىمانسىز ھالەتتە تاڭ ئاتقۇزىدۇ. (يەنى) ئاللاھنىڭ پەزلى ۋە رەھمىتى بىلەن يامغۇر ياغدى دېگەن كىشى ماڭا ئىمان كەلتۈرگەن بولىدۇ، يۇلتۇزلارغا ئىمانسىزدۇر. ئەمما، ئاۋۇ بۇلۇت سەۋەبىدىن يامغۇر ياغدى، دېگەن كىشى ماڭا ئىمانى يوق، يۇلتۇزلارغا ئىمان كەلتۈرگۈچىدۇر».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

23. ئەنسارىيلارنى دوست تۇتۇش ئىمانىنىڭ جۈملىسىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا

47. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىمانىڭ بەلگىسى ئەنسارىيلارنى ياخشى كۆرۈش، مۇناپىقلىقنىڭ ئالامىتى ئەنسارىيلارنى دۈشمەن تۇتۇش».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

48. بەراۋ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەنسارىيلارنى پەقەت مۆئمىنلا دوست تۇتىدۇ، ئۇلارغا پەقەت مۇناپىقلا ئۆچ. كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتسا، ئاللاھ ئۇلارنى دوست تۇتىدۇ. كىمكى ئۇلارنى دۈشمەن تۇتسا، ئاللاھ ئۇنى دۈشمەن تۇتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

24. ئىبادەتنىڭ كەملەپ كېتىشى بىلەن ئىمانىنىڭ كەملەپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدا

49. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ قۇربان ھېيت ياكى روزى ھېيتتا ھېيتگاھ (ھېيىت ۋە جۈمە نامازلىرى ئۇقۇلىدىغان جايى)غا چىقتى ۋە بىر تۇپ ئاياللارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ ئۇلارغا: «ئەي ئاياللار جامائەسى! سەدىقە قىلىپ تۇرۇڭلار! ماگا دوزاخ ئەھلىنىڭ كۆپرەكى سىلەردىن ئىكەنلىكى كۆرسىتىلدى»، دېدى. ئاياللار: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، نېمە ئۈچۈن؟ دەپ سورىشۇبدى، پەيغەمبىرىمىز: «چۈنكى سىلەر لەنەتنى كۆپ قىلىسىلەر، ئېرلىرىگلارنىڭ سىلەرگە قىلغان ياخشىلىقلىرىغا تېنىۋالسىلەر. مەن كەسكىن بىر ئەر كىشىنىڭ ئەقلىنى كەتكۈزۈۋېتىدىغان سىلەردەك ئەقلىي ۋە دىنىي كەمتۈكلەرنى كۆرمىدىم»، دېدى. ئۇلار: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىزنىڭ دىنىمىز ۋە ئەقلىمىزنىڭ كەمتۈكلۈكى قايسى؟ دېيىشۇبدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئايال كىشىنىڭ گۇۋاھلىقى ئەر كىشىنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ يېرىمىغا تەڭ ئەمەسمۇ؟»

دېدى. ئۇلار: شۇنداق، دەپ جاۋاب بېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مانا بۇ ئۇلارنىڭ ئەقلىنىڭ كەمتۈكلۈكى. ئايالار ھەيز كۆرگەندە نامراز ئوقۇمايدۇ، روزا تۇتمايدۇ، شۇنداق ئەمەسمۇ؟» دېۋىدى، ئۇلار: شۇنداق، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مانا بۇ ئۇلارنىڭ دىنىنىڭ كەمتۈكلۈكى»، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

25. ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئەڭ پەزىلەتلىك ئەمەل ئىكەنلىكى توغرىسىدا

50. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھتىن قايسى ئەمەل ئەڭ ئەۋزەل؟ دەپ سورالغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسىگە ئىمان كەلتۈرۈش»، دەپ جاۋاب بەردى. ئاندىن كېيىنچۇ؟ دېيىلگەندە: «ئاللاھنىڭ يولىدا بارلىقىنى بېغىشلاش»، دەپ جاۋاب بەردى. ئاندىن كېيىنچۇ؟ دېيىلگەندە: «ھەقىقىي چىن نىيەت بىلەن قىلىنغان ھەج»، دەپ جاۋاب بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

51. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قايسى ئىش ئەڭ ئەۋزەل؟ دەپ سورىسام ئۇ: «ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ۋە ئۇنىڭ يولىدا ئۆزىنى بېغىشلاش»، دېدى. قانداق قۇلنى ئازاد قىلغان ياخشى؟ دېسەم، «باھاسى قىممەت ۋە خوجايىنلىرى نەزىرىدە ئەڭ ياخشى ھېسابلىنىدىغىنى»، دېدى. ئۇنداق قىلالمىسامچۇ؟ دېسەم: «ئەمگەكچى ھۈنەرۋەنگە ياردەم قىل ياكى گالۋاڭغا ھەمكارلاش» دېدى. ئۇنداقمۇ قىلالمىسامچۇ؟ دېسەم: «كىشىلەرگە يامانلىق قىلىشنى تاشلا، ئۇ ئۆزۈڭگە قىلغان سەدىقە» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

52. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھتىن: ئاللاھ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئەمەل قايسى؟ دەپ سورىسام، ئۇ: «ۋاقتىدا ئوقۇلغان نامراز» دېدى. ئاندىن كېيىنچۇ؟ دېسەم، «ئاتا - ئانىغا ياخشىلىق قىلىش» دېدى. ئاندىن كېيىنچۇ؟ دېسەم، «ئاللاھنىڭ يولىدا بارلىقىنى بېغىشلاش» دېدى. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد

مۇنداق دېدى: يۇقىرىقىلارنى رەسۇلۇللاھ ماڭا دەپ بەردى. ئەگەر يەنە سورىسام يەنە جاۋاب بېرەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

26. ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ قەبىھ گۇناھ ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى گۇناھلار توغرىسىدا

53. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھتىن: ئاللاھنىڭ ئالدىدا قايسى گۇناھ ئەڭ چوڭ؟ دەپ سورىسام، ئۇ: «سېنى ياراتقان تۇرۇپ سېنىڭ ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرۈشۈڭ» دېدى. مەن: «بۇ ھەقىقەتەن ئېغىر گۇناھ! ئاندىن كېيىنچۇ؟» دېسەم، ئۇ: «سېنىڭ بىلەن غىزالىنىشىتىن قورقۇپ (بېقىشتىن قورقۇپ) ئۆز بالاڭنى ئۆلتۈرۈشۈڭ» دېدى. ئاندىن كېيىنچۇ؟ دېسەم، ئۇ: «قوشناڭنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىشىڭ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

27. گۇناھى كەبىرە ۋە ئۇنىڭ ئەڭ چوڭى توغرىسىدا

54. ئەبۇ بەكرەتە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن سىلەرگە ئەڭ چوڭ گۇناھى كەبىرەنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟» دەپ ئۈچ قېتىم دېدى. ساھابىلەر: بولىدۇ، ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دېيىشتى. ئۇ: «ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ۋە ئاتا - ئانىسىنى قاقشىتىش» دېدى. ئۇ يۆلىنىپ ئولتۇرغانىدى، ئولتۇرۇۋالدى ۋە: «يالغان گۇۋاھلىق بېرىشتىن ئاگاھ بولۇڭلار!» دېدى. ئۇ بۇ سۆزنى تەكرارلاۋەردى. بىز (بۇ سۆزنىڭ قورقۇنچىسىنى ھېس قىلىپ) توختاپ قالغان بولسىچۇ، دەپ كەتتۇق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

55. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ گۇناھى كەبىرەلەر توغرۇلۇق سورالغاندا: «ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش، ئاتا-ئانىسىنى قاقشىتىش، ئادەم ئۆلتۈرۈش ۋە يالغان گۇۋاھلىق بېرىش»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

56. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھالاك قىلغۇچى يەتتە گۇناھتىن يىراق بولۇڭلار!» دېدى. ساھابىلەر: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئۇلار قايسىلار؟ دەپ سورىدى. ئۇ: «ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش، سېھرىگەرلىك قىلىش، ئاللاھ ھارام قىلغان جانلىقنى ئۆلتۈرۈش، جازانە يېيىش، يېتىمنىڭ مېلىنى يېيىش، ئۇرۇش ۋاقتىدا بۇيرۇقسىز چېكىنىش، گۇناھتىن خالىي، پاك، مۆئمىن ئاياللارغا زىناخور دەپ تۆھمەت قىلىش»، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

57. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ: «ئەڭ چوڭ گۇناھى كەبىرە بىراۋنىڭ ئۆز ئاتا-ئانىسىغا لەنەت قىلىشى» دېۋىدى، ئادەم ئۆز ئاتا-ئانىسىغا قانداق لەنەت ئوقۇيدۇ؟ دېيىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىر ئادەم يەنە بىر ئادەمنىڭ ئاتىسىنى چىشلەپ تارتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ بۇنىڭ ئاتىسىنىمۇ، ئانىسىنىمۇ سۆكىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

28. ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەي ئۆلگەن كىشىنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

58. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈپ ئۆلسە، دوزاخقا كىرىدۇ»، مەن (ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد) دەيمەن: بىر ئادەم ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەي ئۆلسە، جەننەتكە كىرىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

59. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ماڭا رەببىم تەرىپىدىن بىرى كېلىپ شۇنداق بېشارەت بەردىكى، ئۈممىتىمدىن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەي ئۆلگەن كىشى جەننەتكە كىرىدۇ». مەن: زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ شۇنداق بولامدۇ؟ دېسەم رەسۇلۇللاھ: «زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ شۇنداق بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

60. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلسەم ئاق كىيىم كىيىپ ئۇخلاۋېتىپتۇ، قايتا كەلسەم ئويغانغانىكەن. پەيغەمبىرىمىز: «قانداق بىر بەندە لائىلاھە ئىللەللاھ دەپ گۇۋاھلىق بېرىپ، ئاشۇ گۇۋاھلىق بىلەن ئۆلگەن بولسا، جەننەتكە كىرمەي قالمايدۇ» دېدى. مەن: «زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ؟ دېسەم، ئۇ: «زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ»، دېدى. مەن يەنە: زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ؟ دېسەم. ئۇ: «زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ»، دېدى. مەن يەنە: زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ؟ دېسەم. ئۇ: زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ، ھەتتا ئەبۇ زەر خالىمىسىمۇ» دېدى: ئەبۇ زەر بۇ ھەدىسىنى رىۋايەت قىلغاندا: ئەبۇ زەر خالىمىسىمۇ، دەپ قوياتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

29. دىنسىز كىشى «لائىلاھە ئىللەللاھ» دەپ گۇۋاھلىق ئېيتىپ تۇرسىمۇ ئۆلتۈرۈۋېتىشنىڭ ھارامليقى توغرىسىدا

61. مىقداد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھقا: «بىر دىنسىز ئۇچراپ قېلىپ ئۇرۇشۇپ كەتسەم، ئۇ قىلىچ بىلەن قولۇمنى ئۈزۈۋەتسە، ئاندىن بىر دەرەخنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ مەندىن قوغدانسا ۋە مەن مۇسۇلمان بولدۇم، دېسە، شۇنداق دېسىمۇ مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈمەنمۇ؟» دېۋىدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنى ئۆلتۈرمە»، دېدى. مەن: «ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئۇ بىر قولۇمنى كېسىۋەتكەندىن كېيىن شۇنداق دېدى» دېۋىدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنى ئۆلتۈرمە، ئەگەر ئۇنى ئۆلتۈرۈەتسەڭ، ئۇ سەن ئۇنى ئۆلتۈرۈشتىن ئىلگىرىكى مەرتىۋەڭگە ئىگە بولىدۇ. سەن ئۇنىڭ يۇقىرىدىكى مەن مۇسۇلمان بولدۇم، دېگەن سۆزىنى قىلىشنىڭ ئالدىدىكى دەرىجىسىگە چۈشۈپ قالىسەن»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

62. ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىزنى «ئەلھۇرقە» دېگەن جايغا ھەربىي يۈرۈش ئۈچۈن ئەۋەتتى، ئەتىگەندە

ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىپ يېڭىۋالدۇق. مەن ۋە بىر ئەنسارىي دۇشمەندىن بىر ئادەمنى تېپىۋالدۇق، ئۇنى ئارىغا ئېلىشىمىزغا ئۇ: «لائىلاھە ئىللەللاھ» دېدى. ئەنسارىي ئۇنىڭغا چېقىلمىدى، مەن نەيزەمنى سانجىپ ئۆلتۈرۈۋەتتىم. مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بۇ ئىش رەسۇلۇللاھقا يېتىپتۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى «لائىلاھە ئىللەللاھ» دېگەن تۇرسىمۇ ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟» دېدى. مەن: ئۇ ئۆزىنى قوغداپ شۇنداق دېدى، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۇقىرىقى گەپنى قايتا ـ قايتا تەكرارلاۋەردى. ھەتتا مەن بۇگۈندىن ئىلگىرى مۇسۇلمان بولمىسام بوپتىكەن، دېگەننى ئارزۇ قىلىپ قالدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

30. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «بىزگە قورال تەڭلىگەن كىشى بىزدىن ئەمەس» دېگەن سۆزى توغرىسىدا

63. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىزگە قورال كۆتۈرگەن كىشى بىزدىن ئەمەس». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

64. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىزگە قورال كۆتۈرگەن كىشى بىزدىن ئەمەس». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

31. يۇزىگە ئۇرۇش، ياقا يىرتىش ۋە جاھىلىيەتنىڭ قىلمىشلىرىنى قىلمىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

65. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:

«يۇزلىرىنى شاپىلاقلاپ، ياقىلىرىنى يىرتىپ، جاھىلىيەتنىڭ قىلمىشلىرى (ئاللا ـ تۇۋا)نى قىلغان كىشى بىزدىن ئەمەس».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

66. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قاتتىق ئاغرىپ ھوشىدىن كەتتى، ئۇنىڭ بېشى ئايالىنىڭ قۇچىقىدا ئىدى. ئۇ ھېچقانداق ئىنكاس قايتۇرالمىدى. كېيىن ئۇ ھوشىغا كېلىپ: رەسۇلۇللاھ بىزار بولغان كىشىدىن مەنمۇ بىزار. رەسۇلۇللاھ مۇسىبەتتە ئاۋاز كۆتۈرۈپ قىيا-چىيا قىلغۇچىدىن، مۇسىبەت سەۋەبىدىن چېچىنى چۈشۈرۈۋېتىدىغان، ياقا يىرتىدىغان ئاياللاردىن بىزار ئىدى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

32. سۆخەنچىلىكنىڭ قاتتىق ھاراملىقى توغرىسىدا

67. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «سۆخەنچى جەننەتكە كىرمەيدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

33. قىلغان ياخشىلىقىغا مىننەت قىلىش، يالغان قەسەم بىلەن مال سېتىشنىڭ ھاراملىقى ۋە ئاللاھ قىيامەت كۈنى گەپمۇ قىلمايدىغان، نەزەرمۇ سالمايدىغان ۋە ئۇلارنى پاكلىمايدىغان ئۇچ خىل كىشى توغرىسىدا

68. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ خىل ئادەمگە قىيامەت كۈنى ئاللاھ تائالا رەھمەت نەزىرى بىلەن قارىمايدۇ ۋە ئۇلارنى پاكلىمايدۇ. ئۇلارغا دەردلىك ئازاب بار، ئۇلار يول ئۈستىدە ئۆزىنىڭ ئارتۇق سۇيى تۇرۇپ مۇساپىرغا بەرمىگەن ئادەم، پەقەت دۇنيانى دەپلا ئۆز ئىمامغا بەيئەت قىلغان، بەرسە رازى بولۇپ، بەرمىسە ئۆچ بولىدىغان كىشى، ئەسىردىن كېيىن مېلىنى بازارغا سېلىپ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن بۇ مالنى مۇنچە - مۇنچە پۇلغا ئالدىم، دەپ يالغان قەسەم قىلىدۇ. سېتىۋالغۇچى ئۇنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ قالىدۇ». ئاندىن پەيغەمبىرىمىز ﷺ **ئاللاھقا بەرگەن ئەھدىنى ۋە قەسەملىرىنى ئازغىنا بەدەلگە تېگىشىدىغانلار...**

(سۈره ئال ئىمران 77 ــ ئايەت بىر قىسمى)﴾ دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى.
ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

34. ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشنىڭ قاتتىق هارامليقى، ئۆزىنى قانداق ئۆسۈلدا ئۆلتۈرۈۋالسا شۇ ئۆسۈل بىلەن ئازابلىنىدىغانليقى ۋە جەننەتكە پەقەت مۇسۇلماننىڭلا كىرىدىغانليقى توغرىسىدا

69. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم ئۆزىنى تاغدىن تاشلاپ ئۆلۈۋالسا، دوزاخ ئوتىدا مەڭگۈ ئۆزىنى ئوتقا تاشلاپ تۇرىدۇ. بىر ئادەم ئۆزىنى زەھەرلەپ ئۆلۈۋالسا، زەھىرى ئۇنىڭ قولىدا دوزاخ ئوتىدا مەڭگۈ ئۆزىنى ئۆزى زەھەرلەپ تۇرىدۇ. بىر ئادەم ئۆزىنى تېغ بىلەن ئۆلتۈرۈۋالسا، دوزاخ ئوتىدا مەڭگۈ قورسقىغا تېغ سانجىيدۇ». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

70. سابىت رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ (هۇدەيبىيەدە دەرەخ ئاستىدا بەيئەت قىلغانلاردىن ئىدى) مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىسلام دىنىدىن باشقا بىر نەرسە بىلەن قەسەم قىلغان ئادەم شۇلارنىڭ قاتارىدا بولىدۇ، ئادەم بالىسىغا ئىمكانىيىتى يوق نەرسە بىلەن نەزىر (شەرىئەتتە يوق ئىبادەتنى قىلىمەن دەپ ئۇستىگە ئېلىۋېلىش ــ ت) قىلىش توغرا ئەمەس. بىر ئادەم ئۆزىنى بىر نەرسە بىلەن ئۆلتۈرۈۋالسا، قىيامەت كۈنى شۇ نەرسە بىلەن ئازابلىنىدۇ. كىمكى مۇئمىنگە لەنەت ئوقۇسا، ئۇنى ئۆلتۈرگەندەك بولىدۇ. مۇئمىننى كافىر دەپ تۆھمەت قىلسىمۇ ئۇنى ئۆلتۈرگەندەك گۇناھ بولىدۇ». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

71. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن خەيبەرگە قاتناشتۇق. رەسۇلۇللاھ مەن مۇسۇلمان دەپ يۈرىدىغان بىر ئادەمنى: «بۇ كىشى دوزاخقا كىرىدۇ»، دېدى. ئۇرۇش باشلانغاندا هېلىقى ئادەم قاتتىق جەڭ قىلدى ۋە يارىدار بولدى. (بۇ چاغدا) رەسۇلۇللاھقا: يا رەسۇلۇللاھ، ئۆزلىرى دوزاخقا كىرىدۇ، دېگەن ئادەم بۈگۈن ئاجايىپ باتۇرلۇق كۆرسىتىپ جەڭ قىلىپ ئۆلەي، دېدى، دېيىلدى. رەسۇلۇللاھ:

«(يەنىلا) دوزاختا كىرسىدۇ»، دېدى. بەزىلەر گۇمانلىنىشقا باشلىدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭ ئۆلمىگەنلىكى، لېكىن ئېغىر يارىدار بولغانلىقى خەۋىرى قىلىندى. كېچىسى ئۇ جاراھەتتىڭ ئازابىغا چىدىيالماي ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۇ خەۋەر يەتكۈزۈلگەندە: «ئاللاھ ھەممىدىن بۈيۈكتۇر، مەن ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن»، دېدى. ئاندىن بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا كىشىلەرنى چاقىرىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: «جەننەتكە پەقەت مۇسۇلمانلا كىرىدۇ. شۇبھىسىزكى، ئاللاھ بۇ دىننى پاسىق ئادەم بىلەنمۇ كۈچلەندۈرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

72. سەھەل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەككە مۇشرىكلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ ئۇرۇش قىلدى. رەسۇلۇللاھ ئۆز قوشۇنىغا قايتتى. قارشى تەرەپمۇ ئۆز قوشۇنلىرىغا قايتتى. رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرى ئارىسىدا بىر ئادەم بولۇپ دۈشمەننىڭ مەيلى توپ ئىچىدىكىسى، مەيلى يالغۇز قالغىنى بولسۇن ئۇچرىغانلىرىنى قىلىچ بىلەن ئۇراتتى. ساھابىلەر: ھېچكىم پالانىدەك (ھېلىقى ئادەمنى دېمەكچى. — ت) باتۇرلۇق قىلالمىدى، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: «ئاگاھ بولۇڭلار، ئۇ دوزاخ ئەھلىدىن» دېدى. بىرەيلەن: مەن ئۇنىڭغا ئەگىشىمەن، دېدى. ئۇ قەيەرگە بارسا شۇ يەرگە باردى، تۇرسا تۇردى، يۈگۈرسە يۈگۈردى. ئاخىر ئۇ ئادەم قاتتىق يارىدار بولدى. ئۆلۈم كۆز ئالدىدىلا ئىدى. ئۇ قىلىچىنىڭ سېپىنى يەرگە قويۇپ، بەسىنى كۆكرىگىگە تۇغرىلىدى. ئاندىن ئۆزىنى تاشلاپ ئۆلۈۋالدى. ھېلىقى ئەگەشكۈچى ئادەم رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، سەن ئەلۋەتتە ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نېمە بولدۇڭ؟» دېدى. ھېلىقى ئادەم ھەقىقەتەن دوزاخ ئەھلىدىن ئىكەن. كىشىلەر بۇ ئىشنى ناھايىتى چوڭ سانىدى. مەن (سەھەل ئىبنى سەئىد) ئۇلارغا: مەن سىلەرگە ئۇنىڭ خەۋرىنى بېرەي، مەن ئۇنى ئىزدەپ چىقتىم. كېيىن ئۇ قاتتىق جاراھەتلەندى. ئۆلۈم كۆز ئالدىدىلا ئىدى. ئۇ قىلىچىنىڭ سېپىنى يەرگە قويۇپ بەسىنى كۆكرىكىگە تۇغرىلىدى ۋە ئۆزىنى ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ ئۆلۈۋالدى، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ چاغدا مۇنداق دېدى: «مەلۇم ئادەم قارىماققا جەننەت

ئەھلىنىڭ ئىشىنى قىلىدۇ، ئاخىرقى ھېسابتا ئۇ دوزاخ ئەھلىدىن. يەنە بەزى ئادەملەر قارىماققا دوزاخ ئەھلىنىڭ ئىشىنى قىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ جەننەت ئەھلىدىندۇر».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

73. جۇندۇپ ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن كىشىلەر ئىچىدە بىر جاراھەتلەنگەن ئادەم بار ئىدى. ئۇ ئاغرىققا چىدىمای پىچاقنى ئېلىپ قولىنى (قان تومۇرنى) كەستى. قان توختىماي ئېقىپ ئۆلۈپ كەتتى. ئاللاھ تائالا شۇنداق دېدى: «بەندەم ئۆزلۈكىدىن بەك ئالدىراپ كەتتى. مەن ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلدىم» ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

35. خىيانەتنىڭ قاتتىق ھاراملىقى ۋە جەننەتكە پەقەت مۇئمىنلەرلا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

74. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز خەيبەرنى پەتھى قىلغاندا ئالتۇن - كۈمۈش غەنىيمەت ئالمىدۇق، بەلكى كالا، قوي، ئۆي سايمانلىرى ۋە باغۇ بوستانلىق قاتارلىق نەرسىلەرنى غەنىيمەت ئالدۇق. كېيىن رەسۇلۇللاھ بىلەن ۋادىلقۇراغا (جاي نامى) قايتتۇق. پەيغەمبىرىمىز مىدئەم ئىسىملىك بىر قۇل بىلەن بىللە ئىدى. ئۇنى بەنى زەباب (قەبىلە نامى)دىن بىر ئادەم پەيغەمبىرىمىزگە ھەدىيە قىلغانىدى. ئۇ پەيغەمبىرىمىزنىڭ يۈكىنى چۈشۈرۈۋاتقاندا غايىب ئوق تېگىپ ئۆلدى. كىشىلەر: ئۇنىڭغا شېھىتلىك نېسىپ بولدى، دېيىشتى. پەيغەمبىرىمىز: «ياق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ (مىدئەم) خەيبەردە تەقسىم قىلىنمىغان غەنىيمەتلەردىن ئېلىۋالغان كۆڭلەك ئۇنىڭ ئۈستىدە ئوت بولۇپ يېنىۋاتىدۇ». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ بىر ئادەم بىر ياكى ئىككى دانە ئاياغ بوغقۇچنى ئېلىپ كەلدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: مەن بۇنى تەقسىماتتىن ئىلگىرى ئېلىۋالغانىدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىر-ئىككى تال بوغقۇچمۇ دوزاخقا كىرگۈزىدۇ»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

36. جاھىلىيەت ئەمەللىرى سۈرۈشتە قىلىنامدۇ؟

75. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم: يا رەسۇلۇللاھ! جاھىلىيەتتە قىلغان ئىشلىرىمىز ئۈچۈن سۈرۈشتە قىلىنامدۇق؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن مۇسۇلمانلىق ھالەتنى ياخشى ساقلىسا، جاھىلىيەتتىكى ئىشلىرى سۈرۈشتە قىلىنمايدۇ. مۇسۇلمانلىق ھالەتنى ياخشى ساقلىيالمىسا، ئىلگىرى-كېيىنكى ھەممە ئىشى سۈرۈشتە قىلىنىدۇ» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

37. ئىسلام دىنىنىڭ ئىلگىرىكى ئىشلارنى بىكار قىلىدىغانلىقى، شۇنداقلا ھىجرەت ۋە ھەجنىڭمۇ ئىلگىرىكى گۇناھلارنى بىكار قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

76. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىلگىرى كۆپلىگەن ئادەملەرنى ئۆلتۈرۈپ، نۇرغۇن زىنالارنى قىلغان بىر مۇنچە مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: سەن دەۋاتقان ۋە چاقىرىۋاتقان نەرسە (ئىسلام) ھەقىقەتەن ياخشى ئىكەن، بىز ئىلگىرى قىلغان (يامان) ئىشلىرىمىزغا نېمە كاپارەت بار؟ ئېيتىپ بەرگەن بولساڭ، دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەتلەر نازىل بولدى: ﴿**ئۇلار ئىلاھقا ئىككىنچى بىر مەبۇدنى شېرىك قىلمايدۇ، ئاللاھ ھارام قىلغان ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ئىشىنى قىلمايدۇ، زىنا قىلمايدۇ.** (سۈرە فۇرقان 25 – ئايەتنىڭ بىر قىسمى)﴾. يەنە بۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿**(ئى مۇھەممەد، مېنىڭ نامىمدىن ئېيتقىنكى: «گۇناھلارنى قىلىۋېرىپ ئۆزلىرىگە جىنايەت قىلغان بەندىلىرىم، ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلەنمەڭلار»**﴾.

(سۈرە زۇمەر 53– ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

38. دىنسىزنىڭ مۇسۇلمان بولۇشتىن ئىلگىرىكى ياخشى ئەمەللىرى توغرىسىدا

77. ھەكىم ئىبنى ھىزام رەزىيەللاھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، مەن جاھىلىيەتتە سەدىقە بېرىش، قۇل ئازاد قىلىش ۋە سىلە-رەھىم قىلىش قاتارلىق ياخشى ئىشلارنى قىلىپ ئىبادەت قىلاتتىم. ئۇنىڭغا ئەجىر بېرىلەمدۇ؟ دەپ سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىلگىرى قىلغان ياخشى ئىشلىرىڭ بىلەن قوشۇلۇپ مۇسۇلمان بولدۇڭ» دەپ جاۋاب بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

39. ئىمانغا سادىق بولۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىخلاس قىلىش توغرىسىدا

78. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئازابتىن ئەمىن بولۇش ئىمان ئېيتقان ۋە ئىمانغا زۇلۇمنى ئارىلاشتۇرمىغان ئادەملەرگە مەنسۇپ**﴾. (سۈرە ئەنئام 82 — ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا، بۇ مۇسۇلمانلارغا ئېغىر كەلدى. ئۇلار: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، قايسىمىز ئۆزىگە زۇلۇم قىلمايدۇ؟ دېيىشتى. پەيغەمبىرىمىز: «ئۇنداق ئەمەس، ئايەتتىكى زۇلۇم — مۇشرىكلىق، سىلەر لوقمانىنىڭ ئوغلىغا نەسىھەت قىلىپ: ﴿**ئەي ئوغلۇم! ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمە، ھەقىقەتەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ئەڭ چوڭ زۇلۇم!**﴾ (سۈرە لوقمان 13-ئايەت) دېگىنىنى ئاڭلىمىدىڭلارمۇ؟» دېدى.

40. ئورناپلا قالمىسا كۆڭۈلگە كەچكەن ياكى ئۆزىچە ئويلاپ قالغان گۇناھ ئىشلاردىن ئاللاھنىڭ ئۆتىدىغانلىقى توغرىسىدا

79. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈممىتىمنىڭ كۆڭۈللىرىگە كەچكەن

گۈناھلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرمىسلا، سۆزلەپ سالمىسا ئاللاھ تائالا سۈرۈشتە قىلمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

41. ئەگەر بىر بەندە بىر ياخشى ئىشنى ئويلىسا، يېزىلىدىغانلىقى، ئەگەر يامان ئىشنى ئويلىسا، يېزىلمايدىغانلىقى توغرىسىدا

80. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىرىگلار ياخشى مۇسۇلمان بولسا، ھەر قانداق ياخشى ئىشقا ئون ھەسسىدىن يەتتە يۈز ھەسسىگىچە ساۋاب يېزىلىدۇ ۋە ھەر قانداق يامان ئىش بىرگە بىرلا يېزىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

81. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تائالادىن بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن: «شەكسىز ئاللاھ تائالا ھەممە ياخشىلىقنى ۋە ھەممە يامانلىقنى يازدى، ئاندىن ئۇنى بايان قىلدى. كىمكى بىر ياخشىلىق ئويلاپ رويابقا چىقارمىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا بىر پۈتۈن ساۋاب بېرىدۇ. ئەگەر رويابقا چىقارسا ئون ھەسسىدىن يەتتە يۈز ھەسسىگىچە، بەلكى ئۇنىڭ نەچچە ھەسسىسىچىلىك كۆپ ساۋاب يازىدۇ. كىمكى بىر يامان ئىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ ئەمەلىيەتتە قىلمىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا بىر پۈتۈن ساۋاب بېرىدۇ. ئەگەر ئەمەلىيەتتە قىلسا ئاللاھ ئۇنىڭغا بىرلا گۇناھنى يازىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

42. ئىماندىكى ۋەسۋەسە ۋە ۋەسۋەسىگە چۈشۈپ قالغان ئادەمنىڭ نېمە دېيىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا

82. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شەيتان يېنىگلارغا كېلىپ: بۇنى كىم ياراتتى؟ ئۇنى كىم ياراتتى؟ دەيدۇ، ھەتتا رەببىڭنى كىم ياراتتى؟ دەيدۇ. شۇ

دەرىجىدە ۋەسۋەسىگە چۈشكەندە كىشى ئاللاھ بىلەن پاناھ تەلەپ قىلسۇن (ئەئۇزۇبىللاھ دېسۇن) ۋە خىيالىنى دەرھال توختاتسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

83. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەملەر ئۆزئارا سورىشىپ ئاخىرىدا شۇنداق دېيىشىدۇ: ئاللاھ ھەممنى ياراتقانكەن، ئاللاھنى كىم ياراتتى؟» ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

43. يالغان قەسەم قىلىپ مۇسۇلمانىنىڭ ھەققىنى ئېلىۋالغان كىشىنىڭ دوزاختا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

84. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر مۇسۇلمانىڭ مېلىنى ئېلىۋېلىش ئۈچۈن يالغان قەسەم قىلغان ئادەم ئاللاھقا ئاللاھ غەزەپلەنگەن ھالدا ئۇچرىشىدۇ». ئاللاھ بۇ سۆزنى تەستىقلاپ مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: **﴿ئاللاھقا بەرگەن ئەھدىنى ۋە قەسەملىرىنى ئازغىنا بەدەلگە تېگىشىدىغانلار (ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن) ھېچقانداق نېسىۋىگە ئېرىشەلمەيدۇ﴾** (سۈرە ئالى ئىمران 77ـ ئايەتنىڭ ئاخىرغىچە). ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد مۇنداق دەيدۇ: بۇ چاغدا ئەشئەس ئىبنى قەيىس كىرىپ كەلدى ۋە: ئەبۇ ئابدۇراھمان (ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇدنى دېمەكچى) سىلەرگە نېمە گەپ قىلىپ بېرىۋاتىدۇ؟ دېدى. ئۇلار: مۇنداق، مۇنداق دېدى، دېيىشتى. ئەشئەس مۇنداق دېدى: بۇ ئايەت مەن توغرۇلۇق نازىل بولغان، تاغامنىڭ يېرىدە مېنىڭ بىر قۇدۇقۇم بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ھۆججەت كەلتۈر ياكى تاغاڭ قەسەم قىلسۇن»، دېدى. مەن: ئۇنداق بولسا تاغام قەسەم قىلۋېرىدۇ، يا رەسۇلۇللاھ، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى بىر مۇسۇلمانىڭ مېلىنى ئېلىۋېلىش ئۈچۈن قارىسىغا قەسەم قىلسا، ئۇ پاسىق، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا غەزەپلەنگەن ھالەتتە ئۇچرىشىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

44. باشقىلارنىڭ مېلىنى ئېلىۋېلىش كويىدا بولغان كىشىنىڭ قان تۆككۈچى قاتاردا بولىدىغانلىقى، ئۆلسە دوزاخقا كىرىدىغانلىقى ۋە مېلىنى قوغدايمەن دەپ ئۆلگەن كىشىنىڭ شېھىت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

85. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مېلىنى قوغداش ئۈچۈن ئۆلگەن كىشى شېھىت». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

45. پۇقرانى ئالدىغان ئەمەلدارنىڭ دوزاخقا كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

86. ئۇبەيدۇللا ئىبنى زىياد سەكرات ۋاقتىدا مەئقىل ئىبنى يەسار يوقلاپ كېلىپ مۇنداق دېگەن: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاڭلىغان بىر ھەدىسنى ساڭا ئېيتىپ بېرەي. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «ئاللاھ پۇقرالارغا باش قىلغان كىشى ئۇلارغا (پۇقرالارغا) نەسىھەت بىلەن ياخشى قارىمىسا، جەننەتنىڭ پۇرىقىنى پۇرىيالمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

46. ئامانەت ۋە ئىمانىنىڭ بەزى دىللاردىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىدىغانلىقى ۋە قەلبلەرنىڭ پىتنىگە يولۇقىدىغانلىقى توغرىسىدا

87. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە ئىككى ھەدىسنى ئېيتىپ بەردى. ئۇنىڭ بىرىنى كۆردۈم، يەنە بىرىنى ساقلاۋاتىمەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئامانەت ئەرلەر قەلبىنىڭ يىلتىزىغا چۈشكەندى. كېيىن ئۇلار ئۇنى (ئامانەتنى)

قۇرئاندىن بىلدى، ئاندىن كېيىن بولسا سۈننەتتىن بىلدى»، دېگەن. ئامانەتنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ھەققىدە بىزگە مۇنداق دېگەن: «ئادەملەر ئۇخلاپ ئويغانغاندا ئامانەت (بەزى ئالىملار بۇ ھەدىستىكى ‹ئامانەت›نى ‹ئىمان› دەپ قارايدۇ) ئۇ ئادەمنىڭ قەلبىدىن كۆتۈرۈلىدۇ. ئۇ (ئامانەت)نىڭ كۆيۈك ئىزىدەك ئىزى قالىدۇ. ئۇخلاپ ئويغانغاندا ئامانەت يوقلىپ قاپارتمىدەك ئىزى قالىدۇ. خۇددى پۈتۈك بىلەن چوغقا دەسسىسەك قاپىرىپ كۆيۈپ قالغاندەك. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ئىچىدە ھېچ نەرسە يوق. كىشىلەر ئۇ چاغدا ئۆز ئارا سودىلىشىدۇيۇ، ھېچقايسىسى ئامانەتنى ئادا قىلمايدۇ. پەقەت پالانى ئادەم ئىشەنچلىك دېيىلىدۇ ۋە ئۇ ئادەمنى ‹نېمىدېگەن ئەقىللىق، نېمىدېگەن زېرەك، نېمىدېگەن ئىرادىلىك›، دەيدۇ. ۋەھالەنكى، ئۇنىڭ قەلبىدە تېرىقچىلىق ئىمان يوق». ماگا شۇنداق بىر زامان كەلگەندى، كىم بىلەنلا سودىلاشسام بولۇۋېرەتتى. چۈنكى، ئۇ (قارشى تەرەپ) مۇسۇلمان بولسا ئىسلام ماگا ھەققىنى قايتۇرۇپ بېرەتتى. ئەگەر ناسارا بولسا ھاكىم ھەققىنى قايتۇرۇپ بېرەتتى. ئەمما، بۈگۈن پالانى ۋە پالانى ئادەملەردىن باشقىلار بىلەن سودىلاشمايمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

47. ئىسلامنىڭ ئاجىز ھالەتتە باشلىنىپ يەنە ئاجىز ھالەتكە قايتىدىغانلىقى ۋە ئىماننىڭ ئككى مەسجىت (ھەرەم مەسجىتى ۋە پەيغەمبەر مەسجىتى) ئارىلىقىغا يىغىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

88. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغانىدۇق. ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پىتنە توغرۇلۇق ئېيتقان سۆزىنى قايسىڭلار ئېسىڭلاردا ساقلىدىڭلار؟ دېدى. مەن: مەن ئۆز ئەينى ساقلىدىم، دېدىم. ئۇ (ئۆمەر): سەن سۆزلەشكە ھەققەتەن جۈرئەتلىك ئىكەنسەن، دېدى. مەن: بىر ئادەمنىڭ ئائىلىسى، مېلى، بالىسى ۋە قوشنىلىرىنىڭ پىتنىسىگە نامراز، روزا، سەدىقە، ياخشىلىققا

ئۇندەش، يامانلىقتىن توسۇش قاتارلىق ئىشلار كاپارەت بولىدۇ، دېدىم. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ياق، مەن بۇنى دېمىدىم، مەن دېگىز دولقۇنلىرىدەك مەۋج ئۇرىدىغان پىتنە توغرۇلۇق سوراۋاتىمەن، دېدى. مەن: ئەي مۆئمىنلەرنىڭ ئەمىرى، ئۇ پىتنىنىڭ ساڭا زىيىنى يوق، ئۇ (پىتنە) بىلەن ئارىلىقىڭدا تاقاقلىق بىر ئىشىك بار، دېدىم. ئۇ: ئىشىك سۇنامدۇ ياكى ئېچىلامدۇ؟ دېدى. مەن: سۇندۇرۇلىدۇ، دېدىم. ئۇ: ئۇنداقتا مەڭگۈ يېپىلمايدىكەن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

بىز ھۇزەيفەدىن: ئۆمەر ئۇ ئىشكىنى بىلەمتى؟ دەپ سورىۇندۇق، ئۇ: ھەئە، كۈندۈزدىن كېيىنلا كېچە كېلىدىغانلىقىنى يىلگەندەكلا بىلەتتى. مەن سىلەرگە خاتالىق بولمىغان ھەدىسنى بايان قىلدىم، دېدى. (بۇ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان كىشى مۇنداق دەيدۇ) بىز ھۇزەيفەدىن سوراشتىن ئېھتىيات قىلىپ، مەسرۇقنى سوراشقا بۇيرۇدۇق. ئۇ سورىۇدى، ھۇزەيفە: ئۇ ئىشىك ئۆمەر، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

89. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىمان خۇددى يىلان ئۆز ئۇۋۇسىغا قايتقاندەك مەدىنىگە قايتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

48. قورققان ئادەمنىڭ يوشۇرۇنۇشىنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

90. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە: «مۇسۇلمان بولغان ئادەملەرنى ماڭا تىزىملاپ بېرىڭلار»، دېدى. بىز ئۇنىڭغا بىر مىڭ بەش يۈز ئادەمنى تىزىملاپ بەردۇق ۋە: بىز بىرمىڭ بەش يۈز ئادەم تۇرۇپمۇ قورقامدۇق؟ دېدۇق، (مانا ئەمدى) بىز بىر سىناققا دۇچ كەلدۇقكى، ھەتتا بىر ئادەم قورقۇپ تۇرۇپ، يالغۇز نامازنى ئوقۇۋاتىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

49. بىرەر كىشىنىڭ ئىمانىنىڭ ئاجىزلىقىدىن ئەندىشە قىلىنسا، ئۇ كىشىگە دوستلۇق ئىزھار قىلىشنىڭ لازىملىقى ۋە باشقىلارنى پاكىتسىز ئىماندىن چىقىرىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

91. سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر توپ كىشىلەرگە ھەدىيە بەردى. سەئىد بولسا شۇ يەردە ئولتۇراتتى. (سەئىد مۇنداق دەيدۇ:) ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىرەيلەنگە مەن ناھايىتى قىزىقاتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ ئادەمنى تاشلاپ قويدى. مەن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! پالانىغا نېمىشقا ھەدىيە بەرمەيسەن؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنى مۆئمىن دەپ قارايمەن! دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇسۇلمان دېگىن»، دېدى. مەن بىر ئاز تۇرغاندىن كېيىن ئۇ ئادەمنىڭ قانداقلىقىنى ئويلاپ يەنە سۆزۈمنى تەكرارلىدىم: پالانىغا نېمىشقا ھەدىيە بەرمەيسەن؟ مەن ئۇنى ئەلۋەتتە مۆئمىن كۆرىمەن! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇسۇلمان دېگىن»، دېدى. مەن يەنە بىر ئاز تۇرغاندىن كېيىن ئۇ ئادەمنىڭ قانداقلىقىنى ئويلاپ يەنە سۆزۈمنى تەكرارلىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۈقىرىقى سۆزنى تەكرار قىلغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «ئەي سەئىد! مەن بىراۋغا بىرەر سوۋغا بەرگىنىمدە ماڭا ئۇنىڭدىنمۇ سۆيۈملۈك كىشىلەر بولغان بولىدۇ. مەن ئۇلارنى ئاللاھنىڭ دوزاخقا تاشلىشىدىن ئەنسىرەپ ھەدىيە بېرىمەن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورۋلىغان.

50. دەللىلەرنىڭ ئوتتۇرغا چىقىشى بىلەن دىلغا ئاراملىق بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

92. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا قارىغاندا بىز شەكلىنىش (كۆڭلىگە شەك چۈشۈپ قېلىش)كە تېخىمۇ ھەقلىق (پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامنىڭ دېمەكچى بولغىنى: ئىبراھىمنىڭ راستتىنلا شەكلىنىشى مۇمكىن ئەمەس. ئەگەر پەيغەمبەرگە شەكلىنىش تۇغرا كەلسە، مەن ئىبراھىمدىن ھەقلىق دېمەكچى. ـــ ت)، چۈنكى ئۇ مۇنداق دېدى: ﴿**پەرۋەردىگارىم! ئۆلۈكلەرنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىڭنى ماڭا كۆرسەتكىن! ئاللاھ: ئىشەنمەمسەن؟ دېدى. ئىبراھىم: ئىشەندىم، لېكىن كۆڭلۈم تېخىمۇ قارار تاپسۇن ئۈچۈن كۆرۈشىنى تىلەيمەن، دېدى...**﴾. ئاللاھ ئۆت ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت قىلغاي! ئۇ كۆچلۈك تۈۋرۈككە يۆلەندى (ئاللاھقا دېمەكچى. ـــ ت). يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام زىندانىدا ياتقاندەك ئۇزاق ياتقان بولسام، (زىنداندىن چىقىشقا) چاقىرغىلى كەلگەن ئادەمگە ماقۇل دەيتتىم».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

51. ھەممە كىشىلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىشىنىڭ ۋاجىبلىقى ۋە ئىسلام بىلەن بارلىق دىنلارنىڭ ئەمەلدىن قالىدىغانلىقى توغرىسىدا

93. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۆز دەۋرىدىكى ئادەملەرنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ، ھەربىر پەيغەمبەرگە بىر ياكى بىر قانچە مۆجىزىلەر بېرىلگەن. ماڭا بېرىلگەن مۆجىزىلەرنىڭ بىرى ـــ ماڭا قىلىنغان ۋەھى (قۇرئان)دۇر. قىيامەت كۈنى ئۈممىتىمنىڭ ئەڭ كۆپ بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

94. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ ئادەمگە ئىككى ئەجىر بار. بىرى، ئۆز پەيغەمبىرىگە ۋە ماڭا ئىمان كەلتۈرگەن ئەھلى كىتاب. يەنە بىرى، ئاللاھنىڭ ھەققىنى ۋە خوجايىنىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلغان قۇل. ئۈچىنچىسى، ئۆز كېنىزىكىنى (دېدىكىنى) تەربىيىلەپ، ياخشى ئىلىملىك قىلىپ، ئاندىن ئازاد قىلىپ ئۆز نىكاھىغا ئالغان كىشى». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

52. مەريەم ئوغلى ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرئىتى بويىچە ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن چۈشىدىغانلىقى توغرىسىدا

95. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەريەم ئوغلىنىڭ سىلەرگە ئادىل ھۆكۈمدار بولۇپ چۈشىدىغانلىقىغا ئازلا قالدى. ئۇ كرىستلارنى سۇندۇرىدۇ. چوشقىلارنى ئۆلتۈرىدۇ. مۇشرىكلاردىن خىراجنى بىكار قىلىدۇ (ئۇلاردىن پەقەت مۇسۇلمان بولۇشلا تەلەپ قىلىنىدۇ). (ئادالەت سەۋەبىدىن) ئىقتىساد ئاۋۇپ، ئادەملەر زاكات قوبۇل قىلماس بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

96. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەريەم ئوغلى ئىيسا ئاراكلارغا چۈشسە ۋە سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىكى بىر ئىمام بولسا (قۇرئان بىلەن ھۆكۈم قىلىدىغان ئىمام بولسا)، قانداق قارايسىلەر؟». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

53. ئىمان قوبۇل قىلىنمايدىغان زامان توغرىسىدا

97. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت ـــ كۈن مەغرىبتىن چىقمىغۇچە قايىم بولمايدۇ. كىشىلەر كۈننىڭ مەغرىبتىن چىققانلىقىنى كۆرسە، ھەممە كىشى ئىمان ئېيتىدۇ. بۇ چاغدا ھېچكىمگە ئىمان مەنپەئەت بەرمەيدۇ». ئاندىن ﴿**پەرۋەردىگارىڭنىڭ بەزى ئالامەتلىرى كەلگەن كۈندە، ئىلگىرى ئىمان ئېيتمىغانلارنىڭ ياكى ئىمان ئېيتىپ ياخشى ئىش قىلمىغانلارنىڭ ئېيتقان ئىمانى پايدىسىز بولىدۇ**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە ئەنئام 158-ئايەت)، دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

98. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەسچىتتكە كىرسەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتتە ئولتۇرغانكەن. كۈن ئولتۇرغاندا ئۇ

ماگا: ئەي ئەبۇ زەر! قۇياش نەگە كېتىدۇ بىلە مسەن؟ دېدى. مەن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ئوبدان بىلىدۇ، دېۋىدىم، ئۇ: قۇياش سەجدىگە رۇخسەت سوراشقا بارىدۇ. رۇخسەت قىلىنىدۇ. سەجدە قىلار چاغدا كەلگەن جايىگا قايت دېيىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن كۇن مەغرىبتىن چىقىدۇ. ئاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ﴿**بۇ قۇياشقا بېكىتىپ بېرىلگەن ئورىتادۇر**﴾، دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

54.پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىينىڭ باشلىنىشى توغرىسىدا

99. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كېلىدىغان ۋەھىي دەسلىپىدە راست چۈشلەردىن باشلانغان، ئۇنىڭ كۆرگەن چۈشلىرى تاڭ نۇرىدەك روشەن ئىدى. كېيىن ئۇ يالغۇزلۇقنى ياقتۇرۇپ قالدى، ئۇ ھىرا غارىدا ئۆيىگە قايتماي قانچىلىگەن كېچىلەر يالغۇز ئىستىقامەت قىلاتتى، ئىستىقامەتكە چىققاندا ئوزۇقلۇق ئېلىۋالاتتى. ئىستىقامەتتىن بوشىغاندا، خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىپ، ئىككىنچى قېتىم چىقىش ئۈچۈن تەييارلىناتتى. بۇ ئىش ھىرا غارىدا ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك ۋەھىي كەلگەنگە قەدەر داۋام قىلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھوزۇرىغا پەرىشتە كېلىپ: ئوقۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئوقۇشنى ئۇقمايمەن»، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «پەرىشتە مېنى تۇتۇپ قاتتىق سىقىپ قويۇۋېتىپ، ئوقۇ، دېدى. مەن: ئوقۇشنى ئۇقمايمەن، دېدىم. مېنى ئىككىنچى قېتىم قاتتىق سىقىپ قويۇۋېتىپ، ئوقۇ، دېدى. مەن، ئوقۇشنى ئۇقمايمەن، دېدىم. مېنى ئۈچىنچى قېتىم يەنە تۇتۇپ سىقىپ قويۇۋەتكەندىن كېيىن: ﴿**ئىنسانىنى ئۈيۈل قاندىن ياراتقان رەببىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇ، ئوقۇغىن، رەببىڭنىڭ كەرەمى كەڭدۇر**﴾، دېدى. (سۈرە ئەلەق، 1-، 2-، 3- ئايەتلەر.ـــ ت) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرىشتە بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچراشقاندا پەيدا بولغان قورقۇنچ بىلەن مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى خەدىچەنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىپ، قورقۇنچىسىنى بېسىش ئۈچۈن:

«مېنى يۆگەپ قويۇڭلار»، «مېنى يۆگەپ قويۇڭلار»، دېدى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭدىن قورقۇنچ يوقالغۇچە يۆگەپ قويدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەدىچەگە ئەھۋالنى بايان قىلىپ: «ئۆزۈمدىن قورقۇپ قالدىم»، دېدى. خەدىچە: ئۇنداق ئەمەس، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاللاھ سېنى ھەرگىز رەسۋا قىلمايدۇ، چۈنكى سەن ئۇرۇق — تۇغقانلىرىڭغا شەپقەت قىلسەن، ئاجىز، بىچارىلەرگە ياردەم قىلسەن، يوقسۇللارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالسەن، مېھمانلارنى ياخشى كۈتۈۋالسەن، بېشىغا كۈن چۈشكەنلەرگە ياردەم قىلسەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن خەدىچە ئۇنى تاغىسىنىڭ ئوغلى ۋەرەقە ئىبنى نەۋفەلنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ۋەرەقە جاھىلىيەت دەۋرىدە (ئىسلامىيەتتىن بۇرۇنقى دەۋر) خرىستىئان دىنىغا كىرگەنىدى، ئىبرانىي يېزىقىنى بىلەتتى، ئىبرانىي يېزىقى بىلەن ئىنجىلدىن كۆپ نەرسىلەرنى يازاتتى. ئۇ ياشانغان، كۆزى ئەما بولۇپ قالغان بوۋاي ئىدى. خەدىچە ۋەرەقەگە: ئى تاغامنىڭ ئوغلى، قېرىندىشىڭنىڭ ئوغلىنىڭ سۆزىگە قۇلاق سال، دېدى. ۋەرەقە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، نېمە بولدۇڭ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ كۆرگەنلىرىنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بەردى. ۋەرەقە ئۇنىڭغا ئاللاھ مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرگەن پەرىشتە مۇشۇ، ئىست، مەن سېنىڭ دىنىغا دەۋەت قىلغان چاغلىرىڭدا ياش يىگىت بولسامچۇ، ئىست، مەن خەلقىڭنىڭ سېنى يۇرتۇڭدىن ھەيدەپ چىقارغان ۋاقتىدا ھايات بولسامچۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئەجەبلىنىپ: «خەلقىم مېنى يۇرتۇمدىن ھەيدەپ چىقىرىۋېتەرمۇ؟» دېدى. ۋەرەقە: شۇنداق، دېدى. پەيغەمبەر بولغان ئادەم دۈشمەنلىك بولىدۇ، سېنىڭ دىنىغا دەۋەت قىلغان چاغلىرىڭدا ھايات بولغان بولسام ساڭا يېقىندىن ياردەم قىلغان بولاتتىم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

100. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋەھىينىڭ ئۇزۇلۇپ قېلىش توغرۇلۇق سۆزلەپ مۇنداق دېگەن: «مەن كېتىۋاتاتتىم، تۇيۇقسىز ئاسماندىن بىر ئاۋازنى ئاڭلىدىم. بېشىمنى كۆتۈرۈپ قارىسام، ھىرادا ماڭا كەلگەن پەرىشتە ئاسمان ـ زېمىن ئارىلىقى ئوتتۇرىسىدىكى كۆرسىدا ئولتۇرۇپتۇ. قورقۇپ كەتتىم، ئۆيگە قايتىپ كېلىپ: «مېنى يۆگەپ قويۇڭلار»، دېدىم. شۇنىڭ

بىلەن ئاللاھ تائالا: ﴿ئى كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى پەيغەمبەر! تۇر! ئىنسانلارنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر! پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا! كىيىمڭنى پاك تۇت! ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن) يىراق بول﴾، دېگەن ئايەتلەرنى نازىل قىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن ۋەھيي ئارقا ئارقىدىن چۈشۈشكە باشلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

101. يەھيا ئىبنى كەسىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ سەلىمە ئىبنى ئابدۇراھماندىن «قۇرئان»نىڭ تۇنجى نازىل بولغان ئايىتى ھەققىدە سورىسام، ئۇ: تۇنجى ئايەت ﴿ئى كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى ...﴾ («قۇرئان كەرىم» 74- سۈرە) دېگەن ئايەت، دېدى. مەن: كىشىلەر ﴿ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامى بىلەن ئوقۇغىن...﴾ («قۇرئان كەرىم» 96- سۈرە) دېگەن ئايەت دېيىشىدۇ، دېسەم، ئەبۇ سەلىمە مۇنداق دېدى: مەن جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بۇ ھەقتە سوراپ، ئۇنىڭغا سەن دېگەندەك دېۋىدىم، ئۇ: مەن ساڭا بىزگە رەسۇلۇللاھ نېمىنى سۆزلەپ بەرگەن بولسا، شۇنى سۆزلەپ بېرىمەن، رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «مەن ھىرا غارىدا تۇرىدۇم، بىر مەزگىلدىن كېيىن غاردىن چۈشۈۋىدىم، بىر چاقىرغان ئاۋازنى ئاڭلىدىم، ئالدى - ئارقامغا، ئوڭ - سول تەرەپىمگە قارىدىم، لېكىن ھېچ نەرسىنى كۆرەلمىدىم، بېشىمنى كۆتۈرۈپ، بىر نەرسىنى كۆردۈم. شۇنىڭ بىلەن مەن خەدىچەنىڭ قېشىغا كېلىپ: مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، ماڭا سوغۇق سۇ سېپىپ قويۇڭلار، دېدىم. مېنى يۆگەپ، ئۈستۈمگە سوغۇق سۇ سېپىپ قويۇشتى. شۇنىڭ بىلەن ﴿ئى كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى تۇر! ئىنسانلارنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر، پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا!...﴾ («قۇرئان كەرىم» 74- سۈرە) دېگەن ئايەت نازىل بولدى»، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

55. رەسۇلۇللاھنىڭ ئىسرائ (ئاسمانغا ئېلىپ چىلىشى) ۋە نامازنىڭ پەرز بولۇشى توغرىسىدا

102. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەككىدىكى ۋاقتىمدا ئۆيۈمنىڭ ئۆگزىسى

يېرىلىپ جىبرىئىل چۈشۈپ، مېنىڭ كۆكرىكىمنى يېرىپ، ئاندىن زەمزەم سۈيى بىلەن يۇدى. ئارقىدىن ھېكمەت ۋە ئىمانغا تولغان بىر ئالتۇن قاچىنى ئېلىپ كېلىپ، مېنىڭ كۆكرىكىمگە قۇيدى. ئاندىن كۆكرىكىمنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ قويدى ۋە مېنىڭ قولۇمنى تۇتۇپ، مېنى دۇنيا ئاسمىنىغا ئېلىپ ماڭدى. دۇنيا ئاسمىنىغا كەلگىنىمدە، جىبرىئىل ئاسمانغا مۇئەككەل پەرىشتىگە: (ئىشكنى) ئاچ، دېدى. پەرىشتە: بۇ كىم؟ دەپ سورىۋىدى، جىبرىئىل: مەن، جىبرىئىل، دېدى. پەرىشتە: سەن بىلەن بىرى بارمۇ؟ دېدى. جىبرىئىل: ھەئە، مەن بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بار، دېدى. پەرىشتە: ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك چۈشتىمۇ؟ دېدى. جىبرىئىل: ھەئە، دېدى. ئىشىك ئېچىلىپ، دۇنيا ئاسمىنىغا چىقتۇق، ئۇ يەردە بىر ئادەم ئولتۇراتتى. ئۇ كىشىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە نۇرغۇن ئادەملەر، سول تەرىپىدىمۇ نۇرغۇن ئادەملەر تۇراتتى. ئۇ كىشى ئوڭ تەرىپىگە قاراپ، كۈلۈپ كەتسە، سول تەرىپىگە قاراپ، يىغلاپ كېتەتتى. ئۇ ئادەم: سالىھ پەيغەمبەرگە، سالىھ ئوغۇلغا مەرھابا، دېدى. مەن جىبرىئىلغا: بۇ كىم؟ دېۋىدىم، جىبرىئىل: بۇ ئادەم ئەلەيھىسسالام، ئۇنىڭ ئوڭ-سول تەرىپىدىكى كىشىلەر ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىنىڭ روھىدۇر، ئۇلارنىڭ ئوڭ تەرەپتىكىسى جەننەت ئەھلى، سول تەرەپتىكىسى دوزاخ ئەھلىدۇر، شۇڭا ئۇ ئوڭ تەرىپىگە قارىسا، كۈلۈپ، سول تەرىپىگە قارىسا، يىغلاپ كېتىدۇ، دېدى. ئىككىنچى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىلىدىم. جىبرىئىل مۇئەككەل پەرىشتىگە: (ئىشكنى) ئاچ، دېدى. مۇئەككەل پەرىشتە جىبرىئىلغا بىرىنچى ئاسماندىكى پەرىشتە دېگەن سۆزلەرنى دەپ، ئىشكنى ئاچتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىز ئۆزىنىڭ ئاسمانلاردا ئادەم، ئىدرىس، مۇسا، ئىسا، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالاملارنى ئۇچراتقانلىقىنى بايان قىلدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇلارنىڭ ئورۇنلىرىنىڭ قانداقلىقىنى ئېنىق دېمىگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۆزىنىڭ بىرىنچى ئاسماندا ئادەم ئەلەيھىسسالامنى، ئالتىنچى ئاسماندا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەنلىكىنى دېدى. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبىرىمىزنى ئېلىپ، ئىدرىس

ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن ئۆتكەنىدە، ئىدرىس ئەلەيھىسسالام: سالىھ پەيغەمبەر، سالىھ بۇرادەرگە مەرھابا! دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

رەسۇلۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «مەن: بۇ كىم؟ دېگۈندىم، جىبرىئىل: ئۇ ئىدرىس، دېدى. مەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن ئۆتتۇم، ئۇمۇ: سالىھ پەيغەمبەر، سالىھ بۇرادەرگە مەرھابا، دېدى، مەن: بۇ كىم؟، دېگۈندىم، جىبرىئىل: بۇ مۇسا، دېدى. ئاندىن ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن ئۆتتۇم، ئۇ: سالىھ بۇرادەر، سالىھ پەيغەمبەرگە مەرھابا! دېدى. مەن: بۇ كىم؟ دېسەم، جىبرىئىل: بۇ ئىيسا، دېدى. ئارقىدىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن ئۆتتۇم. ئۇ كىشى: سالىھ پەيغەمبەر، سالىھ ئوغۇلغا مەرھابا! دېدى. مەن: بۇ كىم؟ دېسەم، جىبرىئىل: بۇ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام، دېدى. يەنە يۇقىرىغا ئېلىپ چىقىلدىم. ھەتتاكى، قەلەمنىڭ تېۋىشىنى ئاڭلىغۇدەك، مەنزىلگە كۆتۈرۈلدىم. ئاللاھ مېنىڭ ئۈممىتىمگە ئەللىك ۋاخ نامازنى پەرز قىلدى. مەن بۇنى ئېلىپ قايتتىم، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن ئۆتكىنىمدە، ئۇ ماڭا: ئاللاھ سېنىڭ ئۈممىتىگگە نېمىلەرنى پەرز قىلدى؟ دېدى. مەن: ئەللىك ۋاخ نامازنى پەرز قىلدى، دېسەم، ئۇ: سەن پەرۋەردىگارىڭ تەرەپكە قايت، سېنىڭ ئۈممىتىڭ ئەللىك ۋاخ نامازغا بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ، دەپ، مېنى قايتۇردى. ئاللاھ نامازنىڭ يېرىمىنى ئەمەلدىن قالدۇردى. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا قايتتىم. ئۇنىڭغا: يېرىمىنى ئەمەلدىن قالدۇردى، دېگۈندىم، ئۇ: پەرۋەردىگارىڭ تەرەپكە قايت، سېنىڭ ئۈممىتىڭ بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ، دېدى. مەن يەنە ياندىم. ئاللاھ يەنە يېرىمىنى ئەمەلدىن قالدۇردى. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا قايتىپ بارسام، ئۇ: پەرۋەردىگارىڭ تەرەپكە قايت، ئۈممىتىڭ بۇنىڭغىمۇ بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ، دېدى. مەن يەنە ئاللاھقا مۇراجىئەت قىلدىم. ئاللاھ (ئاخىرىدا بەش ۋاختا چۈشۈرۈپ) ئېيتتى: بۇ بەش ۋاخ نامازنى ئەللىك ۋاققا تەڭدۇر ﴿**...مېنىڭ سۆزۈم ئۆزگەرمەيدۇ...**﴾ (﴿قۇرئان كەرىم﴾ 50ـ سۈرە 29ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى). مەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا قايتىپ بارسام، ئۇ: پەرۋەردىگارىڭ تەرەپكە قايت، دېدى. مەن: پەرۋەردىگارىمدىن خىجىل بولۇپ قالدىم، دېدىم. ئاندىن جىبرىئىل مېنى ئېلىپ مېڭىپ، سىدرەتۇل مۇنتەھاغا

ئېلىپ باردى. سىدرەتۇل مۇنتەھانى خىلمۇخىل رەڭلەر ئورىۋالغان بولۇپ، مەن ئۇ رەڭنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن، ئارقىدىن جەننەتكە كىرگۈزۈلدىم. جەننەتتە ئۇنچىلەردىن ياسالغان گۈمبەزلەر بار ئىكەن. جەننەتنىڭ توپىسى ئىپار ئىكەن»». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

103. مالىك ئىبنى سەئىسەتە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەينى چاغدا مەن بەيتۇللاھنىڭ يېنىدا ئۇخلىدىم ھالەتتە ئىدىم (ئۇ ئۇزۇنىڭ ئىككى ئادەمنىڭ ئارىسىدا ئىكەنلىكىنى تىلغان ئالغان)، ئىمان ۋە ھېكمەتكە تولغان بىر ئالتۇن قاچا ئېلىپ كېلىنىپ، كۆكرىكىمدىن قورسىقىمنىڭ تۆۋەن تەرىپىگىچە يېرىلدى. ئاندىن قورسىقىم زەمزەم سۇيى بىلەن يۇيۇلۇپ، ئارقىدىن ئىمان ۋە ھېكمەت قاچىلاندى. قېچىردىن كىچىكرەك، ئېشەكتىن چوڭراق بىر ئاق ھايۋان ئېلىپ كېلىندى، (ئۇ «بۇراق» دېيىلمدۇ). (مەن مىنىپ) جىبرىئىل بىلەن بىرگە يولغا چىقتىم، دۇنيا ئاسمىنىغا كەلدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مەن، دېدى. سەن بىلەن بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مۇھەممەد بار، دېدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردى. مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. مەن ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئادەم ئاتىمىز: ئوغلۇم ۋە پەيغەمبەر بولغۇچى! سېنى قارشى ئالىمىز، دېدى. ئىككىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مەن، دېدى. سەن بىلەن بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مۇھەممەد بار، دېدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردى. مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. مەن ئىيسا ۋە يەھيا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلدىم. ئۇ ئىككىيلەن قېرىنداشىمىز ۋە پەيغەمبەرنى قارشى ئالىمىز، دېيىشتى. ئۇچىنچى ئاسمانغا كەلدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل دېيىلدى. سەن بىلەن بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. مۇھەممەد بار، دېيىلدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردى. مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. شۇنىڭ بىلەن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ:

قېرىندىشىمىز ۋە پەيغەمبەر بولغان سېنى قارشى ئالىمىز، دېدى. تۆتىنچى ئاسمانغا كەلدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مەن، دېدى. سەن يالغۇز بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. مۇھەممەد بار، دېيىلدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېيىلدى. ھەئە، دېيىلدى. مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. مەن ئىدرىس ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ: قېرىندىشىمىز ۋە پەيغەمبەر بولغان سېنى قارشى ئالىمىز، دېدى. بەشىنچى ئاسمانغا كەلدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مەن، دېدى. سەن يالغۇز بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. مۇھەممەد بار، دېيىلدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: ھەئە، دېدى. مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. ھارۇننىڭ قېشىغا كەلدۇق. ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ: قېرىندىشىمىز ۋە پەيغەمبەر بولغان سېنى قارشى ئالىمىز، دېدى. ئالتىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل، دېيىلدى. سەن يالغۇز بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: مۇھەممەد بار، دېدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: ھەئە، دېدى. مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. مەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ: قېرىندىشىمىز ۋە پەيغەمبەر بولغان سېنى قارشى ئالىمىز، دېدى. مەن ئۆتۈپ كېتىۋېدىم، ئۇ يىغلاپ تاشلىدى. سېنى نېمە يىغلاتتى؟ دېيىلدى. ئۇ: ئى رەببىم! مەندىن كېيىن ئەۋەتىلگەن بۇ بالىنىڭ ئۈممىتىدىن جەننەتكە كىرىدىغانلار مېنىڭ ئۈممىتىمدىن جەننەتكە كىرىدىغانلاردىن ئەۋزەل، دېدى. بىز يەتتىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق. بۇ كىم؟ دېيىلدى. جىبرىئىل: دېيىلدى. سەن بىلەن بىرگە كىم بار؟ دېيىلدى. مۇھەممەد بار، دېيىلدى. ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ مەرھابا! ئۇ نېمىدېگەن ياخشى كەلگۈچى! دېيىلدى. مەن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ: ئوغلۇم ۋە پەيغەمبەر بولغۇچى سېنى قارشى ئالىمىز! دېدى. كۆز ئالدىمدا بەيتۇلمەئمۇر (ئاۋات قىلىنغان ئۆي مەنسىدە بولۇپ، پەرىشتىلەرنىڭ مەسجىتى ھېسابلىنىدۇ. ـــت) نامايان بولدى. مەن جىبرىئىلدىن سورىسام، ئۇ: بۇ بەيتۇلمەئمۇر، ئۇنىڭدا ھەر كۈنى 70 مىڭ پەرىشتە ناماز ئوقۇيدۇ، ئۇلار بىر كىرىپ چىقسا، قايتا كىرەلمەيدۇ، دېيىلدى. كۆز ئالدىمدا سىدرەتۇلمۇنتەھا (جەننەتتىكى ئەڭ

يۈكسەك ئورۇندىكى بىر دەرەخ، مەخلۇقاتلارنىڭ ئىلمى ئۇنىڭدىن ھالقىپ كېتەلمەيدۇ. ـــ ت) نامايان بولدى. ئۇنىڭ مېۋىلىرى ھەجەر (جاي ئىسمى. ـــ ت)نىڭ كوزىلىرىغا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ يوپۇرماقلىرى پىللارنىڭ قۇلاقلىرىدەك كېلەتتى. ئۇنىڭ ئاستىدا تۆت دەريا بولۇپ، ئىككىسى ئاشكارا، ئىككىسى يوشۇرۇن ئىدى. مەن جىبرىئىلدىن سورىسام، ئۇ: يوشۇرۇن بولغان ئىككى دەريا جەننەتتىكى دەريا، ئاشكارىسى بولسا نىل، فۇرات دەريالىرى، دېدى. ئاندىن ماڭا ئەللىك ۋاخ نامازنى تاپشۇرۇلدى. مەن بۇرۇلۇپ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلدىم. ئۇ: قانداق بولدى؟ دېدى. مەن: ماڭا ئەللىك ۋاخ نامازنى پەرز قىلىندى، دېسەم، ئۇ: مەن ئىنسانلارنى سەندىن ئوبدانراق بىلىمەن، بەنى ئىسرائىلغا خىلمۇ ـ خىل چارىلەرنى قوللىنىپ كۆرگەنمەن، سېنىڭ ئۈممىتىڭ بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ. پەرۋەردىگارىڭ تەرەپكە قايتىپ، ئۇنىڭدىن تىلە، دېدى. مەن قايتىپ بېرىپ ئاللاھ تائالادىن تىلىدىم. ئاللاھ قىرىق ۋاخ قىلدى. يەنە شۇنداق بولدى. ئاندىن ئوتتۇزغا قالدى. يەنە شۇنداق بولدى. ئاللاھ تائالا يىگىرمە قىلدى. يەنە شۇنداق بولدى. ئاللاھ ئون قىلدى. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلدىم. مۇسا ئەلەيھىسسالام يەنە شۇنداق دېدى. ئاللاھ ئۇنى بەش ۋاخ قىلدى. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلسەم، ئۇ: قانداق بولدى؟ دېدى. مەن: ئاللاھ نامازنى بەش ۋاخ قىلدى، دېسەم، مۇسا ئەلەيھىسسالام يەنە شۇنداق دېدى. مەن: مەن ئاللىقاچان خوشلاشتىم، دېدىم. پەرۋەردىگارىم نېدا قىلىپ: مەن ئاللىقاچان پەرز قىلىپ بولدۇم، بەندىلىرىمدىن يېنىكلەتتىم، بىر ياخشىلىققا ئون ساۋاب بېرىمەن، دېدى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

104. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن مىراج كېچىسى مۇسا ئەلەيھىسسالامنى كۆردۇم، بويى ئېگىز، تېرىسى قوڭۇر، چېچى بۇدۇرە بولۇپ، شەنۇئە [1] قەۋمىگە ئوخشايدىكەن. يەنە ئىيسانى كۆردۇم، ئۇ ئوتتۇرا بوي ھەم بەستلىك، تېرىسى قىزغۇچ ئاق، چېچى شالاڭ، مەن يەنە دوزاخ مۇئەككەللىرى بىلەن دەججالنى كۆردۇم». بۇ ئاللاھنىڭ پەيغەمبەر

[1] شەنۇئە ئەرەب قەبىلىلىرىنىڭ بىرى.

ئەلەيھىسسالامغا كۆرسەتكەن مۆجىزىسى، شۇڭا قۇرئاندا ﴿سەن ئۇنىڭ (مۇسا) بىلەن ئۇچرىشىشتىن شەكلەنمىگىن﴾ دېيىلگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

105. مۇجاھىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئىبنى ئابباسنىڭ يېنىدا ئالدامچى دەججال توغرىسىدا مۇنازىرىلىشىۋاتاتتۇق. بىرى مۇنداق دېدى: دەججالنىڭ ئىككى كۆزىنىڭ ئوتتۇرىسىغا (پېشانىسىگە) «ئىمانسىز»، دەپ يېزىقلىق. ئىبنى ئابباس مۇنداق دېدى: مەن بۇنى ئاڭلىمىغان. ئۇ يەنە ئۇلاپلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسا توغرىسىدا مەن مۇسانى كۆردۇم، ئۇ جىلغىغا تەلبىيە ئېيتقان ھالەتتە چۈشۈپ كېتىۋاتاتتى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

106. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن مىراج كېچىسى مۇسا ئەلەيھىسسالامنى كۆردۇم، ئۇ ئورۇق بولۇپ، شەنۇئە قوۋمىگە ئوخشايدۇ. مەن يەنە ئىيسانى كۆردۇم، ئۇ ئوتتۇرا بوي، قىزغۇچ، چىرايى نۇرلۇق، كېلىشكەن، پاكىز ئىدى. ئىبراھىم ئەۋلادلىرى ئىچىدە مەن ئۇنىڭغا ئىنتايىن ئوخشايمەن. كېيىن ماڭا ئىككى قاچا ئېلىپ كەلدى، بىرىگە سۈت، يەنە بىرىگە شاراب توشقۇزۇلغانكەن، ماڭا: خالىغان بىرىنى ئىچ دېدى. مەن سۈتنى ئىچتىم، ماڭا: سەن تەبىئىي نەرسىنى تاللىدىڭ، ئەگەر سەن شارابنى ئىچكەن بولساڭ، سېنىڭ ئۈممەتلىرىڭ ئازغان بولاتتى[1]، دېيىلدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

56. مەريەمنىڭ ئوغلى ئىيسا ۋە ئالدامچى دەججال توغرىسىدا

107. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا دەججال توغرىسىدا

---

[1] سۈت بولسا تەبىئىي يېمەكلىك، ئىسلام دىنى ئاللاھقا ئىشىنىشنى تەبىئىيلا ئىش دەپ قارىلىدۇ، بۇنىڭغا ئاساسەن ئىسلام دىنى ئىنسانىنىڭ تەبىئىيىتىگە ماس دىن دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

سۆزلىگەنده: «ئاللاھنىڭ بىر كۆزى كور ئەمەس؛ ئاگاھ بولۇڭلار، ئالدامچى دەججال[1] بولسا ئوڭ كۆزى يوق، ئۇنىڭ كۆزى بىر تال پۈلتىسىپ چىققان ئۈزۈمگە ئوخشايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

108. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر كېچىسى كەئىبنىڭ ئالدىدا چۈش كۆردۈم، چۈشۈمده بىر قوڭۇر تەنلىك ئادەمنى كۆردۈم. ئۇ مەن كۆرگەن بارلىق قوڭۇر تەنلىكلەر ئىچىدىكى ئەڭ چىرايلىقى. ئۇنىڭ چېچى ئىككى مۈرىسىگە چۈشۈپ تۇرىدۇ، ناھايىتى رەتلىك تارالغان. بېشىدىن سۇ تامچىپ تۇرىدۇ، ئۇ قولىدا ئىككى كىشىنىڭ مۈرىسىنى تۇتقان ھالدا كەئىبنى تاۋاپ قىلىۋاتقانكەن، مەن كۆڭلۈمده بۇ كىمدۇ؟ دېدىم، ئۇلار: مەريەمنىڭ ئوغلى ئىيسا، دېدى. مەن يەنە بىر ئادەمنىڭ ئۇنىڭ كەينىدىن ماڭغانلىقىنى كۆردۈم. ئۇ قىسقا بۇدۇر چاچلىق، ئوڭ كۆزى قارىغۇ، ئۇ ئىبنى قەتەنگە بەك ئوخشايدۇ، ئۇ ئىككى قولى بىلەن بىرىنىڭ مۈرىسىنى تۇتقان بولۇپ، ئۇمۇ كەئىبنى تاۋاپ قىلىۋاتاتتى. مەن يەنە كۆڭلۈمده بۇ كىمدۇ؟ دېدىم. بىرى ماڭا: ئۇ ئالدامچى دەججال دېدى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

109. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «قۇرەيش مېنى يالغانچى دېگەن ۋاقىتتا، مەن ھىجر (شىمالىي تەرەپتىكى كەئىبنى ئوراپ قويۇلغان تامنىڭ ئىچى)دە تۇردۇم. ئاللاھ تائالا بەيتۇلمۇقەددەسنى كۆز ئالدىمدا نامايان قىلدى. مەن بەيتۇلمۇقەددەسكە قاراپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ بەلگىلىرىنى قۇرەيشلەرگە ئېيتىپ بەردىم». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ئالدامچى دەججال — ئاخىرقى زامانىدا پەيدا بولىدىغان ئالدامچى. قالايمىقان سېھرىگەر، كىشىلەرگە يالغان رىۋايەت ئېيتىپ، يالغاندىن ئىلاھ بولۇۋېلىپ، راست بىلەن يالغاننى ئارىلاشتۇرۇۋېلىپ. ئىسلام دىنىغا ۋە ئەشەببۇسىغا قارشى تۇرۇپ، ئاخىر ئەرشتىن يەر شارىغا قايتىپ چۈشكەن ئىيسا ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلىدۇ.

57. سىرە تۇلمۇنتەھا دەرىخى توغرىسىدا

110. ئەبۇ ئىسھاق مۇنداق دېدى: مەن زىررە ئىبنى ھۇبەيشتىن ئاللاھنىڭ مۇنۇ ئايىتى توغرىسىدا سورىدىم: ﴿**ئۇ (جىبرىئىل) (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا) ئىككى ياچاق مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ يېقىنراق يېقىنلاشتى. ئاللاھ بەندىسىگە (جىبرىئىل ئارقىلىق تېگىشلىك) ۋەھىيلەرنى ۋەھىي قىلدى.**﴾ قۇرئان كەرىم (53- سۈرە 9 ـــ 11- ئايەتكىچە) زىررە ئىبنى ھۇبەيش مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى مەسئۇد بىزگە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىئىلنىڭ ئالتە يۈز قانىتى بارلىقىنى كۆردۈم، دېگەن. دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

58. «ئۇ جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن ئىككىنچى قېتىم سىدرەتۇلمۇنتەھا (دەرىخى) نىڭ يېنىدا كۆردى» دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسى ۋە رەسۇلۇللاھ ئىسرا كېچىسى پەرۋەردىگارنى كۆرگەنمۇ؟ دېگەنلەر توغرىسىدا

111. مەسرۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن مۇنداق دەپ سورىدىم: ئى مۇسۇلمانلارنىڭ ئانىسى ئائىشە، رەسۇلۇللاھ ئاللاھنى كۆرگەنمۇ؟ ئائىشە مۇنداق دېدى: گېپىڭنى ئاڭلاپ تۇكلىرىم تىك تۇرۇپ كەتتى، ئۇچ خىل ئىش بار، كىم ئۇ توغرىسىدا سۆزلەشسە، شۇ ئەڭ يالغانچى بولىدىغانلىقىنى بىلمەمسەن؟ كىم ساڭا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنى كۆرگەن دېسە، ئەنە شۇ ئەڭ يالغانچى. ئۇلاپلا ئۇ بۇ ئىككى ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**كۆزلەر ئاللاھنى كۆرمەيدۇ، ئاللاھ كۆزلەرنى كۆرۈپ تۇرىدۇ. ئۇ ئاللاھ مېھرىبان ۋە خەۋەردارىدۇر.**﴾ («قۇرئان كەرىم» 6- سۈرە 104- ئايەت)، ﴿**ئاللاھ ھەر قانداق ئادەمگە ۋەھىي ئارقىلىق ياكى پەردە ئارقىسىدىلا گەپ قىلغان**﴾ («قۇرئان كەرىم» 42- سۈرە 51- ئايەت) ئۇ يەنە مۇنداق دېدى: «كىم ساڭا ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ئەتىكى ئىشنى ئالدىن بىلەلەيدۇ، دېسە شۇ كەززاپتۇر، ئۇ ئۇلاپلا بۇ ئايەتنى

ئوقۇدى: ﴿**هېچ ئادەم ئەته ئىمىلەرنى قىلىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ**﴾ (قۇرئان كەرىم 31- سۈرە، 34- ئايەت). ئۇ يەنە مۇنداق دېدى: كىم ساڭا ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ۋەھىنى يوشۇردى دېسە، شۇ ئەڭ يالغانچىدۇر. ئۇ يەنە بىر ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**ئى پەيغەمبەر ! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن**﴾. (قۇرئان كەرىم 5- سۈرە، 67- ئايەت). ئۇ مۇنداق دېدى: بىراق رەسۇلۇللاھ ئىككى قېتىم جىبرىئىلنىڭ ئەسلىي قىياپىتىنى كۆرگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

112. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كىم يالغان سۆزلەپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنى كۆردى دېسە، شۇ ئەڭ ئېغىر گۇناھ ئۆتكۈزگەن بولىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەت جىبرىئىلنىڭ ئەسلىي قىياپىتىنى كۆرگەن، ئۇنىڭ بەدىنى ئۇپۇقنى توسۇپ تۇراتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

59. مۇئمىنلەر ئاخىرەتتە ئاللاھنى كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا

113. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « كۈمۈشتىن ئىككى جەننەت بار، ئۇنىڭدىكى قاچا-قومۇچ ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى كۈمۈشتىن بولىدۇ، شۇنىڭدەك يەنە ئالتۇندىن ئىككى جەننەت بار، ئۇنىڭدىكى قاچا-قومۇچ ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئالتۇندىن بولىدۇ. كىشىلەرنىڭ (ئەدن) دېگەن جەننەتتە ئاللاھنى كۆرۈش ئىمكانىيىتىدىن پەقەت ئاللاھنىڭ كىبرىيالىق پەردىسى توسۇپ تۇرىدۇ. [يەنى ئاللاھ خالىغان كىشىگە بۇ پەردىنى قايرىۋەتسە (ئۇنىڭغا ئۆزىنى كۆرسىتىشنى ئىرادە قىلسا) ئۇ ئاللاھنى كۆرەلەيدۇ].

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

60. قانداق قىلغاندا ئاللاھنى كۆرگىلى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

114. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كۆپچىلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇنداق سورىدى: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بىز قىيامەت كۈنى رەببىمىزنى كۆرەمدۇق؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «بۇلۇتسىز ئاسماندا ئاي تولۇپ چىققان ئاخشىمى ئاينى كۆرۈشتىن گۇمان قىلامسىلەر؟» كۆپچىلىك: ياق، ئى رەسۇلۇللاھ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە سورىدى: «بۇلۇتسىز ئاسماندا كۈننى كۆرۈشتىن گۇمانلىنامسىلەر؟» كۆپچىلىك: ياق، ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر كەلگۈسىدە ئاشۇنداق قىينالماي رەببىڭلارنى كۆرەلەيسىلەر، قىيامەت كۈنى كىشىلەرنىڭ ھەممىسى توپلىشىدۇ، ئاللاھ تائالا: ‹كىم نېمىگە ئىبادەت قىلغان بولسا، شۇنىڭغا ئەگەشسۇن›، دەيدۇ. بۇ چاغدا بەزىلەر قۇياشقا ئەگىشىدۇ، بەزىلەر ئايغا ئەگىشىدۇ، بەزىلەر ھەرخىل چوقۇنۇلغۇچىلارغا ئەگىشىدۇ، پەقەت مېنىڭ ئۈممىتىملا قېلىپ قالىدۇ، ئۇلار ئىچىدە مۇناپىقلارمۇ بار. بۇ چاغدا ئاللاھ بۇ ئۈممەتكە: مەن سىلەرنىڭ رەببىڭلار بولىمەن، دەيدۇ. ئۇلار: بىز بۇ يەردە تاكى رەببىمىز بىزنىڭ ئالدىمىزغا كەلگەنگە قەدەر تۇرىمىز، رەببىمىز كەلگەندە بىز ئۇنى تونۇيمىز، دەيدۇ. ئۇلارغا ئاللاھ: مەن سىلەرنىڭ رەببىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار: سەن بىزنىڭ رەببىمىز، دەيدۇ. ئاللاھ ئۇلارنى چاقىرىدۇ، بۇ چاغدا دوزاخنىڭ ئۈستىگە بىر كۆۋرۈك سېلىنىدۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئارىسىدىن مەن ئۈممىتىمنى ئېلىپ ئەڭ ئالدىدا سىرات كۆۋرۈكىدىن ئۆتىمەن. بۇ يەردە پەيغەمبەرلەردىن باشقا ھېچ ئادەم سۆز قىلمايدۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرىمۇ: ئى ئاللاھ، ئامان قىلغىن، ئامان قىلغىن، دېگەن سۆزدىن ئىبارەت بولىدۇ. دوزاختا قامغاققا ئوخشايدىغان نۇرغۇن قارماقلار بار، سىلەر قامغاقنى كۆرگەنمىدىڭلار؟» ساھابىلەر: ھەئە، كۆرگەن دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ئۇلاپلا: «ئۇلار قامغاققا ئوخشايدۇ، لېكىن ئۇ قارماقلارنىڭ چوڭلۇقىنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ، قارماقلار

كىشىلەرنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىغا قاراپ قاماللايدۇ، بەزىلەر قىلمىشلىرى سەۋەبىدىن ھالاك قىلىنىدۇ، بەزىلىرى قىيما-چىيما قىلىنىپ كېيىن قۇتۇلىدۇ. ئاللاھ ئۇلاردىن خالىغانلىرىغا رەھمەت قىلماقچى بولسا، ئۆزىگە ئىبادەت قىلغانلارنى دوزاختىن ئېلىپ چىقىشقا پەرىشتىلەرنى بۇيرۇيدۇ، پەرىشتىلەر ئۇلارنىڭ پېشانىسىدىكى سەجدە ئىزلىرىدىن ئاللاھقا ئىبادەت قىلغانلىقىنى تونۇپ، ئۇلارنى دوزاختىن ئېلىپ چىقىدۇ. ئاللاھ سەجدىنىڭ ئىزىنى دوزاخنىڭ كۆيدۈرۈشىگە ھارام قىلىدۇ. ئۇلار دوزاختىن قۇتۇلۇپ چىقىدۇ، ئىنسانىنىڭ سەجدە قىلغان ئەزالىرىدىن باشقا ھەممە ئەزاسى دوزاختا كۆيىدۇ. ئۇلار دوزاختىن چىققان چېغىدا، كۆيۈپ قارىداپ كەتكەن بولىدۇ، ئۇلار ئابىھايات سۇيى بىلەن يۇيۇلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئەزالىرى خۇددى كەلكۇننىڭ لاتقىلىرىدا ئوت-چۆپلەرنىڭ ئۈرۈقلىرى ئۈنۈپ چىققانىدەك ئۈنۈپ چىقىدۇ، ئاندىن ئاللاھ بەندىلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشتىن پاراغ بولىدۇ. ئۇ چاغدا جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ ئارىسىدا بىر ئادەم قېلىپ قالىدۇ. بۇ ئادەم جەننەتكە كىرىدىغان دوزاخ ئەھلىنىڭ ئاخىرقىسى بولىدۇ. ئۇ ئادەم دوزاخ تەرەپكە يۈزلىنىپ تۇرۇپ: ئى رەببىم، دوزاخنىڭ بۇيى مېنى زەھەرلىدى، يالقۇنى مېنى كۆيدۈردى، مېنىڭ يۈزۈمنى دوزاختىن يىراق قىلساڭ، دەيدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭغا: بۇ تەلىپىڭ ئۈرۈندالسا، بەلكىم باشقىنى سورارسەن، دەيدۇ. ئۇ ئادەم: ئى ئاللاھ، سېنىڭ ئىززىتىڭ بىلەن قەسەم قىلمەنكى، باشقىنى سورىمايمەن، دەپ قەسەم بېرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنى دوزاختىن يىراق قىلىدۇ، ئۇنى جەننەتكە يۈزلەندۈرگەندە، ئۇ جەننەتنىڭ گۈزەللىكىنى كۆرۈپ، خېلى ۋاقىتقىچە جىم تۇرىدۇ. ئاندىن: ئى رەببىم، مېنى جەننەتنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا ئېلىپ بارساڭ، دەيدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭغا: سورىغان نەرسەڭدىن باشقىنى سورىماسلىققا ۋەدە-قەسەم ملەر بەرگەن ئەمەسمىدىڭ؟ دەيدۇ. ئۇ: ئى رەببىم، مەن سېنىڭ ئەڭ شەقي بەندەڭ بولمىغايمەن، دەيدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭغا: ئەگەر سورىغان نەرسەڭنى بەرسەم، بەلكىم يەنە باشقىنى سورارسەن دەيدۇ. ئۇ: ياق، رەببىم، سېنىڭ ئىززىتىڭ بىلەن قەسەم قىلمەنكى، ئۇنىڭدىن باشقا نەرسە سورىمايمەن، دەپ قەسەم بېرىدۇ. ئاللاھ ئۇنى جەننەتنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا ئېلىپ بارىدۇ، ئۇ جەننەتنىڭ

دەرۋازىسى ئالدىدا تۇرۇپ، جەننەتتىكى ئىچىدىكى گۈل-چېچەكلەرنى، گۈزەللىكنى ۋە شاد-خۇراملىقنى كۆرۈپ، خېلى ۋاقىت جىم تۇرىدۇ، ئاندىن كېيىن: ئى رەببىم، مېنى جەننەتكە كىرگۈزگىن، دەيدۇ. ئاللاھ: سەن ماڭا ئورۇندالغان تەلىپىڭدىن باشقا نەرسە سورىمايمەن، دەپ ۋەدە-قەسەملەرنى بەرمىگەنمىدىڭ؟ ساڭا ئۆۋال ھەي ئادەم بالىسى، سەن نېمىدېگەن گېپىڭدە تۇرمايدىغان ئادەمسەن، دەيدۇ. ئۇ: ئى رەببىم، مېنى ئەڭ شەقىي بەندەڭ قىلىپ قويمىغىن، دەيدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭ ھالىدىن كۈلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىشكە رۇخسەت قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا: ئارزۇ-ئارمانلىرىڭنى دېگىن، دەيدۇ، ئۇ ئارزۇ ــ ئارمانلىرىنى ئېيتىپ تۈگىتىدۇ، ھەتتاكى ئۇنىڭ ئارزۇ قىلىدىغان نەرسىسى قالمايدۇ، ئاللاھ تائالا پالانى-پالانى ئارزۇلىرىڭنى دېگىن، دەپ ئۇنىڭ ئارزۇلىرىنى ئەسكەرتىپ ئۆتىدۇ، ئۇ ئارزۇ-ئارمانلىرىنى ئېيتىپ تۈگەتكەندە، ئاللاھ ئۇنىڭغا: ئارزۇ-ئارمانلىرىڭغا يەتكۈزىمەن ۋە ئۇنىڭغا بىر ھەسسە قوشۇپ بېرىمەن، دەيدۇ»ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

115. ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھتىن: قىيامەت كۈنى رەببىمىزنى كۆرەمدۇق؟ دەپ سورىدۇق. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر بۇلۇتسىز، ئوچۇق ئاسماندا كۈن، ئايىنى كۆرۈش توغرىسىدا دە-تالاش قىلامسىلەر؟» دېدى. ئۇلار: ياق، دەپ جاۋاب بەردى. يەنىغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇلۇتسىز ئاسماندا ئاي بىلەن قۇياشنى كۆرگەندەك ئاللاھنىمۇ كۆرىسىلەر»، دېدى، يەنە ئۇلاپلا: «قىيامەت كۈنى بولغاندا بىر جاكارچى[1] چىقىپ: ھەر ئۈممەت ئۆزلىرىنىڭ چوقۇنىدىغان نەرسىلىرىگە ئەگەشسۇن، دەپ جاكارلايدۇ، شۇنىڭ بىلەن ناسارالار ئۆزلىرىنىڭ سەلىبى (كرېستى) قېشىغا بارىدۇ. مۇشرىكلار ئۆزلىرىنىڭ بۇتلىرى قېشىغا بارىدۇ. باشقا ئىلاھلارغا ئىبادەت قىلىدىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۆز ئىلاھلىرىنىڭ قېشىغا بارىدۇ، ئاخىرىدا مەيلى ياخشى بەندە بولسۇن ياكى ئاسىي بەندە بولسۇن، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغانلار قېلىپ قالىدۇ، يەنە بىر قىسىم ئەھلى كىتابلارمۇ قېلىپ قالدۇ. ئاندىن جەھەننەم ئېزىتقۇغا ئوخشاش كەلتۈرۈلىدۇ، يەھۇدىيلار چاقىرىلىپ ئۇلاردىن: كىمگە ئىبادەت

[1] جاكارچى ــ بۇ ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىنى يەتكۈزىدىغان پەرىشتىنى كۆرسىتىدۇ.

قىلاتتىڭلار؟ دەپ سورىدى، ئۇلار: بىز ئاللاھنىڭ ئوغلى ئۇزەيرگە [1] ئىبادەت قىلاتتۇق، دېيىشىدۇ، پەرىشتىلەر: يالغان ئېيتتىڭلار، ئاللاھنىڭ ھېچقانداق بالا-چاقىسى يوق، نېمە تەلىپىڭلار بار؟ دەپ سورايدۇ، ئۇلار: بىزگە ئازراق سۇ بەرسەڭلار، دەيدۇ، ئىچىڭلار، دېيىلىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرىنى دوزاخقا ئاتىدۇ، كېيىن ناسارالارغا: سىلەر نېمىگە ئىبادەت قىلاتتىڭلار؟ دېيىلىدۇ، ئۇلار: بىز ئاللاھنىڭ ئوغلى ئىيسانى ئىبادەت قىلاتتۇق، دەيدۇ. يالغان ئېيتتىڭلار، ئاللاھنىڭ بالا-چاقىسى يوق، نېمە تەلىۋىڭلار بار؟ دېيىلىدۇ، ئۇلار: بىزگە ئازراق سۇ بەرسەڭلار، دەيدۇ، ئۇلارغىمۇ ئىچىڭلار، دېيىلىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرىنى دوزاخقا ئاتىدۇ، تاكى ياخشىلاردىن، پاسىقلاردىن بولۇپ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغان كىشىلەرلا قالىدۇ. ئۇلارغا: باشقىلارنىڭ ھەممىسى كەتتى، سىلەر نېمىنى كۈتۈپ تۇرىسىلەر؟ دېيىلىدۇ. ئۇلار: دۇنيادا ھەق يولدىن،ئازغان كىشىلەرگە ئەڭ موھتاج تۇرۇقلۇق ئۇلاردىن ئالاقىمىزنى ئۈزدۇق. بىز بىر جاكارچىنىڭ ھەر قوۋۇم ئۆزلىرىنىڭ ئىبادەت قىلىدىغان نەرسىلىرىگە بېرىپ قوشۇلسۇن، دېگەنلىكىنى ئاڭلىدۇق. بىز رەببىمىزنى كۈتمەكتىمىز، دەيدۇ. ھەممىگە قادىر ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئالدىغا دەسلەپكى كۆرۈنگەن قىياپىتىدىن باشقا قىياپەتتە كۆرۈنۈپ: مەن سىلەرنىڭ رەببىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار: سەن ھەقىقەتەن بىزنىڭ رەببىمىزسەن، دەيدۇ. ئۇ چاغدا ئاللاھ تائالاغا پەيغەمبەرلەردىن باشقىلار گەپ قىلالمايدۇ. ئاللاھ تائالا: سىلەر بىلەن مېنىڭ ئارامدا سىلەر تونۇيدىغان بىرەر بەلگە بارمۇ؟ دەيدۇ. ئۇلار: بار، ئۇ ‹ساق› [2] دەيدۇ. ئاللاھ

---

[1] ئۇزەير ـــ «قۇرئان كەرىم»دە تىلغا ئېلىنغان شەخس، بەزىلەر ئۇنى پەيغەمبەر دەيدۇ.

[2] «ساق» بولسا ئاھاڭداش سۆز بولۇپ، بۇنىڭ يۈزەكى مەنىسى ئادەم ۋە ھايۋانلارنىڭ پاقالچىقى، پاچىقى، ئۆسۈملۈكلەرنىڭ غولى، شاخلىرىنى كۆرسىتىدۇ. «قۇرئان كەرىم»دە دېيىلگەن پاچىقىتى ئېچىش بولسا، ئىشلارنىڭ ئېغىر، مۇشكۈل ۋە ئەھۋالنىڭ جىددىي ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ھەدىستىكى «ساق»غا ھەدىسشۇناسلارنىڭ ئوخشاش بولمىغان ئىپادىلەشلىرى بار. سۈننىي مەزھەب مۇسۇلمانلىرىنىڭ بىردەك ئېتىقادى شۇكى بىز ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئېتىراپ قىلغان ياكى سۈپەتلىگەن بارلىق نەرسىلەرنى ئېتىراپ قىلىمىز ۋە شۇنداق سۈپەتلەيمىز، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئىنكار قىلغان بارلىق نەرسىلەرنى ئىنكار قىلىمىز، ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىنى ئاللاھ قانداق بايان قىلسا

تائالا ئۆزىنى نامايان قىلىدۇ. بۇ چاغدا ھەر بىر مۆئمىن ئۇنىڭغا سەجدە قىلىدۇ. بۇ دۇنيادا ئاللاھقا رىياكارلىق بىلەن باشقىلارغا كۆرسىتىش ئۈچۈن سەجدە قىلغانلار، بۇ چاغدا سەجدە قىلماقچى بولسا بەللىرى قېتىپ قېلىپ، سەجدە قىلالمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كېيىن سىرات كۆۋرۈكى دوزاخنىڭ ئۈستىگە ئورنىتىلىدۇ»، دېدى. بىز: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! سىرات كۆۋرۈكى دېگەن نېمە؟ دەپ سورىدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ شۇنداق تېيىلغاق بىر كۆۋرۈكتۇركى، ئۇنىڭ ئىلمەكلىرى، قارماقلىرى بار، ئەگرى تىكەنلىك قارماقلىرى بارىكى، ئۇ نەجدىدە[1] ئۆسىدىغان قامغاق دېگەن ئۆسۈملۈككە ئوخشايدۇ. مۆئمىنلەر سىرات كۆۋرۈكىدىن كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقۇچە چاقماقتەك، شامالدەك، يۇگۇرۈك ئاتتەك، يۇگۇرۈك تۆگىدەك تېز ئۆتۈپ كېتىدۇ. بەزىلىرى سالامەت ئۆتىدۇ، بەزىلىرى يارىلىنىپ ئۆتىدۇ، ھەتتا بەزىلىرى ئۆتەلمەي دوزاخ ئوتىغا يىقىلىدۇ، ئۆتۈپ كەتكەنلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى سۆرەپ ئۆتكۈزۈلىدۇ. ئاللاھ تائالا ئۇلارغا: سىلەرنىڭ ئۆز مەنپەئىتىڭلارغا بولغان تەلىپىڭلار شۇنداق جىددىيمۇ؟ بۇگۈن، سىلەر ھەممىگە قادىر ئاللاھنىڭ مۆئمىنلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىنى بىلىدىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار ئۆزلىرى نىجات تېپىپ، ئۆزلىرىنىڭ قېرىندىشىنىڭ دوزاختا ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ: ئى رەببىمىز، بىزنىڭ قېرىنداشلىرىمىز بىز بىلەن بىللە نامىز ئوقۇيتتى، بىز بىلەن بىللە روزا تۇتاتتى، بىز بىلەن بىللە ئەمەل قىلاتتى، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: بېرىڭلار، كىمنىڭ قەلبىدە مىسقالچە ئىمان بولىدىكەن، ئۇنى دوزاختىن چىقىرىڭلار، دەيدۇ، ئاللاھ ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىنى دوزاخقا ھارام قىلىدۇ.

بىز شۇنداق دەپ بىلمىز. ئۇنىڭ شەكلى ۋە كەيپىياتىنى سورىمايمىز. چۈنكى بىز قىيامەتتە ئۇنىڭ كەيپىياتىدىن سوراشماستىن بەلكى ئاللاھنىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلىش ۋە قىلماسلىقتىن سورىلىمىز. ئاقىل ئادەم بۇنداق نازۇك مەسىلىلەردە ياخشى ئويلىنىپ، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، تىرىشىپ ئۆگىنىپ، بىلمىسە سوراپ ئاندىن گەپ قىلمىقى لازىمدۇر.

[1] نەجدە — بۇ ئەرەب يېرىم ئارىلىنىڭ كەڭ ئېگىز، قوملۇق قىسمىغا جايلاشقان بىر جايىنىڭ ئىسمى.

مۇئمىنلەر دوزىخىلارنىڭ يېنىغا كېلىدۇ، قارىسا ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنىڭ پۇتى تاپىنىغىچە، بەزىلىرىنىڭ پاچىقىنىڭ يېرىمىغىچە دوزاخقا پاتقان، ئۇلاردىن تونۇغانلىرىنى دوزاختىن چىقىرىدۇ ۋە ئۆز جايلىرىغا قايتىدۇ. بۇ ۋاقىتتا ئاللاھ ئۇلارغا: قايتا بېرىڭلار، كىمنىڭ قەلبىدە يېرىم مىسقالچە ئىمان بولىدىكەن، ئۇنى دوزاختىن چىقىرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار بېرىپ تونۇغانلىرىنى دوزاختىن چىقىرىدۇ، ئاندىن قايتىپ كېلىشىدۇ. ئاللاھ تائالا ئۇلارغا: يەنە بېرىڭلار، كىمنىڭ قەلبىدە زەررىچە ئىمان بولىدىكەن، ئۇنى دوزاختىن چىقىرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار بېرىپ تونۇيدىغانلىرىنى دوزاختىن چىقىرىدۇ.

ئەبۇ سەئىد: ئەگەر مېنىڭ سۆزۈمگە ئىشەنمىسەڭلار، ئۇنداقتا سىلەر بۇ ئايەتنى ئوقۇڭلار: ﴿**ئاللاھ زەررىچە زۇلۇم قىلمايدۇ، ئەگەر ياخشىلىق بولىدىكەن، ئۇنىڭ ساۋابىنى ھەسسىلەپ بېرىدۇ**﴾ («قۇرئان كەرىم» 4-سۈرە 40-ئايەت)، دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەرلەر، پەرىشتىلەر، مۇئمىنلەرگە شاپائەت قىلىنىدۇ، ھەممىگە قادىر ئاللاھ: ‹مېنىڭ شاپائىتىم قېلىپ قالدى›، دەيدۇ-دە، دوزاخقا بىر چاڭگال سىلىش بىلەن ئۇنىڭدىن قارىداپ كەتكەن بىر تۈركۈم كىشىلەرنى چىقىرىدۇ، ئۇلار جەننەتنىڭ كوچىلىرىدىكى ئابىھايات دېيىلىدىغان ئۆستەڭگە تاشلىنىدۇ. ئۆستەڭنىڭ ئىككى تەرىپىدە ئۇلارنىڭ ئەزاسى كەلكۈن لاتقىلىرىدا ئوت-چۆپ ئۈرۈغى ئۇنۇپ چىققاندەك ئۇنۇپ چىقىدۇ. قورام تاشلارنىڭ، دەل-دەرەخلەرنىڭ يانلىرىدا ئۇنۇپ چىققان ئۇنداق چۆپلەرنى ئەلۋەتتە كۆرگەن بولغىيتتىڭلار، ئۇلارنىڭ كۈنگەي يەردە ئۆسكەنلىرى يېشىل بولىدۇ؛ تەسكەي يەردە ئۆسكەنلىرى ئاقۇچ بولىدۇ، ئۇلار مەرۋايىتتەك بولۇپ چىقىدۇ. ئۇلارنىڭ گەدەنلىرىگە تامغا بېسىلىدۇ. ئۇلار جەننەتكە كىرىدۇ. جەننەت ئەھلى ئۇلارنى: بۇلار ئاللاھ دوزاختىن ئازاد قىلغانلاردۇر، قىلغان ياخشى ئەمەلى بولمىسىمۇ، خەيرىلىك ئىشلىرى بولمىسىمۇ ئاللاھ ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزگەنلەردۇر، دەيدۇ. ئۇلارغا: ‹كۆزۈڭلار چۈشكەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ۋە ئۇلاردىن بىر ھەسسە ئارتۇق نەرسىلەر سىلەرگە مەنسۇپ، دېيىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

61. شاپائەتنىڭ ھەقلىقى ۋە تەۋھىدچىنىڭ چوقۇم دوزاختىن چىقىرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

116. ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەت ئەھلى جەننەتكە كىرىپ، دوزاخ ئەھلى دوزاختا كىرىپ بولغاندىن كېيىن، ئاللاھ تائالا: سىلەر[1] دوزاختىن قەلبىدە تېرىقچىلىك ئىمانى بارلارنى چىقىرىڭلار، دەيدۇ. بۇ ئادەملەر چىقىرىلغان ۋاقىتتا، كۆيۈپ قاراداپ كەتكەن بولىدۇ، ئۇلار ئابھايات ئۆستىگىگە تاشلىنىدۇ، بۇ ئادەملەر خۇددى كەلكۈن لاتقىلىرىدا ئوت-چۆپلەرنىڭ ئۇرۇقى ئۇنۇپ چىققاندەك ئۇنۇپ چىقىدۇ، ئەجەبا سىز ئۇنداق سۇس سېرىق چىرايلىق مايسىنى كۆرمىگەنمۇ؟»

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

62. ئەڭ ئاخىرىدا دوزاختىن چىقىدىغان ئادەم توغرىسىدا

117. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن كىمنىڭ ئەڭ كېيىن دوزاختىن چىقىپ، جەننەتكە كىرىدىغانلىقىنى بىلىمەن. بىر ئادەم دوزاختىن ئۆمىلەپ چىقىدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا: سەن جەننەتكە كىرگىن، دەيدۇ، ئۇ جەننەتنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، ئۇنىڭغا جەننەت تولۇپ كەتكەندەك تۇيۇلىدۇ، ئۇ قايتىپ كېلىپ: ئى رەببىم، جەننەت توشۇپ كېتىپتۇ، دەيدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭغا: بارغىن! جەننەتكە كىرگىن دەيدۇ. ئۇنىڭغا يەنە جەننەت تولۇپ كەتكەندەك تۇيۇلىدۇ. ئۇ قايتىپ ئاللاھقا: ئەي پەرۋەردىگارىم! مەن يەنىلا جەننەتنىڭ توشۇپ كەتكەنلىكىنى كۆردۇم، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: بارغىن! سەن جەننەتكە كىرگىن، ساڭا ئاتا قىلىنغان جەننەت دۇنيادەك ئون ھەسسە كەڭ، دەيدۇ.

---

[1] «سىلەر» بولسا بەرىشتىلەر ياكى جەننەت ئەھلىنى كۆرسىتىدۇ.

ئۇ ئادەم ئاللاھ تائالاغا: سەن شاھمۇشاھ تۇرۇپ مېنى مەسخىرە قىلۋاتامسەن؟ (سەن مېنى مەسخىرە قىلىپ كۈلۋاتامسەن ؟) دەيدۇ».

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۈلگەنلىكىنى، ھەتتا ئۇنىڭ ئۇدۇل چىشلىرىنىڭ كۆرۈنۈپ تۇرغانلىقىنى كۆردۇم، دەيدۇ.

ئېيتىلىشچە، جەننەت ئەھلىنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىلىكى ئەنە شۇ ئادەم ئىكەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

63. جەننەتتە ئورنى ئەڭ تۆۋەن كىشى توغرىسىدا

118. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى ئاللاھ كىشىلەرنى بىر يەرگە يىغىدۇ، كېيىن كىشىلەر: ئاللاھنىڭ ئالدىدا بىزگە شاپائەت قىلىپ، بىزنى مۇشۇ جايىمىزدىن قۇتۇلدۇرىدىغان بىر كىشىدىن شاپائەت تەلەپ قىلساق، دەپ ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: سېنى ئاللاھ ئۆز قولى بىلەن ياراتتى، پەرىشتىلەرنى ساڭا سەجدە قىلىشقا بۇيرۇدى، ئۇلار ساڭا سەجدە قىلدى، رەببىمىزنىڭ ئالدىدا بىزنى شاپائەت قىلىپ قۇتۇلدۇرساڭ، دەيدۇ. ئادەم ئەلەيھىسسالام: مەن سىلەرگە شاپائەت قىلالايدىغان دەرىجىدە ئەمەسمەن، دەپ ئۆزىنىڭ گۇناھىنى ئەسلەپ، نۇھ[1] ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار! ئۇ ئاللاھ زېمىن ئەھلىگە ئەۋەتكەن دەسلەپكى پەيغەمبەردۇر، دەيدۇ. ئۇلار نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، نۇھ ئەلەيھىسسالام: مەن سىلەرنى شاپائەت قىلالايدىغان دەرىجىدە ئەمەسمەن، دەيدۇ ۋە ئۆزىنىڭ بۇرۇن ئۆتكۈزگەن خاتالىقىنى ئەسلەپ، ئاللاھنىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: مەن بۇ دەرىجىدە ئەمەسمەن، دەيدۇ ۋە ئاللاھنىڭ ئالدىدا ئۆتكۈزۈپ قويغان خاتالىقىنى ئەسلەپ، ئاللاھ بىۋاستە سۆزلەشكەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ

[1] «قۇرئان كەرىم»دە خاتىرىلەنگەن داڭلىق، دەسلەپكى پەيغەمبەر، ئىنجىل ۋە كونا كىتابلاردىكى نويا.

ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، مۇسا ئەلەيھىسسالام: مەن بۇ دەرىجىدە ئەمەسمەن، دەپ ئۆزىنىڭ گۇناھىنى ئەسلەپ، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بارىدۇ، ئىسا ئەلەيھىسسالام: مەن بۇ دەرىجىدە ئەمەسمەن، سىلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرىنى ئاللاھ كەچۈرگەن بەندە، دەيدۇ. ئۇلار مېنىڭ ئالدىمغا كېلىدۇ، مەن بېرىپ رەببىمدىن ئىجازەت سورايمەن، رەببىمنى كۆرگەن چاغدا، ئۇنىڭغا سەجدە قىلىپ يىقىلىمەن، ئاللاھ مېنىڭ مەلۇم مەزگىل شۇ ھالتىمدە قالدۇرىدۇ، ئاندىن ماڭا: بېشىڭنى كۆتۈر، سورىغىنىڭ بېرىلىدۇ، گېپىڭگە قۇلاق سېلىنىدۇ، شاپائىتىڭ قوبۇل قىلىندۇ دېيىلدۇ. ئاندىن بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئاللاھ ماڭا ئۆگەتكەن ھەمدۇ سانالار بىلەن ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن. ئاندىن ئۈممەتلىرىمگە شاپائەت قىلىمەن. شاپائەت قىلىدىغان كىشىلەرنى ئاللاھ كۆرسىتىپ[1] بېرىدۇ. مەن بىر قىسىم ئۈممەتلىرىمنى دوزاختىن قۇتۇلدۇرۇپ چىقىپ، ئۇلارنى جەننەتكە ئېلىپ كىرىمەن، ئاندىن كېيىن مۇشۇ يوسۇندا 3 ـــ 4 قېتىم دوزاختا پەقەت ئاللاھ تائالا قۇرئاندا «مەڭگۈ قالىدۇ»[2] دېگەن دىنسىزلاردىن باشقا ئادەم قالمىغۇچە، سەجدىگە يىقىلىمەن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

119. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى كىشىلەر ئۆزئارا مەۋج ئۇرىدۇ، ئۇلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: رەببىمىزنىڭ ئالدىدا بىزنى شاپائەت قىلىپ قۇتۇلدۇرساڭ، دەيدۇ. ئادەم ئەلەيھىسسالام: مەن

---

[1] كۆرسەتمە: بۇ قارشى تەرەپنىڭ گۇناھىنىڭ ئېغىر-يېنىكلىك دەرىجىسى بويىچە ئېلىپ بېرىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ، ئالدى بىلەن گۇناھى يېنىك، ئاندىن يېنىكرەكلىرىنى، ئاندىن سەل ئېغىرراقلىرىنى، ئەڭ ئاخىرىدا ئەڭ ئېغىرلىرىنى شاپائەت قىلىشتەك تەرتىپ بويىچە ئېلىپ بېرىلىدۇ. ھەرگىزمۇ قالايمىقانلىشىپ كەتمەيدۇ.

[2] قۇرئاندا ئېيتقان «دوزاختا مەڭگۈ قالغۇچىلار» ئاساسلىقى، ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن مۇشرىك ۋە دەھرىي دىنسىزلارنى، ئېغىر گۇناھ قىلغان ئادەملەرنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما، مۇسۇلمانلار مەڭگۈ قالمايدۇ، گۇناھلىرى بولسا دوزاختا كېرىپ، جازالىنىدۇ، جازالىنىپ بولغاندىن كېيىن قۇتۇلدۇرۇلۇپ جەننەتكە كىرگۈزۈلىدۇ.

سىلەرگە شاپائەت قىلالايدىغان دەرىجىدە ئەمەسمەن، ئاللاھنىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: مەن بۇ دەرىجىدە ئەمەسمەن، ئاللاھ بۇ ئاسىتە سۆزلەشكەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، مۇسا ئەلەيھىسسالام: مەن بۇ دەرىجىدە ئەمەسمەن، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، چۈنكى ئۇ ئاللاھنىڭ «بول» دېگەن بىر دانە سۆزى بىلەنلا ئاتىسىز تۇغۇلغان دەيدۇ. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بارىدۇ، ئىسا ئەلەيھىسسالام: مەن بۇ دەرىجىدە ئەمەسمەن، سىلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار مېنىڭ ئالدىمغا كېلىدۇ، مەن بېرىپ رەببىمدىن ئىجازەت سورايمەن، ماڭا ئىجازەت بېرىلىدۇ، ئاللاھ ماڭا شۇنداق ھەمدۇ سانالارنى ئىلھام قىلىدۇكى ھازىر ئۇنى ئېيتالمايمەن. ئۇنىڭغا مەزكۇر ھەمدۇ سانالار بىلەن ھەمدۇ سانا ئېيتىپ، سەجدىگە يىقىلىمەن. ماڭا: ئەي مۇھەممەد! بېشىڭنى كۆتۈر، سورىغىنىڭ بېرىلىدۇ، گېپىڭگە قۇلاق سېلىنىدۇ، شاپائىتىڭ قوبۇل قىلىنىدۇ، دەيدۇ. مەن: ئى رەببىم، ئۈممىتىم! ئۈممىتىم! دەيمەن، ماڭا: بارغىن، قەلبىدە، قېچىدەك ئىمانى بارلارنى قۇتۇلدۇرۇپ چىققىن، دەيدۇ. مەن بېرىپ قۇتقۇزىمەن، مەن قايتىپ ئالدىنقى قېتىمقىدەك ھەمدىلەرنى ئوقۇپ، سەجدىگە يىقىلىمەن. ماڭا: ئەي مۇھەممەد! بېشىڭنى كۆتۈر، سورىغىنىڭ بېرىلىدۇ، گېپىڭگە قۇلاق سېلىنىدۇ، شاپائىتىڭ قوبۇل قىلىنىدۇ، دەيدۇ. مەن: ئى رەببىم، ئۈممىتىم! ئۈممىتىم! دەيمەن، ماڭا: بارغىن، قەلبىدە قېچىنىڭ ئۈچتىن بىرىدەك ئىمانى بارلارنى قۇتۇلدۇرۇپ چىققىن، دەيدۇ، مەن شۇنداق قىلىمەن، كېيىن مەن 4- قېتىم ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئوقۇپ سەجدىگە يىقىلىمەن. ماڭا: ئەي مۇھەممەد!

بېشىگنى كۆتۈر، سورىغىنىڭ بېرىلىدۇ، گېپىگگە قۇلاق سېلىنىدۇ، شاپائىتىڭ قوبۇل قىلىنىدۇ، دەيدۇ. مەن: ئى رەببىم، «لائىلاھە ئىللەللاھۇ مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» دېگەنلەرنى شاپائەت قىلىشىنى سورايمەن، دەيمەن. ئاللاھ: ئىززىتىم بىلەن، جەلالىتىم بىلەن، كىبرىيالىقىم بىلەن ۋە بۇيرۇكلىكىم بىلەن قەسەم قىلىمەنكى «لائىلاھە ئىللەللاھۇ مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» دېگەنلەرنى چوقۇم دوزاخدىن چىقىرىمەن، دەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

120. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھقا گۆش ئېلىپ كېلىندى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قوينىڭ ئالدى پۇتى سۇنۇلدى، ئۇ ئالدى پۇتىنى يېيىشكە ئامراق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر چىشلەم گۆش يېگەندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «قىيامەت كۈنى مەن كىشىلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى، نېمىشقا شۇنداق بولىدىغانلىقىنى بىلەمسىلەر؟ بۇرۇن ۋە كېيىن ياشىغان ئىنسانلار بىر تۈزلەڭلىككە ئورۇنغا يىغىلىدۇ، ئۇلارغا چاكارچى ئاڭلىتىدۇ، ئۇلارنى كۆز كۆرۈپ تۇرىدۇ، قۇياش ئىنسانلارغا ناھايىتى يېقىن كېلىدۇ، كىشىلەرنى قاتتىق غەم باسقانلىقتىن ئۆز ئارا: سىلەرگە يەتكەن قېينىچىلىقلارنى كۆرمىدىڭلار مۇ؟ ئاللاھ ئالدىدا سىلەرگە شاپائەت قىلىدىغان بىرەر كىشنى تاپامسىلەر؟ دېيىشىدۇ، كىشىلەر بىر - بىرىگە: ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بېرىڭلار دېيىشىدۇ، ئۇلار ئادەم ئەلەيھىسساللامنىڭ يېنىغا بېرىپ: سەن بولساڭ ئىنسانلارنىڭ ئاتىسى، ئاللاھ سېنى ئۆز قولى بىلەن ياراتقان، پەرىشتىلەرنى ساڭا سەجدە قىلىشقا بۇيرۇغان، ئۇلار ساڭا سەجدە قىلغان، رەببىمىزنىڭ ئالدىدا بىزنى شاپائەت قىلىپ قۇتۇلدۇرساڭ، دەيدۇ. ئادەم ئەلەيھىسسالام: ھالىمىزنى كۆرمىدىڭمۇ؟ نېمە كۈنگە قالغىنىمىزنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئاللاھ تائالا بۇگۈن ھەقىقەتەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئاچچىقلانمايدىغان دەرىجىدە ئاچچىقلاندى، ئاللاھ مېنى (جەننەتتىكى) بىر مېۋىنى يېيىشتىن توسقانىدى، مەن ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلدىم، ۋاي جېنىم! ۋاي جېنىم! ۋاي جېنىم! باشقىلارنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار! دەيدۇ. ئۇلار نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: سەن بولساڭ زېمىنغا ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ

تۇنجىسى، ئاللاھ سېنى شۇكرى قىلغۇچى بەندە، دەپ ئاتىدى، بىزنىڭ ھالىمىزنى كۆرمىدىگىمۇ؟ ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا بىزگە شاپائەت تەلەپ قىلساڭ، دەيدۇ: نۇھ ئەلەيھىسسالام: ئاللاھ تائالا بۇگۈن ھەقىقەتەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئاچچىقلانمايدىغان دەرىجىدە ئاچچىقلاندى، مېنىڭ (ئىجابەتلىك) بىر دۇئايىم بار ئىدى، مەن ئۇنى قوۋمىمنىڭ يوقىلىشىغا ئىشلىتىپ بولدۇم، ۋاي جېنىم ! ۋاي جېنىم! ۋاي جېنىم !. . . باشقىلارنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: ئەي ئىبراھىم! سەن بولساڭ زېمىندىكى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە دوستى، بىزنىڭ ھالىمىزنى كۆرمىدىگىمۇ؟ ئاللاھنىڭ ئالدىدا بىزگە شاپائەت تەلەپ قىلساڭ، دەيدۇ، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: ئاللاھ تائالا بۇگۈن ھەقىقەتەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئاچچىقلانمايدىغان دەرىجىدە ئاچچىقلاندى، مەن ئۇچ قېتىم يالغان سۆزلەپ قويغان، ۋاي جېنىم ! ۋاي جېنىم! ۋاي جېنىم ! باشقىلارنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: ئەي مۇسا! سەن بولساڭ ئاللاھ سېنى پەيغەمبەرلىك ۋە ساڭا سۆز قىلىش بىلەن باشقىلاردىن ئۈستۈن قىلغان ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىسەن، بىزنى شاپائەت قىلساڭ، بىزنىڭ ھالىمىزنى كۆرمىدىگىمۇ، دەيدۇ. مۇسا ئەلەيھىسسالام: ئاللاھ تائالا بۇگۈن ھەقىقەتەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئاچچىقلانمايدىغان دەرىجىدە ئاچچىقلاندى. مەن ئۆزۈمنىڭ ئۇقۇشماسلىقتىن ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويدۇم. مەن ۋاي جېنىم ! ۋاي جېنىم! ۋاي جېنىم ! باشقىلارنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، دەيدۇ. ئۇلار ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىپ: ئەي ئىيسا! سەن ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئاللاھ تەرىپىدىن بولغان روھى، بۆشۈكتە كىشىلەرگە سۆزلىدىڭ. بىزنى شاپائەت قىلساڭ، سەن بىزنىڭ ھالىمىزنى كۆرمىدىگىمۇ؟ دەيدۇ، ئىيسا ئەلەيھىسسالام: ئاللاھ تائالا بۇگۈن ھەقىقەتەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئاچچىقلانمايدىغان دەرىجىدە ئاچچىقلاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ سەۋەنلىكلىرىنى تىلغا ئالماي، ۋاي جېنىم ! ۋاي جېنىم! ۋاي جېنىم ! باشقىلارنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار، سىلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىڭلار دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مۇھەممەد

ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىدۇ ۋە: سەن بولساڭ، ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى، ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرىڭنى ئاللاھ كەچۈرگەن، ئاللاھنىڭ ئالدىدا بىزگە شاپائەت قىلىپ بىزنى قۇتۇلدۇرغىن، سەن بىزنىڭ ھالىمىزنى كۆرمىدىڭمۇ؟ دەيدۇ. مەن ئەرشىنىڭ ئاستىغا [1] كېلىپ، ئاللاھ تائالاغا سەجدە قىلىپ، يىقىلىمەن، ئاندىن ئاللاھ ماڭا ئىلگىرى ھېچكىمگە ئىلھام قىلمىغان ئەلھام قىلمىغا ھەمدۇ سانالارنى ئىلھام قىلىدۇ. ئاندىن: ئەي مۇھەممەد! بېشىڭنى كۆتۈرگىن، سورىغىنىڭ بېرىلىدۇ، گېپىڭگە قۇلاق سېلىنىدۇ، شاپائىتىڭ قوبۇل قىلىنىدۇ، دەيدۇ. مەن بېشىمنى كۆتۈرىمەن، ئاندىن: ئى ئاللاھ ئۈممىتىم! ئى ئاللاھ ئۈممىتىم! ، دەيمەن. ئاللاھ تائالا: سەن سوئال ـ سوراق قىلىنمايدىغان ئۈممىتىڭنى ئوڭ تەرەپتىكى ئىشىك بىلەن جەننەتكە كىرگۈزگىن، ئۇلار بۇ ئىشىكتىن باشقىلىرىدا باشقىلار بىلەن ئورتاقدۇر».

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، جەننەتنىڭ ئىككى ئىشىكىنىڭ ئارىلىقى مەككە بىلەن ھەمىيەر[2] دەك ياكى مەككە بىلەن بۇسرادەك كەڭدۇر». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

64. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز ئۈممەتلىرىگە شاپائەت تىلەيدىغان دۇئاسىنى ئاخىرەتكە قالدۇرۇپ قويغانلىقى توغرىسىدا

121. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ (بىر قېتىم ئىجابەتلىك) دۇئاسى بار ، ئاللاھ خالىسا، مەن بۇنى قىيامەت كۈنى ئۆز ئۈممەتلىرىمگە شاپائەت قىلىش ئۈچۈن قالدۇرۇپ قويىمەن».

---

[1] «قۇرئان كەرىم»دە ﴿ئاللاھ ئەرش ئۈستىدە ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە قارار ئالدى﴾ (7- سۈرە، 54- ئايەت؛ 10- سۈرە، 3- ئايەت؛ 25- سۈرە، 59- ئايەت). ﴿ئاللاھ كائىنات ئەرشىنىڭ ئىگىسى﴾ (9- سۈرە، 30- ئايەت؛ 26- سۈرە، 2- ئايەت) دېيىلگەن.

[2] ھەمىيەر ـ ھازىرقى يەمەن جۇمھۇرىيىتىنىڭ پايتەختىن سەنئا ئەترابىدىكى قەدىمىي يۇرت.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

122. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر بىر پەيغەمبەر بىر سوئالنى سورىغان» ياكى مۇنداق دەيدۇ: «ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ چوقۇم ئىجابەت قىلىنىدىغان بىر قېتىملىق دۇئاسى بار، مەن ئۆزۈمنىڭ دۇئاسىنى قىيامەت كۈنى ئۈممىتىمنى شاپائەت قىلىشقا قالدۇرۇپ قويدۇم».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

65. ئاللاھنىڭ ﴿يېقىن تۇغقانلىرىڭنى ئاگاھلاندۇرغىن﴾ دېگەن سۆزى توغرىسىدا.

123. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**يېقىن خىش-ئەقرىبالىرىڭنى ئاگاھلاندۇرغىن**﴾ (قۇرئان كەرىم 26- سۈرە، 214- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى مۇنداق دېگەن: «ئى قۇرەيش[1] خەلقى! سىلەر ئۆزۈڭلارنىڭ گۇناھلىرىڭلانى ئۆزۈڭلار يۇيۇڭلار، مەن ئاللاھنىڭ ئالدىدا سىلەرگە قىلچە يارىدەم قىلالمايمەن. ئى ئابدۇ مەناپنىڭ ئەۋلادلىرى! مەن ئاللاھنىڭ ئالدىدا سىلەرگە قىلچە يارىدەم قىلالمايمەن، ئى ئاببىاس! مەن ئاللاھنىڭ ئالدىدا سىلەرگە قىلچە يارىدەم قىلالمايمەن، ھاممام سەفىيە! مەن ئاللاھنىڭ ئالدىدا سىلەرگە قىلچە يارىدەم قىلالمايمەن. ئى قىزىم فاتىمە! سەن مېنىڭ بايلىقىمدىن تەمىنى خالىساڭ، شۇنى ئال، مەن ئاللاھنىڭ ئالدىدا ساڭا قىلچە يارىدەم قىلالمايمەن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

124. ئىبنى ئاببىاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**يېقىن خىش-ئەقرىبالىرىڭنى ئاگاھلاندۇرغىن**﴾ (قۇرئان كەرىم 26- سۈرە، 214- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئۆيدىن چىقىپ، سافا[2] تېغىغا چىقىپ، يۇقىرى ئاۋاز بىلەن: «تېز يىغىلىڭلار!» دەپ

---

[1] رەسۇلۇللاھ قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ ھاشىم جەمەتىدىن.

[2] سافا تېغى ـــ مەككىدىكى كەئبىنىڭ شەرق تەرىپىدىكى بىر كىچىك تاغ.

توۋلىدى، ئۇلار: بۇ يەردە ۋارقىرىغان كىم؟ دېيىشىپ، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا يىغىلىدى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئەگەر مەن سىلەرگە مۇشۇ تاغنىڭ ئارقىسىدا ئاتلىق ئەسكەر بار، دەپ خەۋەر قىلسام سىلەر ئىشىنەمسىلەر؟» دېگەنلىكىنى ئاڭلاپ: بىز ئىسپاتلىغان، سەن يالغان سۆزلىمەيسەن؟ دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرنى قاتتىق ئازابقا قېلىشىڭلاردىن ئاگاھلاندۇرىمەن» دېدى. ئەبۇ لەھەب[1] دەرھاللا: قۇرۇپ كەت! بىزنى ئەجەبا مۇشۇ ئىش ئۈچۈن يىغقانمىدىڭ؟ دەپ رەسۇلۇللاھتىن ئايرىلدى. شۇ سەۋەبتىن مۇنۇ ئايەت نازىل بولغان: ﴿**ئەبۇ لەھەبنىڭ ئىككى قولى قورۇپ كەتسۇن! (ئەمەلدە) قورۇپ كەتتى**﴾ (قۇرئان كەرىم 111- سۈرە 1- ئايەت).

66. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ئەبۇ تالىب ئۈچۈن شاپائەت تىلىگەنلىكى ۋە شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭغا قىيامەت كۈنى يەڭگىللىك بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

125. ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇنداق سورىغان: ئەبۇ تالىب سىزنى تەربىيىلەپ باققان، ئۇنىڭ ئەجرىگە سىز قانداق جاۋاب قايتۇرىسىز؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شۇنداق، ئۇ دوزاخنىڭ تېپىز جايىدا. ئەگەر مەن بولمىغان بولسام، ئۇ دوزاخنىڭ ئەڭ چوڭقۇر جايىغا چۈشكەن بولاتتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

126. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا ئەبۇ تالىبنى تىلغا ئالدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئېھتىمال قىيامەت كۈنى مېنىڭ شاپائىتىمنىڭ ئۇنىڭغا پايدىسى بولۇشى مۇمكىن، ئۇ دوزاخنىڭ تېپىز جايىدا تۇرىدۇ، ئوت ئۇنىڭ ئوشۇق سۆڭىكىنىلا كۆيدۈرىدۇ، بۇ ئوتنىڭ تەپتىدە ئۇنىڭ مېڭىسى قاينايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] پەيغەمبىرىمىزنىڭ تاغىسى، پەيغەمبىرىمىزنىڭ دىن تارقىتىش ئىشىغا پۈتۈن كۈچى بىلەن قارشى تۇرغان قۇرەيشلىكلەرنىڭ بىرى.

67. دوزاخ ئەھلىنىڭ جازاسى ئەڭ يېنىك كىشى توغرىسىدا

127. نۇئمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى دوزاخ ئەھلىنىڭ جازاسى ئەڭ يېنىك كىشى شۈكى، ئۇنىڭ پۇتىنىڭ ئاستىغا (تاپىنىغا) چوغ قويۇلغان بولۇپ، ئوت تەپتىدىن ئۇنىڭ مېڭىسى قاينىاپ كېتىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

68. رەسۇلۇللاھنىڭ دوستىنىڭ ئاللاھ ۋە مۆئمىنلەر ئىكەنلىكى توغرىسىدا

128. ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇچۇق ـــ ئاشكارا مۇنداق دېگەن: «پالانى-پالانى مېنىڭ يېقىنلىرىم[1] ئەمەس، مېنىڭ يېقىنلىرىم بولسا ئاللاھ ۋە مۆئمىنلەر، ئەمما تۇغقانلىرىم بىلەن مېنىڭ قانداشلىق مۇناسىۋىتىمز بار، مەن يەنە بۇ خىل مۇناسىۋەتنى سوغرىپ تۇرىمەن (يەنى مەن بۇ خىل مۇناسىۋەتنى قويۇقلاشتۇرىمەن)».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] قازى ئىياز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ يەردە ئىشارە قىلغىنى ھەكەم بولۇپ، ئۇ خەلىپە ئوسمانىنىڭ تاغىسى، مەرۋاننىڭ ئۆز ئاتىسى. مەككە فەتھى قىلىنغان چاغدا ئىسلامغا كىرگەن. كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەخپىيەتلىكىنى يايغانلىقى ئۈچۈن تائىفقا قوغلانغان، ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەلىپە بولغاندا مەدىنىگە قايتىپ كەلگەن، ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا ئىككى كۆزى ئەما بولۇپ قالغان.

69. بەزى مۇئمىنلەرنىڭ سوئال- سوراق قىلىنماي، جازالانماي ئۇدۇل جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

129. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مېنىڭ ئۈممىتىم ئىچىدە يەتمىش مىڭ ئادەم سوراق قىلىنماي جەننەتكە كىرىدۇ، ئۇلارنىڭ چىرايى نۇرلۇق تولۇن ئايغا ئوخشايدۇ».

ئەبۇ ھۇرەيرە يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئەينى چاغدا ئۆككاشە ئورنىدىن تۇرۇپ، بىر يىلپىز تېرىسىدەك بىر كىيىمنى رەسۇلۇللاھقا بېرىپ: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، ئاللاھتىن مېنى ئاشۇلارنىڭ قاتارىغا كىرگۈزۈشىنى تىلەپ بەرگىن، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئاللاھ، ئۇنى شۇلارنىڭ قاتارىدىن قىلغىن» دېدى. ئۇلاپلا يەنە بىر ئەنسارىي ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، مېنىڭمۇ شۇلارنىڭ قاتارىدىن بولۇشۇمغا دۇئا قىلسىلا، دېدى، رەسۇلۇللاھ: «ئۆككاشە ئاللىبۇرۇن ئالدىڭغا ئۆتۈپ كەتتى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

130. سەھل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۈممىتىم ئىچىدە يەتمىش مىڭ ئادەم ياكى يەتتە يۈز مىڭ ئادەم (بايان قىلغۇچى قايسىسى ئىكەنلىكى ئېنىق ئېسىدە قالمىغان) بىرلىكتە، قول تۇتۇشۇپ جەننەتكە كىرىدۇ. ئۇلار ئالدى-كەينى بولماي تەڭ كىرىدۇ، ئۇلارنىڭ چىرايى نۇرلۇق بولۇپ 14 كۈنلۈك تولۇن ئايغا ئوخشايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

131. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى يېنىمىزغا چىقىپ مۇنداق دېگەن: «بارلىق ئۈممەتلەر ماڭا كۆرسىتىلدى، مەن بەزى پەيغەمبەرلەرنىڭ بىر ئادەم بىلەن، بەزىلىرىنىڭ ئىككى ئادەم بىلەن، بەزىلىرىنىڭ بىر توپ كىشىلەر بىلەن، بەزىلىرىنىڭ يالغۇزلا ئۆتۈۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، مەن ئۈپۈقنى توسقۇدەك بىر توپ كىشىلەرنى كۆردۈم، مەن ئۇلارنىڭ مېنىڭ ئۈممىتىم بولۇشىنى ئۈمىد

قىلدىم. بىراق: بۇ مۇسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئۈممىتى، دېيىلدى، ئۇنىڭدىن كېيىن ماگا قارا دېيىلدى. مەن ئۇيۇقنى توسقۇدەك بىر توپ كىشىلەرنى كۆردۈم، ئۇنىڭغا قارا دېيىلدى، مەن ئۇيۇقنى توسۇۋالغۇدەك كۆپ كىشىلەرنى كۆردۈم. بۇ سېنىڭ ئۈممىتىڭ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە يەتمىش مىڭ ئادەم سوراققا تارتىلماي، ئۇدۇل جەننەتكە كىرىدۇ دېيىلدى». رەسۇلۇللاھ سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن تەپسىلىي چۈشەندۈرمىدى. ئادەملەر تارقىلىپ كەتكەندىن كېيىن، بىر قانچە ساھابىلەر مۇنازىرىلىشىپ: بىز كۆپ ئىلاھقا ئېتىقاد قىلىدىغان مۇھتتا تۇغۇلدۇق، ھازىر ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ئىمان كەلتۈردۇق، ھېلىقى سوراق قىلىنمايدىغان، جازاغا تارتىلمايدىغان، ئۇدۇل جەننەتكە كىرىدىغان كىشىلەر بولسا بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىزدۇر، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن: «ئۇلار ئۈمرىدە پال ئاچمىغان، سېھىر قىلمىغان، داغمالاپ كېسەل داۋالىمىغان، پەقەت ئاللاھ تائالاغىلا تەۋەككۈل قىلغان كىشىلەر»، دېدى. بۇ ۋاقىتتا ئۇككاشە ئورنىدىن تۇرۇپ: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرسىمۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «سەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرسى»، دېدى. يەنە بىرى ئورنىدىن تۇرۇپ: مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرسىمۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ جاۋاب بېرىپ: «ئۇككاشە ئاللىبۇرۇن سېنىڭ ئالدىڭغا ئۆتۈپ كەتتى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

132. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىللەن بىللە چېدىرنىڭ ئىچىدە ئىدۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە: «سىلەر جەننەت ئەھلىنىڭ 1/4 قىسمى بولۇشنى خالامسىلەر؟» دېدى. بىز: خالايمىز، دېدۇق. رەسۇلۇللاھ يەنە سوراپ: «ئۇلارنىڭ 1/3 قىسمى بولۇشنى خالامسىلەر» دېدى. بىز: خالايمىز، دېدۇق. رەسۇلۇللاھ يەنە: «ئۇلارنىڭ يېرىمى بولۇشنى خالامسىلەر» دېدى. بىز: خالايمىز، دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ بىللەن قەسەمكى، ھەقىقەتەن مەن سىلەرنىڭ جەننەت ئەھلىنىڭ يېرىمى بولۇشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن، چۈنكى جەننەتكە ئىتائەتچان ئادەملەرلا كىرەلەيدۇ، كۆپ ئىلاھقا ئېتىقاد قىلغۇچىلارغا سېلىشتۇرغاندا، سىلەر

پەقەت قارا كالىنىڭ ئۈستىدىكى ئاق دۆگىلەككە ياكى قىزىل كالىنىڭ ئۈستىدىكى قارا دۆگىلەككە ئوخشايسىلەر»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

70. ئاللاھنىڭ ئادەم ئەلەيھىسسالامنى ھەر مىڭدىن 999 نى دوزاخقا ھەيدە، دېگەنلىكى توغرىسىدا

133. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا ئادەم ئەلەيھىسسالامغا: ئەي ئادەم! دەيدۇ، ئادەم ئەلەيھىسسالام: خۇش، مانا مەن، دەيدۇ، ئاللاھ تائالا: سەن دوزاخقا باردىغانلارنى ئايرىغىن، دەيدۇ. ئادەم ئەلەيھىسسالام: دوزاخقا ئەۋەتىلىدىغانلارنىڭ سانى قانچىلىك؟ دەپ سورايدۇ. ئاللاھ تائالا: مىڭدىن 999 ى ئەۋەتىلىدۇ، دەيدۇ. **﴿بۇ چاغدا بالىلارنىڭ چاچلىرى ئاقىرىپ كېتىدۇ، ھامىلدار ئاياللارنىڭ بويىدىن ئاجراپ كېتىدۇ، كىشىلەرنى مەست كۆرسەن، ھەقىقەتتە ئۇلار مەست ئەمەس، لېكىن ئاللاھنىڭ ئازابى قاتتىقتۇر﴾**. يۇقىرىقىلارنى ئاڭلاپ، رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا ئولتۇرغانلارغا بۇ ئىش ئېغىر تۇيۇلدى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بىزدىن قايسىمىز ئاشۇ خىل ئادەم؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر خاتىرجەم بولۇڭلار، ئەگەر يەئجۇج-مەئجۇجلار[1] مىڭنى تەشكىل قىلسا، سىلەر مىڭدىن بىرىنى تەشكىل قىلىسىلەر»، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلاپلا: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن سىلەرنىڭ جەننەت ئەھلىنىڭ 1/3 نى ئىگىلىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن»، دېدى. بىز ھەممىمىز

[1] يەجۇج-مەجۇج ـــ «قۇرئان كەرىم»دە تىلغا ئېلىنغان ئىككى دوراخ ئەھلى. ھەدىس كىتابىتا خاتىرلىنىشىچە، ئۇلار زېمىندا رەزىللىكلەرنى قىلغانلىقتىن زۇلقەرنەين ئۇلارنى ئىنسانلاردىن ئايرىۋېتىش ئۈچۈن تۆمۈر، پولات قاتارلىقلارنى ئېرىتىپ پۈختا، مەزمۇت قىلىپ سېپىل سالغان. زامان ئاخىر بولغاندا، توساق ئېرىپ، ئۇلار چىقىپ ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدا قالايمىقانچىلىق چىقىرىپ، ئاخىر ئاللاھ تەرىپىدىن دوزاخقا تاشلىنىدۇ.

ئاللاهقا هەمدۇ سانا ئېيتتۇق ۋە «ئەللاھۇ ئەكبەر» دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى مەن سىلەرنىڭ جەننەت ئەھلىنىڭ يېرىمىنى ئىگىلىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن، سىلەر باشقا ئۈممەتلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا قارا كالىنىڭ ئوستىدىكى ئاق دۆگ ئوڭلەكدەك ياكى ئېشەكنىڭ ئالدى پۇتىنىڭ يېنىدىكى ئاق چېكىتتەك پەرقلىنىسىلەر»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئىككىنچى باب

تاھارەت

1. نامازغا تاھارەت ئېلىشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا

134. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا كىم تاھارەتسىز نامازئوقۇيدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ نامىزىنى تاھارەت ئالمىغۇچە قوبۇل قىلمايدۇ».

135. ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر قاچا سۇ ئەكەلدۈرۈپ، ئۇنى ئىككى ئالقىنىغا قويۇپ، ئىككى قولىنى ئۈچ قېتىمدىن يۇدى، ئاندىن ئوڭ قولىنى قاچىغا سېلىپ، سۇ ئېلىپ ئاغزىغا ۋە بۇرنىغا سۇ ئالدى، ئاندىن كېيىن يۈزىنى ئۈچ قېتىم يۇدى ۋە ئىككى قولىنى جەينىكىگىچە (قوشۇپ) ئۈچ قېتىم يۇدى، ئاندىن بېشىغا مەسىھ قىلدى، ئاندىن كېيىن ئىككى پۇتىنى ئىككى ئوشۇقىغىچە (قوشۇپ) ئۈچ قېتىمدىن يۇدى، ئاندىن كېيىن ئوسمان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى مەندەك مۇشۇنداق تاھارەت ئالغاندىن كېيىن ئىككى رەكئەت نامازئوقۇسا، نامىزىدا دۇنيا مەشغۇلاتلىرىنى ئويلىمىسا، ئۇنىڭ ئۆتكەنكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ، دېگەن»، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. رەسۇلۇللاھنىڭ تاھارەت ئېلىش ئۇسۇلى توغرىسىدا

136. ئابدۇللاھ ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاھارەت ئېلىش ئۇسۇلىنى سورىغان. ئۇ بىر قاچا سۇ ئەكېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاھارەت ئېلىش ئۇسۇلى بويىچە، ئۆلارغا تاھارەت ئېلىپ بەرگەن: ئۇ سۇنى ئىككى قولىغا قۇيۇپ قولىنى ئۈچ

قېتىمدىن يۇدى، ئاندىن قولىنى قاچىغا سىلىپ سۇ ئېلىپ، ئاغزىغا ۋە بۇرنىغا ئۈچ قېتىمدىن سۇ ئالدى، ئاندىن يۈزىنى ئۈچ قېتىم يۇدى، كېيىن ئىككى قولىنى جەينەكلىرىگىچە (قوشۇپ) ئىككى قېتىم يۇدى، يەنە ئىككى قولىدا پېشانىسىدىن باشلاپ ئارقا مېڭىسىگىچە بىر قېتىم مەسىھ قىلدى، ئەڭ ئاخىردا ئىككى پۇتىنى ئىككى ئوشۇقىغىچە (قوشۇپ) يۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. بۇرنىغا سۇ ئېلىش ۋە ھاجەتتىن كېيىن چالمىنى تاق تۈتۈش توغرىسىدا

137. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تاھارەت ئالغان ئادەم بۇرنىغا سۇ ئېلىپ ئوبدان چايقىسۇن، ھاجەت قىلغاندىن كېيىن چالمىنى تاق تۈتسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

138. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ تاھارەت ئالسا، بۇرنىنى ئۈچ قېتىم چايقىسۇن، شەيتان كىشىلەرنىڭ دىمىغىدا ئۇخلايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. ئىككى پۇتىنى ئوشۇقى بىلەن قوشۇپ پاكىز يۇيۇش توغرىسىدا

139. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم سەپەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ كەينىمىزدە قالغانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە يېتىشىۋالغان ۋاقىتتا، نامازۋاقتى يېقىنلاپ قالدى، بىز تاھارەت ئېلىپ، يالاڭ ئاياغ پۇتىمىزغا مەسھى قىلىۋاتاتتۇق، بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «تاپانلىرىنى چالا يۇغانلارغا دوزاخ ئازابىدىن ۋاي!» دەپ ئىككى-ئۈچ قېتىم دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

140. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىشىلەر تاھارەت ئالىدىغان يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى، ئۇ مۇنداق دېدى: تاھارەتنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ تولۇق ئېلىڭلار، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تاپانلىرىنى چالا يۇغانلارغا دوزاخ ئازابىدىن ۋاي!».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. تاھارەت ئېلىشتا يۇيىدىغان دائىرىنى كېڭەيتىشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا

141. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «مېنىڭ ئۈممىتىم، قىيامەت كۈنى تاھارەتنىڭ تەسىرىدىن پېشانىسى ئاق، قول-پۇتلىرىمۇ ئاق ھالەتتە چاقىرىلىدۇ. سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن بىرەر كىم ئۆزىنىڭ نۇرانىلىقىنى كېڭەيتەلىسە، كېڭەيتسۇن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. مىسۋاك ئىشلىتىش توغرىسىدا

142. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈممىتىمگە (ياكى كىشىلەرگە) ئېغىرچىلىق تۇغدۇرۇپ قويماي دېمىسەم، ئۇلارنى ھەربىر نامازدا مىسۋاك ئىشلىتىشكە بۇيرۇيتتىم». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

143. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرگىلى بارغانىدىم، ئۇ قەي قىلغاندەك ئاۋاز چىقىرىپ، قولى بىلەن مىسۋاك قىلىۋاتاتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

144. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىدە ئورنىدىن تۇرسا چىشىنى مىسۋاكلايتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. فىترەت (ھەممە پەيغەمبەرلەرگە ئورتاق بولغان سۈننەت) توغرىسىدا

145. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەش تۈرلۈك ئىش فىترەت[1] ھېسابلىنىدۇ. بۇ ئىشلار: خەتنە قىلىش، كىندىك ئاستىدىكى مويلارنى تازىلاش، قولتۇق ئاستىدىكى تۈكلەرنى ئېلىش، تىرناق ئېلىش ۋە بۇرۇتنى قىرقىشتىن ئىبارەت».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

146. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر باشقا دىندىكىلەرگە قارشى ئىش قىلىڭلار، ساقالنى قويۇپ بېرىڭلار، بۇرۇتنى قىسقا قويۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

147. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر بۇرۇتىڭلارنى قىرقىپ، ساقىلىڭلارنى قويۇۋېتىڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ئەۋرەتنى تازىلاش توغرىسىدا

148. ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر چوڭ-كىچىك تەرەت قىلغان چېغىڭلاردا قىبلىگە[2] ئالدىڭلارنىمۇ قىلماڭلار، ئارقاڭلارنىمۇ قىلماڭلار، شەرققە ياكى غەربكە قاراپ قىلىڭلار».

---

[1] بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى تەبئىي تازىلىق ئادىتىنى يېتىلدۈرگەن ۋە ئىلھاملاندۇرغان، بۇنى ئىنسان تەبئىتىگە خاس پاكىزلىق ئالامەتلىرى دېيىشكە بولىدۇ.

[2] قىبلە بولسا نامازدا يۈزلىنىدىغان تەرەپ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەسلەپكى دەۋرەت مەزگىللىرىدە، ئادەت بويىچە بەيتۇللاھقا قاراپ نامار ئوقۇيتتى. 622- يىلى ھىجرەت قىلغاندا قىبلە قۇددۇس(ئىروسالىم)قا

ئەبۇ ئەييۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كېيىن بىز شام شەھرىگە كەلدۇق، ئۇ يەردە ھاجەتخانىلار قىبلىگە قارايدىكەن، بىز تەرەت قىلغان ۋاقىتتا قىبلىگە يۈزلىنىشتىن ساقلاندۇق، بىز ئاللاھتىن كەچىلىك قىلىشنى ئۆتۈندۇق (بۇ، قىبلىسى جەنۇب ياكى شىمالغا توغرا كېلىدىغانلارغا قارىتىلغان).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

149. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيتتى: كىشىلەر ئەگەر تەرەت قىلساڭ، كەنىگىمۇ ھەم بەيتۇلمۇقەددەسكىمۇ ئالدىڭنى قىلمىغىن، دېيىشەتتى. بىر كۈنى مەن ئۆيۈمنىڭ ئۆگزىسىگە چىققاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككى تال كېسەكنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، بەيتۇلمۇقەددەسكە قاراپ تەرەت قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

150. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۆزۈمنىڭ شەخسىي ئىشىم بىلەن ئاچام ھەفسىنىڭ ئۆگزىسىگە چىقسام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىبلىگە كەينىنى قىلىپ، شامغا قاراپ، تەرەت قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم[1].

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. ئوك قولىدا ئەۋرەتنى تازىلاشنى چەكلەش توغرىسىدا

151. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىرىڭلار سۇ ئىچكەندە، قاچىغا تىنىپ

ئۆزگەرتىلگەن. 16 ئايدىن كېيىن يەنە قىبلە بەيتۇللاھقا ئۆزگەرتىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن بەيتۇللاھ دۇنيا مۇسۇلمانلىرىنىڭ قىبلىسىگە ئايلاندى. رەسۇلۇللاھنىڭ بۇ سۆزى مەدىنىلىكلەرگە قارىتىلغان. مەدىنىلىكلەر نامازغا تۇرغاندا شەرق ياكى غەربكە قارىماي جەنۇب تەرەپتىكى كەئبىگە قاراپ تۇرۇپ نامار ئوقۇيدۇ. چۈنكى، مەككە شەھىرى مەدىنىنىڭ جەنۇب تەرىپىدە. كەئبە غەرب تەرىپىگە توغرا كېلىدىغان مۇسۇلمانلار بۇ ھەدىسنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى بويىچە، غەرب ياكى شەرق تەرەپكە قاراپ چوڭ-كىچىك تەرەت قىلماي، شىمال ياكى جەنۇب تەرەپكە قاراپ قىلىشى توغرا.

[1] بۇ ھەدىستىن ئىلاجسىز ئەھۋالدا دورۇس بولىدىغانلىقى چىقىشى مۇمكىن.

ئىچمىسۇن، تەرەت قىلغاندا زەكەرنى ئوڭ قولى بىلەن تۇتمىسۇن، ئوڭ قولى بىلەن تازىلىمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. تاھارەت ۋە باشقا ئىشلاردا ئوڭ تەرەپتىن باشلاش توغرىسىدا

152. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياغ كىيىش، چېچىنى تاراش، تاھارەت ئېلىش ۋە بارلىق ئىشلاردا ئوڭدىن باشلاشنى ياخشى كۆرەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. چوڭ تەرەت قىلغاندىن كېيىن سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىش توغرىسىدا

153. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاجەت ئۈچۈن بارغاندا، مەن يەنە بىر ياش خىزمەتكار بىلەن كەينىدىن بىر چۆگۈن سۇ ۋە بىر دانە نەيزە (توساق قىلىش ئۈچۈن) ئېلىپ باراتتۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

154. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاجەتكە بارغاندا، مەن بىر قاچا سۇ ئاپىرىپ بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. ئۆتۈككە مەسھ قىلىش توغرىسىدا

155. جەرىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىچىك تەرەت قىلدى، ئاندىن تەرەت ئالدى، ئۆتۈكىگە مەسھ قىلدى، ئاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ، نامازغا ئوقۇدى. بىرى ئۇنىڭدىن سورىغاندا، ئۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇنداق قىلغانلىقىنى كۆرگەن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

156. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىللەن بىللە مېگىۋاتاتتىم، بىر تامنىڭ يېنىدىكى ئەخلەتلەرنىڭ يېنىغا كەلگەندە، رەسۇلۇللاھ توختاپ، باشقىلارغا ئوخشاش ئۆرە تۇرۇپ تەرەت قىلدى. مەن رەسۇلۇللاھتىن يىراقلاپ بىر تەرەپكە بېرىۋالدىم. رەسۇلۇللاھ قولى بىلەن مېنى يېقىن كېلىشكە ئىشارەت قىلدى، شۇنىڭ بىلەن مەن رەسۇلۇللاھ ھاجەت قىلىپ بولغۇچە، كەينى تەرىپىدە تۇردۇم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

157. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاجەتكە چىققاندا مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر تۇلۇم سۇ ئېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاجەت قىلىپ بولغاندا سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلدى، قايتىپ كېلىپ شۇ سۇ بىلەن تاھارەت ئالدى ۋە ئىككى ئۆتۈكىگە مەسىھ قىلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

158. مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىملىق سەپەردە مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇغىرە، بۇ تۇلۇمنى ئال» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدى تەرەپكە مېڭىپ ئۆزىنى يوشۇردى، ئەينى ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھنىڭ بەدىنىدە شام رىداسى[1] بولۇپ، يېڭى تار، تاھارەت ئالغاندا بىلەكنى چىقىرىش ناھايىتى تەس ئىدى، شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرەت سۇندۇرۇپ بولغاندىن كېيىن رىداسىنىڭ ئاستىدىن قولىنى چىقاردى. مەن سۇ قويۇپ بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا تاھارەت ئالدى، ئۆتۈكىگە مەسىھ قىلدى. ئاندىن نامаз ئوقۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

159. مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىملىق سەپەر ئاخشىمى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەندىن: «سۇ ئېلىۋالغانمۇ؟» دەپ سورىدى، مەن: ھەئە، دېدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگىدىن چۈشۈپ ئالدى تەرەپكە مېڭىپ، قاراڭغۇدا غايىب بولدى، بىر ئاز ئۆتكەندىن كېيىن

---

[1] شام رىداسى ـــ بىر خىل شاملىقلارنىڭ تونى. شام قەدىمى يەر نامى، ھازىرقى سۈرىيە.

قايتىپ كەلدى، مەن ئۇنىڭغا تولۇمدىكى سۈنى قۇيۇپ بەردىم، ئۇ يۇزى ۋە ئىككى قولىنى يۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر قوي يۆگىدىن توقۇلغان تون كىيىۋالغان بولۇپ، ئىككى بىلىكىنى چىقارماق تەس ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تونىنىڭ ئاستىدىن چىقىرىپ يۇدى، ئاندىن بېشىغا مەسىھ قىلدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆتۈكىنى تارتماقچى بولۇپ ئىگىشىۋىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بولدى، مەن ئۇنى پۇتۇم پاكىز ۋاقىتتا كىيگەن»، دەپ ئىككى ئۆتۈكىگە مەسىھ قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئىت يالاپ قويغان قاچىدىكى سۇ توغرىسىدا

160. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: قاچاڭلارنى ئىت يالاپ قويغان بولسا، ئۇنى يەتتە قېتىم يۇيۇڭلار»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. تۇرۇپ قالغان سۇغا تەرەت قىلىشنى مەنئىي قىلىش توغرىسىدا

161. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ھېچكىم توختاپ قالغان سۇغا تەرەت قىلىپ ئاندىن ئۇنىڭدا يۇيۇنمىسۇن»[2]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] «سەھىھۇل مۇسلىم» دىكى ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بايان قىلغان ھەدىستە تولۇقلاپ مۇنداق بايان قىلىنغان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ قاچاڭلارنى ئىت يالاپ قويسا، سۈنى تۆكۈۋېتىپ، يەتتە قېتىم يۇيۇڭلار، بىرىنچى قېتىمدا توپا بىلەن يۇيۇڭلار».

[2] بۇ ھەدىستىن شۇنى بىلىۋالغىلى بولىدۇكى، ئەگەر بىرى توختاپ قالغان، ئۇزاق مەزگىل قۇرۇمىغان سۇغا تەرەت قىلغاندىن كېيىن، شۇ كىشى ياكى باشقىلار بۇ سۇدا تەرەت ئالمىسۇن.

15. مەسچىتتە نىجاسەت ياكى باشقا مەينەت نەرسىلەرنىڭ ئىزىنىبايقىغاندا ئۇنى يۇيۇۋېتىشنىڭ لازىملىقى، يەردە نىجاسەت بولسا ئۇنى كۆلۈۋەتمىسىمۇ سۇ بىلەن پاكىز بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

162. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر سەھرالىق ئەرەب مەسچىتنىڭ ئىچىگە كىچىك تەرەت قىلدى، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ئۇنى توسۇماقچى بولۇۋېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭغا دەخلى قىلماڭلار»، دېدى، كېيىن رەسۇلۇللاھ بىر چېلەك سۇ ئەكەلتۈرۈپ، تەرەت ئورنىغا تۆكتۈردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

16. بوۋاقنىڭ تەرەت ئىزى ۋە ئۇنى يۇيۇش ئۇسۇلى توغرىسىدا

163. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كىچىك بالىلار كەلتۈرۈلەتتى، ئۇ ئۇلارغا دۇئا قىلاتتى. بىر قېتىم بىر كىچىك بالىنى كۆتۈردى، بۇ بالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيىمىگە كىچىك تەرەت قىلىپ قويدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەرھال سۇ ئەكەلدۈرۈپ، سۇنى سۈيدۈك ئورنىغا ئېقىتىۋەتتى، يۇمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

164. ئۇممۇ قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھا تاماق يېگۈدەك بولمىغان بالىسىنى كۆتۈرۈپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بارغانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆز قۇچىقىدا ئولتۇرغۇزغانىدا، ئۇ بالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيىمىگە سىيدۈرەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇ ئەكەلدۈرۈپ سىيگەن ئورۇنغا سېپىپ قويدى، يۇمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

17. كىيمدىكى مەنىي (ئىسپېرما) ئىزنى يۇيۇۋېتىش ۋە ئۇنى ئۇۋلىۋېتىش توغرىسىدا

165. بىرى كىيمدىكى مەنىي توغرىسىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن سورىغاندا، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەپدى: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيمدىكى مەنىي ئىزنىنى يۇيۇپ بېرەتتىم. ئۇ ئۇنى كىيىپ نامازغا چىقاتتى، ئۇ چاغدا كىيىم تېخى قۇرۇمىغانىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

18. قان ۋە ئۇنى يۇيۇش ئۇسۇلى توغرىسىدا

166. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سورىدى: ئەگەر ئايالالارنىڭ كىيمىگە ھەيز يۇقۇپ قالسا، قانداق قىلىدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قولىدا ئۇۋلاپ، سۇ قويۇپ ئۇۋلاپ، كېيىن سۇدا پاكىز چايقاپ ئاندىن كىيىپ نامازغا بولىدۇ»، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

19. سۇيدۇك تېگىپ كېتىشتىن ساقلىنىش توغرىسىدا

167. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى قەبرىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ: «ئۇ ئىككىسى ئازابلىنىۋېتىپتۇ، ئۇلار چوڭ ئىش سەۋەبلىك ئازاب چېكىۋاتقىنى يوق، ئۇلارنىڭ بىرى، ئۆز سۇيدۇكىنىڭ تېگىپ كېتىشىدىن ساقلانمايتتى، يەنە بىرى، كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا سۆزەنچىلىك قىلاتتى»، دېدى. كېيىن خورما شېخىنى ئېلىپ كېلىپ، ئۇنى ئوشتۇپ، ئىككى تال قىلىپ، ئىككى

قەبرىنىڭ ئۈستىگە بىردىن سانجىپ قويدى[1]. كۆپچىلىك: بۇ سېپىنىڭ نېمە قىلغىنىڭ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ شاخلار قۇرۇپ قالغانغا قەدەر، ئۇلارنىڭ ئازابىنى يېنىكلىتىپ تۇرۇشى مۇمكىن»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

[1] ئەرەبلەرنىڭ ئادىتىدە خورما دەرىخىنى خاسىيەتلىك، ئۇنى قەبرىگە سانجىپ قويسا، ئۇلگۈچىنىڭ ئازابىنى يېنىكلىتىدۇ، دەپ قارايتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ يەردە قىلغىنى ئازابلىنىۋاتقان مېيىتكە ئىچ ئاغرىتىشتىن تۇغۇلغان ئالاھىدە ھەرىكەت، ئۇنى سۈننەت دەپ قاراشقا بولمايدۇ، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەزەلدىن باشقا قەبرىلەرگە مۇشۇنداق قىلىشقا بۇيرۇمىغان، تۆت خەلىپىمۇ ۋە باشقا ساھابىلەرمۇ ئۇنداق قىلمىغان ھەم ئۇنى تەشەببۇس قىلمىغان، ئايرىم كىشىلەرنىڭ بۇنى دوراش قىلمىشى پەقەت شەخسىنىڭ كۆزقارىشى، شەخسىي كۆزقاراش بەزىدە توغرا، بەزىدە خاتا بولىدۇ، شەرىئەتتە ئاساس قىلىشقا بولمايدۇ.

ئۇچىنچى باب

ھەيز، غۇسلى قىلىش ۋە تەيەممۇم

1. ھەيزدار بىلەن بىرگە بولۇش ① توغرىسىدا

168. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىلىرىدىن بىرەرسى ھەيزدار بولۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا (جىماستىن) يېقىنلاشماقچى بولسا، ئايالىغا ئىشتان كىيىشنى بۇيرۇيتتى. ئاندىن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ياتاتتى. ئائىشە مۇنداق دېگەن: سىلەرنىڭ قايسىڭلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدەك نەپسىڭلارنى باشقۇرالايسىلەر؟ — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

① «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دېيىلگەن: ﴿ھەيز زىيانلىقتۇر، ھەيز مەزگىلىدە ئايالىڭلار بىلەن بىرگە بولماڭلار، تاكى ئۇلار (ھەيزدىن) پاكلانغىچە ئۇلار بىلەن يېقىنچىلىق قىلماڭلار﴾ (2- سۈرە 222- ئايەت) بۇ يەردىكى يېقىنچىلىق قىلىش جىنسىي مۇناسىۋەتنى كۆرسىتىدۇ. ھەيز بولسا بالاغەتكە يەتكەن قىزلارنىڭ بالىياتقۇسىدىن دەۋرىيلىك ھالدا چىقىدىغان، تەركىبىدە ئۇرۇقلانمىغان تۇخۇم ۋە چۈشۈپ كەتكەن بالىياتقۇ پەردىسى بولغان قان بولۇپ، بالىياتقۇ بوينى ئارقىلىق جىنسىي يولغا كىرىپ، ئاندىن بەدەن سىرتىغا چىقىپ كېتىدۇ. ھەيز مەزگىلى بالىياتقۇ ئىچكى پەردىسىنىڭ كونىسى يېڭىسىغا ئالمىشىۋاتقان، يېڭى ئىچكى پەردە تېخى يېتىلىپ بولالمىغان مەزگىل بولغاچقا، بالىياتقۇ ناھايىتى ئاسانلا باكتېرىيىدىن يوقۇملىنىدۇ. ھەيز قېتىدا ئۆلگەن كۆپىيىش ھۈجەيرىلىرى بولۇپلا قالماي، يەنە باكتېرىيىمۇ يوشۇرۇنغان بولىدۇ. ئايالار بوشانغاندا (تۇغقاندا) بالىياتقۇنىڭ زەخمىلىنىشى ھەيز مەزگىلىدىكىدىن ئېغىر بولىدۇ، شۇڭا ھەيز مەزگىلىدە جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىش، ئەرنىڭ ھەم ئايالىنىڭ تەن ساغلاملىقىغا ناھايىتى زىيانلىق. ھەتتا ئايالارنىڭ بالىياتقۇسى، جىنسىي يولى ۋە ئەرلەرنىڭ زەكەرىدە يالليۇغلىنىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. شۇڭلاشقا، ئىسلام دىنى 1400 يىل ئىلگىرى ئوتتۇرىغا قويغان بۇ چەكلىمە ئايالارنى قوغداش ۋە فىزىولوگىيىلىك تازىلىققا ئەھمىيەت بېرىش جەھەتتە ھازىرقى زامان مەدەنىيىتىنىڭ تەلىپىگە ئۇيغۇن كېلىدۇ.

169. مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەيزدار ئايالنغا (جىماسىز) يېقىنلاشماقچى بولسا[1]، ئايالنغا ئىشتان كىيىشنى بۇيرۇيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. ئايالى ھەيزدار مەزگىلىدە ئۇنىڭ بىلەن بىر يوتقاندا يېتىش توغرىسىدا

170. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە بىر يۇڭ ئەدىيالنى يېپىنىپ ئۇخلاۋاتقىنىمدا ھەيز كەلدى، مەن ئاستا ئورنۇمدىن ئۇرۇپ ھەيزدارلىق كىيىمىمنى كىيۋالدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەندىن: «ھەيز كەلدىمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى چاقىردى، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ئاشۇ ئەدىيالنى يېپىنىپ ئۇخلىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

171. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە بىر قاچا سۇدا جىنابەتتىن يۇيۇنغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

3. ئايالى ھەيزدار مەزگىلىدە ئېرىنىڭ بېشىنى يۇيۇپ، چېچىنى تاراپ قويسا جائىز بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

172. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتتە ئېتىكاپتا ئولتۇرغاندا بېشىنى چىقىرىپ ماگا تۇتۇپ بەرگەن، مەن ئۇنىڭ چېچىنى تاراپ قويغانىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېتىكاپتا ئولتۇرغاندا زۆرۈرىيەت بولمىسا ئۆيگە كىرمەيتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

---

[1] ئەر - ئايال ئوتتۇرىسىدىكى سىلاش، قۇچاقلاش ۋە سۆيۈشۈش قاتارلىق جىنسىي مۇناسىۋەتتىن سىرتقى مۇھەببەت قىلىقلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

173. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەيزدار ۋاقتىمدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەن بىلەن (جىماسىز) بىرگە ياتقان، ئۇ مەسچىتتە ئېتىكاپتا ئولتۇرغان چاغدا، بېشىنى سىرتقا چىقىرىپ ماڭا تاراتقان، ئۇ ۋاقىتتا مەن ھەيزدار ئىدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

174. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەيزدار ۋاقتىمدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ باغرىمغا يۆلىنىپ تۇرۇپ قۇرئان ئوقۇغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. مەزىي توغرىسىدا

175. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن دائىم مەزى ئېقىپ قالىدىغان ئادەم ئىدىم، بۇ ئىش توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سوراشتىن خىجىل بولۇپ، مىقداد ئىبنى ئەسۋەدنى سوراپ كېلىشكە ئەۋەتتىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىچىك تاھارەت ئالسا كۆپايە»، دەپتۇ. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. جۇنۇپ بولۇپ قالغۇچىنىڭ ئۇخلىشىنىڭ دۇرۇسلىقى ۋە ئۇنىڭ كىچىك تاھارەت ئېلىپ ئۇخلىشىنىڭ مۇستەھەپلىكى توغرىسىدا

176. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇنۇپ بولۇپ قالغاندا ئۇخلىماقچى بولسا، ئىستىنجا قىلىپ نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئالاتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

177. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ دادام ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: بىر كىشى جۇنۇپ بولۇپ قالغاندا ئۇخلىسا بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «تاھارەت ئېلىپ ئۇخلىسا بولىدۇ» دەپ جاۋاب بەرگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

178. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېچىسى جۈنۈپ بولۇپ قالسا قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «تاھارەت ئال، ئەۋرىتىڭنى يۇغىن، ئاندىن ئۇخلا» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

179. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گاھىدا بارلىق ئايالىرى بىلەن بىرگە بولۇپ چىقاتتى. ئۇ چاغدا ئۇنىڭ توققۇز ئايالى بار ئىدى[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. ئايالىلاردىن مەنپى كەلسە، يۈيۈنۈشى لازىملىقى توغرىسىدا

180. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئۇممۇ سۇلەيم رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئاللاھ تائالا ھەقىقەتنى بايان قىلىشتىن خىجىل بولمايدۇ، ئەگەر ئايالىلار ئېھتىلام بولۇپ قالسا، چوقۇم يۈيۇنامدۇ؟دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ مەنىنى كۆرسە يۈيۇنىدۇ» دەيدۇ، ئۇممۇ سۇلەيم يۈزىنى يۆگىۋېلىپ تۇرۇپ: ئى رەسۇلۇللاھ، ئايال كىشىمۇ ئېھتىلام بولامدۇ؟ دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە، سەن ھەقىقەتەن سەممىي ئىكەنسەن. ئەگەر ئۇنداق بولمىسا، بالىسى قانداقمۇ ئانىسىغا ئوخشىسۇن؟» دەپ جاۋاب بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

7. جۈنۈپ بولغاندا قانداق يۈيۈنۈش توغرىسىدا

181. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەگەر جىنابەتتىن يۇيۇنماقچى بولسا قولىنى يۇيۇشتىن باشلايتتى، ئاندىن نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئالاتتى، ئاندىن

---

[1] بۇ بابتا يۇيۇنۇش مەسىلىسى سۆزلەنگەن بولۇپ، مەزكۇر ھەدىستىڭ ئەسلى تېكىستىدە يۇيۇنۇش ئېنىق تىلغا ئېلىنمىغان. لېكىن، «سەھۋلىمۇسلىم» نىڭ ئوخشاش بابىدىكى ئوخشاشلا ئەنەس ئىبنى مالىكتىن بايان قىلىنغان ھەدىستە «بىرلا قېتىم يۇيۇندى» دېگەن سۆز قوشۇپ ئېيتىلغان.

كېيىن بارماقلىرىنى سۈغا كىرگۈزۈپ چاچلىرىنىڭ ئارىسىنى ئۇۋلايتتى، ئاندىن ئىككى قولىغا ئۈچ ئۈچۈم سۇ ئېلىپ بېشىغا قۇيغاندىن كېيىن پۈتۈن بەدىنىنى يۇيۇاتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

182. مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يۇيۇنۇش ئۈچۈن سۇ قۇيۇپ بەردىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوڭ قولى بىلەن سۈنى سول قولىغا قۇيۇپ قولىنى يۇغاندىن كېيىن ئىستىنجا قىلدى، ئاندىن كېيىن قولىنى يەرگە ئۈرۈپ، توپا بىلەن قولىنى سۈرتكەندىن كېيىن، قولىدىكى توپىنى يۇيۇۋېتىپ ئاغزىنى چايقىدى، ئارقىدىن بۇرۇنىنى چايقىدى، ئاندىن يۈزىنى يۇدى، ئاندىن كېيىن سۈنى بېشىغا قۇيدى، يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن ئورنىدىن يۆتكىلىپ ئىككى پۇتىنى يۇدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىرلۆگگە سۇنۇپ بېرىلگەنده، ئۇ ئىشلەتمىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. يۇيۇنغاندا ئېغىزنى ۋە بۇرۇننى چايقاش توغرىسىدا

183. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇنۇپ بولۇپ يۇيۇنماقچى بولسا، سۇت ساغىدىغان كومزەك (ياكى كوزا)تەك ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش قاچىغا سۇ تەييارلايتتى، ئاندىن بىر قولى بىلەن سۇ ئېلىپ، ئاۋۋال بېشىنىڭ ئوڭ تەرىپىنى، ئاندىن سول تەرىپىنى يۇياتتى. ئاندىن كېيىن ئىككى قولى بىلەن سۇ ئېلىپ بېشىنىڭ ھەممە يېرىنى يۇياتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. يۇيۇنغاندا ئىشلىتىدىغان سۇنىڭ مىقدارى توغرىسىدا

184. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىر چوڭ قاچىدا يۇيۇنىدۇم، ئۇ قاچىنى كىشىلەر «فەرەق»[1] دەپ ئاتايتتى[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] فەرەق ـــ قەدىمقى ئەرەبلەر ئىشلەتكەن قاچىنىڭ نامى. شەكلى ئىدىشقا ئوخشايدۇ، بىر فەرەق 16 قاداققا، تەخمىنەن ئۈچ ساغا تەڭ.

185. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئېمىلىداش قېرىندىشى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇيۇنۇشى توغرۇلۇق سورىغان. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: بىر سا[2] چوڭلۇقتىكى بىر قاچىغا سۇ تەييارلاپ يۇيۇنغان ۋە بېشىغا قۇيغان (ئارىلىقتا پەردە بار ئىدى) دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارىي، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

① ئىسلام دىنى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئەرەبلەرنىڭ تازىلىققا ئەھمىيەت بەرمەيدىغان ناچار ئادەتلىرىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن، تازىلىققا ئەھمىيەت بېرىدىغان ياخشى ئادەتنى نۇرغۇزۇپ، تاھارەت ۋە پاكىزلىق ئاساسىي مەزمۇن قىلىنغان تازىلىق تۈزۈمى ئورناتقان. جىنسىي مۇناسىۋەت، ئېھتىلام بولۇش، مەنىي چىقىش، ھەيز كۆرۈش، تۇغۇت قاتارلىقلاردىن كېيىن غۇسلى قىلىش (يۇيۇنۇش) بەلگىلەنگەن: ئاۋۋال نىجاسەت يۇققان ئورۇننى يۇيۇپ، ئاندىن ئېغىز، بۇرۇنىنى چايقاش ۋە پۈتۈن بەدەننى يۇيۇش. يۇيۇنماي تۇرۇپ ھەر قانداق دىنىي پائالىيەتكە قاتنىشىشقا بولمايدۇ. ھەر ۋاقىت چوڭ تاھارەت (غۇسلى) تاھارەت بىلەن يۇرۇش، ھەربىر مۇسۇلمان ئەر ۋە ئايالنىڭ قەلب ۋە تېنىنى پاك تۇتۇشتىكى ئەقەللىي تەلەپ، ئىسلام دىنىمىزدا چوڭ-كىچىك ناھارەت ھەققىدىكى بەلگىلىمىسى ۋە ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بېرىش ئەينى چاغدىكى پاكىزلىققا ئەھمىيەت بەرمەيدىغان، قالاق ئىجتىمائىي ئادەتلەرنى ئىسلاھ قىلىش ھەرىكىتىگە مۇقەددەسلىك ئاتا قىلىپ، شەرئەت بەلگىلىمىسىگە رىئايە قىلىش شەكلى ئارقىلىق بۇنداق پاكىزلىققا ئەھمىيەت بېرىش ئېڭىنى كۈشەرتىنىڭ روھىنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدا يىلتىز تارتقۇزۇپ، مەڭگۈ سەل قارىماسلىقنى كاپالەتلەندۈرگەن. بۇ بابقا تاللاپ كىرگۈزۈلگەن ھەدىسلەردىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چوڭ-كىچىك ناھارەتنىڭ مۇھىملىقىنى تەكىتلەش بىلەن بىرگە، سۇنى تېجەپ ئىشلىتىشكىنمۇ ناھايىتى ئەھمىيەت بەرگەن. يۇيۇنغاندا پۈتۈن بەدەننى ئۈچ قېتىم يۇيسا بولىدىغانلىقى تەلەپكە ئۇيغۇن بولۇپ، بۇ ئەرەب يېرىم ئارىلىدا سۇ كەمچىل بولغانلىقتىن بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر قانداق ئىشتا تېجەشلىك بولۇش پرىنسىپىنى ئىزچىل تەشەببۇس قىلىپ كەلگەنلىكىدىندۇر. ئىسلام دىنىمىزدا بۇنداق ھەم پاكىزلىققا، ھەم سۇنى تېجەپ ئىشلىتىشكە ئەھمىيەت بېرىش ئەنئەنىسىنى زور كۈچ بىلەن قانات يايدۇرۇش لازىم. بولۇپمۇ ئىنسانىيەت زامانىۋى جەمئىيەتكە قەدەم قويغان، پاكىزلىق ئادەتكە ئايلانغان، سۇ بايلىقى بارغانسېرى ئازىيىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە سۇنى تېجەپ ئىشلىتىشنى كۆچلۈك يولغا قويۇپ، سۇنى ئىسراپ قىلىش ھادىسىلىرىگە زور كۈچ بىلەن قارشى تۇرۇش لازىم.

② سا — ئەرەبلەرنىڭ ئۆلچەم ئەسۋابىنىڭ نامى. فىقھى (دىنىي قانۇن) كىتابلىرىدا خاتىرىلىنىشىچە، بىر سا 3.362 لىتىر ياكى 2.40 كىلو تۇغرا كېلىدۇ.

186. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر سادىن بەش مۇدقىچە سۇدا يۇيۇنغان. بىر مۇدد[1] سۇدا تاھارەت ئالغان. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. يۇيۇنغاندا باشنى ھەم پۈتۈن بەدەننى سۇ بىلەن ئۈچ قېتىم يۇسا ياخشى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

187. جۇبەير ئىبنى مۇتئىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولى بىلەن كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «ئەمما مەن بېشىمدىن سۇ قۇيۇپ ئۈچ قېتىم يۇيىمەن»، دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

188. ئەبۇ جەئفەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ دادىسى ۋە باشقىلار بىلەن جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھۇزۇرىدا ئۇنىڭدىن غۇسلى (يۇيۇنۇش) توغرۇلۇق سورىغاندا، جابىر: بىر سا سۇ بولسا يېتەرلىك، دېگەن. بىرەيلەن: ماڭا يەتمەيدۇ، دېگەندە، جابىر: سېنىڭكىدىن چېچى قويۇق، سەندىن ياخشىراق ئادەم (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دېمەكچى) گىمۇ بىر سا سۇ يەتكەن دېدى، ئاندىن ئۇ (يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن) بىر دانە كىيىمنى بىلەنلا، بىزگە ئىمام بولدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. ھەيز توختىغاندىن كېيىن يۇيۇنۇپ، ئەتىر ئىشلىتىش ۋە قان چىققان ئۇرۇننى پاختا بىلەن سۈرتۈپ يۇيۇشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا

189. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنىشىچە، بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ھەيز توختىغاندا قانداق يۇيۇنۇش ھەققىدە سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قانداق يۇيۇنۇشنى ئۆگەتتى،

---

[1] مۇدد ـــ ئەرەب ئۆلچەم بىرلىكىنىڭ نامى بولۇپ، سادىن كىچىك بىر مۇدە ـ 0.687 لىتىر ياكى 543 گرام.

ئاندىن: «سەن پاختىنى خۇشبۇيلاپ پاكىز سۇرتكىن»، دېگەندە، ئۇ ئايال: مەن ئۇنىڭ بىلەن قانداق پاكىزلايمەن؟ دەپ سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ بىلەن پاكىزلىنىڭ» دېگەن. ئۇ ئايال يەنە: قانداق؟ دەپ سورىغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سۇبھانالله! ئۇنىڭ بىلەن پاكىزلىنىن»، دېگەن. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۇنى يېنىمغا تارتىپ كېلىپ: سەن ئۇ پاختا بىلەن قان دېغىنى پاكىز سۇرتكىن، دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. مۇستەھازە [1] ئايالنىڭ يۇيۇنۇشى ۋە نامازئوقۇشى توغرىسىدا

190. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ ھۇبەيشنىڭ قىزى فاتىمە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەندىن ھەيز توختىمايۋاتىدۇ، پاكىزلىنالمىدىم، نامازنى ئوقۇمىسام بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بولمايدۇ، ئۇ ھەيز ئەمەس، تومۇردىكى قان، ئەگەر ھەيز مەزگىلى باشلىنىپ ھەيز كەلسە، نامازئوقۇمغىن، ھەيز توختىسا بەدىنىڭدىكى قانىنى يۇيۇۋېتىپ، نامازئوقۇغىن، تاكى كېيىنكى ھەيز مەزگىلىگىچە ھەر نامازغا بىر قېتىم تاھارەت ئالغىن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

191. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئۇممۇ ھەبىبەدىن يەتتە يىلغىچە ھەيز توختىمىغان. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بۇ ئىش ھەققىدە سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى غۇسلى قىلىشقا (يۇيۇنۇشقا) بۇيرۇغان ھەمدە: «ئۇ ھەيز ئەمەس، تومۇردىكى قان» دېگەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەر نامازغا بىر قېتىم تاھارەت ئېلىپ نامازئوقۇغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ئادەتتە ئايال كىشىنىڭ ئادىتىدىن سىرت كەلگەن ھەيز «ئىستىھازە» دېيىلىدۇ. بۇ بەدەننىڭ بىر خىل يىنورمال ئۆزگىرىشىدىن پەيدا بولىدۇ.

13. ئايالالارنىڭ ھەيز مەزگىللىدە كەم قالغان روزىنى تولۇقلاپ تۇتۇشى لازىملىقى، نامازنى تولۇقلىمىسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

192. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنىشىچە، بىر ئايال ئۇنىڭدىن: بىز ھەيز مەزگىللىدە ئوقۇيالمىغان نامازنى ھەيز توختىغاندا تولۇقلاپ ئوقۇمدۇق؟ دەپ سورىغان. ئائىشە جاۋاب بېرىپ: سەن ھەرۋىيەلەردىنمۇ؟ [1] بىز ھەيز مەزگىللىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدۇق، ئەمما ئۇ بىزگە نامازنى تولۇقلاپ ئوقۇشنى بۇيرۇمىغان ياكى بىز تولۇقلاپ ئوقۇپ باقمىدۇق[2]، دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. يۇيۇنغۇچىلارنىڭ پەردە بىلەن توسۇلۇشى توغرىسىدا

193. ئۇممۇ ھانى رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەككە پەتھى قىلىنغان يىلى مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشكىلى بارسام، ئۇ يۇيۇنۇۋاتقانىكەن. قىزى فاتىمە ئۇنى دالدا قىلىپ تۇرۇپتۇ. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سالام قىلدىم، ئۇ: «كىم؟» دەپ سورىدى، مەن: ئەبۇ

---

[1] ھەرۋىيە ـــ كۈفە ئەتراپىدىكى بىر كەنتنىڭ نامى بولۇپ، خاۋارىجلار بۇ جايدا يىرىنچى قېتىملىق يىغىنىنى ئاچقان، شۇڭا ھەرۋىيىلەر دەپ ئاتالغان خاۋارىجلارنى كۆرسىتىدۇ، ئائىشىنىڭ بۇ يەردە دېمەكچى بولغىنى، خاۋارىجلارنىڭ بەزىلىرى ئايالالار ھەيزدار مەزگىللىدىمۇ نامازساقىت بولمايدۇ، پاكلانغاندىن كېيىن چوقۇم تولۇقلاپ ئوقۇشى كېرەك، دەپ قارايتتى، ئۇلارنىڭ بۇ قارىشى ھەدىسكە ۋە كۆپچىلىك مۇسۇلمان ئالىملارنىڭ بىرلىككە كېلىنگەن (ئىجمائ) ھۆكۈمىگە خىلاپ ئىدى، كۆپچىلىك مۇسۇلمان ئالىملار بىردەك ئايالالار ھەيز مەزگىللىدە نامازئوقۇشقا ۋە روزا تۇتۇشقا بولمايدۇ، ھەيزدىن پاكلانغاندىن كېيىن، روزىنى تولۇقلاپ تۇتىدۇ، ئەممانامازنى تولۇقلىمىسىمۇ بولىدۇ، چۈنكى نامازھەركۈنى بەش ۋاخ بولۇپ، تولۇقلاپ ئوقۇش ئايالالارغا زىيادە ئاۋارىچىلىك ئېلىپ كېلىدۇ. ئەكسىنچە، خاۋارىجلار ئۇلۇك ھالدا نامازمۇ، روزىمۇ ئوخشاشلا يەرز، ھەر ئىككلىسىنى تولۇقلىشى كېرەك، دەپ قارايتتى.

[2] بۇ ھەدىسنى سۆزلەپ بەرگۈچىنىڭ ئېنىق ئېسىدە قالمىغان گۇمانى بولۇپ، ئائىشىنىڭ يەنە بىر خىل بايانى ئەمەس.

تالىبنىڭ قىزى ئۇممۇھانى، دەپ جاۋاب بەردىم. ئۇ: «خۇش كەپسىز، ئۇممۇھانى»، دېدى. ئۇ يۈيۈنۈپ بولغاندىن كېيىن، كىيىمىدىن بىرنى كىيىپ، سەككىز رەكئەت نامار ئوقۇدى. ئۇ نامار ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، مېنىڭ قېرىندىشىم مېنىڭ ھامىيلىقىمدىكى بىر كىشىنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇۋاتىدۇ. ئۇ كىشى ھۇبەيرىنىڭ ئوغلى پالانى، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «بىز سەن قوغداپ قالغان كىشىنى قوغدايمىز ئەي ئۇممۇ ھانى!». ئۇممۇھانىڭ دېيىشىچە، ئۇ چاغ دەل چاشگاھ ۋاقتى ئىكەن[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

15. خلۇەتتە يالغاچ يۇيۇنۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

194. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «يەھۇدىيلار ئەسلىدە يالغاچ ھالەتتە بىر-بىرىنىڭ ئەۋرىتىنى كۆرۈپ تۇرۇپ بىللە يۇيۇناتتى، مۇسا ئەلەيھىسسالام بولسا ئۆزى يالغۇز يۇيۇناتتى. ئۇلار: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى مۇسانىڭ بىز بىلەن بىللە يۇيۇنماسلىقىدا ئۇنىڭ پورداق كېسىلى بولۇشى مۇمكىن، دېيىشتى، بىر قېتىمدا مۇسا ئەلەيھىسسالام يۇيۇنغىلى بېرىپ، كىيىمىنى تاشنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويسا، تاش ئۇنىڭ كىيىمىنى ئېلىپ قاچتى. مۇسا ئەلەيھىسسالام تاشنىڭ كەينىدىن قوغلاپ: ‹ھەي تاش! مېنىڭ كىيىمىم! مېنىڭ كىيىمىم!› دەپ توۋلىدى. شۇنىڭ بىلەن يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئەۋرىتىنى كۆردى ۋە: پەرۋەردىگارىم! مۇسانىڭ ھېچقانداق كېسىلى يوقكەن ئەمەسمۇ؟ دېيىشتى. مۇسا ئەلەيھىسسالام كىيىملىرىنى ئېلىپ قولى بىلەن تاشنى ئۇردى.

ئەبۇ ھۇرەيرەنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ تاشتا ئالتە — يەتتە يەردە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرغان ئىزى قالغانكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

---

[1] ئۇنىڭ بۇ سۆزى يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان سەككىز رەكئەت نامازنىڭ چاشگاھ (زۇھا) ۋاقتىدىكى نەپلە نامار ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. كۆپ ساندىكى كىشىلەر مۇشۇ ھەدىسكە ئاساسلىنىپ، چاشگاھ ۋاقتىدىكى نەپلە نامازنى سەككىز رەكئەت قىلىپ بېكىتكەن، ئەمما يەنە بەزىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىنىڭ پەتھى قىلىنغانلىقىنى تەبرىكلەش يۈزىسىدىن ئادەتتە ئوقۇلىدىغان چاشگاھ نامىزىغا بىر نەچچە رەكئەت قوشۇپ ئوقۇغان، دەپ قارايدۇ.

16. ئەۋرىتنى ساقلاشقا ئەھمىيەت بېرىش توغرىسىدا

195. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جامائەت بىلەن بىللە كەئبىگە تاش يۆتكەۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئىشتان كىيۋالغانىدى، تاغىسى ئابباس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: جىيەنىم! ئىشتىنىڭنى مۆرەڭگە قويۇپ، ئاندىن تاشنى كۆتۈرگىن، دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىشتىنىنى مۆرىسىگە قويۇۋالدى. تۇيۇقسىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھوشىدىن كېتىپ يەرگە يىقىلىپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يالىڭاچلانغانلىقى كۆرۈلمىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

196. ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەۋەتىپ، بىر ئەنسارىنى چاقىرتقان، ئۇ كىشى يېتىپ كەلگەندە، بېشىدىن سۇ تامچىلاپ تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «بىز سېنى بەك ئالدىرىتىپ قويغان ئوخشايمىز!» دېۋىدى، ئۇ كىشى: شۇنداق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ناۋادا سەن ئالدىرىتىلساڭ ياكى نەپسىڭنى (جىنسىي ھەۋىسىڭنى) بېسىۋېلىپ مەنىي قويۇپ بەرمىگەن بولساڭ، تاھارەت ئېلىۋەتسەڭلا بولىدۇ»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

197. ئۇبەي ئىبنى كەئب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بىر كىشى ئايالى بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىپ، مەنىي قويۇپ بەرمىگەن بولسا غۇسلى قىلامدۇ؟ دەپ سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئايال كىشى بىلەن ئۇچراشقان جايىنى يۇيۇۋېتىپ، تاھارەت ئالغاندىن كېيىن نامىز ئوقۇسا بولىدۇ»، دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

198. ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، زەيىد ئىبنى خالىد ئۇنىڭدىن: بىر كىشى ئايالى بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىپ مەنىي قويۇپ بەرمىگەن بولسا، غۇسلى

قىلامدۇ؟ دەپ سورىغان. ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئېلىپ، زەكىرىنى يۇيۇۋەتسە بولىدۇ، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان، دەپ جاۋاب بەرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

17. ئەر بىلەن ئايالنىڭ جىنسىي ئەزالىرى بىر ـ بىرىگە تېگىشسە يۇيۇنۇش لازىملىقى، «مەنىي چىقمىسا يۇيۇنۇش ھاجەت ئەمەس» دېگەن ھەدىسلەرنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى توغرىسىدا

199. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر كىشى ئايالىنىڭ قول-پۇتلىرى ئارىسىغا كىرىپ (ياكى بىر كىشى ئايالى بىلەن قول-پۇتلىرىنى چىرماشتۇرۇپ) تۇرۇپ ئايالىغا كۆچىگەن بولسا، چوقۇم يۇيۇنۇشى لازىم (غۇسلى قىلىش ۋاجىپ).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

18. ئوتقا قاقلاپ پىشۇرۇلغان گۆش يېسە تاھارەت ئېلىش لازىملىقى توغرىسىدىكى ھەدىسنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى توغرىسىدا

200. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوينىڭ تاغاق گۆشىنى يېگەندىن كېيىن نامراز ئوقۇغان، تاھارەت ئالمىغان[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

---

[1] ئەبۇ ھۇرەيرە، ئائىشە ۋە زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالاردىن بايان قىلىنغان ھەدىسىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئوتقا قاقلانغان نەرسىنى يېگۈچى نامراز ئوقۇماقچى بولسا تاھارەت ئېلىشى كېرەك» دېگەن. بۇ بەلكىم دەسلەپكى مەزگىلدىكى بەلگىلىمە بولۇشى مۇمكىن. كېيىن ئىبنى ئابباس ۋە ئىبنى ئۇمەييە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملاردىن بايان قىلىنغان ھەدىس بۇ ھەدىسلەرنى مەنسۇخ قىلغان (ئەمەلدىن قالدۇرغان).

201. ئەمر ئىبنى ئۇمەييە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوينىڭ تاغاق گۆشىنى پىچاق بىلەن كىسىپ يەۋاتقانلىقىنى كۆرگەن. ئەزان ئاڭلانغاندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پىچاقنى قويۇپ نامازغا بارغان، تاھارەت ئالمىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

202. مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ قېشىدا قوينىڭ ئالدى دولىسىنىڭ گۆشىنى يېگەن، ئاندىن نامراز ئوقۇغان، تاھارەت ئالمىغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

203. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈت ئىچكەندىن كېيىن، ئېغىزىنى چايقىغان ۋە: «ئۇنىڭ تەركىبىدە ماي (كراخمال) بار»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

19. تاھارەت ئالغانلىقىغا ئىشەنچ بار، ئەمما تاھارەت سۇنۇپ كەتتىمكىن، دەپ گۇمان قىلغۇچنىڭ نامراز ئوقۇسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

204. ئابدۇللاھ ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىشىچە، بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇنىڭ داۋاملىق نامراز ئىچىدە قۇرۇق يەل ماڭغانىدەك ھېس قىلغانلىقىنى ئېيتقان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن تاكى ئاۋازىنى ئاڭلىمىغۇچە ياكى پۇرىقىنى پۇرىمىغۇچە نامرازنى بۇزمىغىن»دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

20. ئۆلگەن ھايۋاننىڭ تېرىسى ئاشلاش بىلەن پاكلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

205. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىركىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى مەيمۇنىنىڭ خىزمەتكارىغا بىر قوي بەرگەن، ئۇ ئۆلۈپ قېلىپ ئۇنى تاشلىۋەتكەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

بۇنى بايقىغانىدىن كېيىن: «سىلەر ئۇنىڭ تېرىسىدىن پايدىلانساڭلار بولامدۇ؟»[1] دېگەن، ئۇلار: ئۇ ئۆلۈك تۇرسا، دېيىشكەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھارام قىلىنغىنى پەقەت تاپىنىڭ گۆشىنى يېيىش».[2]

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان؛

(205) ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھايۋانلارنىڭ تېرىسى ئاشلىنىش بىلەن پاكلىنىدۇ». (ئىمام مۇسلىم تورلىغان)[3]

---

[1] مەزكۇر بابتا غوسلى قىلىش، ھەيز ۋە تەيەممۇمغا دائىر مەزمۇنلار سۆزلەنگەن، ئەمما بۇ بابتا ئۆلگەن ھايۋاننىڭ تېرىسىگە دائىر مەسىلە بايان قىلىنغان. بۇ بابتىكى ھەدىسنى ئىككىنچى بابتىكى 167- ھەدىسنىڭ ئاخىرىغا يۆتكىسەك ماۋزۇ بىلەن تېكىست بىرەكلىككە ئىگە بولىدۇ.

[2] مەزكۇر بايانىڭ تېمىسى بىلەن مەزمۇننىڭ بىرەك بولۇشى ئۈچۈن «سەھىھۇلمۇسلىم»دىكى ئوخشاش بابتىكى مەزمۇندىن بىر ھەدىس تاللاپ تەرجىمە قىلىنىپ، بۇ ھەدىس كۆچلەندۈرۈلدى. بۇ كىتابنىڭ ئەسلىي تېكىستىدە بولمىغاتلىقتىن تەرتىپ نومۇرى قويۇلماي، ئالدىنقى ھەدىس بىلەن ئوخشاش نومۇردا تىرناق ئىچىگە ئېلىپ قويۇلدى.

[3] ئىمامى نەۋەۋى بۇ ھەدىسنى شەرھلىگەندە، ھايۋانلارنىڭ تېرىسى ئاشلىنىش بىلەن پاكلىنىدىغانلىقى ھەققىدە ئوخشىمىغان بايان قىلغۇچىلاردىن بايان قىلىنغان ھەدىس ئوخشاش بولمىغاچقا، قىسقىشۇناس ھەر قايسى ئىماملارنىڭ تەشەببۇسى تارىختىن بۇيان ئوخشاش بولۇپ كەلدى، دەيدۇ. ئاساسلىقى تۆۋەندىكى بىر نەچچە خىل قاراش بار: (1) چوشقا تېرىسىدىن باشقا بارلىق ھايۋانلار ئۆلگەندىن كېيىن تېرىسى ئاشلانغاندىن كېيىن ئىچى-تېشى بىرەك پاكلىنىدۇ، ئۇنى قۇرۇق نەرسە قاچىلاشقا ئىشلەتسىمۇ ياكى ھۆل نەرسە قاچىلاپ ئىشلەتسىمۇ بولىدۇ. بۇ گۆشىنى يېيىشكە بولمايدىغان ھايۋانلار ۋە گۆشىنى يېيىشكە بولمايدىغان ھايۋانلارنىڭ تېرىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ ئىمامى شافىينىڭ كۆزقارىشى. (2) گۆشىنى يېگىلى بولىدىغان ھايۋانلارنىڭ تېرىسى ئاشلىنىش بىلەن پاكلىنىدۇ، گۆشىنى يېيىشكە بولمايدىغان ھايۋانلارنىڭ تېرىسى ئاشلانسىمۇ پاكلانمايدۇ. بۇ ئىمامى ئەۋزائىنىڭ كۆز قارىشى. (3) چوشقىدىن باشقا بارلىق ئۆلگەن ھايۋانلارنىڭ تېرىسى ئاشلىنىش بىلەن پاكلىنىدۇ، بۇ ئىمامى ئەبۇ ھەنىيفىنىڭ كۆز قارىشى. (4) قانداق ھايۋان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئاشلاش بىلەن ئۇنىڭ پەقەت سىرتىنى پاكىزلىغىلى بولىدۇ، ئىچىنى پاكلىغىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭدىن قاچا (تۆلۈمغا ئوخشاش) ياسالسا، قۇرۇق نەرسە قاچىلاشقا بولىدۇ، ھۆل نەرسە قاچىلاشقا بولمايدۇ، ئۇنىڭ ئۈك يۇزىدە نامار ئوقۇسا بولىدۇ، ئەتۇر تەرىتىدە ئوقۇشقا بولمايدۇ. بۇ ئىمام مالىكنىڭ قارىشى.

21. تەيەممۇم توغرىسىدا

206. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە سەرتقا چىقتۇق. بەيدائ (يەنە بىر بايانىدا زاتىل جەيش دېيىلىدۇ)[1] غا كەلگەندە مېنىڭ بويۇن زەنجىرىم ئۈزۈلۈپ چۈشۈپ كېتىپ، تاپالمىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئىزدەش ئۈچۈن توختىدى، كىشىلەرمۇ توختىدى. كىشىلەر سۇ ئېلىۋالمىغانىدى، كىشىلەرنىڭ ھەممىسى كېلىپ، دادام ئەبۇ بەكرنى تېپىپ: قارىغىنا ئائىشەنىڭ قىلغان ئىشىغا، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن باشقا جامائەتنىڭ ھەممىسنى توختاتتى. بۇ يەردە سۇمۇ بولمىسا، كۆپچىلىك سۇ ئېلىۋالمىغان تۇرسا، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بېشىنى تىزىمغا قويۇپ ئۇخلاۋاتاتتى. دادام مېنى ئەيىبلەپ: «سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن جامائەتنى بۇ يەردە توختىتىپ قويدۇڭ، بۇ يەردە سۇ بولمىسا، ھېچكىم سۇ ئېلىۋالمىغان تۇرسا قانداق بولغىنى، دېدى. ئۇ يەنە مېنى ئەيىبلەيدىغان نۇرغۇن سۆزلەرنى قىلدى ھەمدە قولى بىلەن مېنىڭ بېلىمگە نوقۇپ قويدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى چۆچۈتۈپ قويماي، دەپ چىداپ جىم تۇردۇم. سۇ يوق ئەھۋالدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇخلاپ، تاڭ يورۇغاندا ئويغاندى. بۇ چاغدا ئاللاھ تائالا تەيەممۇم[2] ھەققىدىكى ئايەتنى نازىل قىلدى (5- سۈرە 6- ئايەت). شۇنىڭ

---

(5) بارلىق ھايۋان (چوشقا ۋە ئىتمۇ) نىڭ تېرىسى ئاشلانغاندىن كېيىن ئىچى-تېشى بىرەڭ پاكلىنىدۇ. بۇ داۋۇدنىڭ ھەمدە ھەنەفى مەزھىپىدىكى ئىمام ئەبۇ يۈسۈپنىڭ كۆز قارىشى (تەشەببۇسى).

① بەيدائ ۋە زاتىل جەيش مەدىنە بىلەن خەيبەر ئارىلىقىدىكى ئىككى جاينىڭ ئىسمى. يەنە بىر بايانىدا بەيدائ مەككە بىلەن مەدىنە ئارىلىقىدا دېيىلىدۇ.

② ئىسلام دىنى ئاسانلىق ۋە قولايلىقنى تەشەببۇس قىلىدىغان دىن. توپا بىلەن تەيەممۇم قىلىش بولسا بىر خىل پاكىزلىقتا چىڭ تۇرۇش پرىنسىپى بولۇش بىلەن بىرگە ئۇممەتنى قىيىنچىلىقتىكى بىر خىل ئۇسۇل. نامازئوقۇش بولسا مەقسەت، نامازئۇچۇن يۇيۇنۇپ پاكىزلىنىش بولسا ۋاسىتە. سۇ يوق ياكى بولسىمۇ يۇيۇنغىلى بولمايدىغان ئەھۋال ئاستىدا، پاكىز توپا ياكى قۇم-

بىلەن كۆپچىلىك تەيەممۇم قىلدى. شۇ چاغدا ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەير: ئى ئەبۇ بەكرى جەمەتى، بۇ سىلەرنىڭ تۇنجى قېتىم ئىپلىپ كەلگەن ياخشىلىقىگلار ئەمەس، دېدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: بىز مىنگەن ھېلىقى تۆگىنى يېتىلەپ تۇرغۇزغاندا بويۇن زەنجىرىم ئاستىدىن تېپىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

207. شەقىق مۇنداق دېگەن: بىر قېتىم مەن ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد ۋە ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملار بىلەن بىرگە ئولتۇراتتىم، ئەبۇ مۇسا ئابدۇللاھتىن: ئەگەر بىر ئادەم جۇنۇپ بولۇپ قېلىپ بىر ئايغىچە سۇ تاپالمىسا، تەيەممۇم قىلىپ نامازئوقۇسا بولامدۇ؟① ﴿**ئۇنداقتا سىلەر ئەگەر جۇنۇپ بولساڭلار...**﴾ دېگەن ئايەتكە قانداق قارايسىلەر؟ دېدى. ئابدۇللاھ جاۋاب بېرىپ: ئەگەر بۇ ھەقتە ئۇلارغا ئاسانلىق بېرىلسە، ئۇلار پەقەت سۇ سوغۇق، دەپلا تەيەممۇم قىلىدۇ، دېدى. مەن: سىلەر مۇشۇ سەۋەب بىلەنلا بۇنداق قىلىشقا باشقىچە قارامسىلەر؟ دېدىم. ئابدۇللاھ: شۇنداق، دېدى. ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى ئۇنىڭغا: ئەجەپا سەن ئەممارنىڭ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ

سېغىز، تاش قاتارلىقلارغا قولىنى سۈركەپ ئىككى قولى بىلەن يۈزىنى سىلاپ تەيەممۇم قىلىپ، سىمۇزلۇق پاكلىنىش ئارقىلىق نامازئوقۇشنى مەقسەتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا بولىدىغانلىقى، ئىسلام دىنىنىڭ كىشىلەرگە ئاسانلىق بولۇش، تەسچىلىك بولماسلىق پرىنسىپىنى تولۇق ئىپادىلەپ بەرگەن، تەيەممۇم قىلىپ نامازئوقۇغاندا، ئەگەر نامازئوقۇپ بولغۇچە (ياكى ئوقۇۋاتقاندا)، يۇيۇنغۇدەك سۇ تېپىلغان بولسىمۇ، يۇيۇنۇپ قايتىدىن ئوقۇش ھاجەتسىز. چوڭ - كىچىك ناھارەتنى يۇزىدىغان ئامىللار تەيەممۇنىمۇ يۇزىدۇ. يۇيۇنغۇدەك سۇ بولسىمۇ تەيەممۇم يۇزۇلىدۇ. بىر قېتىملىق تەيەممۇم بىلەن ئۇدا بىر نەچچە قېتىملىق نامازئوقۇشقا بولىدىغان - بولمايدىغانلىق مەسىلىسىدە گەرچە ئوخشىمىغان كۆز قاراشلار بولسىمۇ، تەيەممۇمنىڭ كىشىلەرنىڭ شەرئىەت بەلگىلىمىلىرىنگە ئەمەل قىلىشنى قولايلاشتۇرۇش ئۈچۈن يولغا قويۇلغانلىقىدەك تۈپ ئاساسىي مەقسەتنى چىقىش قىلغان ھالدا قىيىنچىلىق شارائىتتا بىر قېتىملىق تەيەممۇم بىلەن بىر نەچچە قېتىملىق نامازئوقۇشقا بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى تەشەببۇسقا ئەمەل قىلسا بولىدۇ.

① ئەسلىي تېكىستتە تىرناق ئىچىدىكى مەزمۇن چۈشۈپ قالغان، «سەھىھۇلبۇخارى» ۋە «سەھىھۇلمۇسلىم»غا ئاساسەن تولۇقلاپ تەرجىمە قىلىندى ھەمدە چاسا تىرناق ئىچىگە ئېلىپ قويۇلدى. ھەدىستە ئېيتىلغان ئابدۇللاھ بولسا ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇدنى كۆرسىتىدۇ.

ئەنھۇغا ئېيتقان مۇنۇ سۆزىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ ئەممار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر قېتىم مېنى ۋەزىپە بىلەن سىرتقا ئەۋەتكەن. مەن جۇنۇپ بولۇپ قېلىپ، سۇ تاپالمىدىم. شۇنىڭ بىلەن مەن ھايۋانلار يەردە ئېغىنغاندەك تۆپىدا يوملىدىم. قايتىپ كەلگەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشۈپ بۇ ئىشنى ئېيتقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇنداق قىلساڭلا بولاتتى»، دەپ (ئوڭ) ئالقىنى بىلەن يەرگە ئۇرۇپ، ئاندىن قولىنى بوشقىنە سىلكىپ ئۇرۇشتۇرۇپ قويۇپ، شۇ ئالقىنى بىلەن سول قولى دۇمچىسىنى سىلىدى، ئاندىن ئىككى ئالقىنى بىلەن يۈزىنى سىلىدى. ئابدۇللاھ: سەن ئەجەبا ئۆمەرنىڭ ئەمرىنىڭ بۇ سۆزىگە قايىل بولمىغانلىقىنى بىلمەمسەن؟ دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

208. ئەممار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قېشىغا كېلىپ: مەن جۇنۇپ بولۇپ قېلىپ سۇ تاپالمىدىم دېدى. ئەممار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: ئېسىڭدە يوقمۇ؟ بىر قېتىم سەپەردە بىز بىللە ئىدۇق، سەن نامىاز ئوقۇمىدىڭ، مەن توپىدا يۇمۇلنۇپتىم، نامىاز ئوقۇدىم. كېيىن مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۇ ئىشنى ئېيتسام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن مۇنداق قىلساڭ كۆپايە ئىدى»، دەپ ئىككى ئالقىنى يەرگە ئۇرۇپ ئاندىن ئالقىنى پۈۈلۈپتىپ، يۈزىنى ۋە ئىككى قولىنىڭ دۇمبىسىنى سىلىغاندى، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

209. ئەبۇ جۇھەيمى ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىئىرى جەمەل[1] تەرەپتىن كېلىۋاتقاندا، بىر كىشى[2] ئۇچراپ سالام قىلغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جاۋاب قايتۇرمىغان، بەلكى بىر تامنىڭ قېشىغا بېرىپ قولىنى تۇپىغا سۈركەپ، يۈزى ۋە ئىككى قولىنى سىلىغاندىن كېيىن ھېلىقى كىشىگە جاۋاب سالام قايتۇرغان. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] بىئىرى جەمەل ـــ مەدىنە ئەتراپىدىكى بىر جاينىڭ نامى.

[2] ئىمام شافېينىڭ ئېيتىشىچە، ھەدىستە ئېيتىلغان «بىر كىشى» ئەبۇ جۇھەيمىنىڭ ئۆزى ئىكەن.

210. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: يولدا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا ئۇچراپ قالدىم، ئۇ چاغدا مەن جۇنۇپ ئىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام قولۇمنى تارتتى، مەن ئەگىشىپ بىردەم ماڭغاندىن كېيىن، ئۇ ئولتۇردى. مەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئاستا كېتىۋالدىم ۋە بىر خىلۋەت جايغا بېرىپ يۇيۇنىدۇم، قايتىپ كەلسەم، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام يەنىلا شۇ جايدا ئولتۇرغانكەن، ئۇ مەندىن: «ئەبۇ هۇرەيرە، نەگە باردىڭ؟» دەپ سورىدى، مەن ئەهۋالنى ئېيتقانىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «سۇبهاناللاه! ئى ئەبۇ هۇرەيرە مۇئمىن نىجىس (مەينەت) بولمايدۇ»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

22. هاجەتخانىغا كىرگەندە ئوقۇلىدىغان دۇئا توغرىسىدا

211. ئەنەس رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاه هەر قېتىم هاجەتخانىغا بارغاندا: «ئى ئاللاه! مېنى ئەركەك ۋە چىشى جىن-شەيتانلارنىڭ يامانلىقلىرىدىن ئۆز پاناهىڭدا ساقلىغىن»، دەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

23. ئولتۇرۇپ ئۇخلىغاندا تاھارەت بۇزۇلمايدىغانلىقى توغرىسىدا

212. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: نامازغا تەكبىر ئېيتىلغاندا رەسۇلۇللاه مەسچىتنىڭ سول تەرىپىدە بىر كىشى بىلەن پاراڭلىشىپ قالدى. رەسۇلۇللاه كەلمىگەچكە كۆپچىلىك كۈتۈپ تۇرىدۇق. هەتتا بەزىلەر ئولتۇرۇپ ئۇخلاپ قالدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

تۆتىنچى باب

نامازنىڭ

1. ئەزاننىڭ باشلىنىشى توغرىسىدا

213. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۇسۇلمانلار مەدىنىگە كەلگەن چاغدا نامازغا ئەزان توۋلايدىغانلار يوق ئىدى. بىر كۈنى كۆپچىلىك مۇشۇ ئىشنى مۇزاكىرە قىلىشتى. بەزىلەر خرىستىئانلاردەك بۇرغا چالايلى، دېيىشتى. بەزىلەر يەھۇدىيلاردەك سۇر (سۇناي) چالايلى، دېيىشتى. ئۆمەر: نېمىشقا مەخسۇس نامازغا چاقىرىدىغان كىشىدىن بىرنى سايلىمايسىلەر؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى بىلال، ئورنۇڭدىن تۇرغىن، كىشىلەرنى نامازغا چاقىرغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. ئەزاننىڭ سۆزلىرىنى ئىككى قېتىمدىن، تەكبىرنىڭ سۆزلىرىنى بىر قېتىمدىن ئوقۇشقا ئەمر قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

214. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كۆپچىلىك نامازغا چاقىرىشتا، ئوت يېقىش ۋە قوڭغۇراق چېلىش تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى. كېيىن بۇ يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلارنىڭ ئۇسۇلى دەپ قارىلىپ، بىلالغا ئەزاننى ئىككى قېتىمدىن، تەكبىرنى بىر قېتىمدىن ئېيتىش بۇيرۇلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئەزان ئاڭلىغان چاغدا مەزمۇنىغە ئەگىشىپ ئوقۇش، ئاندىن رەسۇلۇللاھقا دۇرۇت ئېيتىش، ئاندىن ئاللاھتىن رەسۇلۇللاھقا شاپائەت ھوقۇقى بېرىشكە دۇئا قىلىش توغرىسىدا

215. ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەسۇلۇللاھتىن بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر ئەزانىنى ئاڭلىغان چېغىڭلاردا، مەزمۇنىغە ئەگىشىپ ئوقۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. ئەزان ئېيتىشنىڭ مۇھىملىقى، شەيتاننىڭ ئەزاننى ئاڭلىغاندىن كېيىن قاچىدىغانلىقى توغرىسىدا

216. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قېتىم نامازغا چاقىرلىغاندا شەيتان ئەزاندىن قېچىپ، ئۇسۇرغىنىچە تىكۈېتىدۇ تاكى ئەزاننىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىمىغۇدەك يەرگە بېرىپ توختايدۇ. ئەزان ئوقۇلۇپ بولغاندا ئۇ يەنە قايتىپ كېلىدۇ. تەكبىر ئېيتىلغاندا ئۇ يەنە قېچىپ كېتىدۇ. تەكبىر ئېيتىلىپ بولغاندا ئۇ يەنە قايتىپ كېلىپ، نامازغا ئوقۇغۇچىنىڭ دىققىتىنى بۇزايدۇ ھەم ئۇنى ئازدۇرۇپ: سەن ئويلاپ باققىن، ئىلگىرى يادىڭغا ئالالمىغان پالانى ئىشنى يادىڭغا ئال، دەيدۇ-دە، نەتىجىدە نامازغا ئوقۇغان كىشى ئۆزىنىڭ زادى قانچە رەكئەت نامازغا ئوقۇغانلىقىنى بىلەلمەي قالىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. باشلانما تەكبىر، رۇكۇ ۋە رۇكۇدىن باشنى كۆتۈرگەندە ئىككى قولنى مۈرىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرۈش مۇستەھەملىكى سەجدىدە ئۇنداق قىلماسلىق توغرىسىدا

217. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تۆۋەندىكىلەرنى قىلغانلىقىنى كۆردۇم. نامازغا باشلانغاندا

ئىككى قولىنى مۇرىسى باراۋىردە كۆتۈرىدى، رۇكۇدا «ئەللاھۇ ئەكبەر» دېگەندىمۇ شۇنداق قىلىدى، رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرگەندىمۇ ئاشۇنداق قىلدى، «سەمىئاللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ» دېدى ۋە سەجدىدە ئۇنداق (قولىنى كۆتۈرمىدى) قىلمىغانىدى[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

218. ئەبۇ قىلابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ مالىك ئىبنى ھۇۋەيرىسنىڭ نامازغا تەكبىر ئېيتقانىدا ئىككى قولىنى كۆتۈرگەنلىكىنى، رۇكۇدىمۇ شۇنداق قىلغانلىقىنى، رۇكۇدىن تۇرغاندىمۇ شۇنداق قىلغانلىقىنى كۆردى. مالىك ئىبنى ھۇۋەيرىس مۇنداق دېگەنىدى: رەسۇلۇللاھ مۇشۇنداق نامار ئوقۇغانىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. نامازدىكى بارلىق ھەربىكەتلەردە تەكبىر ئېيتىلىدىغانلىقى، پەقەت رۇكۇدىن تۇرغاندا «سەمىئاللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ» دېيىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

219. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ، نامار ئوقۇغاندا بارلىق ھەربىكەتلەردە «ئەللاھۇ ئەكبەر» دەيتتى. ئۇ نامار ئوقۇپ بولغاندا: مەن سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىكى رەسۇلۇللاھغا ئەڭ ئوخشاش نامار ئوقۇيدىغىنىڭلار دەيتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

220. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامار باشلىغاندا ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. ئاندىن رۇكۇغا بارغاندا ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. ئاندىن «سەمىئاللاھۇ لىمەن ھەمىدە»نى رۇكۇدىن تۇرۇۋاتقاندا دەيتتى. ئاندىن ئۇ راۋۇرۇس ئۆرە تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن: «رەببەنا! ۋەلەكەل ھەمدۇ (ئى رەببىمىز! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر)» دەيتتى. ئاندىن سەجدىگە بارغۇچە ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. سەجدىدىن بېشىنى

---

[1] ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامار باشلىغاندا قولىنى بىرلا قېتىم كۆتۈرۈپ قايتا كۆتۈرمىگەن. (ئەبۇ داۋۇد تۇپلىغان. سەھىھ) شۇڭا، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىتتىپاقلىقىغا تەسىر يەتكۈزمىگەن ياخشى.

كۆتۈرگەندە ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. يەنە سەجدىگە بارغاندا ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. بېشىنى كۆتۈرگەندە ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. ئاندىن ئۇ مۇشۇ شەكىلدە نامازنىڭ بارلىق جەريانلىرىنى ئورۇنلايتتى. ئۇچىنچى رەكئەت ئۇچۇن تۇرغاندا يەنە ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى.[1] — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

221. مۇتەررىق ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ۋە ئىمران ئىبنى ھۇسەين ئەلى ئىبنى ئەبى تالىبنىڭ كەينىدە نامازغا ئۆتىدۇق. ئۇ سەجدىگە بارغاندا ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈرگەندە ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. ئۇ ئۇچىنچى رەكئەتكە تۇرغاندا ئەللاھۇ ئەكبەر دەيتتى. ئۇ نامازنى ئوقۇپ بولغاندا، ئىمران قولۇمنى تارتىپ تۇرۇپ: ئۇ ماڭا رەسۇلۇللاھ نىڭ نامىزىنى ئەسلەتتى دېدى. يەنە بىر رىۋايەتتە: ئۇ بىزگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىنى ئوقۇپ بەردى دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. نامازنىڭ ھەر رەكئىتىدە سۈرە فاتىھەنى ئوقۇشنىڭ ۋاجىپلىقى، ئۇنى ئوقۇشنى بىلمەيدىغانلارنىڭ ئۆزى بىلىدىغان باشقا سۈرىلەرنى ئوقۇسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

222. ئۇبادە ئىبنىسامىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «نامازدا سۈرە فاتىھەنى ئوقۇمىغان كىشى بۇ نامازنى ئوقۇمىغانغا ئوخشاش بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

223. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھەممە نامازدا سۈرە فاتىھە ئوقۇلىدۇ، رەسۇلۇللاھ بىزگە يۇقىرى ئاۋازدا ئوقۇغانلىرىنى، بىزمۇ سىلەرگە يۇقىرى ئاۋازدا ئوقۇپ بېرىمىز، ئۇ بىزگە پەس ئاۋازدا

---

[1] ئىمام رۇكۇدىن تۇرۇۋاتقاندا «ئاللاھ ھەمدىسىنى ئاڭلىدى» دېگەننى دېگەندىن كېيىن جامائەت «ئى بىزنىڭ رەببىمىز بارلىق ماختاش ساڭا خاستۇر (مەسۇبتۇر)» دەيدۇ. ئىمام بۇ ئىككى جۈملىنى ئوخشاش ۋاقىتتا ئوڭاپ دېمەيدۇ.

ئوقۇغانلىرىنى بىزمۇ سىلەرگە شۇنداق ئوقۇپ بېرىمىز، ئەگەر سىلەر نامازدا پەقەتلا سۈرە فاتىھەنىلا ئوقۇغان بولساڭلار نامىزىڭلار دۇرۇس بولىدۇ، ئەگەر باشقا سۈرىلەرنى قوشۇپ ئوقۇساڭلار تېخىمۇ ياخشى بولىدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

224. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەسچىتكە كىرگەندىن كېيىن بىر كىشى كىردى ۋە نامازغا ئوقۇدى. نامازنى ئوقۇپ بولۇپ، رەسۇلۇللاھقا سالام قىلدى، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ سالىمىغا جاۋاب سالام قىلىپ بولغاندىن كېيىن: «سەن نامازنى قايتا ئوقۇغىن، چۈنكى سەن نامازغا ئوقۇمىدىڭ» دېدى. ئۇ كىشى بېرىپ قايتا ئوقۇپ كېلىپ رەسۇلۇللاھقا سالام قىلدى. رەسۇلۇللاھ: «يەنە قايتا ئوقۇ، چۈنكى سەن نامازغا ئوقۇمىدىڭ»، دەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلىدى. ئۇ كىشى: سېنى بىزگە ھەق بىلەن ئەۋەتكەن ئاللاھ بىلەن قەسەم كى، مەن يەقەت مۇشۇنداقلا ئوقۇيالايمەن. سەن ماڭا قانداق ئوقۇشنى ئۆگىتىپ قويغىن، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سەن نامازغا تۇرغان چېغىڭدا ئەللاھۇ ئەكبەر دېگىن، ئاندىن سەن ئوقۇيالايدىغان سۈرىنى ئوقۇغىن، ئاندىن رۇكۇ قىلغىن، رۇكۇدا مەلۇم ۋاقىت تۇرىسەن، ئاندىن رۇكۇدىن ئۆرە تۇرىسەن، سەجدىدىمۇ مەلۇم ۋاقىت تۇرىسەن، ئاندىن بېشىڭنى كۆتۈرۈپ مەلۇم ۋاقىت ئولتۇرىسەن، ئاندىن يەنە سەجدە قىلىسەن، سەجدىدە مەلۇم ۋاقىت تۇرىسەن، سەن بارلىق نامىزىڭدا مۇشۇنداق قىل»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. نامازدا «بىسمىللاھ»نى ئۇنلۇك دېمەسلىكنىڭ پاكىتى توغرىسىدا

225. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەرلەر نامازنى الحمد لله رب العالمين بىلەنلا باشلايتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. تەشەھھۇد توغرىسىدا

226. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن نامازغا ئولتۇرساق مۇنداق دەيتتۇق: بەندىلەردىن ئاللاھقا سالام. جىبرىئىلغا سالام، مىكائىلغا سالام، پالانى كىشىگە سالام دەيتتۇق، رەسۇلۇللاھ نامازنى تۈگىتىپ بىزگە يۈزلىنىپ: «ئاللاھ ئۆزى سالامدۇر، (سالامنىڭ لۇغەت مەنالىرى «تىنچ-ئامانلىق» دېگەن بولىدۇ - ت)، سىلەردىن كىمكى نامازدا تەشەھھۇددا ئولتۇرىدىكەن: «تەل، بەدەن، مال ئارقىلىق قىلىنغان ئىبادەتلەر ئاللاھ ئۈچۈندۇر، ئى رەسۇلۇللاھ ساڭا سالام، ساڭا ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە بەركىتى بولسۇن، ئۆزىمىزگە ۋە ئاللاھنىڭ سالىھ بەندىلىرىگە ئامانلىق تىلەيمىز، دېسۇن، ئەگەر مۇشۇنداق دېسەڭلار مەيلى ئاسماندا ياكى زېمىندا بولسۇن ھەربىر سالىھ بەندىگە بۇ سالام يېتىدۇ. سىلەر يەنە: «گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى» دەڭلار، بۇنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن خالىغانچە دۇئا قىلساڭلار بولىدۇ»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. تەشەھھۇددىن كېيىنكى دۇرۇد توغرىسىدا

227. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەبى لەيلا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كەئب ئىبنى ئۈجرە ماڭا يولۇقۇپ: مەن رەسۇلۇللاھتىن ئېلىپ كەلگەن قىممەتلىك سوۋغىنى ساڭا تەقدىم قىلاي! دېدى، مەن: ئەمىسە ياخشىغۇ؟ قېنى ماڭا سوۋغا قىلغىن! دېدىم. ئۇ: ئى رەسۇلۇللاھ! سىلىگە قانداق سالام بېرىشىمىزنى ئاللاھ بىزگە ئۆگەتتى، سىلىنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا قانداق دۇرۇد ئېيتىمىز؟ دەپ سورىدۇق، رەسۇلۇللاھ: سىلەر مۇنداق دەڭلار: «ئى ئاللاھ! سەن مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە خۇددى ئىبراھىمغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە رەھىم قىلغاندەك رەھىم-شەپقەت قىلغىن! شۈبھىسىزكى، سەن مەدھىيىلەنگۈچىسەن، ھۆرمەتلىكسەن. ئى ئاللاھ! سەن مۇھەممەدكە ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە خۇددى ئىبراھىمغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە بەرىكەت ئاتا

قىلغاندەك بەربكەت ئاتا قىلغىن! شۇبھىسزكى، سەن مەدھىيىلەنگۈچىسەن، ھۆرمەتلىكسەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

228. ئەبۇ ھۇمەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كۆپچىلىك رەسۇلۇللاھقا: ئى رەسۇلۇللاھ! بىز ساڭا قانداق دۇرۇد ئېيتىمىز؟ دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: سىلەر مۇنداق دەڭلار دېدى: «ئى ئاللاھ! سەن مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئايالىلىرىغا ۋە ئەۋلادلىرىغا خۇددى ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىگە رەھىم قىلغاندەك رەھىم قىلغىن! مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئايالىلىرىغا ۋە ئەۋلادلىرىغا خۇددى ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىگە بەرىكەت ئاتا قىلغاندەك بەرىكەت ئاتا قىلغىن! شۇبھىسزكى، سەن مەدھىيىلەنگۈچىسەن، ھۆرمەتلىكسەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. زىكرى - تەسبىھ، ھەمدۇسانا ئوقۇش ۋە ئامىن دېيىش توغرىسىدا

229. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىمام: سەمىئاللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ (ئاللاھ ئۇنىڭغا ھەمدۇسانا ئوقۇغۇچىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ)، دېگەن چاغدا سىلەر: رەببىنا! ۋەلەكەل ھەمدۇ (ئى بىزنى پەرۋىش قىلغۇچى ئاللاھ! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر)، دەڭلار. چۈنكى، كىمنىڭ سۆزى پەرىشتىنىڭ سۆزىگە ئۇدۇل كەلسە، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

230. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن بىرەيلەن ‹ئامىن› دېگەن چاغدا، ئاسماندا پەرىشتىلەرمۇ ئامىن دەيدۇ. بۇ چاغدا كىمنىڭ ‹ئامىن›نى دېيىشى پەرىشتە بىلەن ئۇدۇل كېلىپ قالسا، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

231. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ئىمام سۈرە فاتىھەنى ئوقۇپ، ﴿ۋەلەززالليىن﴾ دېسە، سىلەر ئامىن دەڭلار. چۈنكى، كىمنىڭ دېگىنى پەرىشتىنىڭ دېگىنىگە ئۇدۇل كەلسە، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

[1] رەسۇلۇللاھ «ئامىن» نى تۆۋەن ئاۋازدا دەيتتى. (ئىمام ھاكىم تورلىغان سەھىھ)

12. ئىمامغا ئەگىشىش توغرىسىدا

232. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئاتتىن يىقىلىپ چۈشۈپ، ئوڭ بۇقىنى سۈرۈلۈپ كەتكەندە بىز ئۇنى كۆرگىلى كەلدۇق، ئۇزاق ئۆتمەي نامازنىڭ ۋاقتى توشتى، رەسۇلۇللاھ ئولتۇرغان ھالەتتە بىزگە ئىمام بولۇپ نامار ئوقۇدى، بىزمۇ ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇدۇق، نامازنى تۈگىتىپ بولۇپ: «ئىمامنى سايلاشتىن مەقسەت ئۇنىڭغا ئەگىشىش ئۈچۈندۇر، ئەگەر ئىمام ئەللاھۇ ئەكبەر دېسە، سىلەرمۇ ئەللاھۇ ئەكبەر دەڭلار، ئەگەر ئۇ رۇكۇ قىلسا، سىلەرمۇ رۇكۇ قىلىڭلار، ئۇ رۇكۇدىن تۇرسا، سىلەرمۇ تۇرۇڭلار، ئەگەر ئۇ: ‹سەمىئەللاھۇ لىمەنھەمىدە (ئاللاھ ئۇنىڭغا ئېيتىلغان ھەمدۇسانانى ئاڭلاپ تۇرىدۇ)› دېسە، سىلەر: ‹رەببەنا! ۋەلەكەل ھەمدۇ (ئى رەببىمىز! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا خاستۇر)› دەڭلار، ئەگەر ئۇ سەجدە قىلسا، سىلەرمۇ سەجدە قىلىڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

233. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ مىجەزى يوق بولۇپ قېلىپ، نامازنى ئۆيدە ئولتۇرۇپ ئوقۇدى. جامائەت ئۇنىڭ كەينىدە ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىمۇ ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇشقا ئىشارەت قىلدى. نامار تۈگىگەندە رەسۇلۇللاھ: «ئىمام بەلگىلەشتىن مەقسەت — كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا ئەگىشىشى ئۈچۈندۇر، ئەگەر ئۇ رۇكۇ قىلسا، سىلەرمۇ رۇكۇ قىلىڭلار، ئۇ رۇكۇدىن تۇرسا، سىلەرمۇ تۇرۇڭلار، ئۇ ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇسا، سىلەرمۇ ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

234. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىمام بەلگىلەشتىن مەقسەت كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ نامار ئوقۇشى ئۈچۈندۇر. ئەگەر ئىمام ئەللاھۇ ئەكبەر دېسە، سىلەرمۇ ئەللاھۇ ئەكبەر دەڭلار. ئەگەر ئۇ رۇكۇ قىلسا، سىلەرمۇ ئەگىشىپ رۇكۇ قىلىڭلار. ئەگەر ئۇ: ‹سەمىئەللاھۇ لىمەنھەمىدە (ئاللاھ ئۇنىڭغا ئېيتىلغان مەدھىيىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ)› دېسە، سىلەر: ‹رەببەنا!

ۋەلەكەل ھەمدۇ (ئى رەببىمىز! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا خاستۇر)، دەڭلار، ئەگەر ئۇ سەجدە قىلسا، سىلەرمۇ سەجدە قىلىڭلار، ئەگەر ئۇ ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇسا، سىلەرمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ، ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئەگەر ئىمام كېسەل بولۇپ قالسا، سرتقا چىقىپ كەتسە ياكى باشقا ئىشلار يۈز بېرىپ قالسا، باشقا كىشى ۋاكالىتەن ئىمام بولۇپ، نامازغا ئىمامىلىق قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

235. ئۇبەيدۇللا ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشىنى ئىزدەپ بېرىپ ئۇنىڭغا: سەن رەسۇلۇللاھ كېسەلى توغرىلىق سۆزلەپ بەرگىن، دېدىم. ئۇ: بولىدۇ، رەسۇلۇللاھ كېسەل بولۇپ قالغانىدا: «كىشىلەر نامار ئوقۇدىمۇ؟» دەپ سورىدى، بىز: ياق، ئۇلار سېنى ساقلاپ تۇرۇشىدۇ، دىدۇق. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ماڭا داستا ئازراق سۇ تەييارلاپ بېرىڭلار»، دېدى، بىز سۇ تەييارلاپ بەردۇق، ئۇ ئەمدىلا ئولتۇرۇپ تاھارەت ئېلىشىغىلا ھوشىدىن كېتىپ قالدى، رەسۇلۇللاھ ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن: «كىشىلەر نامار ئوقۇدىمۇ؟» دەپ سورىدى. بىز: ياق، ئۇلار سېنى ساقلاۋاتىدۇ، دېدۇق، مۇشۇنداق ئۇچ قېتىم تەكرارلانغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ھوشىغا كېلىپ: «كىشىلەر نامار ئوقۇدىمۇ؟» دەپ سورىدى. بىز: ياق، كۆپچىلىك مەسچىت ئىچىدە يىغىلىپ سېنىڭ ئۇلارغا خۇپتەن نامزىنى ئوقۇپ بېرىشىڭنى ساقلاۋاتىدۇ، دېدۇق. رەسۇلۇللاھ ئەبۇ بەكرىنى چاقىرىپ كېلىپ: «ئاللاھنىڭ ئەلچىسى سېنى كۆپچىلىككە ئىمام بولۇپ نامار ئوقۇشقا بۇيرۇيدۇ» دېدى. ئەبۇ بەكرى دىلى يۇمشاق ئادەم، ئى ئۆمەر! سەن جامائەتكە ئىمام بولۇپ نامار ئۆتىگىن، دېدى. ئۆمەر: سەن جامائەتكە ئىمام بولۇشقا ئەڭ لايىق، دېدى. ئۇ كۈنلەردە ھەممە نامازلارنى ئەبۇ بەكرى ئىمام بولۇپ ئوقۇدى، بىر كۈنى رەسۇلۇللاھ ئۆزىنىڭ سەل ياخشى بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ئىككى كىشىنىڭ يۆلەشتۇرۇشى بىلەن پېشىن نامزىغا چىقتى. بۇلارنىڭ بىرى ئابباس ئىدى، بۇ چاغدا ئەبۇ

بەكرى ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇۋاتقانىدى، ئۇ رەسۇلۇللاھنىڭ چىققانلىقىنى كۆرۈپ ئارقا سەپكە چېكىنمەكچى بولدى، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا ئاۋۇالقىدەكلا تۇرۇۋېرىش توغرۇلۇق ئىشارەت قىلدى. رەسۇلۇللاھ: «ئىككىگلار مېنىڭ ئۇنىڭ يانغا تەرىپىگە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇڭلار»، دېدى. ئۇ ئىككىلەن رەسۇلۇللاھنى ئەبۇ بەكرىنىڭ يېنىغا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇشتى. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ ناماز ئوقۇدى. كۆپچىلىك ئەبۇ بەكرىگە ئەگىشىپ ناماز ئوقۇدى. شۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ ئولتۇرۇپ ناماز ئوقۇغانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئۇبەيدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببباس بىلەن كۆرۈشۈپ ئۇنىڭغا: مەن ساڭا ئائىشىدىن ئاڭلىغان رەسۇلۇللاھنىڭ كېسەل ئەھۋالى توغرىسىدىكى گەپنى دەپ بېرەيمۇ؟ دېدىم. ئۇ: دېگىن! دېدى. مەن ئائىشىدىن ئاڭلىغىنىمنى ئۇنىڭغا دەپ بەردىم. ئۇ: ھېچنەرسىنى ئىنكار قىلمايۋ پەقەتلا، ئائىشە ساڭا ئاببباس بىلەن چىققان يەنە بىرىنى دەپ بەردىمۇ؟ دەپ سورىدى. مەن: ياق دېدىم. ئۇ: ئۇ كىشى ئەلى ئىدى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

236. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئېغىر كېسەل بولۇپ قالدى. ئۇ باشقا خوتۇنلىرىدىن مېنىڭ ھۇجرامغا بېرىپ يېتىپ مېنىڭ كۈتۈشۈمگە رۇخسەت قىلىشنى ئۆتۈندى. ئۇلار قوشۇلۇشتى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ ئىككى كىشىنىڭ ھەمراھلىقىدا ئۆيدىن چىقتى. ئۇنىڭ ئاياغلىرى يەردە ئىز قالدۇرۇپ ماڭدى. رەسۇلۇللاھنى ئاببباس بىلەن يەنە بىر كىشى يۆلەۋالغانىدى. بايان قىلغۇچى ئۇبەيدۇللا مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئاببباسقا ئائىشە دەپ بەرگەن بۇ گەپلەرنى دەپ بەرسەم، ئۇ: سەن ئائىشە ساڭا دەپ بەرمىگەن ھېلىقى كىشىنىڭ ئىسمىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن؟ دېدى. مەن: بىلمەيمەن، دېدىم. ئۇ: ئۇ بولسا ئەبۇ تالىبنىڭ ئوغلى ئەلى ئىدى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

237. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ كېسىلىدىن خەۋەر ئېلىۋاتقان مەزگىلدە، رەسۇلۇللاھنىڭ كېسىلى بەزىدە ئۆزگىرىپ قالاتتى. مېنىڭ كۆڭلۈمنى پاراكەندە قىلىدىغىنى، رەسۇلۇللاھنىڭ كەينىدە كىشىلەر ياخشى كۆرىدىغان بىر كىشىنىڭ ئۇزاق ۋاقىت تۇرغىنى

ئىدى. مەن كىشىلەرنىڭ رەسۇلۇللاھ تۇرغان يەردە ئۇزاق تۇرۇشىنى يەختىسزلىك دەپ قارىمايمەن. لېكىن، مەن ئۇ ئورۇنغا رەسۇلۇللاھنىڭ ئەبۇ بەكردىن باشقا كىشىنى قويۇشنى خالايتتىم. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

238. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولۇپ كەتكەن شۇ قېتىمقى ئاغرىق مەزگىلىدە، نامازنىڭ ۋاقتى توشۇپ بىر كىشى ئەزان توۋلىدى. رەسۇلۇللاھ: سىلەر ئەبۇ بەكرىنى ئىمام قىلىپ نامار ئوقۇڭلار، دېدى. بۇ چاغدا بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا: ئەبۇ بەكرىنىڭ كۆڭلى بەكلا يۇمشاق، ئۇ سىزنىڭ ئورنىڭدا تۇرسا كىشىلەرگە نامار ئوقۇپ بېرەلمەيدۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا بۇ گەپنى قايتا دېدى. ئۇلار مۇ قايتا دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۈچىنچى قېتىمدا: «ئى ئاياللار! سىلەر يۇسۇپنىڭ يېنىدىكى ئاياللارغا ئەجەپ ئوخشايدىكەنسىلەر، سىلەر ئەبۇ بەكرىنى ئىمام قىلىڭلار»، دېدى، ئەبۇ بەكرى كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ نامار ئوقىدى. بىردەمدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ بىر ئاز ياخشى بولۇپ قالغاندەك ھېس قىلىپ، ئىككى كىشىنىڭ يۆلىشى بىلەن مەسجىتكە چىقتى. ئاغرىق دەستىدىنمىكىن، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئىككى پۇتىنىڭ يەردە سۆرىلىپ ئىز قالدۇرغانلىقىنى كۆرگەندەك بولدۇم. رەسۇلۇللاھنىڭ چىققانلىقىنى كۆرۈپ ئەبۇ بەكرى كەينىگە چېكىنمەكچى بولدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنى قوزغالماسلىققا ئىشارەت قىلىپ، كىشىلەرنىڭ يۆلىشى بىلەن ئەبۇ بەكرىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ نامار ئوقۇدى. جامائەت ئەبۇ بەكرىگە ئەگىشىپ نامار ئوقۇدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

239. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ كېسىلى ئېغىرلاشقان مەزگىللەردە بىلال نامار ئۈچۈن ئەزان توۋلىدى. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئەبۇ بەكرىنى ئىمام قىلىپ نامار ئوقۇڭلار» دېدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ بەكرى بىر دىلى يۇمشاق ئادەم، ئۇ سەن تۇرغان يەرگە دەسسەپ نامار ئوقۇيالمايدۇ، ئۆمەرنى بۇيرۇمامسەن؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئەبۇ بەكرىنى ئىمام قىلىپ نامار ئوقۇڭلار» دېدى. مەن ھەفسىگە: سەن رەسۇلۇللاھقا: ئەبۇ بەكرى بىر دىلى يۇمشاق ئادەم، ئۇ سەن تۇرغان يەرگە دەسسەپ نامار ئوقۇيالمايدۇ، ئۆمەرنى بۇيرۇمامسەن؟ دېگىن، دېدىم. بۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ: «سىلەر يۇسۇپ دەۋرىدىكى ئاياللارغا ئوخشاش ئىكەنسىلەر، سىلەر يەنىلا ئەبۇ بەكرىنى ئىمام قىلىڭلار» دېدى.

نامازباشلانغاندا رەسۇلۇللاھ سەل ياخشى بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ئىككى كىشىنىڭ يېتىلىشى بىلەن مەسچىتكە كىردى، ئۇنىڭ پۇتلىرى يەردە سۆرىلىپ مەسچىتكە بارغۇچە يەردە ئىز قالدۇرغانىدى. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھنىڭ كىرگەنلىكىنى ھېس قىلىپ، ئارقىغا چېكىنمەكچى بولۇۋېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنى شۇ پېتى تۇرۇۋېرىشكە ئىشارەت قىلىپ، ئەبۇ بەكرىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرۇپ نامازئوقۇدى. ئەبۇ بەكرى ئۆرە تۇرۇپ نامازئوقۇدى. رەسۇلۇللاھ ئولتۇرۇپ نامازئوقۇدى. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھقا ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇدى. جامائەت ئەبۇ بەكرىگە ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

240. ئەنەس ئىبنى مالىك ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆز ۋاقتىدا رەسۇلۇللاھنىڭ ئەتراپىدا يۈرۈپ ئۇنىڭ خىزمىتىنى قىلاتتى ۋە ئۇنىڭغا ھەمراھ بولاتتى. رەسۇلۇللاھ تۆگەپ كەتكەن كېسىلدە، ئەبۇ بەكرى ئۇلار نامازئوقۇپ بەردى. دۇشەنبە كۈنى جامائەت سەپكە تىزىلىپ نامازغا تۇرغاندا، رەسۇلۇللاھ ھۇجرىسىنىڭ پەردىسىنى قايرىپ ئۆرە تۇرغان ھالەتتە بىزگە قارىدى. ئۇنىڭ چىرايى قۇرئاننىڭ بەتلىرىدەك ئاقىرىپ كەتكەنىدى. رەسۇلۇللاھ بىزگە قاراپ كۈلدى. بىز رەسۇلۇللاھنى كۆرگەندىن كېيىن ناھايىتى خۇشال بولۇپ كەتتۇق. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھنى چىقىپ نامازغا تۇرىدىغان بولدى، دەپ ئويلاپ ئارقا سەپكە چېكىنمەكچى بولدى. رەسۇلۇللاھ بىزگە نامازنى ئوقۇۋېرىشنى ئىشارەت قىلىپ پەردىنى يېپىۋەتتى، ئۇ شۇ كۈنى ئالەمدىن ئۆتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

241. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ بىزگە ئىمام بولۇپ نامازئوقۇمىغىنىغا ئۈچ كۈن بولغانىدى. نامازۋاقتى توشقاندا ئەبۇ بەكرى نامازباشلاش ئۈچۈن ئالدىغا ئۆتتى. دەل مۇشۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ پەردىنى ئاچتى. رەسۇلۇللاھنىڭ چىرايى كۆرۈنگەندە، بىز مۇنداق چىرايلىق يۈزنى زادىلا كۆرۈپ باقمىغانلىقىمىزنى ھېس قىلدۇق. ئۇ ئەبۇ بەكرىنىڭ داۋاملىق ئالدىغا ئۆتۈپ نامازئوقۇپ بېرىشىنى ئىشارەت قىلىپ پەردىنى چۈشۈرۈۋەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ئالەمدىن ئۆتكۈچە رەسۇلۇللاھ بىز بىلەن زادىلا يۈز كۆرۈشمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

242. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ كېشىلەر بولۇپ قالدى، كېيىنكى ئېغىزلىغاندا رەسۇلۇللاھ: «ئەبۇ بەكرى ئىمام بولۇپ نامار ئوقىسۇن» دېدى. ئائىشە شۇ زامانلا: ئەبۇ بەكرى بەكلا كۆڭلى يۇمشاق ئادەم، ئۇ سېنىڭ ئورنىڭدا تۇرسا ھەرگىزمۇ ئىمام بولۇپ نامار ئوقۇيالمايدۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئەبۇ بەكرىنى ئىمام قىلىپ نامار ئوقۇۋېرىڭلار» دېدى. ئائىشە ھېلى دېگەن گېپىنى يەتە تەكرارلىدى. رەسۇلۇللاھ: «سىز-ئەبۇ بەكرىنى كىشىلەرگە نامار ئوقۇپ بېرىشكە بۇيرۇك! سىلەر ھەقىقەتەنمۇ يۇسۇپ دەۋرىدىكى ئاياللارغا ئوخشايدىكەنسىلەر» دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزى ئەبۇ بەكرىگە يەتكۈزۈلدى، ئۇ رەسۇلۇللاھ ھايات ۋاقتىدا ئىمام بولۇپ نامار ئوقۇپ بەردى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. نامار ئۈستىدە ئىمام مەلۇم سەۋەبتىن سەپتىن چېكىنمەكچى بولسا، ئەگەر باشقىلارنى ئورنىغا تۇرغۇزغاندا نامار بۇزۇلۇپ كېتىشتىن قورقمىسا، ئۆزى بىلەن بىر سەپتىكى بىر كىشىنى ئىمام قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

243. سەھل ئىبنى سائىدىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بەنى ئەمىر ئىبنى ئەۋف قەبىلىسىگە جېدەل ماجىرانى كېلىشتۈرگىلى كەتتى. نامار ۋاقتى بولدى. مەزىن ئەبۇ بەكرىنى ئىزدەپ بېرىپ: نامار ۋاقتى بولۇپ قالدى، كىشىلەرگە نامار ئۈتەپ بېرەمسەن؟ دېدى، ئەبۇ بەكرى: بولىدۇ - دەپ، نامازنى باشلىۋەتتى. كۆپچىلىك نامار ئوقۇۋاتقان چاغدا رەسۇلۇللاھ قايتىپ كەلدى ۋە سەپتە تۇردى. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر چاۋاك چالدى، لېكىن، ئەبۇ بەكرى يان تەرىپىگە قارايمۇ قويماي، ئاۋۋالقىدەك نامار ئوقۇۋەردى. كۆپچىلىك تېخىمۇ قاتتىق چاۋاك چېلىشتى. ئەبۇ بەكرى كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ رەسۇلۇللاھنى كۆردى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا ئورنىدىن مىدىرلىماسلىقنى ئىشارەت قىلدى. ئەبۇ بەكرى ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇنىڭغا بۇيرۇق شەرەتنى بەرگەنلىكىگە ئاللاھقا ھەمدۇسانا بىلدۈردى. بىردەمدىن كېيىن ئەبۇ بەكرى كەينىكى سەپكە چېكىندى. رەسۇلۇللاھ ئالدىغا ئۆتۈپ نامار ئوقۇدى. نامار ئوقۇپ

بولغاندىن كېيىن: ئى ئەبۇ بەكرى! مەن سېنىڭ ئىمام بول دەپ بۇيرۇسام، نېمىشقا شۇ يەردە مەزمۇت تۇرۇپ نامازنى ئوقۇۋەرمەيسەن؟ دېدى، ئەبۇ بەكرى: مېنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ نامازنى ئوقۇش سالاھىيىتىم يوق، دېدى. رەسۇلۇللاھ جامائەتكە قاراپ: «مەن سىلەرنىڭ قىزغىن چاۋاك چالغىنىڭلارنى بايقىدىمغۇ؟ كىمكى نامازدا بىر ئىش بولىدىكەن، ‹سۇبھانااللاھ› دېسۇن، ‹سۇبھانااللاھ› دېسەڭلارلا كىشىلەر سىلەرگە دىققەت قىلىدۇ، پەقەت ئاياللارلا نامازدا چاۋاك چالسا بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. نامازدا خاتالىق كۆرۈلگەندە ئەرلەرنىڭ «سۇبھانەللاھ» دېيىشى ۋە ئاياللارنىڭ چاۋاك چېلىشى توغرىسىدا

244. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «نامازنى ئوستىدە (خاتالىق كۆرۈلگەندە) ئەرلەر ‹سۇبھانااللاھ› دەيدۇ، ئاياللار چاۋاك چالىدۇ».[1]

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. نامازنى ھېيىققان ھالدا، مۇكەممەل ئوقۇش توغرىسىدا

245. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر مېنى ئالدى تەرەپىنىلا كۆرۈپ تۇرىدۇ، دەپ قارامسىلەر؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ نامازدىكى ھېيىقىشىڭلارنى ۋە قىلغان رۇكۇلىرىڭلارنى مەندىن يوشۇرالمايسىلەر، مەن راستتىنلا كەينىمدىن سىلەرنى ئېنىق كۆرۈپ تۇرىمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئىمام نەۋەۋى: قول ئۇرۇش بىلەن چاۋاك چېلىش ئوخشىمايدۇ. قول ئۇرۇش بولسا ئوڭ قولنىڭ ئالقىنىنى سول قولنىڭ دۈمبىسىگە ئۇرۇشتىن چىققان ئاۋاز، چاۋاك چېلىش بولسا ئىككى قولنىڭ ئالقىنىنى ئۆزئارا ئۇرۇش. نامازدا ئىمامنى ئەسلىتىپ ئىش تۇغۇلغاندا ئايال كىشى قول ئۇرسا بولىدۇ. ئەگەر ئويۇن — چاخچاقتەك چاۋاك چالسا نامازنى بۇزۇلىدۇ، دېگەن.

246. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر سەجدە ۋە رۇكۇدا مەزمۇت تۇرۇڭلار». ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن كەينىمدىن سىلەرنى ئېنىق كۆرۈپ تۇرىمەن ۋە يەنىدە «سىلەر رۇكۇ ۋە سەجدە قىلغاندا گەرچە مېنىڭ كەينىمدە بولساڭلار مۇ مەن سىلەرنى ئېنىق كۆرەلەيمەن» دەيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. رۇكۇ ۋە سەجدىدە ئىمامدىن ئىلگىرى بولسا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

247. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار بېشىنى ئىمامدىن ئىلگىرى كۆتۈرسە، شۇ كىشى بېشىنى ئاللاھنىڭ ئېشەك بېشىدەك قىلىپ قويۇشىدىن قورقمامدۇ؟ ياكى ئۇنىڭ سىياقىنى ئېشەك سۈرەتلىك قىلۋېتىشىدىن قورقمامدۇ؟»

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. سەپنى رۇسلاش توغرىسىدا

248. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سەپلىرىڭلارنى تۈزلەڭلار، چۈنكى سەپنىڭ تۈزلىنىشى نامازنىڭ تولۇق ئادا تاپقانلىقىدۇر».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

249. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر سەپنى تۈزلەڭلار، چۈنكى مەن كەينىمدىن سىلەرنى كۆرۈپ تۇرىمەن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

250. نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سېپىڭلارنى رۇسلاڭلار، بولمىسا ئاللاھ يۈزۈڭلارنى كەينى تەرىپىڭلەرگە تولغاپ قويىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

251. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ئۇلار بىرىنچى سەپ بىلەن مەزمۇن بولۇشنىڭ ئەۋزەللىكىنى بىلگەن بولسا، چوقۇم چەك تاشلايتتى، ئەگەر ئۇلار نامازغا بالدۇر بېرىشنىڭ ئەۋزەللىكىنى بىلسە ئىدى، چوقۇم ئۇنىڭغا ئالدىرىشاتتى ھەم بامدات نامىزى بىلەن خۇپتەن نامىزىنىڭ مۇھىملىقىنى بىلسە ئىدى، ئۇمىلەپ بولسىمۇ كەلگەن بولاتتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. ئەرلەرنىڭ كەينىدە تۇرۇپ نامازئۆتىگەن ئاياللارنىڭ، ئەرلەر سەجدىدىن قوپقاندا ئاندىن سەجدىدىن قوپۇشى توغرىسىدا

252. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بەزى ئەرلەر رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ نامازئوقۇغاندا، ئىشتىنىنى بالىلاردەك بويۇنلىرىغا باغلىشۋالاتتى، بۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ ئاياللارغا: «سىلەر ئەرلەر سەجدىدىن قوپۇپ راۋۇرۇس ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئاندىن بېشىڭلارنى كۆتۈرۈڭلار، جۇمۇ؟» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. ناتوغرا ئىشلارنى كەلتۈرۈپ چىقارمايدىغان ئاياللارنىڭ مەسچىتكە كىرىشىگە بولىدىغانلىقى، ئەمما خۇش پۇراق ئىشلىتىشىگە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

253. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاياللىرىڭلار سىلەردىن مەسچىتكە بېرىپ نامازئوقۇشنى ئۆتۈنگەندە، ئۇلارنى توسىساڭلار بولمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

254. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەرنىڭ دەۋرىدە بىر ئايال جامائەت بىلەن بىللە بامدات ۋە خۇپتەن نامىزىنى مەسچىتتە ئوقۇيتتى، بىز كىشى ئۇنىڭغا: سەن نېمىشقا جامائەت نامىزىغا بارىسەن؟ سەن بىلىشىڭ مۇمكىن، ئۆمەر ئاياللارنىڭ ئاشۇنداق قىلىشىغا

ئۆچ! دېدى، ھېلىقى ئايال: ئۆمەر مېنى چەكلىمىدىڭغۇ؟ دېدى، ئۆمەرنىڭ سېنى چەكلىمەسلىكىدىكى سەۋەب، ئۇ رەسۇلۇللاھنىڭ: «سىلەر ئاللاھنىڭ دېدەكلىرىنى ئاللاھنىڭ مەسچىتىدىن توسماڭلار» دېگەن سۆزىگە ئەمەل قىلغانلىقى ئۈچۈن ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

255. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر رەسۇلۇللاھ ئايالىلار قىلغان ئىشلارنى بىلسە ئىدى، ئۇ چوقۇم ئايالىلارنىڭ مەسچىتكە كىرىشىنى چەكلىگەن بولاتتى، خۇددى بەنى ئىسرائىل ئايالىلىرى چەكلەنگەنگە ئوخشاش. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. نامازدا قىرائەتنى ئۈنلۈك ئوقۇسا زەرمەر يېتىپ قېلىش خەۋپى بوپ قالسا، ئوتتۇراھال ئوقۇش لازىملىقى توغرىسىدا

256. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەككىدە مەخپىي ھالدا دىنىي تەشۇىق قىلىۋاتقان مەزگىللەردە (ساھابىلەرنى باشلاپ نامار ئوقۇغاندا نامازدا قىرائەتنى بىرئاز يۇقىرى ئاۋازدا قىلغانلىقى ئۈچۈن) مۇشرىكلار ئاڭلاپ قېلىپ، قۇرئانغا، قۇرئان نازىل قىلغۇچىغا ۋە تارقاتقۇچىغا ھاقارەت قىلىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ: ﴿**سەن نامازنى بەكمۇ يۇقىرى ياكى بەكمۇ تۆۋەن ئوقۇمىغىن**﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. بەكمۇ يۇقىرى ئوقۇما دېگىنى مۇشرىكلارغا ئاڭلاتما دېگەنلىك ئىدى. بەكمۇ تۆۋەن ئوقۇما دېگىنى ساھابىلەر ئاڭلىمايلا قالمىسۇن دېگىنى ئىدى. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**سەن ئوتتۇراھال ئاۋازدا ئوقۇغىن**﴾، سەن ساھابىلەرگە ئاڭلاتساڭ ھەم يۇقىرى ئوقۇمىساڭ، ئۇلار قۇرئانغا ھاقارەت قىلالمايدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

22. بىر كىشى قۇرئان ئوقۇۋاتقاندا جىم تۇرۇپ ئاڭلاش توغرىسىدا

257. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ مۇنداق دېگەن: ﴿**سەن قۇرئان ئايەتلىرى نازىل بولۇۋاتقاندا ئەگىشىپ ئوقۇش ئۈچۈن**

تىللىرىڭنى مىدىرلاتمىغىن﴾. ئىلگىرى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام قۇرئان ئايەتلىرىنى ئېلىپ چۈشكەندە، رەسۇلۇللاھ تىلىنى مىدىرلاتقانلىقى ئۈچۈن كالپۇكلىرى بەك قاتتىق تىترەپ كېتەتتى، ھەتتا بۇنى كىشىلەرمۇ بىلەلەيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ: ﴿**قىيامەت كۈنى بىلەن قەسەمكى، سەن ئۈنى ئەگىشىپ ئوقۇش ئۈچۈن تىللىرىڭنى مىدىرلاتمىغىن، ئۈنى يىغىپ توپلاپ بېرىش ھەم ئوقۇپ بېرىش بىزنىڭ ۋەزىپىمىزدۇر**﴾ دېگەن. ئايەتنى نازىل قىلدى. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىز، ئۈنى قەلبىڭگە توپلاش ۋە ئۈنى ساڭا ئوقۇپ بېرىشتۇر**﴾، ﴿**بىز ئۈنى ئوقۇپ بېرىۋاتقاندا ھەم نازىل قىلىۋاتقاندا سەن جىم تۇرۇپ ئاڭلىغىن**﴾، ﴿**ئۈنى چۈشەندۈرۈپ بېرىش بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىزدۇر**﴾ مەن ئۈنى سېنىڭ تىلىڭ بىلەن چۈشەندۈرىمەن. كېيىن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام قايتا كەلگەن چاغدا رەسۇلۇللاھ جىم تۇرۇپ ئاڭلىدى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كەتكەندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ ئاللاھ رۇخسەت قىلغان ئۇسۇل بويىچە ئوقۇدى.

— بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

258. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆز ۋاقتىدا قۇرئان نازىل بولغان چاغدا، رەسۇلۇللاھ ناھايىتى ھاياجانلىنىپ ۋە جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن كالپۇكلىرى ناھايىتى قاتتىق تىترەپ كەتكەچكە، ئاللاھ: ﴿**سەن يېتىشىپ ئوقۇش ئۈچۈن تىللىرىڭنى مىدىرلاتمىغىن**﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. مەن سىلەرگە رەسۇلۇللاھقا ئايەت نازىل بولۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ كالپۇكىنىڭ قانداق ھىدىرلىغانلىقىنى دوراپ بېرەي دەيدۇ، سەئىد دېگەن ساھابە: مەن ئىبنى ئابباسنىڭ كالپۇكلىرىنىڭ قانداق ھىدىرلىغانلىقىنى دوراپ بېرەي، دەيدۇ. ئاللاھ: ﴿**سەن يېتىشىپ ئوقۇش ئۈچۈن تىللىرىڭنى مىدىرلاتمىغىن، ئۈنى يىغىپ توپلاش ۋە ئوقۇپ بېرىش بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىزدۇر**﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئايەتتىكى يىغىپ توپلاش دېگەن سۆز رەسۇلۇللاھنىڭ قەلبىگە نازىل قىلىشنى كۆرسىتىدۇ، ئۈنى ساڭا ئوقۇپ بېرىمىز دېگىنى قۇرئاننى كۆرسىتىدۇ، ﴿**بىز ساڭا ئۈنى ئوقۇپ بېرىۋاتقاندا سەن جىم تۇرۇپ ئاڭلىغىن**﴾، دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسى، سەن جىم تۇرغىن، ئۈنى ئوقۇپ بېرىش ۋە ئۈنى چۈشەندۈرۈپ بېرىش بىزنىڭ

مەسئۇلىيىتىمىز دېگەنلىك بولىدۇ. كېيىن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ۋەھىي ئېلىپ چۈشكەندە رەسۇلۇللاھ جىم تۇرۇپ ئاڭلايدىغان بولدى. ئۇ كەتكەندە بولسا ئۇنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە ئوقۇيتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. بامدات نامىدا قىرائەتنى يۇقىرى ئاۋازدا قىلىش ۋە جىنلارغا قۇرئان ئوقۇپ بېرىش توغرىسىدا

259. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ساھابىلىرىنى باشلاپ ئۇكاز بازىرىغا كېلىشتى، جىنلارنىڭ ئاسماندىن خەۋەر ئاڭلىشى ئۈزۈۋېتىلىپ، ئاقار يۇلتۇزلار ئۇلارنى يەر يۈزىگە ئۇرۇپ چۈشۈرۈۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ھەمراھلىرى تەرەپكە قايتتى، ھەمراھلىرى ئۇلارغا: سىلەرگە نېمە بولدى؟ دېدى. ئۇلار: بىزنىڭ ئاسمان بىلەن بولغان ئالاقىمىز ئۈزۈلۈپ قالدى. ھازىر بىز ئاقار يۇلتۇزلار تەرىپىدىن ئېتىپ چۈشۈرۈلدۇق دېيىشتى. ھەمراھلىرى: بىزنىڭ ئاسمانىدىن ئىگە بولىدىغان خەۋەرلىرىمىز ئۈزۈۋېتىلگەن بولسا يەر يۈزىدە چوقۇم بىر ئىش يۈز بېرىپتۇ، سىلەر شەرق ۋە غەرب تەرىپىگە بېرىپ قاراپ بېقىڭلار، سىلەرنىڭ ئاسماندىن ئىگە بولىدىغان خەۋەرلىرىڭلارنىڭ ئۈزۈلۈپ قېلىش سەۋەبى نېمە؟ ـ دېيىشتى. بۇ جىنلار تىھامە تەرەپكە بۇرۇلغانىدا مەككىدە رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرىنى باشلاپ ئۇكاز بازىرىدا بىر خورمىزارلىقتا بامدات نامىزىنى ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈشتى. بۇ جىنلار يېقىملىق قۇرئان تىلاۋەت ئاۋازىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، زەن قويۇشتى. ئۇلار: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز بىلەن ئاسماننىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىنى ئۈزۈپ قويغان نەرسە مۇشۇ ئىكەن، دېيىشتى ۋە قوۋمىنىڭ قېشىغا قايتىپ كېلىپ: ﴿**بىز ھەقىقەتەنمۇ ئاجايىپ قۇرئاننى ئاڭلىدۇق، قۇرئان كىشىنى توغرا يولغا باشلايدىكەن، بىز شۇ قۇرئانغا ئىمان كەلتۈردۇق، بىز ھەرگىزمۇ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەيمىز**﴾ دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ رەسۇلۇللاھقا: ﴿**(ئى مۇھەممەد! قوۋمىڭگە) ئېيتقىنكى، «بىر قانچە نەپەر جىننىڭ (قۇرئان) تىڭشاپ (ئىمان ئېيتقانلىقى) ماڭا ۋەھيى قىلىندى...**﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل

قىلدى. بۇ ئاللاھنىڭ جىنلارنىڭ گېپىنى رەسۇلۇللاھقا ۋەھىي ئارقىلىق بىلدۈرۈشى ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. پېشىن ۋە ئەسر نامازلىرىدا ئوقۇلىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ چېكى توغرىسىدا

260. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ پېشىن نامىزىنىڭ دەسلەپكى ئىككى رەكئىتىنىڭ ھەربىرىدە سۈرە فاتىھە بىلەن يەنە بىر سۈرىنى قوشۇپ ئوقۇيتتى، بىرىنچى رەكئىتىدە ئۇزۇنراق سۈرىلەرنى، ئىككىنچى رەكئىتىدە قىسقىراق سۈرىلەرنى قوشۇپ ئوقۇيتتى، بەزى چاغلاردا كىشى ئاڭلىغۇدەك ئوقۇيتتى، ئەسر نامىزىدا سۈرە فاتىھە بىلەن ئىككى سۈرىنى قوشۇپ ئوقۇيتتى، بىرىنچى رەكئىتىدە ئۇزۇنراق سۈرىنى ئوقۇيتتى، بامدات نامىزىنىڭ بىرىنچى رەكئىتىدە ئۇزۇنراق سۈرىلەرنى، ئىككىنچى رەكئىتىدە قىسقىراق سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

261. جابىر ئىبنى سەمۇرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كۆپلىگەن ئۆمەرگە سەئىد ئۇستىدىن ئەرز قىلىشتى، ئۆمەر سەئىدنى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاپ، ئورنىغا ئەممارنى باشلىق قىلىپ سايلاپ بەردى. كېيىن كۆپلىگەن ئۆمەرگە ئۇنىڭ نامازنى ياخشى ئوقۇمايدىغانلىقىنى شىكايەت قىلدى. ئۆمەر ئاڭلىغاندىن كېيىن سەئىدنىڭ ئىشى توغرۇلۇق ئادەم ئەۋەتىپ بۇ ئىشنى مەخسۇس تەكشۈردى. ئەلچى سەئىدنى كۆرگەن چاغدا، ئى ئەبۇ ئىسھاق! كىشىلەر سېنى نامازنى ياخشى ئوقۇمايدۇ، دەپ ئەرز قىلىشتى، دېدى. ئەبۇ ئىسھاق: ماڭا كەلسەك ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلىپ بېرەلەيمەنكى، مەن ئۇلارغا ئىمام بولۇپ نامىز ئوقۇغاندا ئازراقمۇ كېمەيتۈەتمەي، رەسۇلۇللاھقا ئوخشاش ئوقۇغانىدىم. مەن ئۇلارغا ئىمام بولۇپ خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇغان چاغدا، ئالدىنقى ئىككى رەكئەت نامازنى ئۇزۇنراق كېيىنكى ئىككى رەكئەت نامازنى قىسقىراق ئوقۇغانىدىم، دېدى. ئەلچى: بۇ پەقەتلا سېنىڭ قارىشىڭ، ئى ئەبۇ ئىسھاق! دېدى. ئەلچى بىرنەچچە ھەمراھلىرى بىلەن بىللە كۆپەدە تەكشۈرۈش ئېلىپ بارىدى، ھەربىر مەسچىتنى كۆرگەندە ئېچىگە كىرىپ سۈرۈشتۈرۈپ چىقاتتى، بارغانلا يېرىدە ئەبۇ ئىسھاق توغرۇلۇق ماختاش ئاۋازلىرىنى

ئاگلايتتى، بەنى ئەبىس قەبىلىسىنىڭ مەسچىتىكە كەلگەندە ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۇسامە ئىبنى قەتادە ئىسىملىك بىرى ئورۇندىن تۇرۇپ: سەن بىزدىن سەئىد توغرلىق سورىدىڭ. سەئىد بولسا بىر قورقۇنچاق، ئىپپەت قارىشى تۆۋەن، ھۆكۈمدە ئادىل ئەمەس، دېدى. سەئىد: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئاللاھتىن ئۇچ ئىشنى تىلەيمەن: ئى ئاللاھ! ئەگەر سېنىڭ بۇ بەندەڭ يالغانچى بولۇپ، نام ئابرۇيىغا ئىگە بولۇش ۋە رىيا ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىپ سۆزلىگەن بولسا، ئۇنىڭ ئۆمرىنى ئۇزارتقىن، ئۇنىڭ كەمبەغەللىكىنى ئۇزۇنغا سوزغىن، ئۇنى ۋاقىتسىزلىڭ جاپاسىغا سالغىن، دەپ دۇئا قىلدى. كېيىن بىرى ئۇنىڭدىن سورىغاندا، بۇ يېشى ناھايىتى چوڭ ۋە ئازابلىنىۋاتقان قېرى: سەئىدنىڭ دۇئاسى مېنى مۇشۇ خىل ئازابقا قويدى، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

بايان قىلغۇچىلاردىن بىرى بولغان ئابدۇلمەلىك مۇنداق دەيدۇ: كېيىن مەن ئۇ كىشىنى كۆرگەن چېغىمدا ئۇنىڭ يېشىنىڭ چوگىسىپ كەتكەنلىكىدىن قاشلىرى ئۈزىراپ ئىككى كۆزىنى توسۇۋالغاندى. ئۇ كوچىدا ئايال قۇللار ئۈچۈن پەسكەش ئىشلارنى قىلىپ بېرىۋاتقانكەن.

25. بامدات ۋە شام نامازلىرىدا ئوقۇلىدىغان سۈرىلەرنىڭ چېكى توغرىسىدا

262. ئەبۇ بەرزە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بامدات نامىزىدا 60 — 100گىچە ئايەت ئوقۇيتتى. بۇ چاغدا بىز يېنىمىزدىكى ھەمراھلىرىمىزنى ئېنىق كۆرەتتۇق، قۇياش سەل غەربكە قىيسايغاندا ئۇ پېشىن نامىزىنى ئوقۇغانىدى. بىز ئەسىر نامىزىنى ئوقۇپ بولۇپ ئارىمىزدىكى بىرى مەدىنىنىڭ چېتىگىچە بېرىپ، قايتىپ كەلگەندە كۈن تېخى خېلىلا ئېگىز ئىدى. خۇپتەن نامىزى كېچىنىڭ ئۈچتىن بىرىگىچە كېچىكىپ كەتسىمۇ، پەرۋا قىلمايتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

263. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئومۇ فەزلە مېنىڭ سۈرە مۇرسەلاتنى ئوقۇغانلىقىمنى ئاڭلاپ: بالام! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەن ئوقۇغان بۇ سۈرە ماڭا بىر ئىشنى ئەسلەتتى. مەن بۇ سۈرىنى رەسۇلۇللاھنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىم شام نامىزىدا ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىغانىدىم، دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

264. جۈبەير ئىبنى مۇتئىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ شام نامىزىدا سۈرە تۇرنى ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىغانىدىم، دەيدۇ.

26. خۇپتەن نامىزىدا ئوقۇلىدىغان سۈرىلەرنىڭ چېكى توغرىسىدا

265. بەرائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىملىق سەپەر ئۈستىدىكى خۇپتەن نامىزىدا رەسۇلۇللاھ سۈرە تىينىنى ئوقۇغانىدى.

266. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۇئاز ئىبنى جەبەل رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ نامىز ئوقۇغانىدىن كېيىن، ئۆز قەبىلىسىگە بېرىپ ئىمام بولۇپ نامىز ئوقۇغاندا سۈرە بەقەرەنى ئوقۇدى. بىر كىشى نامىز ئوقۇغاندا قىسقا ئوقۇيىتتى. مۇئاز بۇ ئىشنى ئۇققاندىن كېيىن: ئۇ ھەقمەتەن مۇناپىق ئىكەن، دېدى. ھېلىقى كىشى بۇ گەپنى ئاڭلاپ رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ بېرىپ: ئى رەسۇلۇللاھ بىز بولىساق ئەمگەكچىلەرمىز، دائىم يەر سۇغىرىمىز، لېكىن ئاخشام مۇئاز بىزگە ئىمام بولۇپ نامىز ئوقۇغاندا سۈرە بەقەرەنى ئوقۇدى. مەن قىسقىراق ئوقۇسام، ئۇ مېنى مۇناپىق دېدى، دېدى. رەسۇلۇللاھ مۇئازغا: «ئى مۇئاز، سەن پېتنە تېرىماقچىمۇ؟ سەن ئەسلىي سۈرە شەمسنى ۋە سۈرە ئەئلانى ۋە شۇلارغا ئوخشاش سۈرىلەرنى ئوقۇشۇڭ كېرەك ئىدى» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

27. ئىمامغا بارلىق نامازنى يەڭگىل ئوقۇشقا بۇيرۇش توغرىسىدا

267. ئەبۇ مەسئۇد ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئىمام بامدات نامىزىنى بەكلا ئۇزۇن ئوقۇغانلىقى ئۈچۈن، مەن بامدات نامىزىنى كېچىكتۈرىمەن، دېدى. شۇ كۈنى رەسۇلۇللاھ كۆپىچىلىككە ۋەز ئېيتقاندا ئىلگىرى كۆرۈلۈپ باقمىغان دەرىجىدە قاتتىق ئاچچىقلىنىپ: «ئاراڭلاردا ھەقمەتەنمۇ جامائەتتىن ئايرىلىپ قالىدىغان ئىملار بار، سىلەردىن كىمكى ئىمام بولۇپ نامازغا تۇرسا، نامازنى قىسقا ئوقۇسۇن، چۈنكى

جامائەت ئارىسىدا قېرى-چۆرىلەر، مەجرۇھلار ۋە ئىشى ئالدىراش كىشىلەر بار» دېدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

268. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن كىمكى ئىمام بولۇپ نامازغا تۇرسا، نامازنى يېنىك ئوقۇسۇن، چۈنكى جامائەت ئارىسىدا مەجرۇھ، ئېغىر كېسەلچان ۋە قېرى كىشىلەر بار، ئەگەر كىمكى يالغۇز نامار ئوقۇيدىكەن، خالىغىنچە ئۇزارتىپ ئوقۇسۇن» دېدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

269. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامار ئوقۇغاندا قىسقا، ھەم مۇكەممەل ئوقۇيتتى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

270. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەگىشىپ نامار ئوقۇغان ھەرقانداق بىر ئىمام رەسۇلۇللاھدەك يەڭگىل ھەم مۇكەممەل ئوقۇپ باقمىغانىدى، ئەگەر ئۇ نامار ئوقۇۋاتقاندا كىچىك بالىلار يىغلاپ قالسا، بالىنىڭ ئانىسىنى پاراكەندە قىلماسلىق ئۈچۈن نامازنى يەڭگىل ئوقۇيتتى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

271. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن نامازغا تۇرغاندا نامازنى ئۇزارتىشنى ئويلىغانىدىم، لېكىن كېيىن كىچىك بالىنىڭ يىغلىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئانىسىنىڭ جاپاسىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن نامازنى يەڭگىل ئوقۇدۇم»، دېدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

28. نامازدىكى ئاساسىي پائالىيەتلەر ھەم ئۇنى يېنىك، مۇكەممەل ئورۇندىش توغرىسىدا

272. بىرائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ (نامازادا) ئۆرە تۇرغاندىن ۋە ئولتۇرغاندىن باشقا رۇكۇسى، سەجدىسى، ئىككى سەجدە ئارىلىقى، رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈشى قاتارلىقلار ئوخشاش ئىدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

273. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن سىلەرگە رەسۇلۇللاھ ئوقۇغان نامازنى كېمەيتىپ قويماي، ئۆز پېتى ئوقۇپ بېرىشتىن ئېرىنمەيمەن.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

سابىت مۇنداق دەيدۇ: (بۇ ھەدىسنى بايان قىلغۇچى) ئەنەس نامىز ئوقۇغاندا مەن سىلەرنىڭ ئۇنىڭدەك ئوقۇغانلىقىڭلارنى كۆرمىدىم. ئەگەر ئۇ رۇكۇدىن ئۆرە تۇرغاندا كىشى: (ئۆرە تۇرغان ۋاقتىنىڭ ئۇزۇنلۇقىدىن سەجدە قىلىشنى) ئۇنتۇپ قالدىمكىن، دەپ قالاتتى. ئىككى سەجدە ئارىسىدىمۇ (ۋاقتىنىڭ ئۇزۇنلۇقىدىن سەجدە قىلىشنى) ئۇنتۇپ قالدىمكىن، دەپ قالاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

29. نامازدا ئىمامنىڭ ھەرىكەتلىرىگە ئەگىشىش توغرىسىدا

274. بەرائ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆز ۋاقتىدا بىز رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ نامىز ئوقۇغانىدا، ئۇ: «سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدە» دېسە، پېشانىسىنى يەرگە قويمىغۇچە بىزدىن بىرەر كىشىمۇ سەجدە ئۇچۇن ئېگىشمايتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

30. رۇكۇ ۋە سەجدە قىلغاندا دېيىلىدىغان سۆزلەر توغرىسىدا

275. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ رۇكۇ ۋە سەجدىدە: «ئى رەببىم! سېنى پاك دەپ مەدھىيىلەيمىز، ئى ئاللاھ مېنى كەچۈرۈشۈڭنى تىلەيمەن»، دەپ قۇرئاننى ئويلايتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

31. سەجدە قىلىدىغان ئەزالار، نامازدا چېچىنى ۋە كىيىمنى يىغىۋالماسلىق توغرىسىدا

276. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ يەتتە ئەزا بىلەن سەجدە قىلىشقا، چېچىنى ۋە كىيىمنى يىغىۋالماسلىققا بۇيرۇلدى ئۇلار: پېشانە، ئىككى قول، ئىككى تىز، ئىككى پۇت قاتارلىقلاردۇر.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

32. نامازنى باشلاشتىن ئاخىرلاشتۇرۇشقىچە بولغان سۈپەتلەر

277. ئابدۇللاھ ئىبنى مالىك ئىبنى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامار ئوقۇغاندا ئىككى قولى ئاربىسىنى كەڭرى قىلاتتى، ھەتتاكى ئۇنىڭ قولتۇقىنىڭ ئاقلىقى كۆرۈنۈپ قالاتتى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

33. نامار ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىكى توساق توغرىسىدا

278. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ روزى ھېيت كۈنى نامار ئوقۇغىلى بارغاندا، كىشىلەرگە بۇيرۇپ بىر نەيزىنى ئالدى تەرىپىگە تىك سانجىتىپ قويدى، ئاندىن رەسۇلۇللاھ بۇ نەيزە كەينىدە تۇرۇپ نامار ئوتتىدى. جامائەت ئۇنىڭ كەينىدە نامار ئوقۇدى، ئۇ سەپەر ئۈستىدە يول بويى مۇشۇنداق قىلدى، شۇڭا ئادەتتە خەلىپىلەرنىڭ ھەممىسلا مۇشۇنداق قىلىشىدۇ. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

279. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىگەرنى توغرىسىغا قويۇپ شۇنىڭغا قاراپ نامار ئوقۇيتتى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

280. ئەبۇ جۇھەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلالنىڭ ئەزان ئېيتقىنىغا قاراپ تۇرغانىدىم، مەن پەقەت ئۇنىڭ ئاغزىنىڭ بىردەم ئۇياققا، بىردەم بۇياققا قارىغانلىقىغا دىققەت قىلدىم، دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

281. ئەبۇ جۇھەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ بىر قىزىل خۇرۇمدىن ياسالغان يۇمىلاق چېدىردا تۇرغانلىقىنى كۆردۈم، بىلال رەسۇلۇللاھنىڭ تاھارەت ئالغان سۈيىنى تۇتۇپ تۇرغان بولۇپ، كىشىلەر بۇ سۈنى تالىشىۋاتقانىكەن، سۇغا ئىگە بولغانلىرى ئۇنى بەدىنىگە سۈركىشەتتى، ئىگە بولالمىغانلىرى ھەمراھلىرىنىڭ ھۆل قولىنى سۈركەيتتى، كېيىن مەن بىلالنىڭ بىر تال نەيزىنى ئېلىپ يەرگە سانجىغانلىقىنى كۆرۈدۈم، رەسۇلۇللاھ قىزىل تونى بىلەن يېگىنى تۇرگەن

ھالدا چىقىپ نەيزىگە قاراپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇپ بەردى. بۇ چاغدا مەن يولۇچىلارنىڭ، ئۇلاغلارنىڭ نەيزىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

282. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئېشەك مىنىپ كېتىۋاتقانىدىم. مەن شۇ چاغلاردا بالاغەت يېشىمغا يەتكىلى تۇرغانىدىم، رەسۇلۇللاھ مىنا تېغىدا تاممۇ يوق دالىدا نامار ئۆتەۋاتقانىكەن، مەن نامار ئوقۇۋاتقانلارنىڭ بىر قىسىم سېپىدىن ئۆتۈپ بولغاندا، ئېشەكتىن سەكرەپ چۈشتۈم-دە، ئېشەكنى ئوتلاشقا قويۇۋېتىپ، سەپكە قوشۇلدۇم، ھېچكىمۇ مېنىڭ بۇ ئىشىمدىن رەنجىمىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

34. نامار ئوقۇۋاتقانلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

283. ئەبۇ سالىھ سەممان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جۈمە كۈنى مەن ئەبۇ سەئىد خۇدرىنىڭ كىشىلەردىن دالدا بولۇش ئۈچۈن بىر نەرسىگە قاراپ نامار ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، بۇ چاغدا بەنى مۇئەيىت قەبىلىسىدىن بىر ياش بالا ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۆتمەكچى بولدى، ئەبۇ سەئىد ئۇ ياشنىڭ مەيدىسىدىن ئىتتەردى، بۇ ياش كەينىگە ئۆرۈلۈپ قاراپ بېقىپ، ماگىدىغان يول تاپالماي، يەنىلا مۇشۇ يول بىلەن ماگماقچى بولدى، بۇ قېتىم ئەبۇ سەئىد ئالدىنقى قېتىمدىنمۇ كۈچەيرەك ئۇنى تۇسىدى، ئۇ ياش ئەبۇ سەئىدتىن دەككىسىنى يېگەنلىكى ئۈچۈن مەرۋاننىڭ قېشىغا بېرىپ ئەرز قىلدى، ئەبۇ سەئىدمۇ بۇ ياشقا ئەگىشىپ مەرۋاننىڭ يېنىغا باردى، مەرۋان: ئى ئەبۇ سەئىد! سەن بىلەن جىيەنىڭ ئىككىگلار نېمە بولۇشتۇڭلار! دەپ سوردى، ئەبۇ سەئىد: مەن رەسۇلۇللاھتىن: «بىر كىشى بىر نەرسىگە قاراپ نامار ئوقۇۋاتقان بولسا، ئەگەر بىرى ئالدىدىن ئۆتمەكچى بولسا توسۇۋالسۇن. ئەگەر ئۇنمىسا، نامار ئوقۇۋاتقان كىشى ئۇرۇشسۇن، چۈنكى ئۇنىڭ قىلمىشى شەيتاننىڭ قىلمىشىدۇر» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

284. بۇسىر ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ زەيد ئىبنى خالىدنى ئەبۇ جۇھەيمنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپ ئۇنىڭدىن نامازخانىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش

مەسىلىسى توغرىلىق رەسۇلۇللاھتىن ئېمىلەرنى ئاگلىغانلىقىنى سوراتقۇزدى. ئەبۇ جۇھەيم مۇنداق دېدى: رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر نامازخان ئالدىدىن ئۆتكەن ئادەم بۇنىڭ گۇناھىنى بىلگەن بولسا، ئۇنداقتا ئۇ قىرىق (كۈن، ئاي، يىل ـــ بايان قىلغۇچىنىڭ ئىسىدە قالمىغان) ساقلىشى ئۇنىڭ ئۆتۈشىدىن ياخشى بولاتتى» دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

35. نامازخاننىڭ ئالدىدىكى ئەڭ تۆۋەن چەكتىكى توسقى توغرىسىدا

285. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ نامار ئوقۇيدىغان ئورنى بىلەن تامنىڭ ئارىلىقى قوي ئۆتكۈدەك ئىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

286. سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەسچىتنىڭ تېمى بىلەن مۇنبەرنىڭ ئارىسىدىن بىر قوي ئاران ئۆتەلەيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

287. يەزىد ئىبنى ئەبى ئۇبەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ۋە سەلەمە ئىبنى ئەكۋەئ ئىككىمىز نامار ئوقۇغىلى باردۇق، ئۇ قۇرئان سېلىنغان ساندۇق قويۇلغان تۇۋرۇك يېنىغا بېرىپ نامار ئوقۇدى، مەن ئۇنىڭغا: ئەبۇ مۇسلىم! سەن بۇ تۇۋرۇك يېنىدا نامار ئوقۇۋاتىسەنغۇ، دېسەم. ئۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇشۇ تۇۋرۇك يېنىدا تۇرۇپ نامار ئوقۇغانلىقىنى كۆرگەنىدىم، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

36. نامازخان ئالدىغا دالدىلىنىش ئۈچۈن توغرىسىغا قويۇلغان نەرسە توغرىسىدا

288. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامار ئوقۇيتتى، ئۇنىڭ بىلەن قىبلە ئارىسىدا ئائىلىسىنىڭ كۆرپىسى جىنازىدە توغرا تۇراتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

289. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامـاز ئوقۇۋاتقانـدا مـەن ئۇنىڭ كۆرپىسىدە توغرىسىغا ياتاتتىم، ئەگـەر ئـۇ ۋېتىـر نامىزىنى ئوقۇسا مېنىمۇ ئويغىتاتتى، مەنمۇ ۋېتىر ئوقۇيتتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

290. مەسرۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئائىشەنىڭ يېنىدا ئىت، ئېشەك ۋە ئاياللارنىڭ نامازنى بۇزىدىغان نەرسىلەر ئىكەنلىكى دېيىلگەندە. ئائىشە: سىلەر بىزنى ئىت ۋە ئېشەكلەرگە ئوخشىتىپ قويدىڭلارغۇ؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھ نامـاز ئوقۇۋاتاتتى، مـەن كارىۋاتتا ئۇنىڭ بىلەن قىبلە ئارىسىدا يېنىچە ياتقانىدىم. كېيىن مېنىڭ ئىشىم چىقىپ قېلىپ، ئولتۇراي دېسەم رەسۇلۇللاھقا ئازار يېتىپ قېلىشىنى يامان كۆرۈپ، ئاستىدىن سوغۇرلۇپ چىقىپ كەتتىم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

291. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: سىلەر بىزنى ئىت ۋە ئېشەك بىلەن باراۋەر قىلدىڭلارمۇ؟ مـەن كارىۋاتتا ياتاتتىم. رەسۇلۇللاھ قايتىپ كېلىپ كارىۋاتنىڭ ئوتتۇرىسىدا نامـاز ئوقۇدى. مـەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىـدىن ئۆتۈشـنى يامـان كـۆرۈپ، كارىۋاتنىـڭ تـۆۋەن تەرىپـى بىلـەن يوتقىنىمدىن سۇغۇرلۇپ چىقتىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

292. رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنـداق دەيـدۇ: بىـر قېتىـم مـەن رەسـۇلۇللاھنىڭ ئالـدى تەرىپىـدە ئۇخلاۋاتقانـدىم. مېنىـڭ ئىككـى پۇتۇم ئۇنىڭ قىبلىسىدە ئىدى. ئۇ سەجدە قىلغانـدا مېنى نوقـۇپ قويـاتتى. مـەن پـۇتۇمنى يىغـۋالاتتىم. ئـۇ ئورنـىدىن تۇرغانـدا بولسـا مـەن پۇتۇمنى يەنە سوزۇۋالاتتىم، ئۇ چاغلاردا ئۆيلەردە چىراغ يوق ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

293. مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم رەسۇلۇللاھ نامازئوقۇۋاتقاندا مەن ئۇنىڭ ئالدىدا ئىدىم. ئۇ چاغدا مەن ھەيزىدار بولۇپ، ئۇ سەجدە قىلغاندا ئۇنىڭ كىيىمى ماڭا تېگىپ قالاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

37. بىر قۇر كىيىم كىيىپ نامار ئوقۇش ھەققىدە

294. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھتىن سورىدى: بىرلا كىيىمنى كىيىپ نامار ئوقۇسا بولامدۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئەجەبا سىلەرنىڭ ھەممىڭلارنىڭ ئىككىدىن كىيىمىڭلار بارمۇ؟» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

295. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر دولاڭلارنى ياپالمايدىغان بىر كىيىمنىلا كىيىپ نامار ئوقۇماڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

296. ئۆمەر ئىبنى ئەبۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۆمۈ سەلەمەنىڭ ئۆيىدە رەسۇلۇللاھنىڭ بىر كىيىم بىلەن تولۇق يۆگىنىپ نامار ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەنىدىم، كىيىمنىڭ ئىككى تەرىپى ئىككى مۇرىسىدە ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

297. مۇھەممەد ئىبنى مۇنكەدىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن جابىر ئىبنى ئابدۇللاھنىڭ بىر قۇرلا كىيىم كىيىپ نامار ئوقۇغانلىقىنى كۆرگەنىدىم. جابىر مۇنداق دېگەن ئىدى: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئىلگىرى بىرلا كىيىم بىلەن نامار ئوقۇغانلىقىنى كۆرگەنىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

بەشىنچى باب

مەسچىتلەر ۋە نامازغا ئوقۇلىدىغان ئورۇن

298. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! قايسى مەسچىت زېمىنىدا ئەڭ بۇرۇن سېلىنغان؟ دەپ سورىدىم، ئۇ «مەسچىتى ھەرەم» دەپ جاۋاب بەردى. مەن يەنە: «ئاندىن كېيىنچۇ؟» دەپ سورىدىم. ئۇ: «مەسچىتى ئەقسا»، دەپ جاۋاب بەردى. مەن: ئىككىسىنىڭ ئارىسى قانچىلىك؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: «قىرىق يىل دېدى، كېيىن قەيەردىلا بولمىسۇن، نامازنىڭ ۋاقتى كەلسىلا شۇ يەردە نامازنى ئوقۇ، چۈنكى پەزىلەت شۇيەردە»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

299. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ماڭا بەش نەرسە ئاتا قىلىنغان بولۇپ، ئۇ مەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرگە ئاتا قىلىنمىغان، بىرىنچىسى، بىر ئايلىق مۇساپىدىكى (ياۋۇغا) قورقۇنچ سېلىش بىلەن غەلىبە قازاندىم. ئىككىنچىسى، زېمىن ماڭا مەسچىت ۋە پاك قىلىنغان بولۇپ، ئۈممىتىمدىن قايسى بىرىگە نامازۋاقتى بولۇپ قالسا (شۇ يەردىلا) نامازئوقسۇن. ئۈچىنچىسى، غەنىيمەت ماڭا ھالال قىلىندى. تۆتىنچىسى، ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر پەقەت ئۆز ئۈممەتلىرىگىلا پەيغەمبەر ئىدى، مەن بولسام پۈتۈن ئىنسانلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلدىم. بەشىنچىسى، ماڭا شاپائەت ئاتا قىلىندى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

300. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن بارلىق (ياخشى) سۆزلەرنىڭ جۇغلانمىسى بىلەن ئەۋەتىلدىم. ماڭا (ياۋۇغا) قورقۇنچ سېلىش بىلەن نۇسرەت بېرىلدى. مەن ئۇخلاۋاتقاندا زېمىنىدىكى بارلىق خەزىنىنىڭ ئاچقۇچى قولۇمغا تۇتقۇزۇلدى». ئەبۇ ھۇرەيرە: رەسۇلۇللاھ كېتىپ قالدى، سىلەر بايلىقلارنى چىقىرىۋالدىگىلار، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1. رەسۇلۇللاھنىڭ مەسچىت سالغانلىقى توغرىسىدا

301. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەدىنىگە كەلدى ـ دە، مەدىنىنىڭ ئۈستۈن تەرىپىدىكى بەنۇ ئەمر ئىبنى ئەۋف دېيىلىدىغان قەبىلىگە چۈشتى، رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئون تۆت كېچە تۇردى، ئاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ بەنى نەججار قەبىلىسىگە ئەلچى ئەۋەتتى، ئۇلار رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا قىلىچلىرىنى ئاسقان ھالدا كەلدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇلاغ ئۈستىدە كۆردۈم، ئەبۇ بەكرى پەيغەمبىرىمىزنىڭ كەينىگە مىنگىشۇاتقانىكەن، ئۇنىڭ ئەتراپىدا بەنى نەججار قەبىلىسىنىڭ جامائىتى بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ يۈك-تاقلىرىنى ئەبۇ ئەييۇبنىڭ ھويلىسىغا تاشلىدى. رەسۇلۇللاھ نامازۋاقتى قەيەردە كېلىپ قالسا شۇ يەردە دەل ۋاقتىدا نامازئوقۇشنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇ قوينىڭ قوتىنىدا نامازئوقۇدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىت سېلىشقا ئەمر قىلدى. بەنى نەججار جامائىتىگە ئادەم ئەۋەتىپ مۇنداق دېدى: ئى بەنى نەججار، بۇ بوستانلىقىڭلارنى سېتىپ بېرىڭلار، ئۇلار: ياق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز پۇل تەلەپ قىلمايمىز، ئۇنى پەقەت ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن بېرىمىز، دېدى. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن سىلەرگە ئۇ يەردە مۇشرىكلارنىڭ قەبرىلىرى، خارابىيلىق ۋە خورما بارلىقىنى دەپ بېرەي. رەسۇلۇللاھ مۇشرىكلارنىڭ قەبرىلىرىنى كولاپ ئېلىشقا، خارابىلىكلەرنى تۈزلەشكە، خورمىلارنى كېسىشكە بۇيرۇدى.

خورمىنى مەسچىتنىڭ قىبلە تەمىغا تىزدى، ئىككى تۈۋرۈكنى تاشتىن قىلدى، شېئىر ئوقۇغاچ تاشلارنى تۈشۈشتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن بىرگە ئىشلىگەچ مۇنداق دەيتتى:

ئى ئاللاھ! ھەقىقىي ياخشىلىق ئاخىرەتتە.
ئەنسارىي بىلەن مۇھاجىرغا مەغپىرەت بەر.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. قىبلىنىڭ قۇددۇستىن كەئىبگە ئۆزگەرگەنلىكى توغرىسىدا

302. بەراۋ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بەيتۇلمۇقەددەس تەرەپكە قاراپ ئون ئالتە ياكى ئون يەتتە ئاي نامаз ئوقۇدى. پەيغەمبىرىمىز كەئىبگە قاراپ نامаз ئوقۇشنى ياخشى كۆرەتتى. ئاندىن: ﴿**بىز سېنىڭ (كەئىبە قىبلەڭ بولۇشنى تىلەپ) يۈزۈڭنى ئاسمان تەرەپكە ئۆرۈۋاتقانلىقىڭنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتىمىز**﴾. (سۈرە بەقەرە 341- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولدى. شۇنىڭدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ كەئىبە تەرەپكە قاراپ نامаз ئوقۇدى. بەزى يەھۇدىيلاردىن بولغان ئەخمەق كىشىلەرنىڭ سۆزى- چۆچەكلىرى توغرىسىدا مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿**ئۇلارنى (يەنى پەيغەمبىرىمىز بىلەن مۆئمىنلەرنى) قاراپ كېلىۋاتقان قىبلىدىن (يەنى بەيتۇلمۇقەددەستىن) نېمە يۈز ئۆرۈگۈزگەندۇ؟ دەيدۇ. (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مەشرىق ۋە مەغرىب (يەنى ھەممە تەرەپ) ئاللاھنىڭدۇر، ئاللاھ خالىغان كىشىنى توغرا يولغا باشلايدۇ**﴾. ئاندىن كېيىن بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن نامаз ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن (سىرتقا) چىقىپ، ئەنسارىيلاردىن بەيتۇلمۇقەددەس تەرەپكە قاراپ نامаз ئوقۇۋاتقان بىر جامائەتكە يولۇقۇپ. ئۇ ئۆزىنىڭ رەسۇلۇللاھ بىلەن كەئىبگە قاراپ نامаз ئوقۇغانلىقىغا گۇۋاھلىق بەردى، شۇنىڭ بىلەن جامائەت كەئىبە تەرەپكە يۈزلەندى.

303. بەرا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن بەيتۇلمۇقەددەس تەرەپكە قاراپ ئون ئالتە ئاي ياكى ئون يەتتە ئاي نامаз ئوقۇدۇق. ئاندىن كېيىن، قىبلە كەئىبە تەرەپكە ئۆزگەرتىلدى.

304. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر قۇبادا بامداتنامىزنى ئوقۇۋاتقان چاغدا بىر كىشى كېلىپ مۇنداق دېدى: ھەققەتەن رەسۇلۇللاھقا كېچىدە كەئىبە تەرەپكە قاراپ نامаз ئوقۇش توغرىسىدا ئايەت چۈشتى. سىلەرمۇ كەئىبگە يۈزلىنىڭلار! كىشىلەر شام تەرەپكە قاراپ تۇراتتى. ئاندىن كېيىن ئۇلار كەئىبە تەرەپكە يۈزلەندى.

3. قەبرە ئۈستىگە مەسچىت سېلىشنى چەكلەش توغرىسىدا

305. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھەقىقەتەن ئۇممۇ ھەبىبە ۋە ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملار ھەبەشىستاندا كۆرگەن سۈرەتلىك چېركاۋنى ئەسلەشتى. ئاندىن كېيىن ئۇنى رەسۇلۇللاھقا دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئۇلار ئارىسىدا ئەگەر بىر ياخشى ئادەم بولۇپ تۇلۇپ كەتسە، ئۇلار ئۇنىڭ قەبرىسىگە مەسچىتتىن بىرنى بىنا قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئاشۇ سۈرەتلەرنى سىزىدۇ. ئۇلار قىيامەت كۈنى ئاللاھنىڭ نەزىرىدىكى ئەڭ يامان خەلق».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

306. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولغان كېسىلىدە مۇنداق دېدى: «ئاللاھ يەھۇدىي، ناسارالارنى ئۆزىنىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلغاي، ئۇلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋالدى». ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەرنىڭ قەبرىنى زىيارەت قىلىشىدىن ئەمەس، قەبرىنى مەسچىت قىلىۋېلىشىدىن ئەنسىرەيمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

307. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ يەھۇدىيلارغا لەنەت قىلسۇنكى، ئۇلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋالدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

308. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئەجەل ئالدىدىكى كېسىلىدە ئۆزىنىڭ يۈزىگە بىر پارچە رەختنى يېپىۋالغاندى. ئەگەر قىزىپ كەتسە ئۇنى يۈزىدىن ئاچاتتى. رەسۇلۇللاھ شۇ ھالدا تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «ئاللاھ يەھۇدىي، ناسارالارنى رەھمىتىدىن يىراق قىلسۇنكى، ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋالدى». رەسۇلۇللاھ ئۇلار قىلغان ئىشلاردىن بىزنى ئاگاھلاندۇردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. مەسجىت سېلىشنىڭ پەزىلىتى ۋە ئۇنىڭغا قىزىقتۇرۇش توغرىسىدا

309. ئۇبەيدۇللاھ خەۋلانىي مۇنداق دەيدۇ: ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھنىڭ مەسجىت ياسىغان چاغدا خالايىقنىڭ ئۆزى توغرىسىدا دېگەن سۆزلىرىگە مۇنداق دەيدۇ: ھەقىقەتەن سىلەر كۆپ گەپ قىلدىڭلار، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «بىر ئادەم ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى تەلەپ قىلىپ مەسجىت سالسا، ئاللاھ ئۇ كىشىگە شۇنىڭغا ئوخشاش بىر بىنانى جەننەتتە بىنا قىلىپ بېرىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. رۇكۇ قىلغاندا قولىنى تىزىغا قويىدىغانلىقى ۋە ئالقىنىنى يۇمۇۋېلىشنىڭ بىكار قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

310. مۇسئەب ئىبنى سەئىدى مۇنداق دەيدۇ: مەن دادامنىڭ يېنىدا تۇرۇپ نامازغا ئوقۇدۇم، (رۇكۇدا) ئالقىنىمنى يۇمۇپ يوتامغا قويدۇم، دادام مۇنداق قىلىشتىن توستى، مەن بۇرۇن مۇشۇنداق قىلاتتۇققۇ؟ دېدىم، دادام: ئۇنداق قىلىشتىن توسۇلدۇق، ئالقىنىمىزنى ئېچىپ تىزىمىزغا قويۇشقا بۇيرۇلدۇق، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. نامازدا سۆزلەشنىڭ ھارام‌لىقى ۋە نامازدىكى قىلىش يوللۇق سانالغان ئىشلارنىڭ بىكار قىلىنىشى توغرىسىدا

311. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھقا ئۇ نامازدا تۇرغان ھالىتىدە سالام قىلساق، بىزگە سالامغا جاۋاب قايتۇراتتى. بىز نەججاشىنىڭ يېنىدىن قايتىپ كەلگەن چاغدا بىز ئۇنىڭغا سالام قىلدۇق. ئۇ بىزگە جاۋاب قايتۇرمىدى ۋە مۇنداق دېدى: «نامازدا دېگەن ھەقىقەتەن جىددىي مەشغۇلات». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

312. زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز نامازدا تۇرۇپ سۆزلىشۇبرەتتۇق، بىرەرسىمىز ئۆزىنىڭ قېرىندىشىغا نامازدا تۇرۇپ، ھاجىتىنى ئېيتۇبرەتتى. شۇنىڭ بىلەن ﴿**نامازلارنىڭ ۋاقتىنى ۋە ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتىنى چىڭ تۇتۇڭلار، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا جىددىي ھالەتتە تۇرۇڭلار**﴾ دېگەن ئايەت چۈشۈۋېدى، نامازدا گەپ قىلىشتىن چەكلەندۇق.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

313. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى ئۆزىنىڭ بىر ھاجىتى ئۈچۈن ئەۋەتتى. مەن چىقىپ كەتتىم. ئاندىن كېيىن ئۇنى ئادا قىلىپ بولۇپ قايتىپ كەلدىم. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ (يېنىغا) كېلىپ ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ ماڭا جاۋاب قايتۇرمىدى. مېنىڭ قەلبىمگە ئاللاھ ئۆزى بىلىدىغان ئىشلار كەچتى. مەن كۆڭلۈمدە: بەلكىم رەسۇلۇللاھ مېنى كېچىكىپ قالدى، دەپ مەندىن خاپا بولۇپ قالدى، دېدىم. ئاندىن ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ ماڭا جاۋاب قايتۇرمىدى. مېنىڭ كۆڭلۈمگە ئاۋۋالقىدىنمۇ قاتتىقراق ئەنسىزلىك كەچتى؛ ئاندىن ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ جاۋاب قايتۇرۇپ مۇنداق دېدى: «ھەقىقەتەن مېنى ساڭا جاۋاب قايتۇرۇشتىن نامازغا توقۇۋاتقانلىقىم توسۇپ قويدى». رەسۇلۇللاھ ئۇلاغنىڭ ئۈستىدە قىبلىدىن باشقا تەرەپكە يۈزلىنىپ تۇرغانىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. نامازنىڭ ئىچىدە شەيتانغا لەنەت ئېيتىش دۇرۇس ئىكەنلىكى توغرىسىدا

314. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ئۆتكەن كېچە مېنىڭ نامىزىمنى بۇزۇش ئۈچۈن بىر جىن كەلدى. ئاللاھ مېنى ئۇنىڭدىن غالىب قىلدى. مەن ئۇنى مەسچىتنىڭ تۆۋرۈكلىرىدىن بىرىگە تاڭ ئاتقۇچە باغلاپ قويۇشنى ئويلىدىم. سىلەر ھەممىڭلار ئۇنى كۆرەتتىڭلار. ئاندىن مەن

بۇرادىرىم سۆزلايمانىنكى: «**پەرۋەردىگارىم! ماڭا مەندىن كېيىن (مەندىن باشقا) ھېچ ئادەمگە مۇيەسسەر بولمايدىغان پادىشاھلىقنى ئاتا قىلغىن**». دېگەن سۆزىنى ئەسلىدىم، ئاندىن كېيىن ئۇنى خار قىلغان ھالدا قايتۇرۇۋەتتىم». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

8. نامازدا كىچىك بالىلارنى كۆتۈرۈشنىڭ جائىزلىقى توغرىسىدا

315. ئەبۇ قەتادە ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھەقىقەتەن رەسۇلۇللاھ قىزى زەينەپنىڭ ئەبۇئاس ئىبنى رەبىئەدىن بولغان قىزى ئۇمامەنى سۇندۇرگەن ھالدا نامازغا ئوقۇيتتى. ئەگەر سەجدە قىلسا ئۇنى (يەرگە) قويياتتى، قوپسا كۆتۈرۈۋالاتتى (سەھىھ سۇنەنۇننەسەئىدا: ئىمام بولغان ھالدا دېيىلگەن). — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

9. بىر قەدەم ۋە ئىككى قەدەمنىڭ نامازدا دۇرۇس ئىكەنلىكى توغرىسىدا

316. ئەبۇ ھازىم ئىبنى دىنار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قانچە كىشىلەر سەھل ئىبنى سەئىدنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە مۇنبەر ياغىچىنىڭ نېمىدىن ئىكەنلىكى توغرىسىدا مۇنازىرىلىشىپ سوردى. ئۇ مۇنداق دېدى: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭ نېمىدىن ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. مەن ئۇ قويۇلغان بىرىنچى كۈنى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ئولتۇرغان بىرىنچى كۈنىنى كۆرگەنتىم. رەسۇلۇللاھ پالانى ئايالغا (سەھل شۇ ئايالنىڭ ئىسمىنى ئاتىغان): «ياغاچچى ئوغلىڭغا ماڭا مەن سۆزلىگەندە ئولتۇرىدىغان (مۇنبەر) ياساپ بېرىشنى بۇيرۇڭ» دەپ ئادەم ئەۋەتتى. ئۇ ئايال ئۇنى ئوغلىغا بۇيرۇدى. ئوغۇل ئۇنى چوڭ ئورمانلىقتىكى ياغاچتىن ياساپ ئېلىپ كەلدى. ئۇ ئايال رەسۇلۇللاھقا ئەۋەتىپ بەردى. رەسۇلۇللاھ ئۇنى بۇ يەرگە قويدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇستىدە نامازغا ئوقۇغىنىنى كۆردۈم.

رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ تەكبىر ئېيتتى. ئاندىن رۇكۇ قىلدى. ئاندىن كېيىن كەينىچە يېنىپ چۈشتى ۋە مۇنبەرنىڭ بوسۇغىسىغا سەجدە قىلىپ قايتىپ چىقتى. نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن خالايىققا قاراپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «ئى خالايىق! مەن بۇنى نامىزىمنى ئۆگىنىۋېلىشىڭلار ئۈچۈن قىلدىم» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. نامازدا قولىنى بېقىنىغا چاپلاپ تۇرۇشنىڭ يامان ئىش ئىكەنلىكى توغرىسىدا

317. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەركىشىنىڭ قولىنى قورسىقىنىڭ ئاستىغا چاپلاپ تۇرۇپ نامازغۇقۇشى چەكلەندى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. نامازدا تۇرۇپ ئۇششاق تاشلارنى يىغىشتۇرۇش ۋە توپىلارنى تۈزلەشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

318. مۇئەيقىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدە قىلغان چاغدا تۇپراقلارنى تۈزلەۋاتقان بىر ئادەم توغرىسىدا مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ئۇنداق قىلماقچى بولساڭ بىر قېتىملا قىل». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. نامازغۇچىدە ۋە سىرتىدا مەسچىتكە تۈكۈرۈشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

319. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىبلە تامدىكى تۈكۈرۈكنى كۆردى-دە، ئۇنى قىرىپ ئېلىۋەتتى. ئاندىن خالايىققا قاراپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «بىرىڭلار نامازغا تۇرغىنا، قىبلە تەرەپكە تۈكۈرمىسۇن، ھەقىقەتەن ئاللاھ نامازغۇقۇۋاتقىنىڭ يۈزى تەرەپتە». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

320. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتتىكى قىبلە تېمىدىكى بەلغەمنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا شېغىل سۈركەپ تازىلىدى. ئاندىن كېيىن بىر ئادەمنىڭ ئالدىغا ياكى ئوڭ تەرىپىگە تۈكۈرۈشتىن چەكلىدى. لېكىن سول تەرىپىگە ياكى سول پۇتىنىڭ ئاستىغا تۈكۈرۈشتىن چەكلمىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

321. ئەبۇ ھۇرەيرە، ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەسچىتتىكى تېمىدىكى بەلغەمنى كۆرۈپ ئۇنى شېغىل (شېغىل ئارىلاش توپا)نى ئېلىپ سۈركەپ تازىلىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن مۇنداق دېدى: ئەگەر بىرەرسىڭلار تۈكۈرمەكچى بولسا، ئالدى تەرىپىگە ۋە ئوڭ تەرىپىگە تۈكۈرمەسۇن، سول تەرەپكە ياكى سول پۇتىنىڭ ئاستىغا تۈكۈرسۇن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

322. مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ قىبلە تامدىكى مىشقىرىق ياكى تۈكۈرۈك ياكى بەلغەمنى كۆرۈپ ئۇنى تازىلىۋەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

323. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر مۆئمىن كىشى نامازغا ئوقۇۋاتقان بولسا، چوقۇم ئۇ ئۆزىنىڭ رەببىگە مۇناجات قىلىپ تۇرىدۇ. ئۇنداق بولغاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ ئالدىغا، ئوڭ تەرىپىگە تۈكۈرمەسۇن، لېكىن سول تەرىپىگە، قەدىمىنىڭ ئاستىغا تۈكۈرسە بولىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

324. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەسچىتكە تۈكۈرۈش خاتالىق، ئۇنىڭ كاپارىتى ئۇنى كۆمۈۋېتىش». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

13. ئاياغ بىلەن نامازغا ئوقۇشنىڭ توغرىلىقى توغرىسىدا

325. سەئىد ئىبنى يەزىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايىغى بىلەن نامازغا ئوقۇغانمۇ، دەپ سورىدىم. ئۇ، شۇنداق دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

14. گۈللۈك رەختتە نامازغا ئوقۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

326. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گۈللۈك بىر رەختتە نامازغا ئوقۇدى. ئاندىن كېيىن: «مېنى بۇ گۈللەر مەشغۇل قىلىپ قويدى، بۇ رەختنى ئەبۇ جەھمگە ئاپىرىپ بېرىڭلار. ماڭا سۈر رەختنى ئەكىلىپ بېرىڭلار» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. تاماق تەييار بولغاندا نامازغا ئوقۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

327. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر كەچلىك تاماق كەلتۈرۈلسە ۋە نامازغا تەكبىر ئېيتىلسا، ئاۋۋال تاماق يەڭلار».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

328. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر كەچلىك تاماق كەلتۈرۈلسە، نامازشامنى ئوقۇشتىن ئىلگىرى تاماق يەڭلار، تامىقىڭلارنى ئالدىرىماي يەڭلار».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

329. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر كەچلىك تاماق كەلتۈرۈلسە ۋە نامازغا تەكبىر ئېيتىلسا، ئاۋۋال تاماق يەڭلار». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

330. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىرەرسىڭلارغا كەچلىك تاماق كەلتۈرۈلسە ۋە نامازغا تەكبىر ئېيتىلسا، ئاۋۋال تاماقنى يەڭلار، تاماقنى يەپ بولغۇچە نامازغا ئالدىرىماڭلار». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. سامساق، پىياز، كۆدە پىگەن كىشىلەرنىڭ مەسچىتكە پىقىنلاشماسلىقى توغرىسىدا

331. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەر كۇنىدە مۇنداق دېگەن: «بۇ ئۆسۈملۈكنى (يەنى سامساقنى) پىگەن ئادەم مەسچىتىمىزگە يېقىنلاشمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

332. ئابدۇلئەزىز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سامساق توغرىسىدا نېمە گەپ ئاڭلىدىڭ؟ دەپ سورىدى. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۇ ئۆسۈملۈكنى پىگەن ئادەم بىزگە يېقىنلاشمىسۇن» ياكى «بىز بىلەن نامازغا ئوقۇمىسۇن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

333. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن دەيدۇ: «كىمكى سامساق ياكى پىياز پىگەن بولسا بىزدىن يىراق تۇرسۇن» ياكى «ئۇ كىشى بىزنىڭ مەسچىتىمىزدىن ئايرىلىپ، ئۆز ئۆيىدە ئولتۇرسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بىر قازان كەلتۇرۇلدى، ئۇنىڭدا ھەر خىل كۆكتاتلار بار ئىدى. ئۇنىڭدىن بىر خىل پۇراقنى سەزدى ۋە ئۇنىڭدىكى كۆكتاتلارنىڭ نېمىلىكىنى سۇرۇشتۇردى. ئاندىن ساھابىلەرگە قاراپ: «سىلەر يەۋېرىڭلار، مەن يېمەيمەن، چۈنكى مەن سىلەر سۆزلەشمەيدىغان زات بىلەن سۆزلىشىمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. نامازدا سەجدە سەھۋى قىلىش توغرىسىدا

334. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «نامازغا ئەزان ئېيتىلغاندا شەيتان يەل

قويۇپ بېرىپ، ئەزان ئاڭلانمايدىغان يەرگىچە قاچىدۇ، ئەزان ئېيتىلىپ بولغاندا قايتىپ كېلىدۇ، نامازغا تەكبىر ئېيتقاندا، يەنە قاچىدۇ، تۆگىسە قايتىپ كېلىدۇ، ئاندىن ئادەم بىلەن كۆڭلىنىڭ ئارىسىدا ئۇنتۇلۇپ كەتكەن نەرسىلەرنى ئەسلىتىدۇ. ئۇ: ئۇنى ئەسلە، بۇنى ئەسلە، دەيدۇ. ئىنسان ئەسلىمىگەن نەرسىلەرنى ئەسلەيدۇ. ھەتتا ھېلىقى ئادەم قانچە رەكئەت نامىز ئوقۇغانلىنى بىلمەيدۇ. ئەگەر بەرەرسىگىلار نامزىنى ئۇچ رەكئەت ئوقۇدىمۇ ياكى تۆت رەكئەت ئوقۇدىمۇ، نەچچە رەكئەت ئوقۇغىنىنى بىلەلمىسە، ئورنىدا ئولتۇرغان ھالىتىدە ئىككى سەجدە قىلسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

335. ئابدۇللاھ ئىبنى بۇھەينە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىز بىلەن بەزى نامازلاردىن ئىككى رەكئەت ئوقۇدى، ئاندىن ئولتۇرمايلا ئورنىدىن تۇردى (يەنى ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى تەشەھھۇدتا ئولتۇرمايلا ئۆچىنچى رەكئەتكە تۇرۇپ كەتتى). جامائەتمۇ رەسۇلۇللاھ بىلەن ئورنىدىن تۇردى، نامىز تۈگەپ بىز رەسۇلۇللاھنىڭ سالىمنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتقاندا؛ سالام بېرىشتىن ئىلگىرى (يەنى نامازنىڭ تۈگەنچىسىدىكى سالام) تەكبىر ئېيتتى ۋە ئولتۇرغان ھالىتىدىلا ئىككى سەجدە قىلدى، ئاندىن كېيىن سالام بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

336. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامىز ئوقۇدى. نامازنى تۈگىتىپ سالام بېرىپ بولغاندا ئۇنىڭدىن: ئى رەسۇلۇللاھ، نامازدا بىرەر يېڭى ئىش پەيدا بولدىمۇ؟ دەپ سورالدى. رەسۇلۇللاھ: «نېمە ئىش بولدى؟» دېدى. ئۇلار: سەن نامازنى مۇنداق ئوقۇدۇڭ، دېدى. رەسۇلۇللاھ پۇتنى قاتلىدى ۋە قىبلىگە يۈزلەندى، ئىككى سەجدە قىلدى، ئاندىن كېيىن سالام بەردى. ئۇ بىز تەرەپكە قاراپ مۇنداق دېدى: «مۇبادا نامازدا بىرەر يېڭى ئىش پەيدا بولسا، مەن ئۇنى سىلەرگە خەۋەر قىلمەن. لېكىن، مەنمۇ سىلەرگە ئوخشاش ئىنسان. مەنمۇ سىلەرگە ئوخشاش ئۇنتۇپ قالمەن، ئەگەر مەن ئۇنتۇپ قالسام ماڭا ئەسلىتىپ قويۇڭلار، ئەگەر بىرەرسىگىلارنىڭ نامزىدا شەك بولۇپ قالسا جەزم قىلىپ نامازنى تاماملىسۇن، ئاندىن كېيىن سالام بەرسۇن ۋە ئىككى قېتىم سەجدە قىلسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

337. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىز بىلەن پېشىن نامازنى ئىككى رەكئەت ئوقۇپ بولۇپ سالام بەردى، ئاندىن كېيىن مەسچىتنىكى ئىشىكنىڭ يان ياغىچىغا قولىنى قويۇپ تۇردى. ئەينى ۋاقىتتا جامائەتنىڭ ئىچىدە ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەر بار ئىدى. ئۇ ئىككىسى رەسۇلۇللاھقا سۆزلەشتىن قورقتى، كىشىلەرنىڭ ئالدىراقسانلىرى چىقىپ نامازكەم بولۇپ قالدى، دېيىشتى. كۆپچىلىكنىڭ ئارىسىدا رەسۇلۇللاھ زۇلىيەدەين (قولى ئۇزۇن) دەپ چاقىرىدىغان بىر كىشى بار ئىدى. ئۇ مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ ياكى نامازقىسقارتىلدىمۇ؟ رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ھەم ئۇنتۇمىدىم ھەم نامازقىسقارمىدى». كۆپچىلىك: ئى رەسۇلۇللاھ، بەلكى سەن ئۇنتۇپ قاپسەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «زۇلىيەدەين راست ئېيتتى»، دېدى-دە، ئىككى رەكئەت نامازئوقۇدى، ئاندىن كېيىن سالام بەردى. ئاندىن ئەللاھۇ ئەكبەر دېدى-دە، ئۆزىنىڭ ئادەتتىكى سەجدە قىلغىنىدەك ياكى ئۇنىڭدىن ئۇزاق سەجدە قىلدى، ئاندىن سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈردى ۋە ‹ئەللاھۇ ئەكبەر› دەپ، ئۆزىنىڭ سەجدە قىلغىنىدەك ياكى ئۇنىڭدىن ئۇزاق سەجدە قىلدى، ئاندىن سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈردى ۋە ‹ئەللاھۇ ئەكبەر› دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. تىلاۋەت سەجدىسى توغرىسىدا

338. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە سەجدە ئايىتى بار سۈرىنى ئوقۇپ بېرەتتى-دە، ئۆزى سەجدە قىلاتتى. بىزمۇ سەجدە قىلاتتۇق. ھەتتا بەزىمىز سەجدە قىلىدىغان ئورۇننى تاپالماي قالاتتۇق.[1] — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

339. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدە سۈرە نەجمنى قىرائەت قىلدى - دە، سەجدە قىلدى. ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇرغانلارمۇ سەجدە قىلدى، لېكىن بىر

[1] ھەنەفىيە مەزھىپىدىكىلەر بۇ خىل سەجدىنى ۋاجىپ دېگەندىن باشقا، باشقا مەزھەپتىكىلەر سۈننەت، مۇستەھەپ، سەجدە قىلمىسىمۇ گۇناھ بولمايدۇ، دەپ قارايدۇ.

قېرى بىر سىقىم شېغىل يىاكى بىر سىقىم توپىنى ئالىدى-دە، ئۇنى پېشانىسىگە (تەگكۈزدى) ۋە مۇنداق دېدى: ماگا مۇشۇ كۆپايە قىلىدۇ. (ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ): مەن ئاشۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ كاپىر ھالدا ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى كۆردۈم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

340. ئاتاڭ ئىبنى يەسار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن سەجدە (ئايىتى) توغرىسىدا سورىدى. زەيد ئىبنى سابىت: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۈرە نەجمنى ئوقۇپ بەرگەنىدە، ئۇ سەجدە قىلمىدى (دېدى). — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

341. ئەبۇ رافىئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن بىللە خۇپتەن نامازغا ئوقۇدۇم. ئۇ «ئىنشىقاق» سۈرىسىنى قىرائەت قىلدى-دە، سەجدە قىلدى، ئاندىن كېيىن مەن: بۇ نېمە ئىش؟ دېدىم. ئۇ مۇنداق دېدى: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ كەينىدە نامازغا ئوقۇپ مۇشۇ سۈرىدە سەجدە قىلغان. رەسۇلۇللاھ بىلەن كۆرۈشكىچە (ھاياتىمنىڭ ئاخىرىغىچە) سەجدە قىلىمەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. نامازدىن كېيىنكى زىكرى توغرىسىدا

342. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىنىڭ تۈگىگەنلىكىنى «ئەللاھۇ ئەكبەر» بىلەن بىلەتتىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

343. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەدىنىنىڭ يەھۇدىي ئاياللىرىدىن ئىككى ئايال مېنىڭ يېنىمغا كىرىپ ماگا مۇنداق دېدى: ھەقىقەتەن قەبرە ئەھلى ئۆزلىرىنىڭ قەبرىلىرىدە ئازاب قىلىنىدۇ، دېيىشتى. مەن ئۇلارنىڭ گەپلىرىنى يالغانغا چىقىرىپ ئىشەنمىدىم. ئۇ ئىككىسى چىقىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ يېنىمغا كىردى، مەن ئۇنىڭغا: ئى رەسۇلۇللاھ، ھەقىقەتەن ئىككى ئايال مۇنداق-مۇنداق گەپلەرنى قىلدى (دەپ)، مەن ئۇنىڭغا ئەھۋالنى سۆزلەپ بەردىم. رەسۇلۇللاھ مۇنداق

دېدى: «ئۇ ئىككىسى راست ئېيتىپتۇ. ئۇلار ھەقىقەتەن (قەبرىلىرىدە) ئازاب قىلىنىدۇ، ئۇنى چارىپايلارنىڭ ھەممىسى ئاڭلايدۇ». شۇنىڭدىن كېيىن رەسۇلۇللاھنىڭ نامازدىن يانسىلا قەبرە ئازابىدىن پاناھ تەلەپ قىلغىنىنى كۆرەتتىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. نامازدا پاناھ تەلەپ قىلدىغان نەرسىلەر توغرىسىدا

344. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ نامىزىدا دەججالنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تەلەپ قىلغانلىقىنى ئاڭلىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

345. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامىزىدا مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ، مەن سەن ئارقىلىق قەبرە ئازابىدىن، دەججالنىڭ پىتنىسىدىن، ھاياتلىقنىڭ پىتنىسىدىن، ئۆلۈمنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تەلەپ قىلىمەن. ئى ئاللاھ، مەن سېنىڭدىن گۇناھكار بولۇشتىن ۋە قەرزدارلىقتىن پاناھ تەلەپ قىلىمەن». بىر ئادەم رەسۇلۇللاھقا: قەرزدارلىقتىن نېمانچە كۆپ پاناھ تەلەپ قىلىسەن؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ھەقىقەتەن ئادەم قەرزدار بولۇپ قالسا، سۆزلىسە يالغان سۆزلەيدۇ، ۋەدە قىلسا خىلاپلىق قىلىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

346. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ ھەقىقەتەن مەن سەن ئارقىلىق قەبرە ئازابىدىن، دوزاخ ئازابىدىن، ھاياتلىقنىڭ، ئۆلۈمنىڭ، دەججالنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تەلەپ قىلىمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

22. نامازدىن كېيىنكى زىكرىنىڭ مۇستەھەبلىكى ۋە ئۇنىڭ سۈپەتلىرى توغرىسىدا

347. ۋەررات رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇئاۋىيىگە يازغان خېتىدە ماڭا ئېغىزاكى مۇنداق ئېيتىپ:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر پەرز نامازنىڭ كەينىدە مۇنۇ (دۇئا)نى ئوقۇيتتى: «بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق، ئۇنىڭ شېرىكى يوق، پادىشاھلىق ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇنىڭغا ھەمدۇسانا بولسۇن، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر، ئى ئاللاھ، سەن بەرگەننى ھېچ كىشى توسۇپ قالالمايدۇ، سەن توسۇپ قالساڭ ھېچ كىشى بېرەلمەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

348. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كەمبەغەللەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ مۇنداق دېيىشتى: بايلار ئالىي دەرىجىلەرنى ۋە مۇقىم نىئمەتلەرنى ئېلىپ كېتىشتى، ئۇلار بىزدەك نامار ئوقۇيدۇ ۋە روزا تۇتىدۇ، ئۇنىڭدىن سىرت ھەج قىلىشىدۇ، ئۆمرە قىلىشىدۇ، جىھاد قىلىشىدۇ ۋە مالىلىرىنى سەدىقە قىلىشىدۇ. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا مۇنداق دېدى: «مەن سىلەرگە ئۇلارغا يېتىشۇالالايدىغان، سىلەرگە ھېچ كىشى يېتىشۇالالمايدىغان، پەقەت ئاشۇ كىشىلەرمۇ مۇشۇ ئىشنى قىلىش ئارقىلىقلا سىلەرگە يېتىشەلەيدىغان ئىشتىن بىرنى كۆرسىتىپ قويمايمۇ؟ ئۇ بولسىمۇ ھەر پەرز نامازنىڭ كەينىدە ئوتتۇز ئۈچ قېتىم ‹سۇبھانىللاھ›، ئوتتۇز ئۈچ قېتىم ‹ئەلھەمدۇلىللاھ›، ئوتتۇز ئۈچ قېتىم ‹ئەللاھۇ ئەكبەر› دەڭلار». بىز ئىختىلاپلىشىپ قالدۇق بەزىمىز مۇنداق دېيىشتى: ئوتتۇز ئۈچ قېتىم ‹سۇبھانىللاھ›، ئوتتۇز ئۈچ قېتىم ‹ئەلھەمدۇلىللاھ›، ئوتتۇز تۆت قېتىم ‹ئەللاھۇ ئەكبەر›. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا قايتتىم ئۇ: «سۇبھانىللاھ»، «ئەلھەمدۇلىللاھ»، «ئاللاھۇئەكبەر» دەيسەن. ھەتتاكى ئۇنىڭ ھەربىرى ئوتتۇز ئۈچدىن بولىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

23. نامازغا تۇرۇپ ئەللاھۇ ئەكبەر دېگەندىن كېيىن قىرائەت ئارىسىدا نېمە دېيىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

349. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامازغا تۇرۇپ ئەللاھۇ ئەكبەر دېگەندىن كېيىن قىرائەت ئارىلىقىدا بىر ئاز جىم تۇراتتى. مەن مۇنداق دېدىم: ئى رەسۇلۇللاھ! دادام، ئانام ساڭا پىدا بولسۇن. جىم تۇرغاندا نېمە دەيسەن؟ ئۇ مۇنداق دېدى: «مەن: ئى ئاللاھ،

مېنىڭ بىلەن خاتالىقىمنىڭ ئارىلىقىنى مەغرىب بىلەن مەشرىقنىڭ ئارىلىقىدەك يىراق قىلىۋەتكىن، ئى ئاللاھ، مېنى خاتالىقلاردىن خۇددى ئاق كىيىم كىردىن پاكىزلانغاندە پاكىز قىلىۋەتكىن، ئى ئاللاھ، خاتالىقلىرىمنى سۇ بىلەن، قار ۋە مۆلدۈر بىلەن يۇيۇۋەتكىن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. نامازغا تەمكىن، ئاستا كېلىشنىڭ مۇستەھەبلىكى، ئالدىراپ كېلىشتىن توسۇش توغرىسىدا

350. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر نامازغا تەكبىر ئېيتىلسا، نامازغا ئالدىراپ كەلمەڭلار، ئالدىرىماي ئاستا مېڭىپ كېلىڭلار، تەمكىن بولۇڭلار، نامازنىڭ ئۈلگۈرەلىگەن جايىدىن ئوقۇڭلار، ئۈلگۈرەلمىسەڭلار تولۇقلاڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

351. ئەبۇ قەتادەتە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن نامازغا ئۇقۇۋاتقاندا ئۇ كىشىلەرنىڭ (نامازغا) پالاقلىغان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ئۇ نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «سىلەرگە نېمە بولدى؟» ئۈلار: بىز نامازغا ئالدىرىدۇق، دېدى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئۇنداق قىلماڭلار، نامازغا كەلسەڭلار تەمكىن بولۇڭلار، ئۈلگۈرەلمىگەن جايىدىن ئوقۇڭلار، ئۈلگۈرەلمىگەنىنى تولۇقلاڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

25. كىشىلەر نامازغا قاچان تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا

352. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: نامازغا تەكبىر ئېيتىلدى، سەپلەر تىزىلىپ بولدى، رەسۇلۇللاھ چىقتى. ئۇ نامازئوقۇيدىغان ئورنىغا بېرىپ بولغاندا ئۆزىنىڭ جۈنۈپ ئىكەنلىكىنى ئەسلىدى-دە، بىزگە: «ئورنىڭلاردىن مىدىرلىماڭلار» دېدى. ئاندىن كېيىن قايتىپ يۇيۇندى. يۇيۇنۇپ بولۇپ چاچلىرىدىن سۇ تامچىلغان ھالدا چىقتى-دە، ئاللاھۇئەكبەر دېدى، بىز ئۇنىڭ بىلەن نامازئوقۇدۇق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

26. نامازنىڭ بىر رەكئىتىگە ئۇلگۈرگەن كىشى شۇ نامازغا ئۇلگۈرگەن بولدى دېگەن سۆز توغرىسىدا

353. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «نامازنىڭ بىر رەكئىتىگە ئۇلگۈرگەن كىشى شۇ نامازغا ئۇلگۈرگەن بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

27. بەش نامازنىڭ ۋاقىتلىرى توغرىسىدا

354. ئەبۇ مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جىبرىئىل چۈشۈپ ماڭا ئىمام بولدى، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە نامازئۇقۇدۇم، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە نامازئۇقۇدۇم، مەن ئۇنىڭ بىلەن نامازئۇقۇدۇم، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە نامازئۇقۇدۇم، مەن ئۇنىڭ بىلەن نامازئۇقۇدۇم». رەسۇلۇللاھ قولى بىلەن بەش ۋاقىت نامازنى سانىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(354) جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كۈن قايرىلغاندا، رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى مۇھەممەد! پېشىن نامزى ئوقۇ، دېدى. ئاندىن ئادەمنىڭ سايىسى بىر ھەسسە بولغاندا يەنە: ئى مۇھەممەد! ئەسر نامزى ئوقۇ، دېدى. كۈن يۇقالغاندا، ئى مۇھەممەد! شام نامزى ئوقۇ، دېدى. شەپەق (قىزىللىق) غايىپ بولغاندا خۇپتەن نامزى ئوقۇ، دېدى. دەسلەپكى تاڭ سۈزۈلگەندە يەنە كېلىپ: ئى مۇھەممەد! بامداد نامزى ئوقۇ، دېدى. ئەتىسى ئادەم سايىسى بىر ھەسسە بولغاندا، يەنە كېلىپ ئى مۇھەممەد! پېشىن نامزى ئوقۇ، دېدى. ئادەم سايىسى ئىككى ھەسسە بولغاندا: ئى مۇھەممەد! ئەسر نامزى ئوقۇ، دېدى. كۈن يوقالغاندا: ئى مۇھەممەد شام نامزى ئوقۇ، دېدى. كېچىنىڭ ئۈچتەن بىرى ئۆتكەندە: ئى مۇھەممەد! خۇپتەن نامزى ئوقۇ، دېدى. تاڭ بەك ئاقارغاندا يەنە كېلىپ، ئى مۇھەممەد! بامداد نامزى ئوقۇ، دېدى.

جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام رەسۇلۇللاھقا: يۇقارقىلار نامراز ۋاقىتلىرىدۇر، دېدى. (نەسەئىي توپلىغان سەھىھ)

355. ئىبنى شىھاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىز بىر كۈنى نامازنى كېچىكتۈرۈپ ئوقۇدى، ئۇنىڭ قېشىغا ئۇرۇۋە ئىبنى زۇبەير كىرىپ، مۇغىرە ئىبنى شۇئبە بىر كۈنى ئىراقتا نامازنى كېچىكتۈرۈپ ئوقۇغانلىقىنى، شۇ چاغدا ئەبۇ مەسئۇد ئەنسارىي كېلىپ: ئى مۇغىرە، بۇ نېمە قىلغىنىڭ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جىبرىئىل چۈشكەندە بىرگە نامراز ئوقۇغانلىقىنى، يەنە ئوقۇغانلىقىنى، يەنە ئوقۇغانلىقىنى، يەنە ئوقۇغانلىقىنى بىلمەمتىڭ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇشۇنداق ئوقۇشقا بۇيرۇلدۇم»، دېگەنىدى، دېدى. ئۆمەر ئۇرۇۋەگە قاراپ: دېگەن گېپىڭگە ئىگە بول، جىبرىئىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نامازنىڭ ۋاقتىنى بېكىتىپ بەرگەنمۇ؟ دېدى. ئۇرۇۋە جاۋاب بېرىپ: شۇنداق، بەشىر ئىبنى مەسئۇد دادىسىدىن مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ھەدىسنى بايان قىلغان، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

356. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىر نامىزىنى ئوقۇيدىغان چاغدا، قۇياش تېخى ئۆتكۈر نۇرىنى يوقاتمىغانىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

28. ئىسىق كۈنلەردە پېشىن نامىزىنى كەينىگە سۈرۈپ ھاۋا سالقىنلىغان چاغدا ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى ھەم يازدىكى ئىسسىقنىڭ سەۋەبى توغرىسىدا

357. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھاۋا ناھايىتى ئىسسىق چاغلاردا سىلەر پېشىن نامىزىنى كېچىكتۈرۈپ ھاۋا سالقىنلىغاندا ئوقۇڭلار، كۈچلۈك ئىسسىقلىق دوزاختىن ھورلىنىپ چىققان». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

358. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ مۇئەززىنى پېشىننىڭ ئەزىنىنى توۋلاشقا قوپقاندا، رەسۇلۇللاھ: «سەل

سالقىن چۈشسۇن، سەل سالقىن چۈشسۇن»، دېدى ياكى: «توختاپ تۇر، توختاپ تۇر»، دېدى، رەسۇلۇللاھ يەنە: «كۆچلۈك ئىسسىقلىق دوزاختىن ھورلىنىپ چىققان، ئەگەر كۈن بەك ئىسسىق بولسا، سىلەر نامازنى سەل كېچىكتۈرۈپ ھاۋا سالقىنلىغاندا ئوقۇڭلار»، دەيتتى، ھەتتا بەزىدە بىز كىچىك تاغلارنىڭ سايىلىرىنى كۆرەتتۇق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

359. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دوزاخ ئاللاھقا زارلىنىپ: ئى ئاللاھ! بىز ئۆزئارا بىر-بىرىمىزنى يۇتۇپ كەتتۇق، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ دوزاخنىڭ يازدا بىر قېتىم، قىشتا بىر قېتىم جەمئىي ئىككى قېتىم نەپەس ئېلىۋېلىشقا رۇخسەت قىلدى، مانا بۇ سىلەر بىلىدىغان يازدىكى ئىسسىقنىڭ ۋە قىشتىكى سوغۇقنىڭ سەۋەبىدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

29. ھاۋا نۇرمال كۈنلىرى پېشىن نامىزىنى دەل ۋاقتىدا ئوقۇش توغرىسىدا

360. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز يازنىڭ قىزىق كۈنلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە نامازنى ئوقۇيتۇق، ئېچىمزدە (يەرنىڭ قىزىقلىقىدىن) يۈزىنى سەجدىگە بۇاستە تەگكۈزەلمىگەنلەر كىيىمىنى سېلىپ شۇنىڭغا سەجدە قىلاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

30. ئەسر نامىزىنى بالدۇرراق ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىگى توغرىسىدا

361. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئەسىر نامىزىنى ئوقۇغانىدا قۇياش خېلىلا ئېگىز ئىدى. (مەدىنىدىن) ئەۋالىغا بارغان نادەم ئۇ يەرگە بېرىپ قايتىپ كەلگەندە، قۇياش تېخى تولۇق پېتىپ كەتمەيتى. (ئەۋالى مەدىنىدىن تۆت مىل يىراقلىقتا). — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

362. ئەبۇ ئۇمامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىز بىلەن پېشىن نامىزىنى بىللە ئوقۇدۇق، نامازئوقۇپ بولغاندىن كېيىن بىز ئۇ يەردىن چىقىپ ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ يېنىغا كىردۇق، ئۇ ئەسىر نامىزىنى ئوقۇۋاتقان ئىكەن، مەن ئۇنىڭغا: ئەي تاغا! سەن ئوقۇۋاتقان قايسى نامازنى؟ دېدىم. ئۇ: ئەسىر نامىزى، مانا بۇ ئىلگىرى رەسۇلۇللاھنىڭ بىز بىلەن بىرگە ئوقۇغان نامىزى دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

363. رافىئ ئىبنى خەدىج رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن ئەسىرنى ئوقۇيتتۇق، نامازدىن كېيىن بىز بىر تۆگىنى سويۇپ ئۇنى ئون پارچىغا بۆلۈپ كۇن پېتىشتىن ئىلگىرى شۇ گۆشنى ياخشى پىشۇرۇپ بىر پارچىدىن يېيەلەيتۇق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

31. ئەسىر نامىزىنى ئوقۇماسلىقنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

364. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «(بىكاردىن - بىكار) ئەسىر نامىزىنى ئوقۇمىغۇچى خۇددى ئائىلە تاۋابئاتلىرىنى ۋە مال-مۇلۇكىنى يوقاتقان كىشىگە ئوخشاشتۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

32. «ئوتتۇرا ناماز» - ئەسىر نامىزى دېگۈچىلەرنىڭ دەلىلى توغرىسىدا

365. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: خەندەك كۇنىسى رەسۇلۇللاھ: «(مۇشرىكلار) بىزنىڭ ئوتتۇرا نامىزىمىزنى كۇن پاتقۇچە كېچىكتۇرۇۋەتتى، ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئۆيلىرىنى ۋە قەبرىلىرىنى ئوت بىلەن تولدۇرغاي» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

366. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر ئىبنى خەتتاب خەندەك كۇنى پاتقاندىن كېيىن (بەنى قۇرەيزە مەھەللىسىگە) كېلىپ، قۇرەيش مۇشرىكلىرىنى تىللاشقا باشلىدى، ئۇ رەسۇلۇللاھقا: ئى رەسۇلۇللاھ! مەن ئەسىر نامىزىنى ئوقۇي دېگەنىدىم،

لېكىن كۈنمۇ پېتىپ بولاي دەپ قاپتۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەنمۇ ئۇ نامازنى ئوقۇمىدىم»، دېدى. بىز بۇتھان دېگەن يەرگە باردۇق. رەسۇلۇللاھ نامازغا ئۆچۈن تاھارەت ئالدى، بىزمۇ تاھارەت ئالدۇق. رەسۇلۇللاھ كۈن پېتىپ بولغاندىن كېيىن ئەسىر نامزىنى ئوقۇدى. ئارقىدىنلا شام نامزىنى ئوقۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

33. بامدات ۋە ئەسر نامزىنى ۋاقتىدا ئوقۇشنىڭ خاسىيىتى توغرىسىدا

367. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كېچىلىك پەرىشتىلەر بىلەن كۈندۈزلۈك پەرىشتىلەر نۆۋەت بىلەن ئالمىشىپ سىلەرنى يوقلاپ تۇرىدۇ، ئۇلار بامدات نامزى ۋە ئەسىر نامزى ۋاقتىدا جۇغلىشىدۇ؛ كېچىنى سىلەر بىلەن ھەمراھ بولۇپ بىللە ئۆتكۈزگەن پەرىشتىلەر ئاسمانغا ئۆرلىگەندە، ئاللاھ ئېنىق بىلىپ تۇرۇپ ئۇلاردىن: سىلەر مېنىڭ بەندىلىرىمدىن ئايرىلغان ۋاقتىڭلاردا ئۇلار نېمە قىلۇاتاتتى؟ دەپ سورايدۇ، پەرىشتىلەر جاۋاب بېرىشىپ: بىز بارغاندا ئۇلار نامازغا ئوقۇۋاتقانىكەن، بىز قايتىپ كەلگەندىمۇ ئۇلار نامازغا ئوقۇغان ھالدا قالدى، دەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

368. جەبىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا ئىدۇق، ئۇ كەچتە ئايغا قاراپ (ئۇ ئاي 14 كۈنلۈك تولۇن ئاي ئىدى): «كەلگۈسىدە سىلەر رەببىڭلارنى خۇددى مۇشۇ ئاينى كۆرگەندەك كۆرۈسىلەر، سىلەر رەببىڭلارنى كۆرگەندە ھەرگىزمۇ قېينالمايسىلەر، ئەگەر كۈن چىقىشتىن ئىلگىرىكى ۋە كۈن پېتىشتىن ئىلگىرىكى نامازنى ئوقۇشقا ئىمكانىيىتىڭلار يەتسە، (ۋاقتىدا) ئوقۇڭلار»، دېدى-دە، مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**كۈن چىقىشتىن ئىلگىرى ۋە كۈن پېتىشتىن ئىلگىرى پەرۋەردىگارىڭغا تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدى ئېيتقىن**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە قاف 39- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

369. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى كۈن سالقىن ۋاقتلاردىكى شۇ

شككى نامازنى (بامداد ۋە ئەسر نامىزىنى) دائىم ئۇقۇيدىكەن، ئۇ چوقۇم جەننەتكە كىرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

34. كۈن پاتقاندا شامنىڭ دەسلەپكى ۋاقتى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

370. سالەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كۈن ئۈپۈق سىزىقىغا پېتىپ كەتكەندە بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن شام نامىزىنى ئوقۇيتۇق». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

371. راقىئ ئىبنى خەدىج رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن شام نامىزىنى ئوقۇيتتۇق، بىزنىڭ بىرىمىز نامازدىن قايتقاندا ئاتقان ئوقنىڭ چۈشكەن جايىنى كۆرەلەيتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

35. خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى ۋە ئۇنى كېچىكتۈرۈش توغرىسىدا

372. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئىسلام دىنى كىشى تارقىلىشتىن ئىلگىرى، بىر كۈنى كېچىدە رەسۇلۇللاھ خۇپتەن نامىزىنى كېچىكتۈرۈپ خېلىغىچە مەسچىتكە چىقمىدى، ئۆمەر كېلىپ: نامازنى ساقلاپ تۇرغان ئايالالار ۋە بالىلار ئۇخلاپ قالدى، دېگەندىن كېيىنلا چىقىپ مەسچىتتىكىلەرگە: «ھازىر زېمىندا پەقەت سىلەرلا نامار ئوقۇشنى ساقلاپ تۇرۇۋاتىسىلەر»، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

373. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى كەچتە رەسۇلۇللاھنىڭ ئىشى چىقىپ قېلىپ نامازنى كېچىكتۈردى، ھەتتا بىز مەسچىتتە ئۇنى ساقلاپ ئۇخلاپ قالدۇق، بىز ئويغىنىپ يەنە ئۇخلاپ قالدۇق، بىز قايتا ئويغانغاندا رەسۇلۇللاھ قېشىمىزغا كېلىپ: زېمىندا پەقەت سىلەرلا نامار ئوقۇشنى كۈتۈۋاتىسىلەر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

374. ھۆمەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئەنەسىنى سورىدى: رەسۇلۇللاھ قولىغا ئۈزۈك سالغانمۇ؟ ئۇ جاۋاب بېرىپ: بىر كۈنى كەچتە رەسۇلۇللاھ خۇپتەن نامزىنى كەينىگە سۈرۈپ يېرىم كېچىدە ئوقۇدى، ئۇ نامازنى تۈگىتىپ بىز تەرەپكە بۇرالغان چاغدا، مەن ئۇنىڭ ئۈزۈكىنىڭ ۋاللىدىغان نۇرىنى كۆرگەندەك بولدۇم، رەسۇلۇللاھ بىزگە مۇنداق دېدى: «ھازىر كىشىلەر نامزىنى ئوقۇپ ئۇخلاپ بولدى، پەقەت سىلەرلا نامازغا ئوقۇشنى كۈتۈۋاتىسىلەر» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

375. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ۋە مەن بىلەن بىرگە كېمىدە كەلگەن ھەمراھلىرىم بۇتھان (بۇتھان ـ مەدىنىدىكى بىر مەھەللىنىڭ نامى) دېگەن يەرگە چۈشتۇق. ئۇ چاغلاردا رەسۇلۇللاھ مەدىنىگە كېلىپ بولغان بولۇپ، ھەر كۈنى كەچ خۇپتەن نامزىنىڭ ۋاقتىدا، ساھابىلەر ئۆۋەت بىلەن نامازغا ئۆتىشەتتى. بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە نامازغا ئوقۇش ئۈچۈنگە توغرا كەلگەن ئىدۇق. رەسۇلۇللاھنىڭ ئازراق ئىشى چىقىپ قېلىپ يېرىم كېچە بولغاندا ئاندىن مەسچىتكە چىقىپ جامائەت بىلەن خۇپتەن نامزىنى ئوقۇدى، نامازدىن كېيىن ئۇ ئەتراپىدىكىلەرگە: «ئالدىرماڭلار! سىلەرگە بىر خۇش خەۋەرنى يەتكۈزەي، ئاللاھنىڭ سىلەرگە بەرگەن نېئمىتى شۈكى، سىلەردىن باشقا بۇ چاغدا نامازغا ئوقۇغان ھېچ كىشى يوق» دىدى. يەنە بىر راۋايەتىدە « بۇ ۋاقىتتا سىلەردىن باشقا ھېچكىم نامازغا ئوقۇمىدى» دېدى، بىز بۇ گەپنى ئاڭلاپ خۇشال ـ خۇرام قايتىپ كەتتۇق. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

376 ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىر كۈنى كەچتە خۇپتەن نامزىنى بەكلا كېچىكتۈرۈۋەتتى، ھەتتا كىشىلەر ئۇخلاپ قېلىپ يەنە ئويغىنىپ، يەنە ئۇخلاپ يەنە ئويغاندى، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب: نامازغا! دەپ توۋلىدى، رەسۇلۇللاھ چىققاندا مەن قاراپ تۇراتتىم ئۇنىڭ چېچىدىن سۇ ئېقىۋاتقان بولۇپ، ئۇ قولىنى بېشىغا قويۇۋالغان ئىدى. رەسۇلۇللاھ دېدى: «ئەگەر مەن ئۈممەتلىرىمگە قىينىچىلىق بولۇپ قالمىسۇن، دېمىسەم، خۇپتەن نامزىنى مۇشۇنداق كېچىكتۈرۈپ ئوقۇشنى بۇيرۇيتتىم» دېدى.

بۇ ھەدىسنى ئەتائدىن رىۋايەت قىلغۇچى ئىبنى جۇرەيج (ئەتائ بولسا ئىبنى ئابباسدىن رىۋايەت قىلغان) مۇنداق دەيدۇ: كېيىن مەن ئەتائنى ئىزدەپ بېرىپ ئۇنىڭدىن رەسۇلۇللاھنىڭ قولىنى بېشىغا قويغانلىكى ئەھۋالنى سۈرۈشتۈردۈم. ئەتا ماڭا ئۇنى ئىبنى ئابباسدىن ئاڭلىغانلىكىنى ئېيتىپ بەردى. ئەتائ قول بارماقلىرىنى سەل كېرىپ، چاچلىرىنىڭ ئارىسىغا سېلىپ، بېشىنى قامالاپ تۇتتى ۋە قوللىرىنى يۇقىرىغا يۆتكىدى، تاكى باش بارماقلىرى قۇلاقلىرىنىڭ گىرۋەكلىرىگە تېگىپ، ساقال ۋە چېكىسىگە يېقىن قالغۇچە يۆتكىدى. ئۇ تېزمۇ ئەمەس، ئاستىمۇ ئەمەس، باشتىن - ئاخىر بىر خىل مۇشۇنداق قىلدى ھەم پەيغەمبىرىمىزنىڭ بۇ سۆزىنى تەكرارلىدى: «ئەگەر مەن ئۇممەتلىرىمگە قىينچىلىق بولۇپ قالمىسۇن، دېمىسەم، خۇپتەن ئامزىنى مۇشۇنداق كېچىكتۈرۈپ ئوقۇشنى بۇيرۇيتتىم». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

36. بامداتنى ئاۋۋالقى قاراڭغۇ ۋاقتىدا بالدۇر ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى ۋە قرائەتنىڭ مىقدارى توغرىسىدا

377. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مۆئمىن ئاياللار يۈك كىيىملىرىنى يېپىنىشىپ كېلىپ رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە بامدات نامزىنى ئوقۇپ ئۆيلىرىگە قايتىشاتتى، ئۇلار قايتقاندا تۇن تېخى قاراڭغۇ بولغاچقا، ئۇلارنى بىرەرسى تونۇيالمايتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

378. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ چۈشتە پېشىن نامزىنى ئوقۇيتتى، ئەسىر نامزىنى ئوقۇغاندا كۈن نۇرى تېخى خېلىلا كۆچلۈك بولاتتى، قۇياش پاتقاندا شام نامزىنى ئوقۇيتتى، خۇپتەن نامزىنى بەزىدە ئۇنداق ۋە بەزىدە مۇنداق ئوقۇيتتى، ئادەم كۆپ بولسا بالدۇرراق، ئادەم ئاز بولسا كېيىنرەك ئوقۇيتتى؛ بامدات نامزىنى قاراڭغۇدا (سۈبھى يورۇشتىن ئىلگىرى) ئوقۇيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

379. ئەبۇ بەرزە ئەسلەمي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ نامازنىڭ ۋاقتى توغرۇلۇق سورالغاندا مۇنداق دىدى: ئۆز ۋاقتىدا رەسۇلۇللاھ پېشىن نامزىنى قۇياش سەل غەربكە قىيسايغاندا ئوقۇيتتى، ئەسىر نامزىنى ئوقۇپ بولغاندا بىر كىشى مەدىنىنىڭ چېتىگە بارسا كۈن نۇرى تېخى خېلىلا كۆچلۈك بولاتتى، (ئەبۇ بەرزەدىن بۇ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغۇچى مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ بەرزەنىڭ نامىز شام توغرىسىدا نېمە دېگەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالدىم)، ئۇ خۇپتەن نامزىنى كېچىنىڭ ئۈچتىن بىرىگىچە كېچىكتۈرسە كېرەك يوق دەپ قارايتى، ئۇ (رەسۇلۇللاھ) خۇپتەن نامزىدىن ئىلگىرى ئۇخلاشنى، خۇپتەن نامزىدىن كېيىن پاراڭ سېلىشنى يامان كۆرەتتى، رەسۇلۇللاھ بامدات نامزىنى ئوقۇپ بولغاندا بىر كىشى سىرتقا چىقىپ ئۆز ھەمراھىنى تونۇيالايتتى، ئۇ بامدات نامزىنىڭ بىر رەكئىتىدە ياكى ئىككى رەكئىتىدە 60 ـ 100 گىچە ئايەت ئوقۇيتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

37. جامائەت نامزىنىڭ ئەۋزەللىكى ۋە جامائەت نامزىدىن ئايرىلىپ قېلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

380. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «جامائەت بىلەن بىللە ئوقۇغان نامازنىڭ بىرىگلارنىڭ يەككە ئوقۇغان نامزىدىن 25 دەرىجە ئارتۇق بولىدۇ. كۈندۈزلۈك ۋە كېچىلىك پەرىشتىلەر بامدات نامزى ۋاقتىدا ئۈچرىشىدۇ».

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سىلەر خالىساڭلار مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇڭلار: « **... كۈندۈزنىڭ ۋە كېچىنىڭ پەرىشتىلىرى چوقۇم بامداد نامزىدا ھازىر بولۇشىدۇ»** [سۈرە ‹ئىسرا› 78 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

381. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جامائەت بىلەن ئوقۇلغان نامازنىڭ يالغۇز ئوقۇلغان نامازدىن يىگىرمە يەتتە دەرىجە ئارتۇق».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

382. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن كىشىلەرگە بۇيرۇپ ئوتۇن يىغدۇرسام، ئاندىن كىشىلەرنى نامازغا ئەزان توۋلاشقا بۇيرىسام، ئاندىن بىر كىشىنى ئىمام قىلىپ سايلاپ قويۇپ، ئاندىن مەن ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن (نامازغا چىقمىغانلارنىڭ) بېرىپ ئۇلارنىڭ ئۆيىگە ئوت قويۇۋەتسەم، دەيمەن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەگەر ئۇلارنىڭ بىرى بىر پارچە لوق گۆش ياكى ئىككى تال پۇتۇن قوۋۇرغا بېرىلىدۇ، دېگەن گەپنى ئاڭلىغان بولسا، ئۇلار چوقۇم خۇپتەن نامزىغا كېلەتتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

383. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇناپىقلارغا ئەڭ ئېغىر كېلىدىغىنى بامدات نامزى بىلەن خۇپتەن نامزى. ئەگەر ئۇلار بۇ ئىككى نامازنىڭ خاسىيىتىنى بىلگەن بولسا ئىدى، چوقۇم ئۆمىلەپ بولسىمۇ كەلگەن بولار ئىدى. مەن مۇئەززىنىنى ئەزان ئېيتىشقا بۇيرۇپ، بىر كىشىنى ئىمام قىلىپ قويۇپ ئاندىن تۆتروق ئېلىپ (ئەزان ئاۋازىنى ئاڭلاپمۇ) جامائەت نامزىغا كەلمىگەنلەرنىڭ ئۆيلىرىنى كۆيدۈرىۋەتسەم، دەيمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

38. سەۋەبى بولسا نامازنى يالغۇز ئوقۇسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

384. ئىتبان ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ (ئۇ ئىلگىرى رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ بەدرى غازىتىغا قاتناشقان ئەنسارىدۇر) رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، مېنىڭ كۆزۈم كۆرەلمەيدىغان بولۇپ قالدى. جامائەت نامزىنى ئوقۇپ بېرىمەن. بەزىدە قاتتىق يامغۇر ياغقان چاغلاردا مېنىڭ ئۆيۈم بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىلىقى ئوتتۇرىسىدىكى ئېقىندا يامغۇر سۇيى ئېرىق بولۇپ ئاققاچقا مەسچىتەكە كېلەلمەي قالىمەن. ئى رەسۇلۇللاھ، سەن مېنىڭ ئۆيۈمگە كېلىپ، ئۆيۈمدە نامار ئوقۇپ بەرسەڭ، سەن نامار ئوقۇغان جايىنى مەن مەخسۇس نامار ئوقۇيدىغان جاي قىلىۋالسام... دېدى رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «ئاللاھ خالىسا، شۇنداق قىلاي»،

دېدى. ئىبان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەتىسى كۈن كۆتۈرلگەندە، رەسۇلۇللاھ بىلەن ئەبۇ بەكرى ئۆيۈمگە كېلىپ. ئىجازەت سورىدى، ئىجازەت بەردىم. رەسۇلۇللاھ ئۆيگە كىرىپ ئولتۇرمايلا: «سەن ئۆيۈڭنىڭ قەيىرىدە نامازغۇقۇپ بېرىشىمنى خالايسەن؟» دەپ سورىدى. مەن رەسۇلۇللاھقا ئۆينىڭ بىر تەرىپىنى كۆرسىتىپ قويدۇم. رەسۇلۇللاھ ئۇرە تۇرۇپ تەكبىر ئېيتتى. بىزمۇ سەپكە تىزىلىپ تۇردۇق، ئۇ ئىككى رەكئەت نامازغۇقۇدى. ئاندىن سالام بەردى، بىز ئۇنىڭ ئۇچۇن تەييار قىلغان بۇغداي ئۇمۇچى ئۇچۇن ئۇنى قايتقىلى قويمىدۇق، كېيىن ئۆيگە نۇرغۇن كىشىلەر كېلىشتى، ئاردىدىن بىرى: مالىك ئىبنى دۇخشۇن نەگە كەتتى؟ دېدى. يەنە بەزىلەر: ئۇ دېگەن مۇناپىق. ئۇ ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياقتۇرمايدۇ، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن: «ئۇنداق دېمەڭلار، سىلەر ئۇنىڭ ئاللاھ ئۈچۇن: ‹لائىلاھە ئىللەللاھۇ› دېگەنلىكىنى كۆرمىدىڭلارمۇ؟ دىدى. ھېلىقى كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ بۇ گېپىنى ئاڭلاپ: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى ئەڭ ئوبدان بىلىدۇ. لېكىن بىز ئۇنىڭ سىرتقى ھالىتىدىن ھەقىقىي مۇناپىقتەك كۆردۇق، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ: ‹لائىلاھە ئىللەللاھۇ› دېگەن كىشىگە دوزاخنى ھارام قىلدى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

385. مەھمۇد ئىبنى رەبئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشچە ئۇ ئەقلىنى تاپقاندا رەسۇلۇللاھنى بىلگەن ھەم ئۇنىڭ قايسى ۋاقىتتا ئۇنىڭ ھويلىسىدىكى چېلەكتىن سۇ ئېچكەنلىكى ئېسىدە قالغانلىقىنى بايان قىلىپ بولۇپ، ئاندىن ئۇ ئىتبانىدىن رىۋايەت قىلىنغان يۇقىرىقى ھەدىسنى بايان قىلغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

39. بورا ئۇستىدە، خورما سوپىغى ئۇسىدە،كىيىم ئۇستىدە نامازغۇقۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

386. مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامازغۇقۇۋاتقان چېغىدا مەن ئۇنىڭ بارابىرىدە تۇراتتىم. ئۇ چاغدا مەن ھەيزدار ئىدىم. گاھىدا رەسۇلۇللاھ سەجدە قىلغاندا ئۇنىڭ كىيىملىرى ماڭا تېگىپ قالاتتى. رەسۇلۇللاھ خورما سوپىسقى بىلەن تىكىلگەن جەينامازئۇستىدە نامازغۇقۇيتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

40. جامائەت نامزىنىڭ ۋە ئۇنى ساقلاپ ئولتۇرۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

387. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىنىڭ جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامزى ئۇنىڭ ئۆيىدە ياكى دۇكىنىدا ئوقۇغان نامزىدىن 25 دەرىجە ئارتۇق بولىدۇ. ئەگەر سىلەردىن بىر كىشى كامىل تاھارەت ئېلىپ، ئاندىن پۈتۈن ئىخلاسى بىلەن مەسچىتكە بېرىپ نامازغا ئوقۇسا، ئۇ مەسچىتكە قاراپ مېڭىپ تاكى مەسچىتكە كىرگۈچە ھەربىر قەدەمگە ئاللاھ ئۇنىڭغا بىر دەرىجە ئاتا قىلىدۇ. ئۇنىڭ بىر خاتالىقىنى ئۆچۈرۈۋېتىدۇ. ئۇ مەسچىتكە كىرسە نامازنى تاھارىتى بىلەن كۈتۈپ تۇرسا، ئۇ مەسچىتتىن چىقىپ كەتكۈچە نامازغا ئېچىدە تۇرغاندەك بولىدۇ. پەرىشتىلەر دائىم ئۇنىڭغا ئاللاھدىن رەھمەت ۋە مەغپىرەت تىلەپ: ئى ئاللاھ، سەن ئۇنىڭغا رەھمەت قىلغىن، ئى ئاللاھ، ئۇنى مەغپىرەت قىلغىن، دەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

41. مەسچىتكە بېرىشتا يول قانچە يىراق بولسا ساۋابى شۇنچە يۇقىرى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

388. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەر مەسچىتكە نامازغا ئوقۇشقا بارغاندا پىيادە ماڭغان يولى قانچە كۆپ بولسا، ئۇنىڭ ساۋابىمۇ شۇنچە چوڭ بولىدۇ. مەسچىتتە ئىمام بىلەن بىللە نامازغا ئوقۇش ئۈچۈن ساقلاپ تۇرغان كىشىنىڭ ساۋابى، نامازغا ئوقۇپ بولۇپلا ئۆخلىغان كىشىنىڭ ساۋابىدىن چوڭ بولىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

42. نامازغا پىيادە بارغاندا خاتالىقلارنىڭ يۇيۇلىدىغانلىقى ۋە دەرىجىسىنىڭ يۇقىرى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

389. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «بىرىڭلارنىڭ ئىشكى ئالدىدا بىر دەريا بولسا، ئۇ بۇ

دەريادا كۇنىگە بەش ۋاقىت يۇيۇنسا، سىلەر دەپ بېقىڭلارچۇ، ئۇ كىشىنىڭ بەدىنىدە يەنە كىر قالامدۇ؟» كۆپچىلىك: ئازراقمۇ كىر قالمايدۇ، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: «بەش ۋاقىت نامازمۇ شۇنىڭغا ئوخشايدۇ، ئاللاھ بەش ۋاقىت نامازنى ئارقىلىق خاتالىقلارنى ئۆچۈرۈپ تۆرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

390. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئەتىگەندە مەسچىتكە (نامازغا) بېرىپ - كېلىپ تۇرسىلا، ئاللاھ ئۇ كىشىگە جەننەتتىن ئورۇن راسلايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

43. ئىمام بولغۇچىنىڭ سالاھىيىتى توغرىسىدا

391. مالىك ئىبنى ھۇۋەيرىس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن جەمەتىمىزدىكى بىر نەچچە كىشى بىلەن رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ يېنىدا 20 كېچە تۇرۇپ قالدۇق، رەسۇلۇللاھ ناھايىتى مېھرىبان ۋەمۇلايىم ئىدى. ئۇ بىزنىڭ ئۆيىنى سېغىنغانلىقىمىزنى كۆرگەندە: «ئۆيۈڭلەرگە قايتىڭلار، ئۇلارغا دىنىمىز ھەققىدىكى بىلىملەرنى ئۆگىتىڭلار ۋە نامازغۇقۇڭلار، نامازۋاقتى كەلسە، ئاراڭلاردىكى بىرىڭلار، ئەزان ئېيتسۇن، يېشى چوڭراق بىرىڭلار ئىمام بولسۇن» دېدى.[1] — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

44. مۇئمىنلەرگە بىرمۇ ھادىسە كېلىپ قالسا، ھەممە نامازدا قۇنۇت دۇئاسى ئوقۇشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا

392. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ (رۇكۇدىن) بېشىنى كۆتۈرگەن چاغدا: «سەمىئەللاھۇ لىمەنھەمىدەھۇ (ئاللاھ

---

[1] يەنە بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇرئاننى ئەڭ ياخشى ئوقۇيدىغان كىشى كۆپچىلىككە ئىمام بولسۇن، ئەگەر قىرائەتتە پەرق بولمىسا شەرىئەت ئىلمىنى (ھەدىس) كۆپ بىلىدىغان كىشى ئىمام بولسۇن. ئەگەر شەرىئەت ئىلمىدە پەرق بولمىسا ئەڭ ئاۋۋال ھىجرەت قىلغان كىشى ئىمام بولسۇن. ئەگەر ھىجرەتتە باراۋەر (ئوخشاش) بولسا يېشى چوڭراق كىشى ياكى ئىسلامغا بۇرۇن كىرگەن كىشى ئىمام بولسۇن دېگەن».

ھەمدۇسانا ئېيتقۇچىلارنىڭ ھەمدىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ. ئى رەببىمىز! بارلىق مەدھىيە ساڭا مەنسۇپتۇر!)» دەپ بولغانىدىن كېيىن، بىر مۇنچە كىشىلەرنىڭ نامىنى ئاتاپ ئۇلارغا دۇئا قىلىپ: «ئى ئاللاھ! سەن ۋەلىد ئىبنى ۋەلىدنى، سەلەمە ئىبنى ھىشامنى، ئەيياش ئىبنى ئەبۇ رەبىئەنى ۋە ئىنزىلگەن مۇئمىنلەرنى قۇتقازغايسەن. ئى ئاللاھ، سەن مۇزەر قەبىلىسىگە قاتتىق زەربە بەرگىن. ئۇلارنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام دەۋرىدىكىدەك ئاچارچىلىقا دۇچار قىلغىن» دېدى. شۇ چاغدا شەرق تەرەپتىكى مۇزەر قەبىلىسى رەسۇلۇللاھ بىلەن قارشىلىشىۋاتاتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

393. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ رىئل ۋە زەكۋان قەبىلىلىرىنى قارغاپ بىر ئايغىچە قۇنۇت دۇئاسى قىلغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

394. ئاسىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن قۇنۇت دۇئاسى توغرۇلۇق ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن سورىدىم. ئەنەس: رۇكۇدىن ئىلگىرى دۇئا قىلىنىدۇ، دېدى. مەن: بىر كىشى سېنى: دۇئانى رۇكۇدىن كېيىن قىلىمىز، دېگەنىدى، دەيدىغۇ؟ دېسەم، ئۇ: يالغان ئېيتىپتۇ، دېدى-دە، رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنۇ ھەدىسىنى سۆزلەپ بەردى: رەسۇلۇللاھ بەنى سۇلەيم قەبىلىسىنى قارغاپ رۇكۇدىن كېيىن قۇنۇت دۇئاسىنى بىر ئاي ئوقۇغان ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى قارىلاردىن قىرىق ياكى يەتمىش نەپەر كىشىلەرنى مۇشرىكلار رايونىغا ئەۋەتىپ، ئۇلارغا قۇرئان تەشۋىق قىلغۇزدى. لېكىن، مۇشرىكلار ئۇلارنى ئۆلتۈرۋەتتى. مۇشرىكلار بىلەن ئارىمىزدا بىتىم بار ئىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ھېچكىمگە بۇنداق قايغۇرغانلىقىنى كۆرمىگەنىدىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

395. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ قارىلار دەپ ئاتالغانلارنى (مۇشرىكلارغا) ئەۋەتتى. ئۇلارغا زىيانكەشلىك قىلىنىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ھېچكىمگە مۇنداق قايغۇرۇپ باققانلىقىنى كۆرمىگەنىدىم. ئۇ بامدات نامىزىدا بىر ئايغىچە دۇئا قىلىپ: ئاسىيلار! ئۇلار ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا قارشى چىقتى، دېگەنىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

45. قازا بولغان نامازنى قانچە تېز ئادا قىلسا شۇنچە ياخشى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

396. ئىمران ئىبنى ھۇسەيىن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار رەسۇلۇللاھ بىلەن سەپەرگە چىققاندا كېچىچە ماڭدى، تاڭ سەھەردە ئارام ئالدى. ئۇلار كۆن كۆتۈرۈلگىچە ئۇخلاپ قالدى. ئەڭ ئاۋۋال ئەبۇ بەكرى ئويغىنىپتۇ. رەسۇلۇللاھ ئۆزى ئويغانمىغۇچە ئويغىتىلمايتى، ئاندىن ئۆمەر ئويغاندى. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھنىڭ باش تەرىپىدە ئولتۇرۇپ رەسۇلۇللاھ ئويغانغىچە ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ تەكبىر ئېيتتى. رەسۇلۇللاھ بىز بىلەن بامدات نامىزى ئوقۇدى. بىر كىشى كۆپچىلىكتىن ئايرىلىپ، بىز بىلەن بىرلىكتە نامار ئوقۇمىدى. رەسۇلۇللاھ نامازدىن كېيىن ئۇنىڭدىن: «ئەي پالانى! قايسى ئىش سېنىڭ بىز بىلەن نامار ئوقۇماسلىقىڭغا سەۋەبچى بولدى؟» دەپ سورىدى. ئۇ: مەن جۇنۇپ بولۇپ قالدىم، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ كىشىنى توپىدا تەيەممۇم قىلىشقا بۇيرۇدى. بۇ كىشى (تەيەممۇم قىلىپ بولغاندىن كېيىن) نامار ئوقۇدى. رەسۇلۇللاھ مېنى سەپنىڭ ئالدىدا مېڭىشقا بۇيرۇدى. بىز ناھايىتى ئۇسساپ كەتتۇق. بىز ئىلگىرىلەپ كېتىۋاتساق، ئالدى تەرىپىمىزدىن ئىككى تۆلۈمدا سۇ كۆتۈرگەن بىر ئايال چىقىپ كەلدى. بىز ئۇنىڭدىن: سۇ بارمۇ؟ دەپ سورىدۇق. ئۇ: يوق، دېدى. بىز يەنە: سېنىڭ ئۆيۈڭ سۇ بار جايدىن قانچىلىك يىراقلىقتا، دەپ سورىدۇق. ئۇ: بىر كېچە-كۈندۈزلۈك يول، دەپ جاۋاب بەردى. بىز ئۇنىڭغا: سەن ئاللاھنىڭ ئەلچىسى بىلەن كۆرۈشكىن، دېدۇق. ئۇ: ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دېگەن كىم؟ دېدى. بىز ئۇنىڭ نېمىلەرنى دېگەنلىكى بىلەن كارىمىز بولماي، ئۇنى رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا ئېلىپ باردۇق. ئۇ بىزگە دېگەنلىرىنىڭ ھەممىسىنى رەسۇلۇللاھقا قايتا سۆزلەپ بەردى. يەنە: مەن دېگەن بىر تۆل ئايال. بىر يېتىم ئوغلۇممۇ بار، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭدىن تۆلۈمنى ئېلىپ، ئۇنىڭ ئاغزىنى شۇنداق سىلىۋىدى سۇيسۇزۇك سۇ ئېقىپ چىقىشقا باشلىدى. بۇ سۇنى بىز قىرىق كىشى قانغۇدەك ئىچىپ، تۆلۈم ۋە قاچىلىرىمىزغا ئېقىپ تۇرغىدەك قاچىلىۋالدۇق. بىراق ئۇلاغلارنى سۇغارمىدۇق. رەسۇلۇللاھ:

«سىلەردە (يېگۈدەك) بىر نەرسە بارمۇ؟» دەپ سورىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئازراق پارچە ـ پۈرات نان ۋە خورما جۈغلاندى. ئۇ نەرسىلەرنى ھېلىقى كەمبەغەل ئايال ئۆيىگە ئېلىپ كەتتى. ئۇ ئايال قايتىپ يۈرتىدىكىلەرگە: مەن ئۆستا سېھرىگەرنى ياكى ئۇلار دەۋا قىلغاندەك پەيغەمبەرنى ئۇچراتتىم دىدى. ئاللاھ (ئوت ـ چۆپ ۋە سۈنى) قوغلىشىپ ماكانلىشىدىغان سەرەم قەبىلىسىدىكى كىشىلەرگە بۇ ئايال ئارقىلىق ھىدايەت ئاتا قىلدى. ئۇ ئايال ۋە ئۇنىڭ قەبىلىسىدىكىلەرمۇ مۇسۇلمان بولدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

397. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى نامازنى ئۈنتۇپ قالدىكەن، ئۇ ئېسىگە كەلگەندە شۇ نامازنى ئوقۇۋالسا بولىدۇ. پەقەت شۇنداق قىلغاندىلا شۇ نامازنى ئوقۇمىغانلىق خاتالىقىنى تۈزەتكىلى بولىدۇ. قۇرئاندا مۇنداق دېيىلگەن: ﴿...**مېنى زىكىر قىلىش ئۈچۈن نامازنى ئوقۇغىن**﴾ (سۈرە تاھا 14ـ ئايەت). ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئالتىنچى باب

مۇساپىرلار نامزى ۋە نامازنى قەسىر قىلىش

1. مۇساپىرلار نامزى ۋە نامازنى قەسىر قىلىش توغرىسىدا

398. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ناماز ئۇقۇش دەسلەپ باشلانغان مەزگىللەردە ئاللاھ ئادەتتىكى نامازلارنى ۋە قەسىر نامزىنى ئىككى رەكئەت، ئىككى رەكئەت قىلىپ بەلگىلىگەنىدى. كېيىن قەسىر نامزى ئىككى رەكئەت قىلىپ بېكىتىلگەندىن كېيىن، باشقا نامازلار تۆت رەكئەت قىلىنىدى.[1] ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

399. ئىبنى ئۆمەر ماڭا مۇنداق دەپ بەردى: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن سەپەرگە چىققاندا ئۇنىڭ پەرزىدىن باشقا نامازلارنى ئۇقۇغانلىقىنى كۆرمىدىم دەپ بولۇپ، مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**رەسۇلۇللاھ سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشى ئۈلگىگىلاردۇر**﴾. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] نامازنى قەسىر قىلىش: ـ پېشىن، ئەسىر بىلەن خۇپتەننىڭ 4 رەكئەت نامازنى (پەرز) قىسقارتىپ ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇشنى كۆرسىتىدۇ. سەپەردە پەقەت بامدادنىڭ ئىككى رەكەت سۈننىتى ۋە ۋېتىردىن باشقا سۈننەت نامازنى پەرزنىڭ ئالدى كەينىدە ئوقۇلدىغانغا قارىتا ھەدىس كۆرۈنمەيدۇ. رەسۇلۇللاھنىڭ سەپەردە ئۇلاغ ئۈستىدە نەفلە ئوقۇشىنى بۇ يەرگە دەلىل قىلىش خاتا. ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ مىل ياكى ئۈچ فەرسەخ (بىر فەرسەخ 6.24 كىلومېتىرغا تەڭ) يول يۈرسە، ئىككى رەكەت ئوقۇيتتى دېيىلگەن. (مۇسلىم تۇپلىغان)

ئەبۇ ھەنىفە 90 كىلومېتىر ئەتراپىدا مۇساپىنى قەسىر قىلسا بولىدۇ دەپ قارىغان.

400. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن پېشىن نامىزىنى مەدىنىدە تۆت رەكئەت، زۇلھۇلەيفەدە ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇدۇم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

401. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن مەدىنىدىن مەككىگە باردۇق. ئۇ سەپەر ئۈستىدە تاكى مەدىنىگە قايتىپ كەلگۈچە نامازلارنى ئىككى رەكئەت ئىككى رەكئەتتىن قىلىپ ئوقۇدى. يەھيا ئىبنى ئەبۇ ئىسھاق ئەنەستىن سورىدى: سىلەر مەككىدە قانچىلىك تۇرىدۇگلار؟ ئۇ: بىز مەككىدە ئون كۈن تۇرىدۇق، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. مىنا تېغىدا نامازنى قەسر قىلىش توغرىسىدا

402. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن مىنا تېغىدا رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر ۋە ئوسمانلىنىڭ دەسلەپكى خەلىپىلىك دەۋرلىرىدە نامازنى ئىككى رەكئەت ئوقۇدۇم. كېيىنكى دەۋرلەردە ئوسمان تۆت رەكئەت ئوقۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

403. ھارىسە ئىبنى ۋەھەب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىز بىلەن مىنا تېغىدا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇغانىدى، لېكىن بىزنىڭ نۇرغۇن ئىشەنچلىك كىشىلىرىمىز مىنا تېغىدا زادىلا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇپ باقمىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. يامغۇر ياغقاندا چۈشكۈن قىلغان جايىدىلا نامازئوقۇش توغرىسىدا

404. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قاتتىق سوغۇق شامال چىققان كېچىسى نامازغا ئەزان تۇۋلاپ بولۇپ: نامازنى چۈشكۈن قىلغان جايىڭلاردىلا ئوقۇڭلار! دېدى، ئاندىن تۇۋەندىكىلەرنى بايان قىلدى: سوغۇق، يامغۇرلۇق كېچىلىرى رەسۇلۇللاھ مەزىنگە بۇيرۇپ: «نامازنى چۈشكۈن قىلغان جايىڭلاردىلا ئوقۇڭلار! دېگىن»، دەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

405. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يامغۇر ياغقان كۈنى مەزىنگە مۇنداق دېدى: گۈڭگۈلدىغان بىرسىمان بولۇڭلار دېمەڭ، نامازغا كېلىڭلار دېمەي، نامازنى ئۆيىڭلاردا ئوقۇڭلار دەپ توۋلىغىن، دېدى. بەزىلەر مېنى ئەيىبلەشتى. مەن: مەندىنمۇ ئۇستۇن تۇرغۇچى رەسۇلۇللاھ مۇشۇنداق قىلغان، جۈمە نامىزى گەرچە پەرز بولسىمۇ، لېكىن مەن سىلەرنىڭ لاي پاتقاق كېچىپ نامازغا كېلىشىڭلارنى خالىمايمەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. يولۇچىنىڭ ئۇلاغ ئۈستىدە تۇرۇپ ئالدى قايسى تەرەپكە بولسىمۇ، نەفلە نامار ئوقۇشىغا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

406. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەپەردە ئۇلاغ ئۈستىدە نامار ئوقۇيتتى. ئۇلاغ قايسى يۆنىلىشكە ماڭسا رەسۇلۇللاھ شۇ يۆنىلىشكە قاراپ ئىشارەت بىلەن نەفلە نامار ئوقۇيتتى. ۋېتىر نامىزىنىمۇ شۇنداق ئوقۇغان بولۇپ، پەقەت پەرز نامازنىڭ ۋاقتىدىلا ئۇلاغدىن چۈشەتتى[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

---

[1] بىرى رەسۇلۇللاھتىن: نامازنى كېمىدە قانداق ئوقۇيمەن؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: سۇغا چۈشۈپ كېتىشتىن قورقمىساڭلا كېمىدە ئۆرە نامار ئوقۇ، دېگەن. (ھاكىم تويلىغان، سەھىھ)

ھەسەن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ھەمراھلىرىڭغا ئاۋارىگەرچىلىك بولمىسىلا ئۆرە تۇرۇپ، بولمىسا ئولتۇرۇپ كېمىدە نامار ئوقۇشۇڭ كېرەك، دېگەن. (بۇخارى تويلىغان)

ئىبنى ئەبى ئۇتبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن سەپەردە ئەبۇ دەردا، ئەبۇ سەئىد، جابىر باشقا كىشىلەر بىلەن بىرگە بولدۇم. كېمىدە ئىمامغا ئەگىشىپ ئۆرە نامار ئوقۇدۇق. ئەگەر خالىساق كېمىنى توختىتالايتتۇق. (ئىبنى ئەبى شەيبە تويلىغان)

رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: ئەگەر قادىر بولالىساڭ يەرگە (سەجدە) قىلىپ ئوقۇ. بولمىسا ئىشارەت بىلەن (ئوقۇ). سەجدىگە قىلغان (ئىشارەت) نى رۇكۇغا قارىغاندا تۆۋەنرەك قىل (نەسەرانىي، بەززار، بەيھەقىي تويلىغان سەھىھ)

407. ئامىر ئىبنى رەبىئە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھنىڭ سەپەردە نەفله نامازنى ئۇلاغ ئۈستىدە تۇرۇپلا، ئۇلاغ قايسى يۆنىلىشكە ماڭسا شۇ يۆنىلىشكە قاراپ ئوقۇغانلىقىنى كۆرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

408. ئەنەس ئىبنى سىيرىن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنەس ئىبنى مالىك شامدىن قايتىپ كەلگەندە بىز ئۇنى قارشى ئالغىلى چىقىپ، ئەينى تەمرى دېگەن يەردە ئۇنىڭ بىلەن ئۇچراشتۇق. ئۇ ئېشەك ئۈستىدە نامаз ئوقۇۋاتقانىكەن. ئۇنىڭ قىبلىسى كەبىنىڭ سول تەرىپىگە توغرا كېلەتتى. مەن: سەن نامаз ئوقۇغاندا نېمىشقا كەبىگە يۈز كەلتۈرمەيسەن؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: ئەگەر مەن رەسۇلۇللاھنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى كۆرمىسەم ئۇنداق قىلمايتتىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. سەپەر ئۈستىدە ياكى باشقا ۋاقىتتا ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

409. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىراش سەپەرگە چىققان چاغدا شام نامىزىنى كېچىكتۈرۈپ، خۇپتەن نامىزى بىلەن بىرگە ئوقۇغانلىقىنى كۆرگەنىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

410. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ كۈن قايرىلىشتىن ئىلگىرى سەپەرگە چىقسا، پېشىن نامىزىنى كېچىكتۈرۈپ ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتىدا ئۇلاغدىن چۈشۈپ ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇيتتى. سەپەرگە چىقىشتىن ئىلگىرى كۈن قايرىلغان بولسا، ئاۋۋال پېشىن نامىزىنى ئوقۇۋېلىپ، ئاندىن سەپەرگە چىقاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

411. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن سەككىز رەكئەت نامازنى ۋە يەتتە رەكئەت نامازنى بىللە

قوشۇپ ئوقۇغانىدىم (سەككىز رەكئەت نامازنىڭ پېشىن + ئەسىر؛ يەتتە نامازنىڭ شام + خۇپتەن) ①.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. نامازدىن قايتقاندا ئوڭ ياكى سول تەرەپتىن قايتىسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

412. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سىلەر نامازدا شەيتاننىڭ ئازدۇرۇشىغا ئىمكانىيەت قالدۇرماڭلار. ئۆزۈڭلارچە نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئوگدىن قايتىمىز دېمەڭلار. لېكىن مەن، كۆپىنچە ۋاقىتلاردا رەسۇلۇللاھنىڭ نامازدىن كېيىن سولدىن قايتقانلىقىنى كۆرگەنىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

① نامازنى بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇش: سەپەر قىلغۇچى ئادەم، كېسەل بولغۇچى، يامغۇر ياغقاندا ياكى تۇرۇۋاتقان جاي بىخەتەر بولمىغان شارائىت ئاستىدا ئىككى ۋاقىت نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇشنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما، بۇ ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىدە سەۋەبسىز نامازنى بىرلەشتۈرۈپ ئوقىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان بولۇپ، بۇنىڭ ئاساسى دەلىلى ئىبنى ئابباس رىۋايەت قىلغان بىرقانچە ھەدىستۇر. ئىبنى ئابباس دېگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدىكى ۋاقىتتا يامغۇر ياغمىغان، تىنچ بولغان شارائىتتا پېشىن بىلەن ئەسىرنى، شام بىلەن خۇپتەننى بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇغان: بىرى ئىبنى ئابباستىن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نېمىشقا شۇنداق قىلغان دەپ سورىغاندا، ئىبنى ئابباس: ئۈممىتىگە قىينچىلىق تۇغدۇرماسلىق ئۈچۈن بولۇشى مۇمكىن، دەپ جاۋاب بەرگەن. (تىرمىزى، نەسەئى تۇپلىغان، سەھىھ)

ھەنەفىيە مەزھىپىدىكى ئاساسلىق ئىماملار ھەج مەزگىلىدىكى ئەرافات بىلەن مۇزدەلىفەدىن باشقا ۋاقىتتا نامازنى بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇسا بولمايدۇ، دەپ قارىغان.

مالىك مەزھىپىدىكى ھەدىسشۇناسلار ھەممىسى ئەگەر زۆرۈر بولغاندا ئائىلىدە بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇسا بولىدۇ، ئەمما بىرلا ۋاقىتتا ئوقۇشنى تۇتۇپ ئادەت قىلىۋالسا بولمايدۇ، دېگەن.

7. جامائەت نامىزى باشلانغاندا نەفلە نامازنى ئوقۇشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

413. ئابدۇللاھ ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: نامازغا تەكبىر ئېيتىلغانىدا رەسۇلۇللاھ بىر كىشىنىڭ ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆردى. رەسۇلۇللاھ نامازدىن قايتقاندىن كېيىن كۆيۈنۈپ ئۇنى ئورۇنداشقا ئالدى. رەسۇلۇللاھ ھېلىقى كىشىگە ئىككى قېتىم: «بامداتنامىزى تۆت رەكئەتمۇ؟» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. مەسچىتكە كىرگەندىن كېيىن ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى، بۇ نامازنى ئوقۇماي ئولتۇرۇشنىڭ مەكرۇھلىقى، ئۇ نامازنىڭ ھەممە ۋاقىتتا ئوقۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا

414. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىرىڭلار مەسچىتكە كىرگەندە، ئولتۇرمايلا ئىككى رەكئەت نامازئوقۇسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. سەپەردىن كەلگەنلەرنىڭ مەسچىتتە ئىككى رەكئەت نامازئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

415. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن بىر قېتىملىق غازاتتا بىللە بولدۇم. تۆگەم ھېرىپ قالغاچقا مەن سەپتىن چۈشۈپ قالدىم. رەسۇلۇللاھ مېنى كۆرگەن چېغىدا: «جابىرمۇ؟» دېدى. مەن: ھەئە، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «نېمە بولدۇڭ؟» دېدى. مەن: تۆگەم ھېرىپ قالغاچقا ئارقىدا قالدىم دېدىم، مەن ئەتىسى مەسچىتكە يېتىپ كەلسەم. رەسۇلۇللاھ مەسچىت ئىشىكىدە تۇرۇپتىكەن. ئۇ مېنى كۆرۈپ: «ھازىر يېتىپ كەلدىڭمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: ھەئە،

دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «تۆگەڭنى قوي، كىرىپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇ»، دېدى. مەن مەسچىتكە كىرىپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇپ چىقتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. زۇھا (چاشكا ۋاقىت)نامزىنى ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى ۋە ئاز بولغاندا ئىككى رەكئەت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

416. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ داۋاملىق قىلمۇەرسە كىشىلەرگە پەرز بولۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان ئىبادەتنى تەرك قىلاتتى. رەسۇلۇللاھ زۇھا نامزىنى ئوقۇمىغانىدى، ئەمما مەن ئۇنى ئوقۇيتتىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

417. ئىبنى ئەبۇ لەيلا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىزگە ئۇممۇ ھانىدىن باشقا بىرى رەسۇللاھنىڭ زۇھا نامزىنى ئوقۇغانلىقىنى دەپ بەرمىگەنىدى. ئۇممۇ ھانى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەككە پەتھە كۈنى مېنىڭ ئۆيۈمدە غۇسلى قىلىپ سەككىز رەكئەت نامار ئوقۇدى. مەن ئەزەلدىن بىر كىشىنىڭ نامار ئوقۇشىنىڭ رەسۇلۇللاھدەك يەڭگىل ئىكەنلىكىنى، رۇكۇ ۋە سەجدىنى شۇنداق مۇكەممەل قىلغانلىقىنى كۆرمىدىم، دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

418. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ دوستۇم (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) ماڭا ئۈچ خىل خەيرلىك ئىشنى تاپىلىدى. مەن ئۇنى ئۆلگۈچە تاشلىمايمەن. بىرى ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش، يەنە بىرى بىرى زۇھا نامزى ئوقۇش؛ يەنە بىرى ئۇخلاشتىن ئىلگىرى ۋىتىر نامزى ئوقۇش.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. بامدات نامزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنىڭ ئەۋزەللىكى ۋە ئۇنى تەشەببۇس قىلىش توغرىسىدا

419. ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەزىن بامداتقا ئەزان ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، تاڭ يورۇشىغا نامار باشلىنىشتىن ئىلگىرى تېزلىك بىلەن ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇۋالاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

420. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بامدات نامىزىدا ئەزان بىلەن تەكبىر ئارىلىقىدا يەڭگىل ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇيتتى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

421. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بامداتنىڭ پەرزىدىن ئىلگىرى ئۇقۇيدىغان ئىككى رەكئەت نامازنى ناھايىتى تېز ئوقۇيتتى. ھەتتا مەن: ئۇ سۈرە فاتىھەنى ئوقۇغانمىدۇ؟ دەپ قالاتتىم.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

422. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نەفلە نامازلار ئىچىدە بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى، باشقا نەفلە نامازلاردىنمۇ بەك چىڭ تۇتاتتى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. پەرز نامازدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ئوقۇلىدىغان سۈننەت نامازلار ۋە ئۇلارنىڭ رەكئەت سانلىرى ھەققىدە

423. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن پېشىن نامىزىنىڭ ئالدىدا ئىككى رەكئەت، پېشىندىن كېيىن ئىككى رەكئەت، شامدىن كېيىن ئىككى رەكئەت، خۇپتەندىن كېيىن ئىككى رەكئەت، جۇمئەدىن كېيىن ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇدۇم رەسۇلۇللاھ شام نامىزىدىن ۋە خۇپتەن نامىزىدىن كېيىنكى سۈننەت نامازلارنى ئۆيىدە ئوقۇغان.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. نەفلە نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپمۇ، ئولتۇرۇپمۇ ئوقۇسا ۋە بەزى رەكئەتنى ئولتۇرۇپ، بەزىسىنى ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

424. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كېچە نامىزىنىڭ قىرائىتىنى رەسۇلۇللاھ زادىلا ئولتۇرۇپ ئوقۇغىنىنى كۆرمىدىم. پەقەت ئۇ يېشى چوڭايغاندىلا ئاندىن ئولتۇرۇپ ئوقۇغان. قىرائەت قىلىپ ئوتتۇز-قىرىق ئايەت قالغاندا، ئورنىدىن تۇرۇپ قىرائەت قىلاتتى. ئاندىن رۇكۇ قىلاتتى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

425. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇيتتى ھەم قىرائەت قىلاتتى. ئۇ قىرائەت قىلىپ ئوتتۇز ـ قىرىقتەك ئايەت قېلىپ قالغاندا ئورنىدىن تۇرۇپ قىرائەت قىلاتتى. ئاندىن رۇكۇ ۋە سەجدە قىلاتتى. ئىككىنچى رەكئەتنىمۇ شۇنداق ئوقۇيتتى. ئۇ نامار ئوقۇپ بولۇپ ماڭا قارايتتى. ئەگەر مەن ئويغاق بولسام، مەن بىلەن پاراڭلىشاتتى. ئەگەر ئۇخلاۋاتقان بولسام، ئۇ يېتىپ ئارام ئالاتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

14. رەسۇلۇللاھ ئوقۇغان تەھەججۇد نامزىنىڭ سانى ۋە ۋىترنىڭ تاق بولىدىغانلىقى ھەم ئۇنىڭ تولۇق نامار ئىكەنلىكى توغرىسىدا

426. ئەبۇ سەلەمە ئىبنى ئابدۇرەھمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئائىشەدىن مۇنداق سورىغان: رەسۇلۇللاھنىڭ رامزاندىكى نامزى قانداق ئىدى؟ ئۇ جاۋاب بېرىپ: رەسۇلۇللاھ مەيلى رامزان ئېيىدا بولسۇن ياكى باشقا ئايلاردا بولسۇن كېچىلىرى ئون بىر رەكئەتتىن ئارتۇق نامار ئوقۇمىغان. ئۇ ئاۋۋال تۆت رەكئەت نامار ئوقۇيتتى. ئۇنىڭ ئوقۇغان نامزىنىڭ ياخشى ۋە ئۇزۇن ئوقۇغانلىقىدىن سورىمايلا قوي. يەنە تۆت رەكئەت ئوقۇيتتى، ياخشى ۋە ئۇزۇن ئوقۇغانلىقىنى سورىمايلا قوي. ئاندىن ئۈچ رەكئەت ئوقۇيتتى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! سەن ۋىتىر نامزىدىن ئىلگىرى ئۇخلامسەن؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: «ئى ئائىشە! گەرچە مېنىڭ ئىككى كۆزۈم ئۇخلىسىمۇ، قەلبىم ئۇخلىمايدۇ»، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

427. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ كېچىدە نامار ئوقۇغاندا، ئون ئۈچ رەكئەت ئوقۇيتتى. بۇنىڭ ئىچىدە ۋىتىر نامزىمۇ، بامداتنىڭ ئىككى رەكئەت نامزىمۇ بار ئىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

428. ئەسۋەد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشەدىن سورىدىم: رەسۇلۇللاھنىڭ كېچىدىكى نامزى قانداق ئىدى؟ ئائىشە: ئۇ كېچىنىڭ ئەۋۋىلىدە ئۇخلاپ ئاخىرىدا تۇرۇپ نامار ئوقۇيتتى. ئاندىن ئورنىغا قايتاتتى. مەزىن ئەزان توۋلىغاندا ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ جۇنۇپ بولسا، غۇسلى قىلىپ بولمىسا تاھارەت ئېلىپ مەسچىتكە چىقىپ كېتەتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

429. مەسرۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشەدىن: رەسۇلۇللاھ قانداق ئىبادەتلەرنى ياخشى كۆرەتتى؟ دەپ سورىدىم. ئائىشە: ئۇ داۋاملىق قىلىنغانىنى، دېدى. مەن: رەسۇلۇللاھ قانداق ۋاقىتتا ئويغىناتتى؟ دەپ سورىدىم. ئائىشە: خوراز چىللىغان چاغدا، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

430. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ پەقەت تاك سۇزۇلەي دېگەندىلا ئاندىن ئازراق ئۇخلىۋالاتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

431. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھەر كۈنى كېچىدە كېچە نامزى ۋە ۋىتىر نامزى ئوقۇپ، تاك يورۇغاندا بولدى قىلاتتى[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. تەھەججۇد نامزىنى ئىككى رەكئەت ـ ئىككى رەكئەتتىن ئوقۇش ۋە ۋىتىر نامزىنى بىر رەكئەت كېچىنىڭ ئاخىرىدا ئوقۇش توغرىسىدا

432. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھتىن كېچە نامزى توغرۇلۇق سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «كېچە نامزى ئىككى رەكئەت ـ ئىككى رەكئەتتىن ئوقۇلىدۇ. ئەگەر بىرىڭلار تاك ئېتىپ كېتىشتىن قورقسا پەقەت بىر رەكئەت ۋىتىر نامزى ئوقۇسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

433. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كېچىدە سىلەر ۋىتىر نامزىنى ئاخىرقى نامزىڭلار قىلىڭلار». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] رەسۇلۇللاھنىڭ بۇ ئۇسۇلى كېچىنىڭ دەسلىۋى ئوتتۇرىسىدا ۋىتىرنى ئوقۇسا بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. ئەمما كېچىنىڭ ئاخىرىدا ئويغىنالايدىغان كىشى كېچىنىڭ ئاخىرىدا ئوقۇسا ئەڭ ئەۋزەلدۇر.

16. كېچىنىڭ ئاخىرىدا دۇئا ۋە زىكرە قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش ھەم ئۇ چاغدا دۇئانىڭ ئىجابەت بولىدىغانلىقىنى توغرىسىدا

434. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر كۈنى كېچىنىڭ ئاخىرقى ئۈچتىن بىرى قالغاندا ئاللاھ تەبارەكە ۋەتەئالا ئەڭ يېقىن ئاسمانغا چۈشۈپ: كىمكى ماڭا يالۋۇرۇپ دۇئا قىلسا، مەن چوقۇم ئىجابەت قىلىمەن. كىمكى مەندىن نەرسە تەلەپ قىلسا، بېرىمەن، كىمكى ماڭا مەغپىرەت تەلەپ قىلسا مەن ئۇنى كەچۈرىمەن، دەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. رامىزاندا تەراۋىھ نامىزىنى ئوقۇشقا ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا

435. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رامىزاندا (كېچىسىدە) ئىمان ۋە ناھايىتى ئىخلاس بىلەن (ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى ئىزدەپ كېچىنى ئىبادەتلەر بىلەن ئۆتكۈزسە) ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھى مەغپىرەت قىلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

436. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى پەيغەمبەر كېچىدە رەسۇلۇللاھ مەسچىتكە بېرىپ نامار ئوقۇدى، بەزى كىشىلەرمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە بېرىشتى. ئەتىسى ئۇلار (تۇنۇگۈن ئاخشامدىكى) ئىش توغرۇلۇق پاراڭلاشتى. شۇنداق قىلىپ شۇ كۈنى كەچتە رەسۇلۇللاھ بىلەن نامار ئوقۇيدىغانلار تۇنۇگۈنكىدىن كۆپ بولۇشتى. كۈندۈزى ئۇلار يەنە كەچتىكى ئىشنى تىلغا ئېلىشتى. ئۇچىنچى كېچىسى مەسچىتكىلەر تېخىمۇ كۆپ بولۇشتى. رەسۇلۇللاھ چىقىپ ئاۋۋالقىدەكلا ئۇلارغا ئىمام بولۇپ نامار ئوقۇدى، تۆتىنچى كۈنى كېچىگە بارغاندا جامائەت مەسچىتكە ستىغماي قېلىشتى. ئاخىرىدا رەسۇلۇللاھ بامدات نامىزى ئوقۇش ئۈچۈن چىقىپ، نامار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، كۆپچىلىككە يۈزلىنىپ، كەلىمە شاھادەتنى

ئوقۇپ بولۇپ: «مەقسەتكە كەلسەك مەن سىلەرنىڭ ئىشىڭلاردىن خەۋەردارمەن، بىراق ئۇ ناماز سىلەرگە پەرز قىلىنىپ قالسا، ئۇنى ئورۇنلىيالماي قېلىشىڭلاردىن قورقىمەن»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

18. تەھەججۇد نامىزىنىڭ دۇئاسى توغرىسىدا

437. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن مەيمۇنەنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالدىم. رەسۇلۇللاھ ئورنىدىن تۇرۇپ، كىچىك تەرەت قىلىپ يۈزىنى، قولىنى يۇيۇۋەتكەندىن كېيىن يەنە ئۇخلىدى. كېيىن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ تۇلۇمنى يېشىپ، تېجەشلىك بىلەن سۇ ئىشلىتىپ تاھارەت ئېلىپ ناماز ئوقۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ناماز ئوقۇۋاتقاندا ئۇنىڭغا قاراپ تۇرغىنىمنى ئۇنىڭ كۆرۈپ قېلىشىنى ياقتۇرمىدىم. شۇڭا، مەنمۇ تاھارەت ئالدىم. رەسۇلۇللاھ ناماز باشلىغاندا مەن ئۇنىڭ سول تەرىپىدە تۇردۇم. ئۇ مېنىڭ قۇلىقىمدىن تۇتۇپ ئوڭ تەرەپكە ئۆتكۈزۈپ قويدى، جەمئىي مۇكەممەل ئون ئۈچ رەكئەت ناماز بولدى. ناماز ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ يېنىچە يېتىپ خورەك تارتىپ ئوخلاپ كەتتى. رەسۇلۇللاھ ئۇخلىغاندا خورەك تارتاتتى، بىلال ئۇنى نامازغا ئويغاتتى، رەسۇلۇللاھ ئورنىدىن تۇرۇپ تاھارەت ئالمايلا ناماز ئوقۇدى. نامازدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ مۇنداق دۇئا قىلدى: «ئى ئاللاھ! قەلبىمنى نۇرلۇق قىلغىن! كۆزۈمنى نۇرلۇق قىلغىن! قۇلقىمنى سەزگۈر قىلغىن! سەن مېنىڭ ئوڭ تەرىپىمنى، سول تەرىپىمنى، ئۈستۈمنى، ئاستىمنى، ئالدى تەرىپىمنى، ئارقا تەرىپىمنى ۋە ئەتراپىمنى نۇرلۇق قىلغىن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

كۆرەيب مۇنداق دەيدۇ: يەنە يەتتە نەرسە ساندۇق ئىچىدە بار دېدى. مەن ئابباسنىڭ ئوغلىغا يولۇققاندا ئۇ ماڭا بۇ يەتتە نەرسىنى دەپ بەردى. رەسۇلۇللاھ: «مېنىڭ پېيىمنى، گۆشۈمنى، قېنىمنى، چاچلىرىمنى، تېرەمنى، يەنە ئىككى نەرسىنى (سۇگەك ۋە يىلىك يولسا كېرەك) نۇرغا تولدۇرغىن» دېگەنىكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

438. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئېيتىشىچە ئۇ ھامماسى مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىدە قونغان. (ئۇ مۇنداق دەيدۇ) مەن توغرىسىغا ياتقانىدىم. رەسۇلۇللاھ ۋە ئۆيدىكىلەر ئۇزۇنىسىغا ياتقانىدى. رەسۇلۇللاھ يېرىم كېچىگىچە ياكى سەل بالدۇرغىچە ياكى سەل كېيىنگىچە ئۇخلىدى. ئاندىن ئويغىنىپ قولى بىلەن يۈزىنى سىلىۋېتىپ ئۇيقۇسىنى قاچۇردى ۋە سۈرە ئالى ئىمراننىڭ ئاخىرىدىكى ئون ئايەتنى ئوقۇدى-دە، ئېسىقلىق تۇلۇمنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنىڭدىكى سۇ بىلەن كامىل تاھارەت ئالدى ۋە نامماز ئوقۇدى. مەنمۇ ئۇنى دوراپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ تاھارەت ئېلىپ ئۇنىڭ يېنىدا تۇردۇم. ئۇ ئوڭ قولى بىلەن مېنىڭ بېشىمنى تۇتتى، ئوڭ قۇلىقىمنى تۇتۇپ يەنە بىر تەرىپىگە ئۆتكۈزۈپ قويدى-دە، ئىككى رەكئەت، ئىككى رەكئەت، ئىككى رەكئەت، ئىككى رەكئەت، ئىككى رەكئەت، ئىككى رەكئەت نامماز ئوقۇدى. ئاندىن ۋىتىر نامىزى ئوقۇدى-دە، يېتىپ ئارام ئالدى. تاكى مەزىن ئەزان توۋلىغانىدا، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ يەڭگىل ئىككى رەكئەت نامماز ئوقۇدى-دە، مەسچىتكە بامدات نامىزى ئوقۇغىلى چىقىپ كەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

439. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىزنىڭ كېچە نامىزى ئون ئۈچ رەكئەت ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

440. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ كېچىدە تەھەججۇدقا تۇرسا مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر. سەن ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ نۇرىسەن! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر. ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى سەن باشقۇرۇپ تۇرىسەن! بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر. سەن ئالەمدىكى بارلىق شەيئىلەرنىڭ پەرۋىش قىلغۇچىسەن! سەن ھەقسەن. سېنىڭ ۋەدەڭ ھەقتۇر. سېنىڭ سۆزۈڭ ھەقتۇر. ئاخىرەتتە سېنى كۆرۈشىمىز ھەقىقەتتۇر. جەننەت ھەقتۇر. دوزاخ ھەقتۇر. بارلىق پەيغەمبەرلەر ھەقتۇر. قىيامەت بولۇشى ھەقتۇر. ئى ئاللاھ! مەن ساڭا بويسۇندۇم، ساڭا ئىشەندىم، ساڭا يۆلەندىم، سەن تەرەپكە قايتتىم، سەن ئۈچۈن مۇنازىرىلەشتىم، ساڭا ئەرز قىلدىم، سەن

مېنىڭ ئىلگىرى ۋە كېيىنكى، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن گۇناھلىرىمنى كەچۈرگىن. سەن مېنىڭ ئىگەمسەن! سەندىن بۆلەك ئىبادەتكە لايىق باشقا ئىلاھ يوقتۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

19. تەھەججۇد نامىزىدا قىرائەتنى ئۇزاق قىلىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

441. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: بىر كېچىسى مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن نامازغا ئوقۇدۇم. رەسۇلۇللاھ قىيامدا تۇرىۋەرگەنىدى، مەن بىر يامان ئىشنى ئويلاپ قالدىم دېدى، نېمىنى ئويلىدىڭ؟ دېيىلدى، ئابدۇللاھ: مەن رەسۇلۇللاھنى تاشلاپ قويۇپ بىر دەم ئولتۇرۇۋېلىشنى ئويلىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

20. تاڭ يورۇسمۇ ئورنىدىن تۇرماسلىقنىڭ زىيىنى ھەققىدە

442. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: تاڭ ئاتقۇچە ئۇخلايدىغان بىر كىشى توغرۇلۇق پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىدا گەپ بولغاندا، رەسۇلۇللاھ: «شۇ كىشىنىڭ ئىككى قولىقىغا شەيتان سىيىپ قويۇپتۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

443. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىر كۈنى كېچىسى قىزى فاتىمەنىي يوقلاپ كېلىپ: «نامازغا ئوقۇسىڭلار بولمامدۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! بىزنىڭ جېنىمىز ئاللاھنىڭ ئىلكىدىدۇر. ئۇ بىزنى قوپۇرسا قوپىمىز، دېسەم. ئۇ ماڭا سۆز قايتۇرمايلا چىقىپ كېتىۋېتىپ، يوتىسىغا ئۇرغىنىچە مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىدىم: ﴿...ئىنسان كۆپ دەتالاش قىلىدۇ (يەنى جېدەللىشىش ئىنسانىنىڭ تەبىئىتىدۇر)﴾. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

444. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئۇخلاۋاتقان چېغىڭلاردا، شەيتان سىلەرنىڭ چۇقاڭلارغا ئۈچ چېگىم چېگىدۇ. ئۇ ھەر بىر چېگىمنى چېگىكەندە: كېچە تېخى ئۇزاق، خاتىرجەم ئۇخلىغىن! دەيدۇ. ئەگەر ئويغىنىپ ئاللاھنى ياد ئەتسە، بىر چېگىم يېشىلىدۇ. ئەگەر تاھارەت ئالسا، يەنە بىر چېگىم يېشىلىدۇ. ئەگەر نامار ئوقۇسا، ئۇچىنچى چېگىمۇ يېشىلىدۇ ــ دە، تاڭ ئاتقاندا كەيپىياتى روھلۇق، جانلىق قوپىدۇ، بولمىسا، ھۇرۇن، خامۇش قوپىدۇ». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

21. نەپلى نامازنى ئەڭ ياخشىسى ئۆيدە ئوقۇش لازىملىقى، مەسچىتتە ئوقۇسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

445. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئۆيۈڭلاردىمۇ (نەفلە) نامار ئوقۇڭلار، ئۆيۈڭلارنى قەبرىستانلىققا ئايلاندۇرۇپ قويماڭلار».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

446. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنى ئەسلەيدىغان ۋە ئەسلىمەيدىغان كىشىنىڭ مىسالى تىرىك بىلەن ئۆلۈكتەك». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

447. زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ رامىزان ئېيىدا بورا بىلەن بىر كەپە ياسۇپلىپ، ئىچىدە نامار ئوقۇدى. كېيىن ساھابىلەر ئىچىدىكى نۇرغۇن كىشىلەرمۇ كېلىپ رەسۇلۇللاھ بىلەن نامار ئوقۇدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ كەلگىنىنى ئۇققاندىن كېيىن سىرتقا چىقماي ئولتۇرۇۋالدى. كېيىن ئۇ سىرتقا چىقىپ ئۇلارغا: «مەن سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىڭلارنى بىلدىم. ئى خالايىق! نامازنى ئۆيۈڭلەردە ئوقۇڭلار، ئىنسانىنىڭ پەرز نامازدىن باشقا ئوقۇغان نامىزىنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى ئۆيىدە ئوقۇغان نامىزىدۇر» دېدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

22. نامازدا ئۈيقۇسى كېلىپ قرائەت ياكى زىكرى-تەسبىھتە ئېزىپ كەتكەن كىشىنىڭ ئۈيقۇسى قاچقۇچە بىرەم ئۇخلاپ ياكى بىر دەم ئولتۇرۇۋېتىپ نامازغا ئوقۇشى لازىملىقى توغرىسىدا

448. ئەتەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۆيگە قايتقاندىن كېيىن، ئۇشتۇمتۇت ئىككى تۈۋرۈك ئارىسىغا بىر ئارغامچىنىڭ تارتىلغانلىقىنى كۆردى-دە: «بۇ نېمە ئارغامچا؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: بۇ ئارغامچا زەينەپنىڭ، ئۇ نامازغا ئوقۇۋېتىپ ھېرىپ كەتسە ئارغامچىغا ئېسىلىۋالىدۇ، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇ بۇنداق قىلمىسۇن، ئارغامچىنى يېشىۋېتىڭلار، روھىي ھالىتىگلار ياخشى چاغدا ئۆرە تۇرۇپ نامازغا ئوقۇڭلار، ھېرىپ قالساڭلار، ئولتۇرۇپ ئوقۇڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

449. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئېيتىشىچە رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ قېشىغا كەلگەن چاغدا يېنىدا بىر ئايال بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ: «بۇ ئايال كىم؟» دېدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئۇ پالانى دەپ ئۇنىڭ قانداق نامازغا ئوقۇيدىغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى، رەسۇلۇللاھ: «ئوھ! كۆچۈڭلەر يېتىدىغان ئىشنى قىلىڭلار، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سىلەر چارچاپ قالمىساڭلار، ئاللاھ ھەرگىز چارچاپ قالمايدۇ»، دېدى. رەسۇلۇللاھ داۋاملاشتۇرۇلغان ئىبادەتنى ئەڭ ياخشى كۆرەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

450. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىرىڭلار نامازغا ئوقۇۋاتقاندا مۇگدەپ قالسا، ئۇيقۇ كەتكىچە ئۇخلىسۇن، ئەگەر بىرىڭلار ئۇيقۇلۇق ھالەتتە نامازغا ئوقۇسا، ئۆزىگە مەغپىرەت تىلىدىم دەپ، ئۆزىنى قارغاپ قويۇشى مۇمكىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. قۇرئاننى يادلاشقا دىققەت قىلىش ۋە مەن پالانى سۈرىنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، دېيىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

451. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى كېچىدە رەسۇلۇللاھ مەسچىتتە بىر كىشىنىڭ قۇرئان ئوقۇۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ: «ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن، ئۇ مەن چۈشۈرۈپ قويغان پالانى-پالانى سۈرىنىڭ پالانى-پالانى ئايىتىنى ئېسىمگە سېلىپ قويدى» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

452. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئانغا كامىل كىشىلەر خۇددى چۈشەكلىك تۆگىنىڭ ئىگىسىگە ئوخشايدۇ، ئەگەر ئۇ تۆگىگە داۋاملىق قاراپ تۇرسا تۆگە بوشىنىپ كەتمەيدۇ، ئەگەر قويۇپ بەرسە كېتىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

453. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەرگە ئەڭ يامان بولغىنى ـــ مەن پالانى-پالانى ئايەتنى ئۇنتۇپ قالدىم دېگىنى. بەلكى، ئۇنتۇلدۇرۇلدى. سىلەر قۇرئاننى دائىم ئوقۇپ تۇرۇڭلار، چۈنكى ئۇ كىشىنىڭ قەلبىدىن كۆتۈرىلىشى تۆگىنىڭ قېچىپ كېتىشىدىنمۇ تېزدۇر»[1].

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

454. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر قۇرئاننى داۋاملىق ئوقۇپ تۇرۇڭلار، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، قۇرئان كىشىنىڭ ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى، تۆگىنىڭ باغلاقتىن قېچىشىدىنمۇ تېزرەكتۇر». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: بىز رەسۇلۇللاھتىن ئون ئايەت ئۆگەنسەك، مەزمۇنىنى تولۇق چۈشەنمەي تۇرۇپ كېيىنكى ئون ئايەتنى ئۆگىنىشكە ئۆتمەيتتۇق. (ئايدۇلھەق ئىشبىلى تورلىغان، سەھىھ) بۇنىڭدىن كۆپلىگەن ئايەتلەرنى مەنسىنى چۈشىنىپ، ئاندىن يادىقا ئېلىشنىڭ مۇھىملىقى كۆرسىتىلگەن.

24. قۇرئاننى يېقىملىق ئاۋازدا ئوقۇشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا

455. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ پەيغەمبەرنىڭ قۇرئاننى يېقىملىق قىرائەت قىلىشىغا رۇخسەت بەرگەندە باشقا نەرسىگە رۇخسەت بەرمىدى» دېگەن. بۇ يەردىكى قىرائەت قىلىش ئۇنلۇك ئاۋازدا ئوقۇشنى كۆرسىتىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

456. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «ئەي ئەبۇ مۇسا! سەن ئاللىقاچان داۋۇد (ئەلەيھىسسالام) ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ نېيىگە ئىگە بولدۇڭ»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

25. مەككە پەتھى كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «سۈرە پەتھى»نى ئوقۇغانلىقى توغرىسىدا

457. ئىبنى مۇغەففەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەككە پەتھى كۈنى مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسىنىڭ ئۈستىدە «پەتھى سۈرىسى»نى ئوقۇغىنىنى كۆردۈم. ئۇ بەزى جايلارنى تەكرار ئوقۇيتتى. ئۇ يەنە: «ئەگەر مەن كىشىلەرنىڭ يىغىلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرىمىسەم، چوقۇم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغاندەك، ئايەتلەرنى ياندۇرۇپ ئوقۇيتتىم»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

26. قۇرئاننى ئوقۇغاندا خاتىرجەملىكنىڭ چۈشۈشى توغرىسىدا

458. بەراۋ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى «سۈرە كەھف»نى ئوقۇغاندا ئۆيدىكى بىر چارۋا (مال) شەپىدىن تۇرالماي قالدى، قۇرئان ئوقۇغۇچى بولسا خاتىرجەملىكنى تىلىدى، تۇيۇقسىز بىر

پارچە ئاق تۇمان ياكى ئاق بولۇت ئۇنى قاپلىۋالدى، ھېلىقى قۇرئان ئوقۇغۇچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۇ ئىشنى سۆزلەپ بەرگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەي پالانى! سەن داۋاملىق ئوقۇغىن، بۇ بولسا قۇرئان نازىل بولغان چاغدىكى خاتىرجەملىك»،[1] دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

459. ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى ئاخشام ئۇ سۇرە بەقەرە نى ئوقۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ يېنىغا باغلاپ قويۇلغان ئېتى تۇيۇقسىز تېپىچەكلەپ كەتتى. ئۇ ئوقۇشىنى توختاتتى، ئات تىنچلاندى، ئۇ يەنە ئوقۇۋېدى، ئات يەنە تېپىچەكلىدى، ئۇ ئوقۇشىنى يەنە توختىتۇېدى، ئات يەنە تىنچلاندى، ئۇچىنچى قېتىم يەنە ئوقۇدى، ئات يەنە تېپىچەكلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئوقۇشتىن توختىدى. ئۇنىڭ ئوغلى يەھيا ئاتقا يېقىن ئىدى، ئۇ ئاتنىڭ ئوغلىنى تېپىۋېتىشىدىن قورقۇپ بالىنى يۆتكەۋېتىپ، بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىسا، ئاسماندا بىر نەرسە تۇرغاندى، تاڭ يورۇغاندىن كېيىن ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشۈپ ھېلىقى ئىشنى بايان قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرغىن، ئى ئىبنى ھۇزەير!» دەپ ئارقا-ئارقىدىن ئىككى قېتىم دېدى. ئۇ: مەن ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئاتنىڭ ئوغلۇمنى تېپىپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ كەتتىم، ئۇ ئاتقا بەك يېقىن ئىدى. ئەينى چاغدا مەن ئوغلۇمنىڭ قېشىغا بېرىپ ئاسمانغا قارىسام تۇيۇقسىز بىر كۆلەگگىنى كۆردۈم، ئىچىدە چىراغلاردەك بۇلۇت تۇراتتى. كېيىن بۇ نەرسە يىراقلاپ غايىب بولدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ئۇ نەرسىنىڭ نېمىلىكىنى بىلە مسەن؟» دېدى. ئۇ: بىلەلمىدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلار بولسا پەرىشتىلەر، ئۇلار سېنىڭ قىرائىتىڭنى ئاڭلاپ كەلگەن، ئەگەر سەن داۋاملىق ئوقۇساڭ، كىشىلەر ئۇ پەرىشتىلەرنى چوقۇم كۆرەلەيتتى، ئۇلار كىشىلەردىن ئۆزىنى قاچۇرمايتتى» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئۇ ـــ كىشى قەلبىنىڭ تەقۋادارلىق ۋە كۆڭۈلدىكى خىيالىنى چىقىرىۋەتكەنده پەيدا بولغان بىر خىل ئوچۇق، تىنچ بولغان تۇيغۇ، كىشىلەر ياخشى ئىشلارنى قىلغاندىن كېيىن ئاللاھ كىشىلەر ئارىسىغا تىنچلىقنى سالغان (قۇرئان كەرىم 2:248).

27. قۇرئاننى يادلىغۇچىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

460. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئان ئوقۇيالايدىغان مۆئمىن ئاپلىسىنغا ئوخشايدۇ، ئاپلىسىن دېگەن ھەم خۇش پۇراق، ھەم تەملىك. قۇرئاننى ئوقۇيالمايدىغان مۆئمىن خورمىغا ئوخشايدۇ، خورمىنىڭ ئۆزى تەملىك بولىدۇ، ئەمما خۇشبۇي ئەمەس. قۇرئان ئوقۇيالايدىغان مۇناپىق رەيھانغا ئوخشايدۇ، رەيھاننىڭ ھىدى خۇشبۇي، ئەمما تەمى ئاچچىق. قۇرئان ئوقۇيالمايدىغان مۇناپىق ياۋا تاۋۇزغا ئوخشايدۇ، ياۋا تاۋۇز دېگەن ئاچچىق بولىدۇ، بۇيىمۇ خۇشبۇي ئەمەس». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

28. قۇرئانغا ماھىر كىشىنىڭ ۋە قۇرئاننى كېكەچلەپ ئوقۇيدىغان كىشىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

461. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇرئاننى ماھىرلىق بىلەن ئوقۇيالايدىغان كىشى ھۆرمەتلىك پەيغەمبەرلەر بىلەن بىرگە بولىدۇ، قۇرئاننى كۆكۈل قويىمۇ، تەستە ئوقۇيدىغان كىشىگە ئىككى ھەسسە ئەجىر بېرىلىدۇ» دېگەن.

29. گەرچە قۇرئاننى يادقا بىلمىدىغان كىشى ئاڭلىغۇچىلاردىن يۇقىرى تۇرسىمۇ، پەزىلەتلىك ۋە قۇرئان بىلىملىرىگە ماھىر كىشىنىڭ ئوقۇپ بېرىشىنىڭ مۇستەھەبلىگى توغرىسىدا

462. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇبەي ئىبنى كەئبكە: «ئاللاھ مېنى ساڭا سۈرە بەييىنەنى ئوقۇپ بېرىشىمنى بۇيرۇدى» دېدى. ئۇبەي: «ئەجەبا، ئاللاھ مېنىڭ ئىسمىمنى تىلغا ئالدىمۇ؟» دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شۇنداق» دېگەندە، ئۇبەي يىغلاپ كەتكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

30. قۇرئاننى تىڭشاش، قۇرئاننى يادقا ئالغان كىشىدىن تىڭشاش ھەمدە قىرائەت قىلغاندا ۋە تەپەككۇر قىلغاندا يىغلاشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

463. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «ماڭا قۇرئان ئوقۇپ بەر» دېدى، مەن: يا رەسۇلۇللاھ! قۇرئان ساڭا نازىل قىلىنغان تۇرسا، مەن قانداقمۇ ساڭا ئوقۇپ بېرەلەيمەن؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «مەن باشقىلارنىڭ قۇرئاننى قىرائەت قىلغىنىنى ئاڭلاشقا بەك ئامراق» دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن نىسا سۈرىسىنى ئوقۇدۇم. مەن: ﴿**بىز ھەر بىر ئۈممەتتىن بىر گۇۋاھچىنى كەلتۈرگەن ۋە (ئى مۇھەممەد!) سېنى بۇلارغا (يەنى ئۈممىتىڭ ئىچىدىكى ئىمانسىزلارغا ۋە گۇناھكارلارغا) گۇۋاھچى قىلىپ كەلتۈرگەن چېغىمىزدا ئۇلارنىڭ ھالى قانداق بولىدۇ؟**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە نىسا 40- ئايەت)كە كەلگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «توختات» ياكى «بولدى قىل» دەپ مېنى توختاشقا بۇيرىدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزلىرىگە لىق ياش ئالغانلىقىنى كۆردۈم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

464. ئەلقەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ھىمسە[1] تېكى چاغدا ئىبنى مەسئۇد يۇسۇف سۈرىسىنى[2] ئوقۇدى. بىرى: بۇنداق نازىل بولمىغان، دېدى. ئىبنى مەسئۇد: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئوقۇپ بەرگەن ئىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن توغرا ئوقۇدۇڭ»، دېگەن، دېدى. ئىبنى مەسئۇد بۇ ئادەمدىن ھاراقنىڭ پۇرىقى كېلىپ تۇرغانلىقىنى سىزىپ: سەن ئاللاھنىڭ كىتابىغا ئىشەنمەسلىك بىلەن ھاراق ئىچىشتەك ئىككى گۇناھنى بىرگە قىلامسەن؟ دەپ بۇ ئادەمنى دەررىلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

① ھىمس — جاي نامى. بۇگۈنكى سۈرىيىنىڭ غەربىي قىسمىغا جايلاشقان.
② «قۇرئان كەرىم» 12- سۈرە.

31. سۈرە فاتىھە، سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنىڭ پەزىلىتى ۋە سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنى ئوقۇشقا ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا

465. ئەبۇ مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىم كېچىدە سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى ئايەتنى ئوقۇسا ئۇ ئادەمگە ھەر جەھەتتىن يېتەرلىك بولىدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

32. قۇرئانغا ئەمەل قىلغۇچى ۋە يەتكۈزگۈچىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

466. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پەقەت ئىككى خىل كىشىدىن زوقلىنىشقا ئەرزىيدۇ، بىرى، ئاللاھ ئۇنىڭغا قۇرئاننى ئاتا قىلغان، ھەر ۋاقىت ئوقۇپ تۇرغان كىشى. يەنە بىرسى، ئاللاھ پۇل-مال ئاتا قىلغان، ئۇنى كېچە-كۈندۈز (ئورۇنلۇق) سەرپ قىلغان كىشى» دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

467. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پەقەت ئىككى خىل كىشىدىن زوقلىنىشقا بولىدۇ، بىرى: ئاللاھ پۇل-مال ئاتا قىلغان، ئۇنى دۇرۇس ئىشلارغا ئىشلەتكەن كىشى. يەنە بىرى، ئاللاھ ئىلىم - ھېكمەت ئاتا قىلغان كىشى، ئۇ ئۇنىڭ بىلەن ھۆكۈم قىلغان ۋە باشقىلارغا ئۆگەتكەن كىشى» دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

33. قۇرئاننىڭ يەتتە خىل ھەرپ (يەتتە خىل شۇە) بىلەن ئوقۇلىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ مەنسىنىڭ بايانى توغرىسىدا

468. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ھىشام ئىبنى ھەكىمنىڭ سۈرە فۇرقاننى مەن ئوقۇغاندىن باشقا خىل قىرائەت قىلىۋاتقانلىغىنى ئاڭلىدىم، مەن ئوقۇغان قىرائەت شەكلىنى رەسۇلۇللاھ ماڭا

ئۆگەتكەن ئىدى. ئۇنى توختاتماقچى بولدۇم، لېكىن مەن يەنىلا ئۆزۈمنى تۇتۇۋالدىم، ئۇ قىرائەتنى قىلىپ بولغاندا، ئۇنىڭ كىيىمىدىن تۇتۇۋېلىپ يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا تارتىپ ئاپىرىپ جەريانىنى چۈشەندۈردۈم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «ئۇنى قويۇپ بەر» دېدى. ئاندىن ئۇنىڭغا: «سەن ئۇقۇ (مەن ئاڭلاپ باقاي)» دېدى. ئۇ بىر قېتىم ئوقۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «(بۇ سۈرە) مۇشۇنداق نازىل بولغان» دېدى، ئاندىن: «سەن ئوقۇ» دېدى مەنمۇ ئوقۇدۇم، رەسۇلۇللاھ: «(بۇ سۈرە) مۇشۇنداق نازىل بولغان، قۇرئان بولسا يەتتە خىل ھەرپ (يەتتە خىل شۇە)[1] بويىچە نازىل بولغان، قايسى قولايلىق بولسا، شۇنداق ئوقۇڭلار»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

469. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جىبرىئىل ماڭا بىر خىل ئوقۇشنى ئۆگەتكەنىدى. مەن ئاشۇرۇپ بېرىشنى قايتا ـ قايتا تەلەپ قىلىپ، ئەڭ ئاخىرىدا يەتتە خىلغا ئاۋۇتۇپ بەردى» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

34. قۇرئاننى تىلاۋەت قىلغاندا رىتىملىق، سالماق ئوقۇش، تېز ئوقۇشتىن ئېھتىيات قىلىش، بىر رەكئەتتە ئىككى سۈرىدىن ئارتۇق قۇرئان ئايىتى ئوقۇشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

470. ئەبۇ ۋائىل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى كېلىپ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: كېچە نامازغا ئوقۇغاندا بىر رەكئەتتە

---

[1] ئەبۇ ئۇبەيدە: جەنۇب ۋە شىمالدىكى ئەرەبلەرنىڭ يەتتە قەبىلە ئىچىدىكى شېۋىلەرنى كۆرسىتىدۇ، دەيدۇ. يەتتە خىل ئوقۇش ئۇسۇلى بويىچە قۇرئان ئوقۇش دەسلەپتە دۇرۇس ئىدى. چۈنكى ئەينى چاغدا ئەرەبلەرنىڭ تىلى تېخى بىرلىككە كەلمىگەن، ھەر قايسى قەبىلىلەر بىر خىل تىلغا بويسۇنۇشى تەس، كېيىن دىنغا كىرگەنلەرنىڭ سانىنىڭ ئېشىپ بېرىشى ۋە قولايلاشتۇرۇشقا ئېھتىياج كىشىلەرنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ كۆپ خىل ئوقۇش قائىدىسى بويىچە تىلاۋەت قىلىش زۆرۈر بولۇپ كەتتى، شۇڭا بىر خىل ئوقۇشقا يۈزلەندى.

مۇپەسسەل سۈرىلەردىن[1] بىر سۈرىنى ئوقۇدۇم، دېدى. ئۇ: سەن شېئىر ئوقۇغاندەك تېز ئوقۇدۇڭمۇ! مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككىنى بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇغان سۈرىلىرىنى بىلمەن، دېدى. ئارقىدىنلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر رەكئەتتە ئىككى سۈرە ئوقۇغان مۇپەسسەل سۈرىلەردىن 20 سۈرىنى تىلغا ئالدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

35. بەزى بىر قىسىم قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇشنىڭ ئۇسۇلى توغرىسىدا

471. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ﴿فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ﴾[2] دەپ ئوقۇغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

472. ئىبراھىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دوستلىرى ئەبۇ دەردائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زىيارىتىگە كېلىپ، ئۇلارنى تېپىپ: «سىلەردىن كىم قۇرئاننى ئابدۇللاھنىڭ قىرائىتى ئۇسۇلى بويىچە ئوقۇيدۇ؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: «بىز ھەممىمىز»، دەپ جاۋاب بەردى. ئەبۇ دەردائ يەنە: «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا كىمنىڭ ئەستە ساقلاش ئىقتىدارى ئەڭ ياخشى؟» دەپ سورىدى، ئۇلار ئەلقەمەنى كۆرسەتىشتى، ئەبۇ دەردائ ئەلقەمەدىن: سەن ئۇستازىڭنىڭ ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى﴾ دېگەن ئايەتنى قانداق ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىغان؟ دېدى، ئەلقەمە: مەن ئۇنىڭ ﴿وَالذَّكَرِ وَالأُنثَى﴾ دەپ ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىغانىدىم، دېدى. ئەبۇ دەردا: مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇنداق ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىغان، لېكىن بىر قىسىم كىشىلەر (شاملىقلار) مېنىڭ ﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالأُنثَى﴾ دەپ ئوقۇشۇمنى خالايدۇ. مەن قەسەم قىلىمەنكى ئۇلارغا ئەگەشمەيمەن» دەيدۇ.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] «قۇرئان كەرىم»نىڭ ئاخىرىدىكى سۈرە فەتھىدىن تارتىپ سۈرە ناسقىچە بولغان نامازدا كۆپ ئوقۇلىدىغان 66 سۈرىنى كۆرسىتىدۇ.

[2] بۇ ئايەتنىڭ «مدكر» سۆزىدىكى «د» ھەرپىنى ئەسلىدە «ۋ» بولۇپ، قايسى ھەرپ بىلەن ئوقۇلسا مەنا ئۆزگىرىدۇ. شۇڭا رەسۇلۇللاھ «د» ھەرپى بىلەن ئوقۇۋەرگەن.

36. نامازنى ئوقۇش چەكلەنگەن ۋاقىتلار توغرىسىدا

473. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ياقتۇرىدىغان كىشىلەر ئىچىدە مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان ئۆمەر گۇۋاھ بولىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بامداتتىن كېيىن قۇياش چىققۇچە، ئەسىردىن كېيىن تاكى قۇياش غەربكە پاتقانغا قەدەر نامازنى ئوقۇشنى مەنئى قىلغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

474. ئەبۇ سەئىد خۇدرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «بامداتتىن كېيىن تاكى قۇياش كۆتۈرۈلگىچە، ئەسىردىن كېيىن تاكى كۈن پاتقانغا قەدەر ھەر قانداق نامازنى ئوقۇشقا بولمايدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

475. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر كۈن چىقىۋاتقان، پېتىۋاتقاندا نامازنى ئوقۇشنى ئىستىمەڭلار» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

476. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر قۇياش بۇرجىكى كۆرۈنسە تاكى قۇياش كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر سىلەر نامازنى ئوقۇشنى تەرك ئېتىڭلار، ئەگەر قۇياشنىڭ قارىسى يۇقالسا تاكى قۇياش پۈتۈنلەي ئولتۇرۇپ بولغانغا قەدەر سىلەر نامازنى تەرك ئېتىڭلار» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

37. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىردىن كېيىن ئوقۇغان ئىككى رەكئەت نامازنىڭ قايسى نامازنى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرگەنلىكى توغرىسىدا

477. كۇرەيب مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئابباس، مىسۋەر ۋە ئىبنى ئەزھەرلەر مېنى ئائىشەنىڭ قېشىغا مەسىلە سوراشقا ئەۋەتىپ: ئاۋۋال بېرىپ ئائىشە ئانىمزغا ھەممىزدىن سالام ئېيتقىن ۋە ئۇنىڭدىن ئەسىرىدىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت نامازنى توغرۇلۇق سورىغىن ۋە: بىزگە سەن ئوقۇۋاتقان ئىككى رەكئەت نامازدىن خەۋەر بەرگىن، — پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام ئەسردىن كېيىن بۇنداق نامازدىن چەكلىگەن تۇرسا، ئىبنى ئابباس: مەن ئۆمەرگە ھەمراھ بولۇپ، بۇ ئىككى رەكئەت نامان ئۇچۇن كىشىلەرنى قامچىلىغان، دېگەن تۇرسا. — بۇ زادى نېمە ئىش؟ دەپ سوراپ باققىن، دېيىشتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

كۆرەيب مۇنداق دەيدۇ: مەن ىبرىپ ئائىشە بىلەن كۆرۈشتۇم. ئىبنى ئابباسلارنىڭ مېنى ئەۋەتىشتىكى مەقسىتىنى ئېيتقاندىن كېيىن، ئائىشە: سەن بېرىپ ئۇممۇ سەلەمەدىن سورىغىن، دېدى. مەن بېرىپ ئۇنىڭ گېپىنى ئۇلارغا يەتكۈزدۇم. ئۇلار يەنە مۇشۇ ئىش ئۇچۇن مېنى ئۇممۇ سەلەمەنىڭ قېشىغا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ قېشىغان ئەۋەتكەندەك ئەۋەتىشتى. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلەرنىڭ بۇنداق قىلىشىنى چەكلىگەنلىكىنى ئاڭلىغان، لېكىن مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئەسىر نامىزدىن كېيىن بۇ ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇغانلىقىنى كۆرگەن، كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلدى. ئەينى ۋاقىتتا ئۆيۈمدە ئەنسارلاردىن ھەرام جەمەتىدىكى بىر قىسىم ئايالار يار ئىدى. مەن بىر دېدەكنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەۋەتىپ: رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا بار ئۇنىڭغا ئۇممۇ سەلەمە سىلىنىڭ كىشىلەرنىڭ بۇ ئىككى رەكئەت نامازدىن چەكلىگەنلىكلىرىنى ئاڭلىغان ئىدىم، ئەممما سىلىنىڭ بۇ ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇغانلىقلىرىنى كۆردۇمغۇ دەۋاتىدۇ دېگىن دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ، ئارقىغا چېكىنىپ تۇرۇڭ دېدى. دېدەك يەنە شۇنداق قىلىدى، رەسۇلۇللاھ قولى بىلەن ئىشارەت قىلىدى. دېدەك ئارقىغا يانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن جاۋاب بېرىپ: «ھەي ئەبۇ ئۆمەييەنىڭ قىزى! سەن ئەسىردىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت نامان توغرۇلۇق سوراپ قالدىڭ، ئۇ ئىش مۇنداق: ئابدۇلقەيسنىڭ قېشىدىكى بىر قىسىم كىشىلەر مەن بىلەن كۆرۈشكىلى كەپتىكەن، ئۇلار مېنى پېشىنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى رەكئەت نامازدىن قويدى، بايا ئوقۇغىنىم شۇ ئىككى رەكئەت نامان» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

478. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەيلى يوشۇرۇن بولسۇن، مەيلى ئاشكارا بولسۇن، ئىككى رەكئەتلىك نامازنى تەرك

ئەتمىگەن. ئۇلار: بامداتتىن ئىلگىرىكى ئىككى رەكئەت ۋە ئەسىردىن كېيىنكى ئىككى رەكئەت[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

38. نامازشامدىن بۇرۇنقى ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى

479. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۇئەززىن ئەزان ئوقۇسا رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىللىرىدىن بىر توپ كىشىلەر بەس-بەستە تۇرۇپ كىنگە تىزىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلگۈچە، نامازشامدىن بۇرۇنقى ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇشاتتى. ئەزان بىلەن تەكبىر ئارلىقىدا ھېچقانداق نامازئوقۇلمايتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

39. ئەزان بىلەن تەكبىرنىڭ ئارلىقىدىكى نامازتوغرىسىدا

480. ئىبنى مۇغەففەل مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەر قېتىملىق ئەزان بىلەن تەكبىرنىڭ ئارىسىدا نەفلە نامازبولىدۇ»، دېگەن سۆزنى ئۈچ قېتىم تەكرارلىغان. ئۈچىنچى قېتىمدا: «خالىغان كىشى ئوقۇسا بولىدۇ» دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ھەدىستە نامازئەسىردىن كېيىن نامازئوقۇشنى چەكلەشنى بەلگىلىگەن. بۇ نامازنىڭ ۋاقتى توغرىسىدىكى بىر تۈرلۈك ئومۇمىي بەلگىلىمىدۇر. لېكىن، يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ھەدىستىن قارىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنىڭ ۋاقتىنى ئورۇنلاشتۇرۇش مەسىلىسىنى باشقا مەسىلىنى بىتەرەپ قىلغانغا ئوخشاش ھەم پرىنسىپتا چىڭ تۇرغان، ھەم ناھايىتى جانلىق بولغان، مەسىلىنى مۇتلەقلەشتۈرۈۋەتمىگەن، ئەگەر نامازئەسىر بالدۇرراق ئوقۇلسا، نامازكۈننىڭ سايىسى دېگەن يەرگە يەتمەي، (دېمەكچى بولغىنى كۈن تېخى خېلى تىك) تۇگىسە، قېلىپ قالغان بەزى نامازلارنى تولۇقلاپ ئوقۇغىلى بولىدۇ.

40. قورقۇنچ نامزىنى ئوقۇش توغرىسىدا

481. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرىنچى تۇركۈمگە ئىمام بولۇپ نامازغا ئوقۇغان، كېيىنكى تۇركۈم ياۋغا تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن قالغان. ئالدىنقى تۇركۈم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىر رەكئەت نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن كېيىنكى تۇركۈمنىڭ ئورنىغا بارغان. كېيىنكى تۇركۈم كەلگەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئىمام بولۇپ، بىر رەكئەت ئوقۇغاندىن كېيىن سالام بەرگەن. ئاندىن ئالدىنقى تۇركۈم كېيىنكى رەكئەتنى تولۇقلىغاندىن كېيىن كېيىنكى تۇركۈم ئالدىنقى بىر رەكئەتنى تولۇقلىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

482. سەھل ئىبنى ئەبۇ ھەسمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىمام يۈزىنى قىبلىگە قاراتقان ھالدا تۇرىدۇ. بىر تۇركۈم كىشىلەر ئىمام بىلەن بىللە نامازغا تۇرىدۇ، يەنە بىر تۇركۈم كىشىلەر ياۋ تەرەپكە قاراپ تۇرىدۇ. ئىمام ئۆزى بىلەن بىللە تۇرغان كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ، ئاۋۋالقى بىر رەكئەتنى ئوقۇيدۇ، كېيىن جامائەت قوپۇپ كېتىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئورۇنلىرىدا بىر قېتىم روكۇ، ئىككى قېتىم سەجدە قىلغاندىن كېيىن، بىرىپ يەنە بىر قىسىم كىشىلەرگە ئالمىشىدۇ. ئىمام ئىككىنچى تۇركۈم كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ، بىر رەكئەت نامازغا ئوقۇيدۇ. شۇنداق قىلىپ، ئىمام جەمئى ئىككى رەكئەت نامازغا ئوقۇيدۇ. ئىككىنچى تۇركۈمدىكىلەر بىر قېتىم روكۇ، ئىككى قېتىم سەجدە قىلىپ، بىر رەكئەت نامازغا ئوقۇيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

483. سالىم ئىبنى خەۋۋات رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ زاتۇررىقاۋ كۈنى قورقۇنچ نامزىنى ئوقۇغان كىشىلەرنىڭ بىرى ئىدى. ئۇ مۇنداق دېگەن: «ئەينى چاغدا بىر تۇركۈم كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن نامازغا ئوقۇش ئۈچۈن بىر سەپ بولدى. يەنە بىر تۇركۈم كىشىلەر ياۋغا قاراپ تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى بىلەن بىللە تۇرغان سەپكە ئىمام بولۇپ، بىر رەكئەت

نامازنى ئوقۇغاندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ يۆتكەلمىدى. ئۇنىڭ بىلەن نامازنى ئوقۇغانلار ئۆزلىرىنىڭ كەم قالغان نامازلىرىنى تولۇقلىغاندىن كېيىن دەرھال بېرىپ، سەپكە كىرىپ ياۋغا قاراپ تۇردى. يەنە بىر تۈركۈمدىكىلەر سەپ ئالمىشىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سەپكە ئىمام بولۇپ قالغان نامازنى ئوقۇدى. ئاندىن كېيىن ئۇ يۈكۈنۈپ ئولتۇردى. ئەگەشكەنلەر ئۆزلىرىنىڭ نامازلىرىنى تولۇقلاپ ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆچىلىك بىلەن بىرگە سالام قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

484. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: زاتۇررىقائىدا بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدۇق. كېيىن بىز بىر تۈپ سايە تاشلاپ تۇرىدىغان دەرەخنىڭ ئاستىغا كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سايىدا قويۇپ قويدۇق. دەل شۇ چاغدا بىر مۇشرىك يېتىپ كەلدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىلىچىنى غىلىپىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ: سەن مەندىن قورقامسەن؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قورقمايمەن»، دېدى. ئۇ ئادەم يەنە: سېنى كىم مەندىن توسالايدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ» دېدى. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى يوپۇرۇلۇپ كېلىپلا ھېلىقى مۇشرىكنى تۇتۇۋالدى. ئارقىدىنلا تەكبىر ئوقۇلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر سەپ كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ، ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇدى. بۇ سەپتىكىلەر چېكىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر سەپ كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەمئىي تۆت رەكئەت نامازنى ئوقۇدى. كىشىلەر بولسا ئىككى رەكئەت ئوقىدى[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

---

[1] بۇ ھەدىسنىڭ مەنىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرىنچى سەپتىكى كىشىلەرگە ئىمام بولۇپ، ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇيدۇ. ئۇلار بىلەن بىللە دۈشمەنلىكىدىن كېيىن نامازنى ئاخىرلاشتۇرىدۇ. ئىككىنچى سەپتىكى كىشىلەر بىلەنمۇ شۇنداق قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككىنچى قېتىم ئوقۇغىنى بولسا نەپلە نامازدۇر. لېكىن، ساھابىلەر ئوقۇغىنى بولسا، پەرز نامازدۇر. شاپىئىي ۋە ئۇنىڭ شاگىرتلىرى بۇنىڭغا ئاساسەن نەپلە نامازنى ئوقۇغان ئىمامغا ئەگىشىپ، پەرز نامازنى ئوقۇسا بولىدۇ، دەپ قارايدۇ.

يەتتىنچى باب

جۈمە نامىزى

1. بالاغەتكە يەتكەن مۇسۇلمانلىنىڭ جۈمە نامىزىغا كېلىش ۋاقتىدا غۇسلى قىلىشى توغرىسىدا

485. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سەلەرنىڭ بىرىڭلار جۈمەگە كەلسە، غۇسلى قىلسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

486. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم جۈمە كۈنى ئاتام ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خۇتبىتىدە تۇرغاندا، تۆيۈقسىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىن ئەڭ بۇرۇن ھىجرەت قىلغان بىرەيلەن كىرىپ كەلدى. ئۆمەر يۇقىرى ئاۋاز بىلەن بۇ ئادەمگە: بۇ قايسى ۋاقىت؟ دېدى. ئۇ ئادەم: مەن ئىشلار بىلەن ئالدىراش بولۇپ كېتىپ ئۆيگە قايتىشقا ئۇلگۈرەلمەي ئەزانىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپلا پەقەت تاھارەت ئالدىم، دېدى. ئۆمەر: پەقەت تاھارەتلا ئالدىڭمۇ؟ سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلەرنى جۈمە كۈنىدە غۇسلى قىلىشقا بۇيرۇغانلىقىنى بىلەتتىڭغۇ، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

487. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جۈمە كۈنى غۇسلى قىلىش بالاغەتكە يەتكەن ھەر بىر كىشى ئۈچۈن ۋاجىپتۇر»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] نۇرغۇن ھەدىسلەر جۈمە كۈنىدە غۇسلى قىلىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى تەكىتلەيدۇ. ئىمام بۇخارىي تۇپلىغان يەنە بىر ھەدىستە رەسۇلۇللاھ: ھەر يەتتە كۈندە غۇسلى قىلىش ئاللاھنىڭ بەندىلەر ئۈستىدىكى ھەققىدۇر، دېگەن. جۈمە نامىزى بولسا مۇسۇلمانلارنىڭ ھەر ھەپتىسى ئېلىپ بېرىلىدىغان بىر قېتىملىق

488. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھەر جۈمە كۈنى كىشىلەر شەھەرگە يېقىن (شەھەرنىڭ سىرتىدىكى) تۇرالغۇلىرىدىن ۋە شەھەرنىڭ شەرق تەرىپىدىكى ئېگىزلىكلەردىن[1] توپا-چاڭغا قارىماي، تەرلىرىنى ئېقىتىشىپ، سېپىق پۈراقلار بىلەن جۈمە نامىز ئوقۇيتتى. بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ يېنىمدا ئىدى، ئۇلاردىن بىرى كىرىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئەگەر سىلەر مۇشۇ كۈنىگلار ئۈچۈن يۇيۇنغان بولساڭلار - ھە!» دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

489. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئەينى ۋاقىتتا مۇسۇلمانلار ئۆزلىرى جىسمانىي ئەمگەك بىلەن شۇغۇللىناتتى. ئەگەر ئۇلار جۈمە نامىزى ئوقۇيدىغان بولسا، ئەمگەك قىلغان چېغىدىكى تۇرقى ۋە پۈراقلىرى بىلەن مەسچىتكە باراتتى. ئۇلارغا: سىلەر غۇسلى قىلساڭلار بوپتىكەن، دېيىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. جۈمە كۈنىدە مىسۋاك قىلىش ۋە خۇش پۇراق ئىشلىتىش توغرىسىدا

490. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: گۈۋاھلىق بېرىمەنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جۈمە كۈنى غۇسلى قىلىش،

چوڭ يىغىلىشى بولۇپ، بىر خىل كوللېكتىپ پائالىيەت. ئادەم كۆپ بولغاچقا ھەر خىل پۇراقلارمۇ كۆپ بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پاكىزلىققا تولىمۇ ئەھمىيەت بېرىدۇ. يىغىلىشقا قاتناشقان مۇسۇلمانلارنىڭ پاكىز، تىنچ بولغان ھالدا ئاللاھقا سېغىنىپ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغان مۇھىت بولۇش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ كۈنده يۇيۇنۇشى، چىشلىرىنى چوتكىلىشى، خۇش پۇراقلارنى ئىشلىتىشى، كىيىملىرىنىڭ پاكىزە بولۇشى تەلەپ قىلىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا مەسچىتكە بېرىشتىن ئىلگىرى پىياز، سامساقتەك سېسىق پۇراقلىق نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىشى چەكلىنىدۇ.

[1] ئەينى چاغدا مەدىنىنىڭ شەرق تەرىپىدىكى بەزى جايلار ئېگىزلىك دەپ ئاتىلاتتى. يەنە كەنت دەپمۇ ئاتىلاتتى. شەھەرگە ئەڭ يېقىنلىرى ئوچ — تۆت مىل كېلىدۇ. ئەڭ يىراقلىرى تەخمىنەن سەككىز مىل كېلىدۇ.

مسۇاك ئىشلىتىش، ئەگەر تاپالىسا خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئىشلىتىش ھەر بىر بالاغەتكە يەتكەن مۇسۇلمانلار ئۈچۈن زۆرۈر» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

491. ئىبنى ئابباسنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، ئۇ جۈمە كۈنىدىكى غۇسلى قىلىش توغرىسىدىكى ھەدىسنى تىلغا ئالغاندا، تائۇس: شارائىتى يار بەرگەنلەر خۇش پۇراق ۋە ياغ ئىشلىتىشى كېرەكمۇ؟ دەپ سورىغان. ئىبنى ئابباس: بىلمەيمەن، دەپ جاۋاب بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

492. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر يەتتە كۈندە بىر قېتىم غۇسلى قىلىش مۇسۇلمانلارنىڭ مەجبۇرىيىتىدۇر، بۇ كۈندە بېشىنى پۈتۈن بەدىنى بىلەن قېتىپ يۇيۇشى كېرەك». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

493. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جۈمە كۈنى جىنابەتتىن يۇيۇنغاندەك غۇسلى قىلىپ نامازغا بالدۇر بارغان كىشى خۇددى بىر تۆگىنى قۇربانلىق قىلغاندەك بولىدۇ، ئىككىنچى بولۇپ كەلگەن كىشى بىر كالىنى قۇربانلىق قىلغاندەك بولىدۇ، ئۈچىنچى بولۇپ كەلگەن كىشى بىر مۈڭگۈزلۈك قوچقارنى قۇربانلىق قىلغاندەك بولىدۇ، تۆتىنچى قېتىم بارغان كىشى بىر توخۇنى قۇربانلىق قىلغاندەك بولىدۇ، بەشىنچى قېتىم بارغان كىشى بىر تۈخۈمنى سەدىقە بەرگەندەك بولىدۇ، ئەگەر ئىمام مۇنبەرگە چىقسا، پەرىشتىلەر چۈشۈپ خۇتبە ئاڭلايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. جۈمە كۈنى جىم ئولتۇرۇپ خۇتبە ئاڭلاش توغرىسىدا

494. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جۈمە كۈنى ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا ئەگەر سەن ھەمراھىڭغا: شۇك تۇر، دېسەڭ جۈمەنىڭ ساۋابىدىن قۇرۇق قالىسەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. جۈمە كۈندىكى دۇئا ئىجابەت قىلىنىدىغان ۋاقىت توغرىسىدا

495. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمە نامىزى توغرىسىدا سۆزلەپ: «بۇ كۈندە بىر چاغ بولىدۇ، نامازنى قەتئىي داۋاملاشتۇرغان مۇسۇلمان ئۇنىڭغا ئۇدۇل كېلىپ قالسا، ئۇ ئاللاھتىن نېمە تەلەپ قىلغان بولسا، ئاللاھ ئۇنىڭ بارلىق ئارزۇلىرىغا يەتكۈزىدۇ» دەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولى بىلەن بۇ ۋاقىتنىڭ ناھايىتى قىسقىلىقىنى ئىشارە قىلغان.[1] — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

496. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىز گەرچە كېچىكىپ كەلسەكمۇ، لېكىن قىيامەت كۈنى يالدۇر كەلگۈچىلەردۇرمىز، بەزى ئۈممەتلەر بىزدىن بۇرۇن كىتابقا ئىگە بولدى. بىز ئۇلاردىن كېيىن كىتابقا ئېرىشتۇق. بۈگۈن (جۈمە كۈنى) ئۇلار ئىختىلاپ قىلىشتى، ئەتە يەھۇدىيلارنىڭ كۈنى، ئۈگۈنى خرىستىئانلارنىڭ كۈنى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. جۈمە نامىزنىڭ كۈن قايرىلغاندا ئوقۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا

497. سەھل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىزنىڭ چۈشلۈك ئۈيقۇ ۋە چۈشلۈك تامىقىمىز جۈمە نامىزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن بولغان.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

498. سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ جۈمە نامىزى ئوقۇيتتۇق. ئاندىن قايتىپ كەلسەك بىزگە سايىدىغۇدەك ھويلا تېمىنىڭ سايىسىمۇ[2] قالمايتتى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كۈنلەرنىڭ ئەڭ زىلى جۈمە كۈنىدۇر» دېگەن. تۇغرا بولغان چۈشەندۈرۈش ئىمام خۇتبىگە چىققاندىن تارتىپ نامار ئاخىرلاشقۇچە بولغان ۋاقىتتۇر.

[2] بۇ ھەدىس جۈمە نامىزىنىڭ بالدۇر ئوقۇلۇشىنى ئەڭزەل، دەپ چۈشەندۈرىدۇ. شۇڭا، چۈشلۈك ئۈيقۇ، چۈشلۈك تاماقنى جۈمە نامىزىنىڭ كەينىگە قويغان.

6. جۈمە نامىزىدىن ئىلگىرىكى ئىككى خۇتبە ۋە ئىككى خۇتبە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرۇش توغرىسىدا

499. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزە تۇرۇپ خۇتبە ئوقۇيتتى، ئاندىن ئولتۇراتتى، يەنە قوپۇپ خۇتبە ئوقۇيتتى. خۇددى سىلەرنىڭ ھازىرقى ئۇسۇلىڭلارغا ئوخشاش.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. جۈمە نامىزى ۋاقتىدا دۇنيا ئىشلىرىنى دەپ نامازدىن ئايرىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

500. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ نامازغا ئوقۇۋاتاتتۇق. تۇساتتىن ئوزۇقلۇق ئارتىلغان تۆگە كارۋانلىرى يېتىپ كەلدى. كىشىلەر يېمەكلىك تەرەپكە قاراپ كېتىپ قالدى. پەقەت ئون ئىككى ئادەملا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە قالدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ۋەھىي نازىل بولدى: ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئۇلار بىرەر تىجارەتنى ياكى تاماشانى كۆرسە، سىنى ئۆزە تۇرۇپ (خۇتبە ئوقۇۋاتقان) پېتىڭ تاشلاپ، ئۇنىڭغا (يەنى تىجارەتكە) يۈگۈرىدۇ﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە جۈمە 11- ئايەت)

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. نامازۋە خۇتبىنى يەڭگىل ئوقۇش توغرىسىدا

501. يەئلا ئىبنى ئۇمەييە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇنبەرنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ ﴿ئۇلار: ئى پەرىشتە!... ﴾ دېگەن ئايەتنى ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىدىم، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتسىمۇ «تەھىييەتۇلمەسجىد» نامزىنى ئوقۇش توغرىسىدا

502. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمە كۈنى خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا، بىرساھابە جۈمە نامزىغا كىرىپ كەلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن: «نامـاز ئوقۇدۇڭمـۇ؟» دەپ سورىدى. ئۇ ساھابە: ياق، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككى رەكئەت نامـاز ئوقۇغىن»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

(502) رەسۇلۇللاھ جۈمە كۈنى خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا غەتەفان قەبىلىسىدىن بىر كىشى كىرىپ ئولتۇردى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: سەلىك، قوپۇپ قىسقىراق ئىككى رەكئەت نامـاز ئوقۇ، دېدى. ئاندىن يەنە مۇنداق دېدى: ئەگەر بىرىڭلار جۈمە كۈنى ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا كەلگەن بولسا، قىسقىراق ئىككى رەكئەت ئوقۇسۇن (مۇسلىم توپلىغان)

503. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبىدە تۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقان چاغدا مەسچىتكە كەلسە ياكى ئىمام خۇتبىگە چىقىۋاتقاندا كەلسە، ئىككى رەكئەت نامـاز ئوقۇسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

10. جۈمە كۈنى نامازدا ئوقۇلىدىغان سۈرە توغرىسىدا

504. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمە كۈنىدىكى بامدات نامزىدا «سۈرە سەجدە» ۋە «سۈرە ئىنسان»نى ئوقۇيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

سەككىزىنچى باب

ئىككى ھېيت نامىزى

505. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر ۋە ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار بىلەن روزى ھېيت نامازلىرىغا قاتناشتىم. ئۇلار خۇتبىدىن بۇرۇن نامار ئوقۇيتتى، ئاندىن خۇتبە ئوقۇيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چىقىپ كەلگەندە، ساھابىلەر ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سەپلىرىنى يېرىپ بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن ئايالار جامائەسگە كېلىپ، **«ئى پەيغەمبەر! سېنىڭ قېشىڭغا مۆئمىن ئايالار كېلىپ، بەيئەت قىلسا...»** دېگەن ئايەتنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن: «سىلەر ئاشۇنىڭغا بەيئەت قىلامسىلەر» دېدى. ئايالارغا ۋاكالىتەن بىر ئايال: ھەئە، بەيئەت قىلىمىز، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا سەدىقە قىلىڭلار» دېدى. بىلال كىيىمىنىڭ پېشىنى يېيىپ: كېلىڭلار، ئاتا-ئانام سىلەرگە پىدا بولسۇن، دېدى. ئايالار مونچاق، ئۈزۈكلىرىنى كىيىمگە تاشلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

506. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام روزى ھېيت نامىزىغا تۇرۇپ نامازنى باشلىدى. نامازدىن كېيىن خۇتبە ئوقۇدى. خۇتبىنى ئوقۇپ بولۇپ مۇنبەردىن چۈشۈپ ئايالار جامائەسگە كېلىپ، بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا يۆلىنىپ تۇرۇپ، ئايالارغا ۋەز - نەسىھەت قىلدى. بىلال كىيىمنى يايدى، ئايالار سەدىقىلىرىنى بىلالنىڭ كىيىمگە تاشلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

507. ئىبنى ئابباس ۋە جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: روزى ھېيت ۋە قۇربان ھېيت نامىزىغا ئەزان ئېيتىلمايتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

508. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا تۆنجى بەيئەت قىلغانلار قاتاردا خەت ئەۋەتكەن. ئۇنىڭدا «روزى ھېيت نامىزىغا ئەڭ ئېتىلمايتتى. شۇبھىسىزكى، خۇتبە نامازدىن كېيىن ئوقۇلاتتى» دېيىلگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

509. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ئەبۇبەكرى ۋە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار ئىككى ھېيت نامىزىنى خۇتبىدىن ئىلگىرى ئوقۇيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

510. ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام روزى ھېيت ۋە قۇربان ھېيت كۈنلىرى نامازگاھقا چىقىپ، ئاۋۋال نامازنى ئوقۇيتتى. نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن كىشىلەرگە يۈزلىنەتتى. جامائەتلەر سەپلىرىدىن قوزغالماي ئولتۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ۋەز-نەسىھەت قىلاتتى ۋە ئۇلارنى ياخشىلىققا بۇيرۇيتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسكەر چىقىرىشنى ئىرادە قىلسا، قوشۇن چىقىراتتى ياكى بىر ئىشقا بۇيرۇشنى ئىرادە قىلسا بۇيرۇيتتى، ئاندىن قايتاتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئەبۇ سەئىد مۇنداق دېدى: كىشىلەر ئەنە شۇنداق ھالەتتە ئىدى، ھەتتا مەن مەرۋان بىلەن قۇربان ھېيت، روزى ھېيت نامىزىغا باردىم. ئۇ كۈنلەردە مەرۋان مەدىنىنىڭ ئەمىرى ئىدى. بىز نامازگاھقا كەلگەندە كەسىر ئىنىسى سەلت ياسىغان مۇنبەر بار ئىكەن. مەرۋان نامازدىن ئىلگىرى مۇنبەرگە ئۆرلەشنى ئىرادە قىلىۋىدى. ئۇنىڭ كىيىمىنى تارتسام مېنى تارتىپ كەتتى. نامازنى ئوقۇشتىن ئىلگىرى خۇتبىگە چىقىپ كەتتى. مەن ئۇنىڭغا ئاللاھ بىلەن قەسەم، سىلى ئۆزگەرتىۋەتتىلە، دېسەم، مەرۋان دېدىكى: ئەبۇسەئىد، سېنىڭ بىلىدىغىنىڭ كەتتى. مەن مۇنداق دېدىم: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مېنىڭ بىلىدىغىنىم بىلمەيدىغان نەرسە مەدىن ياخشى. مەرۋان مۇنداق دېدى: نامازدىن كېيىن خۇتبە ئوقۇلسا جامائەتلەر ئولتۇرمايتتى، شۇنىڭ ئۈچۈن خۇتبىنى نامازدىن ئىلگىرى ئوقۇدۇم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1. ئاياللارنىڭ ئىككى ھېيت نامزى ئوقۇلىدىغان ھېيتىگاھقا چىقىشنىڭ دۇرۇسلۇقى ۋە ئەرلەردىن ئايرىلىپ تۇرۇپ خۇتبىگە قاتنىششى توغرىسىدا

511. ئۇممە ئەتىيىە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھەيزدار ئاياللار ۋە ئايرىم خانىدىكى قىزلار مۇسۇلمانلارنىڭ جامائەتىگە ۋە ئۇلارنىڭ دۇئالىرىغا قاتنىششى ئۈچۈن ئىككى ھېيت كۈنى نامازگاھقا چىقىشقا بۇيرۇلدۇق. ھەيزدار ئاياللار نامازگاھتىن يىراق تۇرۇشقا بۇيرۇلدى. بىر ئايال: ئى رەسۇلۇللاھ، بىزلەرنىڭ بىرىمىزنىڭ ئۈزۈن كىيىمى بولمىسا قانداق قىلىدۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا: «ئۇ ئايالنىڭ بۇرادىرى ئۆزىنىڭ ئۈزۈن كىيىمىدىن كىيدۈرسۇن»، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. ھېيت كۈنلىرىدە گۈناھ بولمايدىغان ئۇيۇننى ئويناشنىڭ رۇخسەتلىكى توغرىسىدا

512. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن بولغان ئىككى قىز بۇئاس كۈنىنى مەدھىيىلەپ ئېيتقان قوشاق (ناخشا) بىلەن نەغمە قىلىۋاتقان چاغدا، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆيۈمگە كىردى. بۇ ئىككى قىز نەغمىچى ئەمەس ئىدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدە شەيتاننىڭ نەغمە-ناۋالىرى ياڭراۋاتىدىغۇ؟! دېدى. بۇ ھېيت كۈنلىرى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئابا بەكرى، ھەرقانداق قوۋمنىڭ ھېيتى بولىدۇ، بۇ كۈن بولسا بىزنىڭ ھېيتىمىزدۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

513. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيۈمگە كىردى. ئۆيۈمدە ئىككى قىز «بۇئاس» قوشىقىنى ئېيتىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرپىسىنىڭ ئۈستىدە يۈزىنى ئۆرۈپ يېنىچە ياتتى. ئاندىن ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىرىپ مېنى

ئەيىبلەپ مۇنداق دېدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا شەيتاننىڭ ئاۋازى ياكى ئاۋاتامدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قاراپ: «ئۇ ئىككىسىنى ئەيىبلىمە» دېدى. ئۇ دەققەت قىلمىغان چاغدا ئۇ ئىككى قىزغا ئىشارەت قىلدىم- دە، ئۇلار چىقىپ كەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ھېيت كۈنى قارا تەنلىكلەر قالقان، نەيزە ئويۇنى كۆرسىتىۋاتاتتى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: كۆرسەم بولامدۇ؟ دەپ سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كۆرۈشىنى ئارزۇ قىلامسىز؟» دېدى. مەن ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى ئارقىسىدا تۇرغۇزدى. مەڭزىم ئۇنىڭ مەڭزىگە تېگىپ تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەبەشلەر، ئويناۋېرىڭلار!» دېدى. مەن زېرىككەنىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بولدىمۇ» دەپ سورىدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا كىرىپ كېتىڭ» دېدى[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

514. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: شۇ ۋاقىتتا ھەبەشىستانلىق بالىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا نەيزىلىرىنى ئوينىتىپ ئويۇن قىلىۋاتاتتى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىرىپ ئۇلارغا تاش ئاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئى ئۆمەر! ئۇلارنى ئوينىغىلى قوي» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] يەنە بىر ھەدىستە رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: قارا تەنلىكلەر، ئويناڭلار، يەھۇدىي ناسارالار دىنىمىزنىڭ كەڭرى ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالسۇن.

(ئەھمەد تۇپلىغان ئەلبانىي سەھىھ دېگەن)

رەسۇلۇللاھ: ھەنزەلە! بىردەم ئارام ئال، بىردەم ئارام ئال، بىر دەم ئارام ئال دېگەن. (مۇسلىم تۇپلىغان)

توققۇزىنچى باب

سۇ تەلەپ قىلىش نامىزى

515. ئابدۇللاھ ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇ تەلەپ قىلىش نامىزىدا تونىنى تەتۈر قىلدى (ئۈڭ پېشىنى سول مۇرىسىگە، سول پېشىنى ئۈڭ مۇرىسىگە ئارتتى).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1. سۇ تەلەپ قىلىش نامىزىدا قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش توغرىسىدا

516. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇ تەلەپ قىلىش نامىزىدىلا قولىنى قولتۇقىنىڭ ئېقى كۆرۈنگۈچە كۆتۈرۈپ دۇئا قىلاتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. سۇ تەلەپ قىلىش نامىزىدا دۇئا قىلىش توغرىسىدا

517. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زامانىسىدا بىر يىلى قۇرغاقچىلىق بولدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە جۈمە خۇتبىسى ئوقۇۋاتاتتى، بىر سەھرالىق كىشى ئورنىدىن تۇرۇپ: يا رەسۇلۇللاھ! مال ـ چاۋىلار ھالاك بولۇپ كەتتى. بالا ـ چاقىلار ئاچ قالدى. بىز ئۈچۈن شۇ ھەقتە ئاللاھقا دۇئا قىلسىلا! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلدى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاسماندا بىر پارچىمۇ بۇلۇت كۆرۈنمەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ چۈشۈرگۈچە ئاسماندا

تاغـدەك بۈلـۈتلار يىغىلىـپ كـەتتى، هـەتتا پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالام مۇنبـەردىن چۈشـكۈچە يامغـۇر يـېغىپ، پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالامنىڭ ساقىلىدىن يامغۇر تامچىلىغانلىقىنى كۆردۈم. شۇ كۈن، شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ كېيىنكـى جۈمەگـىچە يامغـۇر توختـمـاي ياغـدى. سـەھرالىق ھېلىقى كىشى (ياكى باشقا ئادەم دېگەنلىكى رىۋايەت قىلغۇچىنىڭ ئىسـمىدە يـوق) ئورنـىدىن تۇرۇپ: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۆيلىرىمىز ئۆرۈلۈپ كەتتى. مالىلىرىمىز غەرق بولـۇپ كەتتى. شۇ ھەقتە ئاللاھقا دۇئا قىلسىلا، دېدى. پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالام ئىككـى قولىنـى كـۆتۈرۈپ: «ئـى ئـاللاھ، يامغـۇرنى ئۇستىمىزگـە ياغـدۇرماي ئەتراپىمىزغا ياغدۇرسىلا»، دەپ دۇئا قىلـدى ھـەم قولىنـى بۇلـۇتقا ئىشـارەت قىلىۋېـدى، بۇلـۇت تـاراپ كـەتتى. مەدىنـە شـەھىرى خـۇددى چـوڭ كۆلگـە ئوخشـاپ قالـدى. شـۇ يامغـۇر ئېقىـنلاردا بـىر ئـاي ئـاقتى. مەدىنـە شـەھىرى ئەتراپىدىن بىرەر كىشى كەلسىلا يامغۇرنىڭ گېپىنى قىلىپ كېلەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. بوران ۋە قارا بۇلۇتنى كۆرگەندە ئاللاھتىن پاناھ تىلەش ۋە يامغۇردىن خۇشال بولۇش توغرىسىدا

518. ئائىشـە رەزىيەللاھـۇ ئـەنھا مۇنـداق دەيـدۇ: پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئاسماندا قارا بولۇتنى كۆرگەندە چىرايى ئۆزگىرىپ كېتـەتتى. كەينىچە مېڭىپ ئۆيىگە كىرەتتى، يەنە سىرتقا چىقاتتى. شۇ ئەسنادا يامغۇر يېغىپ قالسا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ چىرايـى ئېچىلىپ كېتـەتتى، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنى شـۇ ھالەتتـە كـۆردى، پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالام: «بىلمـىدىم، بـەلكى ئـۇ: ﴿**ئـۇلار بىـر پـارچە بۇلۇتنىڭ ئۆزلىرى تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، بۇنى ئۆتكۈنچى بۇلـۇت دەپ قالدى، بەلكى بۇ ئۇلارغا ئازاب ئېلىپ كېلىدىغان بۇلـۇت ئىـدى**﴾، دېگەن ئايەتتىكىدەكمىكىن، دەپ قالدىم» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. سابا ۋە دەبۇر شامىلى توغرىسىدا

519. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سابا (شەرق) شامىلى بىلەن يارەم بېرىلدىم، ئاد قوۋمى دەبۇر (غەرب) شامىلى بىلەن ھالاك قىلىندى» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

ئونىنچى باب

كۈن تۇتۇلغاندا ئوقۇلىدىغان نامаз

1. كۈن تۇتۇلۇش نامزى ئوقۇش توغرىسىدا

520. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زامانىسىدا كۈن تۇتۇلۇپ كەتتى، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەر بىلەن نامаз ئوقۇدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا تۇردى. قىيامدا ئۇزاق تۇردى. ئاندىن ركۇ قىلدى، ركۇنى ئۇزاق قىلدى. ئاندىن ركۇدىن تۇردى. قىيامنى ئۇزاق قىلدى، ركۇدىن كېيىنكى ئۇزاق تۇرۇشنى قىيامدا تۇرۇشتىن قىسقىراق قىلدى، ئاندىن كېيىن يەنە ركۇ قىلدى. ركۇنى ئۇزاق قىلدى. ئاۋۋالقى ركۇدىن قىسقىراق قىلدى. ئاندىن سەجدە قىلدى. سەجدىنى ئۇزاق قىلدى، ئاندىن ئىككىنچى رەكئەتتىمۇ ئاۋۋالقىدەك قىلدى، ئاندىن كېيىن نامازدىن فارىغ بولدى، كۈن ئېچىلىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇپ ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتتىپ مۇنداق دېدى: «ھەقىقەتەن كۈن ۋە ئاي ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ئۇ ئىككىسى بىراۋنىڭ ئۆلۈشى ۋە تۇغۇلۇشى بىلەن تۇتۇلۇپ قالمايدۇ، سىلەر كۈن تۇتۇلۇشنى كۆرسەڭلار ئاللاھقا دۇئا قىلىڭلار، ئەللاھۇ ئەكبەر دەڭلار، نامаз ئوقۇڭلار ۋە سەدىقە قىلىڭلار»، ئاندىن: «ئەي مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتى! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەر ۋە ئايال زىنا قىلغۇچىنى ئاللاھتىن بەكرەك كۆنلىگۈچى يوق، ئەي مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتى! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەگەر مەن بىلگەننى بىلگەن بولساڭلار، ئاز كۈلۈپ، كۆپ يىغلايتتىڭلار» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

521. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايات ۋاقتىدا، كۈن تۇتۇلۇپ كەتتى. پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام مەسچىتكە چىقتى، جامائەتلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدا سەپ بولۇپ تۇردى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا ئەللاھۇ ئەكبەر دېدى، ئۇزاق قىرائەت قىلدى، ئاللاھۇئەكبەر دېدى، ئاندىن ئۇزاق رۇكۇ قىلدى، ئاندىن «سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ! (ئاللاھ ھەمدۇسانا ئېيتقۇچىلارنىڭ ھەمدىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ!)» دېدى، ئاندىن ئورنىدىن تۇردى، لېكىن سەجدە قىلمىدى، ئاۋۋالقىسىدىن قىسقىراق قىرائەت قىلدى، ئاندىن كېيىن «ئەللاھۇ ئەكبەر» دېدى، ئاندىن كېيىن ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقىراق رۇكۇ قىلدى، ئاندىن كېيىن: «سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ! رەببانە! ۋەلەكەل ھەمدۇ (ئاللاھ ھەمدۇسانا ئېيتقۇچىلارنىڭ ھەمدىسىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ!)» دېدى، ئاندىن سەجدە قىلدى، ئاندىن كېيىن ئاخىرقى رەكئەتنى ئاۋۋالقىسى بىلەن ئوخشاش ئوقۇدى، تۆت رەكئەت نامازنى تۆت قېتىملىق سەجدىدە كامىل ئوقۇدى، كۇن نامازتامام بولۇشتىن بۇرۇن ئېچىلىپ كەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاللاھنى ئاللاھقا خاس رەۋىشتە ئۇلۇغلىدى، ئاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «ئاي بىلەن كۇن ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىن ئىككى ئالامەتتۇر، ئۇلار بىراۋنىڭ ئۆلۈشى ۋە تىرىلىشى بىلەن تۇتۇلۇپ قالمايدۇ»، «سىلەر ئاي بىلەن كۇننىڭ تۇتۇلۇشىنى كۆرسەڭلار، نامازغا يۇگۇرۈڭلار!»ـ ـ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

522. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كۇن تۇتۇلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا تۇرۇپ، ئۇزاق سۇرىنى قىرائەت قىلدى، ئاندىن كېيىن رۇكۇ قىلدى، رۇكۇنى ئۇزاق قىلدى، ئاندىن بېشىنى رۇكۇدىن كۆتۇردى. ئاندىن يەنە بىر سۇرە باشلىدى، ئاندىن رۇكۇ قىلدى، ھەتتا رۇكۇدىن فارىغ بولدى ۋە سەجدە قىلدى، ئاندىن ئىككىنچى رەكئەتتىمۇ ئاۋۋالقىسى بىلەن ئوخشاش قىلدى، ئاندىن مۇنداق دېدى: «ئاي بىلەن كۇن بولسا ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، سىلەر ئاي بىلەن كۇننىڭ تۇتۇلغىنىنى كۆرسەڭلار، كۇن (ياكى ئاي) ئېچىلغۇچە نامازئوقۇڭلار، ئەلۋەتتە مۇشۇ ئورنۇمدا ماڭا ۋەدە قىلىنغان ھەر قانداق نەرسىنى كۆردۈم، سىلەر مېنىڭ ئالدىمغا ئىلگىرىلىگىنىمنى كۆرگىنىڭلاردا مەن جەننەتتىن بىر ساپ ئۈزۈمنى ئۈزۈشنى ئىرادە قىلغانىدىم. ئارقامغا

داجىغىنىمنى كۆرگىنىڭلاردا، مەن جەھەننەمنى كۆرگەنىدىم. جەھەننەمدە ئەمر ئىبنى لۇھەينى كۆردۈم. ئۇ چاھارپايلارنى نەزر قىلىدىم دەپ، (يايلاققا) قويۇپ بەرگەنىدى»».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. كۈن تۇتۇلۇش نامىزى ئوقۇلغاندا قەبرى ئازابىدىن پاناھ تىلەش توغرىسىدا

523. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ دېيىشىچە، بىر يەھۇدىي ئايال ئۇنىڭغا: ئاللاھ سىزنى قەبرى ئازابىدىن ساقلىسۇن! دېدى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كىشىلەر قەبرىلىرىدىمۇ ئازابلىنامدۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ تائالاغا سېغىنىپ قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلىگۈلۈك»، دېدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئەتىگەنلىكى ئۇلىغىغا مىندى. كۈن تۇتۇلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چاشكا ۋاقتىدا قايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىياللىرىنىڭ ئۆيلىرىنىڭ يېنىدىن ئۆتتى، ئاندىن نامازغا تۇردى، كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدا سەپ بولۇپ تۇردى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىيامنى ئۇزاق قىلدى، ئاندىن رۇكۇنى ئۇزاق قىلدى، ئاندىن كېيىن رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈردى، ئاندىن قىيامدا ئاۋۋالقى قىيامدىكىدىن قىسقراق تۇردى. ئاندىن رۇكۇنى ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقراق قىلدى، ئاندىن رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈردى. سەجدە قىلدى. ئاندىن كېيىن تۇردى. قىيامنى ئاۋۋالقى قىيامدىن قىسقراق قىلدى. ئاندىن رۇكۇنى ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقراق قىلدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئاندىن قىيامدا ئاۋۋالقى قىيامدىكىدىن قىسقراق تۇردى. ئاندىن رۇكۇنى ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقراق قىلدى، ئاندىن بېشىنى كۆتۈردى، سەجدە قىلدى، ئاندىن نامازدىن فارىغ بولدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ خالىغان سۆزنى قىلدى. ئاندىن كىشىلەرنى قەبرى ئازابىدىن پاناھ تىلەشكە بۇيرۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆن تۆتۈلۈش نامىزىدا جەننەت ۋە دوزاخ ئىشلىرىنىڭ يولۇققانلىقى توغرىسىدا

524. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ قېشىغا كەلسەم، ئائىشە نامىز ئوقۇۋېتىپتۇ، مەن ئۇنىڭدىن كىشىلەرگە نېمە بوپتۇ؟ دەپ سورىدىم، ئائىشە ئاسمانغا ئىشارەت قىلدى، شۇ ئەسنادا كىشىلەر قىيامدا ئىدى، ئائىشە: سۇبھەنەللاھ، دېدى. مەن ئائىشىدىن: بۇ بىر بالا-قازامۇ؟ دەپ سورىدىم. ئائىشە بېشى بىلەن ئىشارەت قىلىپ: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردى. مەنمۇ قىيامدا تۇرۇپ، ھەتتا ماڭا بىھوشلۇق يەتتى، مەن بېشىمغا سۇ قويدۇم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتتى، ئاللاھ تائالانى ئۇلۇغلىدى، ئاندىن مۇنداق دېدى: «مەن مۇشۇ ئورنۇمدىلا ماڭا كۆرسەتكەن نەرسىنى كۆردۇم، ھەتتا جەننەت ھەم دوزاخنى كۆردۇم، سىلەرنىڭ قەبرەگلاردا تۇرۇپ دەججالنىڭ پىتنىسىگە ئوخشاش ياكى شۇنىڭغا يېقىن (قايسىنىڭ دېيىلگەنلىكى رىۋايەت قىلغۇچىنىڭ ئېسىدە يوق) پىتنىگە قېلىشىڭلار، ماڭا ۋەھىي قىلىندى، (قەبرە ئىچىدىكى ئادەمگە) شۇنداق دېيىلىدۇكى: بۇ ئادەم توغرىسىدا نېمىلەرنى بىلىسەن؟ مۆئمىن ياكى چىن پۇتكۈچى (قايسىنىڭ دېيىلگەنلىكى ئەسمانىڭ ئېسىدە يوق) بولسا: بۇ بولسا ئاللاھنىڭ ئەلچىسى مۇھەممەدتۇر. ئۇ بىزگە كۆچلۈك ھۆججەت ۋە توغرا يول ئېلىپ كەلدى، بىز ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇردۇق ۋە ئەگەشتۇق، ئۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر، دەپ ئۈچ قېتىم دەيدۇ. ئۇ ئادەمگە: سەن ياخشى ئۇخلا! بىز سېنىڭ ئۇنىڭغا ئەگىشىدىغانلىقىڭنى ئوبدان بىلەتتۇق، دېيىلىدۇ، ئەمما مۇناپىق ياكى شەك قىلغۇچى (قايسىنىڭ دېيىلگەنلىكى ئەسمانىڭ ئېسىدە يوق) بولسا: بۇ ئادەمنى بىلمەيمەن كىشىلەردىن قانداق ئاڭلىغان بولسام شۇنى دېدىم، دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

525. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زامانىسىدا كۈن تۇتۇلدى، پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام نامаز ئوقۇدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىيامدا بەقەرە سۈرىسىنى قىرائەت قىلغان مىقداردا تۇردى، ئاندىن رۇكۇنى ئۇزاق قىلدى، ئاندىن رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈردى، ئاندىن كېيىن قىيامدا ئاۋۋالقى قىيامدىن قىسقىراق تۇردى. ئاندىن ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقىراق رۇكۇ قىلدى، ئاندىن سەجدە قىلدى، ئاندىن قىيامدا ئاۋۋالقى قىيامدىن قىسقىراق تۇردى. ئاندىن رۇكۇنى ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقىراق قىلدى، ئاندىن رۇكۇدىن بېشىنى كۆتەردى. ئاندىن ئاۋۋالقى قىيامدىن قىسقىراق قىيامدا تۇردى، ئاندىن رۇكۇنى ئاۋۋالقى رۇكۇدىن قىسقىراق قىلدى، ئاندىن كېيىن سەجدە قىلدى، ئاندىن نامازدىن فارىغ بولۇۋېدى، كۈن ئېچىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ھەقىقەتەن كۈن بىلەن ئاي ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ئۇ ئىككىسى بىراۋنىڭ ئۆلۈپ-تىرىلىشى بىلەن تۇتۇلۇپ كەتمەيدۇ. ئەگەر سىلەر كۈن بىلەن ئاينىڭ تۇتۇلۇشىنى كۆرسەڭلار، ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىڭلار». ساھابىلەر: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىز سېنىڭ، ئورنۇڭدا تۇرۇپ بىر نەرسىنى ئېلىشقا تەمشەلگىنىڭنى ۋە ئارقاڭغا داجىغانلىقىڭنى كۆردۇق، دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەقىقەتەن مەن جەننەتنى كۆردۈم، جەننەتتە بىر ساپاق ئۈزۈمنى ئېلىشقا تەمشەلدىم، ئەگەر مەن شۇ بىر ساپاق ئۈزۈمنى ئالغان بولسام، دۇنيا ئاخىرلاشقۇچە يەيتتىڭلار. مەن يەنە دوزاخنى كۆردۈم، مەن بۇنداق مەنزىرىگە ئوخشاش قورقۇنچلۇق مەنزىرىنى كۆرۈپ باقمىغانىدىم. مەن يەنە دوزاخ ئەھلىنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ ئاياللار ئىكەنلىكىنى كۆردۈم». ساھابىلەر سوريدى: نېمە سەۋەبتىن؟ رەسۇلۇللاھ: «ئۇلار كۇفرىلىق قىلغانلىقى سەۋەبىدىن». ئاياللار ئاللاھقا كۇفرىلىق قىلامدۇ؟ دەپ سورالدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئېرىگە كۇفرىلىق قىلسىدۇ، ئۇلار ياخشىلىقنى بىلمەيدۇ، ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ بىرىگە زامانلاپ ياخشىلىق قىلساڭ، ئاندىن سەندىن بىرەر يامانلىق يەتسە، مەن سەندىن ھەرگىز ياخشىلىق كۆرمىدىم، دەيدۇ» دېدى.

4. كۇن تۇتۇلۇش نامىزىغا «جامەدە نامار» دەپ چاقىرىش توغرىسىدا

526. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زامانىسىدا كۇن تۇتۇلدى، نامازغا توپلىنىڭلار، دەپ ئېلان قىلىندى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر سەجدە بىلەن ئىككى قېتىم رۇكۇ قىلدى، ئاندىن قىيامغا تۇردى، ئاندىن ئىككى رۇكۇنى بىر سەجدە بىلەن قىلدى، ئاندىن ئولتۇردى، ئاندىن كۇن ئېچىلدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: شۇ ۋاقىتتىكى سەجدىدىن ئۇزاقراق سەجدە قىلىپ باقمىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

527. ئەبۇ مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن كۇن ۋە ئاي كىشىلەرنىڭ بىرىنىڭ ئۆلۈشى بىلەن تۇتۇلمايدۇ، لېكىن كۇن بىلەن ئاي بولسا ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ئەگەر سىلەر كۇن بىلەن ئاينىڭ تۇتۇلغانلىقىنى كۆرسەڭلار ئورنۇڭلاردىن تۇرۇپ، نامار ئوقۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

528. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كۇن تۇتۇلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىيامەت قايىم بولۇشتىن قورقۇپ چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتكە كەلدى، نامازنىڭ قىيام، رۇكۇ، سەجدىلىرىنى ئۇزاق قىلىپ نامار ئوقۇدى، مەن بۇنداق ئۇزاق نامازنى كۆرۈپ باقمىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «بۇ ئاللاھ ئەۋەتكەن بىر ئالامەتتۇر، ئۇ بىراۋنىڭ ئۆلۈپ-تۇغۇلۇشى بىلەن تۇتۇلمايدۇ، لېكىن ئاللاھ كۇننى تۇتۇلدۇرۇش ئارقىلىق بەندىلىرىنى قورقۇتىدۇ، ئەگەر سىلەر كۇننىڭ تۇتۇلغىنىنى كۆرسەڭلار، ئاللاھنىڭ زىكرىگە، دۇئاغا ۋە ئاللاھتىن مەغپىرەت تەلەپ قىلىشقا ئالدىراڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

529. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن خەۋەر قىلىپ مۇنداق دېگەن: «جەزمەن كۇن بىلەن ئاي بىراۋنىڭ ئۆلۈشى

ۋە بىراۋنىڭ تۇغۇلۇشى بىلەن تۇتۇلمايدۇ، لېكىن ئۇ ئىككىسى ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ئەگەر سىلەر كۈن بىلەن ئاينىڭ تۇتۇلغانلىقىنى كۆرسەڭلار، نامаз ئوقۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

530. مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىدا (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى) ئىبراھىم ۋاپات تاپقان كۈنىدە كۈن تۇتۇلدى، كىشىلەر ئىبراھىمنىڭ ئۆلۈشى بىلەن كۈن تۇتۇلدى، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ھەقىقەتەن كۈن بىلەن ئاي بىراۋنىڭ ئۆلۈشى ۋە بىراۋنىڭ تۇغۇلۇشى بىلەن تۇتۇلمايدۇ، ئەگەر سىلەر كۈن بىلەن ئاينىڭ تۇتۇلغانلىقىنى كۆرسەڭلار، نامаз ئوقۇڭلار، ئاللاھقا دۇئا قىلىڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئون بىرىنچى باب

جنازا نامىزى

1. مېيىتقا يىغلاش توغرىسىدا

531. ئۇسامە ئىبنى زەيدۇ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: مېنىڭ بالام ۋاپات بولدى، كەلسىلە، دەپ ئادەم ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامۇ سالام يوللاپ ئادەم ئەۋەتتى ۋە مۇنداق دېدى: «ھەقىقەتەن ئاللاھ ئالغان، بەرگەن نەرسىمۇ ئاللاھنىڭدۇر، ھەرقانداق نەرسە ئاللاھنىڭ نەزىرىدە مۇئەييەن مۇددەت بەلگىلەنگەندۇر، سەۋر قىلسۇن ۋە ئاللاھتىن ساۋاب ئۈمىد قىلسۇن». ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى چوقۇم كەلسۇن، دەپ قەسەم قىلىپ يەنە ئادەم ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە سەئد ئىبنى ئۇبادە، مۇئاز ئىبنى جەبەل، ئۇبەي ئىبنى كەئب، زەيد ئىبنى سابىت ۋە بىر قانچە كىشىلەر بىللە كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تۇلۇمدەك تىترەپ تۇرغان بوۋاق كەلتۇرۇلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزىگە ياش كەلدى، سەئد: ئى رەسۇلۇللاھ، نېمە ئىش بۇ؟ دەپ سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئاللاھ تائالا بەندىلىرىنىڭ قەلبىگە سالغان رەھمەتتۇر، شۇبھىسىزكى ئاللاھ تائالا رەھىمدىل بەندىلىرىگە رەھمەت قىلىدۇ» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

532. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سەئد ئىبنى ئۇبادە ئاغرىپ قالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئابدۇرەھمان ئىبنى ئەۋف، سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس، ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد قاتارلىق ساھابىلەر بىلەن بىللە يوقلاپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېسەلنىڭ

يېنىغا كىرگەندە، ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى ئۇنى ئورىۋالغانىكەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قازا قىلدىمۇ؟» دەپ سورىدى. ئۇلار: ياق ئى رەسۇلۇللاھ، دەپ جاۋاب بەردى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يىغلاپ كەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يىغلىغانلىقىنى كۆرۈپ كىشىلەرمۇ يىغلاپ كەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئاگلىمىدىگلارمۇ؟ ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالا كۆز يېشىنىڭ سەۋەبى بىلەن ۋە دىلنىڭ غەمكىن بولۇشى بىلەن ئازابلىمايدۇ، لېكىن بۇنىڭ سەۋەبى بىلەن ئازابلايدۇ ياكى رەھمەت قىلىدۇ» دەپ ئۆزىنىڭ تىلىغا ئىشارەت قىلىپ كۆرسەتتى ۋە «ھەقىقەتەن مېيىت ئۆز ئەھلىنىڭ يىغلىغانلىقى سەۋەبى بىلەن ئازابلىنىدۇ» دېدى.

ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. مۇسىبەت يەتكەن دەسلەپكى ۋاقىتتا سەۋر قىلىش توغرىسىدا

533. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەبرە ئۈستىدە يىغلاۋاتقان بىر ئايالنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ئۇ ئايالغا: «ئاللاھتىن قورقۇڭ ۋە سەۋر قىلىڭ» دېدى. ئۇ ئايال: مېنى يىغلىغىلى قويسىلا، ماگا يەتكەن مۇسىبەت سىلىگە يەتمىدى، دېدى. ئۇ ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تونۇمىغانىدى. ئۇ ئايالغا ئۇ بولسا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدۇر دېيىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشىكىگە كېلىپ، ئىشىك باقارنى تاپالمىدى. ئۇ ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: مەن سىلىنى تونۇمايتىمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا: «شۇبھىسىزكى، سەۋر دېگەن تۇنجى مۇسىبەت يەتكەن ۋاقىتدا» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. مېيىت ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىنىڭ ئۇنىڭغا يىغلىغانلىق سەۋەبى بىلەن ئازابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

534. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېيىت باشقىلار ئۈنىڭ ئۈچۈن ئۇنلۇك يىغلىغانلىق سەۋەبى بىلەن قەبرىسىدە ئازابلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

535. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا مۇسىبەت يەتكەن چاغدا سۇھەيب: ۋاي بۇرادىرىم، دەپ يىغلىۋېدى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭغا: سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ھەقىقەتەن مېيىت قەبلىسىنىڭ مېيىتقا يىغلىغانلىق سەۋەبى بىلەن ئازابلىنىدۇ» دېگەنلىكىنى بىلمەمسەن؟ دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

538. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر يەھۇدىي ئايالنىڭ قەبرىسىنىڭ ئۈستىدە، شۇ ئايالنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى يىغلاۋاتقان يەردىن ئۆتۈۋېتىپ مۇنداق دېدى: «ئۇلار مېيىتقا يىغلاۋاتىدۇ، ھەقىقەتەن ئۇ مېيىت قەبرىسىدە ئازابلىنىۋاتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

539. مۇغىرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «بىر كىشىگە ئۇن سىلىپ يىغلانسا، ئۇ كىشى ئۇن سىلىپ يىغلىغانلىق سەۋەبى بىلەن ئازابلىنىدۇ» دېگەنگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. ئاۋاز كۆتۈرۈپ قاتتىق يىغلاشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

540. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىبنى ھارىسە، جەئفەر ۋە ئىبنى راۋاھە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملارنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتتە

غەمكىن ھالەتتە ئولتۇراتتى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن قاراپ تۇراتتىم. ئۇنىڭغا بىر ئادەم كېلىپ: جەئفەرنىڭ ئايالىرى يىغلاپ كەتتى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئادەمنى ئايالارنى يىغدۇرۇشقا ئەۋەتتى، ئۇ ئادەم بېرىپ (يىغدۇرۇتسى، لېكىن ئايالار بويسۇنمىدى). ئۇ ئادەم ئىككىنچى قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئۇلار بويسۇنمىدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلارنى يىغدۇرۇتوس» دېدى. ئۇ ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئۈچىنچى قېتىم كېلىپ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، يا رەسۇلۇللاھ ئۇلار بىزگە بويسۇنمىدى ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بېرىپ ئۇلارنىڭ ئاغزىغا توپا چاچ» دېدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا يەنە مۇنداق دەيدۇ: مەنمۇ ئۇ ئادەمگە: ئۇلارنىڭ رەنجىشىگە قارىمايسەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇيرۇغان ئىشنى قىلمىدىڭ. سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشكۈل ئىشىنى يېنىكلىتەلمىدىڭ، دېدىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

541. ئۇممۇ ئەتىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلغانىدا، بىزدىن مېيىتقا ئۈن سېلىپ يىغلىماسلىقنى ئەھدە ئالدى. بۇ ئەھدىگە ئېچىمىزدىن بەش ئايالدىن باشقا ئاياللار ۋاپا قىلمىدى. ئۇلار ئۇممۇ سۇلەيم، ئۇممۇلئەلا، مۇئازنىڭ ئايالى ـــ بىنتى ئەبۇسەۋرە ۋە ئىككى ئايال (ياكى ئەبۇسەۋرە قىزى، مۇئازنىڭ ئايالى، يەنە بىر ئايال).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

542. ئۇممۇ ئەتىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېدى: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزلەرگە: ﴿**ئايالالارنىڭ ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىكىنى...**﴾ دېگەن ئايەتنى قىرائەت قىلدى. بىزنى مېيىتكە ئۈن سېلىپ يىغلاشتىن توستى. شۇ چاغدا بىر ئايال ئۇممۇ ئەتىييەنىڭ قولىنى تۇتۇپ ئۇنىڭغا پالانى ماڭا يارىدەم قىلغان ئىدى (يېغىلىشىپ بەرگەن ئىدى)، مەن ئۇنىڭغا يارىدەم قىلاي دەيمەن دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا ھېچنەرسە دېمىدى. ئۇ ئايال كېتىپ بولۇپ قايتىپ كېلىپ بەيئەت قىلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

543. ئۇممۇ ئەتىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز جىنازىغا ئەگىشىشتىن توسۇلدۇق، بۇ توسۇش بىزگە تەكىتلەنمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. مېيىت يۇيۇش توغرىسىدا

544. ئۇممۇ ئەتىيە ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى ۋاپات بولغان كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ يېنىمىزغا كىرىپ: «ئۇنى ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك يۇيۇڭلار، دېدى. ئەگەر خالىساڭلار، سىدرى دەرىخى ئارىلاشتۇرۇلغان سۇ بىلەن يۇيۇڭلار ۋە ئاخىرىدا كافۇرنى ياكى كافۇرغا ئوخشاش نەرسىلەرنى ئىشلىتىڭلار، يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن ماڭا خەۋەر قىلىڭلار» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يۇيۇپ بولغانلىقنى خەۋەر قىلىۋېدۇق، بىزگە ئۆزىنىڭ تامبالنى بېرىپ: «سىلەر شۇ تامبالنى ئۇ مېيىتقا كېپەنلىك قىلىڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

545. ئۇممۇ ئەتىيە ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزىنى يۇيۇۋاتقاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ يېنىمىزغا كىرىپ بىزگە: «ئۇ مېيىتنى ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك سىدرى دەرىخى ئارىلاشتۇرۇلغان سۇ بىلەن يۇيۇڭلار»، دېدى ۋە «ئاخىرىدا كافۇرنى ئىشلىتىڭلار، سىلەر مېيىتنى يۇيۇپ بولساڭلار ماڭا خەۋەر قىلىڭلار» دېدى؛ بىز مېيىتنى يۇيۇپ بولۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە تامبالنى بېرىپ: «ئۇنى مېيىتقا كېپەنلىك قىلىڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئەييۇب (رىۋايەتچىلەرنىڭ بىرى) مۇنداق دەيدۇ: ماڭا ھەفسە مۇھەممەدنىڭ ھەدىسىگە ئوخشاش ھەدىسنى بايان قىلىپ بەردى. ھەفسىنىڭ ھەدىسىدە: «مېيىتنى تاق يۇيۇڭلار»، دېيىلگەن ۋە «ئۈچ قېتىم ياكى بەش قېتىم ياكى يەتتە قېتىم»، دېگەن سۆز بار ئىدى ۋە ئۇنىڭدا «مېيىتنىڭ يۇيۇشتا ئوڭ تەرەپتىن ۋە تاھارەت ئالىدىغان ئورۇنلاردىن

باشلاپ يۇيۇڭلار» دېگەن سۆز بار ئىدى. ھەقسىزلىك ھەدىسىدە ئۇممۇ ئەتىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ بىز ئۇ مېيىتنىڭ چېچىنى ئۆچ ئۆرۈم قىلىپ ئۆرىدۇق، دېگەن سۆزىمۇ بار ئىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

546. ئۇممۇ ئەتىيە ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزىنى يۇيۇۋاتاتتۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە: «مېيىتنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن ۋە تاھارەت ئالىدىغان ئورۇنلىرىدىن باشلاپ يۇيۇڭلار» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. مېيىتنىڭ كېپىنى توغرىسىدا

547. خەببات رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئاللاھنىڭ رىزالىقىنى تىلەپ، ئەجرىمىزنى ئاللاھتىن تەلەپ قىلىپ، ھىجرەت قىلدۇق. ئەجرىمىزنى ئاللاھ چوقۇم بېرىدۇ. بىزنىڭ ئىچىمىزدىن غەنىيمەتتىن ھېچنېمە يېيەلمەي ئۆلۈپ كەتكەنلەر بار. بۇنىڭ جۇملىسىدىن مۇسئەب ئىبنى ئۇمەيرمۇ بار. بىزنىڭ ئىچىمىزدە غەنىمەت تەگسە، ئۇنى ئالغانلارمۇ بار، مۇسئەب ئىبنى ئۇمەير ئۇھۇد كۈنىدە ئۆلتۈرۈلگەنىدى. بىزدە پەقەت بىر تونىدىن باشقا كېپەنلىگۈدەك نەرسە يوق ئىدى. ئۇنىڭ بىلەن مېيىتنىڭ بېشىنى ياپساق پۇتى ئېچىلىپ قالاتتى. ئەگەر پۇتىنى ياپساق بېشى ئېچىلىپ قالاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاشۇ تون بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى يېپىشىمىزنى، ئۇنىڭ پۇتىغا ئىزخىر (يوپۇرماقلىق شاخ) يېپىپ قويۇشنى بۇيرۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

548. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەمەننىڭ پاختىدىن توقۇلغان ئۆچ پارچە ئاق كېيىمدە كېپەنلەنگەن بولۇپ، كۆڭلەك ۋە سەللە يوق ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. مېيىتنى ئوراش توغرىسىدا

549. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندا بويالغان توندا ئورالدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. جنازىنى قەبرىستانلىققا تېز ئاپىرىش توغرىسىدا

550. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جنازىنى تېز ئېلىپ مېڭىڭلار، ئەگەر ئۇ ئادەم سالىھ بەندە بولسا تېز ئاپارغىنىڭلار ياخشىدۇر، ئەگەر ئۇنداق بولمىسا، مۇرەككەردە قۇيۇۋالغىڭلار ياماندۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. جنازا نامزى ئوقۇش ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

551. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى جنازىغا نامار ئوقۇلۇپ بولغۇچە ھازىر بولسا، ئۇنىڭغا بىر قىيرات ئەجىر بولىدۇ. ئەگەر كىشى دەپنە قىلىنغۇچە ئەگەشسە، ئۇنىڭغا ئىككى قىيرات ئەجىر بولىدۇ». ئىككى قىيرات دېگەن نېمە؟ دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككى قىيرات دېگەن چوڭ ئىككى تاغقا ئوخشاش» دەپ جاۋاب بەرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

552. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ ھۇرەيرە: بىر كىشى جنازا نامزىغا ئەگەشسە، ئۇنىڭ ئۇچۇن بىر قىيرات ئەجىر بولىدۇ، دېدى. ئاندىن ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دېدى: ئەبۇ ھۇرەيرە بىزگە ھەدىسنى كۆپ سۆزلەپ بېرەتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئەبۇ ھۇرەيرە راست ئېيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى سۆزىنى مەنمۇ

ئاگلىغانىدىم، دېدى. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: ئەلۋەتتە بىز نۇرغۇن قىيراتلارنى زايە قىلىۋېتىپتىمىز. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

10. ياخشى ياكى يامان سۆزى بولۇنغان مېيىت توغرىسىدا

553. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جامائەتلەر جىنازا يېنىدىن ئۆتۈپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن ياخشى سۆز قىلدى، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ۋاجىب بولدى» دېدى. ئاندىن كېيىن جامائەتلەر يەنە بىر جىنازىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ ئۇنىڭ ئۈستىدىن يامان گەپ قىلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ۋاجىب بولدى» دېدى. ئاندىن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «نېمە ۋاجىب بولدى؟» دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر ئۇ ئادەمگە قىلغان ياخشى گۇۋاھچىلار سەۋەبلىك ئۇ مېيىتكە جەننەت ۋاجىب بولدى ۋە يەنە ئۇ ئادەمگە قىلغان يامان گۇۋاھچىلار سەۋەبلىك ئۇ ئادەمگە دوزاخ ۋاجىب بولدى، سىلەر ئاللاھنىڭ زېمىنىدىكى گۇۋاھچىلىرى» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

11. دۇنيادىن ئارام تاپقۇچى جان ۋە دۇنيا ئۇنىڭدىن ئارام تاپقۇچى جان توغرىسىدا

554. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدىن جىنازا ئۆتكەندە: «دۇنيادىن ئارام ئالغۇچى جان ۋە دۇنيا ئۇ ئادەمدىن ئارام ئالغۇچى جان» دېدى. ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ، ئارام ئالغۇچى جان ۋە ئارام ئېلىنغۇچى جان دېگەن نېمە؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئارام ئالغۇچى جان دېگەن بىر مۇئمىن بەندىنىڭ جېنىدۇركى، ئۇ جان دۇنيانىڭ مۇشەققەتلىرى ۋە كۈلپەتلىرىدىن قوتۇلۇپ، ئاللاھنىڭ رەھمىتى بىلەن ئارام تاپىدۇ. ئارام ئېلىنغۇچى جان دېگەن فاجىر بەندىنىڭ جېنىدۇركى، ئۇ جاندىن

ئادەملەر، شەھەرلەر، دەل-دەرەخلەر ۋە ھايۋانلار ئارام تاپىدۇ»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. جىنازا نامىزىغا تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا

555. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: نەجاشى ۋاپات بولغان كۈنىدە، ئۇنىڭ ئۆلۈمى خەۋىرى يېتىپ كەلگەندە، رەسۇلۇللاھ نامازگاھقا چىقىپ، ئۇلار بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ، تۆت تەكبىر بىلەن نامаз ئوقۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

556. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەبەشىستانىنىڭ باشلىقى نەجاشى ۋاپات بولغان كۈنى ئۆلۈم خەۋىرىنى بىزگە يەتكۈزۈپ: «بۇرادىرىڭلارغا مەغپىرەت تەلەپ قىلىڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

557. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەجاشىنىڭ ئۆلۈمگە تۆت تەكبىر بىلەن نامаз ئوقۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

558. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۈگۈن قارا تەنلىكلەر ئىچىدىن ياخشى بىر كىشى ۋاپات بولدى. بېرى كېلىڭلار، ئۇنىڭغا نامаз ئوقۇپ قويۇڭلار» دېدى. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا نامаз ئوقۇدى، بىز كەينىدە سەپ بولۇپ تۇردۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13. قەبرىگە قاراپ تۇرۇپ نامаз ئوقۇش توغرىسىدا

559. سۇلەيمان شەيبانى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن شەئبىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم: رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە ئۆتكەن بىر كىشى ماڭا: رەسۇلۇللاھ ساھابىلىرى بىلەن بىر تاشلاندۇق قەبرىنىڭ ئۈستىدىن ئۆتۈپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلەرگە

ئمام بولغانلىقى، ساھابىلەرنىڭ قەبرىگە قاراپ سەپ بولغانلىقىنى خەۋەر قىلدى. مەن (سۇلايمان شەيبانى) ئۇنىڭغا: ئى ئەبا ئەمرى (شەئبىي)، ساڭا بۇنى كىم سۆزلەپ بەردى؟ دېدىم. ئۇ: ئىبنى ئابباس، دېدى.

ـــ ئمام بۇخارى، ئمام مۇسلىم تورلىغان.

560. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەسچىتنى سۈپۈرىدىغان قارا تەنلىك بىر ئايال (ياكى بىر ئەر) ۋاپات بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۆلۈمىدىن خەۋەر تاپمىغانىدى، بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى يادىغا ئېلىپ: «ئۇ نەگە كەتتى؟» دەپ سورىغاندا، ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ ئۇ ئۆلۈپ كەتتى، دەپ جاۋاب بەردى. «ماڭا خەۋەر قىلماپسىلەرغۇ؟» دەپ سورىغاندا، ساھابىلەر: ئۇنى نەزەرگە ئىلمىغانىدەك قىلىپ، ۋەقەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دەپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنى ئۇنىڭ قەبرىسگە باشلاپ بېرىڭلار» دېدى ــ دە، ئۇنىڭ قەبرىسگە كېلىپ، ئۇنىڭغا قاراپ نامаз ئوقۇپ قويدى.

ـــ ئمام بۇخارى، ئمام مۇسلىم تورلىغان.

14. جنازىغا تۇرۇش توغرىسىدا

561. ئامىر ئىبنى رەبىئە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر جنازىنى كۆرسەڭلار، جنازا ئۆتۈپ كەتكۈچە ئورنىڭلاردىن تۇرۇڭلار». ـــ ئمام بۇخارى، ئمام مۇسلىم تورلىغان.

562. ئامىر ئىبنى رەبىئە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىرىڭلار جنازىنى كۆرسە، ئۇ ئادەم جنازا بىلەن ماڭمىغان بولسا، جنازا ئۇ ئادەمنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كەتكۈچە ياكى جنازىدىن ئۇ ئادەم ئۆتۈپ كەتكۈچە ئۆرە تۇرسۇن، ياكى جنازا يەرگە قويۇلغۇچە ئۆرە تۇرسۇن».

ـــ ئمام بۇخارى، ئمام مۇسلىم تورلىغان.

563. ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر سىلەر جنازىنى

كۆرسەڭلار ئورنۇڭلاردىن تۇرۇڭلار، ئەگەر كىشى جىنازىغا ئەگەشسە جىنازا يەرلىكىگە قويۇلغۇچە ئولتۇرمىسۇن»». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

564. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىزنىڭ يېنىمىزدىن بىر جىنازا ئۆتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىنازىنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇردى. بىز مۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ئورنىمىزدىن تۇردۇق. بىز: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇ يەھۇدىينىڭ جىنازىسى ئىدى، دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جىنازىنىلا كۆرسەڭلار ئورنىڭلاردىن تۇرۇڭلار» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

565. ئابدۇررەھمان ئىبنى ئەبۇ لەيلا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سەھل ئىبنى ھۇنەيپ ۋە قەيىس ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار قادىسىيە دېگەن يەردە ئولتۇرغاندا بىر جىنازا ئۆتتى. ئۇلار ئورنىدىن تۇرغاندا: بۇ جىنازا بولسا، مۇسۇلمانلارغا باج تۆلەپ ئولتۇرىدىغان يەرلىك دىنسىزنىڭ جىنازىسى دېيىلگەنده، ئۇلار مۇنداق دېدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدىن بىر جىنازا ئۆتكەنده ئورنىدىن تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئۇ يەھۇدىينىڭ جىنازىسى دېيىلگەنده، ئۇ: «ئۇمۇ بىر جان ئەمەسمۇ؟» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

15. جىنازا نامىزى ئوقۇلغاندا ئىمام مېيىتنىڭ قايسى تەرىپىدە تۇرۇش توغرىسىدا

566. سەمۇرە ئىبنى جۇندۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ تۆغۇتتا ئۆلۈپ قالغان ئايالنىڭ نامىزىنى ئوقۇدۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ جىنازىنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ نامازنى ئوقۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

ئون ئىككىنچى باب

زاكات

567. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىرىق دەرھەمنىڭ تۆۋىنىگە زاكات كەلمەيدۇ. بەش تۆگىدىن تۆۋەنگە زاكات كەلمەيدۇ ۋە (خورما، دانلىق زىرائەتلەرگە) بەش ۋەسەق[1] نىڭ تۆۋىنىگە زاكات كەلمەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

568. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلارنىڭ مىنىدىغان ئېتىغا ۋە چاكارلىرىغا زاكات كەلمەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1. زاكاتنى بېرىش ۋە بەرمەسلىك توغرىسىدا

569. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زاكات بېرىشكە بۇيرۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئىبنى جەمىل، خالىد ئىبنى ۋەلىد، ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبلەر زاكات بەرمىدى، دېيىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئىبنى جەمىلنىڭ بەرمەسلىكىدىكى سەۋەب ئۇ كەمبەغەل ئادەم ئىدى. ئۇنى ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلى باي قىلدى (ئەمدى ئاللاھ بەرگەندىن بېرىشى كېرەك). خالىدقا كەلسەك ئۇنىڭدىن زاكات ئالمەن دېسەڭلار، زۇلۇم قىلغان بولىسىلەر. ئۇ ئۆزىنىڭ دوبۇلغا-ساۋۇتلىرىنى، قورال-ياراغلىرىنى ئاللاھ يولىدا ئاتىۋەتكەن. ئەمما، ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب پەيغەمبەر

---

[1] ۋەسەق — تەخمىنەن 122 كىلوگرامغا تەڭ.

ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسىدۇر، ئۇ سەدىقە بېرىشى، ھەسسىلەپ بېرىشى كېرەك».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. مۇسۇلمانلارغا خورما ۋە ئارپىدىن كېلىدىغان فىتر سەدىقىسى توغرىسىدا

570. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلاردىن ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن، ھۆر بولسۇن، قۇل بولسۇن ھەرقانىدىقىغا خورمىدىن بىر سا، ئارپىدىن بىرسا، فىتر سەدىقىسى بېرىشنى پەرز قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

571. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خورمىدىن بىر سا[1] ياكى ئارپىدىن بىر سا سەدىقە فىتر بېرىشكە بۇيرۇدى. ئابدۇللاھ مۇنداق دېدى: خالايىقلار خورما بىلەن ئارپىنىڭ ئورنىدا بۇغدايدىن ئىككى مۇد[2] بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

572. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز فىتر سەدىقىسىنى تائامدىن بىر سا، يا ئارپىدىن بىرسا، يا خورمىدىن بىر سا، يا قۇرۇتتىن بىر سا، يا قۇرۇق ئۈزۈمدىن بىر سا بېرەتتۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

573. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىدا، بىر سا بۇغداي، يا بىر ساخورما، يا بىر سا ئارپا، يا بىرسا قۇرۇق ئۈزۈم سەدىقە فىتىر بېرەتتۇق. مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ زامانىسىدا شامنىڭ بۇغدايلىرى كەلدى. مۇئاۋىيە شامنىڭ بۇغدايلىرىدىن بىر مۇدنى يەرلىك بۇغداينىڭ ئىككى مۇددىغا باراۋەر قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] تەخمىنەن ئىككى كىلو 40 گرام ئەتراپىدا.

[2] مۇد — تەخمىنەن 500 گرام ئەتراپىدا.

3. زاكاتنى بەرمىگەن كىشىنىڭ گۇناھى توغرىسىدا

574. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئات ئۈچ خىل ئىش ئۈچۈن بېقىلىدۇ: ئۇنىڭغا ئەجىر بېرىلىدىغان، پەردە بولىدىغان، گۇناھ بولمايدىغان ئات.

ئىگىسىگە ئەجىر بولىدىغان ئاتقا كەلسەك، ئاتنى ئاللاھ يولىدا يايلاقتا باغلاپ قويسا، ئۇ ئات شۇ ئارغامچا بىلەن نەگە بارسا، ئۇ ئادەم ئۈچۈن شۇنچىلىك ساۋاب بولىدۇ. ئەگەر ئارغامچىنى ئۈزۈۋېتىپ بىر ياكى ئىككى دۆڭگە ئۆتسە، ئۇ ئاتنىڭ تېزەك ۋە ئىزلىرى ئۇ ئادەم ئۈچۈن ساۋاب بولىدۇ. ئەگەر ئۇ ئادەم ئاتنى سوغىرىشنى ئويلىمىسىمۇ، ئۇ ئات ئۆزى ئۆستەڭنىڭ بويىغا بېرىپ سۇ ئىچسە، بۇمۇ شۇ ئادەمگە ساۋاب بولىدۇ.

يەنە بىرى، بىر ئادەم پەخر، رىيا ۋە مۇسۇلمانلارغا ئاداۋەت قىلىپ باققان ئاتقا كەلسەك، بۇنداق ئات ئۇ ئادەمگە گۇناھتۇر.

رەسۇلۇللاھتىن ئېشەك (نىڭ زاكىتى) ھەققىدە سورالغاندا مۇنداق دېدى: «ماڭا بۇ ھەقتە ئۆزى قىسقا، ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿**كىمكى زەررىچىلىك ياخشىلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرىدۇ، كىمكى زەررىچىلىك يامانلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى كۆرىدۇ**﴾. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. زاكاتنى بەرمىگەن كىشىنىڭ ئازابىنىڭ ئېغىرلىقى توغرىسىدا

575. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بارسام. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەئبىنىڭ سايىسىدا مۇنداق دەۋاتقانكەن: «كەئبىنىڭ رەببى بىلەن قەسەم، ئۇلار ئەڭ زىيان تارتقۇچىلاردۇ. كەئبىنىڭ رەببى بىلەن قەسەم، ئۇلار ئەڭ زىيان تارتقۇچىلاردۇر» دېدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: مېنىڭ ھالىم قانداق؟ مېنىڭ ھالىم ھەققىدە بىر نەرسە كۆرۈلدىمۇ؟ مېنىڭ ھالىم قانداق؟

دەپ سوردىدىم. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ئولتۇردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېلىقى سۆزىنى تەكرارلاۋاتاتتى. مەن جىم تۇرالمىدىم. شۇنىڭ بىلەن يا رەسۇللاھ! ئاتا-ئانام ساڭا پىدا بولسۇن، ئۇلار كىم؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلار باي كىشىلەردۇر، لېكىن ئازدۇر-كۆپتۇر سەدىقە قىلغان كىشىلەر ئۇنىڭ سىرتىدا» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

576. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بارسام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەگەر بىر كىشىنىڭ تۆگىسى، يا كالىسى، يا قويى بولۇپ، ھەققىنى ئادا قىلمىسا، قىيامەت كۈنى چوڭ، سېمىز ھالەتتە، تۇياقلىرى بىلەن ئۇ ئادەمنى دەسسەيدۇ، مۈڭگۈزى بىلەن ئۇسىدۇ. ئەگەر كەينىدىكىلىرى ئۆتۈپ بولسا، ئالدىدىكىلىرى يەنە كېلىدۇ. كىشىلەر ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىپ بولغۇچىلىك شۇنداق ئازابلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. سەدىقىگە رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا

577. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كېچىسى مەدىنىنىڭ سايىلىقىدا مېڭىپ، ئۇھۇد تېغىغا كەلدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئەي ئەبۇ زەر! ئۇھۇد تېغىنىڭ ئالتۇنغا ئايلىنىپ، قەرز قايتۇرۇش ئۈچۈن ئېلىپ قالغان دىناردىن باشقا دىنارلارنى، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە سەدىقە قىلىپ تارقىتىۋەتمەستىن، قېشىمدا بىر ياكى ئۈچ كېچە تۇتۇپ قېلىشنى ياخشى كۆرمەيمەن». دەپ بولۇپ قولى تاغنى ئىشارەت قىلدى. ئاندىن كېيىن: «ئەي ئەبۇ زەر» دېدى. مەن: خىزمەتلىرىگە تەييارمەن يا رەسۇلۇللاھ، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «باي كىشىلەرنىڭ ساۋابى ئازدۇر، لېكىن ئازدۇر-كۆپتۇر سەدىقە قىلغان بايلار بۇنىڭ سىرتىدا» دېدى. ئاندىن كېيىن ماڭا: «ئورنىڭدا مەن كەلگىچە جىم تۇر» دەپ، مەندىن يىراقلاشتى. مەن بىر ئاۋاز ئاڭلىدىم. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇ ئاۋازغا دۇچ

كەلگەن بولۇشىدىن ئەنسىرەپ بارماقچى بولدۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەدىرلىما» دېگەن گېپىنى يادىمغا كەلتۈرۈپ، جايىمدا جىم تۇردۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (قايتىپ كەلگەندە)، مەن: يا رەسۇلۇللاھ، مەن بىر ئاۋاز ئاڭلىغانىدىم، سىلىنىڭ شۇ ئاۋازغا دۇچ كەلگەن بولۇشلىرىدىن ئەنسىرىدىم. ئاندىن گەپلىرىنى ئىسمگە ئېلىپ ئورنۇمدىن مىدىرلىمىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ جىبرىئىل، قېشىمغا كېلىپ مېنىڭ ئۈممىتىمدىن ئاللاھقا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي ئۆلۈپ كەتكەن كىشى جەننەتكە كىرىدۇ، دەپ خەۋەر بەردى» دېدى. مەن: يا رەسۇلۇللاھ، ئەگەر زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ (جەننەتكە كىرەمدۇ)؟ دېسەم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە، زىنا قىلغان بولسىمۇ، ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

578. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كېچىسى سىرتقا چىقتىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قېشىمدا بىرمۇ ئادەم يوق ئۆزى يالغۇز ماڭغانىكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى بىلەن بىر كىشىنىڭ بىرگە مېڭىشىنى خالىمىغان ئوخشايدۇ، دەپ گۇمان قىلدىم. مەن ئاينىڭ شولىسىدا ماڭدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى كۆرۈپ قېلىپ: «كىم سەن؟» دېدى. مەن: مەن ئەبۇ زەر، جېنىم ساڭا پىدا بولسۇن، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كەلگىن، ئەي ئەبۇ زەر» دېدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىر سائەت بىللە ماڭدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «باي كىشىلەرنىڭ قىيامەت كۈنى ساۋابى ئاز بولىدۇ. پەقەت ئاللاھ كۆپ مال بەرگەن، ئۇ مالنى ئوڭ تەرىپىدىنمۇ، سول تەرىپىدىنمۇ، ئالدىدىنمۇ، كەينىدىنمۇ سەدىقە قىلغان، ئۇ كۆپ مال ئارقىلىق نۇرغۇن ياخشى ئىشلارنى قىلغان كىشى بۇنىڭ سىرتىدا» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرەم ماڭدىم، ئۇ ماڭا: «مۇشۇ يەردە ئولتۇرغىن» دەپ، مېنى ئەتراپى تاشلىق تۇز بىر يەردە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ: «مەن قايتىپ كەلگىچە بۇيەدە ئولتۇر» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سايلىقتا يۈرۈپ كەتتى، قارىسىنى كۆرمىدىم. خېلى ئۇزاقتىچە قايتىپ كەلمىدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەن

تەرەپكە كېلىۋېتىپ: «زىنا قىلغان بولسمۇ...، ئوغرىلىق قىلغان بولسمۇ...»، دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قايتىپ كەلگەندە، مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، ئاللاھ مېنى ساڭا پىدا قىلسۇن، سايلىقتا كىمگە گەپ قىلۋاتسەن، ئۇ يەردە بىرەر ئادەمنىڭ ساڭا جاۋاب بەرگەنلىكىنى ئاڭلىمىدىمغۇ؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئۇ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامدۇر، ئۇ سايلىقتا ماڭا ئۇچرىشىپ، ماڭا: ئۈممىتىڭگە سىلەردىن كىمكى ئاللاھقا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي ئۆلسە، جەننەتكە كىرىدۇ، دەپ خۇش خەۋەر بەرگىن دېدى. مەن: ئى جىبرىئىل، ئوغرىلىق قىلغان بولسمۇ، زىنا قىلغان بولسمۇ شۇنداقمۇ ؟ دېسەم، ئۇ: ھەئە! دېدى». مەن (ئەبۇ زەر) ئوغرىلىق قىلغان بولسمۇ ، زىنا قىلغان بولسمۇ شۇنداقمۇ؟ دېسەم، رەسۇلۇلاھ: «شۇنداق ئەگەر ھاراق ئىچكەن بولسمۇ، دېدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. بايلىق توپلىغۇچىلار ۋە ئۇلارغا قاتتىق بولۇش توغرىسىدا

579. ئەھنەپ ئىبنى قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: قۇرەيشلىك بىر توپ جامائەت بىلەن ئولتۇراتتىم. چېچى، كىيىمى، تۇرقى رەتسىز بىر كىشى ئۇلارنىڭ يېنىغا كېلىپ سالام بەردى. ئاندىن مۇنداق دېدى: (مالنىڭ زاكىتىنى ئادا قىلماي) توپلىغۇچىلار ئۇچۇن دوزاخ ئوتىدا قىزىتىلغان تاش بىلەن بېشارەت بەرگىن: تاش ئۇ كىشىنىڭ كۆكسىگە قويۇلسا تاغقىدىن چىقىدۇ. تاغقىغا قويۇلسا، كۆكسىدىن چىقىدۇ. ئۇ ئادەم تىترەپ كېتىدۇ، دېدى-دە، بۇرۇلۇپ تۇۋرۇكنىڭ قېشىغا بېرىپ ئولتۇردى. مەن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ يېقىن ئولتۇردۇم. مەن ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتىم. مەن ئۇنىڭغا: جامائەت سېنىڭ گېپىڭنى ئانچە ياقتۇرمىدى، دېدىم. ئۇ كىشى: ئۇلار بىر ئىشنى ئويلىيالمايدۇ، بۇنى ماڭا دوستۇم دەپ بەرگەن، دېدى. مەن: سېنىڭ دوستۇڭ كىم؟ دېدىم. ئۇ كىشى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدۇر. (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام): «ئى ئەبۇ زەر، ئۇھۇد

تېغىنى كۆردۈڭمۇ؟» دېدى. مەن كۆنگە قاردىم. خېلى يورۇق ئىكەن. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى بىر ئىشقا ئەۋەتىدۇ، دەپ ئويلاپ: «ھەئە، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭ ئۆھۈدىتەڭ ئالتۇنۇم بولسىمۇ، ئۇچ دىنارنى ئېلىپ قېلىپ، قالغان ھەممىسىنى سەدىقە قىلىۋېتەتتىم» دېگەنىدى. ئەبۇ زەر: چوقۇمكى ئۇلار ئويلىمايدۇ، دۇنيا توپلايدۇ. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇلۇپ كەتكۈچە ئۇلاردىن دۇنيامۇ سورىمايمەن، پەتۋامۇ سورىمايمەن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

7. نەپىقە بېرىشكە ئىلھاملاندۇرۇش، نەپىقە بەرگۈچىگە بېرىلىدىغان مۇكاپات توغرىسىدا

580. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شانۇ شەۋكەتلىك ئاللاھ: سەن بەرسەڭ، ساڭا مەن بېرىمەن، دېدى. ئاللاھنىڭ خەزىنىسى چەكسىزدۇر، بەرگەنگە تۈگىمەيدۇ. ئاللاھ كېچە-كۈندۈز ئىنئام قىلىپ تۇرىدۇ. ئويلاپ باقمامسىلەر؟ ئاللاھ ئاسمان-زېمىننى ياراتقاندىن تارتىپ ئىنئام قىلىپ كېلىۋاتىدۇ. ئاللاھنىڭ قولىدىكى نەرسە كېمەيمەپ قالمىدى. ئاللاھنىڭ ئەرشى سۇنىڭ ئۈستىدە، تارازا ئاللاھنىڭ قولىدا، گاھى ئېگىز قىلىدۇ، گاھى تۆۋەن قىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

8. سەدىقىنى ئالدى بىلەن ئۆزىگە، ئاندىن ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا، ئاندىن ئۇرۇق-تۇغقانلىرىغا بېرىش توغرىسىدا

581. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر ساھابىنىڭ قۇلىغا مەن ئۆلگەندىن كېيىن سەن ئازاد، دېگەنلىكى خەۋەر قىلىندى. بۇ ساھابىنىڭ بۇ قۇلىدىن باشقا ھېچقانداق مال-مۈلكى يوق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ قۇلنى سەككىز يۈز دىرھەمگە سېتىپ، پۇلىنى ئۇ ساھابىگە ئەۋەتىپ بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

9. گەرچە مۇشرىك بولسىمۇ يېقىنلىرىغا، ئاياللىرىغا، بالىلىرىغا، ئاتا-ئانىلارغا سەدىقە، نەپىقە بېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

582. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ تەلھەنىڭ ئەنسارىيلار ئىچىدە مەدىنىدە خورمىلىق بېغى كۆپ ئىدى، ئەبۇ تەلھەنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بېغى مەسجىتنىڭ ئۇدۇلىدىكى «بەيرۇھا» دېگەن باغ ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باغقا كىرەتتى، سۇزۇك سۇلاردىن ئىچەتتى. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۆزۈڭلار ياخشى كۆرگەن نەرسىلەرنى سەدىقە قىلمىغۇچە، ياخشىلىققا ئېرىشەلمەيسىلەر...**﴾، دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا، ئەبۇتەلھە ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى رەسۇلۇللاھ، ئاللاھ: ﴿**ئۆزۈڭلار ياخشى كۆرگەن نەرسىلەرنى سەدىقە قىلمىغۇچە، ياخشىلىققا ئېرىشەلمەيسىلەر...**﴾ دېگەنىكەن، مېنىڭ مېلىمنىڭ ئەڭ ياخشىسى بەيرۇھادۇر، ئۇنى ئاللاھ ئۈچۈن سەدىقە قىلدىم. ئۇنىڭ ساۋابىنى ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدىن ئۈمىد قىلىمەن. ئۇنى ئاللاھ، كۆرسەتكەن ئورۇنغا قويسىلا، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياھ! بۇ باغ پايدا يەتكۈزگۈچىدۇر، بۇ باغ پايدا يەتكۈزگۈچىدۇر، دېمەكچى بولغىنىڭنى بىلدىم، مەن ئۇنى يېقىن تۇغقانلىرىڭغا سەدىقە قىلىشىڭنى توغرا كۆرىمەن» دېدى. ئەبۇ تەلھە: يا رەسۇلۇللاھ، شۇنداق قىلاي، دەپ، ئۇ باغنى يېقىن تۇغقانلىرىغا ۋە تاغىسىنىڭ بالىلىرىغا بۆلۈپ بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

583. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بىر كېنىزىكىنى ئازاد قىلغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەيمۇنەگە: «ئەگەر ھاممىلىرىڭغا بەرگەن بولسىڭ ئەجرىڭ چوڭ بولاتتى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

584. ئابدۇللاھنىڭ ئايالى زەينەپ رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن مەسجىتتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆردۈم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: « زىيۇ-زىننىتىڭلاردىن بولسىمۇ، سەدىقە قىلىڭلار»، دېدى. مەن يېتىملارغا ئابدۇللاھ ئۈچۈن نەپىقە بېرەتتىم. ئابدۇللاھقا:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سىزگە ۋە قول ئاستىمدىكى يېتىملارغا نەپىقە بەرسەم، سەدىقە ئادا بولامدۇ؟ دەپ سوراڭ، دېسەم، ئابدۇللاھ: سىز ئۆزىڭىز سوراڭ، دېدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ماڭدىم. ئىشىك ئالدىدا ئەنسارىيلاردىن بولغان بىر ئايالغا ئۇچراشتىم. ئۇ ئايالنىڭ ھاجىتى ئوخشاش ئىكەن. يېنىمىزغا بىلال كەلدى. بىز بىلالغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سوراپ باقسىڭىز، مەن ئېرىمگە، قول ئاستىمدىكى يېتىملارغا نەپىقە بەرسەم سەدىقە ئادا بولامدۇ؟ دەپ بولۇپ، بىزنى بىلدۈرۈپ قويمىسىلا دېدۇق. بىلال كىرىپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىم ئۇ ئىككىيلەن؟» دېدى، بىلال: زەينەپ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قايسى زەينەپ؟» دېدى. بىلال: ئابدۇللاھنىڭ ئايالى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە، سەدىقە ئادا بولىدۇ، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىككى ئەجىر بولىدۇ، تۇغقاندارچىلىقىنى ياخشىلىغانلىقىنىڭ ۋە سەدىقىنىڭ ئەجرى» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

585. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: يا رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ سەلەمەنىڭ بالىلىرىغا نەپىقە بەرسەم، مەن ئۇلارنى بېقىپ ئەجر بولامدۇ؟ ئۇلار مېنىڭمۇ بالىلىرىم، ئۇلارنى بېقىرە ھالەتتە قويۇپ قويغۇم يوق، دەپ سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شۇنداق، ئۇلارغا قىلغان نەپىقە ئۈچۈن سىزگە ئەجىر بېرىلىدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

586. ئەبۇ مەسئۇد ئەنسارىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىر مۇسۇلمان ئائىلىسىگە نەپىقە قىلىشتا، ئاللاھنىڭ رىزالىقىنى كۆزلىگەن بولسا، نەپىقە ئۇ كىشىگە سەدىقە قاتاردا بولىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

587. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىزى ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەۋرىدە ئانام مۇشرىك ھالىتىدە يېنىمغا كەلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئانام ماڭا كۆيۈنىدۇ، ئۇنىڭغا سىلە ـ رەھىم قىلسام بولامدۇ؟ دەپ سورىسام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە، ئاناڭغا ياخشىلىق قىل» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. مېيىتكە قىلغان سەدىقىنىڭ ساۋابى يېتىدىغانلىقى توغرىسىدا

588. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: مېنىڭ ئانام تۇيۇقسىز ئۆلۈپ كەتتى، مېنىڭچە، ئانام ئەگەر سۆزلىگەن بولسا سەدىقە قىلالاتتى. ئانامغا ئۇچۇن سەدىقە قىلسام ساۋابى بولامدۇ؟ دېدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شۇنداق» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. ھەر تۇرلۈك ياخشى ئىشلارنىڭمۇ سەدىقە ھېسابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

589. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەربىر مۇسۇلمانغا سەدىقە ۋاجىب» دېدى. ساھابىلەر: ئەگەر تاپالمىسچۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككى قولى بىلەن ئىشلەپ، ئاندىن ئۆزى ئىشلىتىپ قالغىنىنى سەدىقە قىلىدۇ» دېدى. ساھابىلەر: ئەگەر قادىر بولمىسا ياكى قىلالالمىسچۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىچارە ھاجەتمەنلەرگە ياردەم قىلىدۇ» دېدى. ساھابىلەر: ئەگەر ئۇنىمۇ قىلالمىسچۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياخشىلىققا بۇيرۇسۇن» دېدى. ساھابىلەر: ئەگەر ئۇنىمۇ قىلالمىسچۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يامانلىقتىن توختىسۇن، جەزمەن يامانلىقتىن توختاش شۇ كىشى ئۇچۇن سەدىقىدۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

590. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر كۇنى كىشىنىڭ (بەدىنىدىكى) بۇغۇملىرىغا سەدىقە ۋاجىب. ئىككى كىشىنىڭ ئارىسىنى تۇزەپ قويسا، ئۇمۇ سەدىقىدۇر. بىر كىشىنىڭ ئۇلاغ مىنىشىگە ياردەملىشىش ياكى ئۇلاغلىق كىشىگە نەرسە-كېرەكلىرىنى ئېلىشىغا ياردەم بېرىشمۇ سەدىقىدۇر، ياخشى

سۆزمۇ سەدىقە، نامازغا باسقان ھەر بىر قەدەممۇ سەدىقە، يولدىكى ئەزىيەتنى (تاش، تىكەن ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىلەر) ئېلىۋېتىشمۇ سەدىقىدۇر».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. سەدىقە بېرىش ۋە بەرمەسلىك توغرىسىدا

591. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر كۈنى تاڭ ئاتسىلا ئاسماندىن ئىككى پەرىشتە چۈشۈپ، ئىككىسىنىڭ بىرى: ئەي ئاللاھ! سېنىڭ يولۇڭدا بەرگەن ئادەمگە بەرىكەتلىك مال بەرگىن، دەيدۇ. يەنە بىرى: ئەي ئاللاھ! بېخىلدىن بەرىكەتنى كۆتۈرۈۋەتكىن، دەيدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. سەدىقىنى ئالىدىغان كىشى چىقمايدىغان زامان كېلىشتىن ئىلگىرى سەدىقە بېرىشكە رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا

592. ھارىسە ئىبنى ۋەھب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم: «سىلەر سەدىقە بىرىڭلار، سىلەرگە بىر زامان كېلىدۇكى، سەدىقە بەرگۈچى سەدىقە ئالغۇچىنى تاپالمايدۇ، سەدىقە ئالىدىغان كىشى: تۈنۈگۈن ئەكەلگەن بولساڭ ئالاتتىم، ئەمما بۈگۈن مېنىڭ سەدىقىگە ئېھتىياجىم يوق، دەيدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

593. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەرگە شۇنداق بىر زامان كېلىدۇكى، كىشى ئالتۇننى سەدىقە قىلماقچى بولۇپ مۇھتاج كىشىنى تاپالمايدۇ، ئەرلەر ئازىيىپ ئالار كۆپىيىپ كەتكەچكە، بىر ئەر كىشىگە 40 ئايال توغرا كېلىدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

594. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت قايىم بولۇشنىڭ ئالدىدا سىلەردە پۇل - مال كۆپىيىپ كېتىدۇ، ئېشىپ - تېشىپ تۇرىدۇ. ھەتتاكى، مال ئىگىسى سەدىقىسىنى قوبۇل قىلىدىغان ئادەم ئىزدەپ غەمگە چۈشىدۇ ۋە سەدىقىسىنى تەگلەيدۇ. سەدىقە تەگلەنگۈچى مېنىڭ ئېھتىياجىم يوق، دەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. ھالال كەسىپ بىلەن تاپقان مالدىن سەدىقە قىلىش توغرىسىدا

595. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ھالال كەسىپ بىلەن تاپقان مېلىدىن خورما چاغلىق نەرسە بولسىمۇ سەدىقە قىلسا، ئاللاھقا پەقەت پاك نەرسىلا يېتىدۇ. ئاللاھ ئۆزى ئوڭ قولى بىلەن قوبۇل قىلىدۇ. ئاندىن شۇ خورما چاغلىق نەرسىنى خۇددى سىلەرنىڭ بىرىڭلار شۇ خورما چاغلىق نەرسىنى ئۆزىنىڭ تايچىقىنى ئوبدان بېقىپ ئۆستۈرگەندەك ئۆستۈرۈپ، ئۇنىڭ ساۋابىنى تاغدەك زورايتىپ بېرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

15. يېرىم خورما چاغلىق نەرسە ياكى بىر ئېغىز ياخشى گەپنىڭ دوزاخ ئوتىغا دالدا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

596. ئەدى ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «سىلەر يېرىم خورما چاغلىق نەرسە بىلەن بولسىمۇ، دوزاختىن ساقلىنىڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

597. ئەدى ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى ئاللاھ سىلەرنىڭ ھەر بىرىڭلار بىلەن بىۋاسىتە سۆزلىشىدۇ، ئاللاھ بىلەن ئىنسان ئوتتۇرىسىدا

تەرجىمان بولمايدۇ. ئاندىن كېيىن ئۇ ئالدىغا قاراپ بىرەر نەرسىنى كۆرەلمەيدۇ، تېخىمۇ يىراققا قارىغاندا، ئوت ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىپ كېلىدۇ، شۇڭلاشقا ئاراڭلاردىن ئىمكانىيىتى يار بەرگەن ئادەم يېرىم خورما چاغلىق نەرسە بىلەن بولسىمۇ، دوزاختىن ساقلانسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يەنە يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر دوزاخ ئوتىدىن ساقلىنىڭلا». يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزنى دەپ بولۇپ، غەمكىن ھالدا، بىز تەرەپكە بۇرۇلۇپ، يەنە مۇنداق دېدى: «سىلەر دوزاخ ئوتىدىن ساقلىنىڭلار» يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى قېتىم بۇ سۆزنى تەكرارلاپ يەنە غەمكىن ھالدا بىزگە قارىدى. ئۈچىنچى قېتىممۇ شۇنداق قىلدى، ھەتتا بىز يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دوزاخ ئوتىغا قاراۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدۇق. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «سىلەر يېرىم خورما چاغلىق نەرسە بىلەن بولسىمۇ، دوزاختىن ساقلىنىڭلار، بۇنىمۇ تاپالمىغان ئادەم بىر ئېغىز بولسىمۇ ياخشى گەپ قىلسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

16. يۈك توشۇغۇچىنىڭ سەدىقىسى، سەدىقىنى ئاز دەپ چەكلەشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

598. ئەبۇ مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز سەدىقە قىلىشقا بۇيرۇلغاندا، مال توشۇش ئارقىلىق پۇل تېپىۋاتقانىدۇق. ئەبۇ ئەقىل يېرىم سا خورما، يەنە بىر ئادەم ئۇنىڭدىن كۆپرەك سەدىقە قىلدى، بەزى مۇناپىقلار: ئاللاھ بۇنىڭغا (يېرىم سا خورمىغا) مۇھتاج ئەمەس، كېيىنكى ئادەم بولسا، باشقىلار كۆرسۈن، دەپ سەدىقە قىلدى، دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولدى: ﴿**ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) مۇئمىنلەر ئىچىدىكى مەردىلىك بىلەن (كۆپ) سەدىقە قىلغۇچىلارنى، تاقىتىنىڭ يېتىشىچە (يەنى كەمبەغەل بولغانلىقتىن ئاز) سەدىقە قىلغۇچىلارنى ئەيىبلەيدۇ﴾** (9- سۈرە 79- ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

17. بوتىلاقلاش ئالدىدا تۇرغان تۆگىنى سەدىقە قىلغانلىق پەزىلىتى توغرىسىدا

599. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بوتىلاقلاش ئالدىدا تۇرغان تۆگە ۋە قوزىلاش ئالدىدا تۇرغان ساغلىق نېمىدېگەن ياخشى سۈتۈغا ـ ھە! ئۇلاردىن ئەتىگەن ۋە كەچتە بىر چەينەكتىن سۈت ساغقىلى بولىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

18. سەدىقە قىلغۇچى بىلەن بېخىلنىڭ مىسالى توغرىسىدا

600. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەدىقە قىلغۇچى بىلەن بېخىل ئادەم توغرىسىدا توختىلىپ مۇنداق دېگەن: «بۇ ئىككى خىل ئادەم تۆمۈر كىيىم كىيگەن، قوللىرى بىلەن كۆكرىكى ۋە ئوقۇر سۆڭىكىنى چىڭ قاپسۇالغان ئىككى كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ، سەدىقە قىلغۇچى ھەر قېتىمدا سەدىقە قىلغاندا ئۇنىڭ تۆمۈر كىيىمى كېڭىيىپ، ھەتتاكى بارماقلىرىنى يېپىپ، ئىزى يوقايدۇ؛ بېخىل ئادەم ھەر قېتىم سەدىقە قىلىشنى ئويلىغاندا، تۆمۈر كىيىملەر يىغىلىپ، كىيىمنىڭ ھەربىر ھالقىسى تېخىمۇ چىڭىيدۇ[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] بۇ ھەدىستە قولنىڭ ئېچىلغان ھالىتىنى سېخىيلىق ۋە مەردلىككە، يىغىلغان ھالىتىنى بولسا، بېخىللىققا تەمسىل قىلىشىدۇ، ئەگەر بىراۋ بېخىل بولسا قوللىرىنى بويىنىغا باغلىۋالغان، قوللىرى بىلەن كۆكرىكىنى، ئوقۇر سۆڭىكىنى قاپسۇالغان دەپ سۈپەتلىشىدۇ. بۇ ھەدىستىكى تۆمۈر كىيىمنىڭ بۇرۇن تىلغا ئېلىنىشىدىكى مەقسەت قولنىڭ ئېچىلغان ۋە كۆكرەكلەرنى قاپسۇالغان ھالىتىنى تېخىمۇ جانلىق، ئوبرازلىق تەسۋىرلەشتىن ئىبارەت. بىر ئادەم ئاللاھنىڭ مەرھەمىتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن مەردلىك بىلەن سەدىقە قىلماقچى بولسا، ۋۇجۇدىدا ئاللاھ رىزالىقىنى كۆزلەشتىن ئىبارەت بىرلا نىيەت بولسا، ئۇ ھالدا بۇ ئادەم تۆمۈردىن كىيىم كىيگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ بۇ كىيىملەر ئارىسىدىن

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ گەپنى دېگەندە، قولى بىلەن يانچۇقىنى كۆرسەتكەن، ئەگەر سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يانچۇقىنى ئاچماقچى بولغان، ئەمما يانچۇق ئېچىلمىغان ھالەتنى كۆرسەڭ، (ئۇ ھالدا چوقۇم ئەجەبلىنىپ قالاتتىڭ). ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

19. سەدىقە ئوبيېكتىغا بېرىلمىگەن سەدىقىمۇ ئوخشاشلا ئەجر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

601. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم مەن چوقۇم سەدىقە قىلىمەن، دەپ قىلماقچى بولغان سەدىقىسىنى ئېلىپ چىقىپ، ئۇنى بىر ئوغرىغا بەردى، ئەتىسى كىشىلەر ئۇ توغرىسىدا: سەدىقە ئوغرىغا بېرىلىپتۇ، دېيىشتى. سەدىقە بەرگەن ئادەم بولسا: ئى ئاللاھ، بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر. مەن يەنە سەدىقە قىلاي، دېدى-دە، سەدىقىنى ئېلىپ چىقىپ، ئۇنى بىر پاھىشە ئايالغا بەردى. ئەتىسى كىشىلەر بۇ توغرىسىدا: ئاخشام پاھىشىگە سەدىقە بېرىلىپتۇ، دېيىشتى. سەدىقە بەرگۈچى ئادەم: ئى ئاللاھ، بارلىق ھەمدۇسانا ساڭا مەنسۇپتۇر، مەن سەدىقىنى بىر پاھىشە ئايالغا بېرىپتىمەن، مەن يەنە قايتىدىن سەدىقە قىلاي، دېدى. بۇ ئادەم يەنە سەدىقىنى ئېلىپ چىقىپ، ئۇنى بىر بايغا بەردى، ئەتىسى كىشىلەر بۇ

قوللىرىنى چىقىرىش ئۈگۈي بولىدۇ (يەنى سەدىقە قىلىش ئۈگۈي بولىدۇ ـــ ت) ئەكسىچە، بېخىل ئادەم بېخىللىقىدىن ئىبارەت ناچار تەبىئىتىنىڭ ئاسارىتىدىن قوتۇلالمىغاچقا، قولى تۆمۈر كىيىملەر ئىچىگە مەھكەم قاپسالغان بولۇپ، ئەركىن ھەرىكەت قىلالمايدۇ. بۇ ھەدىستىكى تۆمۈر كىيىم بايلىققا تەمسىل قىلىنغان بولۇپ، ئۇنىڭ ھەم ئادەمنى قوغدايدىغانلىقى ھەم ئادەمنى چۈشەپ قويىدىغانلىقىدىن ئىبارەت مەزمۇن قىستۇرۇلغان. سەدىقە قىلغۇچىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، تۆمۈر كىيىم كېڭىيىپ، قولى كىيىملەر ئارىسىدىن چىقىپ، ئىگىسىنى ھەرخىل زەربىدىن ساقلايدۇ، ھالبۇكى بېخىللىقتىن مال-دۇنيانىڭ قولىغا ئايلىنىپ كەتكەن ئادەم تۆمۈر كىيىم ئىچىگە قاپسىلىپ قالىدۇ. گەرچە ئۇ سەدىقە قىلاي دېسىمۇ، تۆمۈر كىيىملەر تېخىمۇ چىڭىپ، بۇ ئادەمنىڭ سەدىقە قىلىش يولىنى توسۇپ قويىدۇ. يەنى قولى سەدىقە قىلالمايدۇ.

توغرىسىدا: بايغا سەدىقە قىلىپتۇ، دېيىشتى. سەدىقە بەرگەن ئادەم بولسا: ئى ئاللاھ، بارلىق ھەمدۇسانا ساڭىلا مەنسۇپتۇركى، نېمە ئۈچۈن سەدىقە مىنى ئوغرى، پاھىشە، بايغا بەرگەندىمەن، دېدى. كېيىن بۇ ئادەم چۈشىدە بىر ئادەمنىڭ ئۆزىگە مۇنداق دېگەنلىكىنى كۆردى: سېنىڭ ئوغرىغا بەرگەن سەدىقەڭگە كەلسەك، شۇ سەۋەبتىن ئوغرى ئوغرىلىق قىلىشتىن قول ئۈزۈشى مۇمكىن، پاھىشە شۇ سەۋەبتىن يامان يولدىن يېنىشى مۇمكىن، باي ئۆنگىدىن ئىبرەت ئېلىپ، ئاللاھ بەرگەن مال-مۈلۈكتىن سەدىقە قىلىشى مۇمكىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. غوجدار ياكى ئايالىنىڭ خوجايىنىنىڭ ئېنىق رۇخسىتىنى ئېلىپ ياكى داۋاملىشىپ كېلىۋاتقان ئادەتكە ئاساسەن خوجايىنىنىڭ مېلىدىن سەدىقە بەرسە، ئەجر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

602. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سادىق مۇسۇلمان غوجدار سەدىقە قىلسا ياكى خوجايىن سەدىقىنى ئۆز جايىغا تولۇق كۆڭلى خۇشال ھالدا سەدىقە قىلسا ئۇنى ئاپىرىپ بەرگۈچى سەدىقە قىلغۇچىنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

603. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئايال ئۆيىدىكى يېمەكلىكتىن بۇزۇپ — چاچماي، سەدىقە بەرسە، ئايالغا سەدىقە بەرگەنلىكىنىڭ ساۋابى بولىدۇ، ئېرىگە بولسا، بۇ مالنى تاپقانلىقىنىڭ ساۋابى بېرىلىدۇ، غوجدارغىمۇ شۇ بويىچە مۇئامىلە قىلىنىدۇ. ئۇلار (غوجدار، ئايالى، ئېرى)نىڭ ساۋابى كېمەيتىلمەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

604. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئېرى ئۆيىدە بولغان ئەھۋالدا ئايالىنىڭ ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز روزا تۇتۇشى دۇرۇس ئەمەس».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

605. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز ئېرىنىڭ مېلىدىن (ئائىلىسىگە مېھمانلىرىغا) سەرپ قىلغان بولسا، ئەر كىشى ئەجرىنىڭ يېرىمىغا ئىگە بولىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. كۆپ سەدىقە قىلىش ۋە ياخشىلىقنىڭ يوللىرى توغرىسىدا

606. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھنىڭ رىزالىقى ئۈچۈن جۈپ نەرسە سەدىقە قىلسا، جەننەتنىڭ ھەربىر ئىشىكلىرىدىن ئۇنىڭغا: ئى ئاللاھنىڭ بەندىسى، بۇ ياخشىدۇر! دەپ نىدا قىلىنىدۇ. نامازۋقۇغۇچى نامازىنىڭ ئىشىكىدىن چاقىرىلىدۇ، مۇجاھىد جىھاد ئىشىكىدىن چاقىرىلىدۇ، روزا تۇتقۇچىنى قاندۇرغۇچى ئىشىكىدىن چاقىرىلىدۇ، سەدىقە بەرگۈچى سەدىقە ئىشىكىدىن چاقىرىلىدۇ». ئەبۇ بەكرى بۇنى ئاڭلاپ رەسۇلۇللاھقا: دادام ـــ ئانام ئۆزلىرىگە پىدا بولسۇن! ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، جەننەتنىڭ ھەربىر ئىشىكى تەرىپىدىن چاقىرىلىشىنىڭغۇ ھېچقانداق زەرەرى يوق، ئەجەبا بىر ئادەم جەننەتتىكى ھەممە ئىشىك تەرىپىدىن چاقىرىلامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جاۋاب بېرىپ: «شۇنداق، مەن سېنىڭ شۇلاردىن بولۇشۇڭنى ئۈمىد قىلىمەن» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

607. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «خۇدا رىزالىقى ئۈچۈن جۈپ نەرسە سەرپ قىلغان ئادەمنى ھەربىر جەننەت ئىشىكىنىڭ ساقلىغۇچىسى چاقىرىپ: پالانى، تېز جەننەتكە كىرگىن، دەيدۇ. ئەبۇ بەكرى ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى: بولۇپبەرەتتى دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سېنىڭ شۇلاردىن بولۇشۇڭنى ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

22. سەدىقىگە رىغبەتلەندۇرۇش، بېخىللىققا قارشى تۇرۇش توغرىسىدا

608. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەن: «ھېسابلىماي سەدىقە قىلىڭ، ئاللاھ ھېسابلاپ قويىدۇ. (سەدىقىنى) كېچىكتۈرمەڭ بولمىسا ئاللاھ سىزگىمۇ كېچىكتۈرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

23. ئاز سەدىقىگىمۇ رىغبەتلەندۇرۇش، ئاز كۆرۈپ بەرمەسلىكنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

609. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى مۇسۇلمان ئايالار، ئايال كىشى قوشنىسىغا قوينىڭ تۆۋىقى چاغلىق نەرسە بولسىمۇ ئاز كۆرمىسۇن (سەدىقە قىلسۇن)». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

24. سەدىقىنى مەخپىي بېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

610. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ سايىسىدىن باشقا ھېچقانداق سايە بولمىغان كۈندە (قىيامەت كۈنىدە) يەتتە تۈرلۈك كىشىگە ئاللاھ سايە بېرىدۇ: 1) ئادىل ئىش ئېگىسى. 2) ئاللاھقا ئىبادەت قىلىپ چوڭ بولغان يىگىت. 3) قەلبى مەسچىتكە باغلانغان ئادەم. 4) ئاللاھ رىزالىقى ئۈچۈن دوستلىشىپ، ھايات ـ ماماتتا بىللە بولغان ئادەم. 5) ئالىي نەسەبلىك، چىرايلىق بىر ئايال ئۆزىگە چاقىرسا، ئاللاھتىن قورقىمەن دەپ رەت قىلغان كىشى. 6) مەخپىي سەدىقە قىلىپ، ھەتتا ئوڭ قولى سەدىقە بەرسە، سول قولى بىلمەيدىغان ئادەم. 7) يىنىھان جايدا ئاللاھنى ياد ئېتىپ يىغا تۆككۈچى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

25. ساغلام، پۇل ـ مالغا هېرىس چاغدا قىلغان سەدىقىنىڭ ئەڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

611. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، قايسى خىلدىكى سەدىقىنىڭ ساۋابى ئەڭ چوڭ بولىدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «سەن كەمبەغەللىشىپ قېلىشتىن قورقۇپ، باي بولۇشنى ئارزۇ قىلىپ تۇرغان، پۇل-مالغا هېرىس بولۇپ تۇرغان، ساغلام ۋاقتىڭدا قىلغان سەدىقەڭدۇر، سەدىقە بېرىشنى كېچىكتۈرمىگىن، كېچىكتۈرۈپ جان هەلقۇمغا يەتكەندە، پالانىغا مۇنچىلىك بېرىڭلار، پوكۇنىغا مۇنچىلىك بېرىڭلار، دېگىنىڭ بىلەن، بۇ چاغدا مال باشقىلارنىڭ قولىغا ئۆتۈپ كەتكەن بولىدۇ» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

26. بەرگەن قولنىڭ ئالغان قولدىن ياخشى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

612. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنبەردە تۇرۇپ، سەدىقە قىلىش، ئىپپەتلىك بولۇش ۋە تىلەمچىلىك قاتارلىق مەسىلىلەرنى تىلغا ئالدى ۋە مۇنداق دېدى: «ئۈستۈن قول تۆۋەن قولدىن ياخشىدۇر، ئۈستۈن قول دېگىنىمىز، سەدىقە بەرگۈچىنى، تۆۋەن قول دېگىنىمىز (سەدىقىنى) ئالغان قولنى كۆرستىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

613. هەكىم ئىبنى هىزام رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈستۈن قول تۆۋەن قولدىن ياخشىدۇر، سەن سەدىقىنى ئاۋۋال ئۆز ئائىلەڭدىن (ئەهلىڭدىن) باشلا، ئەڭ ئەۋزەل سەدىقە ئىنتياجىدىن ئاشقاندا قىلغان سەدىقىدۇر. كىمكى تىلەمچىلىكتىن ساقلاشنى تىلىسە، ئاللاھ ئۇنى تىلەمچىلىكتىن ساقلايدۇ، كىمكى باي بولۇشنى تىلىسە، ئاللاھ ئۇنى باي قىلىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

614. ھەكىم ئىبنى ھىزام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن پۇل-مال سورىغاندىم، ئۇ بەردى، يەنە سورىغاندىم، يەنە بەردى، ئاندىن يەنە سورىغاندىم، ئۇ يەنە بەرگەندىن كېيىن: «ئى ھەكىم، پۇل-مال دېگەن يېشىل نەرسىگە ئوخشاش چىرايلىق، تەمى شېرىن نەرسە، ئۇنى قانائەتچانلىق بىلەن ئالغان ئادەمگە بەرىكىتى بولىدۇ، ئاچ كۆزلۈك بىلەن ئالغان ئادەمگە بەرىكىتى بولمايدۇ، بۇنداق ئادەم خۇددى يەپ تويمايدىغان ئادەمگە ئوخشايدۇ، ئۈستۈن قول، تۆۋەن قولدىن ياخشى» دېدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەندىن كېيىن تاكى دۇنيادىن ئۆتكۈچە، ھېچ ئادەمدىن بىر نەرسە ئالمايمەن، دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

رەسۇلۇللاھتىن كېيىن ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى ھەكىمگە مال بەرسىمۇ قوبۇل قىلمىدى. ئاندىن كېيىن ھەزرىتى ئۆمەر مال بەرسىمۇ قوبۇل قىلمىدى. ھەزرىتى ئۆمەر: ئى مۇسۇلمانلار جامائەسى، ھەكىمنى ئولجىدىن تېگىشلىك ھەققىنى ئېلىشقا تەكلىپ قىلغانىدىم، ئۇ بۇنى ئالمىدى، گۇۋاھ بولۇپ قىلىڭلار، دېدى.

ھەكىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن تاكى دۇنيادىن ئۆتكۈچە ھېچ ئادەمدىن بىر نەرسە ئالغان ئەمەس.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

27. تىلەمچىلىكتىن چەكلەش توغرىسىدا

615. مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ كىمگە ياخشىلىق قىلىشنى ئىرادە قىلسا، شۇ كىشىنى دىنىي ئىلىمگە ئالىم قىلىدۇ، مەن پەقەت ئاللاھنىڭ بەرگىنىنى تەقسىم قىلغۇچى، مېنىڭ ئۇممىتىم پەقەت ئاللاھنىڭ دىنىدا چىڭ تۇرسىلا، قارشىلاشقۇچى ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلالمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

28. قانداق ئادەمنىڭ نامرات ئادەم ھېسابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

616. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقىي نامرات ئۆيمۇئۆي كىرىپ، ئۇنىڭدىن بىر-ئىككى لوقما تاماق، بۇنىڭدىن بىر-ئىككى تال خورما تىلەيدىغان ئادەم بولماستىن، بەلكى نامرات بولسىمۇ، باشقىلار ئۇنىڭ ئەھۋالىنى بىلمىگەنلىكتىن سەدىقە بەرمەيدىغان، ئۆزى كىشىلەرنىڭ ئالدىغا بېرىپ تىلەمچىلىك قىلمايدىغان ئادەمدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

29. تىلەمچىلىك قىلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

617. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «داۋاملىق تىلەمچىلىك قىلغان كىشى قىيامەت كۈنى يۈزىدە گۆشى يوق ھالەتتە كېلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

618. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆچىسىدا ئوتۇن توشۇپ جان باقسا، مەيلى كىشىلەر بەرسۇن — بەرمىسۇن تىلەمچىلىك قىلغىنىدىن ياخشى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

30. تەمە قىلمىغان، سورىمىغان كىشىگە نەرسە بېرىلسە ئېلىشنىڭ توغرىلىقى توغرىسىدا

619. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا نەرسە ئىنئام قىلىپ بەردى، مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، بۇنى مەندىنمۇ ئېھتىياجلىق ئادەمگە بەرسىلە، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئالغىن، سەن تەمە قىلمىساڭمۇ، سورىمىساڭمۇ ئەگەر

ساڭا بۇ مالدىن بىر نەرسە كەلسە، ئۇنى قوبۇل قىل؛ ئۇنداق بولمىسا، قوبۇل قىلما، نەپسىڭگە ئەگەشمە» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

31. دۇنياغا بېرىلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

620. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قېرىنىڭ قەلبىدە ئىككى نەرسە ياش ھالىتىدە تۇرىدۇ، بىرى، پۇل — مالنى ياخشى كۆرۈش. يەنە بىرى ئۇزاق ئۆمۈر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

621. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەمنىڭ يېشى ئۇزارغانسېرى ئۇنىڭ مال-دۇنياغا، ئۇزاق ئۆمۈر كۆرۈشكە بولغان ھېرىسمەنلىكى ئېشىپ باردۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

622. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەم بالىسىنىڭ بىر جىلغا ئالتۇنى بولسا، ئۇ يەنە ئىككى جىلغىسىنىڭ بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئاغزىنى پەقەت توپىلا توشقۇزالايدۇ، ئاللاھ تەۋبە قىلغۇچىنىڭ تەۋبىسىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

623. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەمنىڭ لىقمۇلىق بىر جىلغا مېلى بولسا، ئۇ چوقۇم يەنە بىر ھەسسە بولۇشىنى ئۈمىد قىلىدۇ، ئۇنىڭ كۆزىنى پەقەت توپىلا توشقۇزىدۇ، ئاللاھ تەۋبە قىلغۇچىنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلغۇچىدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

32. پۇل — مالنىڭ كۆپ بولۇشى بىلەن ئادەمنىڭ باي ھېسابلانمايدىغانلىقى توغرىسىدا

624. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پۇل-مالنىڭ كۆپ بولۇشى بايلىق ئەمەس، ھەقىقىي بايلىق روھىي بايلىقتۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

33. دۇنياغا بېرىلگەن ئادەمنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ يامان بولىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندۇرۇش توغرىسىدا

625. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ سىلەرگە ئاتا قىلغان بەرىكەتنىڭ سىلەرنىڭ زىمىنىڭلارغا سەۋەبچى بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيمەن». بىرى زېمىندىكى بەرىكەت قايسى؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «زېمىننىڭ بايلىقتا تولۇشى»، دېگەن. يەنە بىر ئادەم: ئەجەبا ياخشىلىق يامانلىقنى كەلتۈرەمدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈكۈت قىلىپ تۇرغان، ھەتتا بىز رەسۇلۇللاھقا ۋەھىي نازىل بولۇۋاتىدۇ، دەپ قاراشقان، بىردەم ئۆتكەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پېشانىسىنى سىلىۋېتىپ: «سوئال سورىغان ئادەم قېنى» دەپ سورىغاندا، ئۇ ئادەم: مانا مەن بۇ يەردە، دەپ جاۋاب بەرگەن. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئادەم مەن، دەپ ئورنىدىن تۇرغاندا، بىز ھەممىز ئۇنى ماختاشتۇق، دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياخشىلىق ياخشىلىق ئېلىپ كېلىدۇ، بۇ بايلىق باھار يامغۇرى بىلەن ئۈنۈپ چىققان چىرايلىق، پۇراقلىق ئوتقا ئوخشايدۇ، ئادەم يېسە ئۆلىدۇ ياكى كېسەل بولىدۇ، ئوتخور ھايۋانلار يېگەندىن كېيىن قورسىقى تويىدۇ، ئاپتاپقا قاقلىنىدۇ، كۆشەيدۇ (ھەزىم قىلىدۇ)، ئاندىن كېيىن تېزەكلەيدۇ، سىيىدۇ (مایاقلایدۇ. ـــ ت)، كېيىن كېلىپ ئوتلايدۇ، بۇ خىلدىكى بايلىق ياخشى بايلىق بولۇپ، ھالال يول بىلەن تېپىپ تېگىشلىك جايغا سەرپ ئەتسە، ئېگىسىگە پايدا ئېلىپ كېلىدۇ. كىمكى بايلىقنى ناتوغرا يول بىلەن تاپسا، بۇ ئادەم خۇددى يەپ تويمايدىغان ھايۋانغا ئوخشايدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

626. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى رەسۇلۇللاھ مۇنبەردە تۇراتتى، بىز ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇردۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «سىلەرگە مەن كېيىن، دۇنيانىڭ نېمەتلىرى ۋە زىننەتلىرىنىڭ ئېچىلىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيمەن». بىر ئادەم مۇنداق دەپ سورىدى: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ياخشىلىق يامانلىق ئېلىپ

كېلەمدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭغا نىسبەتەن ئۇندىمىدى. بىرى ئۇنىڭغا: ساڭا نېمە بولدى؟ سەن رەسۇلۇللاھقا گەپ قىلساڭ، ئەجەب ئۇ ساڭا جاۋاب گەپ قىلمىدىغۇ؟ دېدى. بىز رەسۇلۇللاھقا ۋەھىي نازىل بولۇۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدۇق. بىردەم ئۆتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پېشانىسىدىكى تەرنى سۈرتۈۋېتىپ سورىدى: «ھېلىقى سوئال سورىغان ئادەم قېنى؟» رەسۇلۇللاھنىڭ تەلەپپۇزىدىن ئۇ ئادەمنى ماختاۋاتقانىدەك ئۇرغۇ چىقىپ تۇراتتى ۋە مۇنداق دېدى. «بايلىق زىيان كەلتۈرمەيدۇ، باھاردا ئۆسكەن مايسىلار يېگۈچىنىڭ ئاشقازىنىنى كۆپىتۈرىدۇ، ياكى ئۆلتۈرىدۇ. بۇ مايسىلارنى پەقەت ئوتخور ھايۋانلارلا يەيدۇ. ئوتلاپ قورسىقى راسا تويغاندىن كېيىن ئاپتاپقا قاقلىنىدۇ، ھەزىم قىلىدۇ، مايىاقلايدۇ، ئاندىن كېيىن يەنە ئوتلاققا بېرىپ ئوتلايدۇ. شۇبھىسىزكى، بۇنداق بايلىقنىڭ كۆرۈنۈشى كۆركەم، تەمى ئۆزگىچە بولىدۇ، مۇبادا مۇسۇلمانلار بۇ بايلىقنىڭ بىر قىسمىنى نامرات، يېتىم-يېسىرلارغا ۋە مۇساپىرلارغا بەرسە، نېمىدېگەن ياخشى بولىدۇ-ھە!». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «ئومۇمەن بايلىقنى ناتوغرا يوللار بىلەن تاپقان ئادەم ھېلىقى يەپ تويمايدىغان ھايۋانغا ئوخشايدۇ، قىيامەت كۈنى بۇ بايلىق ئۇنىڭ زىمىنىغا گۇۋاھ بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

34. قانائەتچانلىق ۋە سەبر قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

627. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن بىر قىسىم كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نەرسە سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا بەردى، ئۇلار يەنە سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بەردى، ھەتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ھېچ نەرسە قالمىدى. شۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەندىكى بايلىقنى سىلەر ئۈچۈن ھەرگىز ئايمايمەن، كىمكى قانائەتچان قىلىشنى تىلىسە، ئاللاھ ئۇنى قانائەتچان قىلىدۇ، كىمكى باي بولۇشنى تىلىسە، ئاللاھ ئۇنى باي قىلىدۇ، كىمكى سەبر قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ

سەبر چانلىقىغا (مۇكاپات) ئاتا قىلىدۇ، دۇنيادا ئىنسانغا سەۋرىدىن ياخشى نېئىمەت بېرىلگىنى يوق».
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

35. تېجەشلىك، قانائەتچانلىق توغرىسىدا

628. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ، مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىگە يېتەرلىك ئوزۇق ئاتا قىلغىن».
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

36. قوپاللىق بىلەن سورىغان كىشىگە نەرسە بېرىش توغرىسىدا

629. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە كېتىپ باراتتىم. ئۇنىڭ ئۈچىسىدا چۆرىسى قوپال نەجران رىداسى بار ئىدى. بىر ئەرابى كېلىپ ئۇنىڭ رىداسىدىن سىلكىپ تارتقانىدى. قارىسام، قاتتىق تارتقانلىقتىن رىدانىڭ چۆرىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گەردىنىنى سۈرۈۋېتىپتۇ، ئاندىن ئەرابى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سېنىڭ قولۇڭدىكى ئاللاھنىڭ مېلىدىن ماڭا بەرگىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈپ كېتىپ، ئۇنىڭغا بىر نەرسە بېرىشنى بۇيرۇدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

630. مىسۋەر ئىبنى مەخرەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق بايان قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرگە كىيىم تارقىتىپ بەردى، ئەمما مەخرەمەگە ھېچ نەرسە بەرمىدى، دادام مەخرەمە ماڭا: بالام، مېنى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا باشلاپ بار، دېدى. مەن بىللە باردىم. دادام ماڭا: كىرىپ رەسۇلۇللاھنى چاقىر، دېدى. مەن رەسۇلۇللاھنى چاقىرىپ بەردىم. رەسۇلۇللاھ دادامنىڭ يېنىغا ئۈچىسىغا تون كىيگەن ھالدا چىقىپ كەلدى — دە، مۇنداق دېدى: «مەخرەمە، بۇنى مەن ساڭا ئېلىپ قويغان». دادام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈچىسىدىكى تونغا سىنچىلاپ قارىدى. رەسۇلۇللاھ: «مەخرەمە ئەمدى رازى بولدى» دېدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

37. ئىمانىدىن يېنىپ كېتىشىدىن ئەندىشە قىلىپ نەرسە بېرىش توغرىسىدا

631. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر نەچچەيلەنگە نەرسە بەردى، مەنمۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بار ئىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئارىمىزدىكى بىر كىشىگە نەرسە بەرمىدى. ۋەھالەنكى، بۇ ئادەم مېنىڭ نەزىرىمدە ئارىمىزدىكى ئەڭ ياخشى كىشى ئىدى، مەن دەرھال ئورنۇمدىن تۇرۇپ: رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا باردىم-دە: پەس ئاۋاز بىلەن: پالانىغا بىرەر نەرسە بەرمىدىلىغۇ، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنى مۆئمىن، دەپ قارايمەن، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەلكىم، ئۇ بىر مۇسۇلماندۇر» دېدى. مەن بىر ئاز جىم تۇردۇم، يەنە ئۆزۈمنىڭ قارىشىنى تۇغرا، دەپ قاراپ يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: پالانىغا بىر نەرسە بەرمىدىلىغۇ؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنى بىر مۆئمىن، دەپ قارايمەن، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەلكىم ئۇ بىر مۇسۇلماندۇر» دېدى. مەن بىرئاز جىم تۇرۇپ، يەنىلا ئۆزۈمنىڭ قارىشىنى تۇغرا دەپ قاراپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۈچىنچى قېتىم يەنە سورىدىم: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، پالانىغا بىرەر نەرسە بەرمىدىلىغۇ؟ مەن ئۇنى بىر مۆئمىن، دەپ قارايمەن، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەلكىم ئۇ بىر مۇسۇلماندۇر» دەپ بولۇپ يەنە مۇنداق دېدى: «مېنىڭ نەزىرىمدە باشقا بىراۋ بۇ ئادەمدىن سۆيۈملۈك بولسىمۇ، مەن باشقا بىرىگە نەرسە بېرىمەن، چۈنكى، مەن ئۇ ئادەمنىڭ كېيىن تېيىپ، دوزاخقا چۈشۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيمەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

38. دىنغا مايىل قىلىش ئۈچۈن زاكات بېرىش، ئىمانىدا مۇستەھكەملەرگە بەرمەسلىك توغرىسىدا

632. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھۇنەين كۈنى ئاللاھ ئۆز پەيغەمبىرىگە ھاۋازىن قەبىلىسىنىڭ نۇرغۇن مال-مۈلكىنى ئولجا قىلىپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش قەبىلىسىدىن بىر نەچچە كىشىگە (ئەبۇ سۇفيان، ئۇنىڭ ئىككى ئوغلى، ھەكىم ئىبنى ھىزام قاتارلىقلار ـــ ت) يۈزدىن تۆگە بەرگەنىدە، ئەنسارىيلاردىن بىر تۈركۈم كىشى: ئاللاھ ئۆزىنىڭ رەسۇلىنى مەغپىرەت قىلغاي، قىلىچلىرىمىزدىن ئۇلارنىڭ قېنى تامچىلاپ تۇرىۋاتسا، غەنىمەتلەرنى بىزلەرگە بەرمەي قۇرەيشلەرگە بەردى، دېدى. بۇ سۆز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلانغانىدا، ئۇ ئادەم ئەۋەتىپ ئەنسارىيلارنى چاقىرتىپ، چېدىر ئىچىگە توپلىدى ھەمدە چېدىرغا باشقىلارنى چاقىرمىدى. ئەنسارىيلار يىغىلىپ بولغانىدىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «سىلەر مۇشۇنداق گەپنى قىلدىڭلارمۇ؟» دېدى. ئەنسارىيلار ئىچىدىكى ئۇقۇمۇشلۇق كىشىلەر: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىز چوڭلار بۇ گەپنى دېمىدۇق. پەقەت بىر نەچچە ياش يۇقىرىقى گەپنى دەپ سېلىپتۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «مەن پەقەت يېڭىلا ئىسلام دىنىغا كىرگەن كىشىلەرگە مال بەردىم، ئەجەبا ئۇلار ئۆيىگە مال-مۈلۈك ئېلىپ ماڭسا، سىلەر ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى ئېلىپ ماڭساڭلار، بۇنىڭغا رازى بولمامسىلەر؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى ئېلىپ ماڭغىنىڭلار، ئۇلارنىڭ ئېلىپ ماڭغىنىدىن كۆپ ياخشى» دېدى. ئەنسارىيلار بۇنى ئاڭلاپ: شۇنداق، ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىز رازى بولدۇق، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «مېنىڭدىن كېيىن سىلەر ئېغىر نەپسانىيەتچىلىك سىنىقىغا ئۇچرايسىلەر، بۇ چاغدا سىلەر تاكى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسىگە ھەۋزى كەۋسەرنىڭ يېنىدا ئۇچراشقۇچە سەبر قىلىڭلار» دېدى. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: لېكىن، بىز سەبر قىلالمىدۇق. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

633. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنسارىيلارنى چاقىرىپ كېلىپ ئۇلاردىن: «ئاراڭلاردا باشقا قەبىلىدىن ئادەم بارمۇ؟» دەپ سورىدى. ئەنسارىيلار: يوق، بىراق ئاربىمىزدا بىر جىيەنىمىز بار، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «جىيەنىڭلار ئۆز ئادىمىڭلار ھېسابلىنىدۇ»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

634. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەككە پەتھى كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشلىكلەرگە غەنىمەتلەرنى بۆلۈپ بەردى، ئەنسارىيلار: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئەجەب ئىشقۇ، بىزنىڭ قىلىچىمىزدىن قۇرەيشلىكلەرنىڭ قېنى تامچىلاۋاتقان تۇرسا، غەنىمەتلىرىمىز ئۇلارغا قايتۇرىلىۋاتىدۇغۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ گەپنى ئۇققاندىن كېيىن، ئەنسارىيلارنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇلاردىن: «مەن ئاڭلىغان بۇ گەپنى سىلەر دېدىڭلارمۇ؟» دەپ سورىدى. ئەنسارىيلار ئەزەلدىن يالغان ئېيتمايدىغان بولۇپ، «شۇنداق»، دەپ جاۋاب بېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۆلار ئۆيىگە مال-مۈلۈك ئېلىپ قايتسا، سىلەر ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنى ئېلىپ قايتساڭلار، بۇنىڭغا رازى بولمامسىلەر؟ ئەگەر سىلەر تاغ جىلغىسىدىن ياكى تاغ يولىدىن ماڭساڭلار، مەن چوقۇم سىلەرگە ئەگىشىپ، سىلەر ماڭغان تاغ جىلغىسىدىن ياكى تاغ يولىدىن ماڭىمەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

635. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھۇنەين كۈنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەۋازان قەبىلىسى بىلەن ئۇچراشتى. رەسۇلۇللاھ بىلەن ئون مىڭ كىشىلىك قوشۇن ۋە بىر قىسىم مەككە پەتھى كۈنى قوشۇلغان كىشىلەر بارئىدى، لېكىن، مەككە پەتھى كۈنى قوشۇلغان كىشىلەر ئارقىسىغا ياندى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئەنسارىيلار جامائەسى!» دەپ توۋلىدى. ئەنسارىيلار جاۋاب بېرىپ: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىز يېنىڭدا، چاقىرىقىڭغا ئاۋاز قوشىمىز، ساڭا ياردەم بېرىمىز، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ (تۆگىدىن) چۈشۈپ: «مەن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە بەندىسى» دېدى. كېيىن مۇشرىكلار مەغلۇپ بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككە پەتھى كۈنى قوشۇلغان كىشىلەرگە ۋە مۇھاجىرلارغا

غەنىمەتلەرنى تەقسىم قىلىپ بەردى. ئەمما، ئەنسارىيلارغا ھېچ نەرسە بەرمىدى. بۇنىڭ بىلەن ئەنسارىيلارنىڭ ئارىسىدا نارازىلىق سۆزلىرى پەيدا بولۇشقا باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى بىر چېدىرغا يىغىپ، مۇنداق دېدى: «باشقىلار تۆگە، قويلارنى ئېلىپ ئۆيىگە قايتسا، سىلەر ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنى ئېلىپ قايتساڭلار، بۇنىڭغا رازى بولامسىلەر؟» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېدى: «ئەگەر كىشىلەر جىلغا يولىدىن ماڭسا، ئەنسارىيلار تاغ يولىدىن ماڭسا مەن چوقۇم ئەنسارىيلارنى تاللايمەن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

636. ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھۇنەين كۈنىدە ئاللاھ پەيغەمبىرىنى غەنىمەتلەرگە ئېرىشتۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ غەنىيمەتلەرنى دىلىنى ئىسلام دىنىغا مايىل قىلىشنى ئويلىغانلارغا بۆلۈپ بېرىپ، ئەنسارىيلارغا ھېچ نەرسە بەرمىدى. ئەنسارىيلار باشقىلار ئېرىشكەن غەنىمەتكە ئېرىشەلمىگەنلىكتىن، ئۇلاردا بىر خىل خاپا بولۇش كەيپىياتى كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: «ئى ئەنسارىيلار جامائەسى! سىلەر ئىلگىرى گۇمراھ ئىدىڭلار، ئاللاھ مەن ئارقىلىق سىلەرنى ھىدايەت قىلمىدىمۇ؟ ئىلگىرى سىلەر (قۇمدەك) چېچىلاڭغۇ قەۋم ئىدىڭلار، ئاللاھ مەن ئارقىلىق سىلەرنى بىرلەشتۈرمىدىمۇ؟ سىلەر ئىلگىرى نامرات ئىدىڭلار، ئاللاھ مەن ئارقىلىق سىلەرنى باي قىلمىدىمۇ؟» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر بىر جۈملە سۆزنى دېگەندە، ئەنسارىيلار ئۇنىڭغا: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ بىزگە كۆرسەتكەن مەرھىمىتى چەكسىز، دەپ تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سورىدى: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇشتىن نېمە سىلەرنى توستى؟» ھەر بىر جۈملە سۆز سورالغاندا ئەنسارىيلار: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ بىزگە كۆرسەتكەن مەرھىمىتى چەكسىز، دەپ تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئەگەر سىلەر خالىساڭلار، سەن بىزگە مۇنداق، مۇنداق نەرسىلەرنى ئېلىپ كەلدىڭ، دەڭلار، باشقىلار تۆگە، قويلارنى ئېلىپ ئۆيىگە قايتسا، سىلەر پەيغەمبەرنى ئېلىپ قايتىشقا رازى بولامسىلەر؟ ئەگەر ھىجرەت بولمىغان بولسا، مەن چوقۇم ئەنسارىيلاردىن بولاتتىم. ئەگەر كىشىلەر جىلغا ۋە تاغ يولىدىن

ماڭسا، مەن چوقۇم ئەنسارىيلار ماڭغان يولدىن ماڭاتتىم، ئەنسارىيلار مەن ئۇچۇن بەدىنىمگە چاپلىشىپ تۇرغان ئىچ كىيىمگە ئوخشايدۇ. باشقىلار بولسا، تاش كىيمگە ئوخشايدۇ. مەندىن كېيىن سىلەر نەپسانىيەتچىلىكىنىڭ ئېغىر سىنىقىغا دۇچ كېلىسىلەر، بۇ چاغدا سىلەر تاكى ماڭا ھەۋزى كەۋسەرنىڭ يېنىدا ئۇچراشقۇچە سەبر قىلىڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

637. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھۇنەين كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىلەرنى غەنىيمەتتىن ئالاھىدە بەھرىمەن قىلدى. ئەقرەئ ئىبنى ھابىس بىلەن ئۇيەينەنىڭ ھەر قايىسىسىغا يۈزدىن تۆگە بەردى. يەنە بەزى ئەرەب ئاقساقاللىرىغا نەرسە بۆلۈپ بەردى. ئەينى ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ كىشىلەرگە ئاۋۋال بۆلۈپ بەرگەنىدى. شۇڭا، بىر ئادەم: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇ تەقسىمات ئادىل بولمىدى، ئاللاھنىڭ رازىلىقى كۆزدە تۇتۇلمىدى، دېدى. مەن دەرھال: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن بۇ گەپنىڭنى چوقۇم رەسۇلۇللاھقا ئېيتىمەن، دېدىم ۋە بۇ سۆزنى رەسۇلۇللاھقا يەتكۈزدۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئەگەر ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ئادىل بولمىسا، كىم ئادىل بولىدۇ؟ ئاللاھ مۇساغا رەھىم قىلغاي، ئۇ بۇنىڭدىن كۆپرەك ئەزىيەتكە ئۇچرىغان بولسىمۇ سەبر قىلغانىدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

39. خاۋارىجلار (بۆلۈنۈپ چىققۇچىلار) ۋە ئۇلارنىڭ سۈپىتى توغرىسىدا

638. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىئرانە دېگەن جايدا غەنىيمەتلەرنى تەقسىم قىلىۋاتقاندا، بىر ئادەم تۇيۇقسىز ئۇنىڭغا: سەن ئادىل بول، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر مەن ئادىل بولمىسام، مېنى نەس باسىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

639. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئازراق كېپەك ئالتۇن ئەۋەتكەنىدە. ئۇنى

ئەقىرە ئىبنى ھابىس، مۇجاشىئى، ئۇيەينەتە ئىبنى بەدرىي؛ زەيد تائىي قاتارلىق تۆت كىشىگە ۋە بەنى نەبھان، ئەلقەمە بەنى كىلاب قاتارلىقلارغا بۆلۈپ بەردى. بۇ ۋاقىتتا قۇرەيشلەر ۋە ئەنسارىيلارنىڭ ئاچچىقى كېلىپ: ئۇ نەجدىنىڭ چوڭلىرىغا بەردى، بىزگە بەرمىدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئۇققاندىن كېيىن: «مەن ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئۇتۇش ئۈچۈن شۇنداق قىلدىم»، دېدى. بۇ چاغدا كۆزلىرى كامارەك، قوۋۇزلىرى ساڭگىلىغان، پېشانىسى كۆپۈپ چىققان، تاقىر باش، ساقاللىرى قويۇق بىر ئادەم كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەي مۇھەممەد، ئاللاھتىن قورققىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ئاسىي بولسام كىم ئاللاھقا ئىتائەت قىلىدۇ؟ ئاللاھ ماڭا ئىشىنىپ، دۇنيا ئادەملىرىنى ماڭا تاپشۇرغان تۇرسا، سىلەر ماڭا ئىشەنمەيۋاتامسىلەر؟» دېدى. بۇ چاغدا بەزىلەر بۇ ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋېتىشنى تەلەپ قىلدى. (ئېسىمدە قېلىشچە، ئۆلتۈرۈۋېتىشنى تەلەپ قىلغىنى خالىد ئىبنى ۋەلىد ئىدى). بىراق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى توسۇپ قويدى. ھېلىقى كىشى قايتىپ كەتتىكەندە رەسۇلۇللاھ: «بۇ ئادەمنىڭ ئەۋلادلىرى ئىچىدە بىر قىسىم كىشىلەر قۇرئان ئوقۇيدۇ، لېكىن قۇرئان ئۇلارنىڭ بوغزىدىن ئۆتەلمەيدۇ، دىن ئۇلاردىن خۇددى ئوقيا ئوۋ ھايۋانلىرىنى تېشىپ ئۆتكەندەك چىقىپ كېتىدۇ. ئۇلار ئىسلام دىنىدىكىلەرنى ئۆلتۈرۈپ، مۇشرىكلارنى ئۆلتۈرمەيدۇ. ئەگەر مەن ئۇلارنى تاپالىغان بولسام (ئۇلار دەۋرىگىچە ياشىغان بولسام) چوقۇم ئاد قەۋمىنى جازالىغاندەك ئۇلارنى جازالايتتىم».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

640. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەمەندىن بىر ھەمياندا كېپەك ئالتۇن ئەۋەتتى، بۇ ئالتۇن چەككىلەنمىگەن بولۇپ، رەسۇلۇللاھ بۇنى تۆت نەپەر قەبىلە باشلىقى ئارىسىدا تەقسىم قىلىپ بەردى. ئۇلار ئۇيەينە، ئەقرەئ، زەيد، تۆتىنچىسى ياكى ئەلقەمە ياكى ئامىرى ئىدى. بىر ساھابە: بىز بۇلارغا قارىغاندا، بۇ ئالتۇننى ئېلىشقا تېخىمۇ ھەقلىق، دېدى. بۇ گەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلاندى، ئۇ: «مەن ئاللاھنىڭ ئىشەنچىلىك كىشىسى، ماڭا ھەر كۈنى ئاللاھنىڭ ۋەھيىسى ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا كېلىپ تۇرىۋاتان

تۇرسا سىلەر ماڭا ئىشەنمەمسىلەر؟» دېدى. بۇ چاغدا چوڭقۇر كۆز، سېمىز قوۋۇزلۇق، پېشانىسى كۆپ چىققان، ساقاللىرى قويۇق، تاقىرباش، كىيىمىنىڭ پۇشقىقىنى ئۆرۈۋالغان، بىر ئادەم: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئاللاھتىن قورقمىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن نېمىدېگەن بىچارە، ئەجەبا مەن ئىنسانلار ئارىسىدىكى ئاللاھتىن ئەڭ قورقىدىغان ئادەم ئەمەسمۇ؟» دېدى. ئۇ ئادەم كەتتى.

خالىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەن ئۇنىڭ گەردىنىغا ئۇرمايمۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بولمايدۇ، ئۇ نامار ئوقۇشى مۇمكىن» دېدى. خالىد: ئۇرغۇن نامار ئوقۇغۇچىلارنىڭ تىلى باشقا، دىلى باشقا، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن كىشىلەرنىڭ قوسقىنى يېرىپ، يۈرىكىنى تېشىپ بېقىشقا بۇيرۇلمىدىم» دېدى. ئارقىدىنلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بېشىنى بۇراپ خالىدقا قاراپ قويغاندىن كېيىن: «بۇ ئادەمنىڭ ئەۋلادلىرى ئارىسىدا شۇنداق بىر تۈرلۈك ئادەملەر چىقىدۇكى، قۇرئاننى ئۆلار مۆڭلۈق ئوقۇسمۇ، ئىمان ئۆلارنىڭ بوغزىدىن ئۆتەلمەيدۇ، ئۆلار دىندىن خۇددى ئوقيا ئوۋ ھايۋانلىرىنى تېشىپ ئۆتكەندەك چىقىپ كېتىدۇ» دېدى. ئېسىمدە قېلىشچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «ئەگەر مەن ئۇلارنى تاپالسام (ئۇلار مەيدانغا كەلگۈچە ياشىيالسام)، سەمۇد قوۋمىنى جازالىغاندەك، ئۇلارنى جازالايتتىم».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

641. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئاراڭلاردىن بىر تائىپە ئادەملەر چىقىدۇكى، ئۇلار سىلەرنىڭ ئوقۇغان نامىزىڭلارنى، روزاڭلارنى، ئەملىڭلارنى ئۆزلىرىنىڭ ئەملىگە سېلىشتۇرۇپ كەمسىتىدۇ. ئۇلار گەرچە قۇرئان ئوقۇسمۇ بوغزىدىن ئۆتەلمەيدۇ، ئۇلار دىندىن خۇددى ئوقيا ئوۋ ھايۋانلىرىنى تېشىپ ئۆتكەندەك چىقىپ كېتىدۇ. ئوۋچى ئوقىنىڭ ئۇچىغا قاراپ، ئۇنىڭدا ھېچ نەرسە كۆرمەيدۇ. ئوقيانىڭ دەستىسىگە قاراپ ھېچ نەرسە كۆرمەيدۇ، يا ئوقىنىڭ پۈپۈكلىرىدىمۇ ھېچ نەرسە كۆرمەيدۇ. ھالبۇكى، ئوۋچى ئوقىدا قان ئىزى بار، دەپ گۇمان قىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

642. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم بىز رەسۇلۇللاھنىڭ ھوزۇرىدا ئىدۇق، رەسۇلۇللاھ غەنىيمەتلەرنى تەقسىم قىلىۋاتاتتى، تەمىم قەبىلىسىدىن زۇلخۇۋەيسىرە دېگەن بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ئادىل بول» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قارا سېنى، مەن ئادىل بولمىسام كىم ئادىل بولىدۇ؟ ئەگەر مەن ئادىل بولمىغان بولسام، سەن ئۇمىدسىزلەنگەن (دەسمايەگىدىن ئايرىلىپ قالغان بولاتتىڭ)، زىيان تارتقان بولاتتىڭ» دېدى. بۇ چاغدا ئۆمەر: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، مەن ئۇنىڭ بوينىغا ئۇرايمۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى مەيلىگە قويۇۋەت، چۈنكى ئۇنىڭ يەنە باشقا ھەمراھلىرى بار، ئاراڭلاردا خالايقىنىڭ نامىزىنى، روزىسىنى ئۆزىنىڭ ئەمەلگە سېلىشتۇرۇپ مەنىستەمەيدىغانلار بار، ئۇلار ئېغىزلىرىدا قۇرئاننى زىكرى قىلسىمۇ، لېكىن قۇرئان ئۇلارنىڭ بوغزىدىن ئۆتەلمەيدۇ. ئۇلار دىندىن خۇددى ئۆتكۈر يا ئوقى ئوۋ ھايۋىنىدىن تېشىپ ئۆتۈپ كەتكەنىدەك چىقىپ كېتىدۇ. يا ئوقنىڭ ئۇچىغا قارىسا، ئۇنىڭدا ھېچ نەرسىنى كۆرۈلمەيدۇ، ئۇستى تەرىپىدىمۇ ھېچ نەرسە كۆرۈلمەيدۇ. يا ئوقىنىڭ ئوقياغا قىستۇرۇلىدىغان جايىدىمۇ ھېچ نەرسە كۆرۈلمەيدۇ. ئوقيا دەستىسىدىمۇ ھېچ نەرسە كۆرۈلمەيدۇ. يەنە پەيگە قارايدۇ. ئۇنىڭدىمۇ ھېچ نەرسىنى كۆرمەيدۇ. ئەمەلىيەتتە يا ئوقى ئوۋنىڭ ئاشقازىنىغا كىرىپ، ئۇچەيدىكى گەندە ۋە قاننى تېشىپ ئۆتكەن بولىدۇ. بۇلارنىڭ بەلگىسى شۇكى، بىلەكلىرى ئايال كىشىنىڭ ئەمچىكىدەك سېمىز ياكى بىر پارچە گۆشكە ئوخشايدىغان قارا بىر ئادەم چىقىپ، قولىنى ئۇيان-بۇيان پۇلاڭلىتىدۇ. بۇنداق ئادەملەر كىشىلەر پارچىلانغاندا ئاندىن مەيدانغا چىقىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: گۈۋاھلىق بېرىمەنكى، مەن بۇ ھەدىسنى ھەقىقەتەن رەسۇلۇللاھتىن ئاڭلىغان، يەنە گۈۋاھلىق بېرىمەنكى، مەن ئەلى بىلەن بىللە بۇ خىل ئادەملەر بىلەن ئۇرۇشقان. ئەلى بۇنداق ئادەمنى تۇتۇشنى بۇيرۇدى. كېيىن بۇ ئادەم تۇتۇلدى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلەپ بەرگىنى بويىچە بۇ ئادەمگە قارىغانىدىم، ئەمەلىيەتتە رەسۇلۇللاھنىڭ دېگىنى بىلەن ئوخشاش بولۇپ چىقتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

643. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سىلەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام توغرۇلۇق گەپ قىلغىنىمدا، ئاسماندىن چۈشۈپ كېتىشكە رازىمەنكى، يالغان گەپ قىلمايمەن. ئەگەر مەن بىلەن سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى مۇناسىۋەت توغرىسىدا توختالسام، ئۇرۇش دېگەن ھىيلە دېمەكتۇر. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قىيامەت يېقىنلاشقاندا، ياش، بىلىمى يۇزەكى بىر خىل ئادەملەر پەيدا بولۇپ، بۇلار دۇنيادىكى ئەڭ چىرايلىق گەپنى قىلىدۇ، ئۇلار دىندىن يا ئوقى ئۈۋ ھايۋىنىنى تېشىپ ئۆتۈپ كەتكىنىدەك، ئۇلارمۇ دىندىن چىقىپ كېتىدۇ، ئىمان ئۇلارنىڭ بوغزىدىن ئۆتىلمەيدۇ. سىلەر ئۇلارنى قەيەردە ئۇچراتساڭلار، شۇ يەردە ئۆلتۈرۈڭلار، ئۇلارنى ئۆلتۈرگەنلەرگە قىيامەت كۈنى تېگىشلىك ئەجىر بېرىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

40. خاۋارىجلارنىڭ تۈرمۈشتىكى رەزىللىكىنىڭ باشلامچىسى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

644. بىر ئادەم ئىبنى ھۇنەيىسدىن مۇنداق دەپ سورىغان: سەن رەسۇلۇللاھنىڭ خاۋارىجلار توغرىسىدا بىر نەرسە دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانمۇ؟ ئىبنى ھۇنەيىف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق جاۋاب بەرگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىراق تەرەپنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «ئۇ تەرەپتىن بىر توپ ئادەملەر پەيدا بولىدۇ. ئېغىزىدا قۇرئاننى زىكرى قىلسىمۇ، لېكىن قۇرئان ئۇلارنىڭ بوغۇزىدىن ئۆتەلمەيدۇ، ئۇلار ئىسلام دىندىن يا ئوقى ئۈۋ ھايۋىنىنى تېشىپ ئۆتۈپ كەتكەندەك چىقىپ كېتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

41. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىنىڭ (ھاشىم ۋە مۇتەللىپ ئوغۇللىرى) زاكات ئېلىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

645. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: خورما يىغۇۋېلىش مەزگىلىدە، كىشىلەر رەسۇلۇللاھقا خورما ئەكەلدى. ئۇ ئەكىلىپ،

بـۇ ئـەكلىپ، بـىر دۆڭە خورمـا دۆڭىلەنـدى. ھەسـەن بىلـەن ھۈسـەين خورمىلارنى ئويناۋېتىپ، بىرى خورمىنى يېمەكچى بولۇۋېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خورمىنى ئۇنىڭ ئېغزىدىن چىقىرىۋېلىپ، مۇنداق دېدى: «سەن مۇھەممەدنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىنىڭ سەدىقە يېمەيدىغانلىقىنى بىلمەمسەن؟»». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

646. ئەبـۇ ھـۇرەيرە رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دەيـدۇ: پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن ئۆيگە قايتىپ بېرىپ ياتىدىغان يېرىمدە خورمىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى تىرىپ يېمەكچى بولدۇم، بىراق بـۇ خورمىنىڭ سەدىقىدىن كەلگـەن خورمـا بولـۇپ قېلىشـىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنى بىر ياقتا تاشلىۋەتتىم»». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

647. ئەنـەس رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دەيـدۇ: رەسـۇلۇللاھ يولـدا كېتىـۋېتىپ، بىـر خورمىنـى ئـۇچراتتى-دە، مۇنـداق دېـدى: «ئەگـەر بـۇ سـەدىقىدىن كەلگـەن خورمـا بولمىسـا ئىدى، مـەن چوقـۇم ئـۇنى ئـېلىپ يەيتتىم»». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

42. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ھاشىم ۋە مۇتەللىپ ئوغۇللىرىغا سوۋغات قوبۇل قىلسا بولىدىغانلىقى، سەدىقە قوبۇل قىلغۇچىنىڭ قولىغا ئۆتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ خاراكتېرىنىڭ ئۆزگىرىدىغانلىقى، بۇنى سوۋغا سۇپىتىدە ھەرقانداق كىشىگە بېرىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

648. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دەيـدۇ: بـەرىرە (پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدىكى ئايال خىزمەتكارى)گـە سەدىقە قىلىنغـان گـۆش پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگـەندە. رەسـۇلۇللاھ: «بـۇ بەرىرەگـە سەدىقە، بىزگە سوۋغا» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

649. ئۇممـۇ ئەتىيىـە رەزىيەللاھـۇ ئـەنھا مۇنـداق دەيـدۇ: بـىر قېتىم رەسۇلۇللاھ ئائىشەنىڭ ئۆيىگە كېلىپ، سىلەردە يەيدىغان بىرەر نەرسە بارمۇ

دەپ سورىدى، ئائىشە مۇنداق دېدى: نۇسەيبە ئۆزىگە سەدىقە قىلىنغان قوي گۆشىنى بىرگە ئەۋەتكەنىكەن پەقەت مۇشۇلا بار دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ قوي گۆشى ئاللىقاچان تېگىشلىك جايىغا بارىدى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

43. رەسۇلۇللاھنىڭ سۇۋغىنى قوبۇل قىلىپ، سەدىقىنى رەت قىلغانلىقى توغرىسىدا

650. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر بىراۋ رەسۇلۇللاھقا يېمەكلىك ئېلىپ كەلسە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن بۇ سۇۋغىنمۇ ياكى سەدىقىمۇ؟ دەپ سورايتتى. ئەگەر سەدىقە دېيىلسە، ئۆزى يېمەي ساھابىلىرىگە «يەڭلار!» دەپ بېرەتتى، ئەگەر سۇۋغا بولسا، كۆپچىلىك بىلەن بىللە يەيتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

44. سەدىقە بەرگۈچىگە دۇئا قىلىش توغرىسىدا

651. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبۇ ئەۋفا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر توپ ئادەملەر ئۆزلىرىنىڭ سەدىقىلىرىنى رەسۇلۇللاھقا ئېلىپ كەلگەندە، ئۇ: «ئى ئاللاھ، پالانى ئادەمنىڭ جەمەتىدىكىلەرگە رەھمەت قىلغىن» دېدى. كېيىن دادام سەدىقە ئەكەلگەندىمۇ: «ئى ئاللاھ، ئەبۇ ئەۋفانىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە رەھمەت قىلغىن» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئون ئۈچىنچى باب

رامزان

1. رامزان ئېيىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

652. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «رامىزان ئېيى كىرگەندە، جەننەتنىڭ ئىشىكلىرى ئېچىۋېتىلىدۇ. دوزاخنىڭ ئىشىكلىرى يېپىۋېتىلىدۇ، شەيتانلار باغلىنىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. رامزان ئېيىدا روزا تۇتۇشتا ئاي كۆرۈپ روزا تۇتۇلىدىغانلىقى، ئەگەر ئاي بېشى ۋە ئاخىرىدا ھاۋا تۇتۇق بولۇپ ئاي كۆرۈنمىسە، ئاينىڭ 30 كۈن بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

653. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزان ئېيى ئۈستىدە توختىلىپ مۇنداق دېگەن: «سىلەر تاكى يېڭى ئاينى كۆرمىگۈچە، روزا تۇتماڭلار، يېڭى ئاي كۆرمىگۈچە ئىپتار قىلماڭلار، ئەگەر سىلەرگە ئاي كۆرۈنمىسە، ھېسابلاپ كۆرۈپ روزا تۇتۇڭلار ياكى ئىپتار قىلىڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

654. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاي مۇنداق، مۇنداق، مۇنداق بولىدۇ». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى قولىنىڭ ئون بارمىقىنى ئۈچ قېتىم ئىشارەت قىلىپ 30 كۈن بولىدىغانلىقىنى كۆرسەتتى. ئارقىدىنلا: «بۇنداق، بۇنداق، بۇنداق بولىدۇ» دەپ ئىككى قولىنىڭ ئون بارمىقىنى ئىككى قېتىم، توققۇز

بارمىقىنى بىر قېتىم ئىشارەت قىلىپ، يېگىرمە توققۇز كۈننى كۆرسەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

655. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىز ساۋاتسىز مىللەت، ئوقۇشنى، ھېسابلاشنى بىلمەيمىز، ئاي مۇنداق ياكى مۇنداق بولىدۇ». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوتتۇز كۈن ياكى يىگىرمە توققۇز كۈن بولىدىغانلىقىنى كۆرسەتكەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

656. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر يېڭى ئايىنى كۆرۈپ روزا تۇتۇڭلار، يېڭى ئايىنى كۆرۈپ ئىپتار قىلىڭلار، ئەگەر ئاي كۆرۈنمىسە، شەئبان ئېيىنى 30 كۈن ھېسابلاڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. رامزان ئېيى كىرىشتىن بۇرۇن بىر ياكى ئىككى كۈن روزا تۇتۇشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

657. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار رامزان ئېيى كىرىشتىن بىر ياكى ئىككى كۈن ئىلگىرى روزا تۇتمىسۇن، ئەسلىدىلا روزا تۇتۇپ، ئادەتلەنگەن ئادەم تۇتسا مەيلى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ئاينىڭ 29 كۈن بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

658. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەلۇم ئايالىلىرىنىڭ ئۆيىگە بىر ئايغىچە ئايلاغ باسمايدىغانلىقى توغرىسىدا قەسەم قىلدى. 29 كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ ئايالىلىرىنىڭ يېنىغا كەلدى. رەسۇلۇللاھ: سىلى بىر ئايغىچە ئۆلارنىڭ ئۆيىگە كىرمەسلىك توغرىسىدا قەسەم قىلغان ئەمەسمۇ؟ دەپ سورىلىۋىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئاي 29 كۈنلۈك» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. هېيت كۈنى كېلىدىغان ئىككى ئاينىڭ بىراقلا 29 كۈن بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

659. ئەبۇ بەكرەتە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «هېيت كۈنى كېلىدىغان ئىككى ئاي بىراقلا 29 كۈن (ياكى بىراقلا 30 كۈن) بولمايدۇ، بۇ ئىككى ئاي رامىزان ئېيى بىلەن زۇلھەججە ئېيى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. روزىنىڭ تاك يورۇغاندىن باشلاپ ھېسابلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

660. ئەدىي ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**تاكى ئاق يىپ قارا يىپتىن ئايرىلغانغا قەدەر يەگىلار، ئىچىڭلار**﴾ (سۈرە بەقەرە 187- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا، مەن ئاتايىتەن بىر ئاق يىپ بىلەن بىر قارا يىپنى تېپىپ كېلىپ، ئۇنى ياستۇقۇم ئاستىغا قويۇپ قويدۇم. كېچىچە بۇ ئىككى يىپنى كۆزەتتىم، لېكىن زادىلا پەرق قىلالمىدىم. تاڭ ئاتقاندىن كېيىن، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا بېرىپ، بۇ ئىش توغرۇلۇق سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئايەتتە دېيىلگىنى، كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى بىلەن كۈندۈزنىڭ يورۇقلۇقى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

661. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**تاكى ئاق يىپ قارا يىپتىن ئايرىلغانغا قەدەر يەگىلار، ئىچىڭلار**﴾ (سۈرە بەقەرە 187- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولدى. بىراق، «تاڭنىڭ» دېگەن سۆز نازىل بولمىدى. روزا تۇتماقچى بولغانلارنىڭ بەزىلىرى پۇتلىرىغا ئاق يىپ بىلەن قارا يىپنى باغلۇۋېلىپ، بۇ ئىككى خىل يىپنى ئېنىق پەرق ئەتكەنگە قەدەر سوھۇرلۇق يەيتتى. ئاللاھنىڭ «تاڭنىڭ» دېگەن سۆزى نازىل بولغاندىن كېيىن، ئۇلار ئايەتتە دېيىلگەن ئاق يىپ بىلەن قارا يىپنىڭ كېچە بىلەن كۈندۈزگە قارىتىلغانلىقىنى بىلدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

662. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: بىر كۈنى كېچىسى بىلال ئەزان ئوقۇدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىلال كېچىسى ئەزان ئوقۇغاندا يەگلار، ئىچىگلار. ئۇممۇ مەكتۇم چىقىپ ئەزان ئوقۇغاندا، توختاگلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

663. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىلال كېچىسى ئەزان تولايتتى. رەسۇلۇللاھ: «يەگلار، ئىچىگلار. ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇم ئەزان ئوقۇغاندا توختاگلار، ئۇ تاڭ سۈزۈلگەندىلا ئەزان ئېيتىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

664. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىلالنىڭ ئەزان ئوقۇشى سىلەرنىڭ ھېچقايسىگلارنى سوھۇرلۇق يېيىشتىن توسۇپ قويمىسۇن، چۈنكى ئۇ تاڭنىڭ سۈزۈلگەنلىكى، سەھەرنىڭ يېقىنلاپ قالغانلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى قىيامدا تۇرغانلىرىگلارنى سوھۇرلۇق يېيىشكە چاقىرىش، ئۇخلىغانلارنى ئويغىتىش ئۈچۈن ئەزان ئوقۇيدۇ». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بارماقلىرىنى چىقىرىپ، گاھ كۆتۈرۈپ، گاھ چۈشۈرۈپ، ئىشارەت قىلىپ تۇردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. سوھۇرلۇقنى كېچىكتۈرۈش، ئىپتارنى بالدۇر قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

665. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «(تاڭ يورۇش ئالدىدىكى) سوھۇرلۇقتىن يەگلار، چۈنكى سوھۇرلۇقتا بەرىكەت بار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

666. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن تاڭ سۈزۈلۈشتىن ئىلگىرى سوھۇرلۇق يەپ، ئاندىن مەسچىتكە باراتتى. مەن زەيدتىن: ئىككىسىنىڭ (سوھۇرلۇق بىلەن نامازنىڭ) ئارىلىقى قانچىلىك، دەپ سورىغاندا، ئۇ: تەخمىنەن 50 — 60 ئايەت ئوقۇغان مىقدارى ۋاقىت كېتەتتى» دەپ جاۋاب بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

667. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەر ئىپتار قىلىشقا ئالدىراپلا تۇرسا ئۇلار ياخشىلىق ئىچىدە». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ئىپتار ۋاقتىنىڭ قاچان بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

668. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كېچە بۇ يانىدىن كەلسە، كۈندۈز بۇ يانىدىن كەتسە، كۈن يوقالسا روزىدارلار ئىپتار قىلسا بولىدۇ».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

669. ئىبنى ئەبۇ ئەۋفا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە سەپەر قىلدۇق، ئۇ ئاراممىزدىن بىرەيلەنگە: «سەن چۈشۈپ ماگا ئىپتارلىق تەييارلاپ بەر» دېدى. ئۇ ئادەم: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، قۇياش (تېخى يوشۇرۇنمىدىغۇ؟) دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «سەن چۈشۈپ ماگا ئىپتارلىق تەييارلاپ بەر» دېدى. ئۇ ئادەم: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، قۇياش (تېخى يوشۇرۇنمىدىغۇ؟) دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سەن چۈشۈپ ماگا ئىپتارلىق تەييارلاپ بەر» دېدى. ھېلىقى ئادەم چۈشۈپ رەسۇلۇللاھقا بوتقا (بىر خىل سۈيۇق تاماق. ــ ت) تەييارلاپ بەردى. رەسۇلۇللاھ ئىچىپ بولۇپ، شەرق تەرەپنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «ئەگەر سىلەر ئۇ تەرەپتە قاراڭغۇلۇق پەردىسىنىڭ چۈشۈۋاتقانلىقىنى كۆرسەڭلار، روزىدارلار ئىپتار قىلسا بولىدۇ» دېدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

670. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنىڭ ئۇزۇلدۇرمەي روزا تۇتۇشىنى چەكلىدى. كۆپچىلىك ئۇنىڭدىن: سىلى ئۇزۇلدۇرمەي روزا تۇتىدىلا ئەمەسمۇ؟ دەپ سوريغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ھەرگىز سىلەرگە ئوخشاشمايمەن، مەن ئاللاھ تەرەپتىن ئۇزۇقلاندۇرۇلمەن»، دېدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

671. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنىڭ ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتۇشىنى چەكلىدى. بىر مۇسۇلمان كىشى رەسۇلۇللاھتىن: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، سىلى ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتىدىلا ئەمەسمۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر قانداقمۇ ماڭا ئوخشايسىلەر؟ كېچىدە ئاللاھ ماڭا يېگۈزىدۇ، ئىچكۈزىدۇ» دېدى. كىشىلەر ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتماسلىقنى رەت قىلغانلىقىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى باشلامچى بولۇپ، كۆپچىلىك بىلەن بىرلىكتە ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتتى، بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن يېگىي ئاي كۆرۈندى. بۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر يېگى ئاي يەنىلا كۆرۈنمىگەن بولسا، مەن چوقۇم سىلەرنى ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتۇشقا بويرۇيتتۇم» دېدى. (بۇ رەسۇلۇللاھنىڭ كىشىلەرنىڭ ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتۇشنى توختاتمىغانلىقىغا قارىتا بەرگەن جازاسىدەك قىلاتتى).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

672. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى قېتىم مۇنداق دېگەن: «سىلەر چوقۇم ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتۇشنى تاشلاڭلار». بىر ئادەم: ئى رەسۇلۇللاھ، سىلى ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتىدىلا ئەمەسمۇ؟ دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ماڭا يېگۈزىدۇ، ئىچكۈزىدۇ، سىلەر مادارىڭلار يېتىدىغان ئىبادەتنى قىلىڭلار» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

673. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاي ئاخىرىدا ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتتى. بەزى كىشىلەر رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ، ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتۇشقا باشلىدى. رەسۇلۇللاھ بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن: «ئەگەر بۇ ئاي ماڭا ئۆزارتىپ بېرىلگەن بولسىدى، ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتۇپ، ئارتۇق نېسىۋىگە ھېرىسمەن كىشىلەرنىڭ ئاشۇ نېسىۋىسىنى يوق قىلىۋېتەتتىم، مەن سىلەرگە ئوخشىمايمەن، ئاللاھ ماڭا يېگۈزىدۇ، ئىچكۈزىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

674. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزۈلدۈرمەي روزا تۇتقۇچىلارغا ھېسداشلىق قىلىپ، ئۇلارنى

بۇنداق قىلىشتىن چەكلىدى. كۆپچىلىك: ئى رەسۇلۇللاھ، سىلى ئۇزۇلدۇرمەي روزا تۇتىدىلا ئەمەسمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭ ئەھۋالىم سىلەرنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ، ئىگەم ماڭا يېگۈزىدۇ، ئىچكۈزىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. جىنسىي ھەۋىسنى قوزغىمىغان ئەھۋال ئاستىدا سۆيۈشۈش بىلەن روزىنىڭ سۇنمايدىغانلىقى توغرىسىدا

675. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ روزىدار ھالەتتە ئۆزىنىڭ ئايالى بىلەن سۆيۈشكەن، ئائىشە بۇ سۆزنى دېگەندە، كۈلۈپ كەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

676. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام روزىدار ھالەتتە ئايالىنى سۆيگەن ۋە سىلىغان. رەسۇلۇللاھ جىنسىي ھېسسىياتىنى ئەڭ كونترول قىلالايدىغان ئادەمدۇر.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. تاڭ يورۇغۇچە غۇسلى قىلىپ ئۇلگۈرمىگەن ئادەمنىڭ روزا تۇتسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

677. ئائىشە بىلەن ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىغا يېقىنچىلىق قىلىپ، غۇسلىسىز تاڭ ئېتىپ قالدى. ئۇ غۇسلى قىلىپ روزىسىنى داۋاملاشتۇرۇدى.

مەرۋان بۇ گەپنى ئاڭلاپ، ئابدۇراھمانغا مۇنداق دېدى: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەن مۇشۇ ھەدىس بىلەن ئەبۇ ھۇرەيرىگە تەنبىھ بېرىپ قوي. بۇ چاغدا مەرۋان مەدىنىدە ئىدى. ئىبنى ئابدۇراھمان مۇنداق دەيدۇ: ئەينى ۋاقىتتا مەرۋاننىڭ بۇ گېپىنى دادامنىڭ تولىمۇ كۆڭلىگە كەلدى. كېيىن تەقدىر بىزنى زۇلھۇلەيفەدە ئۇچراشتۇردى. ئەبۇ ھۇرەيرەنىڭ بۇ يەردە بىر پارچە يېرى بولغاچ، ئۇمۇ كەلگەنىدى. دادام ئابدۇراھمان ئەبۇ ھۇرەيرىگە: بىر ئىشنى ئىسكىگە سېلىپ قويايى، ئەگەر مەرۋان بۇ ھەقتە ئاللاھقا قەسەم

قىلمىغان بولسا، بۇ ئىشنى ھەرگىزمۇ تىلغا ئېلىپ يۈرمەيتتىم، دېدى ۋە ئائىشە بىلەن ئۇممۇ سەلەمە بايان قىلغان ھەدىسنى ئۇنىڭغا ئېيتتى. دادام يەنە: پەزىل ئىبنى ئابباس مۇشۇ ھەدىسنى دېگەن، ئۇ ناھايىتى بىلىملىك ئادەم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

11- روزىدارنىڭ كۈندۈزى جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزسە بولمايدىغانلىقى، خىلاپلىق قىلغۇچىنىڭ كاپارەت بېرىدىغانلىقى ۋە رامىزان روزىسىنىڭ باي — كەمبەغەل دېمەي ھەممىگە پەرز ئىكەنلىكى توغرىسىدا

678. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم كېلىپ رەسۇلۇللاھتىن مەن رامىزان ئېيىدا ئايالىمغا يېقىنچىلىق قىلىپ سالدىم، قانداق قىلىمەن؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ كىشىدىن: «ئازاد قىلىدىغان قۇلۇڭ بارمۇ؟» دەپ سورىدى. ئۇ ئادەم: يوق، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «ئۇزۇلدۈرمەي ئىككى ئاي روزا تۇتالامسەن؟» دەپ سورىدى. ئۇ ئادەم: ياق، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «ئۇنداقتا ئاتمىش مىسكىنگە (بىر ۋاق) تاماق بېرەلەمسەن؟» دەپ سورىدى. ئۇ ئادەم: ياق، دەپ جاۋاب بەردى. دەل شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھقا بىر سېۋەت خورما كەلتۈرۈلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېلىقى كىشىگە: «(بۇ خورمىنى سەدىقە قىل)، گۇناھىڭغا كاپارەت بولىدۇ» دېدى. ھېلىقى ئادەم: بۇ خورمىنى مەندىنمۇ ئېھتىياجلىق ئادەمگە بېرەمدىمەن؟ مەدىنىدە بۇنىڭغا مېنىڭ ئائىلەمدىكىلەردىنمۇ ئېھتىياجلىق ئادەم يوق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ كىشىگە: «ئۇنداقتا، ئېلىپ كېتىپ ئائىلەڭدىكىلەرگە بەر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

679. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم مەسچىتكە كېلىپ رەسۇلۇللاھنى كۆرگەندىن كېيىن: مەن دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولدىغان بولدۇم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ نېمە دېگىنىڭ؟»

دەپ سورىدى. ئۇ ئادەم: مەن رامزان ئېيىدا ئايالىمغا يېقىنچىلىق قىلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ كىشىگە: «سەدىقە قىل» دېدى. ئۇ ئادەم: مەندە سەدىقە قىلغۇدەك بىر نەرسە يوق، دەپ ئولتۇردى. دەل مۇشۇ ۋاقىتتا بىر ئادەم ئېشىكىنى ھەيدىگىنىچە، يېمەكلىك ئېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشۈشكە كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنلۇك قىلىپ: «ھېلىقى ئازابقا تېگىشلىك بولغان ئادەم قېنى؟» دەپ سورىدى. ئۇ ئادەم: مەن بۇ يەردە، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «سەن بۇ يېمەكلىكلەرنى ئاپىرىپ، باشقىلارغا سەدىقە قىل» دېدى. ئۇ ئادەم: بۇنى مەندىنمۇ ئېھتىياجلىق ئادەمگە سەدىقە قىلىپ بېرەمدىمەن، ئۆيۈمدە يېدىغان ئازراقمۇ نەرسە يوق؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئېلىپ كېتىپ، ئۆزۈڭلار يەڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

12. مۇساپىرنىڭ رامزان ئېيىدا روزا تۇتسىمۇ، تۇتمىسىمۇ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

680. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رامزان ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام روزىدار ھالەتتە مەككىگە چىقىپ، كەدىد دېگەن يەرگە كەلگەندە ئىپتار قىلدى. كۆپچىلىكمۇ بىللە ئىپتار قىلدۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

681. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم سەپەر ئۈستىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر مۇنچە ئادەملەرنىڭ قىستاڭچىلىقتا تۇرۇۋاتقانلىقىنى، پەقەت بىر ئادەمنىڭ ئۆزىنى سايىغا ئېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: «بۇ قانداق گەپ؟» دەپ سورىدى. كۆپچىلىك: ئۇ روزىدار ئادەم ئىكەن، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەپەردە روزا تۇتۇش ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

682. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن سەپەرگە چىقتۇق. ئارىمىزدا روزىدارلار ئېغىز ئوچۇقلارنى ئەيىبلىمەيتتى، ئېغىزى ئوچۇقلار روزىدارلارنى ئەيىبلىمەيتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

13. ئېغىزى ئوچۇق ھالەتتە سەپەر ئۈستىدە مېھمانەت قىلغانلارغا ئەجر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

683. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن بىرگە سەپەرگە چىقتۇق. (ھاۋا ئىنتايىن ئىسسىق بولغاچقا، بىر يەردە ئارام ئالدۇق) ئارىمىزدىن يەكتەكى بارلار ئوبدان سايىدىدى، روزىدارلار ئارام ئالدى، ئېغىزى ئوچۇقلاردىن بەزىلى تۆگىلىرىنى ھەيدەپ بېرىپ، روزىدارلارغا سۇ ئېلىپ كېلىپ بېرىپ، ئېھتىياجنى ھەل قىلدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۈگۈن ئېغىزى ئوچۇقلارغا ئەجر بېرىلدى» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. سەپەردە روزا تۇتۇش ـ تۇتماسلىق مۇساپىرنىڭ ئىختىيارىدا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

684. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھەمزە ئىبنى ئەمر دائىم روزا تۇتىدىغان ئادەم ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇنداق دەپ سورىدى: مەن سەپەردە روزا تۇتايمۇ، تۇتمايمۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «خالىساڭ تۇت، خالىمىساڭ تۇتما» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

685. ئەبۇ دەردائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە سەپەر قىلدۇق، ھاۋا ئىنتايىن ئىسسىق بولۇپ، بەزىلىرىمىز قوللىرىمىزنى بېشىمىزغا قويۇۋالدۇق. ئارىمىزدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئىبنى رەۋاھەلا روزىدار ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. ھەج قىلغۇچىنىڭ ئەراپات كۈنى ئېغىزىنى ئوچۇق قويۇشنىڭ ئەۋزەل ئىكەنلىكى توغرىسىدا

686. ئۇممۇ فەزىل بىنتى ھارىس رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئەراپاتتا تۇرغان كۈنلىرىمىزدە كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەراپات كۈنى روزا تۇتقان-تۇتمىغانلىقى توغرىسىدا ئىختىلاپلىشىپ قالدى. بەزىلەر رەسۇلۇللاھ روزا تۇتتى، دېسە، بەزىلەر تۇتمىدى، دەيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر قاچا سۈت ئاپاردىم، رەسۇلۇللاھ سۈتنى تۆگە ئۈستىدە تۇرۇپ ئىچتى، دەيدۇ. (بۇ رەسۇلۇللاھنىڭ ئېغىزىنىڭ ئوچۇق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ـــ ت)

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

687. مەيمۇنە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەرەپات كۈنى روزا تۇتقان-تۇتمىغانلىقىغا گۇماندا بولۇپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن مەن رەسۇللاھقا بىر قاچىدا سۈت ئاپاردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەردە تۇرۇپ ئۇنى ئىچىۋاتقاندا، كىشىلەر ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. ئاشۇرا كۈنىدىكى روزا توغرىسىدا

688. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: جاھىلىيەت دەۋرىدە قۇرەيشىلىكلەر ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتاتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامۇ كىشىلەرنى بۇ كۈنى روزا تۇتۇشقا بۇيرۇدى. روزا پەرز قىلىنغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «بۇ ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتۇش-تۇتماسلىق ئىختىيار. خالىغانلار تۇتسۇن، خالىمىغانلار تۇتمىسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

689. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جاھىلىيەت دەۋرىدىكى كىشىلەر ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتاتتى. روزا پەرز قىلىنغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «بۇ كۈندە روزا تۇتۇشنى ئىختىيار قىلغانلار تۇتسۇن، ئىختىيار قىلمىغانلار تۇتمىسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

690. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇدنىڭ يېنىغا ئەشئەس كەلگەندە، ئۇ تاماق يەۋاتاتتى. ئەشئەس: بۇگۈن ئاشۇرا كۈنىغۇ؟ دېدى. ئۇ: روزا پەرز قىلىنشتىن ئىلگىرى كىشىلەر ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتاتتى. كېيىن روزا پەرز قىلىندى. كىشىلەر ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتمايدىغان بولدى. شۇڭا، سەنمۇ كېلىپ، ھەمداستىخان بول، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

691. ھۇمەيد ئىبنى ئابدۇراھمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۇئاۋىيە ھەج قىلغان يىلى ئاشۇرا كۈنىدە ئۇ مۇنبەردە تۇرۇپ مۇنداق دېدى: مەدىنە خەلقى، سىلەرنىڭ ئالىملىرىڭلار قەيەرگە كەتتى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «بۇگۈن ئاشۇرا كۈنى، بۇ كۈن سىلەرگە نىسبەتەن روزا تۇتىدىغان كۈن قىلىپ بەلگىلەنگىنى يوق. ۋەھالەنكى، مەن روزا تۇتتۇم، سىلەردىن خالىغانلار تۇتسۇن، خالىمىغانلار تۇتمىسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

692. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كەلگەندىن كېيىن، يەھۇدىيلارنىڭ ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتقانلىقىنى كۆرۈپ: «نېمىشقا شۇنداق قىلىسىلەر؟» دەپ سورىدى. يەھۇدىيلار رەسۇلۇللاھقا: بۇ بىر قۇتلۇق كۈن، بۇ كۈندە ئاللاھ دۈشمەن قولىدىن ئىسرائىلىيلىكلەرنى قۇتقۇزۇۋالغان. شۇنىڭ بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالام بۇ كۈندە روزا تۇتقان، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن مۇساغا سىلەرگە قارىغاندا تېخىمۇ يېقىنمەن» دېدى ۋە ئۆزىمۇ روزا تۇتتى، باشقىلارنىمۇ روزا تۇتۇشقا بۇيرۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

693. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يەھۇدىيلار ئاشۇرا كۈنىنى ھېيت قىلىپ بەلگىلىگەنىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا سىلەر بۇ كۈندە روزا تۇتۇڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

694. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن روزا تۇتۇش بەلگىلەنگەن كۈننىڭ ئەڭ ئۆزىلى ئاشۇرا كۈنى بىلەن رامىزان ئېيىدۇر.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

17. ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتمىغانلارنىڭ كۈن ئولتۇرغىچە تاماق يېمەسلىكى توغرىسىدا

695. سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاشۇرا كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنى ئەۋەتىپ كۆپچىلىككە مۇنداق ئېلان قىلدۇردى: «ئىپتار قىلىپ بولغانلار كۈن ئولتۇرۇپ بولغۇچە تاماق يېيىشنى توختاتسۇن، روزىدارلار روزىسىنى داۋاملاشتۇرسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

696. رۇبەييئ بىنتى مۇئەۋۋىز رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئاشۇرا كۈنى سەھەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنسارىيلار تۇرۇشلۇق كەنتكە ئادەم ئەۋەتىپ، مۇنداق ئېلان قىلدۇردى: «تاڭ سۈزۈلگەندىن كېيىن تاماق يېگەنلەر تاكى كۈن ئولتۇرغانغا قەدەر يېيىشنى توختاتسۇن، روزا تۇتقانلار روزىسىنى داۋاملاشتۇرسۇن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

رۇبەييئ بىنتى مۇئەۋۋىز يەنە مۇنداق دەيدۇ: شۇنىڭدىن كېيىن بىز بۇ كۈنى روزا تۇتتۇق ھەم بالىلىرىمىزنىمۇ روزا تۇتۇشقا بۇيرۇدۇق. بىز يەنە بالىلىرىمىزغا قوي يۈگىدىن ياسالغان ئويۇنچۇق تەييار قىلىپ بەردۇق، تاكى ئىپتار قىلىدىغان ۋاقىت كەلگەنگە قەدەر، بالىلىرىمىز يىغلىسا، بىز ئۇلارغا ئويۇنچۇقىنى ئويناشقا بېرەتتۇق. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. ئىككى ھېيتتا روزا تۇتۇشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

697. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ ئىككى كۈندە روزا تۇتۇشنى چەكلىگەن: بىرى، روزا ھېيت. يەنە بىرى، قۇربان ھېيت كۈنى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

698. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «... قۇربان ھېيت كۈنى بىلەن روزا ھېيت كۈنى روزا تۇتۇشقا بولمايدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

699. ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم كېلىپ ئىبنى ئۆمەردىن: بىر ئادەم روزا تۇتۇشقا ئەھدە قىلغان. مېنىڭچە بۇ كۈن دۈشەنبە كۈنى ئىدى. كېيىن بۇ كۈن دەل ھېيت كۈنىگە توغرا كېلىپ قالدى. بۇنىڭغا قانداق قارايسەن؟ دەپ سورىدى. ئىبنى ئۆمەر مۇنداق جاۋاب بەردى: ئەھدىگە ئەمەل قىلىش ئاللاھنىڭ بۇيرۇقى، بۇ كۈندە روزا تۇتۇشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چەكلىگەن (يەنى روزا تۇتىدۇ ـــ ت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

700. مۇھەممەد ئىبنى ئەبباد مۇنداق دەيدۇ: مەن جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇمە كۈنى روزا تۇتۇشنى چەكلىگەنمۇ، يوق؟ دەپ سورىدىم. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: چەكلىگەن، دەپ جاۋاب بەردى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

701. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار جۇمە كۈنى روزا تۇتمىسۇن، تۇتىدىغانلار جۇمە كۈنىنىڭ ئىلگىرىكى ياكى كېيىنكى كۈننى قوشۇپ تۇتسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

702. سەلەمە مۇنداق بايان قىلىدۇ: ﴿**روزىنى تۇتۇشقا قادىر بولالمايدىغانلار تۇتمىسا، بىر مىسكىن تويغۇدەك تاماق فىدىيە بېرىشى كېرەك**﴾ (2- سۈرە 184- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، يەزى كىشىلەر روزا تۇتماي، فىدىيە تاپشۇرۇشقا باشلىدى؛ شۇنىڭ بىلەن ئارقىدىنلا ﴿**سىلەردىن كىمكى رامزان ئېيىدا ھازىر بولسا، رامزان روزىسىنى تۇتسۇن، كىمكى كېسەل ياكى سەپەر ئۈستىدە (يەنى مۇساپىر) بولۇپ (تۇتمىغان بولسا، تۇتمىغان كۈنلەر ئۈچۈن) باشقا كۈنلەردە تۇتسۇن**﴾ (2- سۈرە 185- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولۇپ، ئىلگىرىكى ئايەتنىڭ ھۆكمى ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. رامزان ئېيىدىكى قازا روزىنى شەئبان ئېيىدا تولۇقلاپ تۇتۇش توغرىسىدا

703. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن رامزان ئېيىدا تۇتالمىغان روزامنى شەئبان ئېيىدا تولۇقلاپ تۇتاتتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. مەرھۇمنىڭ قالغان روزىسىنى تولۇقلاپ تۇتۇش توغرىسىدا

704. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «روزىنى تولۇق تۇتالماي ئۆلۈپ كەتكۈچىنىڭ چالا قالغان روزىسىنى ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن ئائىلە ـ تاۋابىئاتلىرى تۇتسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

705. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئانام ۋاپات قىلغان ۋاقتىدا، ئۇنىڭ بىر ئايلىق روزىسى كەم قالغان ئىدى، مەن بۇ روزىنى ئانامغا ۋاكالىتەن تولۇقلاپ تۇتسام بولامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاناڭغا ۋاكالىتەن تولۇقلاپ تۇتقىن؛ ئاللاھنىڭ قەرزى قايتۇرۇلۇشقا ئەڭ ھەقلىق» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. روزىدار ئادەمنىڭ ئېغىزىغا دىققەت قىلىشى توغرىسىدا

706. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «روزا بىر قالقاندۇركى، روزىدار ئادەم سەت گەپ قىلمىسۇن، بولمۇر ئىش قىلمىسۇن، ئەگەر بىراۋ ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشۇپ، جېدەللەشمەكچى بولسا، مەن روزىدارمەن، دەپ ئىككى قېتىم

دېسۇن، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، روزىدارنىڭ ئېغىزى ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئىپارنىڭ پۇرىقىدىنمۇ خۇشبۇيدۇر. (ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ): بەندەم مەن ئۈچۈن روزا تۇتۇپ، يېمەك-ئىچمەكنى، جىنسىي ئالاقىنى تەرك ئېتىدۇ. ئۇنىڭغا ئۆزۈم مۇكاپات بېرىمەن، ياخشى ئەمەللەرنىڭ ساۋابى ئون ھەسسىگىچىدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

22. روزا تۇتۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

707. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا: بەندىنىڭ ھەربىر ئىبادىتى ئۆزى ئۈچۈن بولىدۇ، پەقەت روزا بۇنىڭ سىرتىدا، روزا پەقەتلا مېنىڭكى، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى ئۆزۈم بېرىمەن، دەيدۇ. روزا قالقاندۇر، روزا كۈنلىرى سىلەردىن ھېچكىم قالايمىقان سۆز قىلمىسۇن، نادانلارنىڭ قىلىقلىرىنى قىلمىسۇن، ئەگەر بىر ئادەم ئۇنى تىللىسا ياكى ئۇنىڭ بىلەن جېدەللەشسە، ئۇنىڭغا مەن روزىدار دەپ ئېيتسۇن، ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلمەنكى، روزىدار ئادەمنىڭ ئاغزىنىڭ بۇيى ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئىپارنىڭ بۇيىدىنمۇ خۇش پۇراقتۇر. روزىدار كىشىدە ئىككى خۇشاللىق بولىدۇ. بىرى ئىپتار قىلغانىدا، يەنە بىرى ئاللاھ بىلەن مۇلاقات بولۇپ، روزا تۇتقانلىقىنىڭ مۇكاپاتىغا ئېرىشكەندىكى خۇشاللىق تۇيغۇسىدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

708. سەھل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتە رەييان دېيىلىدىغان بىر ئىشىك بار، ئۇ ئىشكىتىن قىيامەت كۈنى روزا تۇتقۇچىلارلا كىرىدۇ، ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم كىرمەيدۇ، روزا تۇتقۇچىلار قېنى؟ دېيىلىدۇ. ئۇلار ئورنىدىن تۇرىدۇ، ئۇ ئىشكىتىن ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم كىرەلمەيدۇ، روزىدارلار كىرىپ بولغاندىن كېيىن ئۇ ئېشىك ئېتىلىدۇ، ئاندىن ئۇ ئىشكىتىن ھېچكىم كىرمەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23.ئاللاھ يولىدا تەن سالامەتلىكىگە ۋە ۋەزىپىگە تەسىر يەتكۈزمىگەن ھالدا روزا تۇتۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

709. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىمكى ئاللاھ يولىدا بىر كۈن روزا تۇتسىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ يۈزىنى دوزاختىن يەتمىش يىل يىراقلاشتۇرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. سەۋەنلىكتىن يەپ-ئىچىش، جىنسى مۇناسىۋەت قىلىشنىڭ روزىنى بۇزمايدىغانلىقى توغرىسىدا

710. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «روزىدار كىشى ئېسىدە يوق يەپ-ئىچىپ قالسا، روزىسىنى داۋاملاشتۇرسۇن، چۈنكى ئاللاھ ئۇنى يەپ-ئىچۈرگەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

711. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بەزىدە ئۇدا روزا تۇتاتتى، بىز ئېغىز ئاچمايدىغان بولدى، دەپ قارايتتۇق. يەنە بەزىدە زادى روزا تۇتمايتتى، بىز روزا تۇتمايدىغان ئوخشايدۇ، دەپ قارايتتۇق، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ رامىزان ئېيىدىلا بىر ئاي روزا تۇتقانلىقىنى كۆردۈم. رامىزاندىن باشقا ئايلاردا شەئبان ئېيىدا كۆپرەك روزا تۇتۇتقانلىقىنى كۆردۈم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

712. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باشقا ئايدا شەئبان ئېيىدىكىدەك كۆپ روزا تۇتقانلىقىنى كۆرمىدىم، ئۇ بۇ ئايدا تولۇق روزا تۇتقانىدى، رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئىبادەتنى ئەھۋالىڭلارغا قاراپ قىلىڭلار، سىلەر ھېرىپ زېرىكىپ قالمىساڭلارلا، ئاللاھ ھېرىپ زېرىكىپ قالمايدۇ». رەسۇلۇللاھ ياخشى كۆرىدىغان ئىبادەت سانى ئاز بولسىمۇ ئۈزۈلۈپ قالمايدىغان، داۋاملىق

قىلىنسۇن تۇرىدىغان ئىبادەت بولۇپ، رەسۇلۇللاھ پەقەت بىر خىل ئىبادەتنى قىلسا، ئۇزۇلدۇرمەي داۋاملىق قىلاتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

713. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزان ئېيىدىن باشقا ئايدا تولۇق بىر ئاي روزا تۇتۇپ باقمىغان، بەزىدە رەسۇلۇللاھ ئۇدا ئۇزۇلدۇرمەي روزا تۇتاتتى، بەزى كىشىلەر: رەسۇلۇللاھ روزا تۇتمىدى، دەپ قالاتتى، يەنە بەزى كىشىلەر: رەسۇلۇللاھ روزا تۇتتى، دېيىشەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

25. يىل بويى روزا تۇتۇشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

714. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن بىر كۈن ھايات بولسام چوقۇم كۈندۈزى روزا تۇتۇپ، كېچىسى قىيامدا تۇرىمەن (يەنى نامازئۇقۇيمەن) دېسەم، بىر كىشى بۇ گەپنى رەسۇلۇللاھقا ئېيتىپتۇ. رەسۇلۇللاھ بۇ گەپنى قىلغانلىقىمنى سورىغاندا، مەن: شۇنداق، ئى رەسۇلۇللاھ، ئاتا-ئانام پىدا بولسۇن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «سەن ئۇنداق قىلىپ بولالمايسەن، بەزىدە روزا تۇت، بەزىدە ئېغىزىڭ ئوچۇق يۈر، بەزىدە نامازئۇقۇ، بەزىدە ئۇخلا. بىر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتساڭ بولىدۇ، چۈنكى ھەر بىر ياخشىلىققا ئون ھەسسە ساۋاب بېرىلىدۇ، شۇنداق بولغاندا ئۆمۈر بويى روزا تۇتقانغا باراۋەر»، دېدى. مەن: بۇنىڭدىنمۇ ياخشىراقنى قىلالايمەن، دېدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنداقتا سەن بىر كۈن تۇتۇپ، ئىككى كۈن توختا» دېدى. مەن: ئۇنىڭدىنمۇ ياخشىراقنى قىلالايمەن، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنداقتا سەن بىر كۈن تۇتۇپ، بىر كۈن تۇتما، بۇ بولسا داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ روزا تۇتۇش ئۇسۇلى بولۇپ، ئەڭ ياخشىدۇر» دېدى. مەن: يەنە بۇنىڭدىنمۇ ياخشىراقنى قىلالايمەن دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنىڭدىن ياخشىسى يوق» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

715. ئىبنى ئەمىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەندىن كۈندۈزى روزا تۇتۇپ، كېچىسى قىيامدا تۇرىدىغانلىقىمنى ئېيتىپ، شۇنداقمۇ، دەپ سورىغاندى؟ ھەئە، ئى

ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دەپ جاۋاب بەرگەنىدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئۈزلۈكسىز روزا تۇتقىن، ئېغىزىڭ ئوچۇقمۇ يۇرگىن، كېچىسى ناماز ئوقۇغىن ھەم ئۇخلىغىن، چۈنكى سەندە تېنىڭنىڭ، كۆزۈڭنىڭ، ئايالىڭنىڭ، مېھمىنىڭنىڭ ھەققى بار. بىر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتساڭ بولىدى، چۈنكى قىلغان ھەربىر ياخشىلىقا ئون ھەسسىگىچە ساۋاب بېرىلىدۇ، بۇ بىر ئۆمۈر روزا تۇتقانغا باراۋەر» دېدى. مەن: ئۆزۈمگە قاتتىق تەلەپ قويسام، باشقىلارمۇ ماڭا قاتتىق تەلەپ قويىدۇ. ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، مېنىڭ كۈچ-قۇۋۋىتىم بار دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «سەن داۋۇد پەيغەمبەرنىڭ روزا تۇتقىنىدىن ئاشۇرۇۋەتمە» دېدى. مەن داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ قانداق روزا تۇتىدىغانلىقىنى سورىسام، رەسۇلۇللاھ: «كۈن ئارىلاپ روزا تۇتاتتى» دەپ جاۋاب بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

ئىبنى ئۆمەر ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا، رەسۇلۇللاھنىڭ رۇخسىتىنى دەسلەپتە قوبۇل قىلمىغانلىقىغا پۇشايمان قىلغانلىقىنى ئېيتقان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

716. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئاننى بىر ئايدا ئوقۇغىن». مەن: مەن ئۇنىڭدىنمۇ تېز ئوقۇيالايمەن، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «يەتتە كۈندە ئوقۇغىن، ئۇنىڭدىنمۇ تېز ئوقۇۋەتمە»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

717. ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «ئى ئىبنى ئەمر سەن پالانى كىشىلەرگە ئوخشاش كېچىسى ناماز ئوقۇپ، كېيىن ئۇنى تەرك ئېتىدىغان كىشىلەردىن بولۇپ قالمىغىن (ئوخشاپ قالمىغىن)» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

718. ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۆزلۈكسىز كۈندۈزدە ئۇلاپ روزا تۇتۇپ، كېچىسى ناماز ئوقۇۋاتقانلىقىمنى بىلىپ ماڭا ئادەم ئەۋەتتىمۇ ياكى ئۆزۈم ئۇچرىشىپ قالدىممۇ، ئېسىمدە قالماپتۇ، رەسۇلۇللاھ: «ئاڭلىسام، سەن ئۇلاپ روزا تۇتۇۋېتىپسەن، كېچىسى ناماز ئوقۇۋېتىپسەن، سەن روزىمۇ تۇتقىن ھەم تۇتما، كېچىسى نامازمۇ ئوقۇغىن ھەم ئۇخلىغىن، چۈنكى سەندە كۆزۈڭنىڭ، نەپسىڭنىڭ،

ئائىلەگدىكىلەرنىڭمۇ ھەققى بار»دېدى، مەن: مېنىڭ مۇشۇنداق قىلىشقا كۈچۈم بار دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «سەن داۋۇد پەيغەمبەرنىڭ روزا تۇتۇش ئۇسۇلى بويىچە روزا تۇتقىن» دېدى. مەن: داۋۇد پەيغەمبەر قانداق روزا تۇتاتتى؟ دېسەم، بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن ئېغىزى ئوچۇق يۈرەتتى. ئۇ ياۋ‌ئا يولۇقسا قېچىپ كەتمەيتتى» دېدى. مەن: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، مەن قانداق قىلسام ياۋدىن قاچمايدىغان سۈپەتكە ئىگە بولالايمەن، دېدىم. ھەدىس بايان قىلغۇچىلاردىن بولغان ئاتا قانداق قىلىپ يىل بويى روزا تۇتۇشنى تىلغا ئالغانلىقىنى بىلمىدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئۈمۈر بويى روزا تۇتقان كىشى روزا تۇتمىغان بولىدۇ» دېگەن سۆزنى شەككى قېتىم دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

719. ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەندىن يىل بويى روزا تۇتۇپ كېچىسى ئىزچىل نامаз ئوقۇۋاتامسەن؟ دەپ سورىغانىدى، مەن: ھەئە دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «بۇنداق قىلساڭ كۆزۈڭگە زىيان يەتكۈزۈۋالسەن. كۈچ-قۇۋۋىتىڭنى يوقىتىسەن. يىل بويى (داۋاملىق) روزا تۇتقۇچى روزا تۇتمىغان بولىدۇ. ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ئۈمۈر بويى روزا تۇتقانغا باراۋەر» دېدى. مەن: مېنىڭ بۇنىڭدىنمۇ كۆپ قىلىشقا قۇربىتىم بار دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «سەن داۋۇد پەيغەمبەرنىڭ روزا تۇتقىنىدەك روزا تۇتقىن، ئۇ بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن روزا تۇتمايتتى، ياۋ ئۇچرىسا قاچمايتتى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

720. ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئاللاھ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان نامаз داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ نامزى، ئاللاھ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان روزا داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ روزىسى، ئۇ كېچىنىڭ يېرىمىدا ئۇخلاپ، ئۈچتىن بىرىدە قوپۇپ ئىبادەت قىلاتتى، يەنە ئالتىدىن بىرىدە ئۇخلايتتى، بىر كۈن روزا تۇتۇپ بىركۈن ئېغىزى ئوچۇق يۈرەتتى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

721. ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا مېنىڭ روزا تۇتۇشۇم توغرىسىدا توختالغانىدا، رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ ئۆيگە كەلدى. مەن رەسۇلۇللاھقا ئىچىگە سوپاق قاچىلانغان تېرە

ياستۇقنى سۈنۈپ بەردىم، لېكىن رەسۇلۇللاھ يەردە ئولتۇرۇپ، ياستۇقنى ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىغا قويۇپ قويۇپ: «سەن ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتساڭ، يەنە يەتمەمدۇ؟» دېگەندە، مەن: يەتمەيدۇ، ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دېدىم. «بەش كۈنچۇ؟» دېگەندە، مەن: يەتمەيدۇ، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «يەتتە كۈنچۇ؟» دېدى. مەن: يەنە يەتمەيدۇ، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «توققۇز كۈنچۇ؟» دېدى، مەن: «يەتمەيدۇ»، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «11 كۈنچۇ؟» دەپ، كەينىدىن: «داۋۇد پەيغەمبەرنىڭ روزىسىدىن ئاشۇرۇپ روزا تۇتقۇچى روزا تۇتمىغان بولىدۇ، ئۈنىڭ روزىسى ۋاقىتنىڭ يېرىمى ـــ بىر كۈن تۇتۇپ، بىر كۈن توختايتتى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

26. شەئبان ئېيىنىڭ ئاخىرىدىكى نەفلە روزا توغرىسىدا

722. ئىمران رەسۇلۇللاھنىڭ بىر كىشىگە: «ئەي پالانى سەن بۇ ئايىنىڭ ئاخىرىدا روزا تۇتمىدىڭما؟» دېگەنلىكىنى، ھېلىقى كىشى: ياق ئاللاھنىڭ رەسۇلى، دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر تۇتمىغان بولساڭ، بىر كۈنگە ئىككى كۈن قازاسىنى (تولۇقلاپ) تۇتقىن» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان. پەرىزىمچە، بۇ رامزان ئېيى ئىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

27. قەدىر كېچىسى توغرىسىدا

723. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ساھابىلەردىن بەزى كىشىلەر رامىزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى يەتتە كۈن ئىچىدە قەدىر كېچىسىنى چۈشىدە كۆرگەن، رەسۇلۇللاھ: «مەنمۇ ئاي ئاخىرىدىكى يەتتە كۈن ئىچىدە قەدىر كېچىسىنى چۈشۈمدە كۆردۈم، ئوخشاش بولۇپتۇ، شۇڭا قەدىر كېچىسىنى ئىزدىگۈچى ئاخىرقى يەتتە كۈندىن ئۈنى تاپسۇن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

724. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رامىزان ئېيىنىڭ ئوتتۇرىسىدا رەسۇلۇللاھ بىلەن ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدۇق. 20- كۈنى

ئەتىگەندە رەسۇلۇللاھ كۆپچىلىككە نۇتۇق سۆزلىدى. نۇتقىدا مەن تۇنۇگۈن كېچە چۈشۈمدە قەدىر كېچىسىنى كۆردۈم، كېيىنكى ئەھۋالنى ئۈنتۇپ قاپتىمەن. سىلەر ئاخىرقى ئون كۈن ئىچىدىكى تاق كۈنلەردە ئۇنى ئىزدەڭلار. مەن يەنە چۈشۈمدە لاي ئۈستىگە سەجدە قىلىپتىمەن، شۇڭا مەن بىلەن ئېتىكاپتا ئولتۇرغانلار قايتسۇن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىز ئۆيگە قايتۇق، ئۇ ۋاقىتتا ئاسماندا ئازراقمۇ بۇلۇتنى كۆرمىگەنىدۇق. تۇيۇقسىز بىر پارچە بۇلۇت پەيدا بولۇپ يامغۇر ياغدى. مەسچىتنىڭ ئۆگزىسى خورما شاخلىرى بىلەن يېپىلغان بولۇپ، يامغۇر ئۆتۈپ كەتتى. دەل بۇ ۋاقىتتا نامازغا تۇرۇۋاتاتتۇق، رەسۇلۇللاھنىڭ لايغا سەجدە قىلغانلىقى ھەمدە پېشانىسىدە لاي ئىزىنىڭ بارلىقىنى كۆرگەنىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

725. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزان ئېيىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدى، 20 — كۈننى ئۆتكۈزۈپ 21 — كۈنى كەلگەندە ئۆيگە قايتتى، رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسى ئۆيگە قايتتى، رەسۇلۇللاھ ئېتىكاپتىن قايتقان كېچىسى نامازغا تۇرۇپ كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ چۈشۈرگەن بۇيرۇقلىرىنى يەتكۈزدى، رەسۇلۇللاھ: «مەن ئەسلىدە مۇشۇ ئاينىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدىم، ئەمدى ئاي ئاخىرىدىكى ئون كۈندە ئولتۇرۇشقا ئۆزگەرتتىم، شۇڭا مەن بىلەن ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچىلار ئېتىكاپخانىسىدا مۇستەھكەم ئولتۇرسۇن، قەدىر كېچىسىنى چۈشۈمدە كۆردۈم، كېيىن ئۇنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، سىلەر مۇشۇ ئاينىڭ ئاخىرىدىكى ئون كۈنىنىڭ تاق كۈنلىرىدە ئۇنى ئىزدەڭلار، مەن يەنە چۈشۈمدە لاي ئۈستىگە سەجدە قىلغانلىقىمنى كۆردۈم». 21 — كۈنى كېچىسى كەچتە ئاسماندا بۇلۇتلار يىغىلىپ يامغۇر مەسچىتنىڭ ئۆگزىسىدىن ئۆتۈپ كېتىپ، رەسۇلۇللاھ نامازغا ئوقۇيدىغان ئورۇنغا يامغۇر چۈشۈپ كەتتى. شۇ كۈنى رەسۇلۇللاھنىڭ بامدات نامازنى ئوقۇپ بولۇپ، كۆپچىلىككە بۇرالغاندا يۈزىنىڭ لاي بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

726. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامىزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئونىدا ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدى، رەسۇلۇللاھ: «سىلەر مۇشۇ ئاينىڭ ئاخىرقى ئون كۈن ئىچىدە قەدىر كېچىسىنى ئىزدەڭلار»، دېگەنىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئون تۆتىنچى باب

ئېتىكاپ

1. رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش توغرىسىدا

727. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

728. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولغۇچە رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنلىرىدە ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدى، رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئايالىرى ئېتىكاپتا ئولتۇرۇشنى داۋاملاشتۇرۇپ كەلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

729. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇرغانىدى. مەن رەسۇلۇللاھقا بىر چېدىر ياساپ بەردىم، رەسۇلۇللاھ بامدات نامىزىنى ئوقۇپ بولۇپلا ئۇنىڭ ئىچىگە كىردى، كېيىن ھەقسە ئۇنى كۆرۈپ ئۆزىگىمۇ بىر چېدىر تىكىپ بېرىشىمنى تەلەپ قىلغانىدى. ئۇنىڭ ئۆزى ئۇچۇن چېدىر ياسىشىغا قوشۇلدۇم. كېيىن زەينەپ بىنتى جەھىش ئۇنى كۆرگەندىن كېيىن ئۆزى ئۇچۇن بىرنى ياسىدى. ئىككىنچى كۈنى ئەتىگەندە رەسۇلۇللاھ مەسچىتتە تۇرغان چېدىرلارنى كۆرگەندىن كېيىن: «بۇ نېمە ئىش؟» دەپ سورىغاندا، بىرى ئەھۋالنى رەسۇلۇللاھقا ئېيتتى. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشىنى ياخشىلىق (ئىبادەت) دەپ ھېسابلامسىلەر؟» دېگەندىن كېيىن بۇ ئايدا ئېتىكاپتا ئولتۇرۇشنى تەرك ئېتىپ، شەۋۋال ئېيىدا ئون كۈن ئولتۇرۇشقا ئۆزگەرتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرىدىكى ئون كۈن ئىچىدە كۈچىنىڭ يېتىشىچە ياخشى ئىبادەت قىلىش توغرىسىدا

730. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەگەر رامزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى يېتىپ كەلسە، ئىشتانىبېغىنى چىڭىتىپ (ئايالىرىدىن يىراق بولۇپ دېمەكچى. ـــ ت)، كېچىچە ئىبادەت قىلاتتى ھەم ئائىلىسىدىكىلەرنى ئويغىتىپ بىللە ئىبادەت قىلاتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

ئون بەشىنچى باب

ھەج

1. پەرز ھەج ۋە ئۇمرە ھەج قىلغۇچىنىڭ ئېھرامدىكى كىيىنىشى توغرىسىدا

731. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھتىن ئېھرام باغلىغۇچى قانداق كىيىم كىيىش كېرەكلىكى توغرىسىدا سورىغاندا: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئېھرام باغلىغۇچى، كۆڭلەك، سەللە، ئىشتان، باش كىيىم، ئۆتۈك كىيمەيدۇ. لېكىن كەش تاپالمىغان كىشى ئۆتۈكنى ئوشۇقىنىڭ ئاستىدىن كېسىۋېتىپ كىيىدۇ، شۇنىڭدەك زەئىپران ياكى سېرىق قىزىل ئاربلاش رەڭ ئىشلىتىلگەن كىيىمنى كىيمەڭلار»، دېگەن.[1]

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] پەرز ھەج چوڭ ھەجمۇ دېيىلىدۇ. شارائىتى يار بەرگەن مۇسۇلمان ئىسلام شەرئىتىدىكى بەلگىلىمە بويىچە ھىجرىيە 12- ئايىنىڭ باشتىكى ئونىدا مەككىگە بېرىپ ئېھرام باغلاش، بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىش، سەفا بىلەن مەرۋە ئارىسىدا يۈگۈرۈش، مىنادا تۇرۇش ۋە ئەراپات تېغىدا قۇربانلىق قىلىشتەك بىر قاتار ئىبادەتلەرنى تولۇق تاماملاشنى كۆرسىتىدۇ. ئۆمرىدە بىر قېتىم بېرىش پەرزدۇر. قوشۇمچە ھەج يەنى ئۇمرە ھەج — كىچىك ھەجمۇ دېيىلىدۇ. مۇسۇلمانلار مەخسۇس ياكى پەرز ھەج ۋاقتىدا مەككىگە بېرىپ بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. ئۆمرە ھەج قۇرئان كەرىمدە پەرز ھەج بىلەن بىللە تىلغا ئېلىنغان. ئۆمرە ھەجنى ئادا قىلىش ئۈسۈلى مىنا بىلەن ئەراپاتتا تۇرمىغاندىن باشقا پەرز ھەج بىلەن ئوخشاشتۇر.

ئۆمرە ھەجنى ئادا قىلىدىغان ۋاقىت چەكلىمىگە ئۇچرىماستىن بىرىيل ئىچىدە خالىغان ۋاقىتتا ئېلىپ بارسا بولىۋېرىدۇ.

732. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئەرافاتتا سۆزلىگەن نۇتقىدا: «كەشى يوق كىشى ئۆتۈك كىيسۇن، بەدىنىنى ئورايدىغان رەخت تاپالمىغان كىشى ئىشتان كىيسە بولىدۇ»، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

733. يەنىلا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئۆمەردىن رەسۇلۇللاھقا ۋەھىي كەلگەندىكى ئەھۋالنى كۆرۈشنى تەلەپ قىلغانىدى. ئۆمەر مۇنداق دېدى: رەسۇلۇللاھ جىئرانە دېگەن يەردە بىر قانچە ساھابىلەر بىلەن بىللە ئىدى. توساتتىن بىر كىشى كېلىپ، رەسۇلۇللاھقا: بىر كىشى ئۆمرە ئۈچۈن ئېھرام باغلىغانىكەن، ئەمما خۇش پۇراقنى بەك كۆپ ئىشلىتىۋېتىپتۇ، سىز بۇنىڭغا قانداق قارايسىز؟ دېگەندە، رەسۇلۇللاھ بىر ئاز سۈكۈتتە تۇردى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي كەلدى، ئۆمەر يەنىلا كېلىپ كۆرۈشنى ئىشارەت قىلدى. بۇ ۋاقىتتا ساھابىلەر چوڭ بىر چاپان بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سايە چۈشۈرۈۋاتاتتى، يەنىلا بېشىنى تىقىپ، رەسۇلۇللاھنىڭ يۈزىنىڭ قىزىرىپ، ھاسىراۋاتقانلىقىنى كۆردى. كېيىن بۇ ئەھۋال ئاستا-ئاستا يوقىنىدىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ: «ئۆمرە ھەققىدە سورىغان ھېلىقى كىشى قېنى؟» دەپ سورىغاندا، كىشىلەر ھېلىقى كىشىنى چاقىرىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ كىشىگە: «سەن بەدىنىڭدىكى خۇش پۇراقنى ئۈچ قېتىم يۇغىن، جۇۋاڭنى سېلىۋەتكىن، پەرز ھەجنى قانداق قىلغان بولساڭ، ئۆمرە ھەجدىمۇ شۇنداق قىلغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ھەج ۋە ئۆمرىدىكى مىيقات مەسلىسى توغرىسىدا

734. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنە ئەھلىگە زۇلھۇلەيفىنى، شاملىقلارغا جۇھفىنى، نەجدلىكلەرگە قەرنەلمەنازىلنى، يەمەنلىكلەرگە يەلەملەمنى بەلگىلەپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدىكى: «يۇقىرىقى جايلار يۇقىرىقى كىشىلەر ئۈچۈن ۋە ھەج ياكى ئۆمرىنى ئىرادە قىلىپ كەلگەن باشقا كىشىلەر ئۈچۈن بەلگىلەنگەن جايدۇر، ئۇنىڭدىن يېقىن كىشىلەر ئۆز ئۆيىدە ئېھرام

باغلايدۇ. شۇنىڭدەك مەككە ئاھالىسى مەككىدىن تەلبىيە ئوقۇپ چىقىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

735. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەدىنە خەلقى زۇلھۇلەيفىدە، شام خەلقى جۇھفىدە، نەجد خەلقى قەرنەلمەنازىلدە ئىبھرام باغلايدۇ، ئىبنى ئۆمەر يەنە مەن رەسۇلۇللاھنىڭ: «يەمەن خەلقى يەلەملەمدە يۇقىرى ئاۋاز بىلەن لەببەيك (تەلبىيە) ئېيتىپ ئىبھرامغا كىرىدۇ» دېگەنلىكىنى بىلمەن، دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. تەلبىيە سۆزى توغرىسىدا

736. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ تەلبىيە سۆزى بولسا: «لەببەيكەللاھۇممە لەببەيك، لەببەيكە لا شەرىيكە لەكە لەببەيك، ئىننەلھەمدە ۋەننىئمەتە لەكە ۋەلمۇلكە لا شەرىيكە لەكە (يەنى ئى ئاللاھ! مەن سېنىڭ چاقىرىقىڭغا ئاۋاز قوشۇپ كەلدىم، مەن سېنىڭ ئىتائىتىڭدىدۇرمەن، پۈتۈن ھەمدۇسانا، سەلتەنەت ۋە نېئمەت ساڭا خاس، سېنىڭ شېرىكىڭ يوق)».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. مەدىنە خەلقى زۇلھۇلەيفە مەسچىتى يېنىدا ئىبھرام باغلاشقا بۇيرۇلغانلىقى توغرىسىدا

737. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلھۇلەيفە مەسچىتىگە يېقىن بارغاندىلا ئاندىن ئىبھرام باغلايتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. تۆگىلىك يولغا چىققاندا تەلبىيە ئېيتىش توغرىسىدا

738. ئىبنى جۇرەيج ئىبنى ئۆمەرگە مۇنداق دېگەن: مەن سەندە تۆت ئىشنى كۆردۈم، بىراق سېنىڭ ھېچقانداق ھەمراھىڭ بۇ ئىشنى قىلمىغان.

ئىبنى ئۆمەر نېمە ئىش دېگەندە، ئىبنى جۇرەيج: (كەئىبنىڭ تۆت بۇلۇڭى بار)، ئوڭ تەرەپتىكى ئىككى بۇلۇڭنى سىلىغىنىڭنى كۆردۈم. مەن سېنىڭ سىلىق خۇرۇم كەش كېيگىنىڭنى كۆردۈم. سېرىق رەڭلىك كىيىم كېيگەنلىكىڭنى كۆردۈم، مەككىدىكى چاغدا كىشىلەرنىڭ ھەممىسى يېڭى ئايىنى كۆرۈپ ئاندىن تەلبىيە ئېيتىپ ئېھرامغا كىرگەنىدى. بىراق، سەن سۈغا تەييارلىق قىلىش (سۇ يىغىش) كۈنى (زۇلھەججىنىڭ 8- كۈنى، يەنى تەرۋىيە كۈنى) كەلگۈچە ئۇنداق قىلمىدىڭ، دېگەندە، ئىبنى ئۆمەر: «بەيتۇللاھنىڭ تۆت بۇلۇڭىغا قارىتا مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئىككى ئوڭ بۇلۇڭىنىلا سىلىغانلىقىنى كۆرگەنىدىم. پارقىراق كەش كىيىش مەسىلىسىگە كەلسەك، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇشۇنداق ئاياغ كىيگەنلىكىنى كۆرگەنىدىم ھەم تاھارەت ئالغاندا ئۇنى كىيكىلىك ئىدى. شۇڭا، مەن مۇشۇنداق ئاياغ كىيىشنى ياخشى كۆرىمەن. سېرىق رەڭلىك كىيىمگە كەلسەك، رەسۇلۇللاھنىڭ شۇنداق كىيىم كىيگەنلىكىنى كۆرگەنىدىم، شۇڭا شۇ رەڭلىك كىيىمنى ياخشى كۆرىمەن. تەلبىيە ئېيتىش مەسىلىسىگە كەلسەك، رەسۇلۇللاھ تۆگىگە مىنىپ يولغا چىققاندا، ئاندىن تەلبىيە ئېيتىپ ئېھرامغا كىرگەن، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. ئېھرام باغلىغان ۋاقىتتا خۇش پۇراق ئىشلىتىش توغرىسىدا

739. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئېھرام باغلىغان چاغدا، مەن خۇش پۇراق چېچىپ قويغانىدىم. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىشتىن ئىلگىرى رەسۇلۇللاھ ئېھرامىدىن چىققان چاغدا، مەن يەنە ئېھرامىدىن چىققانلىقى ئۈچۈنمۇ خۇش پۇراق چېچىپ قويغانىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

740. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ چېچىنىڭ ئايرىمىسىغا چاچ مېيى ئىشلىتىپ ئېھرام باغلىغانلىقىنى كۆرگەنىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

741. مۇھەممەد ئىبنى مۇنتەشىر مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشەدىن ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ «مەن خۇش پۇراق چېچىلىپ تۇرغان ئېھرام باغلىغۇچى

بولۇشىنى خالىمايمەن» دېگەن گېپىي توغرىسىدا مەسىلىھەت سورىسام، ئائىشە: مەن رەسۇلۇللاھقا خۇش پۇراق ئىشلىتىپ قويغاندىن كېيىن، ئاياللىرى بىلەن كېچىنى ئۆتكۈزۈپ، تاڭ ئاتقاندىن كېيىن يەنە ئېھرامغا كىرگەنىدى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. ئېھرام باغلىغان كىشىنىڭ ئوۋ ئوۋلىشىنىڭ ھارامليقى توغرىسىدا

742. سەئىب ئىبنى جەسسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئەبۋادىكى چاغدا، بىر ياۋا ئېشەكنى ھەدىيە قىلدى، رەسۇلۇللاھ قوبۇل قىلمىدى. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ چىرايىمدىكى ئۆزگۈرۈشنى كۆرۈپ: «بىزنىڭ ئۇنى ئالماسلىقىمىزدىكى سەۋەب ھەممىز ئېھرام باغلىغانلىقىدۇق» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

743. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: قاھە ۋادىسىدا بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن بىرگە ئىدۇق. بەزىلىرىمىز ئېھرام باغلىغان، بەزىلىرىمىز ئېھرام باغلىمىغانىدۇق، ھەمراھلىرىمىنىڭ بىر نەرسىگە قاراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، مەنمۇ بىرىپ قاراپ باقسام، بىر ياۋا ئېشەك ئىكەنلىكىنى كۆردۈم، (ئەسلىدە قامچا بىلەن نەيزىنى ئېلىۋالغانىدىم). توساتتىن قامچا يەرگە چۈشۈپ كەتتى. مەن سەپداشلىرىمىنىڭ ئېلىپ بېرىشىنى ئۆتۈنگەنىدە، ئۇلار: بىز سېنىڭ ئۈۋ ئۈۋلىشىڭغا يارىدىم بېرەلمەيمىز. چۈنكى، بىز ئېھرام باغلاقلىق، دەپ رەت قىلدى. شۇنىڭ بىلەن مەن قامچىنى ئۆزۈم ئېلىپ دۆڭنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ ياۋا ئېشەكنى ئۆلتۈردۈم، كېيىن مەن ياۋا ئېشەك گۆشىنى سەپەرداشلىرىمغا بەرسەم، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى يەڭلار دېسە، بەزىلىرى يېمەڭلار، دېيىشتى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغان كەلدىم، ئۇ بىزنىڭ ئالدىمىزدىكى چاغدا ئۇنىڭدىن سورىدىم، ئۇ: «سىلەر يەڭلار، بۇ ھالالدۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

744. ئابدۇللاھ ئىبنى قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ دادام ھۇدەيبىيە يىلى رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە سەپەرگە چىقتى، ئۇنىڭ سەپداشلىرىنىڭ ھەممىسى ئېھرام باغلىغان بولۇپ، ئۇ باغلىمىغانىدى، بىر

كىشى رەسۇلۇللاھقا: «ئالدى تەرەپتە دۇشمەن بايقالدى، ئۇلار بىزگە ھۇجۇم قىلماقچىكەن»، دەپ خەۋەر يەتكۈزدى. رەسۇلۇللاھ قوشۇننى باشلاپ، دۇشمەن بايقالغان تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى، مەن ساھابىلەر بىلەن بىر تەرەپتىن ئوينىشىپ (چاقچاقلىشىپ) كېتىۋېتىپ ئالدىمغا قارىدىم-دە، ئۇشتۇمتۇت بىر ياۋا ئېشەكنى كۆرۈپ قالدىم، مەن دەرھال ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىپ، نەيزە ئۇرۇپ يىقىتتىم. ئۇ سەدىرلىمغان چاغدا، مەن ھەمراھلىرىمنى ياردەمگە چاقىردىم. ئۇلار رەت قىلىشتى. كېيىن بىز ياۋا ئېشەك گۆشىدىن بىر قىسمىنى يېدۇق. بىز دۇشمەننىڭ بىزنى توسۇۋېلىشىدىن ئەنسىرەپ، رەسۇلۇللاھنىڭ كەينىدىن ئاتنى ئۇچقانداەك چاپتۇرۇپ قوغلاپ ماڭدۇق. ئات بىردەم ئىتتىك، بىر دەم ئاستا مېڭىپ يېرىم كېچە بولغاندا بىز بەنى غىفار قەبىلىسىدىن بىر كىشىگە ئۇچرىشىپ قېلىپ، ئۇنىڭدىن: رەسۇلۇللاھنى قەيەردە كۆرگەنىدىڭ؟ دەپ سوريدۇق، ئۇ: تەئھۇندا رەسۇلۇللاھتىن ئايرىلغانىدىم، ئۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ سۇقىياغا بېرىپ ئارام ئالماقچىكەن، دېدى. (بىز رەسۇلۇللاھقا يېتىشۋالغاندىن كېيىن) مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! ئائىلەڭدىكىلەر ساڭا سالام ئېيتتى، ئۇلار دۇشمەننىڭ ئۆزلىرىنى توسۇۋېلىشىدىن قورقۇشۇۋاتىدۇ، شۇڭا سىلەر ساقلاپ تۇرۇڭلار، دېدىم ۋە يەنە: ئى رەسۇلۇللاھ، مەن بىر ياۋا ئېشەك تۇتۇۋالغانىدىم، ھازىر يەنە ئازراق گۆش قالدى، دېدىم. رەسۇلۇللاھ كۆپچىلىككە: «سىلەر يەۋېرىڭلار» دېدى. ئۇ چاغدا ئۇلار ئېھرام باغلاقلىق ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

745. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھەجگە ماڭغاندا كۆپچىلىكمۇ ئۇنىڭ بىلەن يولغا چىقىشتى، رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر قىسىم كىشىلەرنى باشقا يول بىلەن يولغا چىقىشقا بۇيرۇدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەبۇ قەتادە بار ئىدى، رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا: «سىلەر دېگىز قىرغىقىنى بويلاپ مېڭىپ بىز بىلەن ئۇچرىشىڭلار» دېدى. ئۇلار دېگىز قىرغىقىنى بويلاپ يۈرۈپ كەتتى. بۇ كىشىلەر ئېھرام باغلىغان چاغدا ئەبۇ قەتادە ئېھرام باغلىمىغانىدى. ئۇلار سەپەردە بىر توپ ياۋا ئېشەكنى كۆرۈپ قېلىشتى. ئەبۇ قەتادە ئۇنىڭدىن بىر چىشى ياۋا ئېشەكنى تۇتۇپ كەلدى ۋە ئۇنى سويدى. ئاندىن كۆپچىلىك توختاپ ئېشەك گۆشىدىن يېدى ۋە بىز

ئېھرام باغلاقلىق تۇرساق، ياۋا ئېشەك گۆشىدىن يېسەك بولامدىغاندۇ، بولمامدىغاندۇ؟ دېيىشتى. ئۇلار ئېشىپ قالغان ياۋا ئېشەك گۆشىنى ئېلىپ رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا ئېلىپ كېلىشتى ۋە: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ قەتادەدىن باشقا ھەممىمىز ئېھرام باغلىغانىدۇق، يولدا بىز بىر توپ ياۋا ئېشەكنى ئۇچراتقان ئىدۇق، ئەبۇ قەتادە ئۇلاردىن بىرياۋا چېبشى ئېشەكنى تۇتۇپ كېلىپ سويدى، بىز ئازراق گۆشىنى يېگەندىن كېيىن، ئېھرام باغلىغان ئادەم ياۋا ئېشەك گۆشىنى يېسە بولامدىغاندۇ؟ دېيىشتۇق ۋە ساڭا كۆرسىتىش ئۈچۈن بۇ گۆشنى ئېلىپ كەلدۇق، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئۇنىڭغا ئوۋ ئوۋلا دېگەنمۇ؟ ياكى مەسلىھەت بەرگەنمۇ» دەپ سورىدى. ئۇلار: ياق، دەپ جاۋاب بېرىشتى. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئېشىپ قالغان گۆشنى يېسەڭلار بولىدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ئېھرام باغلىغۇچى ۋە ئېھرام باغلىمىغان ئادەم ئۆلتۈرۈشكە بولىدىغان جانلىقلار توغرىسىدا

746. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەش خىل جانلىق (ھايۋان) زىيانلىق بولۇپ، مەسچىت ھەرەمنىڭ ئىچىدىمۇ ئۆلتۈرۈشكە بولىدۇ، بۇلار: قاغا، سا، چايان، چاشقان، غالجىر ئىت». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

747. ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەش خىل ھايۋان (جانلىق)نى ئۆلتۈرسە گۇناھ بولمايدۇ. بۇلار: قاغا، سا، چايان، چاشقان، غالجىر ئىت (ئادەم چىشلەيدىغان)». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

748. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەش خىل جانلىقنى ئېھرام باغلىغۇچى ئۆلتۈرسە گۇناھ يوقتۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. ئىبراھىم باغلىغۇچى كىشىنىڭ باش قىسمىدا ئىللەت (كېسەل) بولۇپ قالسا، چېچىنى چۈشۈرۈۋېتىپ، فىدىيە تۆلەش توغرىسىدا

749. كەئىب ئىبنى ئۇجرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا (بېشىمدا پىت بارلىقىنى كۆرۈپ): «بۇ نەرسە ساڭا زىيان يەتكۈزەمدىكەن (چاقامدىكەن)» دېدى. مەن: ھەئە، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «سەن چېچىڭنى چۈشۈرگىن، ئۈچ كۈن روزا تۇتقىن ياكى ئالتە مىسكىنگە بىر ۋاخ تاماق بەرگىن ياكى بىر قوينى قوربانلىقى قىل»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

750. ئابدۇللاھ ئىبنى مەئقىل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كۇفە مەسچىتىدە مەن كەئىب ئىبنى ئۇجرە بىللەن بىللە ئولتۇرغانىدىم، ئۇنىڭدىن روزا تۇتۇش ياكى سەدىقە بېرىش، قۇربانلىق قىلىش (مال سويۇش) ئارقىلىق فىدىيە بېرىش مەسىلىسى توغرىسىدىكى ئايەتنى (2-سۈرە 196- ئايەت) سورىغىنىمدا، ئۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا بارغىنىمدا پىتىنىڭ يۈزلىرىمگە يامراپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، رەسۇلۇللاھ: «سېنىڭ بۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىڭنى ئويلىماپتىمەن، سېنىڭ بىر قويۇڭ بارمۇ؟» دەپ سورىغانىدى، مەن: يوق، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئۈنداقتا سەن ئۈچ كۈن روزا تۇتقىن ياكى ئالتە مىسكىنگە ھەر بىرىگە يېرىم سادىن يېمەكلىك (ئاشلىق) بەرگىن، چېچىڭنى چۈشۈرۈۋەتكىن» دېدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت مەن ئۈچۈن (مەن توغرىسىدا) چۈشكەنىدى، ئەمما ھەممىمىزگە ئورتاقتۇر.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. ئىبراھىم باغلىغان كىشىنىڭ قان ئالدۇرۇشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

751. ئىبنى بۇھەينە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبراھىملىق ھالىتىدە مەدىنىگە يېقىن جايدا ئۆزىنىڭ بېشىدىن قان ئالدۇردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. ئىبراھىم باغلىغۇچىنىڭ بەدىنى ۋە باش قىسمىنى يۇيۇشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

752. ئابدۇللاھ ئىبنى ھۇنەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بايان قىلىشچە، ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس ۋە مىسۋەر ئىبنى مەخرەمە ئىككىيلەن ئەبۋا دېگەن جايدا ئىختىلاپ قىلىشىپ قالغان. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس: ئىبراھىم باغلىغۇچى بېشىنى يۇيىدۇ، دېسە، مىسۋەر: بېشىنى يۇمايدۇ، دېگەن. شۇنىڭ بىلەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس مېنى ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىينىڭ قېشىغا بېرىپ، بۇ ئىشنى سوراپ بېقىشمنى تاپىلىدى. مەن ئۇنىڭ قېشىغا بارسام، كىيىم بىلەن يۆگەنگەن ھالەتتە قۇدۇقنىڭ تۆۋىدە يۇيۇنۇۋاتىپتىكەن، مەن ئۇنىڭغا سالام قىلدىم. ئۇ: كىم؟ دېدى. مەن: ئابدۇللاھ ئىبنى ھۇنەين، ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس مېنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبراھىملىق ھالەتتە بېشىنى قانداق يۇيىدىغانلىقىنى سەندىن سوراپ كېلىشىم ئۈچۈن ئەۋەتتى، دېدىم. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇ ئەييۇب قولىنى كىيىمگە قويۇپ، بېشىنى ئېچىپ ماڭا كۆرسەتتى. شۇنىڭ بىلەن يېنىدىكى سۇ قۇيۇپ بېرىۋاتقان ئادەمگە: سۇنى بېشىمغا قۇي، دېدى. ئۇ ئەبۇ ئەييۇبنىڭ دېگىنىدەك قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بېشىنىڭ ھەممە يېرىنى يۇيۇپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇنداق قىلغانلىقىنى كۆرگەنىدىم، دەپ كۆرسىتىپ قويدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. ئىبراھىمدىكى كىشى ئۆلۈپ قالسا، قانداق بىرتەرەپ قىلىش توغرىسىدا

753. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئەرەپاتتا تۇرغان مەزگىلىدە ئۆزى مىنگەن تۆگىسىنىڭ ئۈستىدىن چۈشۈپ كېتىپ، ئومۇرتقىسى سۇنۇپ (زەخىملىنىپ)، شۇ يەرنىڭ ئۆزىدىلا ئۆلۈپ كەتكەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر سۇ ۋە سىدىر بىلەن بۇ كىشىنى يۇيۇڭلار ھەم ئىككى پارچە ئاخىرەتلىك كىيىمى كىيدۈرۈپ قويۇڭلار، چىرىشتىن ساقلايدىغان خۇش پۇراق نەرسە سالماڭلار، بېشىنى يۆگەپ قويماڭلار، چۈنكى قىيامەت كۈنىدە، ئۇ تەلبىيە ئېيتقان قىياپىتى بىلەن قايتا تىرىلىدۇ» دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13. ئىبراھىمدىكى كىشى كېسەل سەۋەبىدىن پەرزنى بىكار قىلسا بولىدىغانلىقى، ئەمما شەرتنى ھازىرلىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا

754. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇبەيرنىڭ قىزى زۇبائەنىڭ ئۆيىگە بارغاندا، ئۇنىڭغا: «بەلكىم سېنىڭ ھەج قىلىشقا بارغۇڭ كېلەر؟» دېگەن. زۇبائە جاۋاب بېرىپ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن مۇشۇنداق كېسەل بولۇپ قالدىم! دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن سەۋەبىڭنى دەپ ھەج قىلساڭ بولىدۇ. سەن ئاۋۋال: ‹ئى ئاللاھ، مەن قەيەردە كېسەل بولۇپ قالسام، شۇ يەردە ماڭا پەرزنى بىكار قىلدۇرغىن› دەپ دۇئا قىلغىن» دەيدۇ. زۇبائە ئەينى چاغدا مىقدار ئىبنى ئەسۋەدنىڭ ئايالى ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. ئىھرامنىڭ ھەجى ئىفراد، ھەجى قران ۋە ھەجى تەمەتتۇئتىن ئىبارەت تۈرلىرى، پەرز ھەجنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرۇش، ھەج قران قىلغۇچى ھەجدىن قاچان پاراغ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

755. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ۋىدالىشىش ھەجگە بىللە چىقتۇق. بىز ئۆمرە ھەجگە ئىھرام باغلىدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇربانلىق ئېلىۋالغان كىشى بىرلا ۋاقىتتا ئۆمرە ۋە ھەجگە ئىھرام باغلىسۇن. ئىككى ھەج تامامىنىپ بولغاندىن كېيىن، بىر قېتىمدىلا ئىھرامدىن چىقىدۇ» دېدى. يول ئۇستىدە مەندىن ھەيز كەلدى. مەككىگە بارغاندىن كېيىن كەئبىنى تاۋاپ قىلالمىدىم، سەفا ۋە مەرۋە ئارىلىقىدا يۈگۈرەلمىدىم. سەۋەبىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن چېچىڭنى چۈۋىغىن ۋە تارىغىن، پەرز ھەجگە ئىھرام باغلا، ئۆمرە ھەجدىن ۋاز كەچ» دېدى. مەن شۇ بويىچە قىلدىم. بىز پەرز ھەجنى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇراھمان ئىبنى ئەبۇ بەكرىنى ماڭا ھەمراھ قىلىپ تەنئىم دېگەن جايغا ئەۋەتتى. مەن ئۆمرە ھەج قىلدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ سەن ئۆمرە ھەج قىلىدىغان جاي» دېدى. ئائىشە يەنە مۇنداق دېدى: ئۆمرە ھەجگە ئىھرام باغلىغانلار كەئبىنى ئايلاندى، يەنە سەفا ۋە مەرۋە ئارىلىقىدا يۈگۈردى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار ئىھرامدىن چىقتى. كېيىن مىنادىن قايتقاندا، يەنە بىر قېتىم ئايلاندى. ھەج ۋە ئۆمرە قىلغان كىشى پەقەت بىر قېتىملا ئايلاندى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

756. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ۋىدالىشىش ھەجنى قىلىشقا باردۇق. باردىغان كىشىلەر ئارىسىدا بەزى كىشىلەر ئۆمرە ھەج ئۇچۇن ئىھرام باغلىدى. بەزى كىشىلەر ھەج ئۇچۇن ئىھرام باغلىدى. بىز مەككىگە كەلگەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى ئۆمرە ھەج ئۇچۇن ئىھرام باغلاپ

قۇربانلىق ئېلىۋالمىغان بولسا، ئېھرامدىن چىقسا بولىدۇ، ئۆمرە ھەجگە ئېھرام باغلاپ قۇربانلىق ئېلىۋالغان كىشىلەر قۇربانلىقنى قىلىپ بولغاندا ئاندىن ئېھرامدىن چىقىدۇ. ھەج ئۆچۈن ئېھرام باغلىغانلار بولسا، ئۇ پەرز ھەجنى پۈتتۈرسۇن (ئاخىرلاشتۇرسۇن)» دېگەن. ئائىشە يەنە: ئەينى ۋاقىتتا مەندىن ھەيز كەلگەندە تاكى ئەرەفات كۈنىگىچە داۋاملاشقان. مەن پەقەت ئۆمرە ھەج ئۆچۈن ئېھرام باغلىغان. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى چېچىمنى چۈۋۈپ ۋە تارىشمىنى بۇيرۇدى. يەنە پەرز ھەج ئۆچۈن ئېھرام باغلاپ ئۆمرە ھەجنى تەرك ئېتىشىمنى بۇيرۇدى. مەن شۇ بويىچە پەرز ھەجنى تاماملىدىم. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنىم ئابدۇراھماننى ماڭا ھەمراھ بولۇپ تەنئىمغا بېرىپ ئۆمرە ھەج قىلىشىمغا بۇيرۇدى. مېنىڭ ھەج ئۆمرە قىلغان ئورنۇم تەنئىم ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

757. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەقەت ھەجنىلا نىيەت قىلىپ سەپەرگە چىققانىدۇق. سەرىكە كەلگەندە مەندىن ھەيز كەلدى. مەن يىغلاپ كەتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىپ: «ھەيز كەلدىمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئاللاھنىڭ ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزلىرىغا تەقدىر قىلغان بىر ئىش، سەن ھەر بىر ھەج قىلغۇچى ئورۇنلاشقا تېگىشلىك ئىبادەتنى ئورۇنلىساڭ بولىدۇ، لېكىن كەئبىنى تاۋاپ قىلما» دېدى. ئائىشە يەنە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىرى ئۆچۈن كالىنى قۇربانلىق قىلغان، دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

758. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھەج ئېيىدا بىز ھەجگە بولغان مۇقەددەس تۇيغۇ بىلەن تەلبىيە ئېيتىپ ئېھرام باغلىدۇق. سەرىكە كەلگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: «قۇربانلىق ئەكەلمەي پەرز ھەجنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرۇشنى خالايدىغانلار مۇشۇنداق قىلسۇن» دېدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە كەلگەنلەر پەرز ھەجنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرسا (ئۆزگەرتسە) بولمايدۇ» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ قادىر بولالمىغان ساھابىلىرى بىردەك قۇربانلىق ئەكەلگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھېچقايسى ئۆمرە ھەج قىلىشقا بۇيرۇلمىدى. مەن يىغلاۋاتاتتىم،

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى كۆرۈپ: «نېمىگە يىغلاۋاتسەن؟» دەپ سورىدى. مەن: مەن سىلىنىڭ ساھابىلىرىگە قىلغان سۆزلىرىنى ئاڭلىدىم. قارىغانىدا مەن ئۈمرە ھەج قىلالمايدىكەنمەن، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ساڭا نېمە بولدى؟» دېدى. مەن: مەن نامازنى ئۆتىيەلمەيمەن، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭ دېگىنىمدە، ساڭا توسالغۇ يوق. سەن ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر قىزى، ئۇلارغا بەلگىلەنگىنى ساڭىمۇ ئوخشاش. سەن ئاۋۋال پەرز ھەجنى ئورۇنلا، ئاللاھ بەلكىم ساڭا ئۈمرە ھەجنىمۇ نېسىپ قىلار» دېدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېدى: «بىز تاكى مىنادىن قايتىپ كەلگۈچە مەندىن ھەيز توختىمىغانىدى، بىز مۇھەسسەپ دېگەن جايغا چۈشكەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇراھماننى چاقىرتىپ: «سەن ئاۋۋال ئاچاڭنى ئېلىپ، ھەرەمدىن ئايرىل، ئۈمرە ھەجگە ئېھرام باغلىسۇن، ئاندىن كېيىن ئىككىڭلار بېرىپ، (كەئىبنى) ئايلىنىڭلار. مەن ئۇ يەردە سىلەرنى ساقلايمەن» دېدى. يېرىم كېچە بولغانىدا بىز قايتىپ كەلدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككىڭلار تۇغقىتتىڭلارمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلەرنى چاقىرىپ، سەپەرگە چىقىشقا تەييارلىق قىلدى. تاڭ تېخى يورۇماستىن، بامدات نامىزىدىن بۇرۇن (كەئىبنى) تاۋاپ قىلىپ بولغان كىشىلەر يولغا چىقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامۇ مەدىنىگە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

759. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ پەرز ھەجگە بارغانىدۇق. بىز مەككىگە كەلگەندە، (كەئىبنى) تاۋاپ قىلدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇربانلىق ئەكەلمىگەن كىشىلەرنى ئېھرامدىن چىقىشقا بۇيرۇدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئېھرامدىن چىقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىلىرىمۇ قۇربانلىق ئەكەلمىگەن بولۇپ، ئۇلارمۇ ئېھرامدىن چىقتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: مەندىن ھەيز كەلگەن، شۇڭا كەئىبنى تاۋاپ قىلمىغانىدىم، دېدى. ھەسەبە دېگەن جايدا قونغان ئاخشىمى مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! كىشىلەرنىڭ

ھەممسى پەرز ۋە ئۈمرە ھەجلەرنى قىلىپ بولۇپ قايتىشتى. لېكىن، مەن پەقەتلا پەرز ھەجنى تۈگىتىپلا قايتامدىمەن؟ دەپ سوردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىز مەككىگە بارغان بىر نەچچە كۈندە، سەن (كەئىبنى) تاۋاپ قىلمىدىڭمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: ياق، دەپ جاۋاب بەردىم. ئۇ: «سەن ئىنىڭغا ئەگىشىپ، تەنئىمغا بارغىن. شۇ يەردە تەلبىيە ئېيتىپ ئۈمرە ھەجگە ئېھرام باغلا. ئاندىن سەن مۇنداق-مۇنداق جايغا كەلگەندە بىز ئۇچرىشىمىز» دېدى.

سەفىيەنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ ئۆزى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ مەدىنىگە قايتىشىغا دەخلى قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئايىپاڭباش! سەن قۇربانلىق كۈندە (كەئىبنى) ئايلانمىدىڭمۇ؟» دېدى. مەن: ھەئە، ئايلانمىدىم، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھېچقىسى يوق، قايتىپ بار» دېدى. ئائىشە: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مەككىدىن قايتقان يىلى مەككىگە ماڭغان چاغدا رەسۇلۇللاھقا ئۇچرىشىپ قالدۇق، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

760. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇرەھمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ئاچىسىنى (ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى دېمەكچى) تۆگە بىلەن تەنئىمغا ئاپىرىپ، ئۈمرە ھەج ئۇچۇن ئېھرام باغلىتىپ ئەكېلىشكە بۇيرۇغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

761. ئەتائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر مۇنچە كىشىلەر ئارىسىدا مۇنداق دېگەن: بىز ساھابىلەر بىللە مەخسۇس پەرز ھەجگە تەلبىيە ئېيتىپ ئېھرام باغلىدۇق. رەسۇلۇللاھ بىلەن ئۈمرە ھەجگە ئېھرام باغلىغانلار يوق ئىدى. زۇلھەججە ئېيىنىڭ (ھىجرىيە 12 ـ ئايىنىڭ) 4- كۈنى ئەتىگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاۋۋال يېتىپ كەلدى. بىز كەلگەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى ئېھرامدىن چىقىشقا بۇيرۇپ: «سىلەر ئېھرامدىن چىقىڭلار، سىلەر ئۆزلىرىڭلارنىڭ ئايالىرى بىلەن ئۇچراشساڭلار بولىدۇ» دېدى. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چوقۇم مۇشۇنداق قىلىسىلەر، دېمىدى. پەقەت، ئايالىرىڭلار بىلەن بىرگە بولۇپ، ئېھرامدىن چىقساڭلار بولىدۇ، دېدى. بىز: ئەرافات كۈنىگە پەقەت

بەش كۈن قالغان تۇرسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىرىگلار بىلەن بىرگە بولۇپ، ئېھرامدىن چىقساگلار بولىدۇ، دېدى، دەپ غۇلغۇلا قىلىشىپ كەتتۇق. ئەمەلىيەتتە بىز ئەرافاتقا كەلگەندىن كېيىن ھېسسىياتىمىز (جىنسىي تەلىپىمىز) ئۇرغۇپ كەتكەندى. ئۇ سۆزلىگەچ قولى بىلەن كۆرسەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ قىلىشقان غۇلغۇلىمىزنى ئاگلاپ ئۇرنىدىن تۇرۇپ: «مەن سىلەرنىڭ ئاراگلاردىكى ئاللاھتىن ئەڭ قورقىدىغان، ئەڭ سەممىي، خەيرلىك ئىشلارنى ئەڭ كۆپ قىلىدىغان كىشى. ئەگەردە، مەن قۇربانلىق ئەكەلمىگەن بولسام، سىلەرگە ئوخشاشلا ئېھرامدىن چىقاتتىم. شۇڭا، سىلەر ئېھرامدىن چىقىگلار، ئەگەر مەن بالدۇر بىلگەن بولسام، قۇربانلىق ئەكەلمەيتتىم» دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىز بۇيرۇقنى ئاگلاپ، بويسۇنۇپ، ئېھرامدىن چىقتۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

762. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى ئېھرام ھالىتىدە تۇرۇشنى بۇيرۇغان. ئەلى يەمەنگە ۋەزىپىگە تەيىنلەنگەن چاغدا، قۇربانلىق ئېلىپ مەككىگە قايتقان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىدىن: «سەن قايسى ئۇسۇلدا ئېھرام باغلىدىڭ؟» دەپ سورىدى. ئەلى جاۋاب بېرىپ: سىلىنىڭ ئېھرام باغلاش ئۇسۇللىرى بويىچە ئېھرام باغلىدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن قۇربانلىق قىلغان بولساڭ، ھازىرقىغا ئوخشاش ئېھرامنى ھەج ئاخىرلاشقۇچە داۋاملاشتۇر» دېدى. جابىر: ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر قۇربانلىقنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سوۋغا قىلغان، دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

763. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلىرى پەرز ھەج ئۈچۈن ئېھرام باغلىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن تەلھەدىن باشقا ھېچكىم قۇربانلىق ئېلىۋالمىغانىدى. ئەلى يەمەندىن قايتىپ كەلگەندە، قۇربانلىق ئېلىۋالغان بولۇپ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېھرام باغلاش ئۇسۇلى بويىچە ئېھرام باغلىغانىدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىنى پەرز ھەجنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرۇشقا رۇخسەت قىلىپ: «دەسلەپكى (كەئبىنى)

تاۋاپ قىلىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن چېچىنى چۈشۈرۈپ، ئېھرامدىن چىقسا بولىدۇ. پەقەتلا قۇربانلىق مال ئېلىۋالغانلار بۇنىڭ سىرتىدا بولىدۇ» دېدى. ئۇلار: بىز مىناغا بارايلى، دېدى. ھالبۇكى، ھېسسىياتىمىز (جىنسىي تەلەپ) ئۇرغۇپ تۇرۇۋاتاتتى. بۇ ئىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇلىقىغا يەتكەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر بالدۇرراق بىلگەن بولسام، مەنمۇ قۇربانلىق ئېلىۋالمىغان بولاتتىم، ئەگەر مەن قۇربانلىق ئېلىۋالمىغان بولسام، چوقۇم ئېھرامدىن چىققان بولاتتىم» دېگەن. جابىر يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئائىشە ھەيزدار بولۇپ قاپتۇ، لېكىن ئۇ كەئېبنى تاۋاپ قىلىشتىن باشقا ھەممە نىبادەتنى ئورۇنلاپتۇ، ھەيزدىن پاك بولغاندىن كېيىن كەئېبنى تاۋاپ قىلىپ بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سىلەر ھەممىڭلار پەرز ۋە ئۆمرە ھەجى بىلەن قايتىسىلەر، مەن پەقەت ھەج بىلەنلا قايتىمەنمۇ؟، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇراھمانغا ئۇنى تەنئىمگە ئاپىرىپ زۇلھەججە ئېيىدا (ھىجرىيە 12- ئاي) ھەجدىن كېيىن ئۆمرە ھەجنى قىلدۇرۇپ ئەكېلىشكە بۇيرۇدى.

سۇراقە ئىبنى مالىك ئەقەبەدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تاش ئېتىۋاتقان ھالىتىدا ئۇچرىتاتتى. سۇراقە: يا رەسۇلۇللاھ! بۇنداق قىلىش سىلى ئۈچۈنلا بۇيرۇلغانمۇ؟ دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياق، ھەممە ئادەم ئۆچۈن مەڭگۈ مۇشۇنداق» دەيدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

15. ئىرافاتتا تۇرۇش توغرىسىدا

764. ئۇرۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جاھىلىيەت دەۋرىدە ھۇمىسلەردىن باشقا ھەممە كىشى بەدىنىنى ئۇچۇق قويغان ھالدا كەئېبنى ئايلىناتتى. (ھۇمىسلەر ـــ قۇرەيش ۋە ئۇلارنىڭ ئەۋلادىنى كۆرسىتىدۇ). ئۇلار كىشىلەرگە ئوبدان مۇئامىلە قىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئېرلىرى ئەرلەرگە تاۋاپىتا كېيىشى ئۈچۈن كېيىم سوۋغا قىلاتتى، ئاياللىرى ئايالارغا كېيىم سوۋغا قىلىپ، كىشىلەرنى كېيىملىرى بىلەن كەئېبنى تاۋاپ قىلىشنى تەۋسىيە قىلاتتى. ھۇمىسلىكلەرنىڭ كېيىم سوۋغىسىغا ئېرىشەلمىگەنلەر بەدىنى

ئوچۇق هالدا (كەئبنى) تاۋاپ قىلاتتى. كىشىلەر ئەرەفاتتىن قىستىلىشىپ چۈشكەندە، ھۇمسىلكلەرمۇ مۇزدەلىفەدىن قىستىلىشىپ چۈشەتتى. ئائىشىنىڭ ئېيتىشىچە، ھۇمسىلكلەر مۇزدەلىفەدىن قىستىلىشىپ چۈشكەندىن كېيىن، ئەرەفاتقا قاراپ مېڭىشاتتى. ئائىشە ئانىمىز مۇنداق دېدى: بۇ بىر بۆلەك ئايەت ئۇلار ئۈچۈن چۈشكەن: ﴿**ئاندىن كېيىن، سىلەر (ئەرەفاتتىن) كىشىلەر قايتقان جاي بىلەن قايتىڭلار، ئاللاھتىن مەغپىرەت تەلەپ قىلىڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر**﴾. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

765. جۇبەير ئىبنى مۇتئىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەرافات كۈنى تۆگەمنى يىتتۈرۈۋېتىپ، ئۇنى ئىزدەپ كېتىپ بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەرافاتتا تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ: «ئاللاھ بىلەن قەسەم، رەسۇلۇللاھ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىپ يۈرۈيدىغاندۇ؟» دەپ قالدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. ئېھرامدىن چىقىشنىڭ بىكار قىلىنغانلىقى ۋە تولۇقلاشقا بۇيرۇلغانلىقى توغرىسىدا

766. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەتھا دېگەن جايدىكى ۋاقتىدا، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بارغانىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى كۆرۈپ: «ھەج قىلدىڭمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن جاۋابەن: ھەئە، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نېمە بىلەن ئېھرام باغلىدىڭ؟» دېدى. مەن: تەلبىيە بىلەن سىلى ئېھرام باغلىغاندەك ئېھرام باغلىدىم، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياخشى قىپسەن، سەن بېرىپ بەيتۇللاھ، سەفا ۋە مەرۋىنى تاۋاپ قىلغىن» دېدى. مەن ئايالمنىڭ قېشىغا كەلدىم، ئۇ مېنىڭ بېشىمنى بېقىپ قويدى، شۇنىڭ بىلەن ھەجگە ئېھرام باغلىدىم. مەن ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىگىچىلىك مۇشۇ ئىش بىلەن كىشىلەرگە پەتۋا بېرىپ كەلگەنىدىم. ئۆمەرگە بۇ ئىشنى دېسەم، ئۇ: ئەگەر ئاللاھنىڭ كىتابىغا ئەمەل قىلىدىغان بولساق، ئۇ بىزنى ھەجنى تولۇق قىلىشقا

بۇيرۇيدۇ، ئەگەر رەسۇلۇللاھنىڭ سۇننىتىگە ئەگىشىدىغان بولساق، رەسۇلۇللاھ قۇربانلىق ئۆز جايىغا بارمىغۇچىلىك ئېھرامدىن چىقمىغان، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. تەمەتتۇئ (ھەج ئايلىرىدا ئېھرامدىن چىقىپ، ھەج بىلەن ئۆمرە ئارىسىنى ئايرىۋېتىش) ھەجنى قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

767. ئىمران ئىبنى ھۇسەين مۇنداق دەيدۇ: تەمەتتۇئ ھەج توغرىسىدىكى ئايەت چۈشۈرۈلگەنىدى، رەسۇلۇللاھ بىلەن بىز ئۇنىڭغا ئەمەل قىلدۇق. ئۇنى ھارام قىلىدىغان بىرەر ئايەتمۇ چۈشمىدى. رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولغۇچىلىك ئۇنىڭدىنمۇ توسمىدى. ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ خالىغىنى بويىچە قىلدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

768. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەججەتۇلۋىدادا پەرز ھەج بىلەن ئۆمرىنى بىرلەشتۈرگەن ۋە زۇلھۇلەيفە دېگەن جايدىن قۇربانلىق ئېلىۋالغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرىگە ئېھرام باغلىدى، ئاندىن ھەجگە ئېھرام باغلىدى، شۇنىڭ بىلەن كىشىلەرمۇ ھەج بىلەن ئۆمرىگە بىرلا ئېھرام باغلىدى، كىشىلەر ئىچىدە قۇربانلىق ئېلىۋالغانلىرىمۇ، ئېلىۋالمىغانلىرىمۇ بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كەلگەن ۋاقىتتا مۇنداق دېدى: «كىمكى قۇربانلىق ئېلىۋالغان بولسا، ھەجنى ئادا قىلمىغۇچە چەكلەنگەن ئىشنى قىلىشقا بولمايدۇ، كىمكى قۇربانلىق ئېلىۋالمىغان بولسا، بەيتۇللاھ بىلەن سەفا ۋە مەرۋىنى تاۋاپ قىلسۇن، چېچىنى قىسقارتىپ ئېھرامدىن چىقسۇن ۋە ھەجگە ئېھرام باغلىسۇن، قۇربانلىق تاپالمىغان كىشى ھەج جەريانىدا ئۈچ كۈن، ئائىلىسىگە قايتقاندىن كېيىن يەتتە كۈن روزا تۇتسۇن».

شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كەلگەن ۋاقىتتا بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلدى، تۇنجى قىلىپ رۇكنىنى سىلىدى، ئاندىن ئۈچ قېتىم تېز ماڭدى ۋە تۆت قېتىم نورمال ھالدا ماڭدى. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىپ بولغان ۋاقىتتا، ماقامى ئىبراھىمنىڭ يېنىدا ئىككى رەكئەت نامىز

ئوقۇپ بولۇپ سالام بېرىپ، سەفا-مەرۋىگە قايتىپ كەتتى. سەفا-مەرۋىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەجنى ئادا قىلىپ، قۇربانلىقنى قۇربانلىق كۈنىسى بوغۇزلىمىغۇچىلىك چەكلەنگەن ھېچقانداق ئىشنى قىلمىدى. ئاندىن قايتىپ بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلدى. ئاندىن ئېھرامدىن چىقتى. ھەدىيە ئېلىۋالغان كىشىلەرمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىلغىنى بويىچە قىلدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

769. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەج بىلەن ئۆمرىنى بىرلەشتۈرۈپ قىلغان، شۇنىڭ بىلەن كىشىلەرمۇ شۇنداق قىلغان (بۇ ھەدىس يۇقىرىدىكى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ 768- ھەدىسته بايان قىلغىنى بىلەن ئوخشاش).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. قران ھەجى قىلغان كىشىنىڭ پەقەت ئىنفراد ھەج قىلغۇچى ئېھرامدىن چىققان ۋاقىتتا ئېھرامدىن چىقىدىغانلىقى توغرىسىدا

770. ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! كىشىلەر ئۆمرە ھەجنىڭ ئېھرامىدىن چىقتى، سىلە ئۆمرە ھەجنىڭ ئېھرامىدىن چىقمىدىلىغۇ؟ دەپ سورىسام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن چېچىمنى قاتۇرۇۋالدىم ۋە قۇربانلىق ئېلىۋاپتىمەن، قۇربانلىق قىلمىغۇچە ئېھرامدىن چىقسام بولمايدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. ئۆمرە ۋە ھەجنى بىرلەشتۈرۈشنىڭ ۋە توسۇلۇپ قالغان ۋاقىتتا ئېھرامدىن چىقىشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

771. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەككىگە قالايمىقانچىلىق مەزگىلىده ئۆمرە ھەج ئۇچۇن چىققاندا مۇنداق دەيدۇ:

ئەگەر مەن بەيتۇللاھقا كىرىشتىن توسۇلۇپ قالسام، رەسۇلۇللاھ قىلغانىدەك قىلىمەن، دەپ ئۆمرىگە ئېھرام باغلىدى. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۇدەيبىيە يىلى ئۆمرىگە ئېھرام باغلىغانىدى. ئاندىن ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر ئۆزىنىڭ بۇ قىلغان ئىشىغا قاراپ: ئىككىلىسى پەقەت بىر ئىشقۇ! دېدى ۋە ھەمراھلىرىغا قاراپ تۇرۇپ: ئىككىلىسى پەقەت بىر ئىشقۇ؟ سىلەر گۇۋاھ بولۇپ قويۇڭلار، مەن ھەج بىلەن ئۆمرىنى بىرلا قىلدىم، دەپ بىرلا قېتىم تاۋاپ قىلغانىدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇشۇ ئىشنى توغرا، دەپ قارايتتى ۋە قۇربانلىق ئېلىۋالغانىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

772. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە، ھەجاج ئابدۇللاھ ئىبنى زۇبەيرنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن يىلى ئۇ ھەج قىلماقچى بولغانىدى. ئۇنىڭغا بەزى كىشىلەر: ھازىر ئۇرۇش ۋاقتى، كىشىلەرنىڭ ساڭا توسقۇنلۇق قىلىشىدىن ئەنسىرەيمىز، دېدى. ئۇ ﴿**رەسۇلۇللاھ سىلەر ئۈچۈن ئەڭ ياخشى ئۈلگىدۇر...**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە مۇمتەھىنە 5- ئايەتنىڭ بىر قىسمى)نى ئوقۇدى ۋە: ئەگەر ئۇنداق بولۇپ قالسا، مەن رەسۇلۇللاھ قىلغانىدەك قىلىمەن، سىلەر گۇۋاھ بولۇپ قويۇڭلارکى، مەن ھەج ئۆمرە قىلىمەن، دېدى-دە، چىقىپ كەتتى. ئۇ ۋاھىرىل بەيداۋ دېگەن جايغا كەلگەندە: ھەج بىلەن ئۆمرە مەسىلىسى پەقەت بىر گەپتۇ! سىلەر گۇۋاھ بولۇپ قويۇڭلارکى، مەن ھەج بىلەن ئۆمرىنى بىرلەشتۈرۈۋەتتىم، دېدى ۋە قۇدەيد دېگەن جايدىن سېتىۋالغان قۇربانلىقنى ئېلىپ ماڭدى، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ نەرسىنى ئېلىۋالمىغانىدى. قۇربانلىق كۈنى بولۇپ قۇربانلىق قىلىپ چاچنى چۈشۈرگەنگە قەدەر ئىھرامدىن چىقمىدى، قۇربانلىق قىلىمدى، چېچىنى قىسقارتمىدى ھەم چۈشۈرۈۋەتمىدى. ئۇ ھەج بىلەن ئۆمرە تاۋاپىنى بىرىنچى تاۋاپ بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇپ بولدۇم، دەپ قارايتتى. چۈنكى، رەسۇلۇللاھ ئاشۇنداق قىلغانىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

20. يەككە ھەج قىلىش ۋە پەرز ھەج بىلەن ئۆمرە قىلىشنى بىر لەشتۈرۈش توغرىسىدا

773. بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: ئەنەس كىشىلەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرە بىلەن ھەجگە بىر ئېھرام باغلىغان، دەپ ھەدىس سۆزلەپ يۈرۈيدۇ، دېسەم، ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەجگە ئېھرام باغلىغان، بىزمۇ رەسۇلۇللاھ بىلەن ئېھرام باغلىغانىدۇق، بىز مەككىگە كەلگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇربانلىق ئېلىۋالمىغان كىشى پەرز ھەجنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرسۇن»، دېگەن. رەسۇلۇللاھ قۇربانلىق ئېلىۋالغان شۇ ۋاقىتتا ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب يەمەندىن ھەج قىلىش ئۈچۈن كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: نېمە بىلەن ئېھرام باغلىدىڭ؟ ئۆيدىكىلىرىڭ بىز بىلەن بىللە دەپ سورىغاندا، ئۇ: سەن ئېھرام باغلىغان نەرسە بىلەن ئېھرام باغلىدىم، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداق بولسا، ئېھرامدىن چىقما، بىزدە قۇربانلىق بار» دېگەن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

21. ھەجگە ئېھرام باغلاپ، مەككىگە كەلگەن كىشىگە تاۋاپ ۋە سەئىيى قىلىشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا

774. ئەمر ئىبنى دىنار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئىبنى ئۆمەردىن ئۆمرە ھەجدە بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىپ، سەفا-مەرۋىنى تاۋاپ قىلمىغان كىشى ئايالى بىلەن بىرگە بولسا بولامدۇ؟ دەپ سورىغانىدۇق. ئۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىپ، ماقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا ئىككى رەكئەت نامىز ئوقۇغان ۋە سافا-مەرۋىنى تاۋاپ قىلغان، (ئاندىن كېيىن ئېھرامدىن چىققان. — ت) سىلەر ئۈچۈن ئاللاھنىڭ رەسۇلىدا ياخشى ئۈلگە بار» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

22. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلغان كىشىنىڭ ئېھرامدىن چىقىشىنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا

775. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇرەھمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئۇرۋە ئىبنى زۇبەيردىن ھەج توغرىسىدا سوئال سورىغاندى، ئىبنى زۇبەير مۇنداق دېدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەج قىلغان، ئائىشە ئانىمىزنىڭ ماڭا دەپ بېرىشچە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىگە بارغاندا تۇنجى قىلىپ تاھارەت ئالغان، ئاندىن بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىپ، ئۆمرە قىلمىغان دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ئەبۇ بەكرىمۇ ھەج قىلىپ، ئۆمرە قىلمىغان، ئۆمەر، ئوسمان، مۇئاۋىيە، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر، زۇبەير ئىبنى ئەۋۋام، مۇھاجىرلار، ئەنسارىيلار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملارمۇ شۇنداق قىلغان. مەن ئەڭ ئاخىرىدا ئىبنى ئۆمەرنىڭ شۇ ئىشنى قىلغانلىقىنى كۆرگەنىدىم، بۇ ئىبنى ئۆمەر مانا بۇ يەردە تۇرۇپتۇ، سىلەر باشقىلاردىن سورىمىساڭلارمۇ بولىدۇ، دېدى. ئۇلار بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىش ئۈچۈن قەدىمنى قويمىغۇچە ھېچ ئىش قىلمايتتى. ئېھرامدىن چىقمايتتى. مەن ئانام بىلەن ھاممانىڭ بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلماي تۇرۇپ، ھېچ ئىش قىلمىغانلىقىنى كۆرگەنىدىم.

ئانام ماڭا ئۆزىنىڭ ھەمشىرىسى، زۇبەير ۋە پالانى-پالانى بىلەن ئۆمرىگە ئېھرام باغلىغانلىقىنى، رۇكنىنى سىلاپ بولغاندا، ئاندىن ئېھرامدىن چىققانلىقىنى دەپ بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

776. ئابدۇللاھ (ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئازاد قىلىۋەتكەن قۇلى) رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەسمانىڭ مۇتداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: ئۇ ھەجۇن دېگەن تاغدىن ئۆتكەن چاغدا ئۇ: ئاللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت قىلسۇن، بىز ئۇنىڭ بىلەن مۇشۇ يەرگە چۈشكەنده يەڭگىل، تۆگىمىز ئاز، ئوزۇقلۇقىمىزمۇ ئاز ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن، ھەمشىرە ئائىشە، زۇبەير ۋە پالانى-پالانى ھەج ئۆمرە قىلدۇق. رۇكنىنى سىلاپ بولغاندا، ئېھرامدىن چىقىپ، كەچ كىرگەنده ھەجگە ئېھرام باغلىدۇق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

23. هەج ئايلىرىدا ئۆمرە هەج قىلىشنىڭ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

777. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلىرى تۆتىنچى كۈنى ئەتىگەندە ھەج قىلىش ئۈچۈن تەلبىيە ئېيتقان ھالدا كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىيە ئېلىۋالمىغان كىشىلەرنى ئۆمرە ھەجگە ئايلاندۇرۇشقا بۇيرۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

778. ئەبۇ جەمرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەج تەمەتتۇئ قىلغانىدىم، كىشىلەر مېنى توستى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئىبنى ئابباستىن سورىسام، ئىبنى ئابباس ماڭا: تەمەتتۇئ قىلۋەرگىن، دېدى. ئاندىن مەن چۈشۈمدە بىر ئادەمنىڭ قوبۇل قىلىنغان ھەج، قوبۇل قىلىنغان ئۆمرە، دېگەنلىكىنى كۆرۈپىتىمەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ چۈشۈمنى ئىبنى ئابباسقا دېسەم، ئۇ: بۇ دېگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدۇر، دېدى ۋە يەنە: سەن مېنىڭ يېنىمدا تۇرۇپ قالغىن، مەن ساڭا مىلىمدىن بىر ئۇلۇش بېرەي، دېدى. (ھەدىس بايان قىلغۇچىلاردىن بىرى مۇنداق دەيدۇ): نېمە ئۈچۈن ئىبنى ئابباس سېنى ئېلىپ قالماقچى ۋە مال بەرمەكچى بولىدۇ؟ دەپ سورىغانىدى. مەن: «مەن كۆرگەن ھېلىقى چۈشنىڭ سەۋەبىدىن بولسا كېرەك» دەپ جاۋاب بەردىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. ئىبراھىم باغلىغان ۋاقىتتا قۇربانلىق قىلىدىغان مالغا بەلگە قىلىش ۋە بىر نەرسە ئېسىپ قويۇش توغرىسىدا

779. ئىبنى جۇرەيج رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ماڭا ئەتاۋ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن ھەدىس سۆزلەپ بېرىپ: ئىبنى ئابباسنىڭ بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىپ ئىبراھىمدىن چىقىپ بولىدۇ، دېگەنلىكىنى دېدى. مەن: ئىبنى ئابباس بۇ گەپنى نەدىن

ئاگلىغاندۇ؟ دېسەم، ئۇ: ئاللاھنىڭ ﴿...ئاندىن ئۇنى بوغۇزلاشقا تېگىشلىك جاي بەيتۇللانىڭ يېنىدۇر (يەنى ھەرەمدۇر)﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە ھەج 33- ئايەتتىكى بىر قىسمى) دېگەن سۆزىدىن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلەرنى ۋىدالىشىش ھەججىدە ئېھرامدىن چىقىشقا بۇيرۇغانلىقىدىن چۈشەنگەن بولسا كېرەك، دېدى. مەن يەنە: بۇ ئىش كېيىن بولغان ئىشقۇ؟ دېسەم، ئۇ جاۋاب بېرىپ: ئىبنى ئابباس بۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ شۇنداق قارايدۇ، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

25. ئۆمرە ھەججە چېچىنى كېسىش - قىسقارتىش توغرىسىدا

780. مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن بىسلىق يا ئوقى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چېچىنى قىسقارتقان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

26. رەسۇلۇللاھنىڭ ئېھرام باغلىشى ۋە قۇربانلىقى توغرىسىدا

781. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەلى يەمەندىن رەسۇلۇللاھ بىلەن كۆرۈشۈشكە كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىدىن: «نېمە بىلەن ئېھرامغا كىردىڭ؟» دەپ سورىدى. ئەلى: مەن رەسۇلۇللاھ دېگەندەك تەلبىيە ئوقۇپ، ئېھرام باغلايمەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر مەن قۇربانلىق ئەكەلمىگەن بولسام، چوقۇم ئېھرامدىن چىقاتتىم» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

27. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانچە قېتىم ئۆمرە ھەج قىلغانلىقى ۋە ئۇنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا

782. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاياتىدا تۆت قېتىم ئۆمرە ھەج قىلغان. بۇ ئۆمرەلەرنىڭ ھەممىسى زۇلقەئدە ئېيىغا توغرا كەلگەن. پەقەت بىرسىلا پەرز ھەج بىلەن بىللە ئېلىپ بېرىلغان. بۇ ئۆمرىلەر: ھۇدەيبىيە يىلىدىكى ئۆمرە، ئىككىنچى يىلىدىكى ئۆمرە، ھۇنەيندىكى ئولجىلارنى تەقسىم قىلغان يىلىدىكى ئۆمرە ۋە پەرز ھەج بىلەن بىللە ئېلىپ بېرىلىدىغان ئۆمرەدىن ئىبارەت.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

783. زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم ئۇنىڭدىن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەچچە قېتىم غازاتقا قاتناشقان؟ دەپ سورىغاندا، ئۇ: ئون توققۇز قېتىم، دەپ جاۋاب بەرگەن. ئۇ ئادەم يەنە: سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ قانچە قېتىم قاتناشتىڭ؟ دەپ سورىغاندا، ئۇ: ئون يەتتە قېتىم، دەپ جاۋاب بەرگەن. ھېلىقى ئادەم يەنە: تۇنجى قېتىمقىسى قايسى جايدا؟ دەپ سورىغاندا، ئۇ: ئۇشەيرە، دەپ جاۋاب بەرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

784. زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئون توققۇز قېتىم غازاتقا قاتناشقان. ھەجرەت قىلغاندىن كېيىن، بىرلا قېتىم يەنى ۋىدالىششى ھەجنىلا قىلغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

785. مۇجاھىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى زۇبەيرنىڭ مەسچىتىكە كىرىپ تۈيۈقسىز ئىبنى ئۆمەرنىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ھۇجرىسىدا ئولتۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆردۇق. بىزى كىشىلەر مەسچىتكە كېلىپ، چاشگاھ نامىزى ئوقۇدى. بىز بۇ ئادەملەرنىڭ نامىزى توغرۇلۇق ئىبنى ئۆمەردىن سورىدۇق. ئۇ: (مەسچىتە توپلىشىپ ئوقۇش) بىدئەت، دېدى. ئاندىن كېيىن ئىبنى زۇبەير پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانچە قېتىم ئۆمرە قىلغانلىقى توغرۇلۇق سورىدى. ئىبنى ئۆمەر جاۋاب

بىرىپ مۇنداق دېدى: جەمئىي تۆت قېتىم، بىرىنى رەجەپ ئېيىدا قىلغان. يەز ئىبنى ئۆمەر بىلەن تالىشىپ ئولتۇرۇشنى خوپ كۆرمىدۇق. بىزگە مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشىنىڭ چىشىنى مىسۋاكلاۋاتقان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئىبنى زۇبەير ئائىشىدىن: ئى ھۆرمەتلىك ئانا، مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى! سىلى ئىبنى ئۆمەر دېگەن سۆزنى ئاڭلىمىدىلىمۇ؟ دەپ سورىدى. ئائىشە: ئۇ نېمە دەپتۇ؟ دېدى. ئىبنى زۇبەير: ئۇ رەسۇلۇللاھنى تۆت قېتىم ئۆمرە قىلغان، بىرىنى رەجەپ ئېيىدا قىلغان، دەيدۇ، دېدى. ئائىشە بۇنى ئاڭلاپ مۇنداق دېدى: ئاللاھ ئىبنى ئۆمەرگە رەھىم قىلسۇن، رەسۇلۇللاھنىڭ ھەر قېتىملىق ئۆمرىسىگە ئۇ گۇۋاھ، لېكىن يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەجەپ ئېيىدا ئەسلا ئۆمرە قىلمىغان. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

28. رامزان ئېيىدا ئۆمرە قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

786. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئەنسارىينىڭ ئايالىغا: «نېمە سېنى بىز بىلەن ھەج قىلىشتىن توسۇپ قويدى» دېدى. ئۇ ئايال: ئەسلىي بىزنىڭ ئىككى تۆگىمىز بار ئىدى. بىرىنى ئېرىم بىلەن بالام مىنىپ كەتتى، يەنە بىرىدە بىز سۇ توشۇيمىز، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر رامزان ئېيى كەلسە سىز ئۆمرە قىلىڭ، چۈنكى رامزان ئېيىدىكى قىلىنغان ئۆمرە ـ ھەجگە باراۋەر» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

787. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلھۇلەيفە مەسچىتىنىڭ يېنىدىن كىرەتتى ۋە زۇلھۇلەيفە مەسجىدىنىڭ ئاستى تەرىپىدىن چىقىپ كەتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

788. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغقا چىقىش يولىدىن مەككىگە كىرىپ، چۈشۈش يولىدىن مەككىدىن چىقتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

789. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كەلگەندە، ئۇنىڭ يۇقىرى تەرىپىدىن كىرىپ، تۆۋەن تەرىپىدىن چىقتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

790. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەككە فەتھى بولغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەدا دېگەن جايدىن مەككىگە كىرىپ، مەككىنىڭ يۇقىرىسىدىكى كۆدا دېگەن جايدىن چىقىپ كەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

29. مەككىگە كىرمەكچى بولغاندا زىتۇۋادا قونۇشنىڭ ۋە يۇيۇنۇپ، كۈندۈزى مەككىگە كىرىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

791. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زىتۇۋادا قونۇپ، تاڭ ئاتقاندىن كېيىن مەككىگە كىردى. ئىبنى ئۆمەر ئۆزىمۇ شۇنداق قىلاتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

792. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ زىتۇۋاغا چۈشۈپ، مۈشۈ يەردە كېچىنى ئۆتكۈزەتتى. تاڭ يورۇغاندىن كېيىن بامدات نامىزى ئوقۇپ، مەككىگە كىرەتتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازئوقۇغان جايدا نامازئوقۇيتتى، ئۇ بۇ نامازنى ئۇ يەردە كېيىن قۇزۇلغان مەسچىت ئىچىدە ئەمەس، بەلكى بىر قاقاس ئېگىزلىكتە ئوقۇغانىدى. هالبۇكى مەسچىت هېلىقى قاقاس ئېگىزلىكتىن سەل پەس ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

793. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەئىبنىڭ ئۈدۈلىدىكى تاغ يولى ئېغىزىغا قاراپ نامازئوقۇغان. بۇ تاغ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كەئىبە تەرەپتىكى ئېگىز تاغ ئارىلىقىدا ئىدى. كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سالغان مەسچىت ئېگىزلىك يېنىدىكى هېلىقى مەسچىتنىڭ سول تەرىپىگە توغرا كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قارا ئېگىزلىكنىڭ تۆۋەن تەرىپىدە نامازئوقۇيتتى، سەن قارا ئېگىزلىكتىن ئون گەز مىقدارى يىراقتا تۇرۇپ، سەن بىلەن كەئىبە ئارىلىقىغا

جايلاشقان تاغ ئېغىزىغا قاراپ نامаз ئوقۇساڭ بولىدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

794. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھنى ئايلانغاندا، كىچىك قەدەم بىلەن ئۇچ قېتىم تېز ئايلىناتتى. ئاستا قەدەم بىلەن تۆت قېتىم ئايلىناتتى. سەفا بىلەن مەرۋە ئوتتۇرىسىدا سەئىيى قىلغاندا بولسا، تېز ماڭاتتى.ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

795. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى مەككىگە يېتىپ بارغاندا، مۇشرىكلار: بۇ كىشىلەر بۇ يەرگە كەلگۈچە مەدىنىنىڭ كېسىلى ئۇلارنى ھالىدىن كەتكۈزۈۋېتىپتۇ، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھنى ئۈچ قېتىم ئايلىنىشقا بۇيرۇق چۈشۈردى. پەقەت بەيتۇللاھتىكى ئىككى تاشنىڭ ئارىسىدا ئاستا مېڭىپ تاۋاپ قىلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆپچىلىكنى ياخشى كۆرگەنلىكى ۋە غەمخورلۇق قىلغانلىقى تۈپەيلى ئۇلارنىڭ ھەممىسگە بەيتۇللاھنى ئايلىنىشقا بۇيرۇق قىلمىغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

796. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەيتۇللاھنى ئايلىنىشى ۋە سەفا بىلەن مەرۋە ئارىلىقىدا تېز مېڭىشى، مۇشرىكلارغا ئۆزىنىڭ كۈچىنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

797. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ئىككى تاشنى سىلىغانلىقىنى كۆرگەندىن كېيىن، شارائىت قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر مەنمۇ بۇنداق قىلىشنى قولىدىن بېرىپ قويمىدىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

798. ئەبۇ شەئسائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كىم بەيتۇللادىن ئۆزىنى ئەپقاچىدۇ! مۇئاۋىيە بەيتۇللاھنىڭ تۆت بۇرجىكىنى سىلىدى، ئىبنى ئابباس مۇئاۋىيىگە: بۇ ئىككى بۇرجىكى سىلانمىسمۇ بولىدۇ، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

30. تاۋاب جەريانىدا ھەجەرۋلئەسۇەدنى سۆيۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

799. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەجەرۋلئەسۇەدنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۇنى سۆيگەن ۋە مۇنداق دېگەن: مەن سېنىڭ ئىنسانغا پايدا- زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بىر پارچە تاش ئىكەنلىكىڭنى بىلىمەن؛ مۇبادا مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سېنى سۆيگەنلىكىنى كۆرمىگەن بولسام، سېنى سۆيمەيتتىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

31. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلغاندا، تۆگە ياكى باشقا ئۇلاغقا مىنىشكە، ھاسا بىلەن ھەجەرۋلئەسۇەدنى سىلاشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

800. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ۋىدالىشىش ھەجىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگىگە مىنىپ، بەيتۇللاھنى ئايلانغان ھەم ئەگرى ھاسا بىلەن ھەجەرۋلئەسۇەدنى سىلىغان».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

32. ئىھرام باغلىغان كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ بەدىنىنى ۋە بېشىنى يۇيۇشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

801. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كېسەل بولۇپ قالغانلىقىمنى شىكايەت قىلىۋېدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىز ئۇلاغ مىنگەن ھالەتتە كىشىلەرنىڭ ئارقىسىدىن تاۋاپ قىلىڭ» دېدى، مەن شۇنداق قىلدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھنىڭ بىر تەرىپىدە سۈرە تۇرىنى قىرائەت قىلغان ھالەتتە نامىز ئوقۇۋاتاتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

33. سافا-مەرۋىنىڭ ئارىلىقىدا يۈگۈرۈش ھەجنىڭ ئاساسىدۇر، ھەج پەقەت ئۇنىڭ بىلەن دۇرۇس بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

802. ئۇرۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن (ئاشۇ كۈنلەردە ياش ئىدىم) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا: ئاللاھ تائالانىڭ ﴿**سافا ۋە مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدىندۇر، كىمكى ھەج قىلسا ياكى ئۆمرە قىلسا ئۇ ئىككىسىنى تاۋاپ قىلسا گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن سۆزىدىن خەۋەر بەرسىلە؟ مەن سەفا-مەرۋەنىڭ ئارىلىقىنى تاۋاپ قىلمىغان كىشىگە ھېچنېمە بولمايدۇ، دەپ قارايمەن، دېدىم. ئائىشە مۇنداق دېدى: ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئەگەر سەن دېگەندەك بولىدىغان بولسا «ئۇ ئىككىسىنى تاۋاپ قىلمىغان ئادەمگە گۇناھ بولمايدۇ» دېگەن بولۇپ قالمامدۇ؟ پەقەت بۇ ئايەت ئەنسارىيلارنىڭ ھەققىدە چۈشۈرۈلگەن. ئۇلار مۇسۇلمان بولۇشتىن ئىلگىرى (مۇشەللەل دېگەن جايغا قويۇلغان) مەنات ئۈچۈن ھەج قىلاتتى. ئەنسارىيلار سەفا-مەرۋەنىڭ ئارىلىقىنى تاۋاپ قىلىشنى گۇناھ، دەپ بىلەتتى. كېيىن ئىسلام كېلىۋېدى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇشۇ توغرىسىدىن سورىدى. ئاندىن ئاللاھ تائالا: ﴿**سافا ۋە مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدىندۇر، كىمكى ھەج قىلسا ياكى ئۆمرە قىلسا ئۇ ئىككىسىنى تاۋاپ قىلسا گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

803. ئۇرۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن سوراپ ئاللاھ تائالانىڭ ﴿**سافا ۋە مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئىيى قىلسا، گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن سۆزىدىن خەۋەر بەرسىلە، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەفا-مەرۋەنىڭ ئارىلىقىنى تاۋاپ قىلمىغان كىشىگە گۇناھ يوق، دەپ قارايمەن دېدىم. ئائىشە مۇنداق دېدى: ئى قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، نېمە دەپ يامان گەپ قىلىسەن، بۇ ئايەت ئەگەر سەن

چۈشەنگەندەك بولسا ـــ ئۇ ئىككىسىنى تاۋاپ قىلمىغان كىشىگە گۇناھ يوق ـــ دېگەن بولۇپ قالمامدۇ؟ لېكىن ئۇ ئايەت ئەنسارىيلار ھەققىدە چۈشۈرۈلگەن، ئەنسارىيلار ئىسلامغا كىرىشتىن بۇرۇن سەفا-مەرۋىنى تاۋاپ قىلىشنى گۇناھ ھېسابلىغان ھالەتتە مۇشەللەل دېگەن جايدا ئىبادەت قىلىندىغان مانات دېگەن بۇتنى ئۈچۈن ھەج قىلاتتى. ئۇلار مۇسۇلمان بولغان ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇشۇ توغرىسىدا سوراپ: ئى رەسۇلۇللاھ! جەزمەن بىز سەفا-مەرۋەنىڭ ئارىلىقىنى تاۋاپ قىلىشنى گۇناھ ھېسابلايتتۇق، دېدى. ئاندىن ئاللاھ تائالا ﴿**سافا ۋە مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئىيى قىلسا، گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈردى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىنى تاۋاپ قىلىشنى سۈننەت قىلىپ بېكىتتى. ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىنى تاۋاپ قىلىشنى تەرك ئېتىش ھېچكىمگە دۇرۇس ئەمەس، دېدى.

مەزكۇر ھەدىسنى بايان قىلغۇچىلاردىن بىرى بولغان زۇھرى مۇنداق دەيدۇ: ئاندىن ئاباباكرى ئىبنى ئابدۇرەھمانغا خەۋەر قىلدىم. ئابا بەكرى: مەن بۇنى ئاڭلاپ باقمىغان ئىكەنمەن، مەن بىر قانچە ئىلىم ئەھلىدىن ئاڭلىشىمچە، ئائىشە مانات ئۆچۈن ھەج قىلاتتى، دەپ تىلغا ئالغان كىشىلەردىن باشقىلارنىڭ ھەممىسى سەفا-مەرۋەنى تاۋاپ قىلاتتى. ئاللاھ قۇرئاندا بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىشنى بۇيرۇدى. ساپا-مەرۋەنى تىلغا ئالمىدى. ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ بىز سەفا ۋە مەرۋەنى تاۋاپ قىلاتتۇق، ئاللاھ قۇرئاندا بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىش ھەققىدە ئايەت نازىل قىلدى. سەفا-مەرۋىنى تىلغا ئالمىدى. سەفا-مەرۋەنى تاۋاپ قىلساق بىزگە گۇناھ بولامدۇ؟ دەپ سورىدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تائالا ﴿**سافا ۋە مەرۋە ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئىيى قىلسا، گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈردى. ئەبۇ بەكرى مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئايەت ھەر ئىككىلى تەرەپ ھەققىدە چۈشكەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم. ئۇلارنىڭ بىر قىسمى جاھىلىيەت دەۋرىدە سەفا-مەرۋەنى تاۋاپ قىلىشنى گۇناھ سانايتتى. ئىلگىرى سەفا ۋە مەرۋىنى

تاۋاپ قىلىۋېرىدىغان كىشىلەر ئىسلامغا كىرگەندىن كېيىن، سەفا ۋە مەرۋىنى تاۋاپ قىلىشنى گۇناھ بىلدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىشنى بۇيرىدى. سەفا ۋە مەرۋىنى تىلغا ئالمىدى ياكى بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىشنى تىلغا ئېلىپ بولغاندىن كېيىن ئاندىن سەفا ۋە مەرۋىنى تاۋاپ قىلىشنى تىلغا ئالدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

804. ئاسىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا سىلەر سەفا-مەرۋەنىڭ ئارىلىقىدا مېڭىشنى يامان كۆرەمتىكلار؟ دېدىم. ئەنەس: ھەئە، چۈنكى ئاللاھ تائالا ﴿**سافا ۋە مەرۋە ھەققەتەن ئاللاھنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر، ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئىي قىلسا، گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈرگىچىلىك ئۇ جاھىلىيەتنىڭ ئالامەتلىرىدىن سانىلىپ كەلگەنىدى، دەپ جاۋاب بەردى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

34. نەھرى كۈنى جەمرە ئەقەبەدە تاش ئېتىشنى باشلىغۇچىلىك ھاجىلارنىڭ تەلبىيەنى داۋاملاشتۇرۇشىنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

805. ئوسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرەپاتتىن قايتقان چاغدا تۆگىسىنىڭ كەينىگە مىنگەشتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇزدەلىفەنىڭ يېنىدىكى جىلغىغا يېتىپ كەلگەن ۋاقىتتا تۆگىسىنى چۆكۈرۈپ تاھارەت سۇندۇرۇپ قايتىپ كەلدى. مەن رەسۇللاھقا تاھارەت سۇيى قۇيۇپ بەردىم، ئۇ يەڭگىل تاھارەت ئالدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، نامازغا ۋاقتى بولۇپ قالدىمۇ؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «نامازغا بىر ئاز ۋاقىت بار» دېدى. رەسۇللاھ تۆگىنى مىنىپ مۇزدەلىفىگە يېتىپ كېلىپ نامازغا ئوقۇدى. ئاندىن فەزل رەسۇلۇللاھنىڭ تۆگىسىنىڭ كەينىگە نەھرى كۈنى ئەتىگىنى مىنگەشتى. كۈرەيب مۇنداق دېدى: ماگا ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەزلىدىن رىۋايەت قىلىپ رەسۇلۇللاھ جەمرىگە يەتكەنگە قەدەر تەلبىنى داۋاملاشتۇردى، دەپ خەۋەر بەردى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

35. ئەراپات كۈنى مىنادىن ئەراپاتقا بېرىشدا تەلبىيە ۋە تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا

806. مۇھەممەد ئىبنى ئەبۇ بەكرى مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەسىتىن، بىز مىنادىن ئەراپاتقا ئەتىگەن بېرىشىمىزدا تەلبىيە ئېيتىمىزمۇ؟ سىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن قانداق قىلاتتىڭلار؟ دەپ سورىدىم. ئەنەس تەلبىيە ئوقۇيدىغانلار تەلبىيە ئوقۇيتتى، تەكبىر ئوقۇيدىغانلار تەكبىر ئوقۇيتتى. رەسۇللاھ ئۇلارنىڭ ھېچقايسىنى توسمايتتى، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

36. ئەراپاتتىن مۇزدەلىفگە قايتىش ۋە مۇزدەلىفىدىكى شام ۋە خۇپتەن نامزىنى قوشۇپ ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

807. ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇللاھ زۇلھەججە ئېيىنىڭ 9- كۈنى قايتىپ جىلغىغا كەلگەن چاغدا چۈشۈپ تاھارەت سۇندۇردى. ئاندىن چاققانغىنا تاھارەت ئالدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! نامازغا ۋاقتى بولۇپ قالدىمۇ؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «نامازغا بىر ئاز ۋاقىت بار» دەپ تۆگىگە مىندى. رەسۇلۇللاھ مۇزدەلىفگە كەلگەن چاغدا چۈشۈپ كامىل تاھارەت ئالدى. ئاندىن تەكبىر ئېيتىلىپ شام نامزىنى ئوقۇدى. ھەممە ئادەم ئۆز ئورنىغا تۆگىسىنى چۆكۈردى. ئاندىن خۇپتەنگە تەكبىر ئېيتىلىپ، خۇپتەن نامزىنى ئوقۇدى. ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىدا نامازغا ئوقۇلمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

808. ئۇرۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئولتۇرسام، بىرى ئۇسامەدىن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋىدالىششىش ھەجدە قايتقان چاغدا قانداق ماڭاتتى؟ دەپ سورىدى. ئۇسامە: رەسۇلۇللاھ ئوتتۇراھال ماڭاتتى. ئاراچ جايىنى تاپقان چاغدا يۈگۈرۈپ ماڭاتتى، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

809. ئەبۇ ئەييۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ۋەسەللەم ھەجدە شام ۋە خۇپتەن نامزىنى مۇزدەلىفدە قوشۇپ ئوقۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

810. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەر ئالدىراش بولغان چاغدا شام ۋە خۇپتەن نامزىنى قوشۇپ ئوقۇيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

37. نەھرى كۈنى مۇزدەلىفدە سۇبھىنىڭ يورۇغانلىقى ئاشكارا بولغاندىن كېيىن بالدۇر ئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

811. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككى نامازنى ئۆز ۋاقتىدىن باشقا ۋاقىتتا ئوقۇغانلىقىنى كۆردۈم. بىرى شام ۋە خۇپتەن نامزىنى قوشۇپ ئوقۇدى، يەنە بىرى بامدات نامزىنى ئۆز ۋاقتىدىن ئىلگىرى ئوقۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

38. ئاياللار ۋە ئاجزلارنى كىشىلەر قىستىلىپ كېتىشتىن بۇرۇن كېچىنىڭ ئاخىرىدا مۇزدەلىفەدىن مىناغا ئىلگىرى قايتۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى، باشقىلارنىڭ مۇزدەلىفدە سۇبھى نامزىنى ئوقۇغۇچىلىك تۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

812. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز مۇزدەلىفگە چۈشتۇق. ئاندىن سەۋدە سىمىز ئايال بولغاچقا، كىشىلەر قىستىلىشتىن بۇرۇن قايتىپ كېتىشىنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا رۇخسەت بەردى. سەۋدە قايتىپ كەتتى. بىز تاڭ يورۇغۇچىلىك تۇرۇپ رەسۇلۇللاھ بىلەن بىرگە قايتتۇق. مەنمۇ سەۋدىگە ئوخشاش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رۇخسەت سورىغان بولسام، ھەرقانداق خۇشاللىقتىن

ماڭا ياخشىراق بولغان بولار ئىكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

813. ئەسمانىڭ ئازاد گەردىسى ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇزدەلىقىدىكى يىغلىش كېچىسىدە يېتىپ كېلىپ، نامازغا تۇرۇپ خېلى ئۇزاق نامار ئوقۇدى. ئاندىن ئەسما: ئى ئوغلۇم! ئاي غايىب بولدىمۇ؟ دەپ سورىدى. مەن: ياق، دەپ جاۋاب بەردىم. يەنە خېلى ئۇزاق نامار ئوقۇدى. ئاندىن ئاي غايىب بولدىمۇ؟ دەپ سورىدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. ئەسما: يۇرۇڭلار، دېدى. بىز يۇرۇپ كەتتۇق ۋە تاش ئاتىدىغان جايغا يېتىپ كېلىپ تاش ئېتىپ بولغاندىن كېيىن، ئورنىغا قايتىپ كېلىپ بامدات نامزىنى ئوقۇدى. مەن ئۇنىڭغا: ئى ئەسما! بىز قاپقاراڭغۇدا نامار ئوقۇپ قالدۇق دەپ گۇمان قىلمەن، دېدىم. ئەسما: ئى ئوغلۇم! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كاجۋىدىكى ئايالغا رۇخسەت بەرگەن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

814. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇزدەلىفە كېچىسى ئائىلىسىدىكى ئاجىزلارنى ئىلگىرى ماڭدۇرغان، مەن شۇ كىشىلەرنىڭ بىرى ئىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

815. ئىبنى ئۆمەر ئۆز ئائىلىسىنىڭ ئاجىزلىرىنى ئىلگىرى ماڭدۇراتتى. ئۇلار مۇزدەلىفە كېچىسى مەشئەرىل ھەرامدا تۇراتتى. ئۇلار ئۆزلىرى خالىغان ۋاقىتقىچىلىك ئاللاھنى زىكرى قىلاتتى. ئاندىن ئۇلار ئىمام قايتىشتىن ئىلگىرى قايتىپ كېتەتتى. مىناغا بامدات نامزىدىن ئىلگىرى باردىغانلار ۋە بامدات نامازدىن كېيىن باردىغان كىشىلەرمۇ بار. ئىلگىرى بارغانلار تاش ئاتاتتى.

ئىبنى ئۆمەر: شۇنداق قىلىشقا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇخسەت قىلدى، دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

39. مەككىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى سايلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ تاش ئېتىش ۋە ھەربىر تاش بىلەن تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا

816. ئابدۇراھمان ئىبنى يەزىد مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى مەسئۇد سايلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ تاش ئېتىۋاتاتتى. مەن ئۇنىڭغا: ئى ئابدۇللاھ! كىشىلەر سايلىقنىڭ ئۈستى تەرىپىدىن ئېتىۋاتىدۇ، دېدىم. ئۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەم، بۇ يەرگە مەن ئەلەيھىسسالامغا سۈرە بەقەرە چۈشۈرۈلگەن ئورۇندۇر، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

817. ئەئمەش مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەجاجنىڭ مۇنبىرىنى ئۈستىدە تۇرۇپ: كالا زىكرى قىلىنغان سۈرە، ئال ئىمران زىكرى قىلىنغان سۈرە ۋە ئايالار زىكرى قىلىنغان سۈرە دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ ئىبراھىمغا ئېيتتىم. ئىبراھىم مۇنداق دەيدۇ: ماڭا ئابدۇراھمان ئىبنى يەزىد ئۆزىنىڭ ئىبنى مەسئۇد تاش ئېتىۋاتقان ۋاقىتتا بىللە ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى. ئىبنى مەسئۇد سايلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا دەرەخقە ئۇدۇل تۇرۇپ ھەربىر تاش بىلەن تەكبىر ئېيتقان ھالەتتە يەتتە تال تاش ئاتتى. ئاندىن ئۇ: مۇشۇ يەردە سۈرە بەقەرە چۈشۈرۈلگەن كىشى (رەسۇلۇللاھ) تۇرغان، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

40. چاچنى قىسقارتىشتىن چۈشۈرۈشنىڭ ئارتۇقچىلىقى ۋە قىسقارتىشنىڭمۇ دۇرۇسلىقى توغرىسىدا

818. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋىدالىشىش ھەجىدە چېچىنى چۈشۈرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

819. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ! چېچىنى چۈشۈرگەنلەرگە رەھىم قىلغىن». ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ! چېچىنى

قىسقارتقانلارغىمۇ دۇئا قىلسىلا! دېدى. رەسۇلۇللاھ: ئى ئاللاھ! چېچىنى چۈشۈرگەنلەرگە رەھىم قىلغىن» دېدى. ساھابىلەر: ئى رەسۇللاھ! چېچىنى قىسقارتقانلارغىمۇ دۇئا قىلسىلا، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «چېچىنى قىسقارتقۇچىلارغىمۇ رەھىم قىلغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

820. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ! چېچىنى چۈشۈرگەنلەرگە مەغپىرەت قىلغىن». ساھابىلەر: چېچىنى قىسقارتقانلارغىمۇ دۇئا قىلسىلا، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئاللاھ! چېچىنى چۈشۈرگەنلەرگە مەغپىرەت قىلغىن»نى ئۈچ قېتىم دەپ، ئاندىن چېچىنى قىسقارتقانلارغىمۇ مەغپىرەت قىلغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

41. نەھرى كۈنىدىكى سۈننەت ـ تاش ئېتىش، ئاندىن قۇربانلىق قىلىش، ئاندىن باش چۈشۈرۈش ۋە چۈشۈرۈلىدىغان باشنى چۈشۈرۈشتە ئوڭ تەرەپتىن باشلاش ئىكەنلىكى توغرىسىدا

821. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بېشىنى چۈشۈرگەن چاغدا، ئەبۇ تەلھە رەسۇلۇللاھنىڭ چېچىنى ئالغان كىشىنىڭ ئاۋۋالقىسى بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

42. قۇربانلىق قىلىشتىن بۇرۇن باش چۈشۈرگەن ياكى تاش ئېتىشتىن ئىلگىرى قۇربانلىق قىلغان كىشى توغرىسىدا

822. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ۋىدالىشىش ھەجىدە رەسۇلۇللاھ مىنادا تۇردى. كىشىلەر ئۇنىڭدىن مەسىلە سورايتتى. بىر ئادەم كېلىپ ئۇقماستىن قۇربانلىق قىلىشتىن ئىلگىرى بېشىمنى چۈشۈرۈپ ساپتىمەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا:

«قۇربانلىق قىلغىن، گۇناھ يوق» دېدى. يەنە بىر ئادەم كېلىپ ئۇقماستىن تاش ئېتىشتىن بۇرۇن قۇربانلىق قىلىپ ساپتىمەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «تاش ئېتىۋەرگىن، گۇناھ يوق» دېدى. رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى — كېيىن قىلىنغان ئىشلاردىن سورالغان سوئالغا: «قىلىۋەرگىن، گۇناھ يوق» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

823. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇربانلىق قىلىش، باش چۈشۈرۈش، تاش ئېتىش قاتارلىق ئىشلارنى ئىلگىرى — كېيىن قىلىپ قويغان كىشىلەرنىڭ سورىغان سوئالغا: «گۇناھ يوق» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

43. قايتىش تاۋابنى نەھرى كۈنى قىلىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

824. ئابدۇللاھ ئىبنى رۇفەيئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەس ئىبنى مالىكتىن سوراپ: ماڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىلگەن نەرسەگىنى خەۋەر قىلغىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرۋىيە كۈنى (زۇلھەججىنىڭ 8-كۈنى) پېشىن ۋاقىت نامىزىنى قەيەردە ئوقۇيتتى؟ دېدىم. ئەنەس: مىنادا ئوقۇدى، دەپ جاۋاب بەردى. نەھرى (مىنادىن قايتىش) كۈنى ئەسر نامىزىنى قەيەردە ئوقۇيتتى؟ دېدىم. ئەنەس: ئەبتەھدە ئوقۇدى، دەپ ئاندىن: سېنىڭ ئەمرلىرىڭ قىلغىنىدەك قىلغىن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

44. نەھرى كۈنى مۇھەسسەبكە چۈشۈش ۋاقىت ئۇنىڭدا نامازئوقۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

825. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ چىقىشى ئاسان بولۇشى ئۈچۈن، ئوگاي چىقالايدىغان جايغا چۈشەتتى (ئەبتەھنى دېمەكچى).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

826. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبتەھ ھەج ئىشلىرىدا ئالاھىدە نۇرۇن ئەمەس، پەقەت ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چۈشكەن جايدۇر. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

827. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەھرى كۈنى ئەتىگىنى مىنادا تۇرۇپ: «بىز ئەتە بەنى كىنانە كۇفرىلىقتا قەسەم قىلىشقان يەردىكى جىلغىغا چۈشىمىز، (ئۇ جاي مۇھەسسەبدۇر)»، دېگەن. مۇھەسسەب بولسا قۇرەيش ۋە كىنانە قەبىلىسى، بەنى ھاشىم ۋە بەنى ئابدۇلمۇتتەلىب ياكى بەنى مۇتتەللىب قەبىلىسى ئۇستىدىن ئۆزلىرىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تاپشۇرۇپ بەرگەنگە قەدەر، ئۇلار بىلەن تۇي قىلماسلىققا، سودا-سېتىق قىلماسلىققا قەسەم قىلىشقان جايدۇر. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

45. تەشرىق كېچىلىرى (زۇلھەجنىڭ 11-، 12-، 13- كېچىلىرى) مىنادا قونۇش ۋە ھاجىلارنى سۇغىرىدىغان كىشىلەرنى مىنادىن كېتىشكە رۇخسەت قىلىشنىڭ ۋاجىبلىقى توغرىسىدا

828. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزىنىڭ ھاجىلارنى سۇ بىلەن تەمىنلەش ئۈچۈن مىنا كېچىلىرى مەككىدە قونۇشقا رۇخسەت سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا رۇخسەت بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

46. قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى، تېرىسىنى ۋە يۇڭىنى سەدىقە قىلىش توغرىسىدا

829. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆزىنىڭ قۇربانلىقىنى قىلىپ قويۇشنى ۋە ئۇ قۇربانلىق گۆشىنىڭ ھەممىسىنى ۋە تېرىسىنى، يۇڭىنى تەقسىم قىلىشنى، قاسساپقا

قۇربانلىقنىڭ ھېچقانداق نەرسىسىنى يەرمەسلىكنى بۇيرۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

47. قۇربانلىق تۆگىنى باغلاپ ئۆره تۇرغۇزغان ھالەتتە بۇغۇزلاش توغرىسىدا

830. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئۆزىنىڭ تۆگىسىنى بوغۇزلاش ئۈچۈن چۆكتۈرگەن كىشىنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئۇنى باغلاپ ئۆره تۇرغۇزغان ھالەتتە بوغۇزلىغىن، بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدۇر، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

48. ھەرەمگە بېرىشنى خالىمىغان كىشىنىڭ قۇربانلىقنى باشقىلاردىن ئەۋەتىشىنىڭ مۇستەھەبلىكى، ھەدىيىگە يىپ توقۇپ قويۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى، ھەدىيىنى ئەۋەتكۈچىنىڭ ئېھرام باغلىغۇچى بولمايدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭغا شۇ سەۋەبتىن ھېچ نەرسە ھارام بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

831. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسىنىڭ بەلگە يىپىنى ئۆز قولۇم بىلەن توقۇپ بەردىم. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگىسىگە ئېسىپ قويۇپ، ئۇنى بەلگە قىلىپ، ئۇنى ھەرەمگە ئەۋەتەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھالال بولغان نەرسىلەرنىڭ ھېچقايسىسى ھارام سانالمىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

832. زىياد ئىبنى ئەبۇ سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا: ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قۇربانلىقنى ھەرەمگە ئەۋەتىشىتكەن ئادەمگە ئۇنىڭ قۇربانلىقى بوغۇزلانغانغا قەدەر ھاجىلارغا ھارام بولغان نەرسە ھارام بولىدۇ، دەۋاتقانلىقى توغرىسىدا خەت يازدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېدى: ئىبنى ئابباس ئېيتقانىدەك

ئەمەس، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇربانلىقىنىڭ بەلگە يىپىنى ئۆز قولۇم بىلەن توقۇپ بەردىم، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆز قولى بىلەن ئېسىپ مېنىڭ دادام ئارقىلىق ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇربانلىق بوغۇزلانغانغا قەدەر ئاللاھ ھالال قىلغان نەرسە هارام بولمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

49. قۇربانلىق ئۈچۈن هەدىيە قىلىنغان تۆگىنى ئۇنىڭغا موهتاج بولغان كىشىنىڭ ئۇنى مىنىشىنىڭ دۇرۇسلىقى توغرىسىدا

833. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇربانلىق قىلىنىدىغان تۆگىنى هەيدەپ كېتىۋاتقان ئادەمنى كۆرۈپ: «ئۇنى مىنىۋالغىن» دېدى. ئۇ ئادەم: بۇ قۇربانلىق قىلىنىدىغان تۆگە، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى مىنىۋالغىن» دېدى. ئۇ ئادەم: بۇ قۇربانلىق قىلىنىدىغان تۆگە، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچىنچى قېتىمدا: «ۋاي ساڭا، ئۇنى مىنىۋالغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

834. ئەنەس رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇربانلىق قىلىنىدىغان تۆگىنى هەيدەپ كېتىۋاتقان ئادەمنى كۆرۈپ: «ئۇنى مىنىۋالغىن» دېدى، ئۇ ئادەم: بۇ قۇربانلىق قىلىنىدىغان تۆگە، دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى مىنىۋالغىن» دېدى، ئۇ ئادەم: بۇ قۇربانلىق قىلىنىدىغان تۆگە، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى مىنىۋالغىن»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

50. ۋىدالىشىش تاۋاپىنىڭ ۋاجىبلىقى ۋە ئۇنىڭ هەيزدار ئاياللاردىن ساقىت بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

835. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر تاۋاپىنىڭ ئەڭ ئاخىرى بەيتۇللاھ بولۇشقا بۇيرۇلدى، لېكىن ئۇ هەيزدار

ئايالىلاردىن ساقىت قىلىندى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

836. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى رەسۇلۇللاھ ھۇيەينىڭ قىزى سەفىيە ھەيزدار بولۇپ قاپتۇ، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ بىزنىڭ يولغا چىقىشىمىزغا توسالغۇ بولۇشى مۇمكىن، ئۇ سىلەر بىللەن تاۋاپ قىلمىغانمىدى؟» دەپ سورىدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا يولغا چىقىڭ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

837. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مىنادىن قايتىش كېچىسى سەفىيە ھەيزدار بولۇپ قاپتۇ، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: مەن سىلەرنى يولغا چىقىشتىن توسۇپ قويارمەنمۇ، دەپ ئويلاۋاتىمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئايىپاڭباش، نەھرى كۈنى تاۋاپ قىلغانمىدىڭ؟» دەپ سورىدى. سەفىيە «ھەئە» دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «سىزمۇ يولغا چىقىڭ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

51. ھاجىلارنىڭ ۋە ئۇلاردىن باشقىلارنىڭ كەئبىگە كىرىشى ۋە ئۇنىڭ ئىچىدە نامازغا ئوقۇش ۋە ئۇنىڭ ھەممە ئەتراپلىرىدا دۇئا قىلىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

838. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇسامە ئىبنى زەيد، بىلال ۋە ئوسمان ئىبنى تەلھە قاتارلىقلار بىلەن كەئبىگە كىردى. ئاندىن ئىشىكنى تاقىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئىچىدە تۇردى. مەن بىلال ۋاقتىتا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نېمە ئىش قىلدى؟ دەپ سورىدىم. بىلال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سول تەرىپىدە بىر تۈۋرۈك، ئوڭ تەرىپىدە يەنە بىر تۈۋرۈك، كەينىدە ئۈچ تۈۋرۈك بار ھالەتتە نامازغا تۇردى. ئاشۇ كۈنلەردە بەيتۇللاھتا ئالتە تۈۋرۈك بار ئىدى، دەپ جاۋاب بەردى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

839. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھقا كىرگەن ۋاقىتتا ئۇنىڭ ئەتراپىلىرىدا دۆئا قىلىپ ئۇنىڭدىن چىققانغا قەدەر نامازغا ئوقۇمىدى، ئاندىن چىققان ۋاقىتتا كەئىبنىڭ ئالدى تەرىپىدە ئىككى رەكئەت نامازغا ئوقۇپ: «بۇ قىبلىدۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

840. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبۇ ئەۋف مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرە ھەج قىلدى. بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىپ مەقامى ئىبراھىمنىڭ كەينىدە ئىككى رەكئەت نامازغا ئوقۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىللەن بىللە ئۇنىڭدىن خالايىقلارنى توساپ تۇرىدىغان كىشىلەر بار ئىدى. ئابدۇللاھقا بىر ئادەم كېلىپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەئىبگە كىردىمۇ؟ دەپ سورىدى. ئابدۇللاھ: ياق، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

52. كەئىبنى بۇزۇپ قايتىدىن بىنا قىلىش توغرىسىدا

841. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ماڭا: «سېنىڭ قەۋمىڭ كۇپرىدىن يېڭىلا قول ئۇزمىگەن بولسا، ئەلۋەتتە مەن بەيتۇللاھنى بۇزۇپ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇلىنىڭ ئۈستىگە بىنا قىلاتتىم، قۇرەيش ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ بىناسىنى تارايتىۋەتتى ۋە بەيتۇللاھقا ئارقا ئىشىك قىلدى» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

842. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «سىزنىڭ قەۋمىڭىز كەئىبنى سالغان ۋاقىتتا، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇلىغا سالماي قىسقارتىۋەتكەنلىكىنى بىلمەمسىز» دېدى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئۇنداقتا سىلى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇلىغا بىنا قىلسىلا بولمامدۇ؟ دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قەۋمىڭىز كۇپرىدىن يېڭىلا قول ئۇزمىگەن بولسا، ئەلۋەتتە شۇنداق قىلاتتىم» دېدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇشۇ سۆزنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاڭلىغان بولسا، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەجەرۋلئەسۋەدكە

ياندىشىدىغان ئىككى بۇلۇڭنى سۆيمەسلىكى پەقەت بەيتۇللاھنىڭ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆلىنىڭ ئۈستىگە قۇرۇلمىغانلىقىدىن، دەپ قارايمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

53. كەئبىنىڭ تېمى ۋە ئۇنىڭ ئىشكى توغرىسىدا

843. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن پارچە تام بەيتۇللاھنىڭ جۈملىسىدىنمۇ؟ دەپ سورىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە»، دەپ جاۋاب بەردى. مەن: نېمە ئۈچۈن ئۇلار ئۇنى بەيتۇللاھنىڭ ئىچىگە كىرگۈزمىدى؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىزنىڭ قوۋمىڭىزنىڭ خىراجىتى يېتىشمىدى» دېدى. مەن ئۇنىڭ ئىشكىنىڭ نېمە ئۈچۈن ئېگىزدە ئىكەنلىكىنى سورىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئۇنى قوۋمىڭ ئۆزلىرى خالىغان كىشىنى كىرگۈزۈش ۋە ئۆزلىرى خالىمىغان كىشىنى توسۇش ئۈچۈن ئېگىز قىلىۋالغان. ئەگەر سىزنىڭ قوۋمىڭ جاھىلىيەتكە يېقىن بولمىغان بولسا ۋە ئۇلارنىڭ قەلبىلىرىنىڭ ئىنكار قىلىشىدىن قورقمىغان بولسام، تامنى بەيتۇللاھنىڭ ئىچىگە كىرگۈزەتتىم ۋە ئىشىكىنى زېمىن بىلەن تەڭ قىلاتتىم».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

54. قېرىلىق، ئۆلۈم ۋە باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلى ھەج قىلالمىغان ئادەمگە ۋاكالىتەن ھەج قىلىش توغرىسىدا

844. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: فەزل رەسۇلۇللاھنىڭ كەينىگە مىنگەشكەنده، خەسئەم قەبىلىسىدىن بىر ئايال كەلدى. پەزلى ئۇ ئايالغا، ئۇ ئايال فەزلىگە قاراشقا باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فەزلىنىڭ يۈزىنى يەنە بىر تەرەپكە بۇرىۋەتتى. ئاندىن ئۇ ئايال: ئى رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ بەندىلىرىگە ھەج قىلىشنى پەرز قىلدى، مېنىڭ دادام بەك قېرىپ كەتتى، ئۇ تۆگىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرالمايدۇ، مەن ئۇنىڭ ئورنىدا ھەج قىلسام بولامدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

«بولىدۇ»، دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ۋىدالىشىش ھەجىدىكى ئىش.[1]

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

845. فەزل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ۋىدالىشىش ھەج يىلى خەسئەم قەبىلىسىدىن بىر ئايال رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ بەندىلىرىگە ھەج قىلىشنى پەرز قىلىپ بېكىتكەن، ئەمما مېنىڭ دادام يېشى چوڭىيىپ قالغان قېرى ئادەم، ئۇلاغ مىنىپ ماڭالمايدۇ، مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ھەج قىلسام بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «بولىدۇ»، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] تۆۋەندىكى: ﴿ئى پەيغەمبەر! ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى، پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن...﴾ (سۈرە ئەھزاب 59- ئايەتنىڭ بىر قىسمى)دىكى... ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن...﴾ دېگەن ئايەتنى ئىبنى ئابباس ئىزاھلاپ: بۇ، پۈركەنجنى يۈزىگە يېقىنلاشتۇرىدۇ، يۈزىنى ياپمايدۇ، دېگەن بولىدۇ، دېگەن (ئەبۇ داۋۇد سەھىھ سەنەد بىلەن تورلىغان). يەنە: ﴿... ناشقى زىننەتلىرىدىن باشقا...﴾ دېگەن ئايەتنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس، ئائىشە بىنتى ئەبۇ بەكرى، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر، ئەنەس ئىبنى مالىك، ئەبۇ ھۇرەيرە ۋە مىسۋەر قاتارلىق ساھابىلار: بۇ ئايەتتە كۆرسىتىلگىنى يۈز بىلەن قول، دېيىشكەن (ئىمام ئىبنى ئەبۇ شەيبە، ئىمام تاھاۋى، ئىمام بەيھەقى، ئىمام ئابدۇرەززاق، ئىمام ئىبنى ئەبۇ ھاتەم ۋە ئىمام ئىبنۇ ھەزم قاتارلىقلار تورلىغان).

ئەمما، ئىبنى ئابباسنىڭ: ﴿... پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن...﴾ دېگەن ئايەتنى ئىزاھلىغاندا بۇ، يۈزىنى يېپىپ پەقەت بىر كۆزىنىلا ئوچۇق قويىدۇ دېگەن ھەدىس مەۋزۇئ (توقۇلما).

ھەدىس شەرىفلەردە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللارغا تەبلىغ قىلىۋاتقاندا ئۇلار ئىچىدىن يارغاق يۈز بىر ئايال ئورنىدىن تۇردى. مۇسلىم تورلىغان.

بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! مەن سىلىگە ياتلىق بولسام، دېگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا تىكىلىپ بىر قارىۋېتىپ، بېشىنى تۆۋەن قىلدى. بۇخارى تورلىغان.

يۇقىرىقى ئايەتلەرنىڭ تەپسىرى ۋە ھەدىس شەرىفلەرگە ئاساسەن مۇھەددىس ئىمام نەۋەۋىي، مۇھەددىس ئىمام ئەلبانىي ۋە دوكتور يۇسۇف قەرەزاۋىي قاتارلىق مۇجتەھىد ئالىملار: ئاياللارنىڭ يۈزى ۋە قولىنى يېپىش پەرز ئەمەس، بەلكى مۇستەھەب سۈننەت، ئاۋازىمۇ ئەۋرەت ئەمەس، دەپ قاراشقان (شەرھۇ سەھىھىلمۇسلىمى، جىلىبابۇلمەرئەتىلمۇسلىمەتى ۋە ماھۇكمۇلھىجابى ۋەماھىيە ئەۋسافۇھۇ؟دىن).

55. ئادەمنىڭ ئۆمرىدە بىر قېتىم ھەج قىلىش پەرز قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

846. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن دېمىگەن ئىشنى سىلەر سۇرۇشتە قىلماڭلار (يىلتىزىنى كولىماڭلار)، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەر ئۆزىنىڭ پەيغەمبەرلىرىدىن (كۆپ) سوئال سوراپ، ئىختىلاپ قىلىشىپ ھالاك بولغان. ئەگەر مەن بىر ئىشتىن چەكلىسەم، سىلەر ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇڭلار (ياكى قىلماڭلار)، مەن بىر ئىشقا بۇيرۇسام كۈچۈڭلارنىڭ يېتىشىچە قىلىڭلار» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

56. ئايال كىشى ھەج قىلىش ئۈچۈن سەپەرگە چىقىقاندا تۇغقانلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا مېڭىش كېرەكلىكى توغرىسىدا

847. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى مەھرەم (ئېرى، ئاتىسى ۋە ئاكا ـ ئۇكىلىرى)سىز ئۈچ كۈنلۈك سەپەرگە چىقماسلىقى كېرەك».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

848. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھتىن تۇرت ئىشنى ئاڭلاپ ھەيران ھەم قايىل بولغانىدىم. بىرى، بىر ئايال كىشى يولدىشى ياكى ئاتىسى ۋە ئاكا ـ ئۇكىلىرى بىرگە بولماستىن ئىككى كۈنلۈك سەپەرگە چىقىشىغا بولمايدۇ... (ئىككىنچىسى دېيىلمەي قالغان) يەنە بىرى، مەسچىتى ھەرەم، مېنىڭ مەسچىتىم ۋە مەسچىتى ئەقسا، باشقا مەسچىتلەرگە ئالاھىدە سەپەر تەييارلىقى قىلىشقا بولمايدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

849. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھقا ئىشەنگەن، ئاخىرەتكە ئىشەنگەن

ئايال كىشى مەھرەمسىز بىركىچە ـ كۈندۈزلۈك سەپەرگە چىقسا بولمايدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

850. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئەر كىشى ئايال كىشى بىلەن يالغۇز قالماسلىقى كېرەك. ئايال كىشى مەھرەمسىز سەپەرگە چىقمىسۇن». بىر كىشى ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەن ماۋۇ، ماۋۇ غازاتلارغا قاتناشماقچى، ئايالىم ھەجگە بارسا بولامدۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سەن ئايالىڭغا ھەمراھ بولۇپ ھەجگە بارغىن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(850)پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: سەلەر ئۇلاغلىق ئايالىنىڭ ھىرە (ئىراقتىكى شەھەر)دىن يولغا چىقىپ، ئاللاھتىن باشقا كىشىدىن قورقماي كەئبىنى تاۋاپ قىلغانلىقىنى كۆرىسىلەر.[1] (بۇخارىي تۇپلىغان).

57. ھەج ياكى باشقا سەپەردىن قايتىپ كەلگەندە ئوقۇلىدىغان زىكرى-تەسبىھ توغرىسىدا

851. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ غازىتقا ياكى ھەج ۋە ئۆمرىگە بېرىپ قايتىپ كەلگەندە ھەر قېتىم يولدا بىرەر تۆپىلىكنى كۆرسە، ئۈنىڭغا چىقىپ مۇنداق دەيتتى: «ئاللاھتىن بۆلەك ھېچقانداق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوق يالغۇزدۇر، بارلىق ھوقۇق ۋە ماختاش ئاللاھقا مەنسۇپتۇر، ئۇ ھەممىگە قادىردۇر، (ئى ئاللاھ)، سېنىڭ دەرگاھىڭغا قايتىمىز، بىز ساڭا تەۋبە قىلىمىز ھەم ساڭا باش ئۇرىمىز، بارلىق ماختاش ئۈنىڭغا مەنسۇپ، ئۇ ئۆزىنىڭ ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ،

---

[1] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: بات ئارىدا ئۇلاغلىق ئايال ھىرەدىن مەھرەمسىز يولغا چىقىپ بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلالايدۇ. (ھاكىم تۇپلىغان) (يۇقىرىقى ھەدىسكە ئاساسەن ئىمام شافىئى: ئايال كىشىنىڭ بىر شەھەردىن يەنە بىر شەھەرگە سەپەر قىلىشىغا مەھرەمنىڭ رۇخسىتى بولۇشى، ئۇلار ئۇ ئايالىنىڭ بارىدىغان شەھىرىنىڭ تىنچ ئىكەنلىكىنى بىلىشى كېرەك. ئەگەر ئايال بارماقچى بولغان شەھەردە خاتىرجەملىك بار بولسا، بېرىپ ـ كېلىش ۋە تۇرۇش قاتارلىقلاردا مەسلەھەتلىشىپ بىر يەرگە كەلسە بولىدۇ، دېگەن).

مۆئمىنلەرگە يارىدەم بېرىپ، ئىتتىپاقداشلارنى يالغۇز ھالدا مەغلۇپ قىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

852. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ (دېيىشىچە): رەسۇلۇللاھ زۇلھۇلەيفەنىڭ ساھىلىدا تۆگىسىنى ئارام ئالدۇرغاچ، ئۇ يەردە نامازئوقۇغان. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ شۇنداق قىلاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

853. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ زۇلھۇلەيفىدىكى بەتنۇلۇادىدا ئارام ئالغاندا چۈشىدە بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا: «سەن بەرىكەتلىك بىر ساھىلدا تۇرۇۋاتىسەن» دېگەنىكەن. مۇسا ئىبنى ئۇقبە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى شۇ يەردە ئارام ئالغانىكەن دەپ، بىز سالىم بىلەن ئىبنى ئۆمەر تۆگىسىنى چۆكتۈرگەن ئورۇندا ئارام ئالاتتۇق، دېدى. بۇ يەر ئۇيمانلىقتىكى مەسچىتدىنمۇ پەستەرەك بولۇپ، يول ئوتتۇرىسىدىكى مەركىزىي بەلۋاغدا ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

58. دىنسىزنىڭ، يالىڭاچ كىشىنىڭ، بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىشنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكى توغرىسىدا

854. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ۋىدالىشىش ھەجىدىن ئىلگىرى قۇربانلىق كۈنى ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھنىڭ بۇيرۇقى بويىچە شۇ قېتىملىق ھەجگە يېتەكچىلىك قىلغانىدا، كىشىلەرگە مۇنداق جاكارلىدى: ئى كۆپچىلىك بۇنىڭدىن كېيىن دىنسىزنىڭ ھەج قىلىشىغا رۇخسەت يوق، يالىڭاچ كىشىنىڭ بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىشىغا رۇخسەت قىلىنمايدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

59. پەرز ۋە ئۆمرە ھەجى ۋە ئەرپات كۈنىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

855. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر قېتىملىق ئۆمرە ھەج يەنە بىر قېتىملىق

ئۆمرە ھەجگىچە بولغان ئارىلىقتىكى گۇناھلارنى يۇيمدۇ. سەممىيەت بىلەن قىلىنغان پەرز ھەجنىڭ ساۋابى جەننەتتىن ئىبارەت».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

856. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى قالايمىقان سۆز ۋە يامان ئىشلار بىلەن شۇغۇللانماي ھەج قىلسا، ئائىلىسىگە قايتىپ كەلسە، ئانىسىدىن يېڭى تۇغۇلغاندەك بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

60. مەككىگە كۆچۈپ كېلىش ۋە مەككىدىكى ئۆي - مۈلۈككە مراسخورلۇق قىلىش مەسىلىسى توغرىسىدا

857. ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ رەسۇلۇللاھتىن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! سەن مەككىدىكى ئۆيۈڭگە چۈشمەسەن؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ئەقىيل بىرەر ئۆي مىراس قالدۇرۇپ قويغانمىدى؟» دېدى. ئەقىيل بىلەن تالىب ئەبۇ تالىبنىڭ مال-مۈلۈكىگە مراسخور بولغان. جەئفەر مىراس ئالالمىغان، ئەلمۇ ھېچقانداق مال-مۈلۈككە مراسخورلۇق قىلمىغانىدى. چۈنكى، ئۇ ئىككىيلەن مۇسۇلمان، ئەقىيل بىلەن تالىب بولسا دىنسىز ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

61. پەرز ھەج ۋە ئۆمرە ھەجدىن كېيىن، مەككە ئاھالىسى بولمىغان كىشىلەرنىڭ مەككىدە ئۇچ كۈندىن ئارتۇق تۇرۇشىغا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

858. ئەلائ ئىبنى ھەزرەمى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مىنادىن قايتقان چاغدا، قايتىش تاۋاپىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، مۇھاجىرلار مەككىدە ئۈچ كېچە-كۈندۈز تۇرۇشقا بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

62. مەككىدە ئۇۋ ئۇۋلاش، ئوت – چۆپلىرىنى يۇلۇش، دەرەخلىرىنى كېسىشنىڭ ھارام ۋە چۈشۈپ قالغان نەرسىلەرنى جاكارلايدىغان كىشىدىن باشقا ئادەمنىڭ ئېلىشىنىڭمۇ ھارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا

859. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەككە پەتھى كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەدىنىگە ھىجرەت قىلىش ئاخىرلاشتى. بىراق، ياخشى نىيەت ۋە ئىسلامنىڭ بايرىقىنى ئېگىز قىلىش ئاخىرلاشمىدى. ئەگەر (ئىسلامغا ياخشىلىق قىلىشقا) تەييار بولۇڭلار. ئاللاھ ئاسمان زېمىننى يارىتقان كۈنى بۇ شەھەرده ئۇرۇش قىلىشنى ھارام قىلغان، ئاللاھ ھارام قىلغانلىق سەۋەبى، بۇ شەھەر قىيامەت قايىم بولغۇچە ھارام پېتى تورىۋېرىدۇ. مەندىن ئىلگىرى بۇ شەھەرده ھېچ كىشىگە ئۇرۇش قىلىشقا رۇخسەت قىلىنمىغان، ماڭىمۇ پەقەت كۈندۈزده بىر سائەتلا رۇخسەت بېرىلدى. بۇ يەرنىڭ تىكىنى يۇلۇنمايدۇ، شىكار قوغلانمايدۇ، چۈشۈپ قالغان نەرسىنى جاكارلايدىغان ئادەمدىن باشقىسى ئالمايدۇ، ئوت-چۆپى يۇلۇنمايدۇ، بۇلار، ئاللاھ ھارام قىلغانلىق سەۋەبى، بۇ شەھەر قىيامەت قايىم بولغۇچە ھارام پېتى تورىۋېرىدۇ دېدى». ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ! ئىزخىرنى يۇلساقمۇ بولامدۇ؟ ئۇنىڭ بىلەن ئۆيلىرىمىزنى ياسايمىز، ئوت تۇتاشتۇرىمىز دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىزخىرنى يولۇشقا بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

860. ئەبۇ شۇرەيھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەمر ئىبنى سەئىد مەككىگە ئۆمەك ئەۋەتىۋاتقان چاغدا، مۇنداق دېگەن: ئى ئەمر! فەتھى كۈنىنىڭ ئەتىسى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېگەن، قۇلىقىم بىلەن ئاڭلىغان، قەلبىمگە ئورنىتىۋالغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزلىگەن چاغدا ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەن بىر سۆزنى سىلىگە دەپ بېرىشىمگە رۇخسەت قىلسىلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتىپ بولغاندىن

كېيىن مۇنداق دېگەنىدى: «ئاللاھ مەككىنىڭ ھۆرمىتىنى قوغدىغان، ئىنسانلار قوغدىغان ئەمەس، ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان ھەر قانداق بىر ئادەمنىڭ مەككىدە قان تۆكۈشىگە بولمايدۇ، دەرىخىنى يۇلۇشقا بولمايدۇ، ئەگەر قانداق بىر كىشى مەككىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇرۇش قىلىش رۇخسەت قىلىنغانغۇ؟ دېسە، ئاللاھ پەيغەمبىرىگە رۇخسەت قىلدى، سىلەرگە رۇخسەت قىلمىدى، دەگىلار. ماڭا كۆندۈزنىڭ مەلۇم ۋاقىتلىرىدىلا رۇخسەت قىلىندىم. ئاندىن مەككىدە ئۇرۇش قىلىشنىڭ ھارامليقى ئىلگىرىكىدەكلا ئەسلىي ھالىتىگە قايتىپ كەلدى. سورۇنغا قاتناشقانلار كېلەلمىگەنلەرگە يەتكۈزسۇن». باشقىلار مەندىن: ئەمىر نېمە دېدى؟ دەپ سورىدى. ئەمىر ماڭا: ئى ئەبۇ شۇرەيھ، مەن سەندىن ئوبدان بىلىمەن، مەككە ئاسىنى، قاتىلنى ۋە ئوغرىنى پاناھىغا ئالمايدۇ، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

861. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەككە پەتھى كۈنى كىشىلەرنىڭ ئالدىدا ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتىپ بولۇپ، مۇنداق دېدى: «ئاللاھ مەككىنى پىل قوشۇنىدىن ساقلاپ قالدى. مەككىگە پەيغەمبىرىنى ھەم مۆئمىنلەرنى ئىگە قىلدى. مەندىن ئىلگىرىكى ھەر قانداق بىر ئادەمگە مەككىدە ئۇرۇش قىلىشقا رۇخسەت قىلىنمىغان. پەقەت ماڭا كۈندۈزنىڭ مەلۇم ۋاقىتلىرىدا رۇخسەت قىلىنغان ھەم مەندىن كېيىن ھەر قانداق بىرىگە رۇخسەت قىلىنمايدۇ. ئوۋ ئوۋلانمايدۇ، شوخا يۇلۇنمايدۇ، جاكارچىدىن باشقا ھەر قانداق ئادەمنىڭ چۈشۈپ قالغان نەرسىنى ئېلىشىغا بولمايدۇ. بىر كىشى ناھەق ئۆلتۈرۈلسە، ئۆلگۈچىنىڭ ئىگىسى ئىككى خىل ئەھۋالنى تاللىسا بولىدۇ: ياكى دىيەت (تۆلەم) ئالىدۇ، ياكى قىساس ئالىدۇ».

ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىزخىر دېگەن ئۆسۈملۈكنى ئۆزۈشكىمۇ بولمامدۇ؟ بىز ئۇنى ئۆيلىرىمىزنى يېپىشقا، قەبرىلەرنىڭ يوچۇقلىرىنى ئېتىشكە ئىشلىتەتتۇق، دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىزخىرنى ئۆزۈشكە بولىدۇ»، دېدى. يەمەنلىك ئەبۇ شاھ ئورنىدىن تۇرۇپ مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ بۇ سۆزلەرنى بىزگە يېزىپ بەرسىلە، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەبۇ شاھقا يېزىپ بېرىڭلار»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

63. ئىبراھىم باغلىمىغان كىشىنىڭ مەككىگە كىرىسە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

862. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەككە پەتھى يىلى رەسۇلۇللاھ بېشىغا بىر دۇبۇلغا كىيىپ مەككىگە كىردى، كىيىن دۇبۇلغىنى بېشىدىن ئېلىۋەتكەن چاغدا، بىر كىشى: ئىبنى خەتەل كەئبىنىڭ يوپۇغىغا ئېسىلىۋاپتۇ دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «ئۆلتۈرۈڭلار» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

64. مەدىنىنىڭ پەزىلىتى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇنىڭغا بەرىكەتلىك بولۇشىغا دۇئا قىلغانلىقى، مەدىنىدە ئوۋ ئوۋلاش، دەل-دەرەخلەرنى كېسىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

863. ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام مەككىنى چەكلەنگەن رايون قىلىپ بېكىتكەن ھەم ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇئا قىلغان، مەنمۇ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدەك مەدىنىنى چەكلەنگەن رايون قىلدىم ھەم مەدىنە ۋە ئۇنىڭ خەلقىنىڭ كەمچەنلىرى ۋە تارازىلىرىنىڭ بەرىكەتلىك بولۇشىغا دۇئا قىلدىم». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

864. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ تەلھەگە: «غۇلامىرىڭدىن مېنىڭ خىزمىتىمنى قىلالايدىغانلىرىدىن بىرەرسىنى ئەكېلىپ بەرگىن» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇ تەلھە مېنى كەينىگە مىنگەشتۈرۈپ ئېلىپ چىقتى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەگە چۈشسە شۇ يەردە خىزمىتىنى قىلاتتىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ، ساڭا سېغىنىپ، غەم-قايغۇدىن، ئاجىزلىق ۋە ھۆرۈنلۈقتىن، بېخىللىق ۋە قورقۇنچاقلىقتىن، قەرزگە بوغۇلۇپ قېلىپ، قەرز ئىگىلىرىنىڭ قەھىر قىلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن» دېگەن دۇئانى كۆپ ئوقۇيدىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدىم. مەن

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەيبەردىن قايتقۇچە خىزمىتىنى قىلىپ كەلگەنىدىم. خەيبەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەفىيىە بىنتى ھۇيەيىننى ئېلىپ قايتىپ كەلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەفىيىەنى خەيبەرنىڭ غەنىيمىتىدىن تاللۇۋالغانىدى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەفىيىەگە كىيىم كىيگۈزۈپ قويغانلىقىنى، ئاندىن كەينىگە مىنگەشتۈرۈۋالغانلىقىنى كۆردۈم. سەھبا دېگەن جايغا كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خورما ئۈمچى ئېتىپ ماڭا ئەۋەتىپ بەردى، مەن بىر مۇنچە ئادەملەرنى چاقىرىپ كەلدىم، ئۇلار يېيىشتى، بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەفىيىە بىلەن قىلغان تويى ئىدى. ئۇھۇد تېغى كۆرۈنگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ بىزنى ياخشى كۆرىدىغان، بىز ئۇنى ياخشى كۆرىدىغان تاغ» دېدى. مەدىنىگە كەلگەندە: «ئى ئاللاھ، مەدىنىنىڭ ئىككى تېغى ئوتتۇرىسىدىكى ھەممە نەرسىنى ئىبراھىم مەككىنى چەكلەنگەن رايون قىلغانىدەك، چەكلەنگەن رايون قىلىمەن، ئى ئاللاھ، مەدىنە ئەھلىنىڭ كەمچىلىرى ۋە تارازىلىرىغا بەرىكەت ئاتا قىلغىن» دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

865. ئاسىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەسنىڭ رەسۇلۇللاھ مەدىنىنى چەكلەنگەن (مۇقەددەس ھەرەم) قىلىپ بېكىتتىمۇ؟ دەپ سورىغانىدىم. ئەنەس: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پالانى يەردىن پالانى يەرگىچە چەكلەنگەن رايون قىلىپ بېكىتتى. چەكلەنگەن جايدىكى دەل-دەرەخلەرنى كېسىشكە بولمايدۇ. كىمكى ھەرەمدە جىنايەت ئۆتكەزسە، ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، دېدى.

ئاسىم يەنە: مۇسا ئىبنى ئەنەس ماڭا: كىمكى ھەرەمدە (مەدىنىدە) جىنايەتچىنى قانات ئاستىغا ئالسىمۇ... دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

866. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ! سەن مەدىنە خەلقىنىڭ كەمچەن ۋە تارازىلىرىغا بەرىكەت بەرگىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

867. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ، سەن مەدىنىلىكلەرگە مەككىلىكلەرگە ئاتا قىلغان بەرىكەتتىن ئىككى ھەسسە بەرىكەت ئاتا قىلغىن!». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

868. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پىششىق خىشتا ياسالغان مۇنبەرنىڭ ئۈستىدە نۇتۇق سۆزلىدى. مۇنبەرنىڭ ئۈستىدە قىلىچ بولۇپ، قىلىچقا بىر نەچچە ۋاراق ئېسىقلىق ئىدى، ئۇ نۇتقىدا مۇنداق دېدى: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز پەقەت ئاللاھنىڭ كىتابىنى ئوقۇيمىز، بۇ قەغەزلەردە نېمە باردۇ؟ دەپ ئۇنى ئاچتى، ئۇ قەغەزدە تۆلەمگە بېرىلىدىغان تۆگىلەرنىڭ ياش سانى يېزىلغانكەن ۋە مەدىنە ئەيىر تېغىدىن پالانى يەرگىچە چەكلەنگەن رايونىدۇر، كىمكى مۇشۇ رايوندا زۇلۇم قىلىدىكەن، ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتكۈل ئىنسانلارنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئاللاھ ئۇ كىشىنىڭ پەرز ۋە نەفلە ئىبادىتىنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئۇ قەغەزدە يەنە مۇسۇلمانلار ھامىيلىقىغا ئېلىشتا باراۋەردۇر، ئەگەر ئاددىي مۇسۇلمانمۇ، ھامىيلىقىغا ئالالايدۇ، كىمكى مۇسۇلمانىنىڭ ھامىيلىقىنى بۇزۇۋەتسە، ئاللاھنىڭ پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭ پەرز ۋە نەفلە ئىبادىتىنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئۇ قەغەزدە يەنە كىمكى خوجايىنىنىڭ رۇخسىتىسىز بىر قوۋمنى دوست تۇتىدىكەن، ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭ پەرز ۋە نەفلە ئىبادەتلىرىنى قوبۇل قىلمايدۇ، دېگەن سۆزلەر بار ئىكەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

869. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر مەن بۆكەننىڭ مەدىنىسىدا يايلىقىدا يايلاۋاتقانلىقىنى كۆرسەم، ئۇنى ئۇركۈتۈۋەتمەيتتىم.

رەسۇلۇللاھ مەدىنىدىكى ئىككى قارا تاش ئارىلىقىنى (بەلۋاغنى) «چەكلەنگەن رايون» دېگەنىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

65. مەدىنىدە ئولتۇراقلىششقا، قېينىچىلىققا بەرداشلىق بېرىشكە ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا

870. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بايان قىلىشىچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەپ دۇئا قىلاتتى: «ئى ئاللاھ، سەن بىزنى مەدىنىنى، مەككىنى ياخشى كۆرگەندەك ياكى ئۇنىڭدىنمۇ بەكرەك ياخشى كۆرىدىغان قىلغىن! مەدىنىدىكى تەپ كېسىلىنى جۇھفەگە يۆتكىۋەتكىن، ئى ئاللاھ! سەن بىزنىڭ چىڭ-تارازىلىرىمىزغا بەرىكەت ئاتا قىلغىن!».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

871. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەدىنىنىڭ ھەربىر كىرىش ئېغىزلىرىنى قوغدايدىغان پەرىشتىلەر بار، مەدىنىگە ۋابا كېسىلى بىلەن دەججال كىرمەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

872. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « مەن باشقا شەھەرلەردىن ئۈستۈن تۇرىدىغان بىر شەھەرگە ھىجرەت قىلىشقا بۇيرۇلدۇم، كىشىلەر ئۇ شەھەرنى يەسرىپ، دەپ ئاتىشىدىكەن، يەسرىپ - تۆمۇرچىنىڭ كۆيۈكى تۆمۇرنىڭ دېتىنى چىقىرىۋەتكەندەك، ياماندىن ئادەملەرنى قوغلايدىغان مەدىنە ئىدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

873. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئەئرابى مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلدى. ئۇ ئەئرابى مەدىنىدە تەپ كېسىلى بولۇپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، بەيئىتىمنى قايتۇرۇپ بەر، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىمىدى. كېيىن ئۇ ئادەم يەنە كېلىپ: بەيئىتىمنى قايتۇرۇپ بەر، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىمىدى. ئۇ ئادەم يەنە كېلىپ: بەيئىتىمنى قايتۇرۇپ بەر، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىمىدى. ئەئرابى چىقىپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەدىنە داتىنى چىقارغانىدەك، ساپ تۆمۈرنى تاۋلايدىغان كۆيۈككە ئوخشايدۇ» دېگەن. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

874. زەيىد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەدىنە بىر پاك زېمىن (تۇپراق)، ئوت كۈمۈشىنىڭ داشقاللىرىنى چىقىرىپ تاشلىغاندەك پاسكىنىچىلىقنى چىقىرىپ تاشلايدۇ». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

875. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەدىنە ئەھلىگە سۈيىقەست پىلانلىغان ئادەم تۇز سۇدا ئېرىگەندەك ئېرىپ كېتىدۇ».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

876. سۇفيان ئىبنى ئەبۇ زۇھەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «يەمەن پەتھ قىلىنىدۇ، بىر بۆلۈك ئادەملەر چارۋىلىرىنى ھەيدەپ، ئۆزىنىڭ ئاھالىسى ۋە ئۆزگە ئىتائەت قىلغان ئادەملەرنى ئېلىپ كېلىدۇ. ھالبۇكى، ئۇلار بىلسە، مەدىنە ئۇلارغا نىسبەتەن ياخشى. شام پەتھ قىلىنىدۇ. بىر بۆلۈك ئادەملەر چارۋىلىرىنى ھەيدەپ، ئۆزىنىڭ ئاھالىسى ۋە ئۆزگە ئىتائەت قىلغان ئادەملەرنى ئېلىپ كېلىدۇ. ھالبۇكى، ئۇلار بىلسە، مەدىنە ئۇلارغا نىسبەتەن ياخشى ئىدى. ئىراق پەتھ قىلىنىدۇ. بىر بۆلۈك ئادەملەر چارۋىلىرىنى ھەيدەپ، ئۆزىنىڭ ئاھالىسى ۋە ئۆزگە ئىتائەت قىلغان ئادەملەرنى ئېلىپ كېلىدۇ. ھالبۇكى، ئۇلار بىلسە، مەدىنە ئۇلارغا نىسبەتەن ياخشى ئىدى». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

877. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىشىلەر مەدىنە شەھرىنى شۇنچە ياخشى تۇرسىمۇ تاشلاپ قويۇشىدۇ. مەدىنىگە پەقەت ياۋايى ھايۋانلارلا كېلىدۇ. ئەڭ ئاخىردا كېلىدىغىنى مۇزەينە قەبىلىسىدىن ئىككى پادىچى. ئۇلار مەدىنىگە كېلىپ، پادىلىرىنى چاقىرىدۇ. پادىلىرىنىڭ، ياۋايىلىشىپ كەتكەنلىكىنى كۆرىدۇ. ئۇ ئىككىسى سەنىيەتۇل ۋەدا (جاي ئىسمى. ــ ت)غا كەلگەندە، دۇم چۈشۈپ ئۆلىدۇ».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

878. ئابدۇللاھ ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۆيۈم بىلەن مۇنبىرىمنىڭ ئارىسى جەننەتنىڭ باغچىسىدىن بىر باغدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

879. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۆيۈم بىلەن مۇنبىرىمنىڭ ئارىسى جەننەتنىڭ باغچىلىرىدىن بىر باغ، مېنىڭ مۇنبىرىم بولسا جەننەتتىكى كەۋسەر)نىڭ ئۈستىدە».— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

66. ئۇھۇد تېغىنىڭ سۆيۈملۈك تاغ ئىكەنلىكى توغرىسىدا

880. ئەبۇ ھۇمەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن تەبۇكتىن قايتىپ مەدىنىگە كېلەي دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «بۇ بولسا تابە(مەدىنە)! بۇ بولسا ئۇھۇد! بۇ تاغ بىزنى ياخشى كۆرىدۇ، بىزمۇ ئۇنى ياخشى كۆرىمىز!» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

67. مەككە بىلەن مەدىنىدە نامازنىڭ ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

881. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ مۇشۇ مەسچىتىمدە ئوقۇلغان بىر رەكئەت نامازنى باشقا مەسچىتتە ئوقۇلغان مىڭ رەكئەت نامازدىن ئارتۇق (ئەۋزەل)دۇر. مەسچىتىل ھەرەم بۇنىڭ سىرتىدا».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

882. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ مەسچىتكە يۈك-تاقىلىق زىيارەت قىلىپ بېرىشقا بولىدۇ. ئۇلار: ھەرەم مەسچىتى، مەدىنىدىكى پەيغەمبەر مەسچىتى، ئەقسا مەسچىتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

68. قۇبا مەسچىتى، ئۇنىڭدا ناماز ئوقۇش ۋە زىيارەت قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

883. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگىگە مىنىپ ياكى پىيادە مېڭىپ مەسچىتى قۇباغا بارغانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئون ئالتىنچى باب

نىكاھ

884. ئەلقەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئابدۇللاھ بىلەن مىنادا تۇرسام ئوسمان ئۇنىڭغا ئۇچراپ: ئى ئابدۇللاھ، مېنىڭ ساڭا ئازراق گېپىم بار، دېدى ۋە ئىككىسى خالىي بولۇشتى. ئوسمان: سېنىڭ ياشلىقىڭنى ئەسلىتىدىغان بىر قىز ئېلىپ بەرسەك قانداق؟ دېۋىدى، ئابدۇللاھ ئۆزىنى ئۇنىڭغا ئېھتىياجلىق ئەمەس دەپ ئويلاپ، مېنى كۆرسىتىپ: ئەلقەمە!، دېدى. مەن ئۇنىڭ قېشىغا بارسام ئۇ شۇنداق دەۋېتىپتۇ. ئەگەر دەيدىغىنىڭ مۇشۇ بولسا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ياشلار جامائەسى، سىلەردىن كىم تۇيي قىلىشقا قادىر بولالىسا، تۇيي قىلسۇن. كىم قادىر بولالمىسا، روزا تۇتسۇن. روزا تۇتۇش ئۇنىڭ شەھۋىتىنى كېسىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تېپىلغان.

885. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۈچ نەپەر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنىڭ ئۆيىگە كېلىپ رەسۇلۇللاھنىڭ ئىبادىتى ھەققىدە سوراشقا باشلىدى. ئۇلارغا ئېيتىپ بېرىلگەندە بولسا، ئۇنى ئاز كۆرۈپ قېلىپ: پەيغەمبەرگە نىسبەتەن بىز دېگەن كىم؟ ئاللاھ ئۇنىڭ ئىلگىرى-ئاخىر قىلغان گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلغان تۇرسا دېيىشتى.

ئۇلارنىڭ بىرى: مەن بولسام مەڭگۈ كېچىلىرى نامازغا ئوقۇيمەن، دېدى. يەنە بىرى: مەن ئۆمۈر بويى ئۈزۈلدۈرمەي روزا تۇتىمەن، دېدى. يەنە بىرى: مەن ئاياللارغا يېقىن يولىمايمەن، مەڭگۈ ئۆيلەنمەيمەن، دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىپ: «مۇنداق-مۇنداق سۆزلەرنى قىلغانلار سىلەرمۇ؟ بىلىپ قويۇڭلاركى، مەن خۇدادىن سىلەردىنمۇ بەكرەك قورقىمەن، بەك تەقۋادارمەن. مەن روزىمۇ تۇتىمەن ھەم تۇتمايمەن. نامازمۇ

ئوقۇيمەن ھەم ئۇخلايمەن. ئايالىلارغىمۇ ئۆيلىنىمەن. كىم مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرىسە، ئۇ مەندىن ئەمەس».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

886. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئوسمان ئىبنى مەزئۇنىنىڭ بويتاق ئۆتۈش قارىشىنى رەت قىلدى. ئەگەر ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلغان بولسا، بىز ئۆزىمىزنى ئاختا قىلمۇالغان بولاتتۇق.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1. مۇتئە نىكاھنىڭ رۇخسەت قىلىنغانلىقى، ئاندىن يەنە بىكار قىلىنغانلىقى ۋە قىيامەتكىچە چەكلىمىنىڭ قارار تاپقانلىقى توغرىسىدا

887. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن غازاتتا بىرگە بولغانىدۇق. بىزدە ئايالىلار يوق ئىدى. بىز رەسۇلۇللاھقا ئۆزىمىزنى ئاختا قىلمۇەتمەيمىزمۇ؟ دېگۈدۇق، بىزنى توستى ۋە شۇنىڭدىن كېيىن بىرەر كىيىم بەدىلىگە ئايالىلار بىلەن نىكاھلىنىشقا رۇخسەت قىلدى. ئاندىن: ﴿**ئى مۇئمىنلەر ئاللاھ سىلەرگە ھالال قىلىپ بەرگەن پاك نەرسىلەرنى ھارام قىلمۇالمىغىلار**﴾، دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

888. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ، سەلەمە ئىبنى ئەكۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: بىز قوشۇن ئىچىدە ئىدۇق، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام كېلىپ: «سىلەرنىڭ ئايالىلاردىن ۋاقتىلىق پايدىلىنىشىڭلارغا رۇخسەت قىلىندى. ئەمدى ۋاقتىلىق پايدىلىنىڭلار دېدى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

889. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەر كۈنى ئايالىلاردىن ۋاقتىلىق پايدىلىنىشتىن ۋە يەرلىك ئېشەكلەرنىڭ گۆشىنى يېيىشتىن توستى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. بىر ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئاتا تەرەپ ياكى ئانا تەرەپ هاممىسىنى بىللە نىكاهىغا ئېلىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

890. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئاتا تەرەپ هاممىسىنى ياكى ئانا تەرەپ هاممىسى بىر ئەرگە نىكاھ قىلىنمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

3. ئىبراھىم باغلىغۇچىنىڭ نىكاھلىنىشى، ئېغىز ئېچىشنىڭ مەكرۇھلىقى توغرىسىدا

891. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبراھىمدا تۇرۇپ مەيمۇنەنى نىكاھىغا ئالغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. قېرىندىشى ئېغىز ئاچقان يەرگە ئۇرۇخسەت قىلغان ياكى تەرك ئەتكەنگە قەدەر، يەنە بىر ئادەمنىڭ ئېغىز ئېچىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

892. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرىگلارنىڭ سودىسى ئۈستىگە سودا قىلىشىگلاردىن توستى. بىر كىشى قېرىندىشى ئېغىز ئاچقان يەرگە ئىلگىرى لايىق بولغان كىشى تەرك ئەتكەن ياكى رۇخسەت قىلغانغا قەدەر يەنە بىر كىشى ئېغىز ئاچمىسۇن (نىكاھلىنىشقا كىشى قويمىسۇن).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. تويلۇقسىز قايچا قۇدا بولۇشنىڭ قاتتىق يامانلىقى ۋە بۇ نىكاھنىڭ بىكار قىلىنىشى توغرىسىدا

893. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قايچا قۇدا بولۇشتىن توستى. قايچا قۇدا بولۇش دېگەن ئۆز ئارا تويلۇق ئالماستىن-بىر كىشى ئۆزىنىڭ قىزىنى باشقا بىر كىشىگە، ئۇنىڭمۇ قىزىنى نىكاھلاپ بېرىشنى شەرت قىلىپ نىكاھلاپ بېرىشنى كۆرسىتىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. نىكاھتىكى شەرتلەرگە ۋاپا قىلىش توغرىسىدا

894. ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «ۋاپا قىلىشقىلارغا ئەڭ ھەقلىق بولغىنى ئايالالارنىڭ جىنسىي ئەزاسىنى ئۆزۈڭلەرگە ھالال قىلىشتا قويۇلغان شەرتتۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. نىكاھ قىلغاندا چوكاندىن ئاغزاكى، قىزدىن سۈكۈت ئارقىلىق رۇخسەت ئېلىش توغرىسىدا

895. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تۇل ئايال كېڭەش قىلماستىن، قىز رۇخسىتىنى ئالماستىن ئەرگە بېرىلمەيدۇ». ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇ قىزنىڭ رۇخسىتى قانداق؟ دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «سۈكۈت قىلىش» دەپ جاۋاب بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

896. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، ئايالالاردىن ئۆز نىكاھىدا مەسلىھەت سورىلامدۇ؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ھەئە» دەپ جاۋاب بەردى. مەن قىزلاردىن مەسلىھەت سورالسا نومۇس قىلىپ جىم تۇرۇۋالىدۇ، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «سۈكۈت قىلغىنى رۇخسەت قىلغىنى» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ئاتىنىڭ كىچىك قىزىنى ئەرگە بېرىشى توغرىسىدا

897. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مېنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نىكاھىغا ئالغاندا ئالتە ياشتا ئىدىم. كېيىن بىز مەدىنىگە كۆچۈپ كېلىپ، ئىبنى ھارىسنىڭكىگە چۈشتۇق. ئاردا مەن تەپ كېسىلى بولۇپ قېلىپ، چاچلىرىم تۆكۈلۈپ كەتتى. كېيىن چاچلىرىم ئۇنۇپ گەردىنىمگە چۈشكۈدەك بولدى. (بىر كۈنى) مەن دوستلىرىم بىلەن ئىلەڭگۈچ ئويناۋاتسام ئانام ئۇممۇ رۇمان كېلىپ مېنى چاقىردى. مەن ئۇنىڭ مېنى نېمە قىلماقچى ئىكەنلىكىنى بىلمەستىنلا ئۇنىڭ قېشىغا كەلدىم. ئۇ مېنىڭ قولۇمدىن تۇتقانچە ئۆيىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا مېنى توختاتتى. مەن تېخىچە ھاسىراپ تۇراتتىم. ئاستا-ئاستا نەپسىم جايىغا چۈشتى، ئاندىن ئانام سۇ ئېلىپ يۈزۈم ۋە بېشىمنى يۇدى. ئاندىن ئۆيگە ئېلىپ كىردى. ئۆيدە ئەنسارىيلاردىن بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار خەيرى ـــ بەرىكەت بولسۇن، قۇتلۇق بولسۇن دېيىشتى. مېنى ئۇلارغا تاپشۇردى. ئۇلار مېنى جابدۇتتى. چاشكاھ ۋاقتىدا رەسۇلۇللاھنىڭ كېلىشى ماڭا بەكمۇ تاسادىپىي تۇيۇلدى. ئاندىن مېنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇشتى. مەن ئاشۇ كۈنلەردە توققۇز ياشتا ئىدىم①.

① ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. تويلۇق ئۇچۇن قۇرئان ئۆگىتىش، تۆمۈر ئۈزۈك ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەرسىلەرنىڭ ئاز ياكى كۆپ بولسۇن تويلۇقتا دۇرۇس بولىدىغانلىقى، بەش يۈز دىرھەمنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

898. سەھىل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، مەن ئۆزۈمنى سىلىگە

سىق بەلۋاغ رايونلىرىدا قىز ـــ ئوغۇللار بالىدۇر بالاغەتكە يېتىدۇ. تۆت يەسىل ئېنىق ئايرىلىپ تۇرىدىغان رايونلار بۇنىڭ سىرتىدا.

بېغىشلىغىلى كەلدىم، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ ئايالغا قاراپ باش-ئايىغىغا بىر قۇر سەپ سېلىۋەتكەندىن كېيىن، بېشىنى ساڭگىلىتىپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ھېلىقى ئايال رەسۇلۇللاھنىڭ ئۆزى ھەققىدە بىر نەرسە دېمىگەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇمۇ ئولتۇردى. رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرىدىن بىر كىشى قوپۇپ: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەگەر سېنىڭ ئۇ ئايالغا ئېھتىياجىڭ بولمىسا، ماڭا ئېلىپ بەرگىن، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «(ئۆيلەنگۈدەك) بىر نەرسەڭ بارمۇ؟» دېۋىدى، ئۇ: ئەزبىرايى خۇدا، ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بىر نەرسەم يوق، دەپ جاۋاب بەردى. رەسۇلۇللاھ: «ئۆيۈڭگە بېرىپ قاراپ باق، بىر نەرسە تاپالارسەنمىكىن» دېدى. ھېلىقى كىشى بېرىپ قايتىپ كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەزبىرايى خۇدا بىر نەرسە تاپالمىدىم، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «قاراپ باق، ئەگەر بىرەر تۆمۈر ئۈزۈك بولسىمۇ بولىدۇ» دېدى. ئۇ كىشى بېرىپ قايتىپ كېلىپ: ئەزبىرايى خۇدا، ئى رەسۇلۇللاھ بىر تال تۆمۈر ئۈزۈكمۇ تاپالمىدىم، لېكىن مېنىڭ ئىشتىنىمنىڭ يېرىمى (سەھلىنىڭ دېيىشچە، ئۇنىڭ يېپىنچىسى (ردا)مۇ يوق ئىكەن) ئۇنىڭ بولسۇن، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «ئىشتانىنى نېمە قىلىدۇ؟ سەن كىيسەڭ ئۇنىڭغا بىر نەرسە قالمايدۇ. ئۇ كىيسە ساڭا بىر نەرسە قالمايدۇ»، دېۋىدى. ئۇ ئادەم (شۇڭ بولۇپ) ئۇزاق ئولتۇرۇپ كەتتى. بىر دەمدىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ كەتمەكچى بولۇۋىدى، رەسۇلۇللاھ بۇنى كۆرۈپ ئۇنى چاقىرتتى. ئۇ كېلىۋىدى، رەسۇلۇللاھ: «قۇرئاندىن بىر نەرسە بىلەمسەن؟» دەپ سورىدى. ئۇ ئادەم پالانى سۈرىلەرنى بىلىمەن، دەپ بىر نەچچە سۈرىلەرنى ساناپ بەردى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇلارنى يادقا ئوقۇيالامسەن؟» دېۋىدى، ئۇ: «ھەئە»، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «بارغىن، سەن بىلگەن قۇرئان ھېسابىغا ئۇنى ساڭا تاپشۇردۇم»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

899. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋفنىڭ ئۈستىدە بىر سېرىقلىقنى كۆرۈپ: «بۇ نېمە؟» دەپ سورىدى. ئۇ: بىر ئۇرۇقچىلىك ئالتۇن بېرىپ بىر ئايالغا ئۆيلەندىم، دەپ جاۋاب بېرىۋىدى، رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ ساڭا بەرىكەت بەرسۇن، بىرەر قوي بىلەن بولسىمۇ زىياپەت قىلغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

10. ئۆز دېدىكىنى ئازاد قىلىپ ئاندىن نىكاھىغا ئالغانلىق پەزىلىتى توغرىسىدا

900. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەرگە ئاتلاندى. بىز بامداد نامىزىنى خەيبەرنىڭ يېنىدا سەھەر گوگۈمدا ئوتتۇق. ئاندىن رەسۇلۇللاھ ۋە ئەبۇ تەلھە ئېتىغا مىندى، مەنمۇ ئەبۇ تەلھەنىڭ ئارقىسىغا مىنگەشتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەر كوچىلىرىدا ئېتىنى قويۇۋەتتى. مېنىڭ تىزىم رەسۇلۇللاھنىڭ يوتىسىغا تېگىپ تۇراتتى. ئاندىن ئۇ يوتىسىنى ئېچىۋەتتى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يوتىسىنىڭ ئاقلىقىنى كۆرەلىدىم. يېزىغا كىرگىنىمىزدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ: «ئەللاھۇ ئەكبەر، خەيبەر خاراب بولىدىغان بولدى، بىز بىرەر قوۋمنىڭ يۇرتىغا چۈشسەك، ئاگاھلاندۇرۇلغانلارنىڭ ھالى ئەجەب يامان بولىدۇ» دەپ ئۈچ قېتىم ئېيتتى. ئەنەس يەنە مۇنداق دېدى: كىشىلەر ئىش-ھەرىكەتلىرىگە چىققاندا رەسۇلۇللاھنى كۆرۈپ، مۇھەممەد زور قوشۇن بىلەن كەپتۇ، دېيىشتى. بىز خەيبەرنى ھۇجۇم بىلەن ئىشغال قىلدۇق. ئەسىرلەر توپلاندى. دىھيە (كەلبى) كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! ماڭا ئەسىرلەردىن بىر قىز بەرگىن، دېۋىدى، رەسۇلۇللاھ: «بېرىپ بىر قىز ئېلىۋال» دېدى. ئۇ سەفىيە بىنتى ھۇيەينىنى ئالدى. كېيىن بىر كىشى كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! سەن دىھيەگە قورەيىز ۋە نەزىر قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ھويەيىنىڭ قىزى سەفىيەنى بېرىۋەتتىڭ، ئۇ پەقەت ساڭلا لايىق ئىدى، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇ قىزنى چاقىرىڭلار» دېۋىدى، ئۇ كەلتۈرۈلدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنى كۆرۈپ دېھيەگە: «ئەسىرلەردىن باشقا بىرسىنى ئالغىن» دېدى. ئەنەس ئېيتىدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۇنى ئازاد قىلىپ نىكاھىغا ئالدى.

سابىت ئەنەسكە: ئۇنىڭ تويلۇقى نېمە ئىدى؟ دېگەندە، ئەنەس: ئۆزى ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئازاد قىلدى ۋە نىكاھىغا ئالدى. يولغا چىققىنىمىزدا ئۇممۇ سۇلەيم ئۇنى رەسۇلۇللاھ ئۈچۈن جابدۇپ كېچىسى رەسۇلۇللاھقا يەتكۈزۈپ بەردى. ئەتىگىنى رەسۇلۇللاھ توي ئۆتكۈزدى.

رەسۇلۇللاھ: «كىمنىڭ يېنىدا بىر نەرسە بولسا ئېلىپ كەلسۇن» دېدى ۋە بىر تېرە داستىخاننى سېلىپ قويدى. كىشىلەر خورما، سېرىق ماي (بايان قىلغۇچى ئېيتىدۇ: تالقانىنمۇ تىلغا ئالغانىدەك قىلغان) قاتارلىقلارنى ئېلىپ كېلىشكە باشلىدى. ئاندىن ئۇلاردىن خورما ئۇمىچى قىلىنىدى. مۇشۇ رەسۇلۇللاھنىڭ توي زىياپىتى بولغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

901. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمنىڭ بىر دېدىكى بولۇپ، ئۇنىڭغا تەمنات بېرىپ، ياخشى تەربىيىلىسە، ئاندىن ئازاد قىلىپ نىكاھىغا ئالسا، ئۇنىڭغا ئىككى ئەجىر بولىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. رەسۇلۇللاھنىڭ زەينەپ بىنتى جەھشنى نىكاھىغا ئېلىشى، ھىجابنىڭ نازىل بولۇشى ۋە توي زىياپىتىنىڭ يولغا قويۇلۇشى توغرىسىدا

902. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىلىرىدىن ھېچ بىرىگە زەينەپكە قىلغانىدەك توي زىياپىتى قىلىپ بەرمىگەن. زەينەپكە بىر قوي بىلەن زىياپەت قىلغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

903. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەپ بىنتى جەھشنى ئالغاندا كىشىلەرنى چاقىرغانىدى. ئۇلار تائام يەپ بولۇپ پاراكىلىشىپ ئولتۇرۇشتى. رەسۇلۇللاھ قوپۇشقا تەمشەلگەندەك ھەرىكەت قىلسىمۇ، ئۇلار مىدىرلىمىدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ ئۆزى تۇرۇپ كەتتى. رەسۇلۇللاھنىڭ قوپقىنىنى كۆرۈپ بىر قىسىم كىشىلەر ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرۇپ كېتىشتى. ئەمما، ئۈچ كىشى ئولتۇرىۋەردى. رەسۇلۇللاھ كېلىپ كىرمەكچى بولۇۋېدى، ئۇلار يەنىلا ئولتۇرۇشتى. كېيىن ئۇلارمۇ كېتىپ قېلىشتى. مەن بېرىپ رەسۇلۇللاھقا ئۇلارنىڭ كېتىپ قالغانلىقىنى خەۋەر قىلدىم. رەسۇلۇللاھ كېلىپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى. مەن كىرمەك بولۇۋېدىم، پەردىنى چۈشۈرۈپ

ئالدىمنى توسۇپ قويدى. ئاندىن ئاللاھ: ﴿ **ئى مۆئمىنلەر، پەيغەمبەرنىڭ ئۆيىگە (رۇخسەت قىلىنماستىن) كىرمەڭلار** ﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

904. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن كىشىلەر ئىچىدە ھىجابنى ئەڭ ياخشى بىلىمەن، ئۇبەي ئىبنى كەئبمۇ مەندىن بۇ ھەقتە سورىغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەپ بىنتى جەھىش بىلەن بىرگە بولىدى. ئۇنى مەدىنىدە نىكاھلىغانىدى. كۈن چىققاندىن كېيىن كىشىلەرنى تاماققا تەكلىپ قىلدى. (زىيافەتتە) بىر قىسىم كىشىلەر چىقىپ كېتىپ بولغاندىن كېيىنمۇ بەزى كىشىلەر رەسۇلۇللاھ بىلەن ئولتۇرۇشۇۋەردى. ئاخىر رەسۇلۇللاھمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ يۈرۈپ كەتتى. مەنمۇ بىللە مېڭىپ ئائىشەنىڭ ھۇجرىسىنىڭ ئىشىكىگە كېلىپ توختىدۇق. كېيىن ئۇلار چىقىپ كېتىپ بولغاندۇ دەپ قايتىپ كەلسەك، ئۇلار تېخىچە ئۆز ئورنىدا ئولتۇرۇپتۇ. بىز ئىككىنچى قېتىم قايتىپ ئائىشەنىڭ ھۇجرىسىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كەلدۇق. كېيىن قايتىپ بارساق كىشىلەر كېتىپ بولغانكەن، رەسۇلۇللاھ مېنىڭ بىلەن ئۆز ئارىسىنى پەردە بىلەن توسۇۋەتتى ۋە ھىجاب ئايىتى نازىل قىلىندى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

905. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممۇ سۇلەيم تەرەپلەرگە ئۆتسە، كىرىپ سالام بېرىپ ئۆتەتتى. ئۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ زەينەپكە ئۆيلەنگەندە ئۈممۇ سۇلەيم ماڭا: رەسۇلۇللاھقا بىر نەرسە ھەدىيە قىلساق بوپتىكەن، دېدى. مەن ئۇنداقتا ھەدىيە قىلىڭ، دېدىم. ئۇ خورما، ياغ ۋە ئىرىمچىكلەر بىلەن بىر قازان ھەيسە (بىر خىل تاماق) ئېتىپ مەندىن ئەۋەتتى. مەن ئۇنى ئېلىپ بېرىۋىدىم، رەسۇلۇللاھ ئۇنى قويۇشقا بۇيرۇدى ۋە ماڭا بىر نەچچە كىشىنىڭ ئىسمىنى دەپ بېرىپ، ئۇلارنى ۋە ئۇنىڭدىن باشقا يەنە كىمنى ئۇچراتساڭ چاقىرغىن، دېدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تاپىلىغىنىنى ئورۇندىاپ قايتىپ كەلسەم، ئۆي ئىچى كىشىلەر بىلەن لىق تولۇپ كېتىپتۇ. رەسۇلۇللاھقا قارىسام، ئۇ قولىنى ھېلىقى تاماق ئۈستىگە قويۇپ ئاللاھ ئىرادە قىلغان بىر نەرسىلەرنى دەۋېتىپتۇ. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئۇلارنى ئوندىن-ئوندىن كېلىپ ھېلىقى تاماقنى يېيىشكە چاقىردى ۋە ئۇلارغا: «ئاللاھنىڭ

ئىسمىنى تىلغا ئېلىڭلار، ھەر كىم ئۆز ئالدىدىن يېسۇن»، دېدى. ئۇلارنىڭ قورساقلىرى تومپىيىپ كەتتى. ئاندىن ئۇلارنىڭ بەزىسى چىقىپ كەتتى، بەزىلىرى پاراڭ سېلىشىپ ئولتۇرۇۋەردى. مەن غەم قىلىشقا باشلىدىم. كېيىن رەسۇلۇللاھنىڭ ھۇجرىلار تەرەپكە چىقىپ كەتتى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئارقىسىدىن چىقىپ: ئۇلار كېتىپ قېلىشتى، دېدىم. ئاندىن رەسۇلۇللاھ قايتىپ كېلىپ ئۆيگە كىردى ۋە پەردىنى چۈشۈرۈۋەتتى. مەن ھۇجرا ئىچىدە تۇرسام رەسۇلۇللاھ: ﴿**ئى مۆئمىنلەر، پەيغەمبەرنىڭ ئۆيلىرىگە رۇخسەت قىلىنماستىن كىرمەڭلار، پەقەت تاماققا چاقىرىلغان ۋاقتىڭلاردىلا كىرىڭلار، (باشقا ۋاقىتلاردا رۇخسەت بىلەن كىرگەندە)، تاماقنىڭ پىشىشىنى كۈتۈپ ئولتۇرماڭلار، لېكىن چاقىرىلغاندا كىرىڭلارىۋ، تاماق يەپ بولغاندىن كېيىن تارقاپ كېتىڭلار، (تاماقتىن كېيىن) پاراڭ سېلىپ ئولتۇرماڭلار، بۇ (يەنى تاماقتىن كېيىن پاراڭ سېلىپ ئولتۇرۇش) پەيغەمبەرنى رەنجىتىدۇ، پەيغەمبەر (بۇنى ئېيتىشقا) سىلەردىن خىجىل بولىدۇ، ئاللاھ ھەق(نى ئېيتىش)تىن خىجىل بولمايدۇ، سىلەر پەيغەمبەرنىڭ ئايالىرىدىن بىر نەرسە سوراپ (ئالماقچى) بولساڭلار، پەردە (ھىجاب) ئارقىسىدىن سوراپ ئېلىڭلار.** ﴾ (سۈرە ئەھزاب 53- ئايەت). دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى.

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خىزمىتىنى ئون يىل قىلغانلىقىنى ئېيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

906. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن بىر كىم تۇيا زىياپىتىگە چاقىرىلسا، بارسۇن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

907. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: بىرىنشقا تېگىشلىكى (پېقىرلار) چەكلىنىپ، بارماسقا تېگىشلىكى چاقىرىلغان تۇيا زىياپەتنىڭ تاماملىرى ئەڭ يامان تاماملىرى، كىمكى چاقىرىلغان يەرگە بارمىسا، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسىگە ئاسىي بولىدۇ. مۇسلىم تۇپلىغان.

12. ئۇچ قېتىم تالاق قىلىنغان ئايال تاكى باشقا بىر ئەرگە تېگىپ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇپ، ئۇنىڭ نىكاھىدىن چىقىپ، ئىددىتى پۈتمىگۈچە تالاق قىلغان ئەرگە ھالال بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

908. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رىفائە قورەزىينىڭ ئايالى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: مەن رىفائەنىڭ نىكاھىدا ئىدىم، ئۇ مېنى تالاق قىلۋەتتى. تالاق قىلغاندىمۇ يېنىشقىلى بولمايدىغان تالاق قىلۋەتتى. كېيىن مەن ئابدۇراھمان ئىبنى زۇبەيرگە تەگكەنىدىم. ئەمما، ئۇنىڭ جىنسىي ئەزاسى چاپانىنىڭ پېشىغا ئوخشايدىكەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سىز رىفائەگە قايتىۋالسام دېمەكچىمۇ؟ ياق، سىز ئۇنىڭ، ئۇ سىزنىڭ ھەسەلچىكىڭىزنى تېتىمىغىچە، بۇ مۇمكىن ئەمەس» دېدى. ئەبۇ بەكرى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا ئولتۇراتتى. خالىد ئىبنى سەئىد ئىشىكتە رۇخسەت قىلىشنى كۈتۈپ تۇرغانكەن. ئۇ: ئى ئەبۇ بەكرى، ماۋۇ ئايالىنىڭ رەسۇلۇللاھ ئالدىدا ئاپئاشكارا دەۋاتقان سۆزلىرىنى ئاڭلاۋاتامسەن؟ دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

909. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئايالىنى ئۈچ تالاق قىلىپتۇ. كېيىن ئۇ ئايال قايتا ئەرگە تېگىپتۇ. ئاندىن ئۇ ئەرمۇ تالاق قىلىپتۇ. رەسۇلۇللاھتىن ئالدىنقىسىغا ھالال بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ياق، ئالدىنقىسىنىڭ ھەسەلچىكىنى تېتىمىغاندەك، ئىككىنچىسىنىڭمۇ ھەسەلچىكىنى تېتىمىغىچە ھالال بولمايدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئەر-ئايال بىرگە بولغاندا دېيىش مۇستەھەپ بولغان سۆز توغرىسىدا

910. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىلىپ قويۇڭلار، ئەگەر سىلەردىن بىر كىم ئايالى بىلەن

بىرگە بولغاندا، ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن (باشلايمەن)، ئى ئاللاھ شەيتاننى مەندىن ۋە ماڭا رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىدىن يىراق قىلغىن، دېسە ۋە شۇ قېتىمدا بالا تەقدىر قىلىنىپ تۆرىلىپ قالسا، شەيتان ئۇنىڭغا مەڭگۈ زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. ئايالىنىڭ مەقئىتىگە تاجاۋۇز قىلماستىن، ئالدى تەرەپ ياكى ئارقا تەرەپتىن يېقىنچىلىق قىلسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

911. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يەھۇدىيلار ئايالىنى ئارقا تەرەپتىن جىنسىي مۇناسىۋەت قىلسا، بالا ئالغاي تۇغۇلىدۇ، دېيىشەتتى. ﴿**ئايالىرىڭلار سىلەرنىڭ زىرائەتگاھىڭلار، زىرائەتگاھىڭلارغا خالىغانچە كېلىڭلار**﴾ دېگەن ئايەت مۇشۇ ھەقتە نازىل بولغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. ئۇرۇنىڭ كۆرپىسىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

912. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «بىر ئايال ئېرىنىڭ كۆرپىسىنى تاشلاپ، ئايرىم قونۇپ قالسا، ئېرىنىڭ كۆرپىسىگە قايتىپ كەلگۈچە مالائىكىلەر ئۇنىڭغا لەنەت ئوقۇيدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. ئەزل قىلىش توغرىسىدا

913. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بەنى مۇستەلىق غازىتىغا چىققىنىمىزدا بىر قىسىم ئەرەب ئەسىرلىرىگە ئېرىشتۇق. بىز ئايالالارنى سېغىنىپ قالغان، بويتاقلىق ئېغىر كەلگەندى، ئەمما بىزنىڭ ئەزل (ئىسپېرمىنى سىرتقا چىقىرىۋېتىش)

قىلغۇمىز بار ئىدى. ئەزلى قىلماقچى بولۇپ، ئارىمىزدا رەسۇلۇللاھ تۇرسا، سورىماستىن ئەزل قىلمىزمۇ؟ دېيىشتۇق ۋە رەسۇلۇللاھتىن سورىدۇق. رەسۇلۇللاھ: «قىلساڭلار ھېچنېمە بولمايدۇ، قىيامەت كۈنىگىچە ۋۇجۇدقا كېلىشى پۈتۈلگەن جانلىق دۇنياغا كەلمەي قويمايدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

914. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەسرلەرگە ئېرىشكەنىدۇق، بىز ئەزل قىلاتتۇق. رەسۇلۇللاھتىن سورىساق، ئۇ: «شۇنداق قىلمۇاتامسىلەر» دەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلىۋېتىپ «قىيامەتكىچە ۋۇجۇدقا كېلىشى تەقدىر قىلىنغان جان كەلمەي قويمايدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

915. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: قۇرئان نازىل بولۇۋاتقان مەزگىلدىمۇ بىز ئەزل قىلاتتۇق (يەنە بىر رىۋايەتتە: بۇ ئىش رەسۇلۇللاھقا يەتكەنده، بىزنى بۇ ئىشتىن چەكلىمىگەن ئىدى، دېيىلگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئون يەتتىنچى باب

ئېمىلداشلىق

1. بىر قورساق تۇغقانغا هارام بولغان نەرسە، ئېمىلداشقىمۇ هارام بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

916. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئائىشەنىڭ ئۆيىدە تۇرغاندا، ئۇ بىر كىشىنىڭ هەقسەنىڭ ئۆيگە كىرىشكە رۇخسەت سوراۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاه، مەن ئۇنى يالانمىكىن دەيمەن (هەقسەنىڭ دادا تەرەپ ئېمىلداش تاغىسى)، دېدىم. ئائىشە يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئى رەسۇلۇللاه، بۇ كىشى سېنىڭ ئۆيۈڭگە كىرىشكە رۇخسەت سوراۋاتىدۇ، دېسەم، رەسۇلۇللاه: «ئۇ يالانىدەك قىلىدىغۇ؟ (هەقسەنىڭ ئېمىلداش دادا تەرەپ تاغىسى)» دېدى. ئائىشە يەنە مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەگەر يالانى (ئائىشەنىڭ دادا تەرەپ ئىملەدەش تاغىسى) هايات بولغان بولسا، مېنىڭ قېشىمغا كىرسە دۇرۇس بولارمىدى، دېسەم، رەسۇلۇللاه: «هەئە، بىر قورساق تۇغقانغا هارام بولغان نەرسە ئېمىلداشقىمۇ هارام بولىدۇ» دېدى.[1]

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورۋىلىغان.

---

[1] بالىنىڭ سۈت ئېمىش ۋاقتى (ئىككى ياش ئىچىدە)دا بىر ئايالدىن ئۈچ يۈتۈم سۈت ئىچكۈچى (ئەمگۈچى) ئىككىسى ئارىسىدا ئىملەداشلىق مۇناسىۋىتى تىكلىنىدۇ. ئوخشاش بىر سۈت ئانىسى باققان ئىككى ئۆزئارا ئىملەداش قېرىنداش ياكى ئىملەداش هەدە ـ سىڭىل دەپ ئاتىلىدۇ. ئۆزئارا توي قىلىشقا بولمايدۇ.

2. ئەرنىڭ ئىسپېرمىسىدىن ئېمىلداشلىقنىڭ هارام بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

917. ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇا مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ قوئەيسىنىڭ قېرىندىشى ئەفلەھ هىجاب ئايىتى نازىل بولغاندىن كېيىن مېنىمغا كىرىشكە رۇخسەت سورىغاندى. مەن رەسۇلۇللاهنىڭ رۇخسىتىنى ئالماستىن، رۇخسەت قىلالمايمەن. چۈنكى، مېنى ئۇنىڭ قېرىندىشى ئەبۇ قوئەيس ئەمەس ئەبۇ قوئەيسىنىڭ ئايالى ئېمىتكەن دېدىم. رەسۇلۇللاھ كىرىۋىدى، مەن ئۇنىڭغا: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ قوئەيسىنىڭ قېرىندىشى ئەفلەھ كىرىشكە رۇخسەت سورىۋېدى، مەن سەندىن رۇخسەت ئېلىپ بولۇپ ئاندىن رۇخسەت قىلاي دەپ ئۇنمىدىم، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «تاغىڭىز تۇرسا نېمە سەۋەبتىن رۇخسەت قىلمىدىڭىز؟»، دېۋىدى، مەن: «ئى رەسۇلۇللاھ، مېنى ئەركىشى ئەمەس، ئەبۇ قوئەيسىنىڭ ئايالى ئېمىتكەن دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلىڭ، ئۇ دېگەن سىزنىڭ تاغىڭىز، هەي بايقۇش!» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

918. ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇا مۇنداق دەيدۇ: ئەفلەھ مېنىڭ قېشىمغا كىرىشكە رۇخسەت سورىۋىدى، مەن رۇخسەت قىلمىدىم. ئۇ: مەن تاغىڭىز تۇرسام، مەندىنمۇ قاچامسىز؟ دېۋىدى، مەن: قانداقسىگە؟ دېسەم، ئۇ: سىزنى مېنىڭ قېرىندىشىمنىڭ ئايالى قېرىندىشىمنىڭ سۈتى بىلەن ئېمىتكەنىدى، دېدى. مەن بۇ توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھتىن سورىسام، رەسۇلۇللاھ: «ئەفلەھ راست ئېيتىدۇ، ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلىڭ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئېمىلداش قېرىندىشىنىڭ قىزىنى نىكاهلىغا ئېلىشنىڭ هارامليقى توغرىسىدا

919. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام هەمزىنىڭ قىزى هەققىدە: «ئۇ ماڭا هالال بولمايدۇ، نەسەب

جەھەتتە ھارام بولغان نەرسە، ئىمىلداشلىق تەرەپتىنمۇ ھارام بولىدۇ. ئۇ دېگەن مېنىڭ ئىمىلداش قېرىندىشىمنىڭ قىزى» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. بېقىۋالغان قىز ۋە ئايالىنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ ھارامليقى توغرىسىدا

920. ئۇممۇ ھەبىبە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ سۇفيانىنىڭ قىزىغا مەيلىڭ بارمۇ؟ دېگىنىدە، ئۇ: «نېمە قىلىمەن؟» دېدى. مەن: نىكاھىڭغا ئالغىن، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ياقتۇرامسىز؟» دېدى. مەن: مەن سېنىڭ بىرىنچى ئايالىڭ ئەمەس، مەن ئۈچۈن ساڭا شېرىك بولىدىغانلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى ھەمشىرەم بولىدۇ، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئۇ ماڭا ھالال بولمايدۇ» دېدى. مەن: ئاڭلىشىمچە، ئۇنىڭغا كىشى قويۇپسەن، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇممۇ سەلەمەنىڭ قىزىنى دېمەكچىمۇسىز؟» دېدى. مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر مېنىڭ بېقىۋالغان قىزىم بولمىغان تەقدىردىمۇ ئۇ ماڭا ھالال بولمايتتى. مېنى ۋە ئۇنىڭ ئاتىسىنى سۈۋەيبە ئىمىتكەن، ماڭا قىزلىرىڭلارنى ۋە ھەمشىرىلىرىڭلارنى سايە قىلماڭلار» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. ئىمىلداشلىق ـ سۈت بىلەن ئوزۇقلىنىش دەۋرىدە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

921. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ يېنىمدا بىر كىشى بار ھالەتتە رەسۇلۇللاھ كىرىپ كەلدى ۋە: «ئى ئائىشە، بۇ كىم؟» دەپ سورىدى. مەن: ئىمىلداش قېرىندىشىم، دەپ جاۋاب بېرىۋىدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئى ئائىشە، دىققەت قىلىڭلار، قېرىنداشلىرىڭلار كىم؟ ئىمىلداشلىق دېگەن سۈت بىلەن ئوزۇقلىنىش مەزگىلىدە بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. بالىنىڭ كۆرپىگە مەنسۇپ ئىكەنلىكى ۋە شۇبھىلەردىن ساقلىنىش توغرىسىدا

922. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس ۋە ئابدۇ ئىبنى زەمئە بىر ئوغۇل ھەققىدە داۋالىشىپ قالدى. سەئىد: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇ قېرىندىشىم ئۇتبە ئىبنى ئەبۇ ۋەققاسنىڭ ئوغلى، ئۇ ماڭا: ئۇنى مېنىڭ ئوغلۇم دەپ تەۋسىيە قىلغانىدى، ئۇنىڭ ئوخشىشىپ كەتكەنلىكىگە قارا، دېدى. ئابدۇ ئىبنى زەمئە: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇ مېنىڭ قېرىندىشىم، ئاتامنىڭ دېدىكىدىن ئاتامنىڭ كۆرپىسىگە تۇغۇلدى، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قاراپ، ئۇتبەگە ئوخشاشلىقىنى بايقىدى. ئاندىن: «ئى ئابدۇ، ئۇ ساڭا مەنسۇپ، بالا كۆرپىگە مەنسۇپ بولىدۇ، پاھىشە تاش-كېسەك قىلىنىدۇ، ئى زەمئەنىڭ قىزى سەۋدە، ئۇنىڭدىن ئۆزىگىزنى تارتىڭ» دېدى. سەۋدە ئۇنى پەقەتلا كۆرمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

923. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «بالا كۆرپە ئىگىسىگە مەنسۇپ» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. قىياپەتچىلەرنىڭ بالىنى ئىسپاتلاش خىزمىتى توغرىسىدا

924. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى رەسۇلۇللاھ ناھايىتى خۇشال ھالدا يېنىمغا كىرىپ كەلدى ۋە مۇنداق دېدى: «ئى ئائىشە، قارىمامسەن، مۇجەززىز مۇدلىجى كىرىپ ئۇسامە ۋە زەيد ئاتا-بالىنى كۆردى. ئۇلارنىڭ ئۇستىگە رەخىت يېپىلغان بولۇپ، پۇتلىرى ئېچىلىپ قالغان ئىدى. مۇجەززىز: بۇ پۇتلارنىڭ بىرى يەنە بىرىدىن تۆرەلگەنكەن، دېدى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. توي كېچىسىدىن كېيىن قىز-چوكانلارنىڭ ئېرىنى تۇرغۇزۇشقا هەقلىق بولىدىغان ۋاقىتنىڭ مىقدارى توغرىسىدا

925. ئەنەس رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى چوكان ئۇستىگە قىز ئالسا، قىز يېنىدا يەتتە كۈن تۇرۇش سۈننەتتۇر، ئاندىن ئۆۋەت بويىچە بولىدۇ، ئەگەر قىز ئۇستىگە چوكان ئالسا، ئۈنىڭ يېنىدا ئۈچ كۈن تۇرىدۇ، ئاندىن ئۆۋىتى بويىچە بولىدۇ. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. ئايالالار ئارىسىدا تەقسىمات قىلىش ۋە كۈندۈز بىلەن قوشۇپ هەر بىرىنىڭ بىر كېچە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

926. ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنها مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاهقا ئۆزىنى بېغىشلىغان ئايالالارغا كۈندەشلىك قىلاتتىم ۋە ئايال دېگەنمۇ ئۆزىنى هەدىيە قىلامدۇ؟ دەيتتىم. ئاللاه تائالا: ﴿**ئايالىرىڭنىڭ خالىغىنىڭنى ئۆۋىتىنى ئارقىسىغا سۈرسەڭ، خالىغىنىڭ بىلەن (ئۆۋىتىدىن باشقا ۋاقىتتا) بىر يەردە بولساڭ بولۇۋېرىدۇ، (ۋاقىتلىق) ئايرىلىپ تۇرغان ئايالىرىڭدىن بىرى بىلەن هەمتۆشەك بولماقچى بولساڭ، ساڭا هېچ گۇناه يوقتۇر...**﴾ ئايىتىنى نازىل قىلغاندىن كېيىن مەن: قارىشىمچە پەرۋەردىگارىڭ سېنىڭ ئارزۇيىڭنى قاندۇرۇشقا ئالدىرايدىكەن، دېدىم.

10. ئايال كىشىنىڭ ئۆز نۆۋىتىنى كۈندىشىگە ئۆتۈنۈشىنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكى توغرىسىدا

927. ئەتاۋ رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئابباس بىلەن سەرىپ دېگەن جايدا مەيمۇنە رەزىيەللاهۇ ئەنهانىڭ جىنازىسىغا هازىر بولغانلىقىدۇق (قاتناشقانلىقىدۇق). ئىبنى ئابباس: بۇ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ رەپىقىسى، جىنازىنى كۆتۈرگىنىگلاردا سىلىق مېڭىگلار،

چايقاپ سىلكىتمەكلار، رەسۇلۇللاھنىڭ توققۇز ئايالى بولۇپ، رەسۇلۇللاھنىڭ كېچىلىرى سەككىزىگە تەقسىم قىلىناتتى، (بۇ) بىرسىگە تەقسىم قىلىنمايتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. دىندار ئايالنى ئېلىشنىڭ (ئۆيلىنىشنىڭ) مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

928. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى تۆت نەرسە ئۈچۈن نىكاھلىنىدۇ: مېلى، نەسەبى، ھۆسۈن ـ جامالى ۋە دىنى. دىندارغا ئېرىشكىن، بەرىكەت تاپسەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

929. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئۆيلەندىم، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «نېمە ئالدىڭ؟» دەپ سورىدى. مەن: چوكانغا ئۆيلەندىم دېگەندىم، رەسۇلۇللاھ: «قىز ئالغان بولساڭ، ئۇ سېنى ئويناتسا، سەن ئۇنى ئويناتساڭ نېمىدېگەن ياخشى ئىدى ـ ھە؟!»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

930. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاتام تۇغىمىپ، يەتتە يېكى توققۇز قىزى ماگا قالدى. كېيىن مەن بىر چوكانغا ئۆيلەندىم. رەسۇلۇللاھ ماگا: «جابىر، ئۆيلەندىڭمۇ؟» دېگەندى، مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. رەسۇلۇللاھ: «قىزمۇ؟ چوكانمۇ؟» دەپ سورىدى. مەن: چوكان دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «سەن بىلەن ئويناشسىپ، كۈلۈشىدىغان قىز ئالساڭ بولماسمىدى» دېگەندى، مەن: دادام ئۆلۈپ كېتىپ قىزلىرى قېلىپ قالدى، ئۇلارغا ئوخشىرى ئېيتقاندەك بىرىنى قوشۇشنى لايىق كۆرمىدىم. (چۈنكى، ئۇلار تەجرىبىسىز كېلىدۇ). شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارغا قارايدىغان، ئىشلىرىنى تۈزەيدىغان خوتۇن ئالدىم، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ بەرىكەت بەرسۇن» ياكى «ياخشى بوپتۇ»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

931. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن غازاتتا بىرگە بولغانىدىم، قايتاشىمىزدا مەن بىر ئاستا ماگىدىغان تۆگىگە

مېنىپ ئالدىدىراق ماڭدىم. ئۇشتۇمتۇت ئارقامدىن بىر ئاتلىق يېتىشىۋالدى، قارىسام، رەسۇلۇللاھ ئىكەن، رەسۇلۇللاھ ماڭا: «نېمىگە ئالدىرايسەن» دەپ سوردى. مەن: يېگىدىن ئۆيلەنگەنىدىم، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «قىز ئالدىڭمۇ چوكانمۇ؟» دەپ سوردى، مەن: چوكان ئالدىم، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «سەن بىلەن ئوينىشىدىغان قىز ئالساڭ بولماسمىدى» دېدى. جابىر يەنە مۇنداق دەيدۇ: بىز قايتىپ كېلىپ ئۆيلەرگە كىرىپ كەتمەكچى بولۇۋىدۇق، رەسۇلۇللاھ: «سەل تۇرۇڭلار، كېچە (خۇپتەن ۋاقتى) كىرسۇن، چۈۋۈق چاچلار تارىلىپ، مەخپىي ئورۇنلار تېغ بىلەن تازىلانسۇن» دېدى. رەسۇلۇللاھ يەنە: «ھەي جابىر، بالىلىق بولغىن، بالىلىق بولغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

932. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن غازاتتا بىرگە بولغانىدىم، مېنىڭ تۆگەم ھېرىپ قېلىپ ئارقىسىدا قالغانىدىم. رەسۇلۇللاھ مېنىڭ قېشىمغا كېلىپ: «جابىر» دەپ چاقىردى، مەن: ھە، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «نېمە ئىش قىلىۋاتسەن؟» دېدى. مەن: تۆگەم ھېرىپ قېلىپ، ئاستا ماڭغانلىقتىن ئۇچۇن كېچىكىپ قالدىم، دېسەم، رەسۇلۇللاھ ئۇلىغىدىن چۈشۈپ ئەگرى ھاسسىسى بىلەن تۆگىنى تۈرتۈپ قويۇپ: «مىنگىن»، دېدى. مەن تۆگەمگە مىنىدىم، قارىسام رەسۇلۇللاھ بىلەن بەسلەشكەندەك مېگىۋېتىپتىمەن. رەسۇلۇللاھ: «ئۆيلەنىدىڭمۇ؟» دېۋىدى، مەن: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردىم. رەسۇلۇللاھ: «قىزمۇ، چوكانمۇ؟» دېدى. مەن: چوكان، دەپ جاۋاب بەردىم. ئۇ: «سەن بىلەن ئوينىشىدىغان قىز ئالساڭ بولماسمىدى» دېدى. مەن: مېنىڭ بىر نەچچە ھەمشىرىلىرىم بار، ئۇلارنى ئەتراپىغا ئولاشتۇرۇپ، چاچلىرىنى تاراپ ئىشلىرىغا ئىگە بولىدىغان بىر ئايال ئالغۇم كەلدى، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «مانا ئۆيۈڭگە كەلگىلى تۇرىدۇڭ، بالىلىق بولغىن، بالىلىق بولغىن» دېدى. كېيىن: «تۆگەڭنى ساتامسەن؟» دېدى. مەن: ھەئە، دېدىم. رەسۇلۇللاھ ئۇنى مەندىن بىر ئوقىيەگە سېتىۋالدى. ئۇ ئالدىمىزدىراق كېتىپ قالدى. مەن ئەتىگىنى كەلدىم، بىز مەسچىتكە كەلدۇق ۋە رەسۇلۇللاھنى مەسچىتنىڭ ئىشىكىدە ئۇچراتتىم. ئۇ: «ئەمدى كەلدىڭمۇ؟» دېدى مەن: ھەئە! دېدىم، ئۇ: «تۆگەڭنى قويۇپ ئىككى

رەكئەت نامان ئوقۇ» دېدى. مەن كىرىپ، ئىككى رەكئەت نامان ئوقۇدۇم. ئاندىن ئۇ بىلالغا: «ئۈنىگىغا بىر ئوقىيە بەر» دەپ بۇيرۇدى. بىلال ماڭا بىر ئۇقىيەنى ئېغىر كەلتۈرۈپ تارتىپ بەردى، مەن قايتىپ سەل بۇرىلىۋىدىم، رەسۇلۇللاھ: «جابىرنى چاقىرىپ بېرىڭلار» دېدى. مەن ئىچىمدە، ئەمدى تۆگىنى قايتۇرۇپ بېرىدىغان بولدى، ئۈنىگىدىن بەك زېرىككەنىدىم، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «تۆگەڭنى ئال، پۇلمۇ سېنىڭ بولسۇن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

12. ئايالالار ھەققىدە قىلىنغان تەۋسىيە توغرىسىدا

933. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى قوۋۇرغىغا ئوخشاش، ئەگەر تۈزلەيمەن دېسەڭ، سۇندۇرۇپ قويىسەن، ئەگەر ئەگرىلىك ھالىتىدە پايدىلىنىۋېرىمەن دېسەڭ، پايدىلىنىۋېرىسەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

934. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە، قوشنىسىغا ئازار بەرمىسۇن، ئاياللارغا ياخشىلىق قىلىش توغرىسىدىكى تەۋسىيەمنى قوبۇل قىلىڭلار، ئۇلار قوۋۇرغىدىن يارىتىلغان، قوۋۇرغىلار ئىچىدىكى ئەڭ ئەگرىسى ئەڭ يۇقىرىسىدىكىدۇر. ئەگەر ئۇنى تۈزلەشكە تۇتۇنساڭ، سۇندۇرۇپ قويىسەن، ئەگەر كارىڭ بولمىسا ئەگرى پېتى تۇرىۋېرىدۇ. ئاياللارغا ياخشىلىق قىلىش ھەققىدىكى تەۋسىيەمنى قوبۇل قىلىڭلار» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

935. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر بەنىي ئىسرائىل (گۆشنى ساقلىۋالمىغان بولسا)، گۆش سېسىماس ئىدى. ھەۋۋا (نېمىڭ خىيانىتى) بولمىسا، ئايال ئەرگە خىيانەت قىلمىغان بولاتتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

ئون سەككزىنچى باب

تالاق

1. ئايالىار ھەيزدار مەزگىلدە ئۇلارنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالماي تۇرۇپ تالاق قىلىشنىڭ ھاراملىقى، ئۇلار بىلەن ئاجرىشىشقا بولمايدىغانلىقى، ئاجراشقان ھالەتتىمۇ ئۇلار بىلەن يارىشىۋېلىشقا بۇيرۇش توغرىسىدا[1]

936. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ دەۋرىدە ئۇ (ئىبنى ئۆمەر) ئايالى ھەيز كۆرۈۋاتقان مەزگىلدە ئۆنى قويۇۋېتىدۇ. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب بۇ ئىش توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھتىن مەسىلىھەت سورايدۇ. رەسۇلۇللاھ: «ئۇ ھازىر ئايالى بىلەن يارىشىۋالسۇن، ئايالى ئىككى قېتىم ھەيز كۆرۈپ بولغاندىن كېيىن ئەگەر ئۇ ئايالىنى يېنىدا قالدۇرۇشنى خالىسا يېنىدا قالدۇرسۇن، ئەگەر ئۇ قويۇۋەتمەكچى بولسا، ئايالى بىلەن بىر يەردە بولۇشتىن ئىلگىرى قويۇۋەتسۇن، مانا بۇ ئاللاھنىڭ تالاق توغرىسىدا بەلگىلىگەن ۋاقتىدۇر» دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

937. يۇنۇس ئىبنى جۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئۆمەردىن سورىغانىدىم، ئۇ: مەن ئايالىمنى قويۇۋەتتىم. بۇ چاغدا ئايالىم دەل ھەيز كۆرۈۋاتقانىدى، دېدى. ئۆمەر مۇ بۇ توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھتىن سوراپتۇ. رەسۇلۇللاھ ئىبنى ئۆمەرگە: ئايالى بىلەن يارىشىۋالسۇن، ئاندىن ئىددەتتىن ئىلگىرى (تالاق قىلماقچى بولسا) تالاق قىلسۇن دەپ بۇيرۇپتۇ. مەن: ئايالىڭ شۇ بىر تالاق ئۇچۇن ئىددەت تۇتتىما؟ دەپ سوردىم. ئۇ: سەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئىقتىدارسىز ياكى دۆت ئىكەنلىكىنى كۆرگەنمىدىڭ؟ دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] تەپسىلاتى — «جامىئۇلھەدىس» (ئەرەبچە - ئۇيغۇرچە) ناملىق كىتابتا.

2. ئاجرىشىپ كەتمەيدىغان تۇرۇپ، ئۆزىنى ئايالىدىن چەكلىسە چوقۇم پىدىيە(جەرىمانە) تۆلەيدىغانلىقى توغرىسىدا

938. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئايالىنى ھارام قىلغان كىشىگە قىدىيە تۆلەش مەسىلىسىدە تۆۋەندىكىدەك ئايەت نازىل بولغان: «ئاللاھنىڭ ئەلچىسى سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشى ئۈلگەڭلاردۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

939. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ زىنەپ بىنتى جەھشنىڭ يېنىدا تۇرۇۋاتقان چېغىدا، ھەسەل ئىچىپتۇ. (مەن بۇنى ئۇققاندىن كېيىن) ھەفسە بىلەن ئىككىمىز ئىككىمىزدىن قايسىمىز رەسۇلۇللاھ بىلەن ئۇچراشساق ئۇنىڭغا: مەن سېنىڭ ئۈستۈڭدە كىشىنى سەسكەندۈرىدىغان پۈراقنى پۈراپ قالدىم، سەن كىشىنى سەسكەندۈرىدىغان بىر نەرسە يېگەنمىدىڭ، دەيدىغانغا كېلىشۈالدۇق. دېگەندەك، رەسۇلۇللاھ بۇ ئىككى ئايالىدىن بىرىنى ئىزدەپ كېلىدۇ، ئۇ ئايال رەسۇلۇللاھقا ھېلىقى گەپنى دەيدۇ. رەسۇلۇللاھ: مەن كىشىنى سەسكەندۈرىدىغان ھېچقانداق نەرسە ئىچمىدىم. بەلكى زەينەپنىڭ يېنىدا ئازراق ھەسەل ئىچكەنىدىم، مەن بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىزمۇ بۇنداق نەرسىنى يېمەيمەن، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تەھرىم سۈرىسىدىكى بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿**ئى پەيغەمبەر! ئاللاھ ساڭا ھالال قىلغان نەرسىنى نېمىشقا تەرك ئېتىسەن، سەن شۇ ئارقىلىق ئايالىرىڭغا ياخشىچاق بولماقچىمۇ؟...**﴾. بۇ يەردە كۆرسىتىلگىنى ئائىشە بىلەن ھەفسە ئىدى. قۇرئاندا يەنە: ﴿**ئۆز ۋاقتىدا، پەيغەمبەر بىر ئېغىز گەپنى ئۆزىنىڭ بەزى ئايالىغا يوشۇرۇنچە دەپ بەردى...**﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولدى. بۇ يەردە دېيىلگەن مەخپىي گەپ «مېنىڭ ئىچكىنىم ھەسەل ئىدى» دېگەن گەپ ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

940. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھەسەل ۋە تاتلىق نەرسىلەرنى يېيىشكە ئامراق ئىدى. ئەسىر نامىزىدىن كېيىن ئۇ ئايالىرىنىڭ قېشىغا كىرەتتى ۋە ئۇلار بىلەر قىزغىن پاراڭلىشاتتى. ئۇ (بىر

كۆنى) ئۆمەرنىڭ قىزى ھەفسەنىڭ ئۆيگە كىردى ۋە ئۇ يەردە ئادەتتىكىدىن ئۇزاقراق تۇردى. بۇنىڭغا مېنىڭ كۆندەشلىكىم تۇتتى، كىشىلەردىن ئۇنىڭ چىقماسلىق سەۋەبىنى سۇرۇشتۇردۇم، بىر كىشى ماڭا: ئۇككە قەبىلىسىدىن بىر ئايال ھەفسەگە ئازراق ھەسەل سوۋغا قىلىپتىكەن، ئۇ شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھنى مېھمان قىلدى، دېدى. مەن بۇنى ئۇققاندىن كېيىن ئىچىمدە: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، چوقۇم رەسۇلۇللاھنى توزىقمىغا دەسسىتىمەن، دېدىم. مەن زەمئەنىڭ قىزى سەۋدىگە: رەسۇلۇللاھ سېنى ئىزدەپ كەلسە ئۇنىڭغا: سەن كىشىنى سەسكەندۇرىدىغان بىر نەرسە يېگەنمىدىڭ؟ دېگىن. رەسۇلۇللاھ ساڭا: مەن ھېچنېمە يېمىگەندىم، دەيدۇ. سەن ئۇنىڭغا: مەن ئۇستىگىدىن بىر غەلىتە پۇراقنى پۇراۋاتىمەن؟ دېگىن. رەسۇلۇللاھ ساڭا: ھەفسە ماڭا ئازراق ھەسەل بەرگەندى، دەيدۇ. سەن رەسۇلۇللاھقا «ئۇ ھەسەلنىڭ ھەرسى سېسىق پۇراقلىق نەرسە يەپتۇ» دېگىن، مەنمۇ شۇنداق دەيمەن. ئەي سەفىييە، سىزمۇ شۇنداق دەڭ، دېدىم. كېيىن سەۋدە ماڭا: رەسۇلۇللاھ ئىشكىمگە كەلگەندە، مەن سەن ماڭا تاپىلىغان ئىشلارنى سەندىن قورقۇپ ئۇنىڭغا دېمەكچى بولدۇم، دېدى. (ئاندىن ئۇ مۇنداق دەيدۇ:) ئۆز ۋاقتىدا رەسۇلۇللاھ سەۋدىنىڭ قېشىغا كەلگەندە ئۇ: ئەي رەسۇلۇللاھ! سەن سېسىق پۇرايدىغان بىر نېمە يېگەنمىدىڭ؟ دەيدۇ، رەسۇلۇللاھ: ياق دەپ جاۋاب بېرىدۇ. سەۋدە: مەن سېنىڭ ئۇستىگىدە بىر غەلىتە پۇراقنى سەزدىمغۇ؟ دەيدۇ. رەسۇلۇللاھ: ھەفسە ماڭا ئازراق ھەسەل ئىچۈرگەندى، دەيدۇ. سەۋدە: ئۇ ھەسەلنىڭ ھەرسى سېسىق پۇراقلىق نەرسە يەپتۇ، دەيدۇ. ئۆۋەت مەن ۋە سەفىييەگە كەلگەندىمۇ، بىزمۇ سەۋدە دېگەندەك دېدۇق. رەسۇلۇللاھ يەنە ھەفسەنى ئىزدەپ بارغاندا ئۇ: ئەي رەسۇلۇللاھ! ئازراق ھەسەل ئىچە مىدىلا؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ: «بولدى» دېدى. سەۋدە ماڭا: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز رەسۇلۇللاھنى قاراپ تۇرۇپ ھەسەلدىن مەھرۇم قىلدۇق دېدى. مەن: ئاغزىڭنى يۇم، دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئاجرىشىپ كېتىشنى نىيەت قىلماي تۇرۇپ، ئايالىنى تاللاقتۇزغانلىقى تالاق قىلىنغان ھېسابلانمايدىغانلىقى توغرىسىدا

941. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئايالىرىغا ئۆزى بىلەن ئۆي تۇتۇش-تۇتماسلىق ئىختىيارلىقىنى بەرگەن چاغدا دەسلەپ قىلىپ مەندىن باشلىدى، ئۇ ماڭا: «مەن بىر ئىشنى ساڭا مەسلىھەت بەرمەكچى، سەن ئالدىرىماي ئاتا-ئاناڭنىڭ پىكرىنى ئېلىپ كۆرگىن» دېدى. ئاتا-ئانام بۇ ئىشنى ئاللىقاچان بىلىپ بولغانىدى، ئۇلار مېنىڭ رەسۇلۇللاھ بىلەن ئاجرىشىپ كېتىشىمگە قوشۇلمايتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كېيىن رەسۇلۇللاھ ماڭا: «ئاللاھ ئايەت نازىل قىلىپ: ﴿**ئى پەيغەمبەر! سەن ئايالىرىڭغا: ‹ئەگەر سىلەر بۇ دۇنيانىڭ تۇرمۇشىغا ۋە ئۇنىڭ زىبۇزىننەتلىرىگە ئېرىشمەكچى بولساڭلار، ئۇنداقتا كېلىڭلار، مەن سىلەرنى تالاق قىلىمەن ھەم سىلەرنىڭ ئىختىيارىڭلارچە سوۋغا بېرىپ يولغا سېلىپ قويىمەن، ئەگەر سىلەر ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ رازىلىقىغا ۋە ئاخىرەتلىك تىنچ ماكانغا ئېرىشمەكچى بولساڭلار، ئۇنداقتا ئاللاھ سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ياخشى ئىشلارنى قىلغۇچىلارغا كاتتا ساۋاب تەييارلاپ قويدى›**﴾ دېدى» دېدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بۇنىڭ نېمىسىنى ئاتا-ئانامدىن سورايمەن، مەن ئاللاھنىڭ، ئاللاھنىڭ رەسۇلىنى ۋە ئاخىرەتنى كۆزلەيدىغان تۇرسام، دېدىم. كېيىن رەسۇلۇللاھنىڭ قالغان ئايالىرىمۇ مەندەك قىلدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

942. مۇئازە ئائىشەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ: ئاللاھ قۇرئاندا: ﴿**سەن ئىختىيارىڭچە ئۇلارنىڭ ئېچىدىكى خالىغان بىرى بىلەن ئايرىلىپ تۇرساڭمۇ ياكى ئۇلارنىڭ ئېچىدىكى خالىغان بىرىنى يېنىڭدا قالدۇرساڭمۇ بولىدۇ. سەن ۋاقىتلىق ئايرىلىپ تۇرغان ئايالىڭنى يېنىڭغا چاقىرىپ ئېلىپ كېلىۋالساڭمۇ ساڭا ھېچقانداق گۇناھ بولمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ھەر بىر ئايالىنىڭ نۆۋىتى كەلگەندە بىزدىن ئىجازەت سورايتى (ئۆي تۇتۇش خىيالى بار — يوقلۇقىنى

سورايتتى). مۇئاز ئائىشەدىن سورىدى: ئۇ چاغدا سىلە نېمىدېگەن ئىدىلە؟ ئائىشە مۇنداق دېدى: مەن ئۇنىڭغا: ئەي رەسۇلۇللاھ! ئەگەر بۇ ئايەت ماڭا قارىتىلىپ نازىل بولغان بولسا، مەن سەندىن باشقا ھېچكىمنى تاللىمايمەن، دېدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

943. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: (بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن ئائىلە ئىشلىرى توغرىسىدا جېدەل قىلىشتۇق). رەسۇلۇللاھ بىزنى ئۆزى بىلەن ئۆي تۆتۈش-تۇتماسلىقنى ئەركىن تاللاشقا بۇيرۇدى. كېيىن بىز ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى تاللىدۇق. رەسۇلۇللاھ بۇنى بىزگە نىسبەتەن تالاق دەپ قارىمىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. قەسەم قىلىپ ئايالىرى بىلەن ئايرىلىپ تۇرۇش ھەم ئۇلارغا تاللاش ئەركىنلىكى بېرىش ۋە: ﴿ئەگەر سىلەر ئىككىڭلار بىرلىشىپ ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرساڭلار...﴾ دېگەن ئايەت توغرىسىدا

944. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايەت توغرىسىدا مەن بىر يىل كۆتۈپمۇ ئۆمەر ئىبنى خەتتابتىن سوراشقا پېتىنالمىدىم، ئاخىر ئۇ ھەجگە ماڭدى مەنمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە سەپەرگە چىقتىم. بىز ھەجدىن قايتىپ يېرىم يولغا كەلگەندە ئۇ بىر تۇپ مىسۋاك دەرىخىنىڭ ئارقىسىغا ھاجەت قىلغىلى ئۆتۈپ كەتتى. ئۇ ھاجەت قىلىپ بولغۇچە ساقلاپ تۇردۇم ئاندىن مەن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ماڭدىم ۋە: ئەي مۆئمىنلەرنىڭ ئەمىرى! بىرلىشىپ رەسۇلۇللاھقا تاقابىل تۇرغان ھېلىقى ئىككى ئايال كىم؟ دەپ سوردىم. ئۇ: ھېلىقى ئىككى ئايال ھەفسە بىلەن ئائىشە، دېدى. مەن: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن بۇ گەپنى سەندىن سورايى دەپ يۇرگەنگە بىر يىلدەك بولدى، ئەمما سەندىن ھېيىقىپ زادىلا سوراشقا پېتىنالمىدىم، دېدىم. ئۇ: (بۇنىڭدىن كېيىن) ئۇنداق قىلمىغىن، سەن مېنى بىلىدۇ دەپ قارىغان ئىشلىرىڭنىڭ ھەممىسىنى مەندىن سورىساڭ بولىدۇ. ئەگەر مەن بىلسەم ئازراقمۇ ئېيتىپ قالماستىن ھەممىنى ئېيتىپ بېرىمەن، دېدى. ئۇ يەنە مۇنداق دېدى: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى،

بىز جاھىلىيەت دەۋرىدە ھەممىمىز تاكى بۇ ھەقتە ئايەت نازىل بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەققى — ھوقۇقى ئوچۇق بايان قىلىنغانغا قەدەر ئايالالارنى زادىلا نەزەرگە ئالمايتتۇق، بىر كۈنى مەن مەلۇم بىر ئىشنى ئويلاۋاتقانىدا ئايالىم: بۇ ئىشنى مۇنداق-مۇنداق قىلساڭ بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ دېگەندە، مەن: ساڭا ئېغىز غېرىچلاشنى كىم قويۇپتۇ! بۇ يەردە نېمىگە تۇرىسەن؟ دېدىم. ئايالىم: ئى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب، سەن ئەجەب قىزىق ئىكەنسىنا، سەن ماڭا يانما! مانا، سېنىڭ قىزىڭ رەسۇلۇللاھقا يېنىپ، رەسۇلۇللاھ كۈن بويى خاپا يۈردى؟ دېدى. بۇ گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئورۇندىن تۇرۇپ، كىيىمىنى كېيىپ، دەرھال قىزىم ھەفسەنىڭ يېنىغا كىرىپ ئۇنىڭغا: قىزىم! سەن رەسۇلۇللاھقا ياندىڭمۇ؟ ئۇ كۈن بويى خاپا يۈرۈپتۇغۇ؟ دېدىم. ھەفسە: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن يارىشۇالمىمز، دېدى. مەن: قىزىم! ئاللاھنىڭ جازاسىدىن ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ نەپرىتىدىن ئېھتىيات قىلغىن، سەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئەتىۋارلىشىغا ئېرىشكۈچىنىڭ (ئائىشەنى دېمەكچى) ئالدام خالىتىسىغا چۈشمىگىن، دېدىم. كېيىن مەن ئۇ يەردىن چىقىپ، ئۇممۇ سەلەمەنىڭ ئۆيىگە باردىم. ئۇ مېنىڭ تۇغقىنىم ئىدى. مەن ئۇنىڭغا گەپ قىلدىم. ئۇ: ئى ئىبنى خەتتاب! ساڭا ھەيرانمەن! سەن ھەممە ئىشقا ھەتتا رەسۇلۇللاھ بىلەن ئۇنىڭ ئايالىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئىشلارغىمۇ ئارىلىشامسەن؟ دېدى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ ماڭا شۇنداق تېگىش قىلدىكى ئۇ دېگەن بۇ سۆزلەر قەلبىمدىكى ئاچچىقنى بىراقلا تارقىتىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ يېنىدىن يېنىپ چىقتىم.

مېنىڭ بىر ئەنسارىي دوستۇم بار ئىدى. مەن يوق چاغلاردا ئۇ ماڭا، ئۇ يوق چاغدا مەن ئۇنىڭغا خەۋەر يەتكۈزەتتىم. بىز غەسسان دۆلىتىدىكى مەلۇم بىر ھۆكۈمراننىڭ بىزگە ھۇجۇم قىلىشىدىن ئەنسىرەيتتۇق، بىزگە بۇ ھەقتە خەۋەر يەتكۈزۈلگەنىدى، بىز غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولغانىدۇق. بىر كۈنى ئەنسارىي دوستۇم ئۈشۈمتۇت ئىشىكىمنى چېكىپ: ئىشكىنى ئاچ! ئىشكىنى ئاچ! دەپ توۋلىدى. مەن: غەسسانىيلار كەپتۇمۇ؟ دېدىم. ئۇ: ياق، بۇ ئىش ئۇ ئىشتىنمۇ ئېغىر، ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئايالىرى بىلەن ئايرىلىپ تۇرۇۋېتىپتۇ، دېدى. مەن: ھەفسە بىلەن ئائىشە تۆگۈشۈپتۇ — دە! دېدىم ۋە كىيىمىنى ئارتىپ ئۆيدىن چىقتىم. رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا باردىم. قارىسام

ئۇ ئۆزى يالغۇز بالىخانىدىكى بىر ئېغىز ئۆيدە ئولتۇرۇپتۇ. شوتا يېنىدا بىر نېگىر ياش تۇرۇپتۇ. مەن بۇ ياشقا: رەسۇلۇللاهقا ئۆمەر ئىبنى خەتتاب تالادا تۇرىدۇ، دەپ خەۋەر قىلغىن، دېدىم. بىردەمدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ مېنىڭ كىرىشىمگە ئىجازەت قىلدى. مەن ئۆمۈ سەلەمەنىڭ قېشىدىكى ئىشلارنى رەسۇلۇللاهقا دەپ بەردىم. رەسۇلۇللاھ بۇنى ئاڭلاپ ئىختىيارسىز پىسسىكىدە كۈلدى. رەسۇلۇللاھ بىر بورا ئۈستىدە ياتقان بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن بورا ئارىلىقدا ھېچنېمە يوق ئىدى. ئۇنىڭ بېشى ئاستىغا ئېچىگە خورما تالاسى سېلىنغان بىر ياستۇق قويۇلغان، ئاياغ تەرىپىدە بىر دۆۋە تېكەنلىك بانانىنىڭ شاخ ــ شۇمبىلىرى بار ئىدى. بېشى ئالدىدا بىر پارچە تېرە ئېسىقلىق ئىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئىككى بېقىنىدىكى بورىنىڭ ياتقان ئىزلىرىنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز يىغلىۋەتتىم. رەسۇلۇللاھ: «نېمىگە يىغلايسەن؟» دېدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! پادىشاھ خۇسراۋ ۋە قەيسەرلەر بايلىقىدا تۇرمۇشتا، سىلە بولسىلا ئاللاھنىڭ ئەلچىسى... دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئۇلارغا بۇ دۇنيادىكى بايلىقاتلىق تۇرمۇش، بىزگە بولسا ئاخىرەتلىك بەخت-سائادەت بولسا رازى بولمامسەن؟» دېدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

945. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھنىڭ: ﴿**ئەگەر سىلەر ئىككىڭلار ئاللاھقا تەۋبە قىلساڭلار (ئۇنداقتا سىلەرنىڭ تەۋبەڭلار ھەقلىقتۇر) چۈنكى سىلەرنىڭ قەلبىڭلار ھەقىقەتەن ھەقتىن بۇرۇلۇپ كەتتى...**﴾ دېگەن ئايىتىدىكى يەغمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككى ئايالىنىڭ قايسى ئىككىسى ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن سوراب بېقىشقا ناھايىتى ھېرىس ئىدىم. تاكى مەن ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن ھەجگە باردىم. سەپەر ئۈستىدە ئۇ يول بويىغا ھاجەت قىلغىلى ئۆتۈپ كەتتى. مەنمۇ قولۇمغا سۇ قاچىلانغان تۇلۇمنى ئېلىپ يول بويىدا ئۇنى كۈتۈپ تۇردۇم. ئۇ ھاجەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن مەن ئۇنىڭ تاھارىتىگە سۇ قۇيۇپ بەردىم. مەن ئۇنىڭغا: ئى مۆئمىنلەرنىڭ ئەمىرى! ئاللاھنىڭ: ﴿**ئەگەر سىلەر ئىككىڭلار ئاللاھقا تەۋبە قىلساڭلار (سىلەرنىڭ تەۋبە قىلىشىڭلار ھەقلىق) چۈنكى سىلەرنىڭ قەلبىڭلار ھەقتىن بۇرۇلۇپ كەتتى...**﴾ دېگەن ئايىتىدىكى ئىككى

ئايال رەسۇلۇللاھنىڭ قايسى ئىككى ئايالى؟ دەپ سورىدىم. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب: ھەيرانمەن ساڭا، ئى ئىبنى ئابباس! ئۇ ئىككىسى ئائىشە بىلەن ھەفسە دېدى. ئاندىن ئۇ گەپنىڭ تەپسىلاتىنى مۇنداق بايان قىلدى: مېنىڭ ئۆمەييە ئىبنى زەيد جەمەتىدىن بىر ئەنسارىي دوستۇم بار ئىدى، ئۇلار مەدىنىنىڭ ‹ئەۋالى› دېگەن يېرىدە تۇراتتى، ئىككىمىز نۆۋەت بىلەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا باراتتۇق. ئۇ بىركۈن، مەن بىر كۈن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا باراتتۇق. ئەگەر ماڭا بېرىش نۆۋىتى كېلىپ قالسا، مەن شۇ كۈندىكى نازىل بولغان ۋەھىيلەرنى ۋە باشقا بارلىق ئىشلارنى ئۈنىڭغا ئېيتىپ بېرەتتىم. ئەگەر ئۇنىڭ نۆۋىتى كېلىپ قالسا، ئۇمۇ شۇنداق قىلاتتى. بىز قۇرەيشلىكلەر ئاياللارنى سورايتتۇق، بىز (مەدىنگە كېلىپ) ئەنسارىيلار بىلەن قوشۇلدۇق، ئۇلار ناھايىتى رايىش بولۇپ ئاياللىرى ئۇلارنى سورايتتى. ئاياللىرىمىز ئۇلارنى (مەدىنە ئاياللىرىنى) دوراشقا باشلىدى. مەن ئايالىمغا ۋارقىرىسام ئۇ ماڭا ياندى. مەن ئۇنىڭ بۇ ئىشىنى ئەيىبلىدىم، ئۇ: سەن نېمىشقا مېنى ئەيىبلەيسەن؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى! رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرىمۇ ئۇنىڭغا يېنىپتۇغۇ ؟ ھەتتا بەزى ئاياللىرى پۈتۈن كۈن رەسۇلۇللاھنى تاشلاپ قويۇپتۇغۇ! دېدى. بۇ ئىش مېنى چۆچۈتتى. مەن ئۇنىڭغا: ئۇلاردىن قايسىسى شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇ خار بولىدۇ، دېدىم. ئاندىن چاپىنىمنى يېپىنچاقلاپ (قىزىم) ھەفسەنىڭ يېنىغا باردىم ۋە ئۇنىڭغا: ئى ھەفسە! سىلەردىن بىرىڭلار رەسۇلۇللاھنى كۈن بويى خاپا قىلىدىڭلارمۇ؟ دېدىم. ئۇ: ھەئە، دېدى. مەن: سەن تۈگىشىپسەن، زىيان تارتىپسەن! رەسۇلۇللاھ غەزەپ قىلغان كىشىگە ئاللاھنىڭ غەزەب قىلىشىدىن ئەنسىرىمىدىڭمۇ؟ سەن ھەددىدىن ئېشىپ رەسۇلۇللاھتىن نۇرغۇن ئىشلارنى تەلەپ قىلمىغىن، ئۇنىڭ ئىشلىرىغىمۇ ئارىلىشۋالمىغىن ھەم ئۇنىڭدىن يۇز ئۆرۈمە، ئېھتىياجىڭ بولسا مەندىن سورا، سەن سەندىنمۇ چىرايلىق بولغان ھەم سەندىنمۇ بەكرەك رەسۇلۇللاھنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشكەن دوستۇڭنىڭ (ئائىشەنى دېمەكچى) ئالدام خالتىسىغا چۈشمىگىن، دېدىم.

بىز غەسسانلارنىڭ بىز بىلەن ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن تەييارلىنىۋاتقانلىقى توغرۇلۇق پاراڭلاشقاندۇق. شۇ كۈنى مېنىڭ ھېلىقى ئەنسارى دوستۇمنىڭ نۆۋىتى ئىدى. كەچ بولغاندا ئۇ مەن بىلەن كۆرۈشكىلى

كېلىپ ئىشكىمنى ناھايىتى قاتتىق ئۇرۇپ تۇرۇپ: ئۆيدە ئادەم بارمۇ؟ دەپ توۋلىدى. مەن ناھايىتى قورقۇنچ ئىچىدە ئىشكىنى ئاچتىم. ئۇ: بۇگۈن ناھايىتى چوڭ بىر ئىش يۈز بەردى، دېدى. مەن: نېمە ئىش؟ غەسسالنار بېسىپ كەلدىمۇ؟ دېدىم. ئۇ: ياق. بۇ ئىش ئۇنىڭدىنمۇ ئېغىر، رەسۇلۇللاھ ئايالىرىنى تالاق قىلىپتۇ، دېدى. مەن: ھەقسە تۈگىشىپتۇ، زىيان تارتىپتۇ! مەن بۇ ئىشنى پات ئارىدا يۈز بېرىدۇ دەپ ئويلىغانىدىم. راستتىنلا يۈز بېرىپتۇ، دېدىم-دە، چاپىنىمنى كىيىپ رەسۇلۇللاھ بىلەن بامدات نامىزىنى ئوقۇغىلى باردىم. نامازدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ بالىخانا ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. مەن ھەقسەنىڭ يېنىغا كىردىم ئۇ ئۆيدە يىغلاپ ئولتۇرۇپتۇ، مەن ئۇنىڭغا: نېمىگە يىغلايسەن؟ مەن بۇرۇنلا سېنى دېققەت قىل دېمىگەنمىدىم؟ رەسۇلۇللاھ سىلەرنى تالاق قىلدىمۇ؟ دېدىم. ئۇ: مەن ئۇقمايمەن، مەن پەقەت رەسۇلۇللاھنىڭ بالىخانىدا يالغۇز ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، دېدى. مەن ئۇ يەردىن يېنىپ چىققاندىن كېيىن مۆنبەر ئالدىغا كەلدىم. ئەتراپتا نۇرغۇن كىشىلەر قىستىلىشىپ تۇرغان بولۇپ، بەزىلىرى يىغلاۋاتقانكەن، مەن ئۇلار بىلەن بىردەم ئولتۇردۇم-دە، ئىشنىڭ ھەقىقتىنى بىلىش ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ تۇرغان ھېلىقى يالغۇز ئۆينىڭ ئالدىغا كەلدىم. مەن ئىشىك ئالدىدا تۇرغان نېگىر ياشقا: سەن رەسۇلۇللاھقا ئۆمەر سەن بىلەن كۆرۈشمەكچىكەن، دەپ خەۋەر قىلغىن، دېدىم. نېگىر ياش ئۆيگە كىرىپ رەسۇلۇللاھقا مەلۇم قىلغاندىن كېيىن چىقىپ: مەن رەسۇلۇللاھقا خەۋەر قىلغانىدىم، ئۇ ئۇندىمىدى، دېدى. مەن يەنە قايتىدىن مۆنبەر ئەتراپىدىكى كىشىلەر يېنىغا كەلدىم. چىداپ تۇرالمىدىم، مەن ئىشىك ئالدىدا تۇرغان نېگىر ياشقا: سەن ئۆمەر ئۈچۈن كىرىشكە ئىجازەت سورىغىن دېدىم. نېگىر ياش ئۆيگە كىرىپ رەسۇلۇللاھقا مەلۇم قىلغاندىن كېيىن چىقىپ: مەن رەسۇلۇللاھقا خەۋەر قىلغانىدىم، ئۇ ئۇندىمىدى، دېدى. مەن يەنە قايتىدىن مۆنبەر ئەتراپىدىكى كىشىلەر يېنىغا كەلدىم. چىداپ تۇرالمىدىم، مەن يەنە: ئۆمەر ئۈچۈن كىرىشكە ئىجازەت سورىغىن دېدىم. نېگىر ياش ئۆيگە كىرىپ قايتىپ چىققاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: مەن رەسۇلۇللاھقا خەۋەر قىلغانىدىم، ئۇ ئۇندىمىدى. مەن قايتىپ كېلىۋاتقاندا نېگىر ياش مېنى توۋلىدى ۋە رەسۇلۇللاھ سېنىڭ كىرىشىگگە ئىجازەت قىلدى، دېدى. مەن

ئۆيگە كىرىپ رەسۇلۇللاھ بىلەن يۈز كۆرۈشكەندە، ئۇ بورا ئۈستىدە يېتىپتىكەن. بورا ئۈستىگە ھېچنېمە سالماپتۇ، ئۇنىڭ بېقىنلىرىنى بورىنىڭ ئىزلىرى قاپلاپ كېتىپتۇ. ئۇ ئىچىگە خورما تالاسى سېلىنغان بىر ياستۇقتا يۆلىنىۋالغان بولۇپ مەن كىرىپ ئۇنىڭدىن تىنچلىق-ئامانلىق سورىغاندىن كېيىن ئۆرە تۇرۇپلا: ئى رەسۇلۇللاھ، سەن ئايالىرىڭنى تالاق قىلدىڭمۇ؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ بېشىنى كۆتۈرۈپ ماڭا بىر قارىغاندىن كېيىن: «ياق» دېدى. مەن: ئەللاھۇ ئەكبەر! دېدىمدە، ئۆرە تۇرۇپ مۇلايىم ئاۋازدا: ئى رەسۇلۇللاھ! بىز قۇرەيشلەر ئايالىرىمىزنى باشقۇرۇشقا ماھىر ئىدۇق. لېكىن، بىز مەدىنىگە كەلگەندىن كېيىن كىم بىلسۇن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى خوتۇنىدىن قورقىدىغانلار ئىكەن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ پۈ گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۈلۈپ قويدى، ئاندىن مەن ئۇنىڭغا: مەن ھەفسەگە سەن سېنىڭدىنمۇ چىرايلىق ھەم سېنىڭدىنمۇ بەكرەك رەسۇلۇللاھنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشكەن دوستۇڭنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشمىگىن، دېگەنىدىم دېدىم. رەسۇلۇللاھ بۇنى ئاڭلاپ يەنە بىر قېتىم مېيىقىدا كۈلدى، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ كۈلگەنلىكىنى كۆرۈپ پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ ئولتۇرۇۋالدىم ۋە بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۆي ئىچىگە قارىدىم. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى! ئۆي ئىچىدە ھېچقانداق نەرسە يوق بولۇپ، پەقەت ئۈچ پارچە تېرە تۇراتتى. مەن رەسۇلۇللاھقا: ئى رەسۇلۇللاھ! سەن ئاللاھتىن ئۈممەتلىرىڭنى باي قىلىشنى تىلىگىن! ھەقىقەتەن پارسلار ۋە رۇملۇقلارغا دۇنيا بېرىلىپ باي قىلىندى. لېكىن، ئۇلار ئاللاھقا ئىبادەت قىلمايدۇ، دېدىم. رەسۇلۇللاھ تامغا يۆلىنىپ تۇرۇپ: «ئى ئىبنى خەتتاب! سەن مۇشۇنىڭ كويىدىمۇ؟ ئۇلار ياخشىلىقنى مۇشۇ دۇنيادىلا كۆرۈپ تۇگىتىدىغان كىشىلەردۇر» دېدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، ئاللاھدىن ماڭا مەغپىرەت تەلەپ قىلغىن، دېدىم.

رەسۇلۇللاھ مۇشۇ گەپ سەۋەبىدىن ئايالىرى بىلەن ئايرىلىپ تۇرغان بولۇپ، ئۇ گەپنى ھەفسە ئائىشەگە يەتكۈزۈپ قويغانىدى. رەسۇلۇللاھ ئايالىرى بىلەن يىگىرمە توققۇز كۈن ئايرىلىپ تۇردى. چۈنكى، ئۇ شۇ چاغدا ئاللاھ كايىغانلىقى سەۋەبىدىن ئايالىرىغا ئاچچىقى كېلىپ: مەن بىر ئايغىچە سىلەر بىلەن بىرگە بولمايمەن، دېگەنىدى.

يىگىرمە توققۇز كۈن ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئۇ ئەڭ ئاۋۋال ئائىشەنى

يوقلاپ باردى. ئائىشە ئۇنىڭغا: ئى رەسۇلۇللاھ! سەن بىر ئايغىچە بىز بىلەن بىرگە بولمايمەن دەپ قەسەم قىلغان ئىدىڭغۇ؟ شۇ ئىشتىن كېيىن ھازىرغىچە ھەر كۈنى كۈن ساناۋاتىمەن بۈگۈن يىگىرمە توققۇز كۈن بولدى دېدى. رەسۇلۇللاھ: «بۇ ئاي يىگىرمە توققۇز كۈنلۈك ئاي» دېدى.

ئۇ ئاي ھەقىقەتەنمۇ يىگىرمە توققۇز كۈنلۈك ئاي ئىدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: كېيىن ئاللاھ ئايەت نازىل قىلىپ بىزگە تاللاش ئىختىيارلىقىنى بەردى. ئەڭ ئاۋۋال ماڭا تاللاش ھوقۇقى بەردى. مەن رەسۇلۇللاھنى تاللىدىم، شۇنىڭدىن كېيىن رەسۇلۇللاھنىڭ باشقا ئايالىرىمۇ ئىختىيارىي تاللاش ھوقۇقىغا ئېرىشتى. ئۇلارنىڭ ھەممىسلا ماڭا ئوخشاش دېيىشتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. ئۈچ تالاق قىلىنىپ بولغان، لېكىن تۇرمۇش خراجىتى بولمىغان ئايال توغرىسىدا

946. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېدى: قەيسىنىڭ قىزى فاتىمىگە نېمە بولدى؟ ئۇ ئاللاھتىن قورقمامدۇ؟ ئۇ: ئۈچ تالاق قىلىنغان ئايالغا ئېرى تۇرار جاي ۋە نەپىقە بەرمەيدۇ، دەپتۇغۇ؟!

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

947. ئۇرۋە ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا مۇنداق دەيدۇ: سەن ھەكەمنىڭ قىزى پالانىنى كۆردۈڭمۇ؟ ئۇنىڭ ئېرى ئۇنىڭدىن ئاجرىشىپ كېتىپتىكەن، ئۇ ئۆيىگە كېتىپتۇ. ئائىشە: ئۇنىڭ قىلغىنى ياماں بوپتۇ، دەيدۇ. ئۇرۋە ئىبنى زۇبەير: سەن فاتىمە دېگەن ھەدىس (ئۈچ تالاق قىلىنغان ئايالغا ئېرى تۇرار جاي ۋە نەپىقە بەرمەيدۇ)دېگەن ھەدىسنى)نى ئاڭلىدىڭمۇ؟ دېدى. ئائىشە: فاتىمەنىڭ بۇ ھەدىسنى دېگەنىنىڭ پايدىسى يوق، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. هاملىدار ئاياللارنىڭ ئىددىتى تۈگۈپ بولغاندىن كېيىنلا تۈگەيدىغانلىقى توغرىسىدا

948. هارىسنىڭ قىزى سۈبەيئە سەئد ئىبنى خەۋلەنىڭ ئايالى ئىدى. سەئد بولسا بەنى ئامىر ئىبنى لۇئەيى قەبىلىسىدىن بولۇپ، ئۇ بەدىر غازىتىغا قاتناشقا ئىدى. ۋىدالىشىش ھەجى بولغاندا سەئد ئىبنى خەۋلە ئالەمدىن ئۆتتى. شۇ چاغدا سۈبەيئەنىڭ بويىدا بار ئىدى. ئېرى ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن ئۇ بالىنىڭ تۇغۇلۇشىنى ساقلىمايلا (ئېرىنىڭ ئۆيىدىن كەتتى. ئۇ تۇغۇپ بولۇپ، نىپاستىن پاك بولغاندىن كېيىن ئۆزىگە جورا ئىزدەش ئۈچۈن ياسىنىدىغان بولۇۋالدى. كېيىن بەنى ئابدۇددار قەبىلىسىدىن ئەبۇ سەنابىل ئىبنى بەئكەك ئۇنى ئىزدەپ كېلىپ: مېنىكىچە سەن لايىق ئىزدەپ ياسىنۇاتقاندەك قىلىسەن، ياتلىق بولاي دېدىگمۇ؟ ھەقىقەتەن ئاللاھ بىلەن قەسەمكى! سەن توي قىلساڭ بولمايدۇ، تۆت ئاي ئون كۈنلۈك ئىددەت مەزگىلىگىنى ئۆتكۈزۈپ بولۇپ، ئاندىن قايتا ياتلىق بولغىن، دېدى.

سۈبەيئە مۇنداق دەيدۇ: مەن بۇ گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىن تۇنۇگۈن كەچ يېغىشتۇرۇپ قويغان كىيىملىرىمنى ئېلىپ رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ باردىم ۋە رەسۇلۇللاھتىن بۇ توغرۇلۇق پەتىۋا سورىدىم. رەسۇلۇللاھ مەن تۇغۇپ بولغاندىن كېيىنلا ئىددىتىمنىڭ توشقانلىقى، لايىقىم بولسا ياتلىق بولسام بولىدىغانلىقى توغرىسىدا پەتىۋا بەردى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

949. ئەبۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئىبنى ئابباسنى ئىزدەپ كەلدى. ئەبۇ ھۇرەيرەمۇ شۇ يەردە ئولتۇرغانىدى. ھېلىقى كىشى: بىر ئايال يولدىشى ئۆلۈپ قىرىق كۈندىن كېيىن تۇغۇپتۇ، بۇ ئايال قايتا ياتلىق بولسا بولامدۇ؟ بۇ ھەقتە پەتىۋا بەرگىن، دېدى. ئىبنى ئابباس: ئۇ تۆت ئاي ئون كۈن ئىددىتىنى توشقۇزسۇن، دېدى. مەن: قۇرئاندا: «ھاملىدار ئاياللارنىڭ ئىددىتى ئۇلار نىپاستىن پاك بولغاندا توشىدۇ» دېيىلگەن، دېدىم. ئەبۇ ھۇرەيرە: مەن ئەبۇ سەلەمەنىڭ سۆزىگە قوشۇلمەن، دېدى. ئىبنى ئابباس ئائىلىسىدىكىلەردىن بىرنى ئۈممۇ

سەلەمەدىن بۇ مەسىلىنى سوراپ بېقىشقا ئەۋەتتى. ئۇممۇ سەلەمە مۇنداق دەپتۇ: سۇبەيئە ئەلئەسلە مىيىەنىڭ ئېرى ئۆلتۈرۈلگەن چاغدا، ئۇنىڭ بويىدا بار ئىكەن. ئېرى ئۆلۈپ قىرىق كۈندىن كېيىن ئۇ يەڭگىدى، بۇ ۋاقىتتا بىر كىشى ئۇنىڭغا تويى قىلىش تەكلىپى قويۇۋىدى، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا قايتا يېتىلىق بولۇشىغا قوشۇلدى ۋە ئۆزى نىكاھىنى ئوقۇپ قويدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭغا تويى قىلىش تەكلىپىنى قويغان كىشىلەر ئىچىدە ئەبۇ سەنابىلمۇ بار ئىدى.① ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تېپىلغان.

7. ئېرى ئۆلگەن ئايالنىڭ چوقۇم ئىددەت تۇتۇشنىڭ لازىملىقى ۋە ئېرىدىن باشقىلارغا ئۇچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتماسلىق توغرىسىدا

950. زەينەپ رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالى ئۇممۇ ھەبىبەنىڭ دادىسى ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەرب قازا قىلغاندىن كېيىن ئۇممۇ ھەبىبە خۇش پۇراق ماتېرىيال ئەكەلدۈرۈپ، دېدىكىگە سۈرتۈپ

① 1. ئىددەت ـ ئاجراشقان ئايال ياكى يولدىشىنى دەپنە قىلغان ئايال قايتا توي قىلىشنىڭ ئالدىدا ساقلاپ تۇرۇشقا زۆرۈر بولىدىغان ۋاقىتتۇر.

ئىددەت مەزگىلىدە ئەر ـ ئايال ئىككىي تەرەپ قايتا توي قىلما بولمايدۇ. ئىددەتتىكى بالىگىلىنىشى، مەقسەدى بولسا ئەر ـ ئايال ئىككەيلەنگە ئەقلى ئاغرىق بىر قېتىم پارىشۇبلىش بۇرىستى بېرىلىشتۇر. ھامىلە ئايال كىشىنىڭ ھامىلدار بولغان ـ بولمىغانلىقىغا مۆكۈم قىلىنىشتۇر.

مەسىلەن: ھامىلدار بولغان بولسا، تۇغۇلىدىغان بالىنىڭ دادىسى ئېنىقلىنىدۇ. ئىددەت ۋاقتى ئايال تەرەپنىڭ ئوخشىمىغان ئەھۋالغا قاراپ ئوخشاش بولمايدۇ.

1. ھامىلدار ئايال (ئاجراشقان بولسۇن ياكى يولدىشى ئۆلۈپ كەتكەن بولسۇن) ئەنسىنەزەر ئىددەت ۋاقتى بالىنى تۇغۇپ نىياستىن پاكلانغىچە قۇرئان كەرىم [65:5] قارالغا.

2. ھامىلدار بولمىغان ئايالنىڭ ئىددەت ۋاقتى 4 ئاي 10 كۈن (قۇرئان كەرىم [2:234]گە قارالغا)

3. ئاجرىشىپ كەتكەن دائىم ھەيز كۆرۈلىدىغان ئايالنىڭ ئىددەت ۋاقتى 3 ھەيز كۆرۈلگىچە (ئۇنچە ھەيز كۆرگىچە ئارىلىقتىكى ۋاقىت ئادەتتە 3 ئاي ھېسابلىنىدۇ). قۇرئان كەرىم [2:228] گە قارالغا.

4. ئاجرىشىپ كەتكەن ھەيز توختىغان ئايالنىڭ ئىددەت ۋاقتى 3 ئاي قۇرئان (65:4)گە قارالغا. ھەيز كۆرۈش يېشىدىن ئۆتۈپ كەتكەن ھەيز يوق ئايالنىڭ ۋاقتىمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش.

توي قىلىپ بىر تۇتىشكەتە بولماي ئاجرىشىپ كەتكەن ئايالنىڭ ئىددەت ۋاقتى يوق قۇرئان كەرىم (33:99) گە قارالغا؟؟؟

قويىدى ۋە ئۆزىنىڭ مەكزىگىمۇ سۇرىتۋالدى ئاندىن ئۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن خۇش پۇراقتا ئېھتىياجلىق ئەمەس ئىدىم. لېكىن، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان ئايالنىڭ ئېرىدىن باشقا ھەرقانداق كىشىنىڭ ئۆلۈمىدە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇشىغا بولمايدۇ، ئېرى ئۈچۈن تۆت ئاي ئون كۈن قارىلىق تۇتۇشى كېرەك» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان، دېدى.

زەينەپ بىنتى جەھش رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ بىر تۇغقان قېرىندىشى تۇغەپ كەتكەندە ئۇنىڭ يېنىغا كىردىم. ئۇ ئازراق خۇشبۇي ئەكەلدۈرۈپ ئۆزىگە سۈرۈپ مۇنداق دېدى: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن خۇش پۇراقتا ئېھتىياجلىق ئەمەس ئىدىم. لېكىن، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنبەردە مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان ئايالنىڭ ئېرىدىن باشقا ھەرقانداق كىشىنىڭ ئۆلۈمىدە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇشىغا بولمايدۇ، ئېرى ئۈچۈن تۆت ئاي ئون كۈن قارىلىق تۇتۇشى كېرەك» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان.

زەينەپ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن مۇنداق دەپ ئاڭلىغانىدىم: بىر ئايال كىشى رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! قىزىمنىڭ يولدىشى ئۇنى تاشلاپ قويۇپ تۇغەپ كەتتى. قىزىمنىڭ كۆز كېسىلى بار ئىدى. كۆزىگە سۈرمە تارتسا بولامدۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «بولمايدۇ» دېدى. ئۇ ئىككى ــ ئۈچ قېتىم سورىدى ھەر قېتىمدا رەسۇلۇللاھ: «ياق» دېدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «تۆت ئاي ئون كۈن ئىددەت تۇتىدۇ. جاھىلىيەت دەۋرىدە بىر يىل ئىددەت تۇتقان ئايالارنىڭ بېشىغا تۆگە مايىغى چاچىدىغان ئۆرپ-ئادەت بار ئىدى».

ھۇمەيد (زەينەپدىن بۇ ھەدىسنى بايان قىلغۇچى) مۇنداق دەيدۇ: مەن زەينەپكە: شۇ چاغلاردا بىر يىل ئىددەت توشقاندا ھايۋان تېزەكنى ئايالارنىڭ بېشىغا قانداق چاچاتتى؟ دېدىم. زەينەپ: شۇ چاغدىكى ئايالارنىڭ ئەرلىرى ئۆلۈپ كەتسە، ئۇلار ناھايىتى تار بىر ئۆيگە ئورۇنلاشتۇرۇلاتتى ۋە ئەڭ كونا كىيىملەرنى كىيگۈزۈلەتتى. ئۇلار بىر يىلغىچە خۇش پۇراق ئىشلەتمەيتتى. مۇددەت توشقاندىن كېيىن ئېشەك بولامدۇ، قوي بولامدۇ، قۇش بولامدۇ ئىشقىلىپ بىر ھايۋانىنى ئەكېلىشەتتى،

ئىددەت تۇتقان ئايال ئۇنىڭ بىلەن مەينەتلىرىنى تازىلايتتى. ئۇلارنىڭ تازىلىقىغا ئىشلەتكەن ھايۋانلاردىن ئۆلمەيدىغىنى ناھايىتى ئاز چىقاتتى. ئانىدىن ئۇ ئايال ئۆيىدىن چىقاتتى ۋە ئۇ ھايۋاننى ئۆز قولى بىلەن تاشلۇۋېتەتتى. شۇنىڭدىن كېيىنلا ئۇ ئايال ئەسلىدىكىدەك نورمال تۇرمۇش كەچۈرەتتى، دېدى.

ئىمام مالىكتىن «قانداق تازىلايتتى؟» دەپ سورالغاندا ئۇ: ھايۋاننىڭ تېرىسى بىلەن سۈرتۈپ تازىلايتتى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

951. ئۇممۇ ئەتىيىە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىزنىڭ ئادەتتىكى كىشىلەرنىڭ ئۆلۈمگە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇشىمىزغا بولمايتتى، پەقەت ئەرلەرگىلا تۆت ئاي ئون كۈن قارىلىق تۇتاتتۇق. ئىددەت تۇتقان مەزگىلدە سۈرمە تارتىشقا، خۇش پۇراق ئىشلىتىشكە بولمايتتى. ئوچۇق رەڭلىك كىيىملەر كىيىلمەيتتى. پەقەت كۆك رەڭلىك پاختا رەختتىن تىكىلگەن كىيىملەرلا كىيىلەتتى. پەقەت ھەيزدىن پاك بولۇپ غۇسلى قىلغاندا خۇشبۇيلىنىشقا رۇخسەت قىلىنغان. يۇيۇنغاندا ھەيز لاتىسىغا ئازراق خۇش پۇراق چېچىۋالاتتۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

ئون توققۇزىنچى باب

قەسەم ئىچىپ تالاق قىلىش

952. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەجلان قەبىلىسىدىن ئۇۋەيمىر دېگەن كىشى ئاسىم ئىبنى ئەدىي ئەنسارىنىڭ ئىزدەپ كېلىپ مۇنداق دېدى: ئى ئاسىم! بىر كىشى ئايالىنى ئاشنىسى بىلەن كۆرسە ئۇلارنى ئۆلتۈرەمدۇ قانداق قىلىدۇ؟ مۇشۇ ئىش توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھتىن ماڭا ۋاكالىتەن سوراپ باققىن، دېدى. ئاسىم بۇ ئىش توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھتىن سورىدى. رەسۇلۇللاھ بۇ مەسىلىنى ياقتۇرمىدى ۋە ئاسمىنى ئەيىبلىدى. رەسۇلۇللاھدىن ئاڭلىغانلىرى ئاسمغا ئېغىر تۇيۇلدى. ئۇ ئۆيگە قايتقاندىن كېيىن ئۇۋەيمىر ئۇنى ئىزدەپ كېلىپ: ئى ئاسىم! رەسۇلۇللاھ ساڭا نېمىلەرنى دېدى؟ دەپ سورىدى. ئاسىم: سەن ماڭا ياخشىلىق ئېلىپ كەلمەپسەن، رەسۇلۇللاھ مەن سورىغان مەسىلىنى ياقتۇرمىدى دېدى. ئۇۋەيمىر: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن چوقۇم بۇ مەسىلىنى ئېنىقلىمىغۇچە بولدى قىلمايمەن،دېدى. ئۇ رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ كېلىپ: كىشىلەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرغان ھالدا: بىر كىشى ئايالىنى ئاشنىسى بىلەن كۆرسە ئۇلارنى ئۆلتۈرەمدۇ، قانداق قىلىدۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئاللاھ سەن ۋە ئايالىڭ توغرۇلۇق ئايەت چۈشۈردى. سەن ئۇ ئايالىڭنى چاقىرىپ كەلگىن»، دېدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئىككىسى لەنەت ياغدۇرۇپ قەسەم ئىچىشتى. ئىككىيلەن قەسەم ئىچىپ بولغاندىن كېيىن ئۇۋەيمىر: ئى رەسۇلۇللاھ! ئەگەر مەن ئۇنى يېنىمدا قالدۇرسام، ئۆزۈم يالغانىنى توقۇغان بولۇپ قالىمەن، دېدى-دە، رەسۇلۇللاھ ئۇنى بۇيرۇشتىن ئىلگىرى ئايالىنى ئۈچ تالاق قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

953. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۆزئارا بىر-بىرىگە لەنەت بىلەن قەسەم ئىچىشتۈرگەن ئىككىلەن (ئەر — ئايال) گە: «ئىككىڭلارنىڭ ئىشىنىڭ ھېسابىنى ئاللاھ ئالدۇ، ئىككىڭلاردىن بىرىڭلار چوقۇم يالغانچى. ئۇ (ئايالىڭ) نىڭ بىلەن بىرگە ئۆتىدىغانغا ساڭا يول يوق» دېدى. ئۇ كىشى: ئى رەسۇلۇللاھ! مېنىڭ خەجلىگەن پۇلۇمچۇ! دېدى. رەسۇلۇللاھ: سېنىڭ پۇلۇڭ يوق بولدى. ئۇ پۇل ئەگەر گېپىڭ راست بولسا، ئۇنىڭ بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەنلىكىڭ ئۈچۈن تۆگىدى، ئەگەر يالغانچى بولساڭ، ئۇنداقتا ئۇ پۇل ئۇنىڭ، ئۇ ئايال ساڭا تېخىمۇ يىراقتۇر، تېخىمۇ يىراقتۇر» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

954. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىر ئەر — خوتۇننى ئۆزئارا لەنەت بىلەن قەسەم ئىچىشكە بۇيرۇدى. نەتىجىدە ئەر ئايالدىن بولغان بالىنى ئىنكار قىلدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئىككىلەننى ئايرىۋەتتى. بالىنى ئايالغا بۇيرۇپ بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

955. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا بىر كىشى لەنەت بىلەن قەسەم قىلىشنى تىلغا ئالدى. ئاسىم ئىبنى ئەدىيى قىلىشقا تېگىشلىك بولمىغان بىر ئېغىز سۆزنى قىلدى، ئاندىن كېتىپ قالدى. ئۇنىڭ قەبىلىسىدىن بىر كىشى ئۇنى ئىزدەپ كەلدى ۋە ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئايالىنى ئايالىنىڭ ئاشنىسى بىلەن بىرگە بايقىغانلىقىنى دەپ بەردى. ئاسىم مۇنداق دەيدۇ: مەن ھېلىقى دېگەن بىر ئېغىز گېپىم سەۋەبىدىن بۇ بالاغا قېلىۋاتاتتىم. ئۇنىڭ بىلەن بىرگە رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا باردىم. ھېلىقى كىشى: ئۆز ئايالىنىڭ بىر ئەر كىشى بىلەن تۇرغانلىقىنى رەسۇلۇللاھغا بايان قىلدى. ئۇ كىشىنىڭ يۈزلىرى سارغۇچ، ئورۇق، چاچلىرى ئۆزۈن بىر كىشى ئىدى. ئۇ ئايالمىنىڭ ئاشنىسى دېگەن كىشى بوي-بەستى يوغان، قوڭۇر تېرىلىك، سېمىز كىشى ئىدى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئى ئاللاھ، سەن بۇ ئىشنىڭ ھۆكمىنى بىزگە بايان قىلغىن» دېدى. كېيىن ھېلىقى ئايال يەڭگىدى. ئۇ خۇددى يولدىشى ئەيىبلىگەن ھېلىقى كىشىگە ئۆز ئەينى ئوخشايدىغان بىر بوۋاق تۇغقانىدى. رەسۇلۇللاھ ھېلىقى ئەر ئىككىسىنى چاقىرتىپ قەسەم ئىچىشنى بۇيرۇدى.

نەق مەيداندا بار بىر كىشى ئىنى ئاببىاستىن سوردى: رەسۇلۇللاھنىڭ «مەن پاكىتسىز بىرسىنى چالما كېسەك قىلىشقا بۇيرۇماقچى بولسام چوقۇم سېنى چالما كېسەك قىلىشقا بۇيرۇغان بولاتتىم» دېگەن چاغدا مۇشۇ ئايالنى كۆرسەتكەنمۇ؟ ئىنى ئاببىاس: ياق، ئۇ ئىسلامدا ئوچۇق-ئاشكارا پاھىشە قىلغان ئايالنى كۆرستىدۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

956. مۇغىيرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سەئىد ئىبنى ئۇبادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: ئەگەر مەن ئايالىمنىڭ بىر ئەر بىلەن بىللە بولغانلىقىنى كۆرسەم چوقۇم قىلىچىمنىڭ بىسى بىلەنلا ئۇنى چاپىقان بولاتتىم، بۇ سۆزنى رەسۇلۇللاھ ئاڭلىغاندىن كېيىن: «سىلەر سەئىدنىڭ كۇنلىشىگە ھەيران قېلىۋاتامسىلەر؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭدىنمۇ بەكرەك كۇنلەيمەن. ئاللاھ مەندىنمۇ بەكرەك كۇنلەيدۇ، ئاللاھ كۇنلىگەنلىكى ئۈچۈنلا ئاشكارا- يوشۇرۇن قىلىنغان يامان ئىشلارنى ھارام قىلغان. ئاللاھ ئۆزىدىن ئەپۇ قىلىشنى سوربغان كىشىنى ئەڭ ياخشى كۆرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ خۇش خەۋەر بەرگۈچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەن. ئاللاھ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان كىشى - ئۇنىڭغا ھەمدۇ سانا ۋە مەدھىيە ئوقۇغۇچىدۇر. شۇ سەۋەبتىن ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنى ۋەدە قىلدى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

957. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! مېنىڭ ئايالىم بىر قارا بالا تۇغدى (ئۇ ئەر-خوتۇنىنىڭ ھەر ئىككىلىسى سېرىق تەنلىك ئىدى)، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سېنىڭ تۆگەڭ بارمۇ؟» دەپ سورىدى. ھېلىقى كىشى: بار، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «قانداق رەڭلىك؟» دەپ سورىدى. ئۇ كىشى: قىزىل رەڭلىك، رەسۇلۇللاھ: «سۇس قارا رەڭلىكى بارمۇ؟» دەپ سورىدى. ئۇ كىشى: بار، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇنىڭ رەڭگى قەيەردىن كەلگەن؟» دېدى. ئۇ كىشى: بەلكى ئەجدادىغا تارتقانلىقتىن بولسا كېرەك، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سېنىڭ ئوغلۇڭمۇ شۇ سەۋەبتىن قارا تۇغۇلغان بولۇشى مۇمكىن» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يىگىرمىنچى باب

قۇل ئازاد قىلىش

1. قۇل ئازاد قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا

958. ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى باشقىلار بىلەن ئورتاق سېتىۋالغان بىر قۇلنىڭ ئۆزىگە تېگىشلىك قىسمىنى ئازاد قىلغان بولسا ۋە قولىدا بۇ قۇلنىڭ باھاسىغا يەتكۈدەك مال-مۈلكى بولسا، بۇ قۇلنى ئادىل باھالىتىپ شېرىكىگە تېگىشلىك ھەققىنى بېرىۋېتىپ، بۇ قۇلنى تەلتۆكۈس ئازاد قىلسۇن. ئەگەر يەتكۈدەك پۇلى بولمىسا ئۆزىگە تېگىشلىك قىسمىنى ئازاد قىلسا بولىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

2. قۇلنىڭ ئۆزىنى سېتىۋېلىش ئۈچۈن تىرىشىپ پۇل تېپىشى توغرىسىدا

959. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى باشقىلار بىلەن شېرىكلىشىپ ئالغان بىر قۇلنى ئازاد قىلمىدىكەن، ئۇنداقتا ئۇ قۇلنىڭ قالغان پۇلىنى تۆلىسۇن. ئەگەر مال-دۇنياسى يەتمىسە، باشقىلارغا قۇلنى ئادىل باھالىتىپ، قالغان پۇلنى قۇلنىڭ ئۆزىگە ئۇنى مەجبۇرلىمغان ئاساستا تۆلەتسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

3. هەقدارلىق هوقۇقنىڭ قۇلنى ئازاد قىلغۇچىنىڭ قولىدا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

960. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بەرىرە ئۈنى ئىزدەپ كېلىپ ئۇنىڭغا: خوجايىنىنىڭ بەرىرەنىڭ ئۆزىنى سېتىۋېلىشىغا قوشۇلغانلىقىنى، لېكىن بەرىرەدە ئۆزىنى سېتىۋالغۇدەك ھېچنېمە يوقلۇقىنى، شۇڭا ئۇنىڭدىن يارەدەم سوراپ كەلگەنلىكىنى ئېيتىدۇ. ئائىشە ئۇنىڭغا: خوجايىنىڭغا دېگىن. ئەگەر ئۇ خالىسا، مەن سېنىڭ پۈلۈڭنى ئۇنىڭغا بىر قېتىمدىلا تۆلۈۋېتىمەن، لېكىن مىراسخورلۇق ھوقۇقى مەندە بولىدۇ، دەيدۇ. ئۇ بۇ خەۋەرنى خوجايىنىغا يەتكۈزىدۇ. خوجايىنى ئۇنمايدۇ. ئۇلار: ئەگەر ئائىشە سېنى رازى قىلماقچى بولسا، بىزنىڭ دېگىنىمىزدەك قىلسۇن، مىراسخورلۇق ھوقۇقى بىزنىڭ قولىمىزدا بولىدۇ، دەيدۇ. ئائىشە بۇ ئىشنى رەسۇلۇللاھقا سۆزلەپ بېرىدۇ. رەسۇلۇللاھ: سەن ئۇنى سېتىۋېلىپ، ئاندىن ئۇنى قويۇۋەتسەڭ، قۇلنىڭ مىراسخورلۇق ھوقۇقى ئازاد قىلغۇچىنىڭ قولىدا بولىدۇ، دەيدۇ. ئاندىن رەسۇلۇللاھ مۇنبەرگە چىقىپ كىشىلەرگە: «كىشىلەرگە نېمە بولدى؟ شەرت قويغاندا قۇرئاننى ئاساس قىلمايدىغان بوپتۇغۇ! كىمكى قۇرئاندا يوق شەرتنى قويۇۋالسىكەن، يۈز شەرت قويسىمۇ بىكار. پەقەت ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىسىلا ئەڭ تۇغرا، ئەڭ ئىشەنچلىكتۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

961. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بەرىرەنىڭ ئۆزىنى ئۆزى سېتىۋېلىشى ئۈچ خىل شەرىئەت ئەھكامىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى. بىرىنچى خىلى، ئۇ ئازاد قىلىنغاندىن كېيىن ئەركىن جورا تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە بولدى. ئىككىنچى خىلى، ئۇ توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھ: «مىراسخورلۇق ھوقۇقى ئازاد قىلغۇچىنىڭ قولىدا بولىدۇ» دېدى. ئۈچىنچى خىلى، رەسۇلۇللاھ (بەرىرەنىڭ ئۆيىگە) كىرگەندە قازاندا گۆش قاينىۋاتاتتى. بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا ھورنان ۋە قاتلىما ئېلىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ: «قازاندا گۆش پىشىۋاتامدۇ؟» دەپ سورىدى. كۆپچىلىك: شۇنداق، لېكىن ئۇ

باشقىلار بەرىرەگە بەرگەن زاكات، سەن زاكاتنى يېپسەك بولمايدۇ، دەپ جاۋاب بېرىشتى. رەسۇلۇللاھ: «بۇ گۆش بەرىرەگە سەدىقە بولغىنى بىلەن بىزگە سوۋغاتتۇر» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ھوقۇقنى ھەدىيە قىلىشقا، سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

962. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ قۇل ئازاد قىلغۇچىلارنىڭ ئۆز ھوقۇقنى باشقىلارغا ھەدىيە قىلىۋېتىشىنى ۋە ئېلىپ سېتىشنى چەكلىگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. قۇل ئازاد قىلىنغاندىن كېيىن باشقىلار بىلەن ئەھدە تۈزۈشسە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

963. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب خىشتىن قويۇرۇلغان مۇنبەر ئۈستىدە، قولىدا قىلىچ، قىلىچقا بىر پارچە قەغەز ئېسىلغان ھالەتتە مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىزنىڭ ئالدىمىزدا ئوقۇشقا بولىدىغىنى پەقەت ئاللاھنىڭ قۇرئانى ۋە مەن ئەكەلگەن مۇنۇ قەغەزدۇر. ئاندىن قەغەزنى ئېچىپ ئوقۇشقا باشلايدۇ. قەغەزدە: تۆلەمگە بېرىلىدىغان تۆگىنىڭ چىشى، يېشى قاتارلىقلار ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنۇ سۆزلىرى يېزىلغانىدى: «مەدىنىدىكى ئەير تېغىدىن پالانى يەرگىچە چەكلەنگەن جايلاردۇر. كىمكى بۇ يەرلەردە توپىلاڭ چىقىرىدىكەن شۇ ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە ئىنسانلارنىڭ ئەيىبلىشىگە ئۇچرايدۇ. ئۇ دۇنياغا بارغاندا ئاللاھ ئۇنىڭ قىلغان پەرز ۋە نەپلە ئىبادەتلىرىنى قوبۇل قىلمايدۇ. مۇسۇلمانلار ھامىيلىقىغا ئېلىشتا باراۋەردۇر، ئەڭ ئاددىي مۇسۇلمانمۇ، ھامىيلىقىغا ئالالايدۇ، كىمكى مۇسۇلمانىنىڭ ھامىيلىقىنى بۇزۇۋەتسە، ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭ پەرز ۋە نەپلە ئىبادىتىنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئۇ قەغەزدە يەنە كىمكى خوجايىنىنىڭ رۇخسىتىسىز بىر قۇمنى دوست تۇتىدىكەن، ئاللاھنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە پۈتۈن

ئىنسانلارنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئاللاھ ئۇنىڭ پەرز ۋە نەفلە ئىبادەتلىرىنى قوبۇل قىلمايدۇ، دېگەن سۆزلەر بار ئىكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. قۇل ئازاد قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

964. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىر مۇسۇلمان قۇلنى ئازاد قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭ ھەربىر ئەزاسىنىڭ بەدىلىگە شۇ كىشىنىڭ ئەزالىرىنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

يىگىرمە بىرىنچى باب

سودا. سېتىق

1. مالنى تۆتۈپ بېقىپلا سودا قىلىشقا ۋە بىر ـ بىرىگە تاشلاپ بېرىپ سودا قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

965. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھەققەتەنمۇ قولدا تۇتۇپ بېقىپلا سودا قىلىشنى ۋە بىر-بىرىگە مېلىنى تاشلاپ بېرىپ سودا قىلىشنى چەكلىگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

966. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىككى خىل روزا تۇتۇشنى ۋە ئىككى خىل سودا قىلىش ئۇسۇلىنى چەكلىگەن. ئالدىنقىسى روزا ھېيت ۋە قۇربان ھېيت كۈنىدىكى روزا. كېيىنكىسى تۇتۇپ بېقىپلا سودا قىلىش ۋە بىر- بىرىگە تاشلاپ بېرىشىپ سودا قىلىشتۇر. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

967. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىككى خىل كىيىنىشنى ۋە ئىككى خىل سودىنى چەكلىگەن. ئىككى خىل سودا بولسا: قولدا تۇتۇپ بېقىپلا سودا قىلىش ۋە بىر-بىرىگە مالنى تاشلاپ بېرىشىپ سودا قىلىش. قولدا تۇتۇپ بېقىپلا سودا قىلىش دېگىنىمىز، بىر كىشى مەيلى كۈندۈز ياكى كەچ بولسۇن. رەختنى سىرتىدىن تۇتۇپ بېقىپلا سودىنى پۈتتۈرۈشنى كۆرسىتىدۇ. بىر-بىرىگە تاشلاپ بېرىشىپ سودا قىلىش دېگىنىمىز، سودا قىلغۇچى كىشى ئۆزىنىڭ رەختنى قارشى تەرەپكە تاشلاپ بېرىدۇ. قارشى تەرەپمۇ شۇنداق قىلىدۇ. ئېچىپ كۆرۈشكە بولمايدۇ، تۆلەپ بېرىلمەيدۇ. شۇنداق قىلىپ سودا پۈتتۈرىلىدۇ. ئىككى خىل كىيىنىش بولسا، بىر خىلى، كىيىمنى بەدىنگە توغرىسىغا يېپىنچاقلاپ، بەدىنىنىڭ يېرىمنى يېپىپ، يېرىمنى ئوچۇق قويۇشنى كۆرسىتىدۇ. يەنە بىر خىلى،

بەدەن ئاستىغا بىر نەرسە كىيمەي، (يەنى ئىشتاندەك نەرسە كىيمەي) ئۇستىگە پەقەت ئۇزۇن كۆڭلەكلا كىيۋېلىش بولۇپ، بۇ خىل كىيىمدىن ئەۋرەت ئېچىلىپ قالىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. ئائىلە ھايۋانلىرىنىڭ تۇغۇلىدىغان بالىلىرىنى سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

968. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مالىلارنىڭ قورسىقىدىكى بالىلىرىنى سېتىشنى چەكلىگەنىدى. جاھىلىيەت دەۋرىدىكى كىشىلەر ئىلگىرى مۇشۇنداق سودىنى قىلاتتى. يەنى، بىر كىشى ئوتتۇراھال بىر تۆگىنى سېتىۋالغان بولسا، ساتقۇچى ئۇنىڭ قورسىقىدىكى بالىسىنمۇ پۈلغا ھېسابلايتتى. ھەتتا بۇ بالا چوڭ بولغاندا مۇنچى بولاتتى، دەپ شۇنىمۇ ھېسابلايتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. قېرىندىشى بىلەن بىر سودىنى تالىشىشقا بولمايدىغانلىقى، باشقىلار بىلەن بىرلىشۋېلىپ، كىشىلەرگە قاپقان قۇرۇشقا بولمايدىغانلىقى، چىشى تۆگىنىڭ ئەمچىكىنى يېپ بىلەن باغلاپ بوتىلاققا ئەمگۈزمەي سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

969. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «بىرىڭلار قېرىندىشى قىلغان سودىنى تالاشمىسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

970. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سىلەر تىجارەتچىلىرىنى توسۇش ئۈچۈن ئالدىغا چىقماڭلار، (يېرىم يولدا توسۇپ سودا قىلماڭلار). سودا سېتىقنى بىرىلار - بىرىڭلاردىن تالاشمىسۇن. باشقىلار بىلەن بىرلىشۋېلىپ كىشىلەرگە قىلتاق قۇرماڭلار. شەھەرلىكلەرنىڭ يېزىلىقلارنىڭ مېلىنى ئالداپ سېتىۋېلىشىغا بولمايدۇ، چىشى قوينىڭ ئەمچىكىنى چىگىپ قويۇپ ئېلىپ ساتماڭلار.

كىمكى مۇشۇنداق تۆگە ياكى قويىنى سېتىۋالسا، سېغىپ بولغاندىن كېيىن ئىككى خىل ئۇسۇلدا بىر تەرەپ قىلسا بولىدۇ. ئەگەر، مۇڭاپىق كۆرسە ئىشلەتسە بولىدۇ. بولمىسا، ياندۇرۇۋەتسىمۇ بولىدۇ. بىراق، بىر سا خورما تۆلىشى كېرەك».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

971. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھنىڭ رەسۇلى سودىگەرلەرنىڭ شەھەر سىرتىدا ساتارمەنلىك ئالدىغا چىقىپ سودا قىلىشىنى چەكلىگەنىدى. شەھەرلىكلەر يېزىلىقلارنى ئالداپ، نەرسە-كېرەكلىرىنى ئېلىپ ـ ساتسا بولمايدۇ. ئاياللار ئۆز ھەمشىرىسىنىڭ تالىقىنى تەلەپ قىلسا بولمايدۇ. باشقىلار سودا قىلىۋاتقاندا ئۇنى بۇزۇپ سودىسىنى تارتىۋېلىشقا بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە باشقىلارغا سوددا قىلىتاق قۇرۇشنى. ئۇلاغلارنىڭ ئەمچىكىنى باغلاپ قويۇپ، ئېلىپ ـ سېتىشنى چەكلىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. شەھەرگە كىرىۋاتقان نەرسە ـ كېرەكنىڭ ئالدىغا چىقىپ سودا قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

972. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئەمچىكى بوغۇپ قويۇلغان بىر قوينى سېتىۋالسىكەن، ئۇنى مال ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بەرسە بولىدۇ، لېكىن بىر كۇرە خورما تۆلىشى كېرەك». رەسۇلۇللاھ شەھەرگە كىرىۋاتقان سودىگەرلەرنىڭ ئالدىغا چىقىپ توسۇۋېلىپ سودا قىلىشنى مەنئى قىلغانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. شەھەرلىكلەرنىڭ يېزىلىقلارنىڭ نەرسىلىرىنى ئالداپ سېتىۋېلىشنى چەكلەش توغرىسىدا

973. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سىلەر سودىگەرلەرنىڭ ئالدىنى توسۇپ سودا قىلماڭلار، شەھەرلىكلەرنىڭ يېزىلىقلارنىڭ نەرسىلىرىنى ئالداپ سېتىۋېلىشىغا

بولمايدۇ». بايان قىلغۇچى ئىبنى ئابباستىن سورايدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ: «شەھەرلىكلەرنىڭ يېزىلىقلارنىڭ نەرسىلىرىنى ئالداپ سېتىۋېلىشىغا بولمايدۇ» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى نېمە؟ ئىبنى ئابباس: شەھەرلىكلەر يېزىلىقلارغا ۋاكالىتەن ساتقۇچى بولسا بولمايدۇ، دېگەن سۆز، دەپ جاۋاب بەرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

974. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز شەھەرلىكلەرنىڭ يېزىلىقلارنىڭ نەرسىلىرىنى ئالداپ سېتىۋېلىشىمىزدىن چەكلەندۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. قولغا كەلمىگەن مالنى ئېلىپ سېتىشنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش توغرىسىدا

975. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ يېمەكلىكنى قولغا ئېلىشتىن ئىلگىرى باشقىلارغا سېتىشنى چەكلىگەنىدى. ئىبنى ئابباس يەنە مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭچە ھەر قانداق نەرسىنى قولغا كەلتۈرمەي تۇرۇپ سېتىشقا بولمايدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

976. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى يېمەكلىك سېتىۋالىدىكەن، شۇ نەرسە قولغا تەگمىگۈچە ئۇنى باشقىلارغا ساتمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

977. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار ئىلگىرى بازارنىڭ يۇقىرىسىدا بىر قىسىم يېمەكلىكلەرنى سېتىۋالغاندا، شۇ يەرنىڭ ئۆزىدىلا باشقىلارغا سېتىۋېتەتتى. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ مۇنداق قىلىشىنى چەكلەپ، باشقا يەرگە يۆتكەپ سېتىشنى بۇيرۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

7. سودىلاشقان ئىككى تەرەپ سودىلاشقان شۇ ئورۇننىڭ ئۆزىدە سېتىۋېلىش ياكى سېتىۋالماسلىق ئەركىنلىكىگە ئىگە ئىكەنلىكى توغرىسىدا

978. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەنىدى: «سودىلاشقان ئىككى تەرەپ بىر-بىرىدىن تېخى ئايرىلمىغان ئەھۋال ئاستىدا، ھەر ئىككىسىنىڭ ئەركىنلىكى بولىدۇ. ئىختىيارىي قايتۇرۇشنى پېكىتۇېلىشقان سودا بۇنىڭ سىرتىدا».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

979. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئىككى كىشى سودىلاشقان بولسا، ئىككىسى بىر-بىرىدىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى ھەر ئىككىسىنىڭ ئەركىنلىكى بولىدۇ ياكى بىر تەرەپ يەنە بىر تەرەپكە تاللاتقۇزۇپ، سودىنى پۈتتۈرىدۇ. ئەگەر ئىككى تەرەپ سودىسى پۈتتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن بىر-بىرىدىن ئايرىلغان بولسا، سودا پۈتۈۋېرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. تىجارەت قىلغاندا سەممىي بولۇش ۋە ئۆز مېلىنىڭ ئەيىبىنى دەپ بېرىش توغرىسىدا

980. ھەكىيم ئىبنى ھىزام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: سودىلاشقان ئىككى تەرەپتە بىر-بىرىدىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى ئەركىنلىك ھوقۇقى بولىدۇ. ئەگەر بۇ ئىككى كىشى سەممىي بولۇپ ماللىرىنىڭ كەمچىلىكلىرىنى دېيىشسە، بۇ سودىدا بەرىكەت بولىدۇ. ئەگەر ئىككى كىشى يالغان سۆزلەپ ماللىرىنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرسا، بۇ سودىدىن بەرىكەت كۆتۈرۈلىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. سودا-سېتىقتا قاقتى ـ سوقتى قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

981. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئۆزىنىڭ سودا قىلغان چاغدا ئالدىنىپ قالغانلىقىنى رەسۇلۇللاھقا سۆزلەپ بەردى. رەسۇلۇللاھ: «سودا قىلغاندا، ‹ئالدامچىلىق يوق؟› دېگىن»، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. تېخى پىشمىغان مېۋىلەرنى ئېلىپ ـ سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

982. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ پىشمىغان مېۋىلەرنى ئېلىپ- سېتىشتىن چەكلىگەنىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

983. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ پىشمىغان مېۋىلەرنى ئېلىپ-سېتىشنى چەكلىگەنىدى. مالنى پەقەت پۇلغىلا سېتىشقا بولىدۇ. كەمبەغەللەر مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ مېۋىسىنى جىددىي ئېھتىياج تۈپەيلى پىشمىغان مېۋىنى تۈپى بىلەن ساتسا بولىدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

984. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ خورمىنى پىكىلى بولغىدەك ياكى ساقلىغلى بولغىدەك بولغىچە ئېلىپ سېتىشنى چەكلىگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. قۇرۇق خورمىنى ھۆل خورمىغا ئالماشتۇرۇشقا بولمايدىغانلىقى، كەمبەغەللەرگە ۋاقتىلىق سوۋغا قىلغان خورما مېۋىسىنىڭ بۇنىڭ سىرتىدا ئىكەنلىكى توغرىسىدا

985. زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ كەمبەغەللەرگە مەھسۇلاتى سوۋغا قىلىنغان خورما دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى قۇرۇق خورمىغا سۇندۇرۇپ مۆلچەرلەپ سېتىشىغا ئىجازەت بەرگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

986. سەھل ئىبنى ئەبۇ ھەسمە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھۆل خورمىنى قۇرۇق خورمىغا ئالماشتۇرۇپ سېتىشنى چەكلىگەنىدى. ئۇ بايلار كەمبەغەللەرگە مەھسۇلاتىنى سوۋغا قىلغان خورما دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى قۇرۇق خورمىغا سۇندۇرۇپ مۆلچەرلەپ سېتىشقا ئىجازەت بەرگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

987. رافىئە ئىبنى خەدىيج ۋە سەھل ئىبنى ئەبۇ ھەسمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ دەرەخ ئۈستىدىكى مېۋىنى يەنى ھۆل مېۋىنى قۇرۇق مېۋىگە سۇندۇرۇپ مۆلچەرلەپ ئېلىپ سېتىشنى چەكلىگەن. بايلار كەمبەغەللەرگە ۋاقتىلىق سوۋغا قىلغان مېۋىلىك دەرەخنىڭ ھۆل مېۋىسىنى قۇرۇق مېۋىگە سۇندۇرۇپ مۆلچەرلەپ ساتسا بولىدۇ، چۈنكى، رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا ئىجازەت بەرگەنىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

988. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بايلار كەمبەغەللەرگە ۋاقتىلىق سوۋغا قىلغان خورما دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى قۇرۇق خورمىغا سۇندۇرۇپ مۆلچەرلەپ سېتىشقا ئىجازەت قىلغان. بىراق، ئەڭ كۆپ بولغاندا بەش ۋەسەقتىن ئېشىپ كەتمەسلىكى كېرەك.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

989. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇزابەنە (خورما دەرىخى ئۈستىدىكى ھۆل خورمىنى مۆلچەرلەپ قۇرۇق خورمىغا ئالماشتۇرۇش، باراڭلاردىكى ھۆل ئۈزۈمنى مۆلچەرلەپ قۇرۇق

ئۆزۈمگە ئالماشتۇرۇش) تىن چەكلىگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

990. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ باغدىكى ھۆل خورمىنى قۇرۇق خورمىغا مۆلچەرلەپ سېتىشنى، باراڭدىكى ھۆل ئۆزۈمنى قۇرۇق ئۆزۈمگە مۆلچەرلەپ سېتىشنى، ئېتىزدىكى پىشمىغان زىرائەتنى ئاشلىققا مۆلچەرلەپ سېتىشنى چەكلىگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

991. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى چاڭلىشىپ بولغان خورما دەرىخىنى ساتىدىكەن. مېۋىسى ساتقۇچىنىڭ ئۆزىگە تەۋە بولىدۇ. مېۋىسى بىلەن دەرىخىنى بىللە سېتىشنى ئاۋۋال كېلىشىۋالغان بولسا، بۇنىڭ سىرتىدا».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. ئېتىزدىكى مايسىنى ئاشلىققا سۇندۇرۇپ، شاختىكى ھۆل مېۋىنى قۇرۇق مېۋىگە سۇندۇرۇپ سېتىشقا بولمايدىغانلىقى ۋە ئىككى كىشى ھەمكارلىشىپ يەر تېرىغاندا، بىرى ئەمگەك، بىرى ئۇرۇق چىقىرىشنى شەرت قىلىشىپ ئۆزاق يىللىق توختام تۈزۈش، مېۋە پىشىشتىن ئىلگىرى سېتىش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

992. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىككى كىشى ھەمكارلىشىپ يەر تېرىغاندا ئەمگەك كۆچىگە ئۇرۇق چىقىرىشنى شەرت قىلىشنى، مايسىنى ئاشلىققا سۇندۇرۇپ سېتىشنى، شاختىكى يېڭى خورمىنى خورمىغا سۇندۇرۇپ سېتىشنى چەكلىگەنىدى. مالنى پەقەت دىنار ۋە دەرھەمگىلا ئالماشتۇرۇشقا بولىدۇ. بايلار كەمبەغەللەرگە مەھسۇلاتنى سۇۋغا قىلغان خورما دەرىخىنىڭ شاختىكى مېۋىسىنى جەددىي ئېھتىياج سەۋەبىدىن كونا خورمىغا سۇندۇرۇپ ساتسا بولىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13.يەر ئىجارىگە بېرىش توغرىسىدا

993. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئارىمىزدا نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئوشۇق يەرلىرى بار ئىدى. شۇڭا ئۇلار: بىز يەرلىرىمىزنى مەھسۇلاتنىڭ ئۈچتىن بىرىنى، تۆتتىن بىرىنى، يېرىمىنى بېرىش ھېسابىغا ئىجارىگە بەرمەكچى بولۇۋاتىمىز، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: «يېرى بارلار ئۆزلىرى تېرىسۇن ياكى دىنىي قېرىندىشىغا سۇۋغا قىلىپ بەرسۇن. بۇنىڭغا ئۇنىمىغۇچىلار ئۆز يېرىنى ئۆزى ئېلىپ قالسا بولىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

994. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: يېرى بارلار ئۆزى تېرىسۇن ياكى دىنىي قېرىندىشىغا سۇۋغا قىلىپ بەرسىمۇ بولىدۇ. ئەگەر بۇنىڭغا ئۇنىمىسا ئۆزىنىڭ يېرىنى ئۆزى ئېلىپ قالسۇن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

995. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھەقىقەتەنمۇ مۇزابەنە ۋە مۇھاقەلە قىلىشنى چەكلىگەنىدى. مۇزابەنە دېگىنىمىز: شاختىكى ھۆل خورمىنى قۇرۇق خورمىغا سۈندۈرۈپ سېتىشنى كۆرسىتىدۇ. (مۇھاقەلە دېگىنىمىز: مايسىنى ئاشلىقتا سۈندۈرۈپ سېتىشنى كۆرسىتىدۇ).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

996. ئافىئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىبنى ئۆمەر ۋە رافىئلاردىن بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئۆمەر رەسۇلۇللاھنىڭ، ئەبۇ بەكرىنىڭ، ئۆمەرنىڭ ۋە ئوسمانىنىڭ دەۋرىدە ۋە مۇئاۋىيە ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن دەسلەپكى مەزگىللەردە داۋاملىق يېرىنى ئىجارىگە بەرگەنىدى. كېيىن بىر كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ يەرنى ئىجارىگە بېرىشنى چەكلىگەنلىكى توغرىسىدىكى ھەدىسنى ئۇنىڭغا يەتكۈزىدۇ. ئىبنى ئۆمەر بۇ ھەدىسنى بايان قىلغۇچى رافىئنى ئىزدەپ باردى. مەنمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ بىرلىكتە باردىم. ئۇ رافىئتىن بۇ توغرۇلۇق سورىغانىدى، رافىئ: رەسۇلۇللاھ يەرنى ئىجارىگە بېرىشنى چەكلىگەنىدى، دېدى. ئىبنى ئۆمەر ئۇنىڭغا: ساڭا ناھايىتى ئايانكى، بىز رەسۇلۇللاھ دەۋردە دەريانىڭ يۇقىرى تەرىپىدىكى بىر قىسىم

پارچە-پۈرات يەرلەرنى مەھسۇلاتنىڭ تۆتتىن بىرى ياكى سامانغا ئىجارىگە بەرگەنىدۇق.[1]

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. ئاشلىق ھېسابىغا يەرنى ئىجارىگە بېرىش توغرىسىدا

997. زۇھەير ئىبنى رافىئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى بىزگە مەنپەئەتچىلىك بولغان بىر ئىشنى چەكلىگەنىدى. رافىئ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ دېگىنى ھەق. رەسۇلۇللاھ مېنى چاقىرىپ مۇنداق دېگەن: «سىلەر يەرلىرىگلارنى قانداق قىلىۋاتسىلەر؟». مەن: بىز ھوسۇلنىڭ 1/4نى ياكى خورما ۋە ئارپا بېرىپ يەرنى تېرىۋاتىمىز، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: سىلەر بۇنداق قىلماڭلار ياكى ئۆزۈڭلار تېرىڭلار، ياكى باشقىلارغا ھەدىيە قىلىڭلار، ياكى تاشلاپ قويۇڭلار» دېدى. مەن: شۇ بويىچە قىلاي، دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] يەرنى ئىجارىگە بېرىش مەسىلىنىڭ ھالال بولۇش ـ بولماسلىقىغا قارىتا ئىلگىرىكى ئىسلام ئىمامىلىرىنىڭ 3خىل كۆزقاراش (پىكىر) ى بار. ئىمام تاۋۇئۇس بىلەن ھەسەن بەسرى مۇشۇ ھەدىسكە ئاساسەن ئۇچۇق ھالدا يەرنى ئىجارىگە بېرىشكە بولمايدىغانلىقىنى تەشەببۇس قىلىدۇ. مەيلى ئالتۇن بويۇم نەق پۇل (ھازىرقىدەك پۇل بولىشىمۇ مۇمكىن) بولسۇن.

ئىمام شافىئي بىلەن ئەبۇ ھەنىفە قاتارلىق كىشىلەر ھازىرقى نەق پۇل ياكى زىممىدىن بىۋاستە چىقىدىغان بويۇم، مەسىلەن، بېمەكلىك، رەخ قاتارلىقلارغا ئىجارە بەرسە بولىدۇ دېگەننى تەشەببۇس قىلىدۇ. مەسىلەن: يەردىن چىققان تەرسىلەر (ئىشلەپچىقىرىلغان مەھسۇلاتنىڭ) 1/3، 1/4نى ئېلىپ يەرنىڭ ئىجارىسى قىلىشقا بولمايدۇ. دېگەن قاراشتا.

ئىمام مالىك ئالتۇن، كۆمۈش پۇلغا ئىجارە بەرسە بولىدۇ. بېمەكلىككە ئىجارە بەرسە بولمايدۇ دېگەننى تەشەببۇس قىلىدۇ.

15. يەرنى باشقىلارغا ھەدىيە قىلىش توغرىسىدا

998. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۇ ئىشنى يەنى مۇخابىرە قىلىشنى چەكلىمىگەنىدى. لېكىن رەسۇلۇللاھ: «سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىكى بىرىڭلارنىڭ يەرنى قېرىنداشىغا ھەدىيە قىلىپ بەرگىنى، ئۇنىڭ بەلگىلىك مىقدارىدا ھەق ئېلىپ باشقىلارغا ئىجارىگە بەرگىنىدىن ياخشىدۇر» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يىگىرمە ئىككىنچى باب

زىرائەتلەرنى سۇغۇرۇش

1. زىرائەتلەرنى سۇغۇرۇش ۋە دەل – دەرەخلەر ۋە مېۋە، زىرائەتلەرنىڭ مەلۇم قىسمىنى بۆلۈپ بېرىش ھېسابىغا ھەمكارلىشىپ تېرىقچىلىق قىلىش توغرىسىدا

999. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەردىن چىققان مېۋە-چېۋە، زىرائەتلەرنىڭ تەڭ يېرىمىنى شۇ يەردىكىلەرگە قالدۇرۇش توغرۇلۇق بەلگىلىمە چىقاردى. رەسۇلۇللاھ ئۆز ئايالىلىرىغا يۈز ۋەسەق، (يەنى سەكسەن ۋەسەق خورما، يىگىرمە ۋەسەق ئارپا) بەلگىلەپ بەرگەن. ئۆمەرنىڭ دەۋرىگە كەلگەندە ئۆمەر رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالىلىرىغا يەر ۋە سۇ تەقسىم قىلىپ بېرىش تەكلىپىنى قويغان ياكى بۇرۇنقى تەقسىمات بويىچە ئېلىۋېرىشنى ئېيتقان. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ بەزىسى يەر تەقسىماتىنى، بەزىسى بۇرۇنقى تەقسىماتنى تاللىدى. ئائىشە ئانىمىز يەرنى تاللىغانلار قاتارىدىن ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1000. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەھۇدىي، ناسارالارنى ھىجاز (ئەرەب يېرىم ئارىلى)دىن قوغلاپ چىقاردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەر زېمىنىنى بويسۇندۇرغان چاغدا، ئۇيەردىن يەھۇدىيلارنى قوغلاپ چىقىرىشنى ئىرادە قىلغان. زېمىن پەقەت ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلىغا ۋە مۇسۇلمانلارغىلا خاس ئىدى. يەھۇدىيلار رەسۇلۇللاھتىن ئۆزلىرىنى قوغلىۋەتمەسلىكنى، چىققان ھوسۇلنىڭ يېرىمىنى مۇسۇلمانلارغا بېرىشنى مۇراجىئەت قىلدى، رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا: «بولىدۇ، بىز خالىغان ۋاقىتقىچە سىلەر تۇرۇپ

قېلىڭلار» دېدى. ئۇلار مەلۇم مەزگىل شۇ توختام بويىچە تۇرغاندىن كېيىن، خەلىپە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب ئۇلارنى تەيما ۋە ئەرىيها دېگەن جايلارغا قوغلۇۋەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. كۆچەت تىكىش ۋە زىرائەت تېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1001. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلار تېرىغان دەل-دەرەخ ۋە زىرائەتلەرنى ھايۋان ۋە قۇشلار يەپ كەتسە ياكى كىشىلەر يەپ كەتسە ، بۇ ئۇنىڭ سەدىقىسىگە ھېسساب بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. تەبئىي ئاپەت بولۇپ، مېۋىلىك دەرخلەر ئاپەتكە ئۇچرىسا، سودىلاشقان ئىككى تەرەپ بىر-بىرىدىن تۆلەم تەلەپ قىلسا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1002. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ پىشمىغان مېۋىلەرنى سېتىشنى چەكلىگەنىدى. ئۇنىڭغا: قايسى دەرىجىگە بارغاندا پىشقان ھېسابلىنىدۇ؟ دېيىلۇىدى، رەسۇلۇللاھ: «قىزىرىپ سارغايغاندا»، دېدى. ئۇ يەنە: «كۆردۈڭمۇ؟ ئاللاھ مېۋىلەرنى تېخى پىشۇرمىغان تۇرسا، سىلەرنىڭ بىرىڭلار نېمىگە ئاساسەن قېرىندىشىڭنىڭ پۇلىنى ئالىدۇ؟» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. قەرزنى ئازايتىپ بېرىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

1003. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىككى كىشىنىڭ ئىشىك ئالدىدا يۇقىرى ئاۋازدا دەتالاش قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى، ئۇلارنىڭ بىرى يەنە بىرىدىن قەرزنى كەملىتىپ بېرىشنى ياكى قايتۇرۇش مۇددىتىنى ئۇزارتىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىۋاتاتتى. يەنە بىرى: ئاللاھ بىلەن

قەسەمكى! مەن ھەرگىز ئۇنداق قىلمايمەن! دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ ئىككى كىشىنىڭ يېنىغا چىقىپ: «ساۋاب ئىشلارنى قىلماسلىققا قەسەم قىلغۇچى قېنى؟» دېدى. ھېلىقى كىشى: ئى رەسۇلۇللاھ، مانا مەن، ئۇ شۇ ئىككى ئامالدىن قايسىنى قىلىشنى خالىسا شۇنى قىلسۇن، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1004. كەئىب ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئەبۇ ھەدرەدتە قەرزىم بار ئىدى، مەسچىتتە ئۇنىڭدىن قەرزىمنى سورىدىم. ئىككىمىزنىڭ ئاۋازى بەك چىقىپ كەتكەچكە، رەسۇلۇللاھ ئاڭلاپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مىلەكزىسىنى قايرىپ تۇرۇپ: «ھەي كەئىب»، دېدى. مەن: لەببەي، رەسۇلۇللاھ، دېدىم. ئۇ: «سەن قەرزىڭنى كۆتۈرۈۋەتكىن» دېدى ۋە قولى بىلەن «يېرىمىنى» دېگەن ئىشارەتنى قىلدى. مەن: بۇيرۇقىڭىزغا بويسۇنمەن، ئى رەسۇلۇللاھ، دېدىم. ئۇ: «ئۇنداقتا شۇنداق قىلغىن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. سېتىۋالغۇچى ئىگىلىكتە ۋەيران بولغان بولسا، سانتۇچى ئۇنىڭ ئۆيىدە ئۆزىنىڭ مال-مۈلكىنى بايقىسا، ياندۇرۇپ كېلىشكە ئەڭ ھەقلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1005. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئېگىلىكى ۋەيران بولغان كىشىنىڭ ئۆيىدە (ئۆزىنىڭ ئىلگىرى ساتقان، بىراق پۈلىنى تولۇق ئالمىغان) مال-مۈلكىنى بايقىسا، ياندۇرۇپ كېلىشكە ئەڭ لايىقتۇر (ھوقۇقلۇقتۇر)».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. قەرزدارغا قۇلايلىق شارائىت ھازىرلاپ بېرىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1006. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ئىلگىركى بىر كىشىنىڭ يېنىغا پەرىشتىلەر ئۇنىڭ

جېنىنى ئالغىلى كەلگەندە: سەن ياخشى ئىشلارنى قىلغانمۇ؟ دەپ سورىدى. ئۇ: مەن خىزمەتچىلىرىمگە: قەرزدارلاردىن قەرز يىغقاندا كەلگۈل بولۇڭلار، دەپ تاپىلايتتىم دېگەندە، ئاللاھ: ئۇنىڭ گۇناھىدىن ئۆتۈۋېتىڭلار» دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1007. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «بىر تىجارەتچى قەرز يىغىشقا ئادەم ئەۋەتكەندە، خىزمەتچىلىرىگە: سىلەر قەرزدارلارنىڭ قىينىچىلىقى بارلىقىنى ئۇقساڭلار، ئۇنىڭغا قۇلايلىق يارىتىپ بېرىڭلار. كەلگۈسىدە ئاللاھمۇ بىزگە قۇلايلىق يارىتىپ بەرسە ئەجەب ئەمەس، دېسە ئاللاھ ئۇلارغا قۇلايلىق شارائىت يارىتىپ بېرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. بايلارنىڭ قەرزىنى تۆلەشنى ئارقىغا تارتىشقا بولمايدىغانلىقى ۋە قەرزنى باشقىلارنىڭ تۆلەپ قويۇشىغا ھاۋالە قىلىش توغرىسىدا

1008. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «بايىنىڭ قەرز تۆلەشنى ئارقىغا تارتقىنى زۇلۇم قىلغانلىقتۇر. ئەگەر بىر كىشى سىلەرگە بېرىدىغان قەرزنى بىرەر بايىنىڭ بېرىشىگە ھاۋالە قىلسا، ئۇنىڭ ھاۋالىسىنى قوبۇل قىلىڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ئېشىنچا سۈنى سېتىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1009. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئوت ـ چۆپلەرگە زىيان سالماسلىق ئۈچۈن، ئوشۇقچە سۈنى توسۇۋېلىشقا بولمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. ئىت سېتىش، پالچىلىق قىلىش ۋە پاھىشەلىكنىڭ ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1010. ئەبۇ مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىتنىڭ پۇلىنى، ئىپپىتىنى سېتىپ تاپقان پۇلنى ۋە پالچىنىڭ پۇللىرىنى ئىشلىتىش چەكلىگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. ئىتنى ئۆلتۈرۈشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1011. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىتنى ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇغانىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1012. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىت باققۇچىلار ساۋابىدىن ھەر كۈنى ئىككى قىرات كەملەپ ماڭىدۇ، ھويلىغا قارىتىش، پادا باقتۇرۇش ئۈچۈن ئىت باققۇچىلار بۇنىڭ سىرتىدا». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1013. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: ئىت باققۇچىلارنىڭ ساۋابىدىن ھەر كۈنى بىر قىرات كەملەپ بارىدۇ. ئېتىز-ئېرىقنى ۋە مال-چارۋىلارغا قارىتىش ئۈچۈن ئىت باققۇچىلار بۇنىڭ سىرتىدا. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1014. سۇفيان ئىبنى ئەبۇ زۇھەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: دېھقانچىلىق ۋە چارۋىچىلىقنى ھەم ئائىلە ھايۋانلىرىنى قوغداشتىن باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلى ئىت باققۇچىلارنىڭ ساۋابىدىن بىر قىرات كەملەپ ماڭىدۇ».
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. قان ئېلىپ داۋالاشقا ھەق ئېلىشنىڭ ھالاللىقى توغرىسىدا

1015. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قان ئېلىپ داۋالاش توغرۇلۇق سورالغاندا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى ئەبۇ تەيبەگە قان ئالدۇرۇپ

ئۆزىنى داۋالاتقۇزغاندى، ھەم ئىككى سا ئاشلىق ھەق بەرگەندى. ئۇنىڭ خۇجايىنىغا دەپ ئۇنىڭ يۈكىنى يېنىكلەتكۈزگەندى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمسەلنى داۋالىشىڭلارنىڭ ئەڭ ئوبدان ئۇسۇلى قان ئالدۇرۇش ۋە دېگىز قۇستىسىنى ئىشلىتىشتۇر». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1016. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ باشقىلارغا قان ئالغۇزۇپ، ئۆزىنى داۋالاتقان ۋە ھەق بەرگەن. رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى بۇرنىغا دورا تېمىتىپ داۋالانغان. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. ھاراق سېتىشنىڭ ھارامليقى توغرىسىدا

1017. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: سۇرە «بەقەرە»دىكى جازانە توغرىسىدىكى ئايەت نازىل قىلىنغاندا رەسۇلۇللاھ مەسچىتكە بېرىپ، بۇنى كۆپچىلىككە ئوقۇپ بەردى ۋە ھاراق تىجارىتىنى ھارام قىلدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13. ھاراقنى، ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ھايۋاننىڭ گۆشىنى، چوشقا ۋە بۇتلارنى ئېلىپ سېتىشنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

1018. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەككە پەتھى كۈنى رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ھاراقنى، ئۆزى ئۆلگەن ھايۋانلارنى، چوشقىلارنى، بۇتلارنى سېتىشنى ھارام قىلدى». بىر كىشى: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۆلگەن ھايۋاننىڭ مېيىدا قېيىقلارنى، تېرىلەرنى مايلاشقا، چىراغ يانىدۇرۇشقا ئىشلىتىشكە بولىدۇ. قانداق قىلساق بولار؟ دېگەنده. رەسۇلۇللاھ: «سېتىشقا بولمايدۇ، ھارام» دېگەنده ۋە: «ئاللاھ يەھۇدىي ۋە ناسارالارغا لەنەت قىلسۇنكى، ئاللاھ ھايۋان مېيىنى ھارام قىلغاندىن كېيىنمۇ ئۇلار ئۇنى ئۇيۇتۇپ ساتقان، ئۇنىڭ پۇلىنى يېگەن.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1019. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر مەلۇم بىر كىشىنىڭ ھاراق ساتقانلىقىنى ئۇققاندىن كېيىن: ئاللاھ پالانىغا لەنەت قىلغاي! ئۇ رەسۇلۇللاھنىڭ: «ئاللاھ يەھۇدىيلارغا لەنەت قىلغاي! ھايۋاننىڭ مېيى ھارام قىلىنغاندىن كېيىنمۇ ئۇلار يەنىلا ئۇيۇتۇپ ساتقان» دېگىنىنى بىلمەمدىكىنە؟ دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1020. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ يەھۇدىيلارغا لەنەت قىلغاي! ھايۋاننىڭ مېيى ھارام قىلىنغاندىن كېيىنمۇ ئۇلار يەنىلا سېتىپ پۇلىنى خەجلىگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. جازانە — ئۆسۈم توغرىسىدا

1021. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئالتۇننى ئوخشاش ئالتۇنغا ئىگىز — پەس قىلماي سېتىڭلار، كۆمۈشنى ئوخشاش كۆمۈشكە ئىگىز — پەس قىلماي سېتىڭلار. نەسىنى نەق ئورنىدا ساتماڭلار. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

15. نەق بولمىغان ئالتۇنغا كۆمۈش سېتىش چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

1022. ئەبۇ مىنھال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئالتۇننى كۆمۈشكە ئالماشتۇرۇش مەسىلىسى توغرۇلۇق مەن بەرائ ئىبنى ئازىب ۋە زەيد ئىبنى ئەرقەمدىن سورىدىم. ئۇلار ئۇنداق دېدى: ئۇ مەندىن ئوبدان بىلىدۇ، دېيىشتى. يەنە ئارقىدىنلا ئىككىسى: رەسۇلۇللاھ نەسىنى كۆمۈشكە ئالتۇننى تېگىشىشنى چەكلىگەنىدى، دېيىشتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1023. ئەبۇ بەكرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ مىقدارى تەڭ بولمىغان ئالتۇننى ئالتۇنغا، كۆمۈشنى كۆمۈشكە ئالماشتۇرۇشىمىزنى چەكلىگەنىدى، ئالتۇننى كۆمۈشكە، كۆمۈشنى ئالتۇنغا خالىغىنىمىزچە ئالماشتۇرىشقا بۇيرۇدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

16. يېمەكلىكنى يېمەكلىككە تېگىشكەندە مىقدارىنىڭ تەڭ بولۇشى توغرىسىدا

1024. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ خەيبەردە بىر كىشىنى ئەمەلدار قىلغان ئىدى. بۇ كىشى خەيبەردىن بىر قىسىم ئالىي دەرىجىلىك خورما ئېلىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭدىن: «ئۇ يەرنىڭ خورمىلىرىنىڭ ھەممىسى مۇشۇنداقمىكەن؟» دەپ سورىدى. ھېلىقى كىشى: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئۇنداق ئەمەسكەن، بىز ئىككى سا ناچار خورمىغا بىر سا ياخشى خورمىنى ياكى ئۈچ سا ناچار خورمىغا ئىككى سا ياخشى خورمىنى تېگىشكەنىدۇق» دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سەن ئۇنداق قىلما، ناچار خورمىنى سېتىۋېتىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ياخشى خورمىنى ئال» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1025. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىلال رەسۇلۇللاھقا «بەرنىي» دېيىلىدىغان ياخشى خورمىدىن بىر ئاز ئېلىپ كەلدى، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭدىن: «بۇلارنى نەدىن ئالدىڭ؟» دەپ سورىدى. بىلال جاۋاب بېرىپ: پەيغەمبەر تېتىپ باقسۇن دەپ، ئىككى سا ناچار خورمىنى بىر سا ياخشى خورمىغا تېگىشىپ ئېلىپ كەلدىم، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئەستا! ئەستا! جازانىغۇ بۇ! جازانىغۇ بۇ!! سەن مۇنداق قىلما! ئەگەر سەن خورما سېتىۋالماقچى بولساڭ، قولۇڭدىكى ناچار خورمىنى سېتىۋېتىپ، ئۇنىڭ پۇلىغا ياخشى خورمىنى سېتىۋال» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1026. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئاربىلاشما، قۇرۇق خورما ئىستىمال قىلاتتۇق ئۇنىڭ ئىككى ساسىنى بىر سا ياخشى خورمىغا ئالماشتۇراتتۇق. رەسۇلۇللاھ: «سىلەر ئىككى سا خورمىغا بىر سا خورمىنى، ئىككى دەرھەم كۈمۈشكە بىر دەرھەم كۈمۈشنى ئالماشتۇرماڭلار» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1027. ئەبۇ سالىھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەبۇ سەئىدنىڭ: «دىنارنى دىنارغا، دەرھەمنى دەرھەمگە ئالماشتۇرغاندا، تەڭ باراۋەر مىقداردا

ئالماشتۇرۇڭلار، دېگىنىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا: ئىبنى ئابباس مۇنداق دېمىگەن دېدى. ئەبۇ سەئىد: مەن ئىلگىرى ئىبنى ئابباستىن: سەن بۇنى رەسۇلۇللاھتىن ئاڭلىغانمۇ ياكى قۇرئاندا كۆرگەنمۇ؟ دەپ سورىدىم. ئىبنى ئابباس: مەن بۇنى رەسۇلۇللاھتىن ئاڭلىمىغان، قۇرئاندىنمۇ كۆرمىگەن، سىلەر رەسۇلۇللاھنى مەندىنمۇ بەكرەك ئوبدان بىلىسىلەر. لېكىن، مەن ئۇسامەدىن ئاڭلىسام، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «جازانە دېگەن پەقەت نىسبىيچىلىكتە بولىدۇ» دەپتىكەن، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

17. ھالالنى ئېلىش، شۇبھىلىك نەرسىنى تەرك ئېتىش توغرىسىدا

1028. نوئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: ھالال ۋە ھارام ئىشلار ئاشكارا، ئېنىق. لېكىن، ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا بەزى شۇبھىلىك نەرسىلەر بار. كۆپىنچە كىشىلەر بۇنى بىلمەيدۇ. مۇشۇ شۇبھىلىك ئىشلاردىن ھەزەر ئەيلىگەن كىشىلەرنىڭ ئىمانى ۋە ئىناۋىتى پاك ھالەتتە تۇرىدۇ. بۇ شۇبھىلىك ئىشلاردىن ھەزەر ئەيلىمىگەن كىشىلەر خۇددى چەكلەنگەن رايون ئەتراپىدا پادا باققان كىشىگە ئوخشاش بولۇپ، ئۇلارنىڭ چەكلەنگەن جايلارغا كىرىپ قېلىش ئېھتىماللىقى بار. ئاگاھ بولۇڭلاركى ھەر بىر پادىشاھلىقنىڭ چېگرىسى بار بولۇپ، ئاللاھ تائالانىڭ چېگرىسى ئۇ ھارام قىلغان ئىشلاردۇر. بىلىش كېرەككى، ئادەم تىنىدە بىر چىشلەم گۆش بار. ئەگەر ئۇ تۇزەلسە پۈتۈن بەدەن تۇزىلىدۇ، ئەگەر ئۇ بۇزۇلسا پۈتۈن بەدەن بۇزۇلىدۇ، ئاگاھ بولۇڭلار ئۇ بولسىمۇ يۈرەكتۇر. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

18. تۆگىنى سېتىش ۋە قوشۇمچە شەرت قويۇش توغرىسىدا

1029. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە : ئۇ ئىلگىرى بىر ھېرىپ قالغان تۆگىگە مىنىپ سەپەرگە چىققانىدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا

يېتىشۇالغاندىن كېيىن تۆگىنى بىرنى قويىدى-دە، تۆگىنىڭ تېز مېڭىشىغا دۇئا قىلىۋېدى ئۇنىڭ تۆگىسى شۇنداق تېز مېڭىپ كەتتى. رەسۇلۇللاھ: «بىر ئۇقىيەگە ئۇنى سېتىۋەت» دېدى. مەن: ياق دېدىم، ئۇ يەنە: «بىر ئۇقىيەگە ئۇنى سېتىۋەت» دېدى، شۇنىڭدىن كېيىن مەن بىر ئوقىيەگە تۆگە منى رەسۇلۇللاھقا سېتىپ بەردىم. لېكىن، ئۇيگە بېرىۋالغاندىن كېيىن ئاندىن تۆگىنى ئۇنىڭغا بېرىشنى شەرت قىلدىم. مەن ئۇيگە بېرىۋالغاندىن كېيىن تۆگىنى رەسۇلۇللاھقا بەردىم. رەسۇلۇللاھمۇ پۇلنى ماڭا بەردى. مەن ئۇيگە قايتىسام ئارقامدىن بىر كىشىنى ئەۋەتىپتۇ، مەن قايتىپ كەلدىم، رەسۇلۇللاھ: « مەن سىنىڭ تۆگەڭنى ئالمايتتىم. بۇ تۆگەڭنىمۇ ئېلىپ كەتكىن، ئۇمۇ سىنىڭ مېلىڭ» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1030. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن غازات قىلغانىدىم. مەن چارچاپ كەتكەن، ماڭالمايلا قالغان بىر سۇ تارتىدىغان تۆگىگە مېنىپ كېتىۋاتقان ۋاقتىمدا، پەيغەمبىرىمىز يېتىشتى، ئۇ ماڭا «تۆگەڭگە نېمە بولدى؟» دېدى. مەن: ھېرىپ قالدى، دېدىم. جابىر مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ تۆگىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ، تۆگىنى ھەيدەپ، تۆگىگە دۇئا قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ تۆگە، تۆگىلەر ئارىسىدا ئالدىدا مېڭىپ كەتتى، پەيغەمبىرىمىز ماڭا تۆگەڭ قانداقراقكەن؟ دېدى. مەن ياخشى، سىلىنىڭ بەرىكەتلىرى تەگدى دېسەم، رەسۇلۇللاھ: ماڭا سېتىپ بېرەمسەن؟ دېدى. مەن خىجىل بولۇپ قالدىم. بىزنىڭ بۇنىڭدىن باشقا تۆگىمىز يوق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن: بولىدۇ، دېسەم، «ئۇنى ماڭا سېتىپ بەرگىن» دېدى. مەن تۆگىنى رەسۇلۇللاھقا مەدىنگە بارغۇچە مىنۋېلىش شەرتى بىلەن ساتتىم. جابىر مۇنداق دەيدۇ. مەن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، مەن يېڭى توي قىلغانىدىم، دەپ رەسۇلۇللاھتىن رۇخسەن سورىۋىدىم، رەسۇلۇللاھ ماڭا رۇخسەت قىلدى. مەن كىشىلەرنىڭ ئالدىدا مەدىنگە كەلدىم. ماڭا ئانا تەرەپ تاغام ئۇچراپ مەندىن تۆگە ھەققىدە سورىدى، مەن ئۇنىڭغا قىلغانلىرىمنى دەپ بېرىۋىدىم، ئۇ مېنى ئەيىبلەپ كەتتى. جابىر مۇنداق دەيدۇ. رەسۇلۇللاھ: مەن ئۇنىڭدىن رۇخسەت سورىغاندا ماڭا: قىز ئالدىڭمۇ؟ جۇۋانمۇ؟ دېگەنىدى. مەن جۇۋان ئالدىم دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «سەن بىلەن چاقچاقلىشىپ، ئوينىشىدىغان قىز

ئالمىدىڭمۇ؟» دېگەن ئىدى. مەن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! ئاتام ۋاپات بولدى، (ياكى شېھىد قىلىندى) مېنىڭ كىچىك سىڭىللىرىم بار. مەن مۇشۇلارغا ئوخشاشنى ئالسام، ئۇلارنى تەربىيىلىيەلمەي قارىيالماسلىقىنى خالىمىدىم. ئۇلارغا قارىسۇن، تەربىيىلىسۇن دەپ، جۇۋان ئالدىم دېدىم. جابىر يەنە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەدىنگە كەلگەندە مەن ئەتىگەندىلا تۆگىنى ئىلىپ باردىم. رەسۇلۇللاھ ماڭا تۆگىنىڭ پۇلىنى بەردى. ۋە تۆگىنىمۇ قايتۇرۇپ بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1031. جابىر ئىبنى ئابدۇللا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەندىن بىر ئوقىيە ۋە بىر دەرھەم ياكى بىر ئوقىيە، ئىككى دەرھەمگە بىر تۆگە سېتىۋالدى. سىرار دېگەن جايغا كەلگەندە، بىر كالىنى ئۆلتۈرگۈزدى. ساھابىلەر كالىنىڭ گۆشىنى يېدى. مەدىنگە كەلگەندە مېنى مەسچىتكە كىرىپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇشقا بۇيرۇدى. ۋە ماڭا تۆگىنىڭ پۇلىنى ئۆلچەپ بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. بىر نەرسىنى قەرز ئېلىپ ياخشىراقىنى بەرگەن كىشى، ۋە ئەك ياخشىلار قەرزنى قايتۇرۇشتا ياخشى بولغىنىڭلادۇر، دېگەن ھەدىس توغرىسىدا

1032. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبىرىمىزدىن قەرز سۈيلەپ كېلىپ قوپاللىق قىلدى. ساھابىلەر ئۇنى ئەدەپلەپ قويماقچى بولۇشتى. پەيغەمبىرىمىز: «قويۇڭلار ھەق ئېگىسىنىڭ گېپىنى دېگەن يوللۇق بولىدۇ» دەپ ئاندىن «ئۇنىڭغا ئۆز تۆگىسىدەك تۆگىدىن بىرنى بېرىڭلار» دېدى. ئۇلار: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، پەقەت ئۇنىڭ تۆگىسىدىن ياخشى تۆگىلا قاپتۇ. دېيىشكىنىدە، پەيغەمبىرىمىز: «بېرىۋېرىڭلار، ئەلۋەتتە سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلار، قەرز قايتۇرۇشتا ياخشىراقىڭلاردۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. گۆرۈگە قويۇش ۋە ئۇنىڭ ئادەتتىمۇ سەپەرۋىكىدەكلا جائىز ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1033. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر يەھۇدىيدىن قەرەل بىلەن يېمەكلىك ئېلىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا بىر تۆمۈر ساۋۇتىنى گۆرۈگە قويغانىدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

21. ئالدىن سېتىۋېلىش ھەققىدە

1034. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كەلگەندە ئۇلار خورمىنى ئىككى ئۈچ يىللىقتىن ئالدىن سېتىپ بولۇشقانىدى، شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى بىر نەرسىنى ئالدىن ساتقان بولسا، ئۆلچىمى، ئېغىرلىق سانى ۋە قەرەلىنى ئېنىق (قىلىپ) بېكىتسۇن». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

22. سودىدا قەسەم قىلىشتىن چەكلەش ھەققىدە

1035. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇنداق دېگىنىنى ئاڭلىدىم: «سودىدا يالغان قەسەم قىلغۇچى، مالنى قولدىن چىقارغىنى بىلەن بەرىكەتنى يوقاتقۇچىدۇر». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. شۇئە (ئاۋۋال سېتىۋېلىش ھوقۇقى) توغرىسىدا

1036. جابىر ئىبنى ئابدۇللا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىز (شېرىكلىشىپ تىجارەت قىلغان ھەر كىمنىڭ) تەقسىم قىلىنمىغان ھەرقانداق مالدا شۇئىئە ھوقۇقى بولىدىغانلىقىنى بەلگىلىگەنىدى. شېرىكلەر ئارىسىدا مال ئۆز ئارا تەقسىم قىلىنىپ، ھەربىر شېرىكنىڭ ئېگىلىك ھوقۇقى

بەلگىلەنگەندىن كېيىن ئالدىن سېتىۋېلىش ھوقۇقى ئەمەلدىن قالىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. قوشنىنىڭ تېمىغا ياغاچ قويۇۋېلىش توغرىسىدا

1037. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: قوشنا تام قوشنىسىنىڭ ئۆز تېمىغا ياغاچ قويۇۋېلىشىنى توسمىسۇن. ئارقىدىن ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سىلەر نېمىدەپ بۇ گەپكە قوشۇلمىغاندەك تۇرىسىلەر، ئەزبرايى مەن بۇ ئىشنى سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا (ئوتتۇرىغا) قويۇپ بولدۇم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

25. زۇلۇم قىلىش ۋە باشقىلارنىڭ يېرىنى ئىگىلىۋېلىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1038. سەئىد ئىبنى زەيىد مۇنداق دەيدۇ: ئەرۋا دېگەن ئايال بىلەن ئىككىمىز ئارىسىدا جېدەل بولۇپ قالدى. ئۇ سەئىد مېنىڭ ھەققىمنى ئېلىۋالدى دەپ مەرۋاننىڭ قېشىغا ئەرز قىلىپ باردى. سەئىد مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۇنىڭ ھەققىنى ئىلىۋالمىمەنمۇ؟ گۇۋاھلىق بېرىپ ئېيتمىمەنكى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگىنىنى ئاڭلىدىم. كىمكى زورلۇق بىلەن (خەقنىڭ) بىر غېرىچ يېرىنى ئېلىۋالسا، ئۇ ئادەمگە قىيامەت كۈنى يەتتە قات زېمىن تاقاق قىلىنىپ قويۇلىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1039. ئەبۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇنىڭ بىلەن بەزىلەر ئارىسىدا بىر ماجىرا بولغانكەن. ئۇ بۇ گەپنى ئائىشەگە دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئائىشە مۇنداق دېگەنكەن: ئەي ئەبۇ سەلەمە! يەر (ماجراسىدىن) ساقلان، پەيغەمبىرىمىز: «باشقىلارنىڭ بىر غېرىچ يېرىنى زۇلۇم بىلەن ئىگىلىۋالغان ئادەمگە يەتتە قات زېمىن تاقاق سېلىپ قويۇلىدۇ» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

26. يول ھەققىدە تالاش – تارتىش يۇز بەرسە قانداق بېكىتىش توغرىسىدا

1040. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر يول ھەققىدە تالاش – تارتىش قىلىشقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يولنىڭ (ئورتاق ئىشلىتىلىدىغان قىسمىنى) يەتتە گەز قىلىپ بېكىتكەن ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يىگىرمە ئۇچىنچى باب

مىراس

1. مىراسلارنى ھەقلىق ئادەملەرگە بېرىش، ئېشىپ قالغىنىنى ئۇنىڭ يېقىن تۇغقىنىغا بېرىش ھەققىدە

1041. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مىراسنى مىراسخورلۇق سالاھىيىتىگە ئىگە كىشىلەرگە بېرىڭلار، ئېشىپ قالغىنى ئەڭ يېقىن ئەر تۇغقىنى ئۇچۇندۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1042. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن كېسەل بولۇپ قالغانىدىم. پەيغەمبىرىمىز بىلەن ئەبۇ بەكرى ئىككىسى پىيادە ھالدا مېنى يوقلاپ كېلىشتى. ئۇ ئىككىلەن مېنىڭ ھوشۇمدىن كەتكەنلىكىمنى كۆرۈپتۇ. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاھارەت ئېلىپ ئاشقان سۇيىنى مېنىڭ ئۈستۈمگە چاچتى. مەن ھوشۇمغا كەلدىم. قارىسام رەسۇلۇللاھ تۇرۇپتۇ. مەن دېدىم: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ئىقتىسادىمنى قانداق قىلمەن، ئىقتىسادىمنى قانداق بىر تەرەپ قىلمەن؟ رەسۇلۇللاھ مېنىڭ سۆزۈمگە جاۋاب بەرمەستىنلا، مىراس ئايىتى نازىل بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ئەڭ ئاخىردا چۈشكەن ئايەت ئىگە ـ چاقسىز كىشىنىڭ (مىراسى) ھەققىدىكى ئايەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1043. بەراۋ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەڭ ئاخىردا چۈشكەن سۈرە «بەرائە» سۈرىسىدۇر. ئەڭ ئاخىردا چۈشكەن ئايەت «يىستفتونك» ئايىتىدۇر.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. مىراسنىڭ مىراسخورغا مەنسۇپ ئىكەنلىكى ھەققىدە

1044. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا قەرزى بار مېيىتنى ئېلىپ كېلىشسە، ئۇ كىشىلەردىن: «بۇ كىشى قەرزىنى تۆلىگۈدەك مال - مۇلۇك قالدۇرۇپتۇمۇ» دەپ سورايتتى. ئەگەر بىرەيلەن ئۇ، قەرزىنى تۆلىگۈدەك مال ــ مۇلۇك قالدۇرغان دېسە، مېيىتنىڭ نامىزىنى چۈشۈرەتتى. بولمىسا، ساھابىلەرگە سىلەر سەپدىشىگىلارنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈڭلار دەيتتى. ئاللاھ رەسۇلۇللاھقا نۇرغۇن شەھەرلەرنى پەتھى قىلىپ بەرگىنىدە، رەسۇلۇللاھ: «مەن مۆئمىنلەرگە ئۆلارنىڭ ئۆز جانلىرىدىنمۇ بەكرەك كۆيىنىمەن، مۆئمىنلەر ئىچىدىن بىر كىم ئۆلۈپ، قەرزى قالغان بولسا، ئۇنى مەن تۆلەيمەن. مال ــ مۇلكى قالغان بولسا، ۋارىسلىرىغا بېرىلسۇن دەيتتى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

يىگىرمە تۆتىنچى باب

ھەدىيە

1. ئۆزىنىڭ قىلغان سەدىقىسىنى قايتۇرۇپ سېتىۋېلىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

1045. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئاللاھ يولىدا بىر ئادەمگە بىر ئات سوۋغا قىلغانىدىم، ھىلىقى ئادەم ئاتقا ياخشى قارىيالمىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن، ئۇ ئاتنى سېتىۋالماقچى بولدۇم. مېنىڭچە ئۇ ئاتنى ئەرزانلا سېتىۋېتەتتى. مەن پەيغەمبىرىمىزدىن سورىسام، پەيغەمبىرىمىز: «ئۇ ئاتنى ئالما، ئۇنى بىر دەرھەمگە بەرگەن تەقدىردىمۇ سەدىقەڭنى قايتۇرۇۋالما، سەدىقىنى قايتۇرۇۋالغان كىشى، قۇسۇۋۇتكەن نەرسىنى قايتا يېگەنگە ئوخشاش بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1046. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئاللاھ يولىدا بىر كىشىگە بىر ئات بەرگەنىدى. ئۇ ھېلىقى ئاتنىڭ سېتىلۇاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئاتنى سېتىۋالماقچى بولۇپ. بۇ ھەقتە پەيغەمبىرىمىزدىن سورىغاندا، پەيغەمبىرىمىز: «ئۇنى سېتىۋالمىغىن، سەدىقەڭنى قايتۇرۇۋالما» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. سەدىقە ۋە سوۋغىلاردا (قارشى تەرەپ) ئالغاندىن كېيىن يېنىۋېلىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1047. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سۇۋغا قىلىپ بەرگەن نەرسىنى قايتۇرۇۋالغان ئادەم، قەي قىلىپ ئارقىسىدىن ئۇنى يالغان ئىتقا ئوخشايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

3. بىر نەرسە بېرىشتە بالىلارنى يۇقىرى - تۆۋەن كۆرۈشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى ھەققىدە

1048. نۇئمان ئىبنى بەشىير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇنىڭ دادىسى ئۇنى رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا ئېلىپ كېلىپ: مەن بۇ ئوغلۇمغا بىر خىزمەتكار بەردىم دېگىنىدە، رەسۇلۇللاھ: «ھەممە بالاڭغا بۇنىڭدەك خىزمەتكار بەردىڭمۇ» دەپ سورىغان. دادىسى: ياق دېگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداق بولسا، ئۇنى قايتۇرۇۋالغىن» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1049. ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. مەن نۇئمان ئىبنى بەشىيرنىڭ مۇنبەر ئۈستىدە تۇرۇپ مۇنداق دېگىنىنى ئاڭلىدىم. دادام ماڭا سوۋغا بەرگەندى. ئەمرە بىنتى رەۋاھە (ئامىرنىڭ ئانىسى): رەسۇلۇللاھ گۇۋاھ بولمىسا، مەن قوشۇلمايمەن دېدى. شۇنىڭ بىلەن دادام رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ: مەن ئەمرەدىن بولغان مۇنۇ ئوغلۇمغا بىر نەرسە سوۋغا قىلغانىدىم. ئەمرە مېنى سىلىنى گۇۋاھ قىلىپ قويۇشقا بۇيرۇدى، دېگەن. پەيغەمبەرىمىز: سەن باشقا بالىلىرىڭغىمۇ مۇشۇنىڭدەك بەردىڭمۇ؟ دېگەندە، دادام: ياق دېگەن. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرىمىز: «ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بالىلىرىڭلار ئارىسىدا ئادىل بولۇڭلار» دېدى. نۇئمان مۇنداق دەيدۇ: شۇ گەپ بىلەن دادام يېنىپ، بەرگەن سوۋغىنى قايتۇرۇۋالدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. ئۆمۈرلۈك پايدىلىنىشنى شەرت قىلىپ بېرىلگەن نەرسە توغرىسىدا

1050. جابىر مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبىرىمىز ئۆمۈرلۈك بېرىلگەن نەرسە ھەققىدە«ئۇ نەرسە شۇنى قوبۇل قىلغۇچىنىڭ ئېگىدارچىلىقىدا بولىدۇ» دەپ كېسىم قىلغانىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1051. ئەبۇ ھۇرەيرە پەيغەمبىرىمىزدىن رىۋايەت قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بىر ئۆمۈر پايدىلىنىش شەرتى بىلەن بېرىلگەن جايىزدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

يىگىرمە بەشىنچى باب

ۋەسىيەت

1052. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ۋەسىيەت قىلىشقا تېگىشلىك بىرەر نەرسىسى بار مۇسۇلماننىڭ ۋەسىيىتى ئىككى كۈن ئۆتكۈزمەي يېزىلىپ بولۇشى كېرەك».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1. ئۆچىتەن بېرىنى ۋەسىيەت قىلىش ھەققىدە

1053. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ۋىدالىششىش ھەججىدە قاتتىق ئاغرىپ قالغانلىقىمدىن، رەسۇلۇللاھ مېنى يوقلاپ كەلدى، مەن: مۇشۇنداق كېسەلمەن، پۇلدار ئادەممەن. لېكىن، ۋارىسلىق قىلىدىغان بىرلا قىزىم بار. مەن ئىقتىسادىمنىڭ ئۈچتىن ئىككى قىسمىنى سەدىقە قىلايمۇ؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ياق». دېدى، مەن: يېرىمىنچۇ؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ «ياق» دەپ بولۇپ، ئارقىسىدىن: «ئۈچتىن بېرى بولسۇن، ئۈچتىن بېرىمۇ ئاز ئەمەس، سەنىڭ ۋارىسلىرىڭنى باي ھالدا قالدۇرۇپ قويغىنىڭ ئۇلارنى يوقسۇل، خەقلەرگە تەلمۈرىدىغان ھالدا قالدۇرغىنىڭدىن ياخشىدۇر. سەن ئاللاھ رىزالىقىنى ئىزدەپ قىلغان ھەرقانداق خىراجىتىڭ ئۈچۈن ساۋاب ئالسەن، ھەتتاكى ئايالىڭغا بەرگەن تائامىڭ ئۈچۈنمۇ ساۋاب بېرىلىدۇ» دېدى. مەن دېدىم: ئى رەسۇلۇللاھ! (باشقىلار مەككىدىن كېتىپ) مەنلا قالارمەنمۇ؟ رەسۇلۇللاھ: «سەن قالمايسەن (مەككىدە قېلىپ قالساڭمۇ) قانداق ياخشى ئەمەل قىلساڭ دەرىجەڭ ئۆسىدۇ. ئاندىن سەن بەلكىم قېلىپ قېلىشىڭ مۇمكىن. سەن بىلەن بەزىلەر پايدا كۆرسە، يەنە بەزىلەر زىيان تارتىشى مۇمكىن. ئى

ئاللاھ ساھابىلىرىمنىڭ ھىجرىتىنى پۈتكۈزۈپ ئۇلارنى ئارقىلىرىغا قايتۇرمىغىن» دېدى. بىراق، بىچارە ئادەم سەئد ئىبنى خەۋلە پېقىر بولۇپ قالدى، رەسۇلۇللاھ سەئدنىڭ (ھىجرەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن يەنە) مەككىدە ئۆلۈپ كەتكەنلىكىگە (ئېچىنىپ) مەرسىيە ئوقۇغانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1054. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر كىشىلەر (سەدىقە قىلىنىدىغان مۇلۇكنى) ئۇچتىن بىرىدىن تۆتتىن بىرىگە ئازايتقان بولسا (نەقەدەر ياخشى بولاتتى ھە!) چۈنكى رەسۇلۇللاھ «ئۇچتىن بىرىمۇ ئاز ئەمەس» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. سەدىقىنىڭ ساۋابىنىڭ ئۆلگۈچىگە يېتىدىغانلىقى توغرىسىدا

1055. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم رەسۇلۇللاھقا: مېنىڭ ئانام تۇيۇقسىز تۇتقىپ كەتتى. مېنىڭچە ئۇ سۆزلىيەلمىگەن بولسا، سەدىقە قىلىشقا بۇيرۇيتتى. مەن ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن سەدىقە قىلسام، ئۇ ساۋابقا ئېرىشەمدۇ؟ دېگەندە رەسۇلۇللاھ: «ئېرىشىدۇ» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

3. ۋەخپە توغرىسىدا

1056. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەيبەردە بىر بۆلۈك زېمىنغا ئىگە بولۇپ، پەيغەمبىرىمىزدىن بۇ توغرۇلۇق سوراپ مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ: مەن خەيبەردىن بىر بۆلەك زېمىنغا ئىگە بولدۇم، بۇ مەن ئىگە بولغان ئەڭ قىممەت بايلىق، بۇ ھەقتە مېنى نېمىگە بۇيرۇيسەن؟ پەيغەمبىرىمىز: خالىساڭ يەرنى قالدۇرۇپ قويۇپ، ھوسۇلىنى سەدىقە قىلغىن. دېدى. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇ يەرنى سېپتىلمايدىغان، باشقىلارغا بېرىلمەيدىغان، مىراس قالدۇرۇلمايدىغان

قىلىپ سەدىقە قىلىدى. ھوسۇلنى كەمبەغەللەرگە قۇللارغا، ئاللاھ يولىدىكىلەرگە، مۇساپىرلارغا، مېھمانلارغا ئاتىدى. بۇ يەرنى باشقۇرغۇچىلار ئۇنىڭ ھوسۇلىدىن يېسە مېھمان كۈتسە، بولاتتى. پۈل — بايلىق توپلىمايتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ۋەسىيەت قىلىدىغان نەرسىسى يوقلارنىڭ ۋەسىيەت قىلمىسىمۇ بولىدىغانلىقى ھەققىدە

1057. تەلھە ئىبنى مۇسەررىق مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئەبۇ ئەۋفادىن: پەيغەمبىرىمىز ۋەسىيەت قىلغانمۇ؟ دەپ سورىسام، ئۇ ياق دېدى. مەن: كىشىلەرگە قايىسى ۋەسىيەت پەرىز قىلىندى؟ دېسەم، ئۇ: رەسۇلۇللاھ ئاللاھنىڭ كىتابىنى (چىڭ تۇتۇشنى) ۋەسىيەت قىلغان، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1058. ئەسۋەد مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر ئائىشەنىڭ قېشىدا: ئەلى (رەسۇلۇللاھنىڭ ۋەسىيىتى بىلەن) ۋەلىئەھدى بوپتىكەن دېيىشتى. ئائىشە: رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا قاچان ۋەسىيەت قىپتىكەن؟ مەن رەسۇلۇللاھنىڭ (مۇرىسىنى) كۆكرىكىمگە قويۇپ يۆلەپ تۇراتتىم. رەسۇلۇللاھ بىر داس سۇ ئەكەلدۈردى. رەسۇلۇللاھ مېنىڭ قۇچقىمدا قىيسىيىپ قالغانىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تۈگەپ كەتكەنلىكىنى بىلمەي قالغانىدىم، ئەلىگە قاچان ۋەسىيەت قىپتىكەن؟ دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1059. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: پەيشەنبە! پەيشەنبە نەقەدەر ئىغىر كۈن ھە! ئۇ شۇنداق دەپ يىغلاپ، ياشلىرى يەردىكى ئۈششاق تاشلارنىمۇ ھۆل قىلىۋەتتى. ئاندىن مۇنداق دېدى: پەيشەنبە كۈنى رەسۇلۇللاھنىڭ كېسىلى ئېغىرلاپ كەتتى. ئۇ ماڭا: «قەغەز ئەكېلىپ بېرىڭلار! مەن سىلەرگە بىر نەرسە يېزىپ بېرىمەن. ئۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىزمۇ ئازمايسىلەر» دېدى. ساھابىلەر تالاش — تارتىشقا چۈشتى. ھالبۇكى پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئالدىدا تالاش — تارتىش قىلىشقا بولمايتتى. ساھابىلەر رەسۇلۇللاھ جۆيلۇۋاتىدۇ، دېيىشتى. بۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ: «(مېنى ئارامىمدا) قويۇڭلار، مېنىڭ ھازىرقى ھالىتىم سىلەر مېنى تەكلىپ

قىلمۇاتقان نەرسىدىن ياخشى» دەپ كۆز يۇمۇش ئالدىدا ئۇچ ئىشنى ۋەسىيەت قىلدى: «بىرىنچى مۇشرىكلارنى ئەرەب يېرىم ئارىلىدىن چىقىرىۋېتىڭلار. ئەلچىلەرنى مەن قانداق كۆتكەن بولسام شۇنداق كۆتۈڭلار» دېدى. ئۈچىنچىسىدە (ئېمە دېگىنىنى) ئۇنتۇپ قاپتىمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1060. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ ئەجىلى يېقىنلاشقان كۈنى ئۆيدە نۇرغۇن ئادەم بار ئىدى. پەيغەمبىرىمىز: «كېلىڭلار، مەن سىلەرگە بىر نەرسە يېزىپ بېرەي، ئۇنىڭدىن كېيىن سىلەر ئازمايسىلەر» دېدى. بەزىلەر دېيىشتى: رەسۇلۇللاھنى كېسەل چىرمۇۋاپتۇ. بىزدە قۇرئان بار، ئاللاھنىڭ قۇرئانى يېتەرلىك شۇنىڭ بىلەن ئۆيدىكىلەر ئىچىدە ئىختىلاپ كۆرۈلۈپ، تالاش - تارتىش قىلىشقا باشلىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە بېرى: سىلەر كېلىڭلار، رەسۇلۇللاھ يېزىپ بەرسۇن شۇندا ئازمايسىلەر دېسە، يەنە بىرى باشقىچە گەپلەرنى قىلاتتى. ئۇلار دەتالاش قىلىشۇندى، (ئاخىر) پەيغەمبىرىمىز: «ھەممىلار چىقىپ كېتىڭلار» دېدى. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەڭ زور كېلىشمەسلىك ۋاراڭ — چۇرۇڭ ۋە دە -تالاشنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ بىزگە خەت يېزىپ بېرىش ئىشنى ئۇزۇپ قويغىنى بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يىگىرمە ئالتىنچى باب

نەزىر[1] (نىيەت، ئەھدە)

1. ئەھدە قىلغۇچىنىڭ ئەھدىنى ئورۇنلىشىنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا

1061. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سەئد ئىبنى ئۇبادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھتىن: مېنىڭ ئانام تۇڭەپ كەتكەن، نەزىر قىلىشنى ئەھدە قىلغانىدى (قانداق قىلاي)؟ دەپ پەتۋا سورىغاندا رەسۇلۇللاھ: «ئۇنداقتا سەن ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن ئورۇنلىغىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. نەزىردىن چەكلەش ۋە نەزىرنىڭ تەقدىرنى ئۆزگەرتەلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا

1062. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەزىردىن توسۇپ مۇنداق دېگەن: «نەزىر تەقدىرنى

---

[1] نەزىر — ماۋزۇدا قىسقىچە ئىزاھلانغانىدەك «نىيەت قىلىش ۋە ئۆز — ئۆزىگە ياخشى بىر ئىشنى قىلىش ھەققىدە «ئەھدە» قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. بەندە بۇ ئارقىلىق ئاللاھقا يېقىنلىق ئىزدەيدۇ. ئەمما، بۇگۈنكى جەمئىيىتىمىزدە كەڭ تارالغان «نەزىر» ئۇقۇمى بولسا — ئۆلگۈچىگە ئاتاپ، نامراتلارغا ئاش يېگۈزۈش خاراكتېرىدىكى «نەزىر» بولۇپ، ھەدىستە دېيىلمۇاتقان «نەزىر»دىن تۈپتىن پەرقلىنىدۇ. دەرۋەقە نامراتلارغا ئاش يېگۈزۈش خاراكتېرىدىكى «نەزىر»مۇ ساۋابلىق ئىش، بىراق بۇگۈنكى جەمئىيەتتە ئۇنىڭ خاراكتېرى ئۆزگىرىپ كەتكەن بولۇپ، نامراتلارنىڭ ھەققى بولغان بۇ نەزىرنى، ئوچۇقراق ئېيتساق «پولو»نى ئورۇق — تۇغقان، دوست — يارانغا تونۇش — بىلىشلەر يەپ، ھېلىقى كۆڭ نامراتلارغا بۇ «ئاش» تەگمەيۋاتىدۇ...

ئۆزگەرتەلمەيدۇ. پەقەت ئۇ ئارقىلىق بېخىلدىن بىر نەرسە ئېلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1063. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نەزىر ئادەم بالىسىغا تەقدىر قىلىنمىغان نەرسىنى ئەكېلەلمەيدۇ. ئۇنى ئاللىقاچان تەقدىر قىلىنغان تەقدىرگە ئۈچراشقۇزىدۇ. ئاللاھ نەزىر سەۋەبلىك بېخىللارنى سەدىقە قىلغۇزۇپ، نەزىردىن ئىلگىرى ئۇلارغا ئاتا قىلمىغان نەرسىنى ئاتا قىلىدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. كەئبىگە پىيادە بېرىشنى نەزىر قىلغان كىشى توغرىسىدا

1064. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى بالىسىغا تايىنىپ (پىيادە) كېتىۋاتقان بىر قېرى كىشىنى كۆرۈپ: «بۇ نېمە ئىش؟» دېدى. ئۇلار: بۇ كىشى پىيادە مېڭىشنى نەزىر قىلغان دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ بۇ كىشىنىڭ ئۆزىنى قىينىاپ يۈرىشىدىن بىھاجەت» دەپ، ئۇ ئادەمنى ئۇلاغقا مىنىۋېلىشقا بۇيرۇدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1065. ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ ھەمشىرەم بەيتۇللاھقا پىيادە بېرىشنى نەزىر قىلىپ، بۇ توغرۇلۇق رەسۇلۇللاھتىن پەتۋا سوراپ بېقىشىمنى ماڭا ھاۋالە قىلدى. رەسۇلۇللاھ ماڭا: «(ھەمشىرەڭ خالىسا) پىيادە ماڭسۇن، خالىسا ئۇلاغقا مىنىۋالسۇن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يىگىرمە يەتتىنچى باب

قەسەم

1066. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ماڭا رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ سىلەرنى ئاتا ـ ئاناڭلارنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىشتىن توسىدۇ» دېدى. ئۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ. ئەزىزلىيى خۇدا، شۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن بېرى، مەيلى قەستەن بولسۇن، مەيلى باشقىلاردىن نەقىل قىلىپ بولسۇن ئۇنداق قەسەم قىلىپ باقمىدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1067. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بىر توپ جامائەت ئىچىدە دادىسى نامىدىن قەسەم قىلىۋاتقانلىقىنى، رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇلارنى چاقىرىپ: «بىلىپ قويۇڭلار، ئاللاھ سىلەرنى ئاتا ـ ئاناڭلار نامىدىن قەسەم قىلىشتىن توسىدۇ. كىمكى قەسەم قىلسا، ئاللاھ نامىدىن قەسەم قىلسۇن، بولمىسا جىم تۇرسۇن» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1. لات ۋە ئۇززا قاتارلىق بۇت ئىسمى بىلەن قەسەم قىلغان كىشىنىڭ بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق دېيىشى لازىملىقى توغرىسىدا

1068. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: «كىمكى قەسەم قىلىپ، قەسىمىدە: لات، ئۇززا نامىدىن قەسەم دېسە، ‹لائىلەھە ئىللاللاھۇ› دېسۇن. كىمكى ھەمراھىغا: كېلە! قىمار ئويناپلى دېسە، سەدىقە بەرسۇن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. قەسەم قىلىپ، قەسەمدىن كېيىن پۇشايمان قىلسا، قەسەمنى بۇزۇپ، فىدىيە بېرسە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1069. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنى سەپداشلىرىم، رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا، ئۆزلىرى ئۈچۈن ئۇلاغ ئېلىپ كېلىپ بېرىشكە ئەۋەتتى. ئەينى چاغدا ئۇلار رەسۇلۇللاھ بىلەن تەبۈك غازىتىدىن ئىبارەت بىر قېتىملىق قىيىن غازاتقا جابدۇنغانىدى. مەن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! مېنىڭ ھەمراھلىرىم مېنى ئۇلارغا مېنىدىغان ئەرسە بېرىشىڭىز ئۈچۈن ئەۋەتتى. دېگىنىدەك. پەيغەمبىرىمىز: «ئەزبرايى خۇدا. مەن سىلەرنى ھېچ نەرسە بىلەن تەمىنلىيەلمەيمەن» دېدى. مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن كۆرۈشكەن چاغ، ئۇ بىر ئىشقا خاپا بولۇپ تۇرغان ۋاقىت ئىكەن، مەن ئۇنى ھېس قىلماپتىمەن. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تەلىپىمنى رەت قىلغىنىدىن ۋە كۆڭلىدە ماڭا غەزەپلەنگەن بولۇشىدىن ئەنسىرەپ، كۆڭلۈم غەش ھالدا قايتتىم. مەن ھەمراھلىرىمنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇلارغا رەسۇلۇللاھنىڭ دېگەنلىرىنى يەتكۈزدۈم، ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمىگەنىدى. بىلال: ئەي ئەبۇ مۇسا! دەپ چاقىرىپ قالدى، مەن جاۋاب قايتۇرۇۋېدىم. ئۇ، رەسۇلۇللاھ سېنى چاقىرىۋاتىدۇ. بارغىن، دېدى. رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كەلگىنىمدە، رەسۇلۇللاھ ماڭا سەئىددىن سېتىۋالغىنىغا ھېچقانچە بولمىغان، ئالتە تۆگىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «سەن بىر ــ بېرىگە چېتىلغان ماۋۇ، ماۋۇ تۆگىلەرنى ئېلىپ ھەمراھلىرىڭغا ئاپارغىن. ئۇلارغا بۇ تۆگىلەرنى رەسۇلۇللاھ مىنىشكە بېرىدى دېگىن» دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن، تۆگىلەرنى ھەمراھلىرىمنىڭ قېشىغا ئېلىپ بېرىپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ تۆگىلەرنى مىنىشكە بەردى. لېكىن، ئەزبرايى خۇدا! ھازىر مەن بۇلارنى سىلەرگە بەرمەيمەن. بايا مەن دېگەن گەپلەرنى رەسۇلۇللاھ دېمەپتىكەن دەپ قالماسلىقىڭلار ئۈچۈن، بىرىڭلار مەن بىلەن رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا بېرىڭلار، دېدىم. ئۇلار: بىز ساڭا ئىشىنىمىز، سەن سەممىي كىشىسەن، قانداق قىلىشنى خالىساڭ، شۇنداق قىلىمىز دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن بىز، رەسۇلۇللاھنىڭ باشتا تۆگە بەرمەيمەن دېگىنىنى ۋە كېيىن بېرىمەن

دېگىنىنى ئاڭلىغان كىشىلەرنىڭ قېشىغا باردۇق. ئۇلارمۇ مەندەك دېيىشتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1070. زەھدەم مۇنداق دەيدۇ: بىز بىر قېتىم ئەبۇ مۇسانىڭ ھۇزۇرىدا بولدۇق. بىر كىشى ئۇنىڭدا توخۇ (گۆشى) ئېلىپ كەلدى. ئەبۇ مۇسانىڭ ھۇزۇرىدا «بەنى تەيىم»لىك قىزغۇچ تىرىلىك بىر ئادەم بار ئىدى. ئۇ ئادەم قۇلدەك قىلاتتى. ئەبۇ مۇسا ئۇنى تاماققا تەكلىپ قىلدى. زەھدەم مۇنداق دەيدۇ: مەن ھېلىقى ئادەمنىڭ مەينەت بىر نەرسە يېگىنىنى كۆرگەنىدىم (ئۇنىڭ بىلەن بىر داستىخاندا بىر نەرسە يېيىشكە كۆڭلۈم تارتماي) مەن تاماق يېمەيمەن دەپ قەسەم قىلدىم. ئەبۇ مۇسا مۇنداق دەيدۇ: كەلگىن، مەن سىلەرگە بۇ ھەقتە ھەدىس سۆزلەپ بېرەي. مەن ئەشئەرى قەبىلىسىنىڭ بىرنەچچە كىشى بىلەن بىللە مېنىدىغان ئۇلاغ سوراپ كەلدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ نامىدىن قەسەم، مەن سىلەرنى مېنىدىغان نەرسە بىلەن تەمىنلىمەيمەن. تەمىنلەيدىغان نەرسىمۇ يوق» دېدى. رەسۇلۇللاھقا غەنىيمەت ئېلىنغان تۆگىلەر ئەكېلىنگەندە، رەسۇلۇللاھ «ھېلىقى ئەشئەرىلىكلەر قېنى؟» دەپ بىزنى سۈرۈشتۈرۈپ، بىزگە بەش تۈياق تۆگە بۆيرۇپ بەردى. تۆگىلەر شۇنداق سېمىز ئىدى. بىز تۆگىلەرنى ئېلىپ مېڭىپ بولۇپ، نېمىلەرنى قىلىپ قويدۇق ــ ھە! بۇ بىزگە نىسبەتەن خەيرىلىك ئەمەس دېيىشىپ، رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا قايتىپ بېرىپ، بىز سىلىدىن تۆگە بېرىشنى سورىغىنىمىزدا تۆگە بەرمەيدىغانلىقلىرىنى دەپ قەسەم قىلغان ئىدىلە، ئۇنتۇپ قالدىلىمۇ؟ دېسەك، پەيغەمبىرىمىز: «سىلەرگە تۆگىنى مەن بەرمىدىم، ئاللاھ بەردى. مەن، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاللاھ خالىسا، بىر ئىشقا قەسەم قىلىپ، باشقا بىر ئىشنى بۇ ئىشتىن ياخشى دەپ قارىغان بولسام، شۇ ياخشى ئىشنى قىلمەن قەسىمگە كاپارەت بېرىمەن»، دېگەنىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1071. ئابدۇراخمان ئىبنى سەمۇرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئابدۇراخمان، ئەمەلدارلىقنى سورىمىغىن، ئەگەر سوراپ ئەمەلدارلىققا ئېرىشسەڭ، ئەمەلدارلىققا تاپشۇرىلىسەن (ئاللا ساڭا ياردەم بەرمەيدۇ). ئەگەر سەن سورىماستىن ئەمەلدارلىق بېرىلسە ياردەمگە ئېرىشىسەن، (ئاللاھ ساڭا

يـاردەم بېرىـدۇ). ئەگـەر، سـەن بـىر ئىشـقا قەسـەم قىلـىپ ئۇنىڭـدىن ياخشـىراقىنى كۆرسـەڭ قەسىمىڭگـە كاپـارەت بـەر. شـۇ ياخشـى ئىشـنى قىلغىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. سۆز قىلغاندا «ئاللاھ خالىسا» دەپ سۆزلەش توغرىسىدا

1072. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: سۇلايمان ئەلەيھىسسالام مۇنـداق دېگەن: مەن بۇگۈن كېچە يۈز ئايالىمنىڭ ھەممىسى بىلەن بىرگـە بولىمـەن. ھەر بىرى ئاللاھ يولىدا بارلىقىنى بېغىشلايدىغان بىر ئوغۇل تۇغىدۇ. پەرىشتە ئۇنىڭغا «ئـاللاھ خالىسـا» دېگـىن ــ دېگـەن. سـۇلايمان ئەلەيھىسسـالام، ئۇنداق دېمىگەن. ئۇ، ئۇنتۇپ قالغان، ئۇ ئايـاللىرى بىلـەن بىللـە بولغانـدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرلا ئايال بىر كـە مىتۇك بـالا تـۇغقان. پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالام مۇنـداق دېگـەن: «ئەگـەر سـۇلايمان ئەلەيھىسسـالام ئـاللاھ خالىسـا دېگـەن بولسـا، دېگـىنى ئەمەلگـە ئېشـىپ، مەقسىتىگـە يەتكـەن بولاتتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. زىيانلىق قەسەم ئۈستىدە چىڭ تۇرۇشتىن چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

1074. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىز مۇنـداق دېگـەن: «ئـاللاھ بىلـەن قەسـەم مكى، سـىلەرنىڭ تـۇغقانچىلىقىنى (ئۇزۇش) ھەققىدىكى قەسەمگـە چـۆككىنىڭلاردىن، ئاللاھنىـڭ دەرگـاھىدا، ئـاللاھ قەسـەم ئۈچـۈن پـەرىز قىلغـان قەسـەمنىڭ كاپـارىتىنى بەرگـىنىڭلار ياخشىراقتۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. ئىسلامغا كىرىشتىن ئىلگىرى بەرگەن قەسەمگە، ئىسلامغا كىرگەندىن كېيىن قانداق قىلىش كېرەكلىكى توغرىسىدا

1075. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھقا: ئى رەسۇلۇللاھ مېنىڭ جاھىلىيەتتە بىر كۈنلۈك ئىتىكاپىم بار ئىدى، دېۋىدى. رەسۇلۇللاھ، ئۆمەرنىڭ قەسىمىنى ئورۇنلاشقا بۇيرۇدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەرگە، ھۇنەيىننىڭ ئەسىرلىرىدىن ئىككى قىز ئەسىر بېرىلگەن بولۇپ، ئۆمەر ئۇ ئىككىسىنى مەككىدىكى بىر ئۆيگە قويۇپ قويغانىدى، ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھۇنەيىننىڭ ئەسىرلىنى قويۇۋەتكەنىدى. ئۇلار، كوچىلاردا يۈگۈرۈپ كېتىۋاتاتتى. ئۆمەر: ئابدۇللاھ، قاراپ باققىنا نېمە بوپىتۇ؟ دېدى. ئابدۇللاھ: رەسۇلۇللاھ، ئەسىرلەرنى قويۇۋېتىپتۇ دېگەندە، ئۆمەر: سەن بېرىپ ھېلىقى ئىككى قىزنى قويۇۋەتكىن، دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. قۇللىرىنى پاھىشە دەپ تىللاشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

1076. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىمكى گۇناھسىز قۇلنى (بۇزۇق دەپ) تىللىسا، ئۇ قۇل ئۇنداق بولمىغان بولسا، ئاخىرەتتە قامچا بىلەن جازالىنىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. قول ئاستىدىكىلەرگە ئۆزى يېگەننى يېگۈزۈش كىيگەننى كىيگۈزۈش لازىملىقى، نورمىدىن ئارتۇق ئىش يۈكلىمەسلىك توغرىسىدا

1077. مەئرۇر مۇنداق دەيدۇ: مەن، «رەبەزە» دېگەن جايدا، ئەبۇ زەر بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم. ئەبۇ زەر بىلەن خىزمەتكارى ئۈستىدە ئوخشاش كىيىم بار ئىدى. مەن ئەبۇ زەردىن بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىۋېدىم. ئەبۇ زەر مۇنداق دېدى: مەن بىر ئادەم بىلەن تىللىشىپ قېلىپ، ئۇنى ئانىسى بىلەن قوشۇپ تىللىغانىدىم. ماڭا پەيغەمبىرىمىز: «ئەبۇ زەر، سەن ئۇنىڭ ئانىسىنى تارتىپ تىللىدىڭمۇ؟ سەن جاھىلىيەت ئەخلاقى بار ئادەم ئىكەنسەن، سىلەرنىڭ قۇللىرىڭلار، ئاللاھ قول ئاستىڭلاردا قىلغان، قېرىنداشلىرىڭلاردۇر. كىمنىڭ قېرىندىشى ئۆزىنىڭ قول ئاستىدا بولسا، ئۆزى نېمە يېسە شۇنى يېگۈزسۇن، نېمە كىيسە شۇنى كىيگۈزسۇن. سىلەر ئۇلارنى كۈچى يەتمەيدىغان ئىشلارغا بۇيرۇماڭلار، شۇنداق ئىشقا بۇيرۇساڭلار، ئۇلارغا ياردەم قىلىڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1078. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سىلەرگە خىزمەتكار تاماق ئېلىپ كەلسە (خوجايىن) ئۆزى ئۆزى بىلەن بىللە ئولتۇرغۇزالمىسا، ئۇنىڭغا تائامدىن ئازراق، ھېچ بولمىغاندا بىر — ئىككى كاپىام يېگۈزسۇن. خىزمەتكار تاماقنىڭ قىزىقى ۋە پىشۇرۇش ئىشلىرىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. ئىخلاسمەنلىك بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلغان خوجايىنغا سادىق بولغان چاكارلارنىڭ ساۋابى ۋە ئەجرى توغرىسىدا

1079. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇل ئېگىسىگە سادىق بولۇپ، ئاللاھقىمۇ ئىخلاس بىلەن ئىبادەت قىلسا، ئىككى ھەسسە ساۋابقا ئېرىشىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1081. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: ئاللاھنىڭ ئىبادىتىنى ياخشى قىلغان، خوجايىنىغىمۇ سادىق بولغان چاكارنىڭ ئەجرى نېمە دېگەن ياخشى ــ ھە! ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. باشقىلار بىلەن شېرىكچىلىكى بار قۇلنى ئازاد قىلغۇچى ھەققىدە

1082. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: كىمكى باشقىلار بىلەن شېرىك ئالغان قۇلنى ئازاد قىلغان بولسا، ئۇ كىشىنىڭ قۇلىنىڭ باھاسىغا يەتكۈدەك ئىقتىسادى بولسا، قۇلنى ئادىل رەۋىشتە باھالىتىپ، شېرىكلەرگە ئۆزلىرىنىڭ پىسىنى بېرىپ قۇلنى ئازاد قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ ئادەمدە پۇل بولمىسا قۇلنىڭ شۇ كىشىگە تەۋە قىسمى ئازاد بولىدۇ. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1083. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: «كىمكى شېرىكچىلىكتىكى قۇلدىن بولغان ھەسسىنى ئازاد قىلغان بولسا، ئۇ ئادەم ئىقتىسادى بىلەن ئۇ قۇلنى تولۇق ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرسۇن. ئەگەر قولىدا پۇل بولمسا، قۇلنى ئادىل باھالىتىپ، قۇلنى قىيىنمىغان ئاساستا خىزمەتكە سالسۇن (يەنى قۇلنى مۇۋاپىق ئىشلىتىپ، ئۆزىنىڭ پۇلىنى تۆلىتۈالسۇن)». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. خوجايىن ئۆلگەندىن كېيىن ئەركىنلىككە چىقىدۇ دەپ بېكىتكەن قۇلنى سىتىشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1084. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن بىر ئادەم ئۆزىنىڭ بىر قۇلىنى مەن ئۆلگەندىن كېيىن سەن ئازاد دەپ ئازاد قىلدى. ئۇ ئادەمنىڭ قۇلىدىن باشقا ئىقتىسادى يوق ئىدى. بۇ خەۋەر پەيغەمبىرىمىزگە يەتكەندە، رەسۇلۇللاھ: «بۇ، قۇلنى كىم ئالىدۇ؟» دېدى. ئۇنى نۇئەيىم ئىبنى نەھھام سەككىزيۈز دەرھەمگە سىتىۋالدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

يىگىرمە سەككىزىنچى باب

خۇن ۋە خۇن تۆكۈش

1. خۇن ھەققى توغرىسىدا

1085. بۇشەئىر ئىبنى ھىساب مۇنداق دەيدۇ، ئابدۇللا ئىبنى سەھل ۋە مۇھەييەسە ئىبنى مەسئۇد، خەيبەرگە كېلىپ بىر خورمىزالىق ئىچىدە، بىر — بىرىدىن ئايرىلىدۇ. كېيىن بىرى ئابدۇللا ئىبنى سەھلنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئابدۇللانىڭ ئىنىسى ئابدۇراخمان، مەسئۇدنىڭ ئىككى ئوغلى ھۇۋەييسە بىلەن مۇھەييسەلەر پەيغەمبىرىمىزنىڭ قىشىغا كېلىپ، ھەمراھىنىڭ ئىشىنى شىكايەت قىلىشىدۇ، ئابدۇراخمان شۇلارنىڭ كىچىگى بولۇپ، ئۇ گەپ باشلىغاندا پەيغەمبىرىمىز: «چوڭلار ئاۋۋال سۆزلىسۇن» دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ھەمراھى ھەققىدە سۆزلەيدۇ. پەيغەمبىرىمىز. قېرىندىشىڭلارنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچرىغىنىنى ئېچىڭلاردىن ئەللىك ئادەم قەسەم قىلىش ئارقىلىق ئىسپاتلىيالامسىلەر دېگىنىدە، ئۇلار: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، بۇ بىز كۆرمىگەن ئىش تۇرسا دېيىشىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنداقتا، يەھۇدىلار ئۆز ئىچىدىن ئەللىك ئادەمنى چىقىرىپ قەسەم قىلىپ ئۆزلىرىنى ئاقلايدۇ دېگەندە، ئۇلار: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى بۇلار بىر كاپىر خەلق تۇرسا دېيىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا رەسۇلۇللاھ ئۆزى، ئۆز يېنىدىن چىقىرىپ خۇن قەرزى تۆلىدى، سەھلى مۇنداق دەيدۇ. مەن مۇشۇ تۆگىلەردىن ئۇلارنىڭ قوتىنىغا كىرگەن بىر تۆگىنى تۇتۇۋېدىم، ئۇ تۆگە مېنى پۈتى بىلەن پۈتلىۋەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1086. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆكلى قەبىلىسىدىن سەككىز كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ قىشىغا كېلىپ، رەسۇلۇللاھقا قول بېرىپ مۇسۇلمان بولدى. بۇ زېمىننىڭ ھاۋاسى ئۇلارغا ياقماي كېسەل بولۇپ قېلىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بۇ ئىشنى رەسۇلۇللاھقا مەلۇم قىلغىنىدا، سىلەر بىزنىڭ پادىچى بىلەن (يايلاققا) چىقىپ، تۆگىنىڭ سۈتى ۋە سۈيدۈكىدە داۋالانمامسىلەر؟ دېدى. ئۇلار: شۇنداق قىلايلى دېيىشتى، چىقىپ، تۆگىنىڭ سۈت ۋە سۈيدۈكىنى ئىچىپ ساقىيۇپلىپلا، رەسۇلۇللاھنىڭ پادىچىسىنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ تۆگىلەرنى ھەيدەپ قاچتى. رەسۇلۇللاھ ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن، ئادەم ئەۋەتىپ ئۇلارنى تۇتتۇرۇپ كەلدى. ۋە بۇيرۇق چىقىپ قول ـ پۇتىنى كېسىپ، كۆزلىرىنى ئويۇپ، ئاپتاپىقا تاشلاپ قويۇپ، (ئۇلارنى قىينىدى ـ دە) ئۇلار ئۆلدى. (كېيىن مۇنداق جازا چەكلەنگەن)

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. تاش ۋە باشقا تۆمۈردەك ئېغىر تېپىتكى نەرسىلەر بىلەن ئادەم ئۆلتۈرگەنلەردىن قىساس ئېلىنىدىغانلىقى ۋە ئايال كىشىنى ئۆلتۈرگەن ئەر كىشى توغرىسىدا

1087. ئەنەس ئىبنى مالىك مۇنداق دەيدۇ: يەھۇدىي بىر قىزغا ھۇجۇم قىلىپ، ئۇ قىزنىڭ بويىندىكى مارجانلىرىنى ئېلىۋېلىپ، قىزنىڭ بېشىنى يانچىۋەتكەن ئىدى. قىزنىڭ ئىگە ـ چاقىلىرى قىزنى رەسۇلۇللاھنىڭ قىشىغا ئەپكەلگەن ۋاقىتتا قىز شۇك بولۇپ قالغان بولۇپ، ئەڭ ئاخىرقى نەپەسى ئىچىدە ئىدى. ئۇ قىزغا يەھۇدىي كىم ئۆلتۈرمەكچى بولدى؟ پالانمۇ؟» دەپ قاتىلدىن باشقا كىشىنى دېۋىدى قىزچاق ئەمەس دېگەن مەنىدە باش چايقىدى. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ. پەيغەمبىرىمىز يەنە قاتىلدىن باشقا يەنە بىر ئادەمنى دېۋىدى قىزچاق: ياق دېگەن مەنىدە باش چايقىدى. پەيغەمبىرىمىز قاتىلنى پالانمۇ دېگەندە قىزچاق ھەئە شۇ دېگەنى بىلدۈردى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبىرىمىز ھۆكۈم چىقاردى، قاتىلنىڭ بېشى ئىككى تاش ئارىسىدا يانچىلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. بىر ئادەمنى ياكى ئۇنىڭ بىرمۇ ئەزاسىنى يارىلاندۇرغۇچىنى يارىلانغۇچى ئىنتىرىۋەتسە، يارىلانغۇچى ياكى ئۇنىڭ بىر ئەزاسى تالاپەتكە ئۇچرىسا تۆلەم كەلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا

1088. ئىمران ئىبنى ھۇسەيىن مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم يەنە بىر كىشىنىڭ قولىنى چىشلىۋالغان ئىكەن، قول ئىگىسى قولنى ئۇنىڭ ئېغىزىدىن تارتقىنىدا چىشلىگۈچىنىڭ ئىككى ئۈدۈل چىشى چۈشۈپ كېتىپتۇ. ئۇ ئىككىيلەن پەيغەمبىرىمىزنىڭ قېشىغا شىكايەت قىلىپ كېلىشكەنده، پەيغەمبىرىمىز: «سىلەر قېرىندىشىڭلارنى خۇددى ئەركەك تۆگە چىشلىۋالغاندەك چىشلىسەڭلار بولامدۇ؟، ساڭا تۆلەم ئېلىپ بېرىلمەيدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1089. يەئىلا ئىبنى ئۇمەييە مۇنداق دەيدۇ، مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن تەبۇك غازىتىغا قاتناشقان ئىدىم، تەبۇك غازىتى مېنىڭ قارىشىمچە ئەڭ ئىشەنچىلىك ئەمەللىرىمدىن بىرى ئىدى. مېنىڭ بىر خىزمەتكارىم بولۇپ، ئۇ يەنە بىر ئادەم بىلەن ئۇرۇشۇپ قېلىپ، بىرى يەنە بىرسىنىڭ قولىنى چىشلىۋالغان ئىكەن قارشى تەرەپ قولىنى تارتىپ ئۇنىڭ چىشىنى چىقىرىۋېتىپتۇ. ھېلىقى ئادەم پەيغەمبىرىمىزنىڭ قېشىغا بارغىنىدا، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ ھەق — تەلىپىنى رەت قىلىپ دېدىكى: «ئۇ قولىنى سېنىڭ ئاغزىڭدا ئەركەك تۆگە چاينىغاندەك چاينىشىڭا قويۇپ بەرسە بولامتى؟!». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. چىش قاتارلىق ئەزالارنىڭ قىساسى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1090. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنەسنىڭ ھاممىسى رەبەييىئ ئەنسارىيلاردىن بىر ئايالنىڭ چىشىنى چۈشۈرۈۋەتكەن بولۇپ، قىز تەرەپ قىساس تەلەپ قىلىپ رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا كەلگەن. پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام قىساس ئېلىشقا بۇيرۇغاندا ئەنەسىنىڭ تاغىسى بولغان ئەنەس ئىبنى نەزىر: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇنىڭ چىشى چۈشۈرۈۋېتىلسە بولمايدۇ! دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئەنەس، ئاللاھنىڭ بىكىتكىنى قىساستۇر» دېدى. كېيىن قىزنىڭ ئىگىسى بولغانلار ماقۇل بولۇشۇپ، تۆلەمنى قوبۇل قىلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ئىچىدە شۇنداق كىشىلەر باركى، ئۇلار (بىر ئىش ئۈستىدە) قەسەم قىلسا ئاللاھ چوقۇم قەسىمنى ئورۇنلاپ بېرىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. تۇنجى بولۇپ خۇن تۆككۈچى كىشى توغرىسىدا

1092. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: قانداق بىر ئىنسان زىيانكەشلىككە تۇچراپ ئۆلتۈرۈلسە، ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇنجى بالىسىغا شۇ قاتىللىقنىڭ گۇناھىدىن بىر ئۈلۈش يېزىلىدۇ. چۈنكى ئۇ قاتىللىقنى بىرىنچى بولۇپ باشلىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. ئاخىرەتتىكى خۇن دەۋاسى ۋە بىرىنچى بولۇپ خۇن دەۋاسىنىڭ بىر تەرەپ قىلىنىدىغانلىقى

1093. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاخىرەتتە ئىنسانلار ئارىسىدا بىرىنچى بولۇپ ھۆكۈم چىقىرىلىدىغىنى خۇن دەۋاسىدۇر، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. باشقىلارنىڭ ھاياتى، ئابرۇيى، مال – مۈلكىگە چېقىلىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

1094. ئەبۇ بەكرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئاسمان ـ زېمىن ئاللاھ ياراتقان ئەينى چاغدىكىدەكلا

بىرخىل ئايلىنىپ تۇرىدۇ. بىر يىل 12 ئاي. ئۇلارنىڭ ئىچىدە تۆت ئاي ئۇرۇش چەكلەنگەن ئايدۇر. بۇ ئايلارنىڭ ئۈچى ئارقا ـ ئارقىدىن كېلىدۇ. ئۇلار زۇلقەئدە، زۇلھەججە، مۇھەررەم ۋە شەئبان بىلەن جۇمۇدا ئارىسىدا كېلىدىغان رەجەب ئېيىدۇر. بۇ ئاي قايسى ئاي؟» بىز (ساھابىلەر) ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئوبدان بىلىدۇ، دېيىشتۇق. رەسۇلۇللاھ بىر دەم سۈكۈتتە تۇردى. بىز رەسۇلۇللاھ بۇ ئاينىڭ ئىسمىنى ئۆزگەرتىدىغان بولدى دەپ ئويلىغان ئىدۇق. رەسۇلۇللاھ: «زۇلھەججە ئەمەسمۇ؟» دېدى. بىز: شۇنداق، دېيىشتۇق. رەسۇلۇللاھ: «بۇ قايسى شەھەر؟» دېدى. بىز ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ ئوبدان بىلىدۇ، دېيىشتۇق. رەسۇلۇللاھ بىردەم سۈكۈت قىلدى. بىز رەسۇلۇللاھ شەھەرنىڭ ئىسمىنى ئۆزگەرتىدىغان بولدى، دېدۇق. رەسۇلۇللاھ: «بۇ مەككە شەھرى ئەمەسمۇ؟» دېدى. بىز: شۇنداق دېيىشتۇق. رەسۇلۇللاھ: «بۇ قايسى كۈن؟» دېدى. بىز ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھ ئوبدان بىلىدۇ، دېيىشتۇق. رەسۇلۇللاھ بىر دەم سۈكۈت قىلىپ تۇردى. بىز رەسۇلۇللاھ بۇ كۈننىڭ ئىسمىنى ئۆزگەرتىدىغان بولدى دەپ ئويلاپ قالدۇق. رەسۇلۇللاھ: «بۇگۈن قۇربانلىق قىلىنىدىغان كۈن ئەمەسمۇ؟» دېدى. بىز شۇنداق دېيىشتۇق. رەسۇلۇللاھ: «سىلەرنىڭ ھاياتىڭلار، مال ـ مۈلكۈڭلار، (ھەدىس رىۋايەت قىلغۇچىلارنىڭ بىرى بولغان مۇھەممەد شۇنداق دەيدۇ: مېنىڭچە رەسۇلۇللاھ: ئابرۇيىڭلار دېدى). مۇشۇ ئاي، مۇشۇ يۇرت، مۇشۇ كۈنۈڭلارنىڭ مۇقەددەسلىكىگە ئوخشاش (چېقىلغىلى بولمايدىغان دەرىجىدە) ھارامدۇر. سىلەر يېقىن كەلگۈسىدە رەببىڭلار بىلەن كۆرۈشىسىلەر، ئۇ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلاردىن سوراق ئالىدۇ. بىلىپ قېلىڭلارىكى، مەندىن كېيىن سىلەر بىر ـ بىرىڭلارنى قىرغىن قىلىشىپ ئازغۇنلارغا ئايلىنىپ كەتمەڭلار. ئىسىڭلاردا تۇتۇڭلار بۇ گەپنى مۇشۇ مەيدانغا ھازىر بولغانلار ھازىر بولمىغانلارغا يەتكۈزسۇن. ئۇلار گەپنىڭ تېگىگە سىلەردىنمۇ بەكرەك يېتىشى مۇمكىن. ئاندىن ئۇ يەنە، مەن سىلەرگە يەتكۈزدۇممۇ؟ مەن سىلەرگە يەتكۈزدۇممۇ؟ ـ دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. باشقىلار تەرىپىدىن چۈشۈرۈۋېتىلگەن قورساقتىكى بوۋاقنىڭ تۆلىمى توغرىسىدا

1095. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: ھۆزەيىن قەبىلىسىلىك ئىككى ئايال ھەققىدە ھۆكۈم چىقارغان ئىدى. ئۇ ئىككىسى ئۇرۇشۇپ قېلىپ، بىرى يەنە بىرگە تاش ئاتقان. تاش قارشى تەرەپتىكى قورسىقىغا تەگكەن. بۇ ئايال ھامىلدار بولۇپ، تاش ئۇنىڭ قورسىقىدىكى بالىسىنى ئۆلتۈرۈپ قويغان. ئۇلار پەيغەمبىرىمىزگە دەۋا قىلىشىپ كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ئۇ ئايالنىڭ قورسىغىدىكى بالىنىڭ تۆلىمى، قۇل بولسۇن ياكى چۆرە بولسۇن بىر ئادەم دەپ ھۆكۈم چىقارغان. شۇنىڭ بىلەن جاۋابكار ئايالنىڭ ئىگىسى: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى يېمىگەن، ئىچمىگەن، ئاۋازىمۇ چىقمىغان ئادەمنى قانداق تۆلەيمەن؟ بۇنداق دەۋا باتىل، دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ جاھىلىيەت كىشىلىرىنىڭ بىر ئادەمكەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورۋايلىغان.

1096. مۇغىرە ئىبنى شۇئەبە ۋە مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە مۇنداق دېيىشىدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئايالنىڭ قورسىقىدىكى تۆرەلمىسى ھەققىدە (باشقىلار تەرىپىدىن چۈشۈرۈۋېتىلگەن ئەھۋالدا) مەسلىھەت سورىغان. مۇغىرە، پەيغەمبىرىمىز بىر ئەر ياكى بىر ئايال قۇلنى تۆلەپ بېرىش ھەققىدە ھۆكۈم چىقارغان دېگىنىدە، مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەمۇ ئۆزىنىڭ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇشۇنداق ھۆكۈم چىقارغانلىقىغا شاھىد بولغانلىقىنى ئىسپاتلىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورۋايلىغان.

يىگىرمە توققۇزىنچى باب جازا

1. ئوغرىلۇق جىنايىتى ۋە ئوغرىغا جازا ھۆكۈم قىلىدىغان زاڭ مالنىڭ قىممىتى ھەققىدە

1097. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: بىر دىنارنىڭ تۆتتىن بىرى قىممىتىدە (نەرسە) ئوغرىلىغۇچىنىڭ قولى كېسىلىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1098. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىممىتى ئۈچ دەرھەم كېلىدىغان بىر قالقاننى ئوغرىلىغان ئادەمنىڭ قولىنى كەسكەن ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1099. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: ئاللاھ ئوغرىغا لەنەت قىلسۇنكى، بىر تۇخۇم ئوغرىلايدۇ، قولى كېسىلىدۇ، ئارغامچا ئوغرىلايدۇ قولى كېسىلىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. باي بولسۇن ياكى باشقىلار بولسۇن، ئوغرىلىق قىلسىلا قولى كېسىلىدىغانلىقى، قانۇن ئالدىدا (مۇئەييەن) ئادەملەرگە يان بېسىشقا بولمايدىغانلىقى ھەققىدە

1100. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ. ئوغرىلىق قىلىپ تۇتۇلۇپ قالغان، قۇرەيىش قەبىلىسىنىڭ مەخزۇمى ئايمىقىدىن بولغان بىر ئايالنىڭ مەسىلىسى قۇرەيىش قەبىلىسىدىكىلەرنىڭ بېشىنى قاتۇردى. ئۇلار ئاردا كىم رەسۇلۇللاھقا بۇ ئايال توغرىلىق گەپ قىلالايدۇ، رەسۇلۇللاھنىڭ ئامراق ئادىمى ئۇسامەدىن باشقا كىممۇ رەسۇلۇللاھقا گەپ قىلالىسۇن دېيىشىپ (بۇ

ھەقتە ئۇسامەگە گەپ قىلىشتى) شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھقا ئۇسامە گەپ قىلىۋىدى. رەسۇلۇللاھ: سەن ئاللاھنىڭ قانۇنىنى ئىجرا قىلىش مەسىلىسىدە باشقىلارغا يان بېسىۋاتامسەن؟» دەپ، ئاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ (جامائەتكە) نۇتۇق سۆزلەپ مۇنداق دېدى: «سىلەردىن بۇرۇن ئۆتكەن ئۇممەتلەرنىڭ ھالاكىتىنىڭ سەۋەبى شۇنىڭدىكى، ئۇلار ئىچىدە ئېسىلزادىلەر ئوغرىلىق قىلسا، جازالىماي، ئاجىزلار ئوغرىلىق قىلسا جازا ئىجرا قىلىشاتتى. ئاللاھ نامىدىن قەسەمكى، ئەگەر مۇھەممەدنىڭ قىزى پاتىمە (ئۆز قىزىنى دېمەكچى) ئوغرىلىق قىلغان بولسا، مەن ئۇنىڭ قولىنى كەسكەن بولاتتىم». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. توي قىلىپ بولغانلار زىنا قىلسا تاش بوران قىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1101. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى. ۋە ئۇنىڭغا قۇرئاننى نازىل قىلدى. ئۇنىڭدا تاش بوران توغرىلىق ئايەت بار. بىز ئۇنى يادقا ئالغان، مەنسىنى چۈشەنگەن ھەم ئوقۇغانىدۇق. رەسۇلۇللاھ ھايات چېغىدا بۇ جازانى ئىجرا قىلغانىدى. بىزمۇ ئىجرا قىلىۋاتىمىز. لېكىن مەن ۋاقىتنىڭ ئۇزىرىشى بىلەن بىرەرسىنىڭ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاللاھنىڭ كىتابىدا مۇنداق ئايەت يوق دەپ، ئاللاھ چۈشۈرگەن بىر پەرزنى تەرك ئېتىش ئارقىلىق ئېزىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيمەن. توي قىلغان ئەر ـ ئايالالار زىنا قىلغان بولسا، پاكىت (تولۇق) بولسا ياكى ھامىلدار بولغان بولسا ياكى ئۆزى ئىقرار قىلسا، ئۇلارغا ئاللاھنىڭ كىتابىدا تاش ـ بوران جازاسى ئىجرا قىلىنىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. زىنا قىلغانلىقىنى ئىقرار قىلغۇچى توغرىسىدا

1102. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەسچىتتىكى چاغدا بىرەيلەن ئۇنى ئىزدەپ كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ مەن زىنا قىلدىم دېدى.

رەسۇلۇللاھ بۇ گەپىنى ئاڭلاپ يۇزىنى باشقا تەرەپكە بۇرىۋالدى. ئۇ كىشى رەسۇلۇللاھقا يۇزلىنىپ بۇ گەپنى تۆت قېتىم تەكرارلىدى. (تۆتىنچى قېتىمدا) رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: سەن ساراڭمۇ؟ دېدى. ئۇ كىشى ياق، ـ دېدى. رەسۇلۇللاھ: سەن تۇيۇ قىلدىڭمۇ؟ دەپ سورىدى. ئۇ: ھە، ـ دېدى. رەسۇلۇللاھ: ئۇنى ئېلىپ بېرىپ تاش ـ بوران قىلىڭلار، ـ دېدى. جابىر مۇنداق دەيدۇ: مەن بۇ كىشىنى تاش ـ بوران قىلغانلار ئىچىدە ئىدىم. بىز بۇ جازانى چوڭ مەيداندا ئىجرا قىلدۇق. ئۇنىڭغا تاش تەگكەندە ئۇ قاچتى. بىز ئۇنى سايلىقتا تۇتۇۋېلىپ تاش ـ بوران قىلىپ ئۆلتۈردۇق.

ـ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1103. ئەبۇ ھۇرەيرە ۋە زەيد ئىبنى خالىد مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ مۇنداق دېدى: مەن سەندىن ئاللاھنىڭ نامى بىلەن پەقەتلا ئاللاھنىڭ كىتابى بويىچە بۇ جازاغا ھۆكۈم چىقىرىشىڭنى سورايمەن. بۇ چاغدا قارشى تەرەپ ئورنىدىن تۇرۇپ توغرا، ئى رەسۇلۇللاھ ئاللاھنىڭ كىتابى بويىچە ھۆكۈم قىلىپ بەرسىلە، مېنىڭ (سۆزلىشىمگە) رۇخسەت قىلسىلا دېدى. رەسۇلۇللاھ رۇخسەت قىلغاندىن كېيىن ئۇ: مېنىڭ ئوغلۇم بۇنىڭ ئۆيىدە ئىشلەيتتى. ئوغلۇم ئۇنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىپتىكەن. مەن يۈز قوي بىلەن بىر قۇلنى پىدىيە ھېسابىدا تۆلىدىم. كېيىن مەن ئىلمىلىك ئادەملەردىن سورىسام: ئۇلار ئوغلۇمنىڭ يۈز دەررە ئۇرۇلۇپ بىر يىل سۈرگۈن قىلىنىدىغانلىقىنى، ئۇ ئايالىنىڭ تاش ـ بوران قىلىنىدىغانلىقىنى دېگەن ئىدى ـ دېدى. رەسۇلۇللاھ: قەسەمكى مەن ئاراڭلاردا ئاللاھنىڭ كىتابى بىلەن ھۆكۈم قىلىمەن، يۈز قوي بىلەن خىزمەتكار ئۆزۈڭگە قايتۇرىلىدۇ. ئوغلۇڭ يۈز قامچا ئۇرۇلۇپ بىر يىل سۈرگۈن قىلىنىدۇ. ئى ئەنەس! سەن بېرىپ بۇ كىشىنىڭ ئايالىدىن سوراپ باققىن، ئەگەر ئۇ ئىتراپ قىلسا، تاش ـ بوران قىلىڭلار، نەتىجىدە ھېلىقى ئايال ئىقرار قىلىپ تاش ـ بوران قىلىندى.

ـ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1104. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يەھۇدىيلار رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىشىپ ئۆزلىرىدىن بىر جۈپ ئەر ـ ئايالنىڭ پاھىشە قىلغانلىقىنى مەلۇم قىلىشتى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا: سىلەر

تەۋراتتا تاش ــ بوران قىلىش ھەققىدە نېمىلەرنى كۆردۈڭلار؟ دېدى. ئۇلار: (زىناخورلار) سازايى قىلىنىپ ئاندىن قامچىلىنىدۇ ــ دېگىنىدە، ئابدۇللاھ ئىبنى سالام يالغان گەپ قىلمۇاتىسىلەر، تەۋراتتا تاش ــ بوران قىلىش بار ــ دېدى. ئۇلار تەۋراتنى ئەپكىلىپ ئېچىشتى. ئۇلاردىن بىر كىشى قولىنى تاش ــ بوران قىلىش ھەققىدىكى سۆزلەرگە قويىۋېلىپ ئۇنىڭ بېشى ۋە ئاخىرىنى ئوقۇدى. ئابدۇللاھ ئىبنى سالام ئۇنىڭغا: قولۇڭنى كۆتەر، ــ دېدى. ئۇ كىشى تارتتى. قولى ئاستىدا تاش ــ بوران قىلىش ھەققىدىكى بەلگىلىمە بار ئىدى. يەھۇدىيلار ئى مۇھەممەد، ئىبنى سالام راست گەپ قىلدى. تەۋراتتا تاش ــ بوران قىلىش ھەققىدە بەلگىلىمە بار ئىكەن دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ھېلىقى زىنا قىلغان ئەر ــ ئايالنى تاش ــ بوران قىلىشقا بۇيرۇدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ. مەن ھېلىقى ئەرنىڭ ئايالىنى تاشتىن قوغداۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1105. شەيبانى مۇنداق دەيدۇ: مەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبى ئەۋفادىن: رەسۇلۇللاھ تاش ــ بوران قىلغانمۇ؟ دەپ سورىۋېدىم، ئابدۇللاھ: قىلغان، دېدى. مەن سۇرە نۇر چۈشۈشىنىڭ ئالدىدىمۇ ياكى ئارقىدىمۇ؟ دەپ سورىسام ئۇ: بىلمەيمەن، دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1106. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: ئەگەر پاھىشە قىلىپ، پاھىشە قىلغانلىقى بايقىلىپ قالسا، ئۇنى دەررە ئۇرسۇن، ئەيىپلىمسۇن، يەنە زىنا قىلسا دەررە ئۇرسۇن ئەيىپلىمسۇن، ئاندىن ئۇچىنچى قېتىم يەنە زىنا قىلسا ئۇنى بىر ئارغامچا چاغلىق نەرسىگە بولسىمۇ تېگىشۈپتىڭلار. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1107. ئەبۇ ھۇرەيرە ۋە زەيىد ئىبنى خالىدلار مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھتىن بىر كىشى زىنا قىلغان، بۇرۇن توي قىلمىغان دېدەك ھەققىدە سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ: ئەگەر زىنا قىلسا دەررە ئۇرۇڭلار، ئاندىن يەنە قىلسا يەنە دەررە ئۇرۇڭلار، يەنە زىنا قىلسا ئۇنى بىر ئارغامچا چاغلىق نەرسىگە بولسىمۇ سېتىۋېتىڭلار، دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. هاراق ئىچىشكە بېرىلىدىغان جازا توغرىسىدا

1108. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ هاراقكەشنى خورما شاخلىرى ۋە ئاياغلار بىلەن ئۇرغان ئىدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قىرىق دەررە ئۇردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1109. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب مۇنداق دەيدۇ. مەن هاراقكەشتىن باشقا بىرەر ئادەمگە جازا ئىجرا قىلىپ ئۆلۈپ كەتسە قايغۇرۇپ كەتمەيمەن. ئەمما هاراقكەش ئۆلسە مەن ئۇنىڭ تۆلىمىنى تۆلەيمەن. بۇنىڭ سەۋەبى رەسۇلۇللاھ هاراقكەش جازالىنىدىغان جازانى (ئېنىق) بېكىتمىگەن ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. ئاگاھلاندۇرۇش جازاسىنىڭ مىقدارى ھەققىدە

1110. ئەبى بۇردە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن ئىدى. ئاللاھ هارام قىلغان ئىشلارنى قىلىدىغان گۇناھكارلاردىن باشقىنى ئۇندىن ئارتۇق دەررە ئۇرۇشقا بولمايدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1111. ئۇبادە ئىبنى سامىت مۇنداق دەيدۇ: ئۇ بەدرە ئۇرۇشىغا قاتناشقان بولۇپ، ئەقەبە بەيئىتىگە قاتناشقان 12 ۋەكىلنىڭ بىرى ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئەتراپىدا بىر توپ ساھابىلەر تۇرغان هالدا مۇنداق دېگەن: سىلەر ماڭا ئاللاھقا ھېچ شەيئىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ئوغرىلىق، زىنا قىلماسلىق، پەرزەنتىڭلارنى ئۆلتۈرمەسلىك، بۆھتان چاپلىماسلىق، ھەق يولدىن چىقماسلىق ھەققىدە بەيئەت قىلىڭلار. سىلەردىن كىمكى بەيئىتىگە ۋاپا قىلسا، ئۇنىڭ ئەجرى ئاللاھقا قالدى. ئەگەر يۇقىرىقىلاردىن بىرىگە خىلاپلىق قىلىپ بۇ دۇنيادا جازاغا تارتىلسا، بۇ ئۇنىڭ گۇناھىغا كاپارەت بولىدۇ. ئەگەر يۇقىرقىلاردىن بىرىگە خىلاپلىق قىلىپ ئاللاھ ئۇنىڭ گۇناھىنى ئاشكارا قىلمىغان بولسا، ئۇنىڭ ئىشى ئاللاھنىڭ ئىختىيارىدا بولىدۇ. خالىسا كەچۈرىدۇ. خالىسا جازالايدۇ، دېدى. ئاخىر بىز شۇ مەزمۇندا رەسۇلۇللاھقا بەيئەت قىلىشتۇق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. هايۋان، كان، قۇدۇق قاتارلىقلارنىڭ زەخمىلەندۈرگىنىگە تۆلەم كەلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا

1112. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: هايۋان (زەخمىسىگە) تۆلەم يوق. كان، قۇدۇقنىڭ (زەخمىسى، ئۆلۈم – يېتىم ئىشلىرىغا) تۆلەم يوق. جاھىلىيەت دەۋرىدىن قالغان بايلىقنىڭ بەشتىن بىرى ھېسابىدا مەجبۇرىيەتنى (تۆلەم قاتارى) ئادا قىلىش كېرەك.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئوتتۇزىنچى باب ھۆكۈم ھەققىدە

1. جاۋابكارغا قەسەم كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا

1113. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: ئىككى ئايال ئۆيدە تىككۈچىلىك قىلىۋاتقان ئىكەن، ئۇلارنىڭ بىرى قولىغا بىگىز سانچىلغان ھالدا چىقىپ يەنە بىرى ئۇستىدىن (بىگىز تىقىۋەتتى دەپ) ئەرز قىلىپتۇ. بۇ خەۋەر ئىبنى ئابباسقا يەتكەندە ئۇ مۇنداق دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەگەر ئادەملەر ئۈستىدىن ئۇلارنىڭ دەۋاسىغا ئاساسلىنىپ ھۆكۈم چىقىرىلسا، ئۇلارنىڭ ھاياتى ۋە ئىقتىسادى كاپالەتكە ئىگە بولمايدۇ، دېگەن. ئاللاھنىڭ نامى بىلەن ئۇ ئايالغا نەسىھەت قىلىڭلار ۋە ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ «ئاللاھنىڭ ئەھدىسىنى ۋە قەسەملىرىنى ئازغىنە بەدەلگە تېگىشىدىغانلار ئاخىرەتتە (ئاللانىڭ رەھمىتىدىن) ھېچقانداق نىسىۋىگە ئېرىشەلمەيدۇ» دېگەن ئايىتىنى ئوقۇپ بېرىڭلار، دېدىم. ئاخىرى ئۇ ئايال خاتالىقىنى ئېتىراپ قىلدى. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: جاۋابكار قەسەم قىلىشى كېرەك. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ئەرزنىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشى بويىچە ھۆكۈم قىلىش ۋە پاكىت ئىزدەش لازىملىقى توغرىسىدا

1114. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئۇممۇ سەلىمە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىشىك ئالدىدا ۋاراڭ — چۇرۇڭ بولۇۋاتقىنىنى ئاڭلاپ چىقىپ مۇنداق دېدى: مەن بىر ئىنسانمەن، مېنىڭ قېشىمغا دەۋاگەرلەر كېلىشىدۇ. بەلكىم بەزىلەر گەپدانراق كېلىپ قېلىشى مۇمكىن. شۇ سەۋەبتىن مەن ئۇنى راست سۆزلىدى دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭ پايدىسىغا كېسىم قېلىشىم مۇمكىن. كىمگە مەن شۇ بويىچە ھۆكۈم قىلىپ

قالسام ئۇ (كىشى ئېرىشكىنى) دوۋزاخ ئوتىنىڭ بىر پارچىسى، خالىسا بۇ ئوتنى ئالسۇن، خالىسا تاشلىسۇن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. هىندە بىنت ئۇتبە مەسىلىسى توغرىسىدا

1115 - ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: ئۇتبەنىڭ قىزى هىندە مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ ئەبۇ سۇفيان بىر بېخىل ئادەم. بىلدۇرمەي ئېلىۋالمىسام ئۇ ئۆزى ماڭا ۋە بالىلارغا يەتكۈدەك تەمىنات بەرمەيدۇ. شۇنداق قىلسام مەن ئەيىبلىنەمدىم؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇنىڭغا: ئورۇنلۇق قىلىپ، ساڭا ۋە بالاڭغا يەتكۈدەك ئالساڭ بولىدۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1116 - ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: هىندە بىنت ئۇتبە كېلىپ مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ: ماڭا نىسبەتەن يەر يۈزىدە ئەڭ خار قىلىشقا تىرىشىدىغان ئائىلە سېنىڭ ئائىلەڭ ئىدى. بۈگۈن ماڭا نىسبەتەن يەر يۈزىدە ئەزىز بولۇشقا ئەڭ هەقلىق ئائىلە سېنىڭ ئائىلەڭدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى مەن (سېنىڭ ئىتتىقادىڭدىن خۇرسەنمەن) دېدى. هىندە مۇنداق دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەبۇ سوفيان بىر پىخسىق ئادەم، ئەگەر مەن ئۇنىڭغا دېمەي ئۇنىڭ ئىقتىسادىدىن ئائىلىدىكىلەرنى ئوزۇقلاندۇرسام گۇناھ بولامدۇ؟ رەسۇلۇللاھ: مېنىڭچە يولىدا (خىراجەت) قىلساڭ بولىدۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. زۆرۈرىيىتى بولمىغان سوئاللارنى سورىماسلىق، ئالسام — بەرمىسەم دېمەسلىك توغرىسىدا

1117 - مۇغىرە ئىبنى شۇئبە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: ئاللاھ سىلەرگە ئانىلارنى قاقشىتىش، قىزلارنى تىرىك كۆمۈۋېتىش، ئالسام، بەرمىسەم دېيىشنى هارام قىلدى. مىش — مىش گەپلەر، ئۆسەك — سۆزلەرنى تارقىتىش، كۆپ مەسىلە سوراش، پۇل — مالنى بۇزۇپ چېچىشنى يامان ئىش دەپ بەلگىلىدى، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. ھاكىمنىڭ كۆچمنىڭ يېتىشچە ئىجتىھاد قىلىپ ھۆكۈم قىلسا خاتا بولسۇن توغرا بولسۇن ئەجرگە ئېرىشىدىغانلىقى توغرىسىدا

1118. ئەمر ئىبنى ئاس ئۆزىنىڭ رەسۇلۇللاھدىن مۇنداق سۆزنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتىدۇ: ھاكىم ئىجتىھاد بىلەن ھۆكۈم چىقىرىپ توغرا ھۆكۈم قىلغان بولسا، ئۇنىڭغا ئىككى كىشىلىك ساۋاب، ئىجتىھاد قىلىپ خاتا قىلغان بولسا، بىر كىشىلىك ساۋاب بولىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. قازىنىڭ ئاچچىقى كەلگەن ھالدا ھۆكۈم قىلمىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

1119. ئەبۇ بەكرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆزىنىڭ سىجىستان دېگەن يۇرتتىكى ئوغلىغا شۇ مەزمۇندا خەت يوللىغان ئىدى. «ئىككى كىشى ئارىسىدا غەزەپلىنىپ تۇرغان ھالىتىڭدە ھۆكۈم چىقارما، مەن رەسۇلۇللاھتىن: «ھاكىم ئادەم، غەزەپلەنگەن ھالدا ئىككى كىشى ئارىسىدا ھۆكۈم قىلمىسۇن»، دېگەننى ئاڭلىغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

7. باتىل ھۆكۈملەرنى چۆرۈپ تاشلاش، بىدئەتچىلىككە قارشى تۇرۇش توغرىسىدا

1120. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: كىمكى شەرىئەتتە يوق بىر ئىشنى پەيدا قىلىدىكەن شۇ ئىش رەت قىلىنىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

8. مۇجتەھىدلەرنىڭ پىكىر ئىختىلابى ھەققىدە

1121 - ئەبۇ ھۇرەيرە رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: بۇرۇن ئىككى ئايال بىردىن بالىسى بىلەن تۇراتتى. بىر بۆرە كېلىپ ئۇ بالىلارنىڭ بىرىنى ئېپقاچتى. ئىككى ئايالنىڭ بىرى: سېنىڭ بالاڭنى ئېپقاچتى دېسە يەنە بىرى سېنىڭكىنى ئېپقاچتى دېيىشى داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا ئەرز قىلىپ بېرىشتى. داۋۇت ئەلەيھىسسالام بالىنى ئۇ ئايالالارنىڭ چوڭىغا بۇيرۇپ بەردى. ئۇ ئىككىسى داۋۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئەھۋالنى مەلۇم قىلىشتى. شۇنىڭ بىلەن سۇلايمەن پەيغەمبەر، ماڭا پىچاق كەلتۈرۈڭلار بالىنى بۇ ئىككى ئايالغا پارچىلاپ بۆلۈپ بېرەي، دېدى. كىچىك ئايال شۇئان: ئاللاھ رەھىم قىلسۇن! ئۇنداق قىلمىسىلا، بالا ئۇنىڭ بالىسى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن سۇلايمان ئەلەيھىسسالام بۇ بالىنى كىچىك ئايالغا بۇيرۇپ بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. قازىنىڭ داۋالاشقۇچىلار ئارىسىنى يارىشتۇرۇشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

1122 - ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: بىر ئادەم بىر كوزا تېپىۋېلىپ بۇرۇنقى زېمىن ئىگىسىگە: ئالتۇنلىرىڭنى ئېلىپ كەت مەن سەندىن ئالتۇن ئەمەس زېمىن سېتىۋالغان، دېدى. زېمىن ئىگىسى: مەن ساڭا زېمىننى ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەرنى ساتتىم، دېدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىككىيلەن بىر ئادەمگە ئەرز قىلىشىپ بارغان. ئەرز قىلىشىپ بارغان ھېلىقى ئادەم ئىككىسىگە: ئىككىڭلارنىڭ بالاڭلار بارمۇ؟ دەپ سوريغاندا، بىرى: مېنىڭ بىر ئوغلۇم بار، دېسە، يەنە بىرى مېنىڭ قىزىم بار دېگەن. شۇنىڭ بىلەن ھېلىقى كىشى: ئوغۇل بالىنى قىزنى تويلاپ قويۇڭلار، ئالتۇننى ئۇ ئىككىسىگە خىراجەت قىلىپ بېرىڭلار ۋە سەدىقە قىلىڭلار، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئوتتۇز بىرىنچى باب

تېپىۋالغان نەرسىنى بىر تەرەپ قىلىش ھەققىدە

1123- زەيىد ئىبنى خالىد مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۇ زاتتىن تېپىۋالغان نەرسە ھەققىدە سورىۋىدى. رەسۇلۇللاھ: سەن تېپىۋالغان نەرسىنى، ئۇنىڭ ئورنىنى قاچىلىنىشىنى بىر يىل كىشىلەرگە ئېلان قىل، (بۇ بىر يىل ئىچىدە) ئىگىسى كەلسە كەلگەنچە كەلمىسە بىلگىنىڭچە ئىشلەتكىن، دېدى. ھېلىقى ئادەم: ئىزىپ قالغان قويچۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ (ئىگىسى كەلسە ئىگىسىنىڭ بولمىسا) سېنىڭ ياكى قېرىندىشىڭنىڭ بولمىسا بۆرە يەيدۇ، دېدى. ھېلىقى كىشى: يېتكەن تۆگىنىچۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: تۆگە بىلەن نېمە كارىڭ. ئۇ ئۇسسىسا (سۇ تېپىپ) ئىچەلەيدۇ. قورسىقى ئاچسا (دەرەخ شاخلىرىنى) يېيەلەيدۇ. (ھامان) ئىگىسىگە يولۇقىدۇ، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورۇلغان.

1124- ئۇبەي ئىبنى كەئىب مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەۋرىدە بىر ھەمىيان تېپىۋالدىم ئۇنىڭدا يۈز دىنار پۇل بار ئىكەن. رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا ئېلىپ كېلىۋىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇنى بىر يىل ئېلان قىل دېدى. مەن بىر يىل ئېلان قىلىپ ئاندىن رەسۇلۇللاھنىڭ ھوزۇرىغا ئەكىلىۋىدىم. ئۇ زات بىر يىل ئېلان قىل دېدى. بىر يىل ئېلان قىلىپ كەلسەم، رەسۇلۇللاھ يەنە بىر يىل ئېلان قىل دېدى. مەن بىر يىل ئېلان قىلىپ تۆتىنچى قېتىم كېلىۋىدىم. رەسۇلۇللاھ: سانى، ئۇراش قاچىلىنىشىنى ئېلان قىلغىن ئىگىسى چىقسا (بەرسۇن)، بولمىسا ئۆزۈڭ پايدىلان، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورۇلغان.

1. ئىگىسىنىڭ رۇخسىتىنى ئالماي تۇرۇپ مال – چارۋىلارنى سېغىۋېلىشنىڭ ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1125. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئىگىسىنىڭ رۇخسىتىنى ئالماي تۇرۇپ، ھەرقانداق كىشىنىڭ باشقىلارنىڭ چارۋىسىنى سېغىۋېلىشىغا بولمايدۇ. سىلەر بىراۋنىڭ كېلىپ ئىچىملىكىنى چېچىپ، قاچىسىنى چېقىۋېتىشىنى، ئوزۇقلۇقلارنىڭ تۆكۈۋېتىلىشىنى خالامسىلەر؟ خەقنىڭ چارۋىسىنىڭ ئەچكى ئۇلارنىڭ يېمەكلىكلىرىنى ساقلايدۇ. ھېچكىم ئىگىسىنىڭ رۇخسىتىسىز باشقىلارنىڭ چارۋىسىنى سېغىۋالمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. مېھمان كۈتۈش ۋە باشقىلار ھەققىدە

1126. ئەبۇ شۇرەيھ ئەدەۋى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزلىگەن ۋاقتىدا قۇلىقىم ئاڭلىدى. كۆزۈم كۆردى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتقان بولسا، قوشنىسىنى ھۆرمەت قىلسۇن. كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرگەن بولسا، مېھمىنغا ئۇنىڭ تارتۇقىنى ياخشى بەرسۇن»، ئەبۇ شۇرەيھ: ئى رەسۇلۇللاھ! مېھماننىڭ تارتۇقى دېگەن نېمە؟ دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «بىر كېچە – كۈندۈز (كۈتۈش). زىياپەت ئۈچ كۈن بولىدۇ. ئۇنىڭدىن ئارتۇقى مېھمانغا قىلىنغان سەدىقىدۇر. كىمكى ئاللاھقا ۋە ئاخىرەتكە ئىمان ئېيتقان بولسا، ياخشى سۆز قىلسۇن ياكى سۈكۈت قىلسۇن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1127. ئەبۇ شۇرەيھ ئەلكەئبي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەتكە ئىمان ئېيتقان كىشى مېھمىنىنى ھۆرمەت قىلسۇن. مېھمانغا بېرىلىدىغان تارتۇق بىر كېچە – كۈندۈزدۇر. زىياپەت ئۈچ كۈن بولىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىنكىسى مېھمانغا

بېرىلگەن سەدىقە. مېھماننىڭ ساھىبخانىنىڭ ئۆيىدە ئۇنى تەڭلىكتە قالدۇرغۇدەك دەرىجىدە تۇرۇۋېلىشى ھالال ئەمەس».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1128. ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھقا: سەن بىزنى سىرتقا ئەۋەتكەندە بەزى خەقلەرگە مېھمان بولۇپ چۈشسەك، ئۇلار بىزنى مېھمان قىلمايدۇ. بۇ ئىشقا قانداق قارايسەن؟ دېدۇق. رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر سىلەر بىر قوۋمنىڭ يۇرتىغا چۈشۈپ مېھمانغا كېرەكلىك نەرسىنى سىلەرگە بەرسە قوبۇل قىلىڭلار. ئەگەر ئۇنداق قىلمىسا، ئۇلاردىن مېھماندارچىلىق ھەققىنى ئېلىڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئوتتۇز ئىككىنچى باب

ئەمەلدارلىق

1. ئەمەلدار بولغۇچىلارنىڭ كىشىلەرگە قۇلايلىق يارىتىپ بېرىش، ئۇلارنى قورقۇتۇپ قاچۇرۇۋەتمەسلىك توغرىسىدا

1130. سەئىد ئىبنى ئەبۇ بۇردە ئاتىسىدىن بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ چوڭ دادىسى ئەبۇ مۇسا بىلەن مۇئازنى يەمەنگە ئۇزىتىۋېتىپ مۇنداق دېگەن: «ئاسانلاشتۇرۇڭلار، قېيىنلاشتۇرماڭلار، كىشىلەرگە خۇش خەۋەر بېرىڭلار، ئۇركۈتۈۋەتمەڭلار. ئۆزئارا يول قويۇشۇڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1131. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاسانلاشتۇرۇڭلار، قېيىنلاشتۇرماڭلار. خۇش خەۋەر بېرىڭلار، ئۇركۈتۈۋەتمەڭلار»، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. ساختىلىق قىلماسلىق توغرىسىدا

1132. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى ھەربىر ئالدامچى ئۇچۇن بىر بايراق ئېسىلىدۇ. ۋە بۇ پالانچىنىڭ ئوغلى پالانچىنىڭ ئالدامچىلىقى دېيىلىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1133. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى ھەربىر ئالدامچى ئۇچۇن بىر بايراق بولۇپ، ئۇ كۈنى شۇ بايراق چىقىرىلىدۇ ۋە شۇنىڭ بىلەن تونۇلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1140. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەزىر خورمىزارلىقىنى كېسىپ كۆيدۈرۈپ تاشلاشقا بۇيرۇدى. بۇ خورمىزارلىق «بۇۋەيرە» دېيىلەتتى. شۇنىڭ بىلەن مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿سىلەر ئۇلارنىڭ خورمىلىرىنى كېسىپ تاشلىساڭلارمۇ ياكى قالدۇرۇپ قويساڭلارمۇ ئاللاھ سىلەرگە رۇخسەت قىلدى... ﴾.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. رەسۇلۇللاھنىڭ: بىزنىڭ مىراسخورىمىز بولمايدۇ، بىزدىن قالغان نەرسىلەر سەدىقە دېگەن سۆزى توغرىسىدا

1148. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالەمدىن ئۆتتى، ئۇ زاتنىڭ ئايالىرى ئوسمانىنى ئەبۇ بەكرىدىن مىراسلىرىنى تەلەپ قىلىشقا ئەۋەتمەكچى بولۇشتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بۇ چاغدا مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىزنىڭ مىراسخورىمىز بولمايدۇ. بىزدىن قالغان نەرسە سەدىقە دېگەن ئەمەسمىدى؟!».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1151. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «ئائىلە مەنكىلىرىنىڭ چىقىمىنى باشقۇرغۇچىلارنىڭ ئىش ھەققىنى چىقىرىۋەتكەندىن كېيىن مېنىڭ ۋارىسلىرىم بىر دىنارمۇ بۆلۈشۈپ ئالمىسۇن. (قالغىنى) سەدىقىدۇر»، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1152. ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ «نەجد» تەرەپكە قوشۇن ئەۋەتكەنىدى. بۇ قوشۇن بەنى ھەنىفە ئايمىقىدىن سۇمامە ئىبنى ئۇسسال دېيىلىدىغان بىر ئادەمنى تۇتۇپ كېلىشتى. ئۇلار ھېلىقى ئادەمنى مەسچىتنىڭ بىر تۈۋرۈكىگە باغلاپ قويىدى. رەسۇلۇللاھ چىقىپ: «ئى سومامە! قانداق ھېسسىياتتا بولىۋاتىسەن؟» دېۋىدى. ئۇ: ئى مۇھەممەد! ناھايىتى ياخشىمەن. ئەگەر مېنى ئۆلتۈرسەڭ، بىر ئادەمنى ئۆلتۈرگەن بولىسەن، ئەگەر قويۇۋەتسەڭ ياخشىلىقنى بىلىدىغان بىر ئادەمنى قويۇۋېتىسەن، ئەگەر پۇل ـــ مال دېسەڭ، خالىغىنىڭچە دېگىن، دېدى. ئەتىسى رەسۇلۇللاھ يەنە: «سۇمامە! قانداقراق ھېس قىلىۋاتىسەن؟» دېدى

سۇمامە: مەن دېدىمغۇ؟ قويۇۋەتسەڭ ياخشىلىقنى بىلمىدىغان ئادەمنى قويۇۋەتكەن بولسەن، دېدى. پەيغەمبىرىمىز يەنە بىر كۈن ئۇنى شۇ ھالدا قويدى. (ئۆگۈنى) دېدىكى: «سۇمامە! قانداقرا ھېس قىلىۋاتسەن؟» سۇمانە يەنە: مەن ساڭا دېگەندەك، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سۇمامەنى يېشىۋېتىڭلار» دېدى. سۇمامە مەسچىتكە ئانچە يىراق بولمىغان بىر خورمىزارلىققا بېرىپ يۇيۇنۇپ ئارقىدىن مەسچىتكە كىرىپ: بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن. ئى مۇھەممەد! ئاللاھ نامىدىن قەسەمكى يەر يۈزىدە ماڭا نىسبەتەن سېنىڭ چىرايىڭدىن يامان كۆرۈنىدىغان چىراي يوق ئىدى، ئەمدى سېنىڭ چىرايىڭ ماڭا ئەڭ يېقىملىق چىرايغا ئايلاندى. يەر يۈزىدە ماڭا سېنىڭ دىنىڭدىن يېقىمسىز دىن يوق ئىدى. ئەمدى سېنىڭ دىنىڭ مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان دىنغا ئايلاندى. ئاللاھ نامىدىن قەسەمكى، ماڭا نىسبەتەن سېنىڭ يۇرتۇڭدىنمۇ يېقىمسىز يۇرت يوق ئىدى. ئەمدى سېنىڭ يۇرتۇڭ ماڭا نىسبەتەن ئەڭ سۆيۈملۈك يۇرتقا ئايلاندى. سېنىڭ قوشۇنىڭ مېنى تۇتۇۋالغاندا مەن ئۆمرە قىلغىلى ماڭغانىدىم. قانداق قىلسام بولار؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ ئىمان ئېيتقانلىقىنى تەبرىكلەپ، ئارقىدىن ئۇنى ئۆمرە قىلىشقا بۇيرۇدى. ئۇ مەككىگە كەلگەندە بىر كىشى ئۇنىڭغا دىنىدىن چىقتىڭمۇ؟ دېۋىدى، ئۇ ياق، لېكىن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد بىلەن بىرگە مۇسۇلمان بولدۇم، ئاللاھ نامىدىن قەسەمكى، سىلەرگە رەسۇلۇللاھ رۇخسەت قىلمىسا، يەمامىدىن بىر تال ئاشلىق كەلمەيدۇ، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1153. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى بىز مەسچىتتە ئىدۇق. رەسۇلۇللاھ قېشىمىزغا چىقىپ: «يەھۇدىيلارنىڭ قېشىغا مېڭىڭلار» دېدى. بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن مېڭىپ يەھۇدىيلار ئىبادەتخانىسىغا كەلدۇق. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنى توۋلاپ تۇرۇپ: «ئى يەھۇدىيلار، ئىسلام دىنىغا كىرىڭلار، خاتىرجەم تۇرالايسىلەر» دېدى. يەھۇدىيلار: ئى ئەبۇلقاسىم! سەن (ۋەزىپەڭنى) يەتكۈزدۇڭ دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ: «بۇ مەن قىلماقچى بولغان ئىش» دېدى ۋە يەنە ئاۋۋالقىدەك بىر قېتىم دېدى. ئۇلار: سەن يەتكۈزدۇڭ دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ئۈچىنچى قېتىمدا: «ئى يەھۇدىيلار،

بىلمگىلارىكى زېمىن ئاللاھنىڭ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلىنىڭدۇر. مەن سىلەرنى بۇ يەردىن چىقىرىۋەتمەكچى، پۈتۈلغا يارىغۇدەك نەرسىسى بارلار ئۇنى سېتىۋەتسۇن. بىلمگىلارىكى، زېمىن ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا تەۋەدۇر» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

1154. ئىبنى ئۆمەر مۇنداق دەيدۇ: بەنى نەزىر بىلەن بەنى قۇرەيزە رەسۇلۇللاھقا قارشى چىقتى. رەسۇلۇللاھ بەنى نەزىرنى يۇرتلىرىدىن سۈرگۈن قىلىپ بەنى قۇرەيزەنى قالدۇرۇپ قويدى ھەمدە ئۇلارغا ياخشىلىق قىلدى. ئاخىردا بەنى قۇرەيزىمۇ رەسۇلۇللاھقا قارشى چىقتى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ ئەرلىرىنى قەتل قىلىپ، خوتۇنلىرى، بالىلىرى، مال ـ مۈلۈكلىرىنى مۇسۇلمانلار ئارىسىدا تەقسىم قىلدى. ئەمما، ئۇلارنىڭ بىر قىسمى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قوشۇلۇپ ئىمان ئېيتىپ، مۇسۇلمان بولدى. مەدىنە يەھۇدىيلىرىنى، بەنى قەينۇقا (ئابدۇللاھ ئىبنى سالام قەبىلىسى) ۋە بەنى ھارىسە يەھۇدىيلىرىنى سۈرگۈن قىلدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

4. بىر ئىشنى ئورۇنلاش ئالدىدا يەنە بىر ئىشقا بۇيرۇق كەلسە، قانداق قىلىش توغرىسىدا

1158. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە خەنەدەك ئۇرۇشىدىن يانغاندىن كېيىن: «ھەركىم ئەسىر نامزىنى، بەنى قۇرەيزىگە بارماي ئوقۇمىسۇن» دېدى. بەزىلەر ئەسىرنى يول ئۈستىدە ئوقۇۋېلىشتى. بەزىلەر: بىز بەنى قۇرەيزىگە بارماي ئوقۇمايمىز دېيىشتى. يەنە بەزىلەر: ئوقۇيمىز، رەسۇلۇللاھ ئۇنداق دېمەكچى ئەمەس، دېيىشتى. بۇ خەۋەر رەسۇلۇللاھقا يەتكەندە رەسۇلۇللاھ ھېچكىمنى ئەيىبلىمىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

1159. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۇھاجىرلار مەككىدىن مەدىنىگە كەلگەندە ئۇلارنىڭ قولىدا ھېچ نەرسە يوق ئىدى. ئەنسارىيلار بولسا زېمىن ۋە باغ ـ ۋاران ئېگىسى ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئەنسارىيلار مۇھاجىرلار بىلەن ھەرىيلى بىر قىسىم مال ـ مۈلۈكنى بىرىپ ئەمگەك ۋە تۇرمۇش، ئېھتىياجىنى قامداش ھەققىدە كېلىشىم

تۇرۇشتى. ئەنەسىنىڭ ۋە ئىبنى ئەبۇ تەلھەنىڭ ئانىسى ئۇممۇ سۇلەيم رەسۇلۇللاھقا بىر ئاز خورما دەرىخى بەرگەنىدى. رەسۇلۇللاھ: بۇ خورما دەرىخىنى ئۆزىنىڭ ئازادگەردىسى، ئۇسامە ئىبنى زەيدنىڭ ئانىسى بولغان ئۇممۇ ئەيمەنگە بەردى. رەسۇلۇللاھ خەيبەر ئۇرۇشىنى تۈگىتىپ مەدىنىگە كەلگەندە ئەنسارىيلارغا مۇھاجىرلار ئۆلار بەرگەن مالىلارنى قايتۇرۇپ بېرىشكە باشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنەسىنىڭ ئانىسىنىڭ خورما دەرىخىنى قايتۇرۇپ بېرىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇممۇ ئەيمەنگە ئۆز بېغىدىن بىر قىسمىنى ئاجرىتىپ بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1160. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر رەسۇلۇللاھقا بەنى قۇرەيزە ۋە بەنى نەزىرنى پەتھى قىلغانغا قەدەر بىر نەچچە تۈپ خورمىلارنى بەرگەنىدى. رەسۇلۇللاھ بەنى قۇرەيزە ۋە بەنى نەزىرنى پەتھى قىلغاندىن كېيىن، ئۆيدىكىلەر مېنى رەسۇلۇللاھتىن ئۆزلىرى ئىلگىرى بەرگەن خورمىلار ھەققىدە ياكى بىر قىسمى ھەققىدە سوراپ بېقىشقا ئەۋەتتى، رەسۇلۇللاھ ئۇ نەرسىلەرنى ئۇممۇ ئەيمەنگە بەرگەنىدى. ئۇممۇ ئەيمەن كېلىپ بوينۇمغا بىر رەختنى سالدى ۋە ياق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سىلەرگە بەرمەيدۇ. ئۇنى ماڭا ئاللىقاچان بېرىۋەتكەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ساڭا مۇنچىلىك نەرسە (بېرەي)» دەيتتى. ئۇممۇ ئەيمەن بولسا: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى ياق، دەيتتى، ئاخىر رەسۇلۇللاھ ئۇممۇ ئەيمەنگە (ئەسلى بېرىلگەننىڭ) ئون ھەسسىسىنى بەردى. ياكى ئەنەس دېگەندەك بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1161. ئابدۇللا ئىبنى مۇغەففەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز خەيبەر قەلئەسىنى مۇھاسىرە قىلىپ تۇراتتۇق. بىر ئادەم بىر تۇلۇم ماينى تاشلۇۋەتتى، مەن چاقماقلىق بىلەن ئۇنى ئېلىۋالدىم. قارىسام رەسۇلۇللاھ ماڭا قاراپ تۇرۇپتۇ. مەن ناھايىتى نومۇس قىلىپ كەتتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەرەقلىگە نامە يوللاپ، ئۇنى ئىسلامغا دەۋەت قىلغانلىقى توغرىسىدا

1162. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەرب ئۆز ئاغزى بىلەن ماڭا مۇنداق دەپ بەرگەن: ئەبۇ سۇفيان مۇنداق دەيدۇ: مەن بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارىسىدا كېلىشىم تۈزۈلگەن مەزگىلدە شامدا ئىدىم، بۇ چاغدا ھەرەقلىگە رەسۇلۇللاھنىڭ خېتى كېلىپ قالدى، ئۇنى دھيەتۈلكەبىي بۇسرانىڭ ۋالىسىغا ئاپىرىپ بەرگەن ئىدى. ۋالىي ئۇنى پادىشاھ ھەرەقلىگە ئاپىرىپ بەردى. ھەرەقلى: ئۆزىنى پەيغەمبەر دەۋالغان بۇ كىشىنىڭ قوۋمىدىن بىرەرسى بارمۇ، دېدى. يېنىدىكىلەر بار دەپ جاۋاب بېرىشتى، ئەبۇ سۇفيان مۇنداق دەيدۇ: مەن بىرنەچچە قۇرەيشىلىكلەر بىلەن چاقىرىلدىم ــ دە، ھەرەقلىنىڭ يېنىغا كىرىپ ئالدىدا ئولتۇرۇدۇق. ھەرەقلى تەرجىمان ئارقىلىق: قايسىسىگلارنىڭ نەسىبى پەيغەمبەر دەۋالغان بۇ كىشىگە يېقىن دەپ سورىدى، مەن: مەن دەپ جاۋاب بەردىم. ئۇلار مېنى ئالدىدا ئولتۇرغۇزۇپ، ھەمراھلىرىمنى كەينىمدە ئولتۇرغۇزدى. ئۇ تەرجىمانىنى چاقىرىپ ئۇنىڭغا: ئۇلار (ئەبۇ سۇفيانىنىڭ ھەمراھلىرى)غا دە، مەن ئۇنىڭدىن ئۆزىنى پەيغەمبەر ھېسابلىغان بۇ كىشى توغرىلىق سورايمەن، ئەگەر ئۇ ماڭا يالغان ئېيتسا، ئۇنى يالغان سۆزلىدى دەڭلار، دېدى. ئەبۇ سۇفيان مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار مېنى يالغان سۆزلىدى دەيدۇ، دېمىسەم ئەلۋەتتە يالغان ئېيتاتتىم (ئاندىن ئۇنىڭ تەرجىمانى ئارقىلىق ئارىمىزدا مۇنداق سوئال ــ جاۋابلار بولدى):

ــ ئىچىڭلاردا ئۇنىڭ (پەيغەمبەرنىڭ) نەسىبى قانداق؟

ــ نەسىبى ئېسىل.

ــ ئۇنىڭ ئاتا ـ بوۋىلىرىنىڭ ئىچىدە پادىشا بولغان كىشى بارمۇ؟

ــ ياق.

ــ ئۇ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىشتىن ئىلگىرى، ئۇنى يالغانچىلىق بىلەن قارىلىغىنىڭلار بارمۇ؟

— ياق.

— ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەر يۇقىرى تەبىقىدىنمۇ؟، تۆۋەن تەبىقىدىنمۇ؟

— تۆۋەن تەبىقىدىن.

— ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنىڭ سانى كۆپمىۋاتامدۇ؟ ئازمىۋاتامدۇ؟

— كۆپمىۋاتىدۇ.

— ئۇنىڭ دىنىغا ئەگەشكەنلەرنىڭ ئىچىدە دىنىي ياقتۇرمايدىغانلار مۇ بارمۇ؟

— يوق.

— ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش قىلدىڭلارمۇ؟

— قىلدۇق.

— قايسىڭلار غالىب كەلدىڭلار؟

— بەزىدە ئۇ غالىپ كەلدى، بەزىدە بىز غالىب كەلدۇق.

— مۇھەممەدنىڭ ۋەدىگە خىيانەت قىلغان يېرى بارمۇ؟

— يوق، ھازىر ئۇنىڭ بىلەن ئارىمىزدا كېلىشىم بار، بۇنى بۇزامدۇ، يوق، بىلمەيمەن.

ئەبۇ سۇفيان ئەزىمرايى خۇدا، بۇ سۆھبەتتە مۇشۇ بىر جۈملە سۆزدىن باشقىنى يېنىمدىن كىرگۈزۈشكە بولمىدى، دەيدۇ.

— مۇھەممەددىن بۇرۇن ئىچىڭلاردا پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان كىشى بولغانمۇ؟

ياق.

ئاندىن ھىرەقلى تەرجىمانى ئارقىلىق ئەبۇ سۇفيانغا:

— مۇھەممەدنى ئېسىل نەسەبلىك، دېدىڭ، پەيغەمبەر دېگەن شۇنداق ئېسىل نەسەبلىك بولىدۇ، ئۇنىڭ ئاتا- بوۋىلىرىدىن پادىشا بولغان كىشى يوق، دېدىڭ، بولغان بولسا ئۇ ئاتىسىنىڭ پادىشاھلىقىنى تەلەپ قىپتۇ، دەيتتىم. ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنى تۆۋەن تەبىقىدىكىلەر دېدىڭ، پەيغەمبەرگە تۆۋەن تەبىقىدىكىلەر ئەگىشىدۇ، ئۇ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىشىدىن ئىلگىرى يالغانچىلىق بىلەن قارالانمىغان، دېدىڭ، ئۇ كىشىلەرگە يالغانچىلىق قىلمىغانىكەن، ئاللاھقا يالغانچىلىق قىلمايدۇ، ئەگەشكۈچىلىرى ئىچىدە ئىماندىن يېنىۋالغانلار يوق دېدىڭ، ئىمان دېگەن كىشىلەرنىڭ

قەلبىگە سىڭىپ كەتكەندە شۇنداق بولىدۇ، ئەگەشكۈچىللىرىنى كۆپىيىۋاتىدۇ دېدىك، ئەھلى ئىمان شۇنداق كۆپىيىپ بارىدۇ، ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش قىلدىڭلارمۇ؟ دېسەم، قىلدۇق. بەزىدە ئۇ غالىپ كەلدى، بەزىدە بىز غالىب كەلدۇق، دېدىك. پەيغەمبەرلەر ئاشۇنداق قېينىچىلارغا يولۇقۇپ، ئاخىر ئۇلارغا چىقىدۇ. ئۇنىڭ خىيانەت قىلمىغانلىقىنى ئېيتتىڭ، پەيغەمبەرلەر شۇنداق خىيانەت قىلمايدۇ. ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ھېچكىم پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلمىغانلىغىنى ئېيتتىڭ، ئەگەر پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان بىرەر كىشى بولغان بولسا، مۇھەممەد ئۇنى دوراپ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان، دەيتتىم. ھىرەقلى مۇنداق دەيدۇ:

— ئۇ سىلەرنى نېمىگە بۇيرۇيدۇ؟

— نامازغا ئوقۇشقا، زاكات بېرىشكە، سىلە — رەھىم قىلىشقا، ئىپپەتلىك بولۇشقا بۇيرۇيدۇ. ئۇ:

— ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتقانلىرىڭ راست بولىدىغان بولسا، راستلا پەيغەمبەر ئىكەن، ئۇنىڭ كېلىدىغانلىقىنى بىلەتتىم. بىراق، سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن چىقار دەپ ئويلىمىغان ئىكەنمەن، ئەگەر مەن ئۇنىڭ قېشىغا بارالايدىغان بولسام ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ ئىككى پۇتىنى يۇيۇپ قويىاتتىم، ئۇ پات ئارىدا مۇشۇ ئىككى قەدىمىنىڭ ئورنىنمۇ ئىگىلەپ كېتىدۇ، دېدى. ئاندىن ھىرەقلى رەسۇلۇللانىڭ مەكتۇبىنى ئېلىپ كېلىشكە بۇيرۇدى، مەكتۇب مۇنداق يېزىلغان:

«ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ نامى بىلەن (باشلايمەن). ئاللاھنىڭ ئەلچىسى مۇھەممەدتىن رۇمنىڭ چوڭى ھىرەقلىگە: توغرا يولغا ئەگەشكەنلەرگە سالام. مەقسەتكە كەلسەك:

— مەن سېنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىمەن، مۇسۇلمان بولساڭ ئامان بولىسەن، ئاللاھ ساڭا ئىككى ھەسسە ساۋاب بېرىدۇ، (بىرى ئەيسا ئەلەيھىسسالامغا، ئىككىنچىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتقانلىقى ئۈچۈن-ت) ئەگەر ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمىساڭ پۇتكۈل خەلقىڭنىڭ گۇناھى ساڭا يۈكلىنىدۇ، **(ئى ئەھلى كىتاب! پەقەت ئاللاھغىلا ئىبادەت قىلىش، ئاللاھغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ئاللاھنى قويۇپ بىر- بىرىمىزنى خۇدا قىلىۋالماسلىقتەك ھەممىمىزگە ئورتاق بولغان**

بىرخىل ئەقىدىگە ھۆرمەت قىلايلى، دېگىن. ئەگەر ئۇلار بۇنى قوبۇل قىلمىسا، بىزنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىمىزگە گۇۋاھ بولۇڭلار دەڭلار﴾ [3:64].

ھەرقايسى يۇقىرىقى سۆزلەرنى دەپ مەكتۇبنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ يېنىدىكى ئادەملىرى چۈقان سېلىشىپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىزنى چىقىپ كېتىشكە بۇيرۇدى، مەن چىقىپ كېتىۋېتىپ ھەمراھلىرىمغا: مۇھەممەدنىڭ ئىشى چوڭىيىپ سىپرىقلارنىڭ پادىشاسىمۇ قورقىدىغان دەرىجىگە يېتىپتۇ، دېدىم. شۇنىڭدىن بۇيان تاكى ئاللاھ مېنى ئىسلام دىنىغا كىرىشكە مۇيەسسەر قىلغانغا قەدەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشىغا ئىشىنىپ كەلدىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. كەئبە ئەتراپىدىكى بۇتلارنى ئېلىۋېتىش توغرىسىدا

1166. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كىرگەندە، كەئبە ئەتراپىدا ئۈچ يۈز ئاتمىش بۇت بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ قولىدىكى تاياق بىلەن بۇتلارنى نوقۇپ تۇرۇپ، «ھەقىقەت كەلدى، باتىل يوقالدى» دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. «ھۇدەيبىيە سۇلھىسى» توغرىسىدا

1167. بەراۋ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ھۇدەيبىيىلىكلەر بىلەن سۇلھى تۈزگەندە ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا كاتىبلىق قىلىپ «مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى» دېگەن خەتنى يازغانىدى. مۇشرىكلار دەرھال: «مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى» دەپ يازما. (ئى مۇھەممەد) ئەگەر ئەلچى بولساڭ (ئەلچى ئىكەنلىكىڭنى ئېتىراپ قىلغا بولساق)، سەن بىلەن ئۇرۇشمايتتۇق — دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلى: خەتنى ئۆچۈرگىن، دېۋىدى، ئەلى: مەن ھەرگىز ئۆچۈرمەيمەن، دېدى. خەتنى رەسۇلۇللاھ ئۆزى ئۆز قولى بىلەن ئۆچۈرۈپ ئۇلار بىلەن: رەسۇلۇللاھ ساھابىلار بىلەن مەككىگە ئۈچ كۈن

كىرىش، كىرگەندە قوراللار قېنىدا بولۇش دېگەندەك شەرتلەر ئاساسىدا كېلىشىم تۈزدى، ئۇلار رەسۇلۇللاھتىن قورال قېنىدا بولۇش دېگەن نېمە؟ دېيىشكەندە رەسۇلۇللاھ: «غىلىپى ئىچىدە بولۇش» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. ئوھۇد كۈنى توغرىسىدا

1169. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئېيتىشىچە بىرى ئۇنىڭدىن ئوھۇد غازىتىدا رەسۇلۇللاھنىڭ ياردار بولغانلىقى ھەققىدە سورىدى. ئۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ يۈزى يارىلاندۇرۇلۇپ، ئۈدۈل چىشى سۇندۇرۇۋېتىلدى. بېشىدىكى دۇبۇلغىمۇ چېقىلىپ كەتتى. پاتمە قانلارنى يۇياتتى. رەسۇلۇللاھنى ئەلى يۆلەپ تۇرغاندى. پاتمە قانىنىڭ بارغانسىرى بەك چىقىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، بىر پارچە بورنى ئېلىپ، كۈل بولغۇچە كۆيدۈرۈپ، ئاندىن رەسۇلۇللاھنىڭ يارىسىغا باستى. شۇنىڭ بىلەن قان توختىدى، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1170. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: شۇنداق ئېسىمدە رەسۇلۇللاھ بىر پەيغەمبەر تۇغرۇلۇق سۆزلەپ بەرگەن. ئۇ پەيغەمبەرنى قوۋمى ئۇرۇپ (باش ـ كۆزىنى) قانغا بويۇۋەتكەن، ئۇ بولسا يۈزىدىن قانىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ: ئى ئاللاھ! قوۋمىنى مەغپىرەت قىلغىن، ئۇلار بىلمەيدۇ، دېگەنىكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. مۇشرىكلار ۋە مۇناپىقلارنىڭ رەسۇلۇللاھقا زىيانكەشلىك قىلغانلىقى توغرىسىدا

1172. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللاھنىڭ يېنىدا نامازغا تۇرۇۋاتقان بولۇپ، ئەبۇ جەھىل ھەم بىر نەچچە ھەمراھى ئولتۇرۇشاتتى. ئۇلار ئۆزئارا: كىم مۇھەممەد سەجدە قىلۋاتقاندا پالانى ئادەمنىڭ تۆگىسىنىڭ بالا ھەمرىنى ئەكېلىپ ئۇنىڭ بوينىغا ئارتىپ قويالايدۇ؟ دېيىشتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر شور

پېشانە ئادەم بېرىپ بالا ھەمرىيىنى ئەكېلىپ كۆتۈپ تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدە قىلىشقا ھېلىقى كىشى ئۇنى رەسۇلۇللاھنىڭ بوينىغا ئارتىپ قويدى. مەن قاراپ تۇراتتىم. قولۇمدىن ھېچ ئىش كەلمەيتتى. ئىست كۆچۈم يەتكەن بولسىچۇ! ئۇلار كۆلۈشۈپ بۇ ئىشنى بىر — بىرلىرىگە دۆگگىشەتتى. رەسۇلۇللاھ سەجدە قىلغىنىچە بېشىنى كۆتۈرمەيتتى. ئاخىر پاتمە كېلىپ، ئۇنى رەسۇلۇللاھنىڭ ئۈستىدىن ئېلىپ تاشلىدى. رەسۇلۇللاھ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاندىن «ئى ئاللاھ قۇرەيشنى ھالاك قىلغىن» دەپ ئۈچ قېتىم دېدى. رەسۇلۇللاھنىڭ قارغىشى ئۇلارغا ئېغىر كەلدى، چۈنكى ئۇلار بۇ شەھەردە قىلىنغان دۇئا ئىجابەت قىلىنىدۇ، دەپ قارىشاتتى. رەسۇلۇللاھ ئارقىدىن ئۇلارنىڭ ئىسىملىرىنى ئاتىدى: «ئى ئاللاھ! ئەبۇ جەھلىنى، ئۇتبە ئىبنى رەبئەنى، شەيبە ئىبنى رەبئەنى، ۋەلىد ئىبنى ئۇتبەنى، ئۇمەييە ئىبنى خەلەفنى ۋە ئۇقبە ئىبنى ئەبۇ مۇئىتنى ھالاك قىلغايسەن» دېدى. رەسۇلۇللاھ يەتتىنچى كىشىنى تىلغا ئالغان بولۇپ، بۇ كىشىنى ئىبنى مەسئۇد ئۇنتۇپ قالغان. ئىبنى مەسئۇد مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ نامىدىن قەسەم مكى، مەن رەسۇلۇللاھ سانىغان كىشىلەرنى (جەسىتىنى) بەدرى قۇدۇقلىرىدىن بىر قۇدۇققا تاشلانغانلىقىنى كۆردۇم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1173. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھقا: سىلىنىڭ باشلىرىغا ئوھۇد كۈنىدىنمۇ قاتتىقراق كۈن كەلگەنمۇ؟ دېسەم رەسۇلۇللاھ: «مەن سېنىڭ قەۋمىڭدىن ھېسابسىز جەبىرلەرگە ئۇچرىدىم، ئۇلاردىن كەلگەن ئەڭ قاتتىق خاپىلىق ئەقەبە كۈنى ئىدى. مەن شۇ كۈنى دەۋەتنى ئىبنى ئەبدىيالىل ئىبنى ئەبدىكەلالغا قاراتتىم. ئۇ چاقىرىقىمغا ئاۋاز قوشمىدى. مەن قاتتىق قايغۇغا چۆككەن ھالدا قەرنى سائالىپ دېگەن جايغا بېرىپ قاپىتىمەن. بېشىمنى كۆتۈرۈپ قارىسام بېشىمدا بىر بۇلۇت سايە تاشلاپ تۇرۇپتۇ. قارىسام بۇلۇت ئىچىدە جىبرىئىل بار ئىكەن. ئۇ مېنى چاقىرىپ مۇنداق دېدى: ئاللاھ قەۋمىڭنىڭ ساڭا دېگەن سۆزى ۋە قايتۇرغان ئىنكاسىنى ئاڭلىدى. قەۋمىڭ ھەققىدە خالىغان نەرسىگە بۇيرۇشۇڭ ئۈچۈن ئاللاھ ساڭا تاغلار پەرىشتىسىنى ئەۋەتتى، دېدى. تاغلار پەرىشتىسى مېنى چاقىرىپ ماڭا سالام بەردى ۋە: ئى مۇھەممەد! بۇ ئىش

(مېنىڭ خىزمىتىم) سېنىڭ خالىغىنىڭچە بولىدۇ. خالىساڭ مەن ئۇلارنى ئىككى تاغقا قىستۇرۇۋېتەي، دېدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەلكى مەن ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ پۈشتىدىن ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەي، قۇلچىلىق قىلىدىغان ئادەملەرنى چىقىرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1175. جۇندۇپ ئىبنى سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئاغرىپ ئۇچ كۈنچە سىرتقا چىقمىدى. بىر خوتۇن كېلىپ: ئى مۇھەممەد! سېنىڭ شەيتىنىڭ سېنى تاشلىۋەتتىمكىن دەيمەن، مەن ئۈنىڭ سېنى ئىككى - ئۈچ كۈندىن بۇيان ئىزدىمىگەنلىكىنى كۆردۈم، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ: ﴿**چاشگاھ ۋاقتى، قاراڭغۇلۇقى (ئەتراپىنى قاپلىغان) كېچە بىلەن قەسەمكى، (ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ سېنى تاشلىۋەتكىنمۇ يوق، يامان كۆرۈپ قالغىنىمۇ يوق...**﴾ (93- سۈرە 1 ـــ 3- ئايەتلەر). دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. رەسۇلۇللاھنىڭ دۇئاسى ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە سەۋر قىلغانلىقى توغرىسىدا

1176. ئۇسامە ئىبنى زەيىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدرى ۋەقەسى ئالدىدا سەئىد ئىبنى ئۇبادەنى كۆرگىلى ھارىس ئىبنى خەزرەجنىڭكىگە باردى. رەسۇلۇللاھ ئېشەككە مىنگەن بولۇپ، ئېشەك ئۇستىدە پەدەك پالىزىدىن ئىشلەنگەن توقۇم بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ مىنگەن ئىشەكنىڭ ئارقىسىغا ئۇسامەنى، (يەنى ھەدىس رىۋايەت قىلغۇچىنى) مىندۈرگەنىدى. رەسۇلۇللاھ مۇسۇلمان، مۇشرىك ۋە يەھۇدىيلار توپلىشىپ ئولتۇرغان جايدىن ئۆتتى. ئۇلار ئىچىدە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ئىبنى سەلۇل ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى رەۋاھەلەر بار ئىدى. ئېشەك توزۇتقان چاڭ ـ توزان ئۇلارغا يەتكەندە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي چاپىنى بىلەن بۇرنىنى توسۇپ تۇرۇپ چاڭ ـ توزان توزۇتماڭلار، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا سالام قىلىپ توختاپ، ئېشەكتىن چۈشۈپ، ئۇلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلدى ۋە قۇرئان ئوقۇپ بەردى. ئىبنى ئۇبەي: ئەي ئىنسان،

بۇنىڭدىن ياخشىراق گېپىڭ يوقمۇ؟ دېگىنىڭ ھەق بولغان تەقدىردىمۇ، بىزنى قېشىمىزغا كېلىپ ئاۋارە قىلما. ئۈيۈڭگە قايتىپ بېرەر ئادەم (سېنى ئىزدەپ) بارسا، شۇنىڭغا دەپ بەرگىن، دېدى. ئابدۇللاھ ئىبنى راۋاھە: ئى رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ قېشىمىزغا كېلىۋەرسىلە بىز شۇنى خالايمىز، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار بىلەن كاپىرلار، يەھۇدىيلار تىللىشىپ سوقۇشۇپ قالغىلى تاس قالدى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنى توختىماستىن (ئاجرىتىپ) بېسىقتۇراتتى. رەسۇلۇللاھ ئارقىدىن ئېشىكىگە مىنىپ سەئد ئىبنى ئۇبادەنىڭ ئۆيىگە كەلدى. ۋە (ئىشكىتىن كىرىپ) ئۇنىڭغا: «ئى سەئد! ئىبنى ئۇبەينىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟» دەپ ئۇنىڭغا يۇقىرىقى ۋەقەنى سۆزلەپ بەردى. سەئد ئىبنى ئۇبادە: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇنى ئەپۇ قىلسىلا، كەچۈرسىلە، ئاللاھ سىلىگە بېرىشكە تېگىشلىكنى بەردى. ئەينى چاغدا بۇ يەردىكىلەر ئۇنىڭغا تاج كىيدۈرۈپ، شاھانە تون ياپماقچى بولۇشقانىدى. لېكىن، ئاللاھ سىلىگە ھەقنى نازىل قىلىپ، بۇ ئىشنى توسۇپ قويدى. ئۇ شۇنىڭغا خاپا ئىدى. شۇڭا، بايىقى سۆزلەرنى قىلغان گەپ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبنى ئۇبەينى ئەپۇ قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1177. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەينىڭكىگە (ئىمانغا چاقىرىپ) بېرىپ قويسىلا بوپتىكەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئىبنى ئۇبەينىڭ ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. رەسۇلۇللاھ ئېشەك مىنىۋالغان بولۇپ، مۇسۇلمانلار مۇ رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە ئىدى. يول شورلۇق بىر زېمىن ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئىبنى ئۇبەينىڭ قېشىغا بارغاندا ئۇ: نېرىراق تۇرغىن، ئىشىكىڭنىڭ سېسىق پۇرىقى مېنى بىئارام قىلدى، دېدى. مۇسۇلمانلار ئىچىدىن بىر ئەنسارىي: ئەزىزىمىز خۇدا! رەسۇلۇللاھنىڭ ئىشىكى سەندىن ئوبدانراق پۇرايدۇ، دېدى. قارشى تەرەپتىن بىرى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەيگە يان بېسىپ بۇ ئادەمنى تىللاپ كەتتى. ھەر ئىككى كىشىنىڭ ھەمراھلىرى ئۆزىنى باسالماي، ئاخىر بىر — بىرى بىلەن خورما شېخى، قول، ئاياغلار بىلەن ئۇرۇشۇپ كېتىشتى. شۇ توغرىدا مۇنۇ ئايەت نازىل قىلىندى: **﴿ئەگەر مۇسۇلمانلاردىن ئىككى گۇرۇھ كىشى ئۇرۇشۇپ قالسا ئۇلارنى**

چىرايلىقچە ياراشتۇرۇپ قويۇڭلار﴾ («قۇرئان كەرىم» 49 ـ سۈرە 9ـ ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

11. ئەبۇ جەھىلنىڭ ئۆلۈمى توغرىسىدا

1178. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدرى كۈنى: «كىم ئەبۇ جەھىلنىڭ قايسى ھالدا ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ كېلىدۇ»، دېدى. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەھۋال ئۇققىلى بېرىپ، ئەفرانىڭ ئىككى ئوغلىنىڭ ئۇنى ئۇرۇپ ئۆلەر ھالغا كەلتۈرۈپ قويغىنىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ساقلىلىدىن تۇتۇپ تۇرۇپ سەن ئەبۇ جەھىلمۇ؟ دەپ سورىدى. ئەبۇ جەھىل: سىلەرنىڭ مېنى ئۆلتۈرگىنىڭلار ماڭا نىسبەتەن نومۇسلۇق ئىش ئەمەس، دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1183. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز خەندەك كولاۋاتقاندۇق، رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ قېشىمىزغا كەلدى. بىز توپىلارنى يۇدۇپ توشۇۋاتاتتۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ! تۇرمۇش پەقەت ئاخىرەتنىڭ تۇرمۇشىدۇر. ئەنسارىيلار ۋە مۇھاجىرلارنى مەغپىرەت قىلغىن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1184. ئەنەس ئىبنى مالىك مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ، تۇرمۇش پەقەت ئاخىرەتنىڭ تۇرمۇشىدۇر. ئەنسارىي ۋە مۇھاجىرلارنى ئىسلاھ قىلغىن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1188. ئابدۇللاھ ئىبنى يەزىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ زەيد ئىبنى ئەرقەم، بەرائ ئىبنى ئازىب قاتارلىق كىشىلەر بىلەن يامغۇر تىلەشكە بارغان. مۇنبەر يوق ئۆرە تۇرۇپلا سۆز قىلغان، ئاندىن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەپ، ئىككى رەكئەت نامаз ئوقۇغان. ئۇنلۇك قىرائەت قىلغان. ئەزان تەكبىر ئېيتمىغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1192. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن بىر غازاتقا چىققان. بىز ئالتە ئادەم بولۇپ، ئاربىمىزدا بىرلا تۆگە بار ئىدى. بىز ئۇ تۆگىنى نۆۋەتلىشىپ مىنەتتۇق. كۆپىچىلىكنىڭ پۇتلىرى قاپىرىپ تىشىلىپ كەتتى. مېنىڭ پۇتلىرىم قاپىرىپ ئىرناقلىرىممۇ چۈشۈپ

كەتتى. بىز پۇتلىرىمىزنى لاتا بىلەن تېگىۋالغانىدۇق. شۇڭا، بۇ ئۇرۇش (زاتۇررىقا) ئۇرۇشى (لاتىلىق ئۇرۇش) دەپ ئاتالدى. ئەبۇ مۇسا بۇ ھەدىسىنى سۆزلەپ بېرىپ، ئاندىن بۇ ئىشنى مۇڭاپىق تاپمىدى بولغاي. «مېنىڭ بۇ ئىشلارنى تىلغا ئالغۇم يوق ئىدى» دېدى. ئۇ ئۆزىنىڭ قىلغان ئىشلىرىنى باشقىلارغا سۆزلەشنى يامان كۆرىدىغاندەك قىلاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1193. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ھاكىمىيەت ئىشلىرىدا كىشىلەر قۇرەيشلەرگە ئەگىشىدۇ. مۇسۇلمانلار قۇرەيىش مۇسۇلمانلىرىغا، مۇشرىكلار قۇرەيىش مۇشرىكلىرىغا ئەگىشىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1194. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئىش (ھاكىمىيەت) قۇرەيىش ئىچىدە بولىدۇ، ھەتتاكى ئۇلاردىن ئىككى كىشى قالغان تەقدىردىمۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1195. جابىر ئىبنى سەمۇرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ «ئون ئىككى خەلىپە بولىدۇ» دېگىنىنى ئاڭلىدىم، بىر گەپنى (ئاخىرىدا) دېگەن بولسىمۇ، ئەمما مەن ئاڭلىيالمىدىم. كېيىن دادام رەسۇلۇللاھنىڭ «ھەممىسى قۇرەيىش بولىدۇ» دېگەنلىكىنى ئېيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

196. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: سەن ئورۇنباسار سايلىمامسەن؟ دېۋىدى. ئۆمەر ئەگەر مەن ئورۇنباسار سايلىسام، مەندىن ياخشىراق كىشى ئەبۇ بەكرى ماڭا ئۇلگە بولغان بولىدۇ. سايلىمىسام مەندىن تېخىمۇ ياخشىراق بولغان رەسۇلۇللاھ ماڭا ئۇلگە بولغان بولىدۇ، دېدى. كىشىلەر ئۇنى ماختىشىپ كەتتى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەنە: (بۇ ئىشنى بەزىلەر) ياخشى كۆرسە، بەزىلەر قورقىدۇ. مەن بۇ ۋەزىپىدىن ئالمىغان، بەرمىگەن بولۇپ قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلىمەن. يەنى، تۆھپەمۇ — خاتالىقىممۇ بولمىسا دەيمەن. مەن مەيلى ھايات بولاي ياكى ئۆلەي بۇ ئىشنى بىر كىشىگە يۈكلەشنى خالىمايمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. ئەمەلدار بولۇشنى ئىستىمەسلىك، ھوقۇقپەرەس بولماسلىق ھەققىدە

1197. ئابدۇرەھمان ئىبنى سەمۇرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئى ئابدۇرەھمان ئىبنى سەمۇرە! ئەمەلدار بولۇشنى تىلىمە. سەن ئەمەلنى تىلەپ ئېرىشسەڭ ئىگە قىلىنىسەن (ئاللاھتىن يارىدەمگە ئېرىشەلمەيسەن). ئەگەر تەلەپ قىلماستىن بېرىلسە، (ئاللاھنىڭ) يارىدىمىگە ئېرىشىسەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1198. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەشئەرىيلىك ئىككى ئادەمنى ئېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلدىم. ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرى ئوڭ تەرىپىمدە، يەنە بىرى سول تەرىپىمدە ئىدى. بىز بارغاندا رەسۇلۇللاھ مىسۋاك قىلۋاتقانىكەن. ھېلىقى ئىككى ئادەم تەڭلا ئەمەل تەلەپ قىلىشتى. رەسۇلۇللاھ: «ئەبۇ مۇسا!» دېدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! سېلىنى ھەق بىلەن ئەۋەتكەن ئاللاھ نامىدىن قەسەمكى، مەن ئۇ ئىككىسىنىڭ قەلبىدىكىنى بىلمەيمەن. ئۇ ئىككىسىنىڭ ئەمەل تەلەپ قىلىدىغىنىدىن خەۋىرىم يوق، دېدىم. رەسۇلۇللاھنىڭ مىسۋاكىنى ئېغىزىدا ھەرىكەتلەندۈرگەن ھالدا: «يەز ھەرگىزمۇ ئەمەل تەلەپ قىلغانلارنى ئەمەلدار قىلمايمىز. لېكىن، سەن ئەبۇ مۇسا يەمەنگە بارغىن (شۇ يەردە خىزمەت قىل)» دېگىنى ھېلىمۇ ئېسىمدە. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەبۇ مۇسانىڭ ئارقىسىدىن مۇئازنى يەمەنگە ئەۋەتكەن. مۇئاز ئەبۇ مۇسانىڭ ئۆيىگە كەلگەندە ئەبۇ مۇسا ئۇنىڭغا بىر ياستۇقنى تاشلاپ بېرىپ ئولتۇر دېگەن ئىدى. شۇ ئەسنادا مۇئاز ئەبۇ مۇسانىڭ ھۇزۇرىدا بىر باغلاقلىق ئادەمنى كۆرۈپ بۇ نېمە ئىش؟ دېگەن. ئەبۇ مۇسا: بۇ بىر يەھۇدىي بولۇپ، ئىسلامغا كىرگەن ئارقىدىن ئىسلامدىن يېنىپ يەھۇدىي بولۇپ كەتكەن، دەپ جاۋاب بەرگەن ھەمدە مۇئازنى: ئولتۇرغىن — دېگەن. مۇئاز: ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ھۆكمى بويىچە بۇ ئادەم ئۆلتۈرۈلمىگۈچە مەن ئولتۇرمايمەن، دېگەن. مۇئاز بۇ گەپنى ئۈچ قېتىم تەكرارلىغان. شۇنىڭدىن كېيىن ئەبۇ مۇسا بۇيرۇق چىقىرىپ، ھېلىقى ئادەم ئۆلتۈرۈلگەن. ئاندىن بۇ ئىككىيلەن كېچىدە

قوپۇپ، ئىبادەت قىلىش ھەققىدە پاراڭلاشقان. ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرى مەن كېچىدە ئىبادەتمۇ قىلمەن ھەم ئۇخلايمەن ئۇخلىغان ئەۋالدىمۇ ئىبادەت قىلغاندىكى ساۋابقا ئېرىشىشنى ئۈمىد قىلمەن، دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئادىل ئەمەلدارنىڭ پەزىلىتى، زالىمنىڭ جازاسى، خەلققە كۆڭۈل بۆلۈشكە ئۈندەش ۋە ئاۋارىچىلىك تېپىپ بېرىشتىن چەكلەش توغرىسىدا

1199. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ھەممىگلار پادىچى (دەك مەسئۇلىيەتكە ئىگە)، ئۆز پادىسىغا مەسئۇل. ئەمەلدار كۆپچىلىك ئۈستىدىكى پادىچى، ئۇ ئۆز پادىسىغا مەسئۇل. ئەر كىشى ئائىلىسىدىكىلەرگە نىسبەتەن پادىچى، ئۇمۇ ئۆز پادىسىغا مەسئۇل. ئايال كىشى ئېرىنىڭ ئۆيىگە ۋە بالىسىغا نىسبەتەن پادىچى، ئۇمۇ ئۆز پادىسىغا مەسئۇل. قۇل ئۆز خوجايىنىنىڭ مال ـ مۈلكىگە نىسبەتەن پادىچى، ئۇمۇ ئۆز پادىسىغا مەسئۇل. بىلىپ قويۇڭلارکى، ھەممىگلار پادىچى، ھەممىگلار ئۆز پادىسىغا مەسئۇل».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1200. ئۇبەيدۇللا ئىبنى زىياد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەئقەل ئىبنى يەسار رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ھاياتىنىڭ ئاخىرىدىكى كېسىلدە يوقلاپ كەلدى. مەئقەل ئۇنىڭغا: مەن ساڭا رەسۇلۇللاھتىن ئاڭلىغان بىر ھەدىسنى سۆزلەپ بېرىمەن. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قانداق بىر بەندىنى ئاللاھ بىر خەلققە قاراشقا نېسىپ قىلسا ئۇ بەندە خەلقىگە ياخشىلىق يەتكۈزۈپ قارىمىسا، ئۇ ئادەم جەننەتنىڭ پۇرىقىنى پۇرىيالمايدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. خىيانەت قىلىشنىڭ ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1201 ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ (بىر كۈنى) ئورنىدىن تۇرۇپ خىيانەت ھەققىدە سۆزلەپ خىيانەت ۋە خىيانەتچىلىكنىڭ ئېغىر گۇناھ ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: «مەن ھېچقايسىڭلارنى قىيامەت كۈنى مەرەپ تۇرغان بىر قوينى ياكى كىشنەپ تۇرغان بىر ئاتنى بويىنغا ئارتقان ھالدا ئۈچرىتىپ قالماي. ئۇ كىشى شۇ كۈنى: ئى رەسۇلۇللاھ، مېنى قۇتۇلدۇرۇپ قويسىلا دەيدۇ؛ مەن: مەن سەن ئۈچۈن ھېچ ئىش قىلىپ بېرەلمەيمەن. مەن ساڭا يەتكۈزگەن دەيمەن. بوزلاۋاتقان تۆگىنى يۈدۈالغان (كىشىلەرنى) ئۈچرىتىپ قالماي. ئۇ دەيدۇكى: ئى رەسۇلۇللاھ: مېنى قۇتقۇزسىلا، مەن: «مەن ساڭا ھېچ ئىش قىلىپ بېرەلمەيمەن. مەن ساڭا يەتكۈزگەن» دەيمەن. تىلسىز نەرسىلەرنى يۈدۈۋالغان ھالەتتە ئۈچرىتىپ قالماي، ئۇ دەيدۇكى: ئى رەسۇلۇللاھ مېنى قۇتقۇزسىلا، مەن ئۇنىڭغا «مەن ساڭا ھېچ ئىش قىلىپ بېرەلمەيمەن. مەن ساڭا يەتكۈزگەن» دەيمەن. ياكى بويىنىدا بىر پارچە رەخت لەپىلدەپ تۇرغان ھالدا ئۈچرىتىپ قالماي، ئۇ: ئى رەسۇلۇللاھ مېنى قۇتقۇزسىلا دەيدۇ. مەن: «مەن ساڭا يەتكۈزگەن، سەن ئۈچۈن ھېچ نەرسىگە ئىگە بولالمايمەن» دەيمەن. (ھېچقايسىڭلارنى مۇشۇ ھالەتتە ئۈچرىتىپ قالماي)، دېدى.

15. ئەمەلدارلارنىڭ سوۋغا ئېلىشنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

1202. ئەبۇ ھۇمەيدى ئەسسائىدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنى خىزمەتكە قويغانىدى. ھېلىقى ئادەم خىزمىتىنى تۈگىتىپ كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! بۇ سىلىگە، ماۋۇ ماڭا قىلىنغان سوۋغات، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭغا: ئاتا ـ ئاناڭنىڭ ئۆيىدە ئولتۇرۇپ قاراپ باققىنا! خەقلەر سوۋغا بېرەمدۇ، يوق. ئاندىن رەسۇلۇللاھ كەچلىك نامازدىن كېيىن تەشەھھۇد ئېيتىپ ئاللاھقا

لايىقىدا ھەمدۇسانا ئوقۇپ بولۇپ مۇنداق دېدى: «كىشىلەرنىڭ نېمە قىلغىنى بۇ؟! بىز ئۇنى خىزمەتكە قويساق، بۇ سىلەرنىڭ، بۇ ماڭا بېرىلگەن سوۋۇغا دەپ كېلىدىكەنا؟! ئاتا ــ ئانىسىنىڭ ئۆيىدە ئولتۇرۇپ قاراپ باقمىسۇنچۇ؟ بىراۋ سوۋۇغا بېرەمدۇ، يوق؟! ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، قانداق ئادەم بىر تەرسنى خىيانەت قىلىدىكەن، قىيامەت كۈنى شۇ نەرسىنى مۈرىسىگە ئېلىپ كۆتۈرۈپ (مەھشەر مەيدانىغا) كېلىدۇ. خىيانەت قىلغان نەرسە تۆگە بولسا، بوزلىغان ھالدا، كالا بولسا مۆرىگەن، قوي بولسا مەرىگەن ھالدا (مەھشەر مەيدانىغا) ئېلىپ كېلىدۇ. مەن يەتكۈزۈپ قويدۇم». ئەبۇ ھۇمەيد مۇنداق دېدى: ئاندىن رەسۇلۇللاھ قولىنى قولتۇقىنىڭ ئاقلىقى كۆرۈنگۈدەك دەرىجىدە (ئېگىز) كۆتۈرۈپ دۇئا قىلدى.

16. گۇناھ ئىشلارغا بۇيرۇمىغان بولسا، مۇسۇلمان باشلىقنىڭ گېپىنى ئاڭلاش ۋە ئىتائەت قىلىشنىڭ ۋاجىپلىقى، گۇناھقا بۇيرۇسا ئىتائەتنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

1203. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇللاھ ئىبنى ھۇزافىنى بىر قوشۇنغا قوماندان بولۇشقا بۇيرۇغاندا مۇنۇ ئايەت چۈشكەن ﴿**ئى مۆئمىنلەر! ئاللاھقا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار**﴾ (قۇرئان كەرىم 4- سۈرە 59- ئايەت). ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1204. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ماڭا ئىتائەت قىلسا، ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ. ماڭا ئاسىيلىق قىلسا، ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ. كىمكى مەن تەينىلىگەن ئىش بېشىغا ئىتائەت قىلسا، ماڭا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ، مەن تەينىلىگەن ئىش بېشىغا ئاسىيلىق قىلسا، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1205. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەمىرنىڭ گېپىنى ئاڭلاش ۋە ئىتائەت قىلىش گۇناھ ئىشقا بۇيرۇمىسىلا مۇسۇلماننىڭ ۋەزىپىسى، ئەگەر گۇناھ

ئىشقا بۇيرۇسا، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاش ۋە بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشقا بولمايدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1206. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «... ئىتائەت پەقەت ياخشى ئىشلار بىلەنلا چەكلىنىدۇ»، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1207. جۇنادە ئىبنى ئۇمەييە مۇنداق دەيدۇ: بىز ئۇبادە ئىبنى سامىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قېشىغا ئۇ ئاغرىپ قالغاندا يوقلاپ كىرىپ: ئاللاھ شېپالىق بەرسۇن. بىزگە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاڭلىغان بىر ھەدىسنى سۆزلەپ بەرگەن بولساڭ، ئاللاھ سېنى ئۇ ئارقىلىق مەنپەئەتدار قىلغاي دېدۇق. ئۇ مۇنداق دېدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى دىنغا دەۋەت قىلدى. بىز رەسۇلۇللاھقا بەيئەت قىلدۇق. رەسۇلۇللاھ بەيئەتتە بىزدىن ئالغان ئەھدە شۇنىڭدىن ئىبارەت ئىدىكى: بىز رەسۇلۇللاھقا روھلۇق ھالەتتە بولسۇن، روھسىز ھالەتتە بولسۇن، قېيىنچىلىقتا بولسۇن، ئاسانچىلىقتا بولسۇن، ئاڭلاش، ئىتائەت قىلىشقا، باشقىلارنىڭ مەنپەئىتىنى ئۆز مەنپەئىتىمىزدىن ئۈستۈن كۆرۈشكە، ھوقۇقدارلار بىلەن ھوقۇق تالاشماسلىققا، بەيئەت قىلدۇق. رەسۇلۇللاھ ئايرىپ، ئەگەر ئۇلاردا «ئوچۇق — ئاشكارا كۇپرىنى كۆرسەڭلەر. ئاللاھتىن سىلەرگە كەلگەن دەلىل بولسا (يەنى قۇرئان ھەدىس ئاساسىڭلار بولسا ھوقۇق تالاشساڭلار بولىدۇ)» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1208. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەنى ئىسرائىل قوۋمىنى نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر باشقۇرغان، بىرى قازا تاپسا، يەنە ئورنىغا دەسسىگەن. مەندىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدۇ. خەلىپىلەر ھۆكۈمران بولىدۇ. ئۇلار (بارغانسېرى) كۆپىيىدۇ». ساھابىلەر: ئۇنداقتا بىزگە قانداق تاپشۇرۇقلىرى بار؟ دېيىشكەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئالدىنقىسىنىڭ بەيئىتىگە ۋاپا قىلىڭلار. ئۇلارنىڭ ھەقلىرىنى ئادا قىلىڭلار، ئاللاھ ئۇلارنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئۆزى سۈرۈشتە قىلىدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1209. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «يەقىن كەلگۈسىدە ئۆز مەنپەئىتىنى ئەلا بىلىدىغان ئىشلار

ھەمدە سىلەر ياقتۇرمايدىغان بىر تالاي ئىشلار يۈز بېرىدۇ». ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ! قانداق تاپشۇرۇقلىرى بارىكەن؟، دېيىشكەندە، رەسۇلۇللاھ: «مەجبۇرىيەتكىلارنى ئادا قىلىپ، ھوقۇقۇڭلارنى ئاللاھتىن تىلەڭلار» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. ئەمەلدارلارنىڭ زۇلۇمى ۋە نەپسانىي ھەرىكەتلىرىگە سەۋر قىلىش توغرىسىدا

1210. ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئەنسارىي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: پالانىنى مەنسەپكە قويغانىدەك مېنىمۇ مەنسەپكە قويمامىلا؟! دەپ تەلەپ قىلىۋىدى، رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «مەندىن كېيىن سىلەر نەپسانىيەتچىلىككە دۇچ كېلىسىلەر. ھەۋزى كەۋسەر بويىدا سىلەر بىلەن ئۇچراشقىنىمغا قەدەر سەۋر قىلىڭلار».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. پىتنە يۈز بەرگەندە، جامائەتتىن ئايرىلماسلىق، ئېتىقادسىزلىققا باشلىغۇچىلاردىن ئاگاھ بولۇش توغرىسىدا

1211. ئەبۇ ئىدرىسنىڭ ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن ئاڭلىشىچە ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر رەسۇلۇللاھتىن ياخشىلىق ھەققىدە سوراشسا، مەن يامانلىققا ئېغىشتىن قورقۇپ، يامانلىق ھەققىدە سورايتتىم، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى رەسۇلۇللاھ! بىز جاھىلىيەت ۋە زالالەت ئىچىدە ئىدۇق. ئاللاھ بىزگە بۇ ياخشىلىقنى ئاتا قىلدى. بۇ ياخشىلىقتىن كېيىن يامانلىق (گۇمراھلىق) بارمۇ؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «بار» دېدى. مەن: ئۇ يامانلىقتىن كېيىن ياخشىلىق بولامدۇ؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «بولىدۇ. بىراق ساپلىق، چىنلىق بولمايدۇ»، دېدى. مەن: چىنلىق بولماسلىقى قانداق ئەھۋال؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «بىر تۈركۈم ئادەملەر شەرىئەتنىڭ كۆرسەتمىسىگە ئەگەشمەيدۇ. ئۇلارنىڭ خاتالىقى ھەم

توغرا تەرىپىمۇ بار» دېدى. مەن: بۇ ياخشىلىقتىن كېيىن ياماتلىق بولامدۇ؟ دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «بولىدۇ. يىر تۈركۈم ئادەملەر دوزاخ ئىشىكىدە تۇرۇپ، كىشىلەرنى دوزاخقا چاقىرىدۇ. ئەگەشكەنلەرنى دوزاخقا تاشلايدۇ» دېدى. مەن: ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى سۆزلەپ بەرسىلە؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇلار بىز بىلەن ئوخشاش بىر قەۋمدىن، بىزتىلىڭ تىلىمىزدا سۆزلەيدۇ» دېدى. مەن: ئەگەر مەن شۇ دەۋردە بولسام، مېنى قانداق قىلىشقا بۇيرۇيلا؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «مۇسۇلمان جامائىتى ۋە مۇسۇلمان ئەمىرلەرگە قەتئىي ئەگەشكىن» دېدى. مەن: ئەگەر مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمىرى يا جامائىتى بولمىسىچۇ؟ دېسەم. رەسۇلۇللاھ: «ھەرقايسى گورۇھلاردىن يىراق بول، دەرەخنىڭ يىلتىزىنى شۇمۇپ ياشايدىغان ئىش بولسىمۇ، ئۆلگۈچە مۇشۇ يولدىن چەتلىمىگىن» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1212. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۆزىنىڭ ئەمىرىدىن بىر ئىشقا نارازى بولسا سەۋرى قىلسۇن. (بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى) سۇلتاندىن يۇز ئۆرىگەن ئادەم جاھىلىيەت ئۆلۈمىدە ئۆلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. رىزۋان بەيئىتى توغرىسىدا

1213. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ھۇدەيبىيە كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە مۇنداق دېدى: «سىلەر زېمىندىكى ياخشى ئادەملەر». ئەينى چاغدا بىز 1400 ئادەم ئىدۇق، ئەگەر مەن بۇگۈن كۆرگەن بولسام سىلەرگە شۇ دەرەخنىڭ ئورنىنى كۆرسىتىپ قويغان بولار ئىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1214. مۇسەييەب ئىبنى ھەزىن مۇنداق دەيدۇ: مەن ھىلىقى دەرەخنى كۆرگەنىدىم. كېيىن بارغاندا تونۇيالمىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1215. يەزىد ئىبنى ئەبۇ ئۇبەيد مۇنداق دەيدۇ: مەن سەلەمە ئىبنى ئەكۋەنگە: سىلەر ھۇدەيبىيە كۈنى رەسۇلۇللاھقا نېمىگە بەيئەت قىلدىڭلار؟ دېۋىدىم. ئۇ: (ھەق يولىدا) ئۆلۈشكە، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. مۇھاجىرنىڭ يۇرتىغا قايتىپ ئولتۇراقلىشىشنىڭ ياخشى ئەھمىيلىكى توغرىسىدا

1217. سەلەمە ئىبنى ئەكۋەئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ھەججاج بىلەن كۆرۈشكىلى بارغاندا ھەججاج ئۇنىڭغا: ئىبنى ئەكۋەئ! سەن (ھىجرىتىڭدىن) يېنىپ قىرلىق ئەرەپ بولۇپالدىڭمۇ؟ دېگەن. سەلەمە ئىبنى ئەكۋەئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ياق، لېكىن رەسۇلۇللاھ ماڭا جاڭگالدا يۇرۇشكە رۇخسەت قىلغان، دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1220. ئەبۇ سەئىدىل خۇدىرىينىڭ دېيىشىچە: بىر قىرلىق ئەرەب يېغەمبەر ئەلەيىسسالامدىن ھىجرەت قىلىش توغرىسىدا سورىغان. رەسۇلۇللاھ: «ئەپسۇس، ھىجرەت بىر جاپالىق ئىش، سېنىڭ سەدىقىسىنى ئادا قىلىدىغان تۆگەڭ بارمۇ؟» دېگەن. ئۇ ھەئە، دېگەن. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ: «ئۇنداقتا سەن قىشلاقلاردا خىزمەت قىلىۋەر، ئاللاھ سېنىڭ ئەملىڭدىن ھېچ نەرسىنى كېمەيتىۋەتمەيدۇ» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

21. ئايالالرنىڭ قانداق بەيئەت قىلىشى توغرىسىدا

1221. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مۆئمىن ئايالالر رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا ھىجرەت قىلىپ كەلسە، رەسۇلۇللاھ ئۇلارنى ئاللاھنىڭ تۆۋەندىكى سۆزى بويىچە سىنايتتى: «ئى مۆئمىنلەر، ئەگەر سىلەرنىڭ قېشىڭلارغا مۆئمىن ئايالالر ھىجرەت قىلىپ كەلسە ئۇلارنى سىناڭلار» 60 – سۈرە 11 – 12 ئايەتلەر.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: يۇقىرىقى ئايەتتىكى شەرتنى ئېتىراپ قىلغان ئايال مۆئمىن سىناقتىن ئۆتكەن بولاتتى. ئايالالر يۇقىرىقى شەرتلەرنى تىللىرى ئارقىلىق ئېتىراپ قىلىشسا ئۇلارغا رەسۇلۇللاھ: «بېرىڭلار، سىلەردىن بەيئەت ئالدىم»، دەيتتى. ئاللاھ نامىدىن قەسەم كى، رەسۇلۇللاھنىڭ قولى ئەسلا يات ئايالالرنىڭ قولىنى تۇتۇپ باققان ئەمەس. رەسۇلۇللاھ ئايالالاردىن پەقەت ئاغزاكىلا بەيئەت ئالاتتى.

ئايالالاردىن بەيئەت ئېلىشى ئاللاھ بۇيرۇغاندەك بولاتتى. ئۇلاردىن بەيئەت ئالسا، ئۇلارغا ئاغزاكى: «مەن سىلەردىن بەيئەت ئالدىم» دەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

22. قۇدرەتنىڭ يېتىشچە ئاڭلاش، ئىتائەت قىلىش ئاساسىدا بەيئەت قىلىش توغرىسىدا

1222. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش ۋە ئىتائەت قىلىش ئاساسىدا بەيئەت قىلساق، رەسۇلۇللاھ بىزگە: «قۇدرىتىڭلارنىڭ يېتىشچە» دەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. بالاغەت يېشى توغرىسىدا

1223. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن 14 يېشىمدا ئوھۇد كۈنى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كەلسەم مېنى قايتۇرۋەتتى 15 ياشقا كىرگەندە خەندەك كۈنى ماڭا رۇخسەت بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1224. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ قۇرئاننى ئېلىپ، دۇشمەن رايونىغا بېرىشتىن چەكلىگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. ئاتلار ئارا مۇسابىقە ۋە ئاتنى مەشىق قىلدۇرۇش توغرىسىدا

1225. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەشىق قىلدۇرۇلغان ئاتلار ئارىسىنى «ھەفيا»دىن باشلاپ «سەنىيەتۇلۋەدا» غىچە، مەشىق قىلدۇرۇلمىغان ئاتلار ئارىسىنى «سەنىيە» دىن بەنى زۇرەيىق قەبىلىسىنىڭ مەسچىتىگىچە

مۇسابىقىلەشتۈرگەنىدى. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇسابىقە قىلغۇچىلار ئىچىدە بار ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

226. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاتنىڭ پېشانىسىگە قىيامەت كۈنىگە قەدەر ياخشىلىق پۈتۈلگەندۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1227. ئۇرۇۋە باريقي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ: «ئاتنىڭ پېشانىسىگە قىيامەتكە قەدەر ئەجىر ۋە غەنىيمەتتىن ئىبارەت ياخشىلىق پۈتۈلگەن» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1228. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «بەرىكەت ئاتنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلگەن بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

25. بارلىق ئەھەللەرنىڭ نىيەتكە باغلىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1245. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئەمەللەر نىيەتكە باغلىقتۇر، ئىنسانغا كۆڭلىگە پۈككىنى بولىدۇ. بىر كىشىنىڭ ھىجرەت قىلىشتىكى نىيىتى ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ ئەلچىسىگە بولسا ئۇنىڭ ھىجرىتى شۇنداق بولۇر. بىر ئادەمنىڭ ھىجرىتى (ھىجرەت قىلىشتىكى مەقسىتى) دۇنياغا بولسا ئۇنىڭغا ئېرىشىدۇ ياكى ئايال كىشىگە بولسا ئۇنىڭغىمۇ ئېرىشىدۇ، دېمەك، ئۇنىڭ ھىجرەت قىلىشتىكى مۇددىئاسى نېمە بولسا شۇنىڭغا ئېرىشىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1247. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر كىشى يولدا كېتىۋېتىپ يولدا تۇرغان بىر شوخلىق تىكەننى ئېلىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلدى». ئارقىدىن رەسۇلۇللاھ: «شېھىتلەر بەش تۈرلۈك بولىدۇ: 1) ۋابا بىلەن ئۆلگەن ئادەم؛ 2) ئىچ سۇرۇپ ياكى قورساق ئاغرىقىدا ئۆلگەن ئادەم؛ 3) سۇدا ئۆلۈپ كەتكەن ئادەم. 4) ئۆي — ئىمارەت

بېسىۋېلىپ ئۆلگەن ئادەم . 5) ئاللاھ يولىدا شېھىت بولغان ئادەمدىن ئىبارەت» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1248. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ۋابا (يۇقۇملۇق) كېسىلى (بىلەن بولغان ئۆلۈم) ھەربىر مۇسۇلمانغا نىسبەتەن شېھىتلىكتۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

26. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «ئۈممىتىم ئىچىدە بىر تۈركۈم ئادەم غالىبانە ھالدا ھەقتە چىڭ تۇرىدۇ، ئۇلارغا قارشى كىشىلەر ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ» دېگەن سۆزى توغرىسىدا

1250. مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئۈممەتلىرىم ئىچىدە بىر تۈركۈم كىشىلەر بار. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئەمرىگە پويسۇنىدۇ. ئۇلارغا قارشى تۇرغۇچىلار، زىيانكەشلىك قىلغۇچىلار زىيان سالالمايدۇ. ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلگەنگە قەدەر ئۇلار شۇ ھالدا بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

27. سەپەرنىڭ ئازاب ئىكەنلىكى، ئىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن تېزدىن ئۆيگە قايتىشنىڭ ياخشى سانىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

1251. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سەپەر ئازابنىڭ بىر پارچىسىدۇر. ئۇ كىشىنى يېمەك — ئىچمەك، ئۇيقۇدىن قويىدۇ. ئەگەر بىراۋ ئىشىنى تۈگەتسە تېزدىن ئۆيىگە قايتسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

28. سەپەردىن يانغان كىشىلەرنىڭ كېچىدە كىرىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

1252. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ (سەپەردىن يانغاندا) ئۆيگە كېچىسى كىرمەيتتى، پەقەت ئەتىگەن ياكى كەچقۇرۇندىلا كىرەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1253. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھ بىلەن بىر سەپەردىن يانغانىدۇق. ئۆيگە كىرىشكە تەمشەلگىنىمىزدە رەسۇلۇللاھ: «توختاڭلار، كەچتە كىرىڭلار. چېچى چۈۋۈقلار چېچىنى تارىۋالسۇن، ئېرى يوقلار تازىلىق قىلىۋالسۇن (يەنى ئۆزىنى تۈزەشتۈرۈۋالسۇن.)» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئوتتۇز ئۇچىنچى باب

ئوۋ ئوۋلاش ۋە مال بوغۇزلاش

1. ئوۋ ئىتى بىلەن ئوۋ ئوۋلاش توغرىسىدا

1254. ئەدى ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! بىز ئۆگىتىلگەن ئىتلارنى قويۇۋېتىپ (ئوۋ ئوۋلايمىز) دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئىتلار ساڭا ساقلىغانىنى يېگەن»، دېدى. مەن: ئەگەر ئىتلار ئۆلتۈرىۋەتكەن بولسىچۇ؟ دېۋىدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئۆلتۈرىۋەتكەن بولسىمۇ (يېگەن)» دېدى. مەن: بىز چوماقلار بىلەنمۇ ئوۋلايمىز، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «بەدىنى چوماق بىلەن تىشلىگەن (يەنى يېرىلغان) بولسا يېگەن، ئەمما توغرىسى تىگىپ قالغان بولسا (يەنى قان چىقمىسا) يېمە» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1255. ئەدى ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: بىز (تۇرمۇشىمىزنى) ئىتلار بىلەن ئوۋ ئوۋلاپ (قامدايمىز) دەپ سورىدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر سەن ئوۋ ئىتىڭنى ئاللاھنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ، (يەنى بىسمىللاھ) دەپ قويۇپ بەرگەن بولساڭ، چىشلەپ ئۆلتۈرۈپ قويغان بولسىمۇ ئوۋلىغان ھايۋاننىڭ گۆشىنى يېسەڭ بولىدۇ. ئەمما، ئوۋ ئىتى ئۆزىڭدىن يەپ سالغان بولسا (سەن يېمە)، مەن ئىتنىڭ ئۆزى ئۆزىگە ساقلىغان بولۇشىدىن ئەنسىرەيمەن. ئەگەر ئوۋ ئىتى بىلەن باشقا ئىتلار ئارىلىشىپ قالسا تۇتقان نەرسىنى يېمە» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1256. ئەدىي ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆچلۇق ھاسا بىلەن ئوۋلانغان ھايۋان ھەققىدە سورىدىم. ئۇ مۇنداق دېدى: «ئەگەر ھاسىنىڭ ئۇچى بىلەن (يەنى

سانجىلىپ) تۆتۈلغان نەرسە بولسا يېگىن. ئەگەر ئۇنىڭ توغرىسى تەگكەن (يەنى قان چىقماي ئۆلگەن، يەنى بوغۇزلاشقا ئۇلگۈرمىگەن) بولسا، ئۇنى يېمە. چۈنكى، ئۇ نامەلۇم نەرسە بىلەن ئۆلتۈرۈلگەندۇر». مەن ئى رەسۇلۇللاھ! مەن بىسمىللاھ دەپ ئىتىمنى قويۇپ بېرىمەن. ئوۋ ھايۋىنىنىڭ قېشىدا ئىتىم بىلەن بىللە يەنە بىر ئىتنى كۆرىمەن. ئۇ مەن بىسمىللاھ دېمىگەن ئىت. مەن قايسىنىڭ تۇتقانلىقى بىلمەيمەن دەپ سورىۋىدىم، رەسۇلۇللاھ: ئۇنى يېمە، چۈنكى سەن ئۆز ئىتىڭغىلا بىسمىللا دېگەن باشقىسىغا دېمىگەن ــ دە» دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1257. ئەدىي ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىسى يوق يا ئوقى ئارقىلىق تۇتۇلغان ھايۋاننىڭ گۆشى ھەققىدە سورىۇىدىم. رەسۇلۇللاھ: «بىسى تەگكەن بولسا يېگىن. توغرىسى تەگكەن بولسا، ئۇ ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىلگەن ھايۋانغا ئوخشاش بولىدۇ (ئۇنى يېمە)»، دېدى. مەن ئوۋ ئىتى توغرىسىدا سورىۇىدىم رەسۇلۇللاھ: «ساڭا تۇتۇپ بەرگەن بولسا يېگىن، ئىتىنىڭ ئۇنى تۇتۇشى بوغۇزلىغانغا تەڭ. ئەگەر سەن ئىتىڭ ياكى ئىتلىرىڭ بىلەن باشقا ئىتلارنى كۆرسەڭ ئۇنى بىللە تۇتقان بولۇشتىن ئەنسىرىسەڭ، ئۇنى ئۆلتۈرىۋەتكەن بولسا يېمىگىن. سەن ئۆز ئىتىڭغا بىسمىللاھ دېدىڭ باشقىسىغا دېمىدىڭ ــ دە» دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1258. ئەدى ئىبنى ھاتىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ئىتىڭنى بىسمىللاھ دەپ ئوۋغا قويۇۋەتسەڭ ئۇ ئوۋنى تۇتۇپ ئۆلتۈرگەن بولسا يېگىن. ئىت تۇتقان ئوۋنى ئۆزى يېگەن بولسا يېمە. ئۇ ئۆزىگە ساقلىغان. ئەگەر ئىتىڭ سەن بىسمىللا دېمىگەن باشقا ئىتلارغا ئارىلىشىپ كەتكەن بولسا، ئۇلار تۇتۇپ ئۆلتۈرگەن بولسا يېمە، چۈنكى سەن ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭ ئۆلتۈرگىنىنى بىلمەيسەن. ئەگەر سەن بىر ئوۋنى ئېتىپ، ئۇنى بىر ـ ئىككى كۈندىن كېيىن پەقەت سىنىڭ ئوقۇڭلا بار ھالەتتە تاپساڭ يېگىن. ئەگەر سۇغا چۈشۈپ كەتكەن بولسا يېمە» دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

259. ئەبۇ سەئلەبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن (رەسۇلۇللاھقا): ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! بىز ئەھلى كىتاب ياشايدىغان

بىر زېمىندا تۇرىمىز. ئۇلار ئىشلەتكەن قاچىلاردا بىر نەرسە يېسەك بولامدۇ؟ يەنە ئۇۋ ئۇۋلايدىغان زېمىندا، ياچاق بىلەن ئۇۋ ئۇۋلايمەن، ئۆگىتىلگەن ۋە ئۆگىتىلمىگەن ئىتلار بىلەن ئۇۋ ئۇۋلايمەن، ماڭا قايسى راۋا بولىدۇ؟ دەپ سورىسام، رەسۇلۇللاھ: «سەن يۇقىرىدا دېگەن ئەھلى كىتاب بولسا، ئەگەر سىلەر باشقا قاچا ــ قۇچا تاپالىساڭلار. ئۇلارنىڭكىدە بىر نەرسە يېمەڭلار، تاپالمىغان ئەھۋالدا يۇيۇۋېتىپ يەڭلار. سەن ياچىقىڭ بىلەن ئۇۋ ئۇۋلىساڭ، ‹بىسمىللاھ› ئوقۇغان بولساڭ يېگىن، ئۆگىتىلگەن ئىتىڭ بىلەن ئۇۋلىساڭ ‹بىسمىللاھ› ئوقۇغان بولساڭ يە، ئۆگىتىلمىگەن ئىت بىلەن ئۇۋ ئۇۋلاپ ئۆلگۈرۈپ بوغۇزلىيالىساڭ يېگىن» دېدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. يىرتقۇچ ھايۋان ۋە يىرتقۇچ قۇشلارنى يېيىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

1260. ئەبۇ سەئلەبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ يىرتقۇچلار ئىچىدىكى مەگەن چىشى بار يىرتقۇچ ھايۋانلارنىڭ گۆشىنى يېمىشنى چەكلىگەنىدى. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

(ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەگەن چىشلىق يىرتقۇچ ھايۋان ۋە تىرناقلىق يىرتقۇچ قۇشلارنىڭ گۆشىنى يېيىشنى مەنئى قىلغان). ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. دېگىزدىكى ئۆلۈك دېگىز ھايۋىنىنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1261. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ يۈز ئاتلىق قوشۇن تەييارلاپ ئەبۇ ئۇبەيدەنى باش قىلىپ ئەۋەتتى. بىز قۇرەيىش كارۋىنىنى پايلاپ توسماقچىدۇق. بىز دېگىز ساھىلىدا يېرىم ئاي تۇردۇق. ئېغىر ئاچارچىلىق يۈز بېرىپ ھەتتا خەبەت دېيىلىدىغان دەرەخنىڭ ياپراقلىرىنمۇ يېدۇق. شۇ تۇپەيلى بۇ ئۇرۇشنى ‹خەبەت يۇرۇشى› دەپ ئاتالدى. شۇ ئەسنادا دېگىزدىن ئەنبەر

دېيىلىدىغان بىر (ئۆلۈك) ھايۋاننى دېگىز بىزگە تاشلاپ بەردى. (يەنى چىقىپ قالدى). بىز ئۇنىڭ گۆشىنى يېرىم ئاي يېدۇق. ياغلىرى بىلەن مايلاندۇق. ئاخىر بەدىنىمىز ئەسلىگە كەلدى. ئەبۇ ئۇبەيدە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھېلىقى ھايۋانىڭ بىر قوۋۇرغىسىنى ئېلىپ تىكلەپ قويدى. بوي بەستى ئېگىز بىر ئادەم تېپىپ ئۇنى ۋە تۆگىسىنى ئېلىپ ھېلىقى قوۋۇرغا ئاستىدىن ئۆتتى.

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئارىدىن بىرەيلەن ئۇچ قېتىم ئۇچتىن تۆگىنى ئۆلتۈردى. كېيىن ئەبۇ ئۇبەيدە بۇيرۇق بىلەن ئۇ ئادەمنى توستى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. يەرلىك ئېشەك گۆشىنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا

1262. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەر كۈنى مۇتئە نىكاھىنى (يەنى مەلۇم نىسبەتتە پۇل — مال بېرىپ، مەلۇم مەزگىللىك خوتۇن ئېلىشنى) ۋە يەرلىك ئېشەك گۆشىنى يېيىشنى مەنئى قىلغانىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

263. ئەبۇ سەئلەبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بايان قىلىشىچە رەسۇلۇللاھ يەرلىك ئېشەك گۆشىنى يېيىشنى ھارام قىلغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1264. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەرلىك ئېشەكلەرنىڭ گۆشلىرىنى يېيىشتىن توسقان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. خەيبەر كۈنى توغرىسىدا

1265. ئىبنى ئەبۇ ئەۋفا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز خەيبەردىكى كېچىدە قاتتىق ئاچارچىلىققا دۇچ كەلدۇق. خەيبەر كۈنى بولغاندا يەرلىك ئېشەكلەر قولىمىزغا چۈشتى، بىز ئۇنى بوغۇزلاپ (پىشۇرماقچى بولدۇق)، قازان قاينىشىغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالا منىڭ

جاكارچىسى: قازانلارنى كۆمتۇرۈۋېتىڭلار، ئېشەك گۆشىنى يېمەڭلار دېدى. ئىبنى ئەبۇ ئەۋفا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بەزىلەر رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ بەشتىن بىرىنى زاكات ئايرىمىغانلىقىمىز ئۈچۈن ئۇنى يېيىشتىن توستى دېيىشسە، يەنە بەزىلەر: ئۇنى چورتلا ھارام دەپ توستى دېيىشتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1266. بەراۋ بىلەن ئىبنى ئەبۇ ئەۋفا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالارنىڭ دېيىشىچە: ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىكەنىدۇق. ئېشەك گۆشىدىن تېپىپ قاينىتىۋاتقانىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنىڭ جاكارچىسى: قازانلارنى كۆمتۇرۈۋېتىڭلار! دەپ جاكارلاپتۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1267. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئېشەك گۆشىنى ئېشەكنىڭ ئادەملەرنىڭ يۈك ئارتىدىغان قاتناش قورالى بولۇپ، ئۇلارنىڭ يۈك ئارتىدىغان قۇرالىدىن ئايرىلىپ قېلىشىنى خالىمىغانلىقىدىنمۇ ياكى خەيبەر كۈنى يەرلىك ئېشەكنى يېيىشنى ھارام دەپ بېكىتكەنلىكتىن چەكلىگەنمۇ بىلمەيمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1268. سەلەمە ئىبنى ئەكۋەئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەر كۈنى يېقىۋېتىلغان بىر تالاي گۈلخانلارنى كۆرۈپ، «بۇ ئوتلار نېمىگە يېقىلغان؟» دەپ سورىدى. كىشىلەر يەرلىك ئېشەك (گۆشىگە) دەپ جاۋاب بېرىشتى. رەسۇلۇللاھ: «قازاننى چېقىپ، گۆشنى تاشلىۋېتىڭلار» دېگەن. ئۇلار: تۆكۈۋېتىپ (قازاننى) يۇيۇۋېتەيلىمۇ؟ دېگەندە رەسۇلۇللاھ: «بوپتۇ، يۇيۇۋېتىڭلار». دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. ئات گۆشىنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1269. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ خەيبەر كۈنى يەرلىك ئېشەكنىڭ گۆشىنى يېيىشتىن توسقان. ئات گۆشىنى يېيىشكە رۇخسەت قىلغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1270. ئەسما بىنتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ئات سويۇپ يېگەنمىدۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. كېلەنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1271. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن كىلەنى يېمەيمەن ھەم ھارام دەپمۇ قارىمايمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1272. ئىبنى ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇنداق دېگەن: سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاسنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر تۈركۈم ساھابىلەر بىر گۆشنى يەۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەلۇم بىر ئايالى: ئۇ كېلەنىڭ گۆشى دېدى. ئۇلار توختاپ قېلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يەۋېرىڭلار، ئۇ ھالال» دېدى. ياكى «گۆشتە مەسىلە يوق، شۇغىنىسى مەن ئۇنى ياقتۇرۇپ كەتمەيمەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1273. خالىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: خالىد رەسۇلۇللاھ بىلەن مەيمۇنەنىڭ قېشىغا كىرگەن. مەيمۇنە خالىدنىڭ ھەم ئىبنى ئابباسنىڭ ھاممىسى ئىدى. خالىد مەيمۇنەنىڭ ئۆيىدە مەيمۇنەنىڭ بىر قورساق قېرىندىشى ھۇفەيدە بىنتى ھارىس ‹نەجد› دىن ئالغاچ كەلگەن كېلە كاۋېپى بار ئىكەن. مەيمۇنە ھېلىقى كېلە كاۋېپىنى رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا قويغاندى، رەسۇلۇللاھ ھەرقانداق يېمەكلىكنى چۈشەندۈرۈلۈپ، ئىسمى دەپ بېرىلمىسە ئالدىراپ يېمەيتتى. رەسۇلۇللاھ كېلەگە قول ئۇزاتقاندا، نەق مەيدانىدىكى بىر ئايال: رەسۇلۇللاھقا نېمە بەرگىنىڭلارنى دەڭلار. ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇ كىلەدۇر، دېگەن. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ كېلەدىن قولىنى تارتقان. خالىد: ئى رەسۇلۇللاھ كېلە ھارامۇ؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ياق، بىزنىڭ يۇرتلاردا بولمىغاچ يېگۈم كەلمەيدىكەن» دېگەن. خالىد مۇنداق دەيدۇ: مەن كېلە كاۋېپىنى ئالدىمغا تارتىپ يەۋاتتىم، رەسۇلۇللاھ ماڭا قاراپ تۇراتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1274. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇنىڭ ھاممىسى ئۇممۇ ھۇفەيدە رەسۇلۇللاھقا ئىرىمچىك ماي ۋە كىلە ھەدىيە قىلغانىدى. رەسۇلۇللاھ ئىرىمچىكى ۋە ماينى يەپ، كىلەنى كۆڭلى تارتماي يېمىدى. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كىلە رەسۇلۇللاھنىڭ داستىخاندا ئىستېمال قىلىنغان، ئەگەر ئۇ ھارام بولسا رەسۇلۇللاھنىڭ داستىخىندا يېيىلمىگەن بولاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. چېكەتكىنى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1275. ئىبنى ئەبۇ ئەۋفا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىلەن ئالتە ياكى يەتتە قېتىم بىللە غازاتقا بارغان، رەسۇلۇللاھ بىلەن چېكەتكىنى يەيتتۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. توشقاننى يېيىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1276. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز «مەررى زەھران» دېگەن جايدا تۈيۈقسىز بىر توشقاننى كۆردۇق. كىشىلەر قوغلاپ بېقىپ ھېرىپ قېلىشتى. مەن يېتىشۇېلىپ تۇتۇۋالدىم. مەن ئۇنى ئەبۇ تەلھەگە ئېلىپ بېرىۋېدىم. ئۇ بوغۇزلاپ رەسۇلۇللاھقا ئۇنىڭ سېنىنى ياكى يوتىسىنى ئەۋەتىپ بەردى، رەسۇلۇللاھ قوبۇل قىلىپ يېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. قورال – سايمان بىلەن ئوۋ ئوۋلاشقا بولىدىغانلىقى بىراق تاش بىلەن ھايۋانلارنى ئوۋلاشقا رۇخسەت قىلىنمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1277. ئابدۇللا ئىبنى مۇغەففەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇ بىر ئادەمنىڭ تاش بىلەن ئوۋ ئوۋلاۋاتقىنىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا: تاش بىلەن

ئوۋ ئوۋلىما، رەسۇلۇللاھ بۇنىڭدىن توسقان ياكى رەسۇلۇللاھ تاش بىلەن ئوۋ ئوۋلاشنى ياقتۇرمايتتى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «بۇنداق نەرسە بىلەم ئوۋ ئوۋلىغىلى، دۇشمەننى تالاپەتكە ئۇچراتقىلى بولمايدۇ. لېكىن، ئۇ بەزىدە چىشنى سۇندۇرۇپ، كۆزنى قويۇۋېتىدۇ» دېدى. كېيىن ئابدۇللاھ ھېلىقى ئادەمنىڭ يەنە تاش بىلەن ئوۋ ئوۋلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا: مەن ساڭا رەسۇلۇللاھتىن، ئۇ زاتنىڭ تاش بىلەن ئوۋ ئوۋلاشتىن توسقانلىقىنى ياكى تاش بىلەن ئوۋ ئوۋلاشنى ياقتۇرمايدىغانلىقىنى دەپ ھەدىس سۆزلەۋاتسام، يەنە شۇ ئىشنى قىلىۋاتامسەن؟ مەن ساڭا ئەمدى گەپ قىلمايمەن، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. ھايۋانلارنى مەشىق قىلدىغان نىشان قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى

1278. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايۋانلارنى تىرىك نىشان قىلىشنى چەكلىگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1279. سەئىد ئىبنى جۇبەيىر مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قېشىدا ئىدىم. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يارانلىرى بىلەن بىر توخۇنى قارىغا ئاتىدىغان نىشان قىلىۋالغان بىر توپ يىگىتلەرنىڭ قېشىدىن ئۆتۈپ قالدى. ھېلىقى ياشلار ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى كۆرگەن ھامان دەررۇ تارقاپ كېتىشتى. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: بۇ كىمنىڭ قىلىقى؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ ئىشنى قىلغان ئادەمگە لەنەت ئېيتقان، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئوتتۇز تۆتىنچى باب

قۇربان ھېيتتا قۇربانلىق قىلىش

1. قۇربانلىقنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا

1280. جۇندۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇربان ھېيىت كۈنى نامازغا ئوقۇپ بولۇپ ئارقىدىن خۇتبە سۆزلىگەن. ئارقىدىن قۇربانلىق قىلغان. ئۇ زات مۇنداق دېگەن: «نامازغا ئوقۇشنىڭ ئالدىدا قۇربانلىق قىلغانلار، ئۇنىڭ ئورنىغا يەنە بىرنى قۇربانلىق قىلسۇن، قۇربانلىق قىلمىغانلار < بىسمىللاھ > دەپ قۇربانلىق قىلسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1281. بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ ئەبۇ بۇردە ئىسىملىك تاغام نامازدىن بۇرۇن قۇربانلىق قىلغانىكەن. ئۇنىڭغا رەسۇلۇللاھ: «سېنىڭ قويۇڭ گۆش قويى (يەنى قۇربانلىق ھېسابلانمايدۇ)» دېگەن. تاغام ئى رەسۇلۇللاھ: مېنىڭ ئۈچ ياشقا توشمىغان بىر ئۆچكەم بار، دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى قۇربانلىق قىلغىن، لېكىن باشقىلارغا ھەرگىز ماس كەلمەيدۇ» دېگەن. ئارقىدىن يەنە: «كىمكى قۇربان ھېيىت نامىزىنىڭ ئالدىدا قۇربانلىق قىلغان بولسا، ئۇ پەقەت گۆش يېيىش ئۈچۈن قىلغان بولىدۇ. نامازدىن كېيىن بوغۇزلىغان ئادەم ئۆزىنىڭ قۇربانلىقىنى ئادا قىلغان، مۇسۇلمانلارنىڭ يولىنى تۇتقان بولىدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1282. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى نامازدىن ئىلگىرى قۇربانلىق قىلغان بولسا قايتا بىرنى (نامازدىن كېيىن) بوغۇزلىسۇن»، دېۋىدى. بىر ئادەم ئورنىدىن تۇرۇپ: بۇ كۈنلەر ئادەمنىڭ گۆش يېگۈسى كېلىدىغان كۈنلەردۇر، دېدى. ئۇ

يەنە (نامرات) قوشنىلىرىنى تىلغا ئالدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇنىڭ گېپىنى تەستىقلىغاندەك قىلاتتى. ئۇ ئادەم: مېنىڭ ئىككى قويدىنمۇ قىممەتلىكرەك بىلىنىدىغان ئۇچ ياشقا توشمىغان بىر ئۆچكەم بار، دېۋىدى. رەسۇلۇللاھ (شۇ ئۆچكىنى) قۇربانلىق قىلىشقا رۇخسەت قىلدى. مەن بۇ رۇخسەتنىڭ شۇ كىشىگىلا تەئەللۇقمۇ يا كى باشقىلارغىمۇ مۇناسىپمۇ بىلەلمىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1283. ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇنىڭغا بىر پادا قوينى ساھابىلەرگە تەقسىملەشكە بەرگەن بولۇپ، بۇ قويلاردىن يېشىغا توشقان بىر ئوغلاق ئېشىپ قالغان. ئۇقبە پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا بۇ ئىشنى مەلۇم قىلغاندا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «ئۇنى سەن ئۆزۈڭ قۇربانلىق قىلغىن» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. قۇربانلىقتا باشقىلارنى ۋەكىل قىلماي، ئۆزى بۇاستە قىلىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى، بىسمىللاھ دېيىش ۋە تەكبىر ئېيتىش توغرىسىدا

1284. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام قارا كۆز، مۇڭگۈزلۈك ئىككى قوچقارنى قۇربانلىق قىلغان، بوغۇزلىغاندا پۇتىنى يۇزىگە قويۇپ ئۆز قولى بىلەن بوغۇزلاپ، «بىسمىللاھ ئەللاھۇ ئەكبەر» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. چىش، تىرناق ۋە باشقا سۆڭەكلەرنى ئىشلەتمەي، (مالدىن) قان چىقىرىدىغانلا نەرسە بولسا قۇربانلىق قىلىشقا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1285. رافىئ ئىبنى خەدىج رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! بىز ئەتە دۈشمەن بىلەن ئۇچرىشىمىز. بىزدە پىچاق (دېگەندەك مال سويىدىغان قورال) يوق دېسەم. رەسۇلۇللاھ: «تىز

(بوغۇزلاپ) ياكى نەپسىنى ئۇزۇپ (ئۆلگۈر)، قان چىقىرىپ، ئاللاھنىڭ زىكرى قىلىنغان مالنى يېيىشكە بولىدۇ. بىراق، چىش ، تىرناق قاتارلىقلار (بىلەن ئۆلتۈرۈلگەن مال ھالال) ئەمەس. مەن ساڭا دېسەم، چىش بولسا بىر سۆڭەك، تىرناق بولسا ھەبەشىستانلىقلارنىڭ پىچىقى» دېدى. بىز تۆگە، قويلارنى غەنىمەت ئالدۇق. بۇ تۆگىلەردىن بىرى قېچىپ كېتىۋىدى. بىر ئادەم ئۇقيا بىلەن ئېتىپ توختاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ تۆگە دېگەننىڭ ۋەھشى ھايۋانلارغا ئوخشاش خۇيى بار. ئەگەر تۆگىلەرگە كۆچۈكلار يەتمىسە مانا مۇشۇنداق (بىر تەرەپ) قىلىڭلار» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1286. رافىئ ئىبنى خەدىج رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز «زۇلھۇلەيفە» دېگەن جايدا رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە ئىدۇق. كىشىلەر ئاچارچىلىققا دۇچار بولدى، ئارقىدىن بىر نەچچە تۆگە ۋە قويغا ئېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپنىڭ ئارقىدا ئىدى. كىشىلەر ئالدىرىشىپ تۆگىلەرنى سويۇپ، قازانلارنى ئېسىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ) قازانلارنى (شورپىنى) تۆككۈزۈۋېتىپ ماللارنى تەقسىم قىلىپ، ئون قوي بىر تۆگىگە تەڭ دېدى. بۇ مالدار ئېچىدىن بىر تۆگە قېچىپ كەتتى. كىشىلەر قانچە قىلىپمۇ ئۇنى تۇتالمىدى. بۇ چاغدا ئادەملەردە ئاتلار ئازراق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن بىرەيلەن تۆگىنى قارىغا ئالدى. ئاللاھ ئۇ كىشىنىڭ ئوقى بىلەن تۆگىنى توختاتتى (يقتتى) بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇشۇ ماللاردا ياۋايى ھايۋانلاردەك بىر خىل ياۋايىلىق بار. سىلەر ئۇلارنىڭ قايسىبىرىنى تىزگىنلىيەلمىسەڭلار، ئۇنى يۇقىرىقىدەك قىلىڭلا» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

مەن: بىز ئەتە ياۋ بىلەن ئۇچرىشىشىمىز مۇمكىن. بىزدە پىچاق يوق، بامبۇك بىلەن بوغۇزلىساق بولامدۇ؟، دېسەم. رەسۇلۇللاھ: «قان چىقىرىدىغانلا نەرسە بولسا، بىسمىللاھ دەپ بوغۇزلانسا يەڭلار. بىراق، چىش ۋە تىرناقلارنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ. مەن سىلەرگە ئېيتسام چىش بولسا بىر سۆڭەك، ئەمما تىرناق بولسا، ھەبەشىستانلىقلارنىڭ پىچىقى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ئىسلامنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىردە قۇربانلىق گۆشنى پەقەت ئۇچ كۈنلا يېيىشكە رۇخسەت قىلىنغانلىقى، كېيىن ۋاقىت چەكلىمىسىگە ئۇچرىمايدىغان بولغانلىقى توغرىسىدا

1287. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «قۇربانلىق گۆشنى ئۈچ كۈنلا يەڭلار»، ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر قۇربانلىق (گۆشنى يېمەسلىك) ئۈچۈن مىنادىن يانغان چاغلىرىدا زەيتۇن بىلەن بىر نەرسە يەيتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1288. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز قۇربانلىقنىڭ بىر قىسىم گۆشنى تۇزلاپ قويغانىدۇق. بىز ئۇنى مەدىنىگە كەلگەندە رەسۇلۇللاھقا ئەكېلىپ بەرسەك، رەسۇلۇللاھ: «قۇربانلىقنىڭ گۆشنى ئۈچ كۈندىن ئۇزۇن (ساقلاپ) يېمەڭلار». بۇ كەسكىن بۇيرۇق ئەمەس. لېكىن، بايلار يوقسۇللارغا بەرسۇن دېگەنلىكتۇر، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1289. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز مىنادا تۇرغاندا قۇربانلىقنىڭ گۆشنى ئۈچ كۈندىن ئارتۇق يېمەيتتۇق. كېيىن رەسۇلۇللاھ بىزگە رۇخسەت قىلىپ: «گۆشنى يېسەڭلارمۇ ساقلاپ قويساڭلارمۇ بولىدۇ» دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىز يېدۇق ۋە ساقلاپ قويدۇق.

1290. سەلەمە ئىبنى ئەكۋەئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى قۇربانلىق قىلسا قۇربانلىقتىن بىر نەرسە ئۆچ كۈندىن ئارتۇق ئۆنىڭ ئۆيىدە قالمىسۇن» دېدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئىككىنچى يىلى كىشىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ! بۇ يىلمۇ ئالدىنقى يىلدەك قىلامدۇق؟ دېيىشكەنىدى. رەسۇلۇللاھ: «يەڭلار، بىراۋلارغا بېرىڭلار ھەم ساقلاپ قويۇڭلار، ئالدىنقى يىلى ئاچارچىلىق بولغان، شۇڭا مەن يوقسۇللارغا ياردەم بېرىڭلار» دېگەن، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. بۇتلارغا قۇربانلىق (نەزىر) قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

1291. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: «ئىسلامدا (پەرەز ۋە ئەتىرە) دەيدىغان گەپ يوق». (پەرەز ۋە ئەتىرە ــ جاھىلىيەتتىكى مۇشرىكلار چارۋا ماللىرىنىڭ تۇنجى بالىسىنى بۇتقا ئاتاپ قۇربانلىق ـ نەزىر قىلىشاتتى). ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئوتتۇز بەشىنچى باب

ئىچىملىك ۋە يېمەكلىك

1. ھاراقنىڭ ھاراملىقى ۋە ھاراقنىڭ ئۇزۇم شەربىتى، خورما، خورما غورىسى، قۇرۇق ئۇزۇم ھەم شۇنداقلا باشقا مەست قىلىدىغان نەرسىلەردىن بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1292. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بەدىر كۈنى غەنىيمەتلەردىن بىر چىشى تۆگە نېسىۋە قىلىپ تەقسىم قىلىنغان بولۇپ، يەنە بىر چىشى تۆگىنى ماگا رەسۇلۇللاھ غەنىيمەتتىكى بەشتىن بېرى ئىچىدىن تەقسىم قىلىپ بەرگەنىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قىزى پاتىمە بىلەن توي قىلىشقا تەييارلىق قىلىۋاتقان ۋاقىتتا بەنى قەينۇقا قەبىلىسىلىك بىر زەرگەر ئادەم بىلەن مەن بىللە بېرىپ ئىزخىر ئەكېلىدىغان بولۇپ پۈتۈشۈپ قويدۇم. مەن ئىزخىرنى زەرگەرلەرگە سېتىپ (پۇلىنى) توي چېيىغا ئىشلەتمەكچىدىم. ئەينى چاغدا مەن بۇ ئىككى تۆگىگە توقۇم، يۈك ئارتقۇ، ئارغامچا دېگەندەك نەرسىلەرنى جەملەۋاتاتتىم. تۆگىلىرىم ئەنسارىيلاردىن بىرىنىڭ ئۆيىنىڭ يېنىغا چۆكتۈرۈپ قويۇلغانىدى. نەرسىلەرنى يىغىپ بولۇپ قايتىپ كەلسەم ئويلىمىغان يەردىن ئىككى تۆگىنىڭ لوكىسىنىڭ كېسۈپتىلگەنلىكىنى، دۇمبىسىنىڭ ئېچىلىپ قالغانلىقىنى، جىگىرىنىڭ سۈغۇرۇۋېلىنغانلىقىنى كۆردۈم. مەن تۆگىلىرىمنىڭ ئاشۇ ھالىتىنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز يىغلاپ تاشلىدىم. مەن: بۇنى كىم قىلدى؟ دېۋىدىم، ئەتراپىتىكىلەر: ھەمزە قىلدى. ئۇ مۇشۇ ئۆيدە ئەنسارىيلار بىلەن ئىچىشۋاتىدۇ، دېيىشتى. مەن رەسۇلۇللاھنى ئىزدەپ باردىم. زەيد ئىبنى ھارىسمۇ رەسۇلۇللاھنىڭ ھوزۇرىدا ئىكەن. رەسۇلۇللاھ چىرايىمدىن بىر ئىش بولغىنىنى پەملەپ سورىدى: «نېمە بولدۇڭ؟» مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! مەن

بۇگۈنكىدەك ئىشنى (ئۆمرۈمدە كۆرمىگەن، ھەمزە مېنىڭ ئىككى تۆگە مگە ھۆجۇم قىلىپ لوكىسىنى يېرىپ بېقىنلىرىنى ئېچۈۋېتىپتۇ. ئەنە بۇ بىرنەچچە كىشى بىلەن بىر ئۆيدە (ئىچىشۋاتىدۇ) دېدىم. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ تونىنى ئەكەلدۈرۈپ كىيىپ يولغا چىقتى. زەيىد ئىبنى ھارىسە ئىككىمىز ئارقىدىن ماگدۇق. رەسۇلۇللاھ ئۇلار بار ئۆيگە كىرىپ ئىجازەت سورىۋىدى. ئۇلار كىرىشكە ئىجازەت بەردى. ئۇلار ئىچىشۋاتقانىكەن. رەسۇلۇللاھ ھەمزىنىڭ ھېلىقى قىلمىشىنى ئەيىبلىدى. ھەمزە ئاللىقاچان مەست بولۇپ بولغان بولۇپ، كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەنىدى. ئۇ رەسۇلۇللاھقا قاراپ ئايىغىدىن بېشىغىچە بىر قۇر سەپسالغاندىن كېيىن: ھەرقايسىسىڭ ئاتامنىڭ مالايلىرى، دېدى. ھەمزىنىڭ مەست بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلگەن رەسۇلۇللاھ ئارقىسىچە مېڭىپ يېنىپ چىقتى، بىزمۇ رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە قايتىپ چىقتۇق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1293. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىلگىرى ئەبۇ تەلھەنىڭ ئۆيىدە ساقىيلىق قىلاتتىم. شۇ كۈنلەردىكى ئۇلارنىڭ ئىچىدىغىنى فەزىيخ (دېيىلىدىغان خورمىدىن ياسىلىدىغان ھاراق) ئىدى. رەسۇلۇللاھ بىر جارچىنى بۇيرۇپ «دىققەت: ھاراق ھارام قىلىندى» دەپ جاكارلاتقانىدى. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ تەلھە ماڭا: چىقىپ ئۇ ھاراقنى تۆكۈۋەت، دېدى. مەن چىقىپ ھاراقنى تۆكۈۋەتتىم. ھاراق مەدىنە كوچىلىرىدا ئېقىپ كەتتى. بەزىلەر: (ھاراق ئىچىپ) ھاراق قورسىقىدا تۇرغان ھالدا (جەڭدە) ئۆلتۈرۈلگەنلەرمۇ بار ئىدى، دېيىشكەنىدە، ئاللاھ: ﴿**ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرنىڭ ئىلگىرىكى يەپ - ئىچكەنلىرىدىن ھېساب ئېلىنمايدۇ**﴾ (5-سۈرە 93- ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. خورما بىلەن ئۈزۈمدە ئارىلاشتۇرۇپ شەربەت ياساشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

1294. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرۇق ئۈزۈمدە، قۇرۇق خورمىدا، خورما غورىسىدا ۋە ھۆل خورمىدا شەربەت ياساشنى چەكلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1295. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرۇق خورما بىلەن خام خورما، قۇرۇق خورما بىلەن قۇرۇق ئۈزۈملەرنى بىرلەشتۈرۈپ (ئىچىملىك) ئىشلەشتىن توسۇپ: «ھەربىرى ئايرىم تەييارلانسۇن» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ھاراق قاچىلانغان ياغاچ سۇغا، قاپاق، كوزا، تەڭنە قاتارلىقلاردا شەربەت ياساشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1296. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «سىلەر (ئىلگىرى ھاراق قاچىلانغان) قاپاق ۋە ياغاچ سۇغىلارنى شەربەت ياساشقا ئىشلەتمەڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1297. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئىلگىرى ھاراق ئېلىنغان قاپاق ۋە ياغاچ سۇغىنى ئىشلىتىشتىن توسقانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1298. ئىبراھىم مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەسۋەدكە: سەن قاناق قاچىلاردا شەربەت ياساشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشەدىن سورىغانمىدىڭ؟ دېسەم، ئۇ ھەئە، سورىغان. مەن: ئى مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى! رەسۇلۇللاھ نېمىلەردە مېۋە شەربىتى تەييارلاشنى چەكلىگەن؟ دەپ سورىسام. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: رەسۇلۇللاھ بۇ ھەقتە بىز ئۆيدىكىلەرنى قاپاق ۋە ياغاچ سۇغىدا شەربەت ياساشتىن توسقان دېدى، دېۋىدى، مەن: ئائىشە كوزا بىلەن ئىدىشنى تىلغا ئالمىدىمۇ؟ دېسەم، ئۇ مەن ساڭا ئاڭلىغىنىمنى دەپ بىرەلەيمەن. ئاڭلىمىغانىنى (دېيەلمەيمەن) دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1299. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «... مەن سىلەرنى (ھاراق قاچىلانغان) قاپاق، كوزا، تەڭنە ۋە ياغاچ سۇغىلارنى ئىشلىتىشتىن توسىمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1300. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى (ھاراق قاچىلانغان) قاپاق، كوزا، تەكنە ۋە ياغاچ سۇغىلارنى ئىشلىتىشتىن توسقان ۋاقىتلاردا بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ھەممىلا ئادەمنىڭ سۇ ئالىدىغان قاچىلىرى بولمايدۇ، دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سىر بېرىلگەن كوزىدىن باشقا ئىدىش ۋە سۇ ئالىدىغان كوزا قاتارلىقلارنى ئىشلىتىشكە يول قويغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. ھەرقانداق مەست قىلىدىغان نەرسىنىڭ ھاراق ئىكەنلىكى، ھەرقانداق ھاراقنىڭ ھارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1301. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەست قىلغانلىقى ئىچىملىك ھارامدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1302. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ مۇسا ۋە مۇئازنى يەمەنگە يولغا سېلىپ مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئىككىڭلار قۇلايلىق يارىتىپ بېرىڭلار، (ئىشلارنى) قېيىنلاشتۇرىۋەتمەڭلار. خۇش خەۋەر بېرىڭلار، (كىشىلەرنى) دىندىن قاچۇرۇپ قويماڭلار. ئۆزئارا بىر ـ بېرىڭلارغا بويسۇنۇشۇڭلار» ئەبۇ مۇسا: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى؛ بىزنىڭ يۇرتتا ئارپىدىن ياسىلىدىغان «مىزر» دېيىلىدىغان، ھەسەلدىن ياسىلىدىغان «بىتئى» دېيىلىدىغان ئىچىملىكلەر بار (ئۇنىڭ ھۆكۈمى قانداق؟) دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «ھەرقانداق مەست قىلىدىغان نەرسە ھارام» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. ھاراق ئىچكەن ئادەمنىڭ تەۋبە قىلمىسا، جەننەت شارابى بېرىلمەي، جازالىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1303. ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «كىمكى دۇنيادا ھاراق ئىچسە، تەۋبە قىلمىغان بولسا، ئاخىرەتتە جەننەت شارابىدىن مەھرۇم قىلىنىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. كۆچىيىپ مەست قىلغۇدەك ھالغا يەتمىگەن مېۋە شەربىتىنى ئىچىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1304. سەھەل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ رەسۇلۇللاھنى ئۆزىنىڭ تويىغا تەكلىپ قىلغان. سەھلىنىڭ ئايالى تويى بولغان كۈنى مېھمانلارنى كۈتكەن. سەھەل مۇنداق دەيدۇ: ئۇنىڭ رەسۇلۇللاھقا نېمە قۇيۇپ بەرگىنىنى بىلىدىغانسىلەر؟ ئۇ ئاخشىمى خورما چىلاپ قويغان بولۇپ، رەسۇلۇللاھ تاماق يىگەندە، ئۇ رەسۇلۇللاھقا شۇ خورمىنىڭ سۈيىنى قۇيۇپ بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1305. سەھەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ ئۈسەيد تويى قىلغاندا تويىغا رەسۇلۇللاھنى ۋە ساھابىلىرىنى تەكلىپ قىلغان. ئايالى ئۇممۇ ئۈسەيد تاماق ئېتىپ، تاماقنى مېھمانلارنىڭ ئالدىغا ئۆزى قويغان. ئۇ ئاخشىمى بىر تاش كومزەككە خورما چىلاپ قويغان بولۇپ، رەسۇلۇللاھ تاماقنى يەپ بولغاندا ئاشۇ خورمىنى قوچۇپ ئېلەشتۇرۇۋېتىپ قۇيۇپ رەسۇلۇللاھقا تۇتقان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1306. سەھەل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى رەسۇلۇللاھقا بىر ئەرەب ئايالىنىڭ تەرىپىنى قىلدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئۈسەيد ئىبنى سائىدىنى ئۇ ئايالنى ئادەم ئەۋەتىپ (چاقىرىپ كېلىشكە) بۇيرۇدى. ئۈسەيد ئادەم ئەۋەتتى، ئۇ ئايال كەلدى ۋە بەنى سائىدنىڭ قورۇقىغا چۈشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ تۇرغان جايغا كېلىپ، ئۇنىڭ قېشىغا كىردى. ئۇ يەردە بىر ئايال بېشىنى تۆۋەن قىلغان ھالدا تۇراتتى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا گەپ قىلغاندا ئۇ: مەن سەندىن ئاللاھ نامى بىلەن پاناھ تىلەيمەن، دېۋىدى. رەسۇلۇللاھ: «مەندىن نەپرەتلىنىۋاتامسەن؟» دېدى. كىشىلەر ئۇ ئايالغا: سەن ئۇ كىشىنىڭ كىملىكىنى بىلەمسەن؟ دېگەندە ئۇ ئايال: ياق، دېدى. ئۇلار ئۇ بولسا ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، ئۇ ساڭا تويى تەلىپى قويغىلى كەپتۇ، دېيىشكەنلىرىدە، ئۇ: مەن شۇر پىشانە ئىكەنمەن، (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تونۇماپتىمەن) دېدى. شۇ كۈنى رەسۇلۇللاھ ساھابىلىرى

بىلەن كېلىپ، بەنى سائىدەنىڭ بارگاھىدا ئولتۇردى ۋە: «سەھل! بىزگە ئىچىملىك بەرگىن» دېدى. (سەھل ئېيتىدۇ) مەن ئۇلارغا مۇشۇ چىنىنى ئېلىپ چىقىپ ئىچىملىك بەردىم. (ھەدىس سۆزلەپ بەرگۈچى مۇنداق دەيدۇ:) سەھل ھېلىقى چىنىنى ئاچىقتى، بىز شۇ چىنىدە ئىچىملىك ئىچتۇق. كېيىن ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىز سەھلدىن ئۇ چىنىنى بېرىشنى تەلەپ قىلمۇدى. سەھل ئۇنى ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىزگە بېرىۋەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

7. سۈت ئىچىشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

1307. ئەبۇ ئىسھاقتىن بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: مەن بەرائىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (ھىجرەت قىلىپ) مەدىنىگە ماڭغانىدا سۇراقە ئىبنى مالىك رەسۇلۇللاھنىڭ ئىزىغا چۈشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا بەد دۇئا قىلمۇدى. ئۇنىڭ ئېتى يەرگە يېتىپ قالدى. سۇراقە: ئى رەسۇلۇللاھ! مەن ئۆچۈن دۇئا قىلغىن، مەن ساڭا زىيانكەشلىك قىلمايمەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ سۇراقىگە دۇئا قىلىپ قويدى. ئەبۇ بەكرى مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ يولدا سۈسىز قالدى، ئۇ شۇ ئەسنادا بىر پادىچىنىڭ يېنىدىن ئۆتتى. ئەبۇ بەكرى: مەن بىر قاچىنى ئېلىپ ئۇنىڭغا لىق سۈت سىغىپ رەسۇلۇللاھقا ئېلىپ كەلدىم. رەسۇلۇللاھ ئۇنى ئىچىۋەتتى، مەن (ئىنتايىن) مەمنۇن بولدۇم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1308. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بەيتۇلمۇقەددەسكە كېچىسى ئېلىپ بېرىلغانىدا (يەنى مىئراج كېچىسىلى) پەرىشتە رەسۇلۇللاھقا ئىككى قەدەھ (بىر قەدەھ مەي، بىر قەدەھ سۈت) ئېلىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ ئىككى قەدەھكە قاراپ سۈتنى قولىغا ئالدى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام: سېنى توغرا يولغا سالغان ئاللاھقا شۈكرى. ئەگەر مەينى ئالغان بولساڭ، ئۈممىتىڭ ئازغان بولاتتى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

8. شەربەت ئىچىش ۋە قاچا – قۇچىلارنىڭ ئاغزىنى يېپىش توغرىسىدا

1309. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن بىرى بولغان ئەبۇ ھۇمەيىد رەسۇلۇللاھقا ‹نەقىئ› دېگەن جايدىن بىر قاچا سۈت ئەكېلىپ بېرىۋىدى، رەسۇلۇللاھ: «سەن قاچا ئۇستىگە بىر تال تاياقنى توغرا قويۇپ بولسىمۇ يېپىپ قويساڭچۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. قاچىنىڭ ئاغزىنى يېپىش، خالتىلارنىڭ ئاغزىنى چېڭىش، ئىشىكلەرنى تاقاشقا بۇيرۇش ۋە يۇقىرىقىلارنى قىلغاندا «بىسمىللاھ» دېيىش، ئۇخلاش ئالدىدا چىراغنى ۋە ئوتنى ئۆچۈرۈش، كەچ كىرگەندە بالىلار ۋە چارۋىلارنى يېغىۋېلىش لازىملىقى توغرىسىدا

1310. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قاراڭغۇ چۈشسە ياكى كەچ قالساڭلار بالىلارنى يىغىۋېلىڭلار. ئەنە شۇ چاغدا شەيتان تارىلىدۇ، بىر ئاز ۋاقىتتىن كېيىن (يەنى زاۋالدىن كېيىن) قويۇۋېتىڭلار. ئىشىكلەرنى بىسمىللاھ دەپ تاقاڭلار، شەيتان تاقالغان ئىشكنى ئاچالمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1311. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇخلىغان چاغلىرىڭلاردا ئۆيۈڭلاردا ئوت قالدۇرماڭلار (ئۆچۈرۈۋېتىڭلار)» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1312. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەدىنىدە بىر ئائىلە ئادەملىرى بىلەن قوشۇلۇپ كېچىدە كۆيۈپ كەتتى، بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا بۇ ئىشنى رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىدا سۆزلەپ بەرگەندە، رەسۇلۇللاھ: «ئوت دېگەن سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلار، ئۇخلىغان چېغىڭلاردا ئۇنى ئۆچۈرۈۋېتىڭلار» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. يېمەك ـ ئىچمەك ئەدەبلىرى ۋە ھۆكۈملىرى توغرىسىدا

1313. ئۆمەر ئىبنى ئەبۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تەربىيىسىدىكى يېتىم بالا ئىدىم. (تاماق يېگەندە) قولۇم قاچىنىڭ ھەممىلا يېرىدە يۈرەتتى. ماڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئوغۇل! بىسمىللاھ دەپ، ئوڭ قولۇڭ بىلەن ئالدىڭدىن يېگىن» دېدى. شۇنىڭدىن بېرى، ئاشۇ مېنىڭ تاماق يېيىش ئادىتىم بولۇپ قالدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1314. ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قاچىلارنى مەخسۇس پۇچۇق قىلىپ بىر نەرسە ئىچىشتىن، يەنى قاچىنىڭ ئېغىزىنى سۇندۇرۇپ شۇ جايدىن بىر نەرسە ئىچىشتىن توسقان (بۇ ھەرگىزمۇ پۇچۇق قاچىنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، دېگەنلىك ئەمەس. ت)

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

11. زەمزەمنى ئۆرە تۇرۇپ ئىچىش توغرىسىدا

1315. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھقا زەمزەم قۇيۇپ بېرىۋىدىم، ئۇ زات ئۆرە تۇرۇپلا ئىچىۋەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

12. بىر نەرسە ئىچىۋاتقان قاچىغا تىنىپ قويۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى، باشنى قاچىدىن تارتىپ ئۆچ قېتىم تىنىشنىڭ ياخشى ئىش ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1316. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «ھېچقايسىڭلار ئىچىملىك ئىچىۋاتقاندا قاچىنىڭ ئىچىگە تىنىپ قويمىسۇن» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1317. سۇمامە ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قاچىدا سۇ ئىچكەندە ئىككى ــ ئۈچ قېتىم (قاچا سىرتىغا) تىنىپ ئىچەتتى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، رەسۇلۇللاھ (مۇشۇنداق) ئۈچ قېتىم تىنىپ ئىچەتتىكەن.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13. سۇ ۋە سۇت قاتارلىقلارنى ئىچكەندە قاچىنى دەسلەپ قىلىپ ئىچكۈچىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن باشلاپ ئايلاندۇرۇشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى ھەققىدە

1318. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ مۇشۇ ئۆيگە كېلىپ ئىچىدىغان بىر نەرسە بېرىشنى تەلەپ قىلدى. بىز بىر قويىمىزنى سېغىپ ئاندىن مەن سۈتكە مۇشۇ قۇدۇقنىڭ سۈيىدىن بىر ئاز ئارىلاشتۇرغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھقا بەردىم. رەسۇلۇللاھنىڭ سول تەرىپىدە ئەبۇ بەكرى، ئۇدۇلىدا ئۆمەر، ئوڭ تەرىپىدە بىر قىرلىق ئەرەب بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ سۈتنى ئىچىپ بولغىنىدا ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: مانا ئەبۇ بەكرى (ئىچسۇن) دېدى. رەسۇلۇللاھ ھېلىقى سۈتنى قىرلىق ئەرەبكە بېرىپ، ئاندىن: «ئاۋۋال ئوڭدىكىلەر، ئاۋۋال ئوڭدىكىلەر (ئىچسۇن)، دىققەت قىلىڭلار! ئوڭنى ئاساس قىلىڭلار»، دېدى. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: مانا بۇ سۈتنەت، مانا بۇ سۈتنەت دەپ ئۈچ قېتىم دېگەن.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1319. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھقا بىر قاچا ئىچىملىك سۇنۇپ بېرىۋىدى، رەسۇلۇللاھ ئىچتى، ئۇ زاتنىڭ ئوڭ تەرىپىدە بىر بالا بولۇپ، ئۇ شۇ يەردىكىلەرنىڭ ئەڭ كىچىكى ئىدى. سول تەرىپىدە پېشۋالار بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئوغۇل! مېنىڭ بۇ قاچىنى چوڭلارغا بېرىشىمگە قوشۇلامسەن؟ دېدى. ئۇ: ئى رەسۇلۇللاھ! مەن سىلىدىن ئاشقان نېسىۋەمنى ھېچكىمگە بەرمەيمەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ قاچىنى شۇ بالىغا بەردى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. تاماق يېگەندىن كېيىن بارماق ۋە قاچىلارنى يالۋېتىش، چۈشۈپ كەتكەن تاماقنى تازىلۋېتىپ يېيىشنىڭ مۇستەھەبلىكى، يالۋېتىشتىن ئاۋۋال قولنى سۈرتۈشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

1320. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «قايسىبىرىڭلار تاماق يېسە يالۋەتمەي ياكى (بالا – چاقىلىرىغا) يالىتۇەتمەي تۆرۈپ قولىنى سۈرتمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

15. ساھىبخان تەكلىپ قىلغانلاردىن باشقىلار مېھماننىڭ ئارقىسىغا كىرىۋالسا، مېھماننىڭ قانداق قىلىشى كېرەكلىكى، ساھىبخانىنىڭ ئەگىشىۋالغۇچىغا رۇخسەت قىلىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1321. ئەبۇ مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن ئەبۇ شۇئەيب دېيىلىدىغان بىر ئادەم ئۆزىنىڭ قاسساپ خىزمەتكارىغا: سەن ماڭا بەش كىشىگە يەتكۈدەك تاماق قىلىپ بەرگىن، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بەش ئادەم قىلىپ تەكلىپ قىلاي دەيمەن. قارىسام رەسۇلۇللاھنىڭ يۈزىدىن ئاچلىق چىقىپ تۇرۇپتۇ، دېدى ۋە رەسۇسۇللاھ بىلەن ئۈلارنى تەكلىپ قىلدى. ئۈلار بىلەن يەنە بىر ئادەم ئەگىشىپ بىللە كەلدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ: «بۇ ئادەم بىزنىڭ ئارقىمىزدىن كەلدى. ئەگەر رۇخسەت قىلىشنى خالىساڭ، رۇخسەت قىلساڭ، ئەگەر قايتىپ كەتسۇن دېسەڭ، قايتىپ كەتسە» دېۋىدى، ئەبۇ شۇئەيب: ياق مەن ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلدىم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

16. ئۆي ئېگىسى رازى بولىدۇ، دەپ قارىغان ھەم ئېنىق بىلىدىغان ئادەمنىڭ ساھىبخانىنىڭ ئۆيىگە باشقىلارنى باشلاپ كەلسە بولىدىغانلىقى، تاماق ئۈستىگە يىغىلىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1322. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: خەندەك (ئاكۆپ) كولىنىۋاتقان چاغلاردا مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قاتتىق ئاچ قالغانلىقىنى كۆردۈم ــ دە، دەرھال ئۆيگە قايتىپ ئايالىمغا: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قاتتىق ئاچ قالغانلىقىنى كۆردۈم، سېنىڭدە يېگۈدەك نەرسە بارمۇ؟ دېسەم، ئۇ بىر سا ئارپا قاچىلانغان بىر تولۇمنى ئاچقىتى. بىزنىڭ يەنە بىر كىچىك پاقلىنىمىز بولىدىغان، مەن ئۇنى بوغۇزلىدىم. ئايالىم ئارپىنى يارغۇنچاقتا ياردى. ئۇ مەن بىلەن تەڭ دېگۈدەك ئىشىنى تۈگەتتى. مەن پاقلانىنى پارچىلاپ، قازانغا سېلىپ ئاندىن رەسۇلۇللاھ بار تەرەپكە يۈزلەندىم. ئايالىم: سەن (كۆپ ئادەم ئەكېلىپ) رەسۇلۇللاھ ۋە ساھابىلەرنىڭ ئالدىدا مېنى شەرمەندە قىلمىغىن، دېدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا يوشۇرۇنچە: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىز بىر پاقلانىنى سويۇپ ئۆيدىكى بىر سا ئارپىنى يارغانىدۇق، سىلى ۋە بىر نەچچە ئادەم بىرىپ كېلىشسىلە، دېيىشمىگە، رەسۇلۇللاھ يۇقىرى ئاۋازدا: «ئاكۆپ كولاۋاتقان كۆپچىلىك! جابىر زىياپەت تەييارلاپتۇ، بىرىپ كېلەيلى» دېدى. رەسۇسۇللاھ يەنە: مەن بارمىغۇچە، قازاننى چۈشۈرمەڭلار، نانىنى ھەم ياقماي تۇرۇڭلار، دېدى. مەن مېڭىۋەردىم. رەسۇلۇللاھ كىشىلەرنىڭ ئالدىدا كېلىۋاتاتتى. ئايالىمنىڭ قېشىغا كەلگىنىمدە، ئۇ: ھەي سىزنى... ھەي سىزنى... دېدى. مەن ئۇنىڭغا: مەن سېنىڭ دېگىنىڭ بويىچە قىلدىم، دېدىم. ئايالىم خېمىرنى ئېلىپ چىقتى. رەسۇلۇللاھ خېمىرغا «سۈپ» لەپ بەرىكەت تىلىدى، ئاندىن قازانغا ھەم شۇنداق قىلدى. ئاندىن: «نان ياققۇچىنى چاقىرغىن، مەن بىلەن نان ياقسۇن»، دېدى. (ئايالىمغا) «قازىنىڭلاردىن ئۈسۈڭۈبرىڭلار، چۈشۈرمەڭلار» دېدى. بۇ چاغدا ئادەملەر

مىڭ كىشى ئىدى. ئاللاھ نامىدىن قەسەمكى، ئۇلار يەپ تويۇپ ياندى. بىزنىڭ قازان بۇرۇنقىدەكلا قاينىاپ تۇراتتى. خېمىرلىرىمىز ئەسلىدىكىدەكلا نان قىلىپ يېقىلىۋاتاتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1323. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ تەلھە ئۈممۇ سۇلەيمگە: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئاۋازىنىڭ بوش چىقىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. ئاچ قالغانمىكىن دەيمەن، بىرەر نەرسەڭ بارمۇ؟ دېۋىدى. ئۈممۇ سۇلەيم بار، دەپ بىر نەچچە ئارپا نېنىنى ئاچىقتى، ئاندىن بىر روملىنى ئېلىپ چىقىپ ئۇ نانىنى ياغلىقىنىڭ بىر ئۈچىغا ئوراپ قولتۇقۇمغا قىستۇرۇپ، رومالنىڭ يەنە بىر ئۈچىنى بېشىمغا ئوراپ قويىدى. ئاندىن مېنى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا ئەۋەتتى. مەن بارغاندا رەسۇلۇللاھ بىر توپ ئادەملەر بىلەن مەسچىتتە ئىكەن. مەن بېرىپ تۇرۇۋىدىم، رەسۇلۇللاھ ماڭا: «سېنى ئەبۇ تەلھە ئەۋەتتىمۇ؟» دېدى. مەن ھەئە!، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «تاماق بارمۇ؟» دېدى. مەن ھەئە، دېدىم. رەسۇلۇللاھ يېنىدىكىلەرگە: «قوپۇڭلار» دېدى ۋە يولغا چىقتى. مەن ئۇلارنىڭ ئالدىدىراق مېڭىپ، ئەبۇ تەلھەنىڭ قېشىغا كېلىپ بۇ خەۋەرنى يەتكۈزدۇم. ئەبۇ تەلھە: ئى ئۈممۇ سۇلەيم، رەسۇلۇللاھ ساھابىلەر بىلەن كېلىۋېتىپتۇ. بىزدە ئۇلارغا بەرگۈدەك ھېچ نەرسە يوق دېۋىدى، ئۈممۇ سۇلەيم ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلى ئۆزى بىلىدۇ، دېدى. ئەبۇ تەلھە چىقىپ رەسۇلۇللاھ بىلەن ئۇچراشتى. رەسۇلۇللاھ كەلدى. ئەبۇ تەلھە رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە ئىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئۈممۇ سۇلەيم! بار نەرسىلىرىڭنى ئەكېلىڭ» دېدى. ئۈممۇ سۇلەيم ھېلىقى نانىنى كەلتۈردى. رەسۇلۇللاھنىڭ ئەمرى بىلەن ئۇ نانلار سۇندۇرۇلدى. ئۈممۇ سۇلەيم ياغ قاچىسىنى قىرىپ ئۇ نانلارغا قوشۇمچە قىلدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ ئۇ تاماقتا مەلۇم دۇئالارنى ئوقۇغاندىن كېيىن: «مېھمانلاردىن ئوننى كىرگۈزۈڭ» دېدى: ئەبۇ تەلھە ئوننى كىرگۈزۈۋەتتى. ئۇلار يەپ، تويۇپ چىقىپ كېتىشتى. ئاندىن يەنە: «ئوننى كىرگۈزۈۋەت» دېدى. ئەبۇ تەلھە يەنە ئون مېھمانىنى ئۆيگە كىرگۈزدى. ئۇلار مۇ يەپ تويۇپ چىقىپ كېتىشتى. يەنە؛ «ئوننى كىرگۈزۈۋەت» دېدى. ئەبۇ تەلھە يەنە ئوننى كىرگۈزۈۋەتتى، ئۇلار ھەم يەپ تويۇپ چىقىپ كېتىشتى. ئاندىن يەنە: «ئوننى كىرگۈزۈۋەت» دېدى.

شۇنداق قىلىپ كىشىلەرنىڭ ھەممىسى يەپ توپۇشتى. شۇ كۈنىدىكى ئادەم يەتمىش ياكى سەكسەن ئىدى.

17. شورپا ئىچىشنىڭ دۇرۇسلۇقى، پىلەكلىك مېۋە – چېۋە يېيىشنىڭ ياخشىلىقى، ساھىبخانىغا ئېغىر كەلمىگەن ئەھۋالدا مېھمانلارنىڭ قانداق تاماق يېيىشنى تاللىسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1324. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر تىككۈچى رەسۇلۇللاھنى تاماق قىلىپ چاقىرىۋالغانىدى. مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن ئۇ تاماققا بىللە باردىم. ئۇ رەسۇلۇللاھقا نان، كاۋا سېپىلىنغان، سۇرلەنگەن گۆش شورپىسى ئەكەلدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ قاچىسىنىڭ ئەتراپلىرىدىن كاۋا ئىزدەۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: مەن شۇ كۈندىن باشلاپ كاۋىنى ياخشى كۆرىدىغان بولدۇم.

18. تەرخەمەك بىلەن خورما يېيىش توغرىسىدا

1325. ئابدۇللا ئىبنى جەئفەر ئىبنى ئەبۇ تالىپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ خورما بىلەن تەرخەمەك يېگىنىنى كۆرگەنىدىم.

19. ھەمراھلارنىڭ ماقۇللۇقسىز ھالدا خورما ۋە شۇ تۈرىدىكىلەرنى يېگۈچىنىڭ بىر قېتىمدا ئىككىنى ئاغزىغا سېلىپ يېيىشنىڭ چەكلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1326. جەبەلە رەھمەتۇللاھ ئەلەيھى ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز بىر قىسىم ئىراقلىق ئاھاللىەر بىلەن مەدىنىدە ئىدۇق. بىزلەردە قەھەتچىلىك بولغان بولۇپ، ئىبنى زۇبەير بىزگە خورما بېرەتتى. ئىبنى ئۆمەر بىزنىڭ قېشىمىزدىن ئۆتكۈدەك بولسا، مۇنداق دەيتتى:

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئىككى خورمىنى بىراقلا ئاغزىغا سېلىپ يېيىشتىن چەكلىگەن. ئەمما، ھەمداستىخان كىشىنىڭ ماقۇللۇقى بولسا بولىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

20. مەدىنە خورمىسىنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

1327. سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگىنىنى ئاڭلىغان: «كىمكى ئەتىگىنى يەتتە تال (ئەجۋە) دېيىلىدىغان خورما بىلەن ناشتا قىلسا، شۇ كۈنى ئۇ ئادەمگە نە زەھەر، نە سېھىر زىيان سالالمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

21. يەر قالپىقى (موگو) نىڭ ئەۋزەللىكى ۋە ئۇنىڭ بىلەن كۆز داۋالاش توغرىسىدا

1328. سەئىد ئىبنى زەيىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «يەر قالپىقى مەننە (ئاللاھ ئاسمانىدىن چۈشۈرگەن تاماق) ۋە سەلۋا قاتارىدا بولۇپ، ئۇنىڭ سۇيى كۆز (كېسىلىگە) داۋادۇر»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

22. قارا رەڭلىك پىشقان مېۋىنى يېيىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

1329. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە پىشقان ئىراك دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى ئۈزۈپ يېدۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە: «قارا رەڭدىكىلىرىنى ئۈزۈپ يەڭلار، قارا رەڭدىكىلىرى ئەڭ تاتلىق» دېدى. كۆپچىلىك

[1] رەسۇلۇللاھ: كۆز ئاغرىقىغا سۇ سەپكەن. (ئىبنى ماجە تويلىغان، سەھىھ)

رەسۇلۇللاھتىن: سىلەر ئىلگىرى پادا باققانمۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى پادا باققان» دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. مېھمانىنى ھۆرمەت قىلىش، تاماقنى ئاۋۋال مېھمانغا بېرىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

1330. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەندە. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالىلىرىدىن: بىرىنىڭ يېنىغا ئادەم ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئۇنىڭغا: بىزنىڭ بۇ يەردە پەقەت ئىچكۈدەك سۈلا بار، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «بۇگۈن كىم بۇ كىشىنى كىم مېھمان قىلىدۇ» دېگەندە، بىرئەنسارىي: مەن، دەپ مېھمانىنى ئۆيگە ئېلىپ كەتتى. ئۆيگە كېلىپ ئايالىغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مېھمىنىنى قارشى ئېلىڭ، دېدى. ئايالى: ئۆيدە پەقەت بالىلار يېگۈدەكلا بىر نەرسە بار، دېدى. ئەنسارىي: تاماقنى تەييار قىلىڭ، چىراغنى يېقىڭ، بالىلار كەچلىك تاماق دەۋاسىنى قىلسا ئۇلارنى ئۇخلىتىپ قويۇڭ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئايالى تاماقنى تەييار قىلىدى. چىراغنى ياقتى، بالىلارنىمۇ ئۇخلىتىپ قويدى، ئاندىن ئۆلار مېھمان بىلەن بىللە تاماق يېيىشكە تەييار بولدى. بۇ ۋاقىتتا ئايالى ئورنىدىن تۇرۇپ، چىراغنى كۈچەيتمەكچى بولغانىدەك قىلىپ، چىراغنى ئۆچۈرۈۋەتتى. ئەر- ئايال ئىككىسى تاماقنى يېگەن قىياپەتكە كىرىۋېلىپ مېھمان بىلەن بىللە ئولتۇردى. ئەمەلىيەتتە، ئۇلار ئاچ قورساق تاڭنى ئاتتۇردى. ئۇ ئەتىگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ئەر- ئايال ئىككىلارنىڭ قىلغان ئىشىنى ماختىدى ھەمدە مۇنۇ ئايەتنى چۈشۈردى: ﴿ئۆلار ئۆزلىرى موھتاج تۇرۇپمۇ باشقىلارنى ئۆزىدىن ئۈستۈن كۆرىدۇ. كىمكى ئۆز ۋۇجۇدىدىكى بېخىللىقتىن ساقلىنىدىكەن ئۇلارنىجاتلىققا ئېرىشكۈچىلەردۇر دېدى﴾».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. مۇشرىكلاردىن سوۋغا قوبۇل قىلىش توغرىسىدا

1331. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆز ۋاقتىدا بىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە بىر يۇرۇ ئوتتۇز نادەم ئىدۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىچىڭلاردا كىم ئاشلىق سېتىۋالدى؟» دەپ سورىدى، گەپنى دەپ بولۇشىغا بىر كىشى بىر سا ئاشلىقنى كۆتۈرۈپ ئورنىدىن تۇردى. شۇنىڭ بىلەن بىر كىشى خېمىر يۇغۇردى. ئاندىن چاچلىرى چۈۋۈق بىر مۇشرىك ئادەم بىر توپ قوينى ھەيدەپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «بۇ قويلىرىڭ ساتىدىغان قويمۇ؟ ياكى باشقىلارغا سوۋغا قىلىدىغان قويمۇ؟» دېدى. ئۇ: ساتىدىغان قوي، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن بىر قوي سېتىۋېلىپ، قوينى سويدۇرۇپ، ئىچكى ئەزالىرىنى ئېلىپ كاۋاپ قىلىشقا بۇيرۇدى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىر يۇز ئوتتۇز ئادەم ئاشۇ ئىچكى ئەزا بىلەن ئوزۇقلاندى. نەق مەيداندىكىلەرنىڭ قولىغا بەردۇق. يوقلارغا ئىككى چوڭ يايپاڭ قاچىغا ئېلىپ قويدۇق. كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى تويغۇدەك يېدى. ئېشىپ قالغان ئىككى قاچا يېمەكلىكنى تەييار قۇرۇق تاماق سۇيىتىدە تۆگىلەرگە ئارتىۋالدۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1332. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سۇيىدا ئولتۇرىدىغان كىشىلەر يوقسۇل ئادەملەر ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمنىڭ ئۆيىدە ئىككى كىشىلىك يېمەكلىك بولسا، ئۈچىنچى بىر ئادەمنى ئېلىپ كەتسۇن، تۆت كىشىلىك يېمەكلىك بولسا، بەشىنچى ياكى ئالتىنچى بىر ئادەمنى ئېلىپ كەتسۇن»، دېدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۈچ ئادەمنى ئېلىپ كەتتى. پەيغەمبىرىمىز ئون ئادەمنى ئېلىپ كەتتى. ئابدۇراھمان مۇنداق دەيدۇ: ئۆيدە مەن، دادام، ئانام ۋە مېنىڭ ئايالىم بىز بىلەن ئەبۇ بەكرىنىڭ ئۆيى ئاربىسىدىكى بىر خىزمەتكار بار ئىدى. ئەبۇ بەكرى پەيغەمبىرىمىزنىڭ قېشىدا كەچلىك تاماق يەپ، ئاندىن شۇ يەردە خۇپتەن ئوقۇلغۇچە تۇردى. خۇپتەندىن كېيىن قايتىپ، پەيغەمبىرىمىز كەچلىك تاماق يەپ بولغۇچە تۇرۇپ، كېچىنىڭ ئاللاھ خالىغان قىسمى ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن كەلدى. ئەبۇ بەكرىگە ئۇنىڭ

ئايالى: مېھمانلىرىڭىزنى تاشلاپ، نەدە يۈردىڭىز؟ دەپ سوردى. ئەبۇ بەكرى: ئۇلارغا تېخى كەچلىك تاماق بەرمىدىگەمۇ؟ دېۋىدى، ئايالى: ئۇلار تاماق كەلتۈرۈلسە، ئەبۇ بەكرى كەلمىگۈچە تاماق يېمەيمىز، دەپ ئۇنىمىدى، دېدى. ئابدۇراھمان يەنە مۇنداق دەيدۇ: مەن چىقىپ مۆكۈۋالدىم، ئەبۇ بەكرى ماڭا: ھوي لەقۋا، قۇلىقىڭنى كېسىۋېتىمەن، دەپ تىلاپ كەتتى ۋە مېھمانلارغا: يەڭلار، تامىقىڭلار سىڭمەس، ئىلاھىم! مېھمانلارنى (تەنقىدلەش مەنىسىدە ــــ ت) ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇ تاماقنى ھەرگىز يېمەيمەن، دېدى. ئابدۇراھمان مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى! بىز بىر لوقما تاماق ئالساق، تاماقنىڭ ئاستىدىن نەچچە ھەسسە بولۇپ، ئۆرلەپ چىقاتتى ئۇلار تويۇشتى. تاماق ئىلگىرىكىدىنمۇ كۆپىيىپ قالغانىدى. ئەبۇ بەكرى تاماققا قارىدى. تاماق ئىلگىرىكىدەكلا ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك تۇراتتى. ئەبۇ بەكرى ئايالىغا: ئى بەنى فىراسنىڭ قىزى! بۇ نېمە ئىش؟ دېدى. ئايالى نېمىدېگەن خۇشاللىنارلىق ئىش، تاماق ھازىر ئىلگىرىكىدىن ئۈچ ھەسسە كۆپىيىپ كېتىپتۇ، دېدى. ئۇ تاماقتىن ئەبۇ بەكرى يېدى ۋە: ئۇ (قەسەم) شەيتاننىڭ پەيلى، دېدى. ئارقىدىن يەنە بىر لوقما يەپ، (تاماقتىن) پەيغەمبىرىمىزنىڭكىگە ئېلىپ كەتتى. تاماق پەيغەمبىرىمىزنىڭكىدە تۇردى. بىز بىلەن بىر قوۋۇم ئاربىسىدا كېلىشىمنامە بار ئىدى. دەل شۇ ۋاقىتتا، كېلىشىمنامىنىڭ ۋاقتى توشۇپ، ئۇلار (كېلىپ قالدى). بىز ئۇلارنى ئون ئىككىگە بۆلدۇق، ھەر بىر ئادەم بىلەن بىر مۇنچە كىشى بار ئىدى. ھەر بىر گۇرۇپپىنىڭ قانچە ئادەم ئىكەنلىكىنى ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. ئۇلارنىڭ ھەممىسى شۇ تاماقتىن يېيىشتى.

ــــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

25. ئاز بولسىمۇ باشقىلار بىلەن تاۋام يېيىشنىڭ خاسىيىتى، ئىككى ئادەمنىڭ تامىقىغا ئۈچ ئادەمنىڭمۇ توييدىغانلىقى توغرىسىدا

1333. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىككى ئادەمنىڭ تامىقى ئۈچ ئادەمنىڭ يېيىشىگە يېتىدۇ، ئۈچ ئادەمنىڭ تامىقى تۆت ئادەمنىڭ يېيىشىگە يېتىدۇ».

26. مۆئمىننىڭ بىر ئۇچەيگە تاماق يەيدىغانلىقى، دىنسىزنىڭ يەتتە ئۇچەيگە تاماق يەيدىغانلىقى توغرىسىدا

1334. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆئمىن بىر ئۇچەيگە يېسە، دىنسىز ياكى مۇناپىق تاماق يېسە يەتتە ئۇچەيگە يەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1335. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىركىشى ئىلگىرى تاماقنى كۆپ يەيتتى، ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلغاندىن كېيىن تاماقنى ئاز يەيدىغان بولۇپتۇ، بۇ گەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۆئمىن بىر ئۇچەيگە، دىنسىز يەتتە ئۇچەيگە تاماق يەيدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

27. تاماقنى ئەيىبلىمەسلىك توغرىسىدا

1336. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەزەلدىن تاماقنى ئەيىبلەپ باقمان ئەمەس، تاماقنى يېگۈسى كەلسە يەيتتى، يېگۈسى كەلمىسە يېمەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئوتتۇز ئالتىنچى باب

كىيىم – كېچەك ۋە كىيىنىش

1. ئەر – ئاياللارنىڭ ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ياسالغان قاچىلاردا تاماق يېيىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1337. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: كۈمۈش قاچىدا ئىچىملىك ئىچكەن كىشى پەقەت قورسىقىغا دوزاخ ئوتىنى قۇيىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇيلىغان.

2. ئالتۇن – كۈمۈش قاچىلاردا ئەر – ئاياللىنىڭ تاماق يېيىشكە بولمايدىغانلىقى، لېكىن ئالتۇن ئۈزۈك ۋە يىپەك رەختنىڭ ئاياللارغا دۇرۇسلۇقى، ئەرلەرگە دۇرۇس ئەمەسلىكى، ئەرلەرنىڭ يىپەك رەختلەردە كىيىم كىيىسە، تۆت بارماقچىلىكتىن ئاشۇرۇۋېتىشىگە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1338. بىرادەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى يەتتە نەرسە بۇيرۇپ، يەتتە نەرسىنى توسقان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇيلىغان.

بۇيرۇغان يەتتە نەرسە: كېسەلنى يوقلاش، جىنازىغا ئەگىشىش، چۈشكۈرگۈچىگە جاۋاب قايتۇرۇش (ئەلھەمدۇلىللاھ دېسە، يەرھەمۇكەللاھ دېيىش)، چاقىرغان يەرگە بېرىش، سالامنى ئاشكارا دېيىش، زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىغا ياردەم قىلىش، قەسەم ئىچكەن بولسا قەسەمنى ئورۇنلىشىغا ياردەم قىلىش.

چەكلىگەن يەتتە ئىش: ئالتۇن ئۈزۈك تاقاش، كۈمۈش قاچىدا سۇ ئىچىش، مامۇق كۆرپىدە ئولتۇرۇش، قبلىن- نېپىز يىپەكلەردە كىيىم كىيىش قاتارلىقلار.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1339. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەبۇ لەيلا مۇزەيفەنىڭ يېنىدا ئىچىملىك ئىزدىدى، بىر ئاتەشپەرەس بىر قاچا ئىچىملىكنى ئېلىپ كېلىپ مۇزەيفەگە بەردى. مۇزەيفە قاچىنى تاشلۇۋېتىپ: مەن كۈمۈش قاچىلاردا بىر نەرسە ئىچىشكە يول قويمايمەن، بۇ گەپ پەقەت بىر- ئىككى قېتىملا دېيىلگىنى يوققۇ؟ ئۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: مەن سىلەرنىڭ مۇنداق قىلىشىڭلارغا يول قويمايمەن، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «يىپەك رەختلەردە كىيىم كىيمەڭلار، ئالتۇن، كۈمۈشتە ياسالغان تەخسە، قاچىلارنى ئىشلەتمەڭلار. بۇ نەرسىلەرنى بۇ دۇنيادا پەقەت دىنسىزلارلا ئىشلىتىدۇ، ئۇ دۇنياغا بارغاندا بىز مۆئمىنلەر پايدىلىنىمىز».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1340. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەسچىت ئىشىكىدە بىر كىشىنىڭ سىرىق يىپەك يولى بار تون (سىرتۇاتقانلىقىنى) كۆرۈپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى مۇشۇ تونىنى سىرتۇېلىپ، جۇمە كۈنىدە ياكى ئەلچىلەرنى كۈتكەندە كىيىۋالغان بولسىڭىز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ كىيىمنى پەقەت ئاخىرەتتە نېسىۋىسى يوق كىشىلا كىيىدۇ» دېدى. كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سىرىق يىپەك يولى بار تونلار سوۋغا قىلىنغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن بىرنى ئۆمەرگە ئەۋەتكەن. ئۆمەر: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى بۇ كىيىمنى مېنى كىيسۇن، دېدىڭىزمۇ؟ سىز بۇ كىيىمنى كىيسە ئاخىرەتتە ھېچقانداق پايدىسى يوق، دېمىگەنمىدىڭىز؟ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن بۇ كىيىمنى سىنى كىيسۇن دەپ بەرمىدىم» دەيدۇ. كېيىن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب بۇ كىيىمنى مەككىلىك مۇشرىك تۇغقىنىغا سوۋغا قىلغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1341. ئەبۇ ئوسمان نەھدى مۇنداق دەيدۇ: بىز ئەزەربەيجاندىكى چاغدا ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئۇتبە ئىبنى پەرقەدتىن

ئەۋەتكەن خەت كەلدى ئۇ خەتتە پەيغەمبەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يىپەك كىيىم كىيىشتىن توسقانلىقىنى، لېكىن كىيمدىكى يىپەك يىپتىن تىكىلگەن گۈللەرنىڭ ئىككى بارماق مىقدارىدىن ئېشىپ كەتمىگەن ئەھۋالدا دۇرۇس بولىدىغانلىقى بايان قىلىنغانىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1342. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا بىر يىپەك كىيىمنى سوۋغا قىلدى، مەن ئۇنى كىيگەن ۋاقتىمدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چىرايىدا نارازىلىق ئالامىتى كۆرۈندى. شۇنىڭ بىلەن مەن بۇ كىيمنى يىرتىپ ئايالىلىرىمغا بۆلۈپ بەردىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1343. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۇ دۇنيادا يىپەك رەختتە كىيىم كىيگۈچىلەر ئاخىرەتتىكى يىپەك كىيىملىرىدىن مەھرۇم قالىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1344. ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر دانە ئارقىسىدا چەك بار يىپەك كىيىم سوۋغا قىلىنغانىدى، ئۇنى كىيىپ نامازغا ئوقۇدى. ئاندىن كىيمنى ئىتتىك سىلىپ تاشلۇۋېتىپ: «بۇنداق كىيىملەر تەقۋالارغا لايىق كەلمەيدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. تېرە كېسىلى بارلارنىڭ يىپەك رەختتە كىيىم كىيىسە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1345. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف ۋە زۇبەيرگە يىپەك رەختتە كىيىم كىيىشكە رۇخسەت قىلغان، چۈنكى ئۇ ئىككىسىدە تېرە كېسىلى بار ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. پاختا كىيىم كىيىشنىڭ ئەۋزەللىكى

1346. قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەستىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قانداق كىيىمنى ئەڭ ياقتۇرۇپ كىيىدۇ؟ دەپ سورىسام، ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەڭلىك پاختا كىيىمنى ئەڭ ياقتۇرۇپ كىيىدۇ، دەپ جاۋاب بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قويال ئاددىي كىيىملەرنى كىيىدىغانلىقى توغرىسىدا

1347. ئەبۇ بۇردە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشەنىڭ يېنىغا بارسام ئۇ بىر ماتا تون بىلەن يىرتىق رەختتىن بىر ئىشتاننى بىزگە ئېلىپ چىقتى ۋە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغان ۋاقىتتا ئۇچىسىدا مۇشۇ كىيىملەر بار ئىدى، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. كىگىزنى ئىشلىتىشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1348. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەرنىڭ كىگىزنىكلار بارمۇ» دېدى. مەن قانداقمۇ كىگىزنىمىز بولسۇن؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەردە بولۇشقا ئاز قالدى» دېدى. مېنىڭ ئايالىمنىڭ بىر پارچە كىگىزى بار ئىدى، مەن ئۇنىڭغا سەن بۇ كىگىزنى كۆزۈمدىن يوقات، دېدىم. ئۇ ماڭا رەددىيە بېرىپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەردە ئاز ۋاقىتتىن كېيىن كىگىز بار بولىدۇ» دېدىغۇ؟ دېدى. مەن شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ بىلەن جېدەللىشىشتىن ياندىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

7. ئىشتاننىڭ پۇشقىقىنى يەرگە تەگكۈزۈپ كىيىشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1349. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ، كىيىمنى يەرگە سۆرىتىپ كىيمۇالغۇچىلارغا (رەھمەت نەزىرى بىلەن) قارىمايدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1350. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى ئاللاھ ئىشتىنىنى يەرگە تەگكۈزۈپ ماڭىدىغان ئادەمگە قارىمايدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

(1350) ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى كىيىم- كېچىكىنى ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ: سۆرىتىپ كىيىدىكەن، ئاللاھ قىيامەت كۈنى ئۇ كىشىگە قارىمايدۇ». ئەبۇ بەكرى: يا رەسۇلۇللاھ! دېققەت قىلىپ تۇرمىسام، مېنىڭ ئىشتىنىمنىڭ بىر تەرىپى سۆرىلىپ قالىدۇ، دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «سەن ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ سۆرەتكۈچىلەردىن ئەمەس» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. يول ماڭغاندا كىيىمنى كۆز ـ كۆز قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1351. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم يولدا كېتىۋېتىپ، ئۆزۈن چېچى ۋە ئۆزۈن كىيىمنى كۆز- كۆز قىلىش ئۈچۈن غادىيىپ مېڭىپ كۆرەڭلىدى، ئاللاھ ئۇنى قىيامەتكىچە يەرگە يۆتقۇزدى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. ئالتۇن ئۈزۈكنى تاشلاش توغرىسىدا

1352. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام. ئالتۇن ئۈزۈك سېلىشنى چەكلىگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1353. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر دانە ئالتۇن ئۈزۈك ياسىتىپ تاقىغان ۋاقىتتا ياقۇت كۆزىنى قولىنىڭ ئىچى تەرەپكە قىلغانىدى، شۇنىڭ بىلەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسى دوراپ شۇنداق قىلدى. كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەرگە نۇتۇق سۆزلىگىلى چىققاندا قولىدىكى ئۈزۈكنى ئېلىۋېتىپ تۇرۇپ: «مەن بىر دانە ئۈزۈك ياساتتىم، ئۇنىڭ ياقۇت كۆزىنى ئالقىنىم تەرەپكە قىلىپ سالدىم» دېدى. ئاندىن ئۈزۈكنى تاشلۇۋېتىپ: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن بۇنى مەڭگۈ تاقىمايمەن» دېدى. شۇنىڭ بىلەن كۆپچىلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ئۈزۈكلىرىنى تاشلۇۋېتىشتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر» دېگەن خەت ئويۇلغان كۈمۈش ئۈزۈكنى تاقىغانلىقى ۋە رەسۇلۇللاھتىن كېيىن خەلىپىلەرنىڭ ئۇنى تاقىغانلىقى توغرىسىدا

1354. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر دانە كۈمۈش تامغا ياسىتىپ تاقىۋالغانىدى، ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۇنى ئەبۇ بەكرىگە قالدۇردى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۆمەرگە قالدۇرۇلدى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئوسمانغا قالدۇرۇلدى، ئوسمان ئۇنى ئەرىس قۇدۇقىغا چۈشۈرۈپ قويىدى. «تامغىدا مۇھەممەد ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى دېگەن خەت ئويۇلغانىدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1355. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر دانە ئۇزۇك ياسىتىپ مۇنداق دېدى: «مەن ئۇزۇك ياسىتىپ ئۇنىڭغا (مۇھەممەد ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، دەپ) نەقىش ئويدۇرىمەن. ھەرقانداق ئادەم بۇنداق ئۇزۇك ياسىمىسۇن». ئەنەس مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ئۇزۇكىنىڭ چىمچىلاق بارمىقىدا يالتىراپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم، دەيدۇ. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تامغا ياسىتىشتىكى مەقسىتى چەت ئەللەرگە خەت پوللاش ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1356. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چەت ئەلگە خەت يازماقچى بولغاندا بىرى: چەت ئەللىكلەر تامغىسى يوق خەتنى ئوقۇمايدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈمۈش ئۇزۇك ياسىتىپ، ئۇنىڭغا «مۇھەممەد ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى» دېگەن خەتنى ئويدۇردى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا كۈمۈشنىڭ يالتىراۋاتقانلىقىنى كۆرگەندەك قىلدىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. ئۇزۇكنى تاشلاش توغرىسىدا

1357. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا بىر دانە كۈمۈش ئۇزۇك تاقۇالغانلىقىنى كۆردۈم. كىشىلەر ئۇنى كۆرۈپ ئۇزۇك ياسىتىپ تاقىشۋالدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئۇزۇكىنى تاشلىۋەتتى. كىشىلەرمۇ ئەگىشىپ ئۆزلىرىنىڭ ئۇزۇكلىرىنى تاشلىۋەتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئاياغ كىيگەندە ئوڭ پۇتتىن باشلاش، سالغاندا سول پۇتتىن باشلاش توغرىسىدا

1358. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: بىرىڭلار ئاياغ كىيگەندە ئوڭ تەرەپتىن

باشلىسۇن، ئەگەر ساقاچى بولسا سول تەرەپتىن باشلىسۇن. ئوڭ تەرەپتىن باشلاشقا بولىدۇ، سول تەرەپتىن ئاياغلاشتۇرۇشقا بولىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1359. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىرىڭلار بىر پاي ئاياغ كىيىپ يول ماڭمىسۇن، ئەگەر كىيسە ئىككى پاينى بىراقلا كىيسۇن، كىيمىسە ئىككى پۇتنىغا بىراقلا كىيمىسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

14. ئوڭدىسىغا ياتقاندا بىر پۇتنى يەنە بىر پۇتنىڭ ئۈستىگە ئالسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1360. ئابدۇللاھ ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتتە پۇتنى ئالماشتۇرۇپ ئوڭدىسىغا ياتقانلىقىنى كۆرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1361. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرلەرنى زەپىرەن- سېرىق رەڭ تۇرىدىكىلەرنى ئىشلىتىشتىن ۋە زەپە بىلەن خۇشبۇيلىنىشتىن توسقان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

15. چاچ بويىغاندا يەھۇدىيلار بىلەن ئوخشاش بويىماسلىق توغرىسىدا

1362. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: ھەقىقەتەن يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار چاچ-ساقاللىرىنى بويىمايدۇ، سىلەر ئۇلارنىڭ ئەكسىنى قىلىڭلار (بويىڭلار).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

16. ئىنت ۋە ھەيكەل بار ئۆيگە پەرىشتە كىرمەيدىغانلىقى توغرىسىدا

1363. ئەبۇ تەلھە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئىچىدە ئىت ياكى ھەيكەل بار بولغان ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1364. زەيد ئىبنى خالىد جۇھنىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇسرە ئىبنى سەئىد ئۇبەيدۇللاھ خەۋلانى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى مەيمۇنەنىڭ ئۆيىدىكى چاغدا، ئۇ ئىككىسىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەيكەل ياكى رەسىم بار ئۆيگە پەرىشتە كىرمەيدۇ دېگەن» دەيدۇ. كېيىن، بۇسر مۇنداق دېدى: كېيىن زەيد ئاغرىپ قالدى، ئۇنى كۆرگىلى بارغىنىمىزدا دەۋازىسىدا سۇرەتلىك بىر مەلەكنى كۆردۇم، مەن (مەن بىلەن بىللە بارغان) ئۇبەيدۇللاھ ئەل خەۋلانىگە: سۇرەتنىڭ ھارام ئىكەنلىكىنى زەيد تۇنۇگۇن بىزگە دېمىگەنمىدى؟ دېدىم. ئۇبەيدۇللاھ ماڭا: ئۇ: كىيىم ـ كېچەك ئۈستىدىكى سۇرەت بۇنىڭ سىرتىدا دېگەن چاغدا ئاڭلىمىغانمىدىڭ؟ دەپ جاۋاب بەردى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1365. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەپەردىن قايتىپ كەلگەندە، مەن رەسىم بار گۇللۇك رەختتە پەردە ياساپ قويغانىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرۈپ ئىنتايىن خاپا بولدى، دەرھال ئۇنى يىرتىۋېتىپ، ئاچچىقلاپ تۇرۇپ: «قىيامەت كۈنى ئەڭ قاتتىق ئازابقا قالىدىغان كىشى ئاللاھنىڭ ياراتقىنىنى دورىغان كىشى» دېدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۇنى يىرتىپ بىر نەچچە ياستۇق قىلىپ قويدۇم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1366. مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ بىر يۇلەنمە ياستۇقنى سېتىۋالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيگە قايتىپ ئىشىك يېنىغا كەلگەندە، ئۇنى كۆرۈپ، ئۇي ئىچىگە كىرمەي تۇردى. مەن قارىسام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چىرايى ئۆگۈپ كەتكەندەك كۆرۈندى. شۇنىڭ

بىلەن مەن: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، مەن ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلىنىڭ ئالدىدا تەۋبە قىلىمەن، مەن نېمە خاتالىق ئۆتكۈزدۈم؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ نېمە ياستۇق»؟ دېدى. مەن سىزنى ئولتۇرغان ۋاقتىتا يۆلىنىپ ئولتۇرسۇن، دەپ شۇنداق قىلدىم، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەيكەل ياكى رەسىمنى سىزغۇچىلار قىيامەت كۈنى جازاغا تارتىلىدۇ. پەرىشتە ئۇنىڭغا: سەن ئۆزۈڭنىڭ رەسىمگە جان كىرگۈز، دەيدۇ» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «ھەيكەل بار ئۆيگە پەرىشتە كىرمەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1367. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ھەيكەل ياكى رەسىمنى سىزغۇچىلار قىيامەت كۈنى ئازابقا ئۇچرايدۇ، پەرىشتىلەر ئۇلارغا: سىلەر ئۆزۈڭلار ياسىغان نەرسىگە جان كىرگۈزۈڭلار، دەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1368. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قىيامەت كۈنى ئاللاھ ئالدىدا ئازابى ئەڭ ئېغىر بولىدىغانلىرى ھەيكەل ياكى رەسىم سىزغۇچىلاردۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1369. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ھەسەن مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئابباسنىڭ يېنىدا تۇراتتىم. بىر كىشى ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئەي ئىبنى ئابباس! مەن بىر رەسىم سىزىپ جان باقىدىغان ئادەم، رەسىم سىزسام بولامدۇ؟ دېدى. ئىبنى ئابباس: مەن ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ رەسۇلىدىن ئاڭلىغانلىرىمنىلا سىزگە ئېيتىپ بېرەلەيمەن، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «بۇ دۇنيادا رەسىم سىزغۇچىلار ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ جازاسىغا ئۇچرايدۇ ھەمدە سىزغان رەسىمگە جان كىرگۈزۈشكە مەجبۇرلىنىدۇ، لېكىن ئۇ ھەرقانچە قىلسىمۇ جان كىرگۈزەلمەيدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم، دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ئادەم ئاڭلاپ ئىنتايىن قورقۇپ، رەڭگى ئۆڭۈپ كەتتى. ئىبنى ئابباس: ئاللاھ سىزگە مەغپىرەت قىلسۇن، رەسىم سىزماقچى بولسىڭىز مۇنۇ دەرەخنى، ھەرقانداق جانسىز نەرسىلەرنى سىزسىڭىز بولىدۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1370. ئەبۇ زۇرئە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ ھۇرەيرە بىلەن مەدىنىدە بىر قورۇغا كىردىم. قارىساق تامغا رەسىملەر سىزىلغىلى ئىكەن، ئەبۇ ھۇرەيرە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن دەيدۇ: «ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ‹مېنىڭ ياسىغىنىمغا تەقلىد قىلىپ جانلىقلارنى ياسىماقچى بولغان ئادەمدىنمۇ ئارتۇق زالىم بارمۇ؟ ئۇ بىر تال ئۇرۇقنى ياساپ باقسۇن، بىر دانە چۈمۈلىنى ياساپ باقسۇن›»[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېنىدا قورچاقلارنى ئويناياتتىم... بۇخارى ، مۇسلىم تورلىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەردىن قايتىپ ئۆيىگە كىرىپ، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ھۇجرىسىدا بىر مۇنچە قاناتلىق ئات ھەيكەللىرىنى كۆرۈپ: «بۇ نېمە؟» دەپ سورىغاندا ئائىشە: قىزلىرىم، دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: « ئۇنىڭ ئوستىدىكى نېمە؟»، دەپ سورىغاندا، ئائىشە: قاناتلار دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قاناتلىقمۇ ئات بولامدۇ؟»، دەپ سورىۋىدى، ئائىشە: سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ قاناتلىق ئاتلىرى بار ئىكەنمىش ئاڭلىمىغانمىدىڭىز؟ دېدى، بۇ سۆزنى ئاڭلاپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېزىق چىشلىرى كۆرۈنگەنگە قەدەر كۈلدى(ئەبۇ داۋۇد تورلىغان، سەھىھ).

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: ئىشىكنىڭ ئۈدۈلىدا قۇشنىڭ رەسىمى بار بىر. پەردىمىز بار ئىدى. ئىشىكتىن كىرگەن كىشى ئۇنى ئۈدۈل كۆرەتتى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا مۇنداق دىدى: «بۇنىڭ جايىنى ئالماشتۇرغىن، چۈنكى مەن ئۇنى ھەر قېتىم كۆرگىنىمدە دۇنيانى ئويلاپ قالمىدىكەنمەن» بۇخارى تورلىغان.

ئىمام ناھاۋى مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەسلەپكى چاغلاردا قانداق بولىشىدىن قەتئىينەزەر بارلىق سۈرەتلەرنى چەكلىگەن. چۈنكى، ئۇ چاغلاردا مۇسۇلمانلار سۈرەت ـ ھەيكەللەرگە چوقۇنۇشتىن تېخى ئەمدىلا قۇتۇلغان ئىدى. شۇڭا، بۇلارنىڭ ھەرقانداقىنى چەكلىگەن. كېيىنكى كۈنلەردە بۇ چەكلىمە ئەمەلدىن قالدى، تەۋھىد ئەقىدىسى كىشىلەرنىڭ ئىدىيىسىگە ئورنىغاندىن كېيىن، كىيىم ـ كېچەك ئېھتىياجى ئۈچۈن كىيىم ـ كېچەكتىكى سۈرەتلەرنى مۇباھ قىلىۋەتكەن. شۇنىڭدەك نادانلارنىڭ ئۇلۇغلىشىدىن ئەندىشە قىلىنمىغاچقا ھاقارەتلىنىدىغان سۈرەتلەرنىمۇ مۇباھ قىلىۋەتكەن. ئاخىردا ھاقارەتلەنمەيدىغان سۈرەتلەر ھەققىدىكى چەكلىمە ئۆز ئەينى چەكلەنگەن پېتى قالغان (شەيخ بۇخەيت: ئەلجاۋابۇششافىي)

فوتو ـ ئاپپارات سۈرەتلىرى

رەسىم ۋە رەسساملار ھەققىدە ھازىرغىچە سۆزلەپ ئۆتكەنلىرىمىز ئېنىق ھالدا قولدا ئويالغان ۋە سىزىلغانلارنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما فوتو ئاپپاراتى بىلەن تارتىلغان رەسىملەر بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇندىن كېيىنكى ئەسىرلەردە يوق

17. تۆگىنىڭ بوينىغا يىپ تۇمار ئېسىشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

1371. ئەبۇ بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر قېتىم سەپرىتقا چىققانىدا، ئۇ يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدى. كىشىلەر قونالغۇدا دەم ئالغانىدا يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر خەۋەرچىدىن: «تۆگىنىڭ بوينىدا يىپ تۇمار قالمىسۇن (ئاسقان بولسىمۇ) كېسىۋېتىلسۇن» دەپ يەتكۈزدى.

18. ھايۋانلارغا ئەن سالسا بولمىغانلىقى توغرىسىدا

1372. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇممۇ سۈلەيم بالا تۇغقان ۋاقتىدا ماڭا: ئەنەس قارىغىنا، سەن بۇ بالىغا بىر نەرسە بەرمەي تۇر، بىز ئاۋۋال ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئاپىرىپ ئېغىزلاندۇرايلى، دېدى. مەن دەرھال بالىنى يۆگەپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئاپاردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تام يېنىدا، قارا تونىنى كىيىۋېلىپ تۇرۇپ، مەككىنى پەتھى قىلغان ۋاقىتتا (كىشىلەر سوۋغا قىلغان) تۆگىلەرگە ئەن سېلىۋاتاتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تېيلىغان.

ئىدى، ئۇنداقتا يۇقىرىدا رەسىم ۋە رەسسامىلار ھەققىدە ئېيتىلغانلار بۇنىڭغا چۈشەمدۇ ياكى چۈشمەمدۇ؟

بۇ مەسىلىدە مىسىرنىڭ ئىلگىرىكى مۇپتىسى مەرھۇم مۇھەممەد بۇخەيت «فوتو سۈرەتلىرىنىڭ مۇباھلىقى ھەققىدە قانائەتلىنەرلىك جاۋاب» ناملىق رىسالىسىدە مۇنداق دەپ پەتىۋا بەرگەن:

فوتو ئاپپاراتى ئارقىلىق رەسىمگە تارتىش مەلۇم ۋاستىلەر ئارقىلىق ساينى قامىۋېلىشتىن ئىبارەت بولۇپ، رەسسامىلار بۇنى ياخشى بىلىدۇ ئۇ چەكلەنگەن سۈرەتلەردىن ئەمەس. چۈنكى چەكلەنگەن سۈرەت ئىلگىرى بولمىغان بىر سۈرەتنى پەيدا قىلىش ۋە ياساش، ھەمدە ئاللاھ يارالقان بىر جانلىققا ئوخشىتىش. ھالبۇكى، ئاپپارات بىلەن تارتىلغان رەسىمدە بۇ مەنە يوق. (ئاياللارنىڭ يالىڭاچ ياكى يېرىم يالىڭاچ رەسىملىرى، شەھۋەت قوزغايدىغان سۈرەت ۋە فىلىملار، ئۇلۇغلاش ۋە ئېھتىرام بىلدۈرۈش ئۈچۈن تەييارلانغان رەسىملەر بۇنىڭ سىرتىدا)

19. سېكىلەك قويۇشنىڭ يامانلىقى توغرىسىدا

1373. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باشتا پەقەتلا بىر تۇتام چاچنى قالدۇرۇپ قويۇشتىن چەكلىگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. كوچىدا ئولتۇرۇپ پاراڭ سېلىشقا بولمايدىغانلىقى، ئەگەر ئولتۇرماقچى بولسا كوچىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىپ ئولتۇرۇش لازىملىقى توغرىسىدا

1374. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كوچىلاردا ئولتۇرۇشتىن ساقلىنىڭلار» دېگەندە، كىشىلەر: ئۇ يەرلەردە ئولتۇرمىساق بولمايتتى، چۈنكى كوچىلار بىزنىڭ ئولتۇرۇپ پاراڭ سېلىشىدىغان جايىمىز، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا: «كوچىلاردا يەنىلا ئولتۇرۇڭلار بولسا كوچىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىپ ئولتۇرۇڭلار» دېدى. ئۇلار: كوچىنىڭ ھەققى نېمە؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «كوچىنىڭ ھەققى ھارامدىن كۆزنى يىغىش، كىشىلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزمەسلىك، سالام بەرگەنلەرنىڭ سالىمىنى ئېلىش، كىشىلەرنى ياخشىلىققا بويرۇش ـ يامانلىقتىن توسۇش» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. چاچ ئۇلاش، بەدەنگە مەڭ چېكىش، يۈزىنىڭ تۈكىنى يۇلۇش، چېچىنى ياساش قاتارلىق ئىنسانىنىڭ يارالمىش شەكلىنى بۇزىدىغان ئىشلارنى قىلىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1375. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى! مېنىڭ قىزىم

كېزىك بولۇپ قېلىپ، چېچى بەك كۆپ چۈشۈپ كەتتى. مەن ئۇنى ياتلىق قىلماقچى بولۇۋاتىمەن، ئۇنىڭ چېچىغا ئازراق چاچ ئۇلاپ قويسام بولامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ باشقىلارغا چاچ ئۇلىغۇچى ۋە چاچ ئۇلاتقۇچى ئايالىلارغا لەنەت قىلغاي!» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1376. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن بىر ئايالنىڭ ئەرگە تەككەن بىر قىزىنىڭ چېچى چۈشۈپ كەتكەنىدە. ئۇ ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئىزدەپ كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: كۈيوغلۇم قىزىمنىڭ چېچىغا ئازراق چاچ ئۇلىماقچى بولۇۋاتىدۇ، دېگەنىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداق قىلىشقا بولمايدۇ، چاچ ئۇلىغۇچىغا لەنەت قىلىنغان» دەپ جاۋاب بەرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1377. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: چىرايلىق بولۇش ئۈچۈن خەت چەكتۈرگۈچى، باشقىلارغا خەت چېكىپ قويغۇچى، يۈزىنىڭ تۈكىنى يۇلغۇچى، يېشىنىڭ كىچىك كۆرۈنۈشى ئۈچۈن چىشىنى ياساتقان يېشى چوڭ ئايالار، ئىنساننىڭ يارالمىش شەكلىنى بۇزىدىغان ھەر قانداق ئىشلارنى قىلغۇچىلار ئاللاھ تائالانىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ، ئەسەد قەبىلىسىدىن ئۇممۇ يەئقۇب ئاتلىق بىر ئايال بۇ گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ سېنىڭ مۇشۇنداق لەنەت ئوقۇغانلىقىڭنى ئاڭلىدىم، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن: مەن نېمىشقا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام لەنەت ئوقۇغان كىشىگە لەنەت ئوقۇمايدىكەنمەن، ئاللاھنىڭ كىتابىدا تۇرىسا، دېدىم. ئۇ: قۇرئاندا بۇ توغرۇلۇق ئايەت كۆرمەپتىكەنمەن، دېدى. مەن: سەن قۇرئاننى ھەقىقىي ئوقۇغان بولساڭ چوقۇم بىلەتتىڭ ﴿**پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەرنى چىڭ تۇتۇڭلار، ئۇ چەكلىگەندىن سىلەرمۇ چەكلىنىڭلار**﴾ دېگەن ئايەتنى ئوقۇمىغانمىدىڭ؟ دېدىم. ئاندىن ئۇ: ھەئە! ئوقۇغان دېدى، مەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۇقىرىقى ئىشلارنى راستتىنلا چەكلىگەن دېدىم. ئۇ: مېنىڭچە بۇنداق ئىشلارنى ئائىلەڭدىكىلەرنىڭ قىلغىنىنى كۆرگەن دېدى. مەن ھازىر بېرىپ ئۇلارنى تەكشۈرۈپ كەل، دېدىم. ئۇ تەكشۈرگىنى بويىچە ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا

قايتىپ كەلدى. مەن: ئەگەر مېنىڭ ئايالىرىم خىلاپلىق قىلسا، مەن ئۇلار بىلەن بىر يەردە بولمايمەن، دېدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1378. مۇئاۋىيە ئىبنى ئەبۇ سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەج قىلغان يىلى قولىدا بىر تۇتام چاچ تۇتقان ھالدا، مۇنبەردە، قوغدىغۇچىلىرى ئالدىدا تۇرۇپ: ئى مەدىنە خەلقى! سىلەرنىڭ ئالىملىرىڭلار قېنى؟ مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇنداق يالغان چاچ ئۇلاشتىن چەكلىگەنلىكىنى ۋە: «بەنى ئىسرائىل ئايالىرى ئاشۇ سەۋەبتىن ھالاك بولغان» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم، دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

22. كىيىمنى كۆز- كۆز قىلىشنىڭ يامانلىقى،ئېرى بەرمىگەن نەرسىنى بەردى، دەپ كۆندىشىگە يالغان سۆزلىمەسلىك توغرىسىدا

1379. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللاھ! مېنىڭ بىر كۆندىشىم بار، مەن ئۇنىڭغا يولدىشىم: ماڭا بەرمىگەن نەرسىلەرنى كۆز- كۆز قىلسام بولامدۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ «بېرىلمىگەن نەرسىنى كۆز- كۆز قىلىش يالغانلىچىلىق كىيىمنى قوشلاپ كىيگەن بىلەن باراۋەردۇ» دەپ جاۋاب بەردى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئوتتۇز يەتتىنچى باب

ئەدەپ- ئەخلاق

1. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمىنى قوللىنىشقا بولىدىغانلىقى، كۈنيىتىنى قوللىنىشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1380. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بەقىيئىدا بىر كىشى ئۇنلۈك ئاۋازدا «ئەبۇلقاسىم» دەپ توۋلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇرۇلۇپ قارىسا، ئۇ: مەن سىزنى چاقىرمىدىم دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«سىلەر مېنىڭ ئىسمىمنى قوللانساڭلار بولىدۇ، كۈنيىتىمنى قوللانماڭلار» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1381. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىزنىڭ ئىچىمىزدە: بىرى بىر ئوغۇل پەرزەنت كۆرۈپ، ئۇنىڭغا «قاسىم» دەپ ئىسىم قويغان. بىز سېنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۈنيىتىنى قوللىنىشىڭغا يول قويمايمىز ھەم سەن بۇ شەرەپكە ئىگە بولالمايسەن، دېدۇق. شۇنىڭ بىلەن ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى! ئايالىم ماڭا بىر ئوغۇل تۇغۇپ بەرگەنىدى، مەن ئۇنىڭغا «قاسىم» دەپ ئىسىم قويدۇم. ئەنسارىيلار: بىز سېنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۈنيىتىنى قوللىنىشىڭغا يول قويمايمىز ھەم سەن بۇ نامغا ئىگە بولالمايسەن، دەۋاتىدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئەنسارىيلار ھەققەتەن توغرا ئېيتىپتۇ، ئىسمىمنى قويۇڭلار، كۈنيىتىمنى قوللانماڭلار، پەقەت مەنلا قاسىم (بۆلۈپ بەرگۈچى) » دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1382. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىچىمىزدە بىرى بىر ئوغۇل پەرزەنت كۆرۈپ، ئىسمىنى «قاسىم» دەپ قويغان. بىز: سىزنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۇنيىتىنى قوللىنىشىڭغا يول قويمايمىز ھەم سەن ئۇ نامغا ئىگە بولالمايسەن، دېدۇق. ئۇ بېرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن بالاڭغا ئابدۇراھمان دەپ ئىسىم قويغىن» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1383. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىسمىمنى قوللىنىڭلار، كۇنيىتىمنى قوللانماڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. سەت ئىسىمنى چرايلىق ئىسىمغا ئۆزگەرتىش توغرىسىدا

1384. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: زەينەپنىڭ ئەسلىي ئىسمى بەررە ئىدى، (بەررە ناھايىتى ياخشى دېگەن مەنىدە) ئۇ ئۆزىنى ماختاۋاتىدۇ، دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئىسمىنى زەينەپكە ئۆزگەرتىپ قويدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1385. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا ئالدىدا ئەڭ خار كۆرۈنىدىغان ئىسىم شاھىنشاھ (شاھلارنىڭ پادىشاھى) دېگەن ئىسىمدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. ئىسىم قويماقچى بولسا ئىسىل ئادەملەرنى تەكلىپ قىلىپ، بالىنى خورما بىلەن ئېغىزلاندۇرۇپ، ئابدۇللاھ، ئىبراھىم دېگەندەك ئىسىملارنى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسمىنى قويسا ياخشى بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1386. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ تەلھەنىڭ ئوغلى ئاغرىپ قالغاندا ئەبۇ تەلھە سىرتقا كەتكەن، قايتىپ كەلگەندە

بالىسى قازا قىلغان. ئۇ: ئوغلۇم قانداقراق؟ دېگەندە، ئۇممۇ سۆلەيم: ئۇ ئىنتايىن خاتىرجەم ھالەتتە، دېگەن. ئۇ كەچ بولغان ۋاقىتتا ئەبۇ تەلھەگە يېقىنلىشىپ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغان، بىرگە بولغاندىن كېيىن ئۇ يولدىشىغا: بالىنى كۆمۈۋېتىڭ، دەيدۇ. ئىككىنچى كۈنى ئەتىگەندە ئەبۇ تەلھە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئاخشام بولغان ئىشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتقان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر ئاخشام ئەر- ئايال ئىككىگلار بىرىگە بولدۇڭلارمۇ»؟ دەپ سورىغاندا، ئۇ: ھەئە، دەپ جاۋاب بېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ، ئۇ ئىككىسىگە بەخت ئاتا قىلغىن» دەپ دۇئا قىلغان. كېيىن ئۇ بىر بالا تۇغقاندا ئەبۇ تەلھە ئايالىغا: سەن بالىنى يۆگەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئېلىپ بار، دېگەن. ئۇ ئايال بالىنى بىر نەچچە خورما بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئېلىپ بارغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالىنى قوچقىغا ئېلىپ: «باشقا بىر نەرسە ئېلىۋالمىدىڭىزمۇ»؟ دېدى. ئۇلار: خورما ئېلىۋالدۇق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خورمىنى ئاغزىغا سېلىپ چاينىپ بالىنىڭ ئاغزىغا سېلىپ ئېغىزلاندۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئابدۇللاھ دەپ ئىسىم قويغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1387. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن بىر ئوغۇلغا ئىگە بولدۇم، مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئېلىپ باردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئىبراھىم، دەپ ئات قويدى ھەم ئۇنى خورما بىلەن ئېغىزلاندۇرۇپ، ئۇنىڭغا بەرىكەت بىلەن دۇئا قىلىپ بولۇپ قايتۇرۇپ بەردى. بۇ ئەبۇ مۇسانىڭ چوڭ ئوغلى ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1388. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئابدۇللاھ ئىبنى زۇبەيرگە ئېغىر ئايال بولۇپ قالغان. ئۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن مەدىنە سەپرىگە ئاتلىنىپ قۇباغا كەلگەندە يەڭگىدىم. ئاندىن مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇچقىغا قويدۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خورما ئەكەلدۈرۈپ ئۇنى ئۇششاق چاينىپ بالىنىڭ ئاغزىغا سالدى، بۇ بالىنىڭ تۇغۇلۇپ تۇنجى يېگەن يېمەكلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۈكۈرۈكى ئىدى،

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالىغا دۇئا قىلىپ، ئۇنىڭغا سالامەتلىك تىلىدى. بۇ بالا بىز مەدىنىگە بارغاندىن كېيىن ئىسلام دىنىدىكى بىرىنچى بۇۋاق بولۇپ قالدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(1388) پەيغەمبىرىمىزگە پەيغەمبەرلىك ئاتا قىلىنغاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ ئەقىقىسىنى قىلغان. (ئابدۇلھەق تۇپلىغان، ئەلبانىي سەھىھ دېگەن)[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1389. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى مۇنزىر ئىبنى ئەبۇ ئۇسەيد تۇغۇلغان ۋاقتىتا ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئېلىپ بارغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى يوتىسىدا ئولتۇرغۇزغان، ئەبۇ ئۇسەيدمۇ يېنىدا ئولتۇرغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىدىكى ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىش بىلەن ئالدىراش بولۇپ كېتىدۇ، بۇ ۋاقتىتا ئەبۇ ئۇسەيد بىرىگە بالىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يوتىسىدىن ئېلىپ كېتىشكە بۇيرۇيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىشنى پۈتتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن: «بالا قېنى»؟ دەپ سورىغان. ئەبۇ ئۇسەيد: بىز ئۇنى ئېلىپ كەتتۇق، ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا نېمىدەپ ئىسىم قويدۇڭلار؟ دەپ سورىغان. ئۇ: پالانى، دەپ جاۋاب بەرگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭغا مۇنزىر دەپ ئىسىم قويۇڭلار»، دېگەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بالىسىغا مۇنزىر دەپ ئىسىم قويغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1390. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەر ئىچىدە ئەخلاقى ئەڭ ياخشى ئادەم ئىدى. مېنىڭ ئەبۇ ئۇمەير ئىسىملىك ئىنىم بار بولۇپ، ئەمچەكتىن ئايرىغىلى ئۇزاق بولمىغانىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەن چاغدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەبۇ ئۇمەير! نۇغەير دېگەن قۇش نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ»؟ دەپ سورايتتى. نۇغەير بولسا مېنىڭ ئىنىم ئويناپىدىغان بىر قۇش ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئەقىقىگە مۇناسىۋەتلىك ھەدىسلەرنى كۆرمەكچى بولسىڭىز «99 ئىسمىنىڭ ئىزاھاتى» ناملىق كىتابنىڭ ئىككىنچى نەشرىگە مۇراجەت قىلىڭ.

4. باشقىلارنىڭ ئۆيىگە كىرگەندە رۇخسەتنى ئىلىش كېرەكلىكى توغرىسىدا

1391. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنسارىيلار بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتىم، ئەبۇ مۇسا كەلدى، ئۇ ئازراق خاپا كۆرۈنەتتى ئۇ مەن ئۆمەرنىڭ ئىشىكىگە بېرىپ ئۈچ قېتىم چاقىردىم، ھېچكىم چىقمىدى. ئاندىن قايتىپ كەتتىم، كېيىن ئۆمەر ماڭا: نېمە ئۈچۈن قايتىپ كەتتىڭ؟ دېدى، مەن: ئۈچ قېتىم چاقىرسام ھېچكىم چىقمىدى، شۇنىڭ بىلەن قايتىپ كەتتىم. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىرىڭلار ئۆيگە كىرىشكە ئۈچ قېتىم رۇخسەت سورىسا، رۇخسەت بېرىلمىسە قايتىپ كەتسۇن» دېگەن، دېدىم. ئۆمەر: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇ سۆزۈڭگە گۇۋاھچى تاپ، دېدى. (شۇڭا بۇ يەرگە كەلدىم) سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردا كىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان؟ دېدى. ئۇبەي ئىبنى كەئب: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، (بۇنى كىچىكلەرمۇ بىلىدۇ)، ئارىمىزدىكى ئەڭ كىچىك بىرەيلەن بارسۇن، سىز كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ ياش دېدى، شۇنىڭ بىلەن مەن ئەبۇ مۇسا بىلەن بىرگە بېرىپ، ئۆمەرگە: ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق دېگەن، دېدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(1391) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىرى ئۆيىگە كىرسە، ئى ئاللاھ، سەندىن ئەڭ ياخشى كىرىدىغان، چىقىدىغان ئورۇننى سورايمەن. ئاللاھنىڭ نامى بىلەن كىردۇق، ئاللاھنىڭ نامى بىلەن چىقتۇق. رەببىمىز ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلدۇق، دېگەن دۇئانى ئوقۇۋېتىپ، ئاندىن ئائىلىسىگە سالام بېرسۇن». (ئەبۇ داۋۇد تۇپلىغان سەھىھ).

5. ئىشك چەككەن ۋاقتىتا «كىم»؟ دەپ سورالسا، «مەن» دەپ جاۋاب بېرىشنىڭ يامان ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1392. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئاتامنىڭ قەرز ئىشى توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئىزدەپ بېرىپ ئىشىكنى چەككەنىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىم»؟ دېدى. مەن: مەن، دەپ جاۋاب بەردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىنتايىن خاپا بولغان ھالدا: «مەن، مەن؟» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. باشقىلارنىڭ ھويلىسىغا قاراشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1393. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھويلىسىغا يوچۇقتىن قارىدى، بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چېچىنى تاراۋاتقانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى كۆرۈپ: «ئەگەر سېنىڭ ماڭا قارايدىغانلىقىڭنى بىلگەن بولسام، ئەلۋەتتە بۇ تاغاقنى كۆزۈڭگە سانچىۋېتەتتىم. رۇخسەت سوراش قارىماسلىق ئۈچۈن قىلىنغان» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1394. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇجرىسىنى مارىلىغانىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قولىدىكى تارغاقنى شىلتىپ ماراشنىڭ ياخشى ئىش ئەمەسلىكىنى ئەسكەرتتى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1395. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم: «ئەگەر بىرى سېنىڭ رۇخسىتىڭسىز ئۆي ئىچىگە قارىسا، قارىغان كىشىنىڭ كۆزىنى تاش بىلەن قۇيۇۋەتسەڭ ساڭا گۇناھ بولمايدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئوتتۇز سەككزىنچى باب

سالام قىلىش

1. ئۇلاغلىق پىيادىگە، ئاز سانلىق كۆپ سانلىققا سالام بېرىش توغرىسىدا

1396. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۇلاغلىق پىيادىگە، پىيادە ماڭغۇچى ئولتۇرغۇچىغا، ئاز سانلىق كۆپ سانلىققا سالام قىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. سالامغا جاۋاب قايتۇرۇش مۇسۇلمانىنىڭ ھەققى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1397. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مۇسۇلماننىڭ مۇسۇلمانداكى ھەققى بەشتۇر: سالامغا جاۋاب قايتۇرۇش، كېسەل بولسا يوقلاش، جىنازىغا ئەگىشىش، چاقىرغان يەرگە بېرىش ۋە چۈشكۈرگۈچىگە جاۋاب قايتۇرۇش».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئەھلى كىتابقا ئاۋۋال سالام قىلماسلىق ۋە ئۇلارنىڭ سالىمىغا قانداق جاۋاب قايتۇرۇش توغرىسىدا

1398. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەھلى كىتاب سىلەرگە سالام بەرسە، ۋە ئەلەيكۇم (سىلەرگىمۇ شۇنداق بولسۇن)، دەڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1399. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «يەھۇدىيلار سىلەرگە سالام بەرگەن ۋاقىتتا، ئۇلارنىڭ بىرى ئەسسامۇ ئەلەيكۇم (سىلەرگە ئۆلۈم بولسۇن) دېسە، ۋە ئەلەيكە (ساڭىمۇ شۇ بولسۇن) دە». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1400. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر نەچچە يەھۇدىي كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەسسامۇ ئەلەيكۇم (سىلەرگە ئۆلۈم بولسۇن)، دېدى. مەن بۇ گەپنى چۈشىنىپ: ئۆلۈم ۋە لەنەت سىلەرگە بولغاي دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئائىشە بۇنداق دېمەڭ، ئاللاھ تائالا ھەر قانداق ئىشتا سىلىقلىقنى ياخشى كۆرىدۇ» دېدى. مەن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! سىلى ئۇلارنىڭ دېگىنىنى ئاڭلىمىدىلىمۇ؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «مەنمۇ: ۋە ئەلەيكۇم (سىلەرگە شۇنى تىلەيمەن) دېدىمغۇ!». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. باللارغا سالام بېرىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

1401. ئەنەس ئىبنى مالىك يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، باللارغا سالام قىلغان. ئۇ: رەسۇلۇللاھمۇ ئىلگىرى مۇشۇنداق قىلاتتى، دېگەن.
ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرىنىڭ سىرتقا چىقىپ ئىش بېجىرىشكە رۇخسەت قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

1402. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھىجاب ئايىتى نازىل بولغاندىن كېيىن، سەۋدە سىرتقا چىققان، ئۇ ئۇستىخنى چوڭ ئايال بولۇپ، ئۇ ئۆزىنى تونۇيدىغانلاردىن يوشۇرۇنالمايتتى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنى كۆرۈپ: ئى سەۋدە، سىز ئۆزىڭىزنى بىزدىن يوشۇرالمايسىز، قاراپ بېقىڭە قانداق چىقىپسىز؟ دېدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: شۇنىڭ بىلەن سەۋدە ئۆيىگە قايتىپ كەلدى. شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ مېنىڭ ئۆيۈمدە كەچلىك تاماق يەۋاتقان بولۇپ، قولىدا بىر پارچە گۆش بار ئىدى. سەۋدە

ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەن بىر ئېھتىياج بىلەن سىرتقا چىققانىدىم، ئۆمەر ئۇچراپ قالدى ۋە مۇنداق دېدى، دېدى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: بۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھقا ۋەھيي نازىل بولدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ قىينىچىلىق ھەل بولدى. ئەمما، گۆشنى قويماي تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «سىلەرگە ئېھتىياجىگلار ئۈچۈن سىرتقا چىقىشىگلارغا رۇخسەت قىلىندى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. يات ئاياللار بىلەن خىلۋەت جايدا بىرگە بولۇشنىڭ ۋە ئۇلار بار يەرگە ئۇسۇپ كىرىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1403. ئوقبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاياللارنىڭ ھوجرىسىغا رۇخسەتسىز كىرىشتىن ھەزەر قىلىگلار». بىر ئەنسارىي رەسۇلۇللاھتىن سورىدى: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئۇنداقتا بىر تۇغقانلارچۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «تۇغقانلار دەل ئۆلۈم! (سەۋەبكارلىرىدۇر)».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. ئۆز ئاياللىرى ياكى يېقىن تۇغقانلىرى بىلەن يالغۇز پاراڭلاشقاندا، باشقىلار ئۇچراپ قالسا، تەشەببۇسكارلىق بىلەن چۈشەندۈرۈپ، ئۇقۇشماسلىق يۈز بېرىشتىن ساقلىنىشنىڭ مۇستەھەبلىكى توغرىسىدا

1404. سەفىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇراتتى. ئۇ رەسۇلۇللاھنى كۆرگىلى بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىردەم پاراڭلاشقاندىن كېيىن قايتماقچى بولۇپ، ماڭغاندا ئۇنى رەسۇلۇللاھ ئۇزىتىپ چىقتى. ئۇ مەسچىتنىڭ ئىشىك تۈۋىگە، يەنى ئۇممۇ سەلەمەنىڭ ئۆيى ئالدىغا

كەلگەندە، ئىككى ئەنسارىي كېلىپ رەسۇلۇللاھقا سالام بەرگەندىن كېيىن. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا مۇنداق دېدى: «ئىككىگلار توختاپ تۇرۇڭلار، بۇ (ئايالىم) سەفىيە بىنتى ھۇيەيي بولىدۇ». ئىككىيلەن بۇ گەپتىن سەل ھەيرانلىق ھېس قىلىپ: ئاللاھ پاكتۇر، ئى رەسۇلۇللاھ، (بۇ قانداق گەپ؟) دېدى . رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «شەيتان ئادەمنىڭ قان- تومۇرلىرىغا كىرىۋالغان بولىدۇ. مەن شەيتاننىڭ سىلەرنىڭ كۆڭلۈڭلاردا ۋەسۋەسە قوزغىشىدىن ئەنسىرەيمەن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. سورۇنغا كەلگەندە بوش ئورۇن بولسا ئولتۇرۇش، بولمىسا سەپنىڭ ئارقىسىدا ئولتۇرۇشنىڭ لازىملىقى توغرىسىدا

1405. ئەبۇ ۋاقىد لەيسى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم رەسۇلۇللاھ مەسچىتتە ئولتۇراتتى، ساھابىلەر ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئىدى. تۇيۇقسىز ئۈچ ئادەم كىرىپ كەلدى. ئىككىسى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كەلدى، بىرى قايتىپ كەتتى. ئەبۇ ۋاقىد مۇنداق دەيدۇ: ئىككىسى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ، بىرى ئىچىدىكى بوش ئورۇندا ئولتۇردى. يەنە بىرى كۆپچىلىكنىڭ كەينىدە ئولتۇردى. ئۈچىنچى ئادەم كەينىگە بۇرۇلۇپ كېتىپ قالدى. رەسۇلۇللاھ سۆزىنى تۈگەتكەندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «مەن سىلەرگە بۇ ئۈچ ئادەمنىڭ ئەھۋالىنى ئېيتىپ بېرەي، ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىرى ئاللاھتىن پاناھلىق ئىزدىدى، ئاللاھ ئۇنىڭغا پاناھلىق بەردى. يەنە بىرسى ئاللاھتىن ھايا قىلدى، ئاللاھ ئۇنىڭ ھاياسىنى قوبۇل قىلدى. ئۈچىنچىسى يۈز ئۆرۈپ كېتىپ قالدى، ئاللاھمۇ ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرىدى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. باشقىلارنى ئولتۇرغان يېرىدىن قوپۇرۇۋەتمەسلىك توغرىسىدا

1406. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم بىر ئادەمنى ئولتۇرغان يېرىدىن قوپۇرۇۋېتىپ، ئۆزى ئولتۇزۇۋالمىسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. غىتمەك ئادەمنىڭ ئاياللارنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىشىنى توسۇش توغرىسىدا

1407. ئۇممۇ سەلەمە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مېنىڭ ئۆيۈمگە كەلگەندە، ئۆيدە بىر غىتمەك ئادەم بار ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ غىتمەك ئادەمنىڭ ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇمەييەگە مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدى: ماڭا ئېيتقىنە، ئەگەر ئاللاھ سىلەرگە ئەتە تائىفنى فەتھى قىلىپ بەرسە، غەيلانىنىڭ قىزىغا ئېرىشسەن. ئۇ (يوغان قورساق)، كەلسە قورسىقى تۆتقات بولىدۇ، ئەگەر (سەندىن) ئايرىلغاندا بولسا، سەككىز قات بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۇنداق ئادەملەر ئۆيۈڭلەرگە كىرمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. ئاياللار پىيادە يول مېڭىپ قېينالسا، باشقا ئەرلەرنىڭ ئۇلىغىغا مىنۋالسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1408. ئەسما بىنتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: زۇبەير مېنى ئەمرىگە ئالغان ۋاقىتتا، ئۇنىڭ بىر تۆگىسى، بىر ئېتىدىن باشقا ياكى زېمىنى، ياكى قۇلى، ياكى باشقا بايلىقى يوق ئىدى. مەن ئاتقا ھەلەپ بېرەتتىم، تۆگىگە سۇ بېرەتتىم، ئېقىپ قالغان چېلەكنى يامايتتىم، نان ياقاتتىم. مەن نانىنى ئانچە ياخشى ياقالمايتتىم، ئەنسارىي ئايال قوشنىلىرىم ماڭا نان تەييارلىشىپ بېرەتتى. بىز ھەممىز سەممىي ئايالار ئىدۇق. مەن ئۇرۇقنى بېشىمدا كۆتۈرۈپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇبەيرگە بۆلۈپ بەرگەن يەرگە ئېلىپ باراتتىم. ئۇ يەر 2/3 پەرسەخ كېلەتتى. بىر كۈنى مەن بېشىمدا ئۇرۇق كۆتۈرۈپ كېتىۋېتىپ، رەسۇلۇللاھ ۋە باشقا ئەنسارىيلارغا ئۇچراپ قالدىم. رەسۇلۇللاھ تۆگىسىنى چۆكتۈرۈپ، مېنى كەينىگە مىنۋېلىشقا چاقىردى. مەن بىر ئەر كىشى بىلەن بىرگە مېڭىشقا خىجىل بولدۇم ھەم زۇبەيرنىڭ كۈندەشلىك قىلىشىنى ئويلىدىم، ئۇ بەك كۈنلەمچى ئىدى. رەسۇلۇللاھ مېنىڭ خىجىل بولۇۋاتقىنىمنى بىلىپ، كېتىپ قالدى. مەن يولدا يۈز بەرگەن ئىشنى زۇبەيرگە مۇنداق بايان قىلىپ بەردىم: مەن بېشىمدا ئۇرۇق كۆتۈرۈپ كېتىۋېتىپ، رەسۇلۇللاھ ۋە باشقا ئەنسارىيلارغا

ئۇچراپ قالدىم، رەسۇلۇللاھ مېنى مىنۇالسۇن دەپ تۆگىسىنى چۆتۈردى، مەن خېجىل بولۇپ، سېنىڭ كۆنلەمچىلىكىڭنى ئويلىدىم. زۇبەير مۇنداق دېدى: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سېنىڭ بېشىڭدا ئۇرۇق كۆتۈرۈپ كەلگىنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ كەينىگە مىنگىنىڭدىن قاتتىقراقتۇر. ئەسما ئېيتىدۇكى: شۇنىڭدىن كېيىن ئاتام ئابابەكرى ماڭا بىر چاكار بەردى، ئۇ ماڭا ۋاكالىتەن ئات، تۆگىلەرگە قارايتتى، ئۇ مېنى ئازاد قىلغۇتەكەندەك بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

12. ئۇچ ئادەم بار يەردە ئىككى ئادەمنىڭ ئۇچىنچى ئادەمدىن يوشۇرۇن پىچىرلاشماسلىقى توغرىسىدا

1409. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ ئادەم بار يەردە، ئىككى ئادەم ئۇچىنچىسىدىن يوشۇرۇن پاراڭلاشمىسۇن.» — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1410. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر سىلەر ئۈچ ئادەم بولساڭلار، ئىككىسى ئۇچىنچىسىنى ئايرىپ قويۇپ، ئۇنى غەمگە تاشلىماسلىق ئۈچۈن كۆپچىلىككە ئارىلاشقىنىڭلارغا قەدەر ئايرىم پاراڭلاشمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

13. كۆز تېگىش توغرىسىدا

1411. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كۆز تېگىش راستتۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

14. سېھىر توغرىسىدا

1412. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سېھىرلەنگەن بولۇپ، ئۇ خۇددى ئايالىلار بىلەن بىرگە بولمىسىمۇ، بىرگە بولغاندەك ھېس قىلىدىغان بولۇپ قالغان. بۇ (ھەدىسنى

رىۋايەت قىلغۇچىلارنىڭ بىرى بولغان) سوفيان، ئەگەر ئىش دەرۋەقە شۇنداق بولسا، بۇ ھەقىقەتەن قاتتىق سېھىردۇر، دېگەن. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ماڭا مۇنداق دېدى: «ئى ئائىشە! ئاللاھتىن يول سوريغان ئىدىم، ئاللاھنىڭ ماڭا يول كۆرسەتكەنلىكىنى بىلەمسىز؟ ئىككى ئەر كىشى مېنى كۆرگىلى كېلىپ، بىرى باش تەرىپىمدە ئولتۇردى، يەنە بىرى ئاياغ تەرىپىمدە ئولتۇردى. باش تەرىپىمدىكى ئاياغ تەرىپىمدىكىگە: بۇ ئادەمنىڭ ئەھۋالى قانداق؟ دېدى. ئاياغ تەرىپىمدە ئولتۇرغان كىشى: سېھىرلىنىپتۇ، دېدى. باش تەرىپىمدىكى يەنە سورىدى: كىم سېھىر قىپتۇ؟ دېدى. يەنە بىرى: لوبەيىد ئىبنى ئەئسەم (زۇرەيىق قەبىلىسىدىن بولۇپ ئۇ يەھۇدىيلارنىڭ دوستى، مۇناپىق) سېھىر قىپتۇ، دېدى. باش تەرىپىمدىكى يەنە سورىدى: نېمە بىلەن سېھىرلەپتۇ؟ يەنە بىرى: بىر تاغاق ۋە بىر ئاز چۈشۈپ كەتكەن چاچ بىلەن سېھىرلەپتۇ، دېدى. باش تەرىپىمدىكى يەنە سورىدى: ئۇنى قەيەرگە ئورۇنلاشتۇرغانىكەن؟ يەنە بىرى: زەرۋان قۇدۇقى ئاستىدىكى ئەركەك خورما چېچىكىنىڭ پايىسى ئىچىگە يوشۇرغان، دېدى. ئائىشە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېلىقى قۇدۇقنىڭ يېنىغا بېرىپ، بىر ئامال قىلىپ ھېلىقى نەرسىلەرنى تاپىقچى بۇلۇپ، بارغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «بۇ ماڭا ئالدىن بېشارەت بىرىلگەن قۇدۇقتۇر. ئۇنىڭ سۇيى قىزارغان ھالەتتە. ئۇنىڭ يېنىدىكى خورما دەرىخى خۇددى شەيتانىنىڭ بېشىغا ئوخشايدۇ». رەسۇلۇللاھ بىر كىشىنى ئۇ نەرسىلەرنى ئېلىشقا بۇيرۇدى. مەن رەسۇلۇللاھتىن سورىدىم: سىلى نېمىشقا ئۇ كىشىگە سېھىر بىلەن تاقابىل تۇرمىدىلا؟ رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئاللىقاچان ساقايدىم، باشقا ھەرقانداق ئادەمگە زىيان سېلىشنى خالىمايمەن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. يەھۇدىينىڭ تاماق سۇغىسى توغرىسىدا

1413. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر يەھۇدىي ئايال زەھەر سېلىنغان قوي گۆشىنى رەسۇلۇللاھقا ئېلىپ كەلدى،

رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭدىن يېدى، كېيىن ئۇ ئايال كەلتۈرۈلدى، بىرەيلەن رەسۇلۇللاھتىن سورىدى: سىلى ئۇنى ئۆلتۈرمەكچىمۇ؟ رەسۇلۇللاھ: «ياق»، دېدى. ئەنەس ئېيتتىكى بۇ قېتىمقى زەھەرلىك گۆشنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ كىچىك تىلىنى كېسەل قىلغانلىقىنى بىلمەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1414. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «رەسۇلۇللاھ كېسەل كۆرگىلى بارسا ياكى ئۇنىڭ قېشىغا كېسەل كىشى كەلسە مۇنداق دەيتتى: «ئى خالايىقنىڭ پەرۋەردىگارى! شىپالىق ئاتا قىلغىن! سەن شىپالىق ئاتا قىلغۇچىسەن، سەندىن باشقا ھېچ شىپالىق بەرگۈچى يوقتۇر، سەن بەرگەن شىپالىق مۇتلەقتۇر».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. «مۇئەۋۋىزات»نى ئۆزىگە ھۆرۈش تۇتۇرىسىدا

1415. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئاغرىپ قالسا، «مۇئەۋۋىزات (سۈرە فەلەق، سۈرە ناس)»نى ئوقۇپ بەدىنىگە ھۆرەتتى سۈيى(دەيتتى). ئەينى چاغدا رەسۇلۇللاھ ئېغىر كېسەل بولۇپ قالغاندا، مەن رەسۇلۇللاھقا شۇ سۈرىلەرنى ئوقۇپ رەسۇلۇللاھنىڭ قولى بىلەن سلايتتىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1416. ئەسۋەد چايان چېقىۋالغان ئورۇننى دەم سالدۇرۇپ داۋالاش تۇتۇرىسىدا ھەزرىتى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن سورىغاندا، ئائىشە مۇنداق دېگەن: «رەسۇلۇللاھ ھەرقانداق زەھەرلەنگەن ئورۇننى رۇقىيە بىلەن داۋالىسا بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1417. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېسەللەرگە مۇنۇ دۇئانى ئوقۇغان: «ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن بىزنىڭ تۈپرىقىمىز ئارىمىزدىكىلەرنىڭ شۆلگەيلىرى بىلەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئىزنى رۇخستى بىلەن كېسەللەرگە شىپا بولغاي».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1418. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى رۇقىيە ئارقىلىق كۆز تېگىشنى داۋالاشقا بۇيرۇغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1419. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممۇ سەلەمەنىڭ ئۆيىدە يۈزدە بىر ئاز سەپكۈن بار ئايالنى كۆرۈپ: «ئۇنىڭغا رۇقىيە ئوقۇپ قويۇڭلار»، دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

17. «قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرى ۋە زىكر قىلىنغان سۆزلەر بىلەن رۇقىيە ئوقۇسا ھەق ئالسا بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1420. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى سەپەرگە چىققاندا، بىر ئەرەبلەر رايونىغا كەلدى. ئورۇنلىشىپ بولغاندىن كېيىن، يەرلىك كىشىلەرنىڭ مېھمان قىلىشىنى سورىدى. بىراق، ئۇلار رەت قىلدى. دەل شۇ چاغدا، شۇ قىشلاقنىڭ باشلىقىنى چايان چېقىۋالدى. ئۇلار شۇنچە قىلىپمۇ، زەھەر قايتۇرىدىغان ھېچ ئامال تاپالمىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلاردىن بىرەيلەن: نېمىشقا بايىاتىن كەلگەن مېھمانلارنى ئىزدىمەيمىز، بەلكىم ئۇلارنىڭ ئامالى باردۇر؟ دەپتۇ. ئۇلار بېرىپ، بۇ ساھابىلەرگە: خالايىق، باشلىقىمىزنى يىلان چېقىۋالدى بارلىق ئامماللارنى قىلغان بولساقمۇ پايدىسى بولمىدى، سىلەردە بىرەر (پايدىلىق) نەرسە بارمىدۇ؟ دېيىشتى. ئاردىدىن بىر ساھابە مۇنداق دېدى: داۋالغىلى بولىدۇ، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن دەم سېلىپ ساقايتالايمەن. بىراق، بىز سىلەردىن مېھمان قىلىشنى تەلەپ قىلساق، رەت قىلدىڭلار. شۇڭا ھەق تۆلىمىسەڭلار داۋالمايمەن. ئىككى تەرەپ مەسلىھەتلىشىپ، بىر قوتان قوي بېرىشكە دېيىشتى. بۇ ساھابە ئۇلارنىڭ باشلىقىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، سۈرە فاتىھەنى ئوقۇپ، ئۈنىڭغا ھۈرۈپ قويدى، ئاقساقال پۈتۈن بەدىنى يېنىكلىگەندەك ھېس قىلىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇلار دېيىشكەن بويىچە ھەق تۆلىدى. (ئۇلار ھەقنى ئالغاندىن كېيىن)، ئاردىدىن بىرى قوينى بۆلۈڭلار دېدى. دەم سالغۇچى: بۇنداق قىلماڭلار، بىز بېرىپ رەسۇلۇللاھقا بولغان ئەھۋالنى ئېيتىشىمىز كېرەك. ئۇ نېمە دەر؟ تۇرۇپ تۇرايلى دېدى. ئۇلار قايتىپ كېلىپ، رەسۇلۇللاھقا ئەھۋالنى بايان قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «سەن

سۈره فاتىھەنىڭ كېيىنلىكى قانداق بىلەتتىڭ»؟ ئارقىدىنلا: «سىلەر توغرا قىلىپسىلەر. بۇ قويلارنى بۆلۈشسەڭلار بولىدۇ. ماڭمۇ بىر ئۆلۈش ئايرىپ قويۇڭلار» دەپ كۆلۈپ كەتكەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

18. ھەر قانداق كېسەلنىڭ داۋاسى بارلىقى توغرىسىدا

1421. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئەگەر سىلەرنىڭ داۋالاش ئۇسۇلۇڭلاردا بىر نەرسىنىڭ ئۇنۇمى ياخشى، دېيىلسە قان ئېلىش، ھەسەل يېيىش ۋە كېسەل بولغان ئورۇننى داغلاشنىڭ ئۇنۇمى ياخشى بولىدۇ. ئەمما، مەن داغلاش ئۇسۇلىنى ياقتۇرمايمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1422. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام. قان ئالدۇرۇپ كېسەل داۋالاتقان ھەم قان ئالغۇچىغا ھەق بەرگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1423. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قان ئالدۇرۇپ كېسەل داۋالاتقان. ئەزەلدىن قان ئالغۇچىلارنىڭ ھەققىنى ئاز بېرىپ باقمىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1424. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىزىتما دوزاخنىڭ ھارارىتىدىندۇر. شۇڭا، سىلەر ئۇنى سوغۇق سۇ بىلەن ياندۇرۇڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1425. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ دېيىشىچە: بەدىنى قىزىپ (تېمپېراتۇرىسى ئۆرلەپ) قالغان ئايال ئۇنىڭ قېشىغا، ئۇنىڭ دۇئا قىلىپ قويۇشى ئۈچۈن ئېلىپ كېلىنگەن. ئۇ سۇغا ھۆرۈپ، ئۇ ئايالنىڭ ياقىلىرى ۋە يەڭ ئېغىزلىرىغا پۈركۈپ قويغان. ئۇ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى قىزىتمىنى سوغۇق سۇ بىلەن پەسەيتىشكە بۇيرۇغانىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1426. رافىئ ئىبنى خەدىج رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قىزىتما دوزاخنىڭ ھارارىتىدىندۇر، شۇڭا سىلەر سوغۇق سۇ بىلەن ياندۇرۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

19. زورلاپ دورا ئىچىشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكى توغرىسىدا

1427. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېسەل بولۇپ قالغان ۋاقىتتا ئۇنى دورا ئىچىشكە زورلايتتۇق. ئۇ قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ: «مېنى زورلىماڭلار» دەيتتى. بىز: كېسەلنىڭ ھەممىسى دورا ئىچىشتىن بىزار، دەيتتۇق. رەسۇلۇللاھ سەل ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن: «مەن سىلەرنى زورلىماڭلار، دېمىدىممۇ؟» دەيتتى. بىز يەنە دەيتتۇق: كېسەل دائىم دورا ئىچىشنى خالىمايدۇ. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دەيتتى: «بۇ ئۆيدىكى كىشىلەر دائىم مېنى دورا ئىچىشكە زورلايدۇ، پەقەت ئابباس بۇنىڭ سىرتىدا، لېكىن بۇگۈن ئۇ ئاراڭلاردا يوق».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

20. ھىندى ئارچىسى (ئالوي) بىلەن كېسەل داۋالاش توغرىسىدا

1428. ئۇممۇ قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ دېيىشىچە: ئۇ تېخى تاماق يېيىشنى بىلمەيدىغان ئوغلىنى ئېلىپ رەسۇلۇللاھنى يوقلىغىلى بارغان. بالىسى رەسۇلۇللاھنىڭ كىيىمىگە سىيىپ قويغان. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا سۇ سېپىۋەتكەن، لېكىن يۇمىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1429. ئۇممۇ قەيس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانلىقىدىن دەيدۇ: «سىلەر ھىندى ئارچىسىنى ئىشلەتسەڭلار بولىدۇ، ئۇ يەتتە خىل كېسەلگە شىپا بولىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن كۆكرەك پەردە يالليۇغى، گال ئاغرىش قاتارلىق كېسەللەرنى داۋالىغىلى بولىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1430. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «سىيادان ئۆلۈمدىن باشقا ھەر خىل كېسەللەرگە شىپا». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. «تەلبىنە شورپىسى» كېسەلنىڭ كەيپىياتىنى ياخشىلايدىغانلىقى توغرىسىدا

1431. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئائىلىسىدىن بىرەيلەن قازا قىلسا، ئايالالار بۇنىڭ ئۈچۈن بىر يەرگە يىغىلاتتى. كېيىن ھەممىسى كېتىپ، پەقەت ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر ۋە يېقىن تۇغقانلار قالغان چاغدا، ئۇ بىرىنى «تەلبىنە (سۇتسىمان) شورپىسى» تەييارلاشقا بۇيرۇغان. كەينىدىنلا يەنە گۆش شورپىسى تەييارلاپ، تەلبىنە شورپىسىنى ئۇنىڭ ئىچىگە قۇيۇپ، كۆپچىلىك بىللەن يېگەن. كېيىن ئائىشە رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئېيتىدۇ: «تەلبىنە شورپىسى كېسەلنىڭ يۈرىكىگە راھەت بېغىشلاپ، قايغۇ ـ ھەسرەتلىرىنى يوقىتىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

22. ھەسەل بىلەن كېسەل داۋالاش

1432. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم رەسۇلۇللاھقا: ئىنىسىنىڭ قورسىقى ئاغرىپ قالغانلىقىنى ئېيتقاندا، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا «ھەسەل ئىچكۈز»، دېگەن. ئۇ ئىككىنچى قېتىم كەلگەندە، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا يەنە: «ھەسەل ئىچكۈز» دېگەن. ئۇ ئادەم ئۈچىنچى قېتىم يەنە كەلگەندە، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «ھەسەل ئىچكۈز» دېگەن. ئۇ ئادەم يەنە كېلىپ رەسۇلۇللاھقا: شۇنداق قىلدىم، (يەنىلا ساقايماۋاتىدۇ) دېگەن. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ راستچىلدۇر، ئىنىڭنىڭ قورسىقىنىڭ ئاغرىشى يالغاندۇر، سەن يەنىلا ھەسەل ئىچكۈز» دېدى. ئۇ ئادەم ھەسەل ئىچكۈزگەندىن كېيىن ئىنىسىنىڭ كېسىلى ساقايغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

23. ۋابا كېسىلى شۇملۇقنىڭ بېشارىتى توغرىسىدا

1433. ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ۋابا (يۇقۇملۇق) كېسىلى بولسا بەنى ئىسرائىلغا ياكى سىلەردىن ئىلگىركى بەندىلەرگە بېرىلگەن بىر خىل بالايىئاپەت. مەلۇم جايغا يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغان بولسا ئۇ يەرگە بارماڭلار، سىلەر تۇرۇۋاتقان ئورۇندا يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغان بولسا، ئۇ يەردىن قېچىپ چىقىپ كەتمەڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1434. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ شامغا كېتىپ بېرىپ، سەرغەگە كەلگەندە ئەجنادىنلىرىدىن ئەبۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەررا قاتارلىقلارنى كۈتۈۋالغان. ئۇلار ئۆمەر ئىبنى خەتتابقا سۇرىيىدە يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغانلىقىنى خەۋەر قىلغان. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر سىلەر ماڭا ئىلگىرى ھىجرەت قىلغان مۇھاجىرلارنى چاقىرىپ بېرىڭلار، دېدى. ئۇ ئۇلارغا سۇرىيىدە يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغانلىقىنى ئېيتىپ ئۇلارنىڭ پىكىر بېرىشىنى سورىدى. ئۇلارنىڭ پىكرى بىردەك بولمىدى. بەزىلەر: سەن (چوڭ) بىر ئىش ئۈچۈن چىقتىڭ، قايتىشىڭنى مۇۋاپىق كۆرمەيمىز، دېدى. بەزىلەر: خالايىقلار ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرى، سەن بىلەن بىللە. بىز سېنىڭ ئۇلارنى بۇ ۋاباغا باشلىشىڭنى مۇۋاپىق كۆرمەيمىز دېدى. ئۆمەر: سىلەر قايتىپ كېتىڭلار، دېدى. ئاندىن ئۇ: ئەنسارىيلارنى چاقىر، دېدى. مەن ئۇلارنى چاقىردىم، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇلار بىلەن مەسلىھەتلەشتى. ئەھۋال مۇھاجىرلار بىلەن ئوخشاش بولدى. ئوخشىمىغان پىكرىلەرمۇ بېرىلدى. ئۆمەر: سىلەرمۇ قايتىپ كېتىڭلار، دېدى. ئاندىن ئۇ: مەككە پەتھى يىلى ھىجرەت قىلغان قۇرەيش پېشقەدەملىرىنى چاقىر دېدى. مەن ئۇلارنى چاقىردىم. ئۇلاردىن ئىككى ئادەم ئىختىلاپ قىلىشمىدى. باشقىلار: بىز سېنىڭ كۆپچىلىكىنى ئېلىپ قايتىپ كېتىشىڭنى، بۇ كېسەل تارقالغان رايونغا بارماسلىقىنى مۇۋاپىق كۆرىمىز دېيىشتى. ئۆمەر كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا: بىز ئەتە ئەتىگەندە ئۇلاغلارغا مىنىپ قايتىمىز، تەييارلىقلارنى قىلىپ قويۇڭلار، دەپ

جاكالىغانىدا، ئەبۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەررام: ئاللاھنىڭ تەقدىرىدىن قاچماقچىمۇ؟ دېدى. ئۆمەر: ئى ئەبۇ ئۇبەيدە! بۇ سۆزنى سەندىن باشقا بىرى دېگەن بولسىچۇ؟ توغرا، بىز ئاللاھنىڭ بىر تەقدىرىدىن يەنە بىر تەقدىرىگە قاچماقچى، سەن ماڭا ئېيتىپ باقە: ئەگەر سېنىڭ بىر قورۇ تۆگەڭ بولۇپ، سەن ئۇنى ھەيدەپ تاغ جىلغىسىغا ئاپارساڭ، تاغ جىلغىسىنىڭ بىر تەرىپى يېشىلچىلىق، بىر تەرىپى قاقاسلىق بولسا، سەن ئەلۋەتتە يېشىلچىلىق تەرەپنى تاللاپ تۆگەڭنى باقساڭ، بۇ ئاللاھنىڭ تەقدىرى ئەمەسمىكەن؟ ئەگەر قاقاسلىق تەرەپتە باقساڭمۇ بۇمۇ ئاللاھنىڭ تەقدىرى ئەمەسمۇ؟ دېدى. ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: بۇ چاغدا بىر ئىشى چىقىپ قىلىپ يوق بولۇپ قالغان ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف كېلىپ: بۇ ئىشتا مېنىڭ ئازراق چۈشەنچەم بار. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «سىلەر مەلۇم جايدا يۇقۇملۇق كېسەل بارلىقىنى ئاڭلىساڭلار، ئۇ يەرگە بارماڭلار. ئەگەر سىلەر تۇرۇۋاتقان جايدا يۇقۇملۇق كېسەل تارقالغان بولسا، ئۇ يەردىن قېچىپ چىقىپ كەتمەڭلار» دېدى. ئۆمەر ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتىپ ئارقىسىغا قايتىپ كەتكەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. ئىنسانىنىڭ قورسىقىدا ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولىدىغان قۇرت يوقلۇقى، قۇش ئارقىلىق پال سېلىشنىڭ خاتا، كېسەل تۆگىلەرنى ساغلام تۆگىلەرگە ئارىلاشتۇرماسلىق توغرىسىدا

1435. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كېسەللىك يۇقمايدۇ، ئىنسانىنىڭ قورسىقىدا ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولىدىغان قۇرت يوق، قۇش ئارقىلىق پال سېلىش خاتا». بىر پادىچى: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، بىر قورۇ تۆگە ئايرىم تۇرغاندا ساپساق ئىدى. بىر قوتۇر چۈشكەن تۆگە قوشۇلغاندىن كېيىن ھەممە تۆگىگە قوتۇر چۈشۈپ كەتتى، بۇ قانداق ئىش؟ دەپ سوردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا دەسلەپكى تۆگىگە نەدىن قوتۇر يۇقتى؟» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1436. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمسەل تۆگىلەرنى ساغلام تۆگىلەرگە ئارىلاشتۇرماڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1437. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمسەللىك يۇقمايدۇ، شۇم پال ئېلىش خاتا، پەقەت ياخشى پال مېنى خۇشاللاندۇرىدۇ». ئۇلار: ياخشى پال دېگەن قانداق؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياخشى سۆز» دەپ جاۋاب بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1438. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ياماناللقتىن بېشارەت بولمايدۇ، ياخشىلىقتىن بېشارەت بولىدۇ» ئۇلار: ياخشىلىقتىن بېشارەت قانداق بولىدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ياقتۇرۇپ ئاڭلايدىغان ياخشى سۆز» دەپ جاۋاب بەرگەن.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1439. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمسەللىك يۇقىدىغان ئىش بولمايدۇ، شۇم پال ئېلىش خاتا، شۇملۇق كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان نەرسە ئۇچ نەرسىدە: ئايالدا، قورودا، ئۆلاغدا». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1440. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەختسىزلىكنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان نەرسە (بار، دېيىلسە) ئۇچ نەرسىدە (بار بولغان بولىدۇ): ئايالدا، ئۆلاغدا، تۇرالغۇدا» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

25. يىلان كۆرگەندە بىر نەرەپ قىلىش ئۈسۈلى توغرىسىدا

1441. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنبەردە تۇرۇپ: «سىلەر يىلان ئۆلتۈرگەندە قارا يوللۇق يىلان بىلەن كالتا قۇيرۇقلۇق يىلانىنى ئۆلتۈرۈڭلار، چۈنكى بۇ ئىككى خىل يىلان كۆزنى قارغۇ قىلىدۇ. ئېغىر ئايالنىڭ بالىسىنى چۈشۈرۈۋېتىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم. ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: مەن بىر يىلانىنى

ئۆلتۈرمەكچى بولغىنىمدا، ئەبۇ لۇبابە: ئۇنى ئۆلتۈرمە، دەپ ۋارقىردى. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يىلانىنى ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇغانغۇ، دېدىم. ئۇ: كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىلە يىلانلىرىنى ئۆلتۈرۈشتىن توسقان» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1442. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بىلەن بىر غارنىڭ ئىچىگە كىردۇق. ئۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالا مغا قۇرئاننىڭ مۇرسەلات سۈرىسى نازىل بولۇۋاتاتتى. بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالا منىڭ ئاغزىدىن ئاگلاۋاتاتتۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالا منىڭ ئاغزى قۇرئاي تۈرۈپلا بىر يىلان پەيدا بولۇپ قالدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى ئۆلتۈرۈڭلار» دېدى. ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: كۆپچىلىك ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇپ تۇرغاندا ئۇ قېچىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ سىلەردىن قۇتۇلدى، سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن قۇتۇلدۇڭلار». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

26. پاتمىچۇقنى ئۆلتۈرۈش توغرىسىدا

1443. ئۇممۇ شەرىك رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا پاتمىچۇقنى ئۆلتۈرۈشنى بۇيرىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1444. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پاتمىچۇقنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «بۇ بولسا بىر خىل زىيانلىق جانۋار» دېگەن. بىراق ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇق قىلغانلىقىنى ئاگلىمىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

27. چۈمۈلىنى ئۆلتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1445. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالا منىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاگلىغان: «بىر چۈمۈلە ئىلگىرى مەلۇم بىر پەيغەمبەرنى چېقىۋالغاندا، بۇ پەيغەمبەر پۈتۈن چۈمۈلىنىڭ

ئۆۋسىنى كۆيدۈرۈۋېتىشكە بۇيرۇغان. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنىڭغا ۋەھىي چۈشۈرۈپ: سېنى چاققان بىر چۆمۈلە تۆرسا، سەن نېمىشقا تەسبىھ ئېيتىپ تۆرىدىغان پۈتۈن چۆمۈلىنى كۆيدۈرۈۋېتىسەن؟ دېگەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

28. مۇشۇكنى ئۆلتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1446. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئايال بىر مۇشۇكنى باغلاپ قويۇپ ئۇنىڭغا يېمەكلىك بەرمەي، سۇ بەرمەي ياكى ئۇنى ئۆزى زېمىنىدىكى ھاشارەتلەرنى تېپىپ يېيىشى ئۈچۈن قويۇپ بەرمەي ئۆلتۈرۈپ قويدى، ئۇ شۇ گۇناھى تۈپەيلىدىن دوزاخقا كىردى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

29. ھايۋانلارغا يېمەكلىك ۋە ئىچىملىك بېرىشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا

1447. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم يولدا كېتىۋېتىپ ئىنتايىن ئۆسسىغان كەتكەن، كېتىپ بارسا بىر قۇدۇق ئۇچرىغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قۇدۇققا چۈشۈپ، سۇ ئىچكەن. چىقسا توساتتىن بىر ئىتنىڭ ئۆسسىغان كەتكەنلىكىنى تىلىنى چىقىرىپ يەرنى يالاۋاتقانلىقىنى كۆرگەن، ئۇ ئادەم ئۆز- ئۆزىگە: بۇ ئىتمۇ مەندەك ئۆسسىزلىققا چىدىماي قاپتۇ، دەپ قۇدۇققا چۈشۈپ ئۆتۈكىدە سۇ ئېلىپ چىقىپ ئىتنىڭ ئۆسسۈزلۈقىنى قاندۇرغان. ئاللاھ ئۇنىڭ بۇ ئىشىدىن خۇشال بولۇپ، گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىۋەتكەن». كۆپچىلىك: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ھايۋانلارغا كۆيۈنسەمۇ ساۋاب بارمۇ؟ دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بارلىق ھۆل جىگەر ئىگىسىگە (جانلىقلارغا) كۆيۈنسە ساۋاب بار» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1448. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئىت بەك ئۇسسۇپ كەتكەنلىكتىن قۇدۇق ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈردى، بەنى ئىسرائىلدىكى بىر پاھىشە ئايال بۇنى كۆرۈپ، ئۆتۈكى بىلەن سۇ ئېلىپ ئىتنىڭ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇردى. مۇشۇ ئىشى سەۋەبلىك گۇناھى مەغپىرەت قىلىنغان».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئوتتۇز توققۇزىنچى باب

ياخشى سۆز

1. زاماننى ھاقارەتلەشنىڭ چەكلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1449. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ئادەم بالىسى زاماننى تىللاش بىلەن ماڭا ھاقارەت كەلتۈردى، ۋاقىت مېنىڭ ئىلكىمدە، كېچە بىلەن كۈندۈزنى مەن ئايلاندۇرۇپ تۇرىمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ئۈزۈمنى كەرەمە، دەپ ئاتاشقا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1450. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەر (ئۈزۈمنى) ئالىيجاناب دېيىشىدۇ، ئالىيجانابلىق پەقەت مۇئمىنلەرنىڭ قەلبىدىدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. قۇل، دېدەك، خوجايىن، ئىگە ئاتالغۇلىرى توغرىسىدا

1451. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئىگەڭگە تاماق بەر، ئىگەڭنى تاھارەت ئالغۇزۇپ قوي، ئىگەڭگە سۆز بەر دېمەي، خوجايىنىڭغا دېسۇن. قۇلۇم، دېدىكىم دېمەي، خىزمەتچىم دېسۇن.»

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ئۆزىنى يامان ياكى ناچار ئىشلەر بىلەن ئەيىبلەشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1452. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار مەن پاسكىنا بولۇپ قالدىم، دېمەي. مەن سەل قاملاشماي قېلىۋاتىمەن دېگەندەك سۆزلەرنى قىلسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1453. سەھل ئىبنى ھۇنەيف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار مەن پاسكىنا بولۇپ قالدىم، دېمەي. مەن سەل قاملاشماي قېلىۋاتىمەن دېگەندەك سۆزلەرنى قىلسۇن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

قىرىقىنچى باب

شېئىر

1454. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «لەببيدنىڭ مۇنۇ سۆزى شائىرلارنىڭ سۆزلىرى ئارىسىدا ئەڭ راست سۆزدۇر: ‹بىلىگىلاركى ئاللاھتىن باشقا بارلىق نەرسە باتىلدۇر. ئۇمەييە ئىبنى ئەبۇ سەلىت ئۆز شېئىرلىرىدا ئىمان ئېيتقىلى ئازلا قالغانىدى›».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1455. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر كىشىنىڭ ئىچى شېئىر بىلەن تولغاندىن كۆرە يىرىڭ بىلەن تولغىنى ئەلۋەتتە تۈزۈكتۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

قىرىق بىرىنچى باب

چۈش تەبىرى

1456. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ياخشى چۈش ئاللاھ تەرەپتىن، قالايمىقان چۈش شەيتان تەرەپتىندۇر. سىلەردىن بىر كىم يامان چۈش كۆرسە ئويغانغا چېغىدا ئۈچ قېتىم (سول تەرىپىگە) تۈكۈرۈۋېتىپ ئۇنىڭ يامانلىقىدىن ئاللاھقا سېغىنسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1457. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاخىر زامان يېقىنلاشقانسىرى مۆئمىننىڭ كۆرگەن چۈشى ئاساسەن ئەمەلىي ئىشلارغا يېقىنلىشىدۇ، مۆئمىننىڭ كۆرگەن چۈشى پەيغەمبەرلىكنىڭ 1/46 قىسمىدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1458. ئۇبادە ئىبنى سامىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆئمىننىڭ كۆرگەن چۈشى پەيغەمبەرلىكنىڭ 1/46 پارچىسىدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1459. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆئمىننىڭ كۆرگەن چۈشى پەيغەمبەرلىكنىڭ 1/46 پارچىسىدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1460. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: مۆئمىننىڭ كۆرگەن چۈشى پەيغەمبەرلىكنىڭ 1/46 پارچىسىدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى چۈشىدە كۆرگەن ئادەمنىڭ راست كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1461. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مېنى چۈشىدە كۆرگەن ئادەم راست كۆرىدۇ، شەيتان مېنىڭ شەكلىمگە كىرەلمەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. چۈش تەبىرى توغرىسىدا

1462. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ: مەن بۈگۈن ئاخشام چۈشۈمدە، بىر بۇلۇتنى كۆرۈپتىمەن. ئۇ بۇلۇتتىن ياغ بىلەن ھەسەل تامچىۋاتقۇدەك، كىشىلەر ئالقىنىنى سوزۇشۇپ، ياغ بىلەن ھەسەلنى سۈزۈشۈۋېلىۋاتقۇدەك، بەزىلەر ئاز، بەزىلەر كۆپ سۈزگۈدەك، ئاسمان- زېمىننى تۇتاشتۇرغان بىر ئارغامچا بارمىش، سەن شۇ ئارغامچىنى تۇتۇپسەندە، يۇقىرىغا چىقىپ كېتىپسەن. ئاندىن ئارغامچىنى بىر ئادەم تۇتۇپ، ئۇمۇ چىقىپ كېتىپتۇ. ئاندىن يەنە بىرى تۇتۇپ، چىقىپ كېتىپتۇ. ئاندىن يەنە بىر ئادەم تۇتۇشىغا ئارغامچا ئۈزۈلۈپ كېتىپتۇ. كېيىن يەنە ئۇ ئارغامچا ئۇلىنىپ قاپتۇدەك، دېدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى رەسۇلۇللاھ، دادام سىلىگە پىدا بولسۇن، ئەزبرايىل خۇدا ماڭا قويۇۋەتسىلە، ئۇ چۈشكە مەن تەبىر بېرىپ باقاي، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «تەبىر بەر» دېۋىدى، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ. ئەنھۇ: بۇلۇت ئىسلامدۇر، ئۇنىڭدىن تامچىغان ھەسەل بىلەن ياغ قۇرئاندۇر قۇرئاننىڭ ھالاۋىتى يېغىپ تۇرىدۇ. قۇرئاننى بەزىلەر كۆپ بىلىدۇ، بەزىلەر ئاز بىلىدۇ. ئاسمان- زېمىننى باغلاپ تۇرىدىغان ئارغامچا بولسا سەن ئۈستىدە تۇرۇپ كېلىۋاتقان ھەقىقەتتۇر. سەن شۇ ئارغامچىنى تۇتسەن، ئاللاھ سېنى ئۈستۈن قىلىدۇ. سەندىن كېيىن يەنە بىرەيلەن تۇتىدۇ، ئۇمۇ ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىدۇ. يەنە بىرەيلەن تۇتىدۇ، ئۇمۇ

ئۇستۇنلۈككە ئېرىشىدۇ. ئارقىدىن يەنە بىرەيلەن تۆتسا، ئارغامچا ئۆزۈلۈپ كېتىدۇ. ئاندىن ئۇ كىشىگە ئارغامچا ئۇلاپ بېرىلىدۇ دە، ئۇ كىشى شۇ ئارغامچا بىلەن ئۇستۇنلۈككە ئېرىشىدۇ. دادام ساڭا پىدا بولسۇن، ئى رەسۇلۇللاھ، مېنىڭ تۇغرا يېكى خاتا دېگىنىمنى دەپ بەرگىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەزىسىنى خاتا، بەزىسىنى تۇغرا ئېيتتىڭ»، دېدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم كى، مېنىڭ خاتا دېگىنىمنى ماڭا دەپ بەرگىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قەسەم قىلما» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈشى

1463- ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چۈشۈمدە مىسۋاك قىلىپتىمەن. بىرى چوڭ، بىرى كىچىك ئىككى ئادەم يېنىمغا كېلىپتۇ، مەن مىسۋاكنى كىچىكىگە سۇنسام، بىرى ماڭا: مىسۋاكنى چوڭىغا بەر، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنى چوڭىغا بېرىپتىمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1464- ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن چۈشۈمدە مەككىدىكى بىر خورمىزارلىققا بېرىپتىمەن، مەن يەمامە ياكى ھەجەر بولۇشى مۇمكىن دەپ ئويلىدىم، ئۇ مەدىنە شەھىرى ئىكەن. چۈشۈمدە شەمشىرىمنى ئوينىتىپتىمەن، شەمشىرىمنىڭ سېپى سۇنۇپ كېتىپتۇ. بۇ ئۇھۇد كۈنى بىزنىڭ مەغلۇپ بولۇشىمىز ئىكەن. مەن يەنە شەمشىرىمنى ئوينىتىپتىمەن، شەمشىرىم ئەسلىدىكىدىن ياخشى بولۇپ قاپتۇ. بۇ، ئاللاھنىڭ يارىدىمى بىلەن (مەككىنىڭ) فەتھىسى، مۇسۇلمانلارنىڭ جەم بولۇشىنىڭ بېشارىتى بولۇپ قېلىشى ئىكەن. چۈشۈمدە كالا كۆرۈپتىمەن، بۇ ئۇھۇد كۈنىدە مۇسۇلمانلارنىڭ (ئۆلتۈرۈلگەنلىكى) ۋە بەدرە كۈنىدىن كېيىن ئاللاھنىڭ ياخشىلىق ئاتا قىلغانلىقى ۋە ئاللاھنىڭ راستچىلىقىمىزغا بەرگەن ئەجرىنىڭ بېشارىتى ئىكەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1465. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىدا كەززاپ مۇسەيلىمە مەدىنىگە كېلىپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەرلىكىنى مىراس قىلىپ ماڭا بەرسە، مەن ئۇنىڭغا ئەگىشىمەن، دېگەن ۋە نۇرغۇن كىشىلەرنى ئەگەشتۈرۈپ كەلگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سابىت ئىبنى قەيس ئىبنى شەمماسنى باشلاپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكىلى باردى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىدا بىر پارچە خورما ياپرىقى تۇتقان ھالدا مۇسەيلىمە ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ ئالدىدا توختاپ: «ئەگەر سەن مەندىن مۇشۇ پارچىنى سورىساڭمۇ مەن ساڭا بەرمەيمەن، سەن ھەرگىزمۇ ئاللاھ تائالانىڭ تەقدىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايسەن، بىزدىن يۈز ئۆرۈسەڭ ئاللاھ تائالا سېنى چوقۇم ھالاك قىلىدۇ. ماڭا سېنىڭ ئاقۇبىتىڭنىڭ قانداق بولىدىغانلىقى كۆرسىتىلدى. مانا بۇ سابىت، سېنىڭ سوئالىڭغا جاۋاب بېرىدۇ» دېدى ۋە قايتىپ كەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1466. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن چۈشۈمدە ئىككى قولۇمغا سالغان ئالتۇن بىلەزۈك توغرىسىدا ئويغا چۆكۈپتىمەن. ماڭا: ئۇ ئىككى بىلەزۈكنى پۈۈلە دەپ ۋەھىي قىلىندى، پۈۈلىۋىتىم، ئۇچۇپ كەتتى. مەن بۇ چۈشكە مۇنداق تەبىر بەردىم: مەندىن كېيىن ئىككى يالغانچى (پەيغەمبەر) دۇنياغا كېلىدىكەن. بىرى: ئەنسى، يەنە بىرى مۇسەيلىمە».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1467. سەمۇرە ئىبنى جۇندۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: «سىلەردىن چۈش كۆرگەن ئادەم بارمۇ»؟ دەپ دائىم سوراپ تۇراتتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ خالىغان ئادەملەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چۈشلىرىنى بايان قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئەتىگەندە بىزگە مۇنداق دەپ بەرگەن: «كېچىسى ئىككى پەرىشتە كېلىپ مېنى تۇرغۇزۇپ، يۈر، دېدى. مەن ئۇلار بىلەن ماڭدىم، بىز ئوگدىسىغا ياتقان بىر ئادەمنىڭ يېنىغا كەلدۇق، ئۇنىڭ ئۈستىدە بىر ئادەم تاشنى تۇتۇپ تۇراتتى ۋە تاشنى ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ

كاللىسىنى يانجىيتتى، تاش دومىلاپ ئۇنىڭ ئالدىغا كېلەتتى. ئۇرغۇچى ئادەم تاشنى ئېلىپ ئۇرۇلغۇچىنىڭ كاللىسى ساقىيىپ ئەسلىگە كەلگۈچە كۈتۈپ تۇراتتى، ئۇنىڭ كاللىسى ئەسلىگە كەلگەندە، يەنە ئاۋۋالقىدەكلا ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ كاللىسىنى يانجىيتتى». مەن مۇنداق دېدىم: «سۇبھانالله! بۇ ئىككى ئادەم نېمە ئادەم»؟ دېسەم، پەرىشتىلەر ماڭا: يۇر، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «بىز مېڭىپ ئوڭدىسىغا ياتقان بىر ئادەمنىڭ يېنىغا كەلدۇق، بىر ئادەم ئۇنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ يۈزىنىڭ بىر تەرىپىگە تۆمۈر ئىلمەك بىلەن ئۇنىڭ جاۋغىيىدىن گەردىنگىچە؛ بۇرنىدىن ۋە كۆزىدىن گەردىنگىچە تىلاتتى. ئاندىن يۈزىنىڭ ئىككىنچى تەرىپىنمۇ شۇنداق قىلاتتى. بۇ تەرىپىنى تىلىپ بولغۇچە يەنە بىر تەرىپى ئەسلىگە كېلەتتى. ئەسلىگە كەلگەن تەرەپنى يەنە ئاۋۋالقىدەك تىلاتتى. مەن: سۇبھانالله! بۇ ئىككى ئادەم نېمە ئادەم؟ دەپ سورىدىم. پەرىشتىلەر ماڭا: يۇر، دېدى. بىز مېڭىپ تونۇرغا ئوخشايدىغان بىر گوداڭغا كەلدۇق گوداڭدىن قىيا- چىيا ئاڭلىنىپ تۇراتتى. گوداڭغا قارىساق قىپيالىڭاچ ئەر- ئاياللار بار ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئاستى تەرىپىدىن ئوتنىڭ يالقۇنى كېلىپ تۇراتتى. بۇ يالقۇن ئۇلارغا يېتىپ كەلگەندە ئۇلار ۋاراقلىرىشىپ كېتەتتى. مەن پەرىشتىلەردىن: بۇلار كىملەر؟ دەپ سورىدىم. پەرىشتىلەر ماڭا: يۇر، يۇر، دېدى. بىز مېڭىپ قانداق قىزىل ئۆستەڭگە يېتىپ كەلدۇق. ئۆستەڭدە بىر ئادەم ئۈزۈپ يۈرەتتى. ئۆستەڭنىڭ قىرغىقىدا بىر ئادەم بولۇپ، ئۇ يېنىغا نۇرغۇن تاش يىغىۋالغانىدى. ھېلىقى ئۆستەڭدە ئۈزۈپ يۈرگەن ئادەم تاش يىغىۋالغان ئادەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئاغزىنى ئاچاتتى، ئۇ ئۇنىڭ ئاغزىغا بىر تاش سېلىپ قوياتتى. ئۇ بېرىپ ئۆستەڭدە يەنە ئۈزەتتى. ئاندىن ئۇنىڭ ئالدىغا يەنە قايتىپ كېلەتتى، ھەر قايتىپ كەلگەندە، ئاغزىنى ئاچاتتى، ئۇنىڭ ئاغزىغا تاش سېلىپ قوياتتى. مەن پەرىشتىلەردىن: ئۇلار كىم؟ دەپ سورىدىم. ئۇلار ماڭا: يۇر، يۇر، دېدى. بىز مېڭىپ ناھايىتى قەبىھ سۈرەتلىك بىر ئادەمنىڭ يېنىغا كەلدۇق. ئۇنىڭ يېنىدا بىر ئوت بولۇپ ئۇ ئۇنى قوچۇيتتى ۋە ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرەتتى، پەرىشتىلەردىن: بۇ نېمە ئادەم؟ دەپ سورىدىم. پەرىشتىلەر ماڭا: يۇر، يۇر، دېدى. بىز مېڭىپ

ئۆسۈملۈكلەر ئېگىز ئۆسكەن باھارنىڭ خىلمۇخىل گۈل- چېچەكلىرى بىلەن تولغان بىر باغچىغا كەلدۇق. باغچىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بويىنىڭ ئېگىزلىكىدىن بېشىنى كۆرگىلى بولمايدىغان ئېگىز بىر ئادەم ئولتۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ ئەتراپىدا نۇرغۇن بالىلار تۇرۇپتۇكى، بۇنداق كۆپ بالىلارنى زادى كۆرمىگەنىدىم. پەرىشتىلەردىن: بۇ كىم؟ ئۇلار كىملەر؟ دەپ سورىدىم. پەرىشتىلەر مانا: يۇر، يۇر، دېدى. بىز مېڭىپ شۇنداق بىر چوڭ باغقا يېتىپ كەلدۇق. بۇنداق چوڭ ۋە چىرايلىق باغنى زادى كۆرمىگەنىدىم. پەرىشتىلەر مېنى باغقا چىق، دېدى. بىز باغقا چىقىپ ئالتۇن كېسەك بىلەن كۇمۇش كېسەكتىن سېلىنغان بىر شەھەرگە يېتىپ كەلدۇق. شەھەرنىڭ دەرۋازىسىغا بېرىپ ئېچىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدۇق. بىزگە شەھەرنىڭ دەرۋازىسى ئېچىپ بېرىلدى. شەھەرگە كىردۇق. بۇ يەردە بىزنى بەدەنلىرىنىڭ يېرىمى ئەك چىرايلىق، يېرىمى ئەك قەبىھ بولغان كىشىلەر كۈتۈۋالدى. پەرىشتىلەر ئۇلارغا: بېرىڭلار ئاۋۇ ئۆستەڭگە چۈشۈڭلار، دېدى. قارىساق توغرىسىغا ئېقىۋاتقان بىر ئۆستەك تۇرۇپتۇ. ئاقلىقتا ئۇنىڭ سۈيى گويا سۈتتەك ئىدى. ئۇلار ئۆستەڭگە بېرىپ چۈشتى، ئاندىن بىزنىڭ يېنىمىزغا قايتىپ كەلدى. ئۇلارنىڭ بەدەنىدىكى قەبىھلىك يوقىلىپ، ئۇلار ئەك چىرايلىق شەكىلگە كىرگەنىدى. پەرىشتىلەر ماڭا: بۇ سېنىڭ مەنزىلگاھىڭ ئەدنى جەننىتى، دېدى. كۆزۈمنى يۇقىرىغا تىكىپ قارىسام ئاق بۇلۇتتەك بىر ساراي تۇرۇپتۇ. پەرىشتىلەر ماڭا: مانا بۇ سېنىڭ ئورنۇڭ، دېدى.. مەن پەرىشتىلەرگە: سىلەرگە ئاللاھ بەخت ئاتا قىلسۇنكى، مېنى قويۇۋېتىڭلار، ئۇنىڭغا كىرىمەن، دېدىم. پەرىشتىلەر: ھازىر كىرىشكە بولمايدۇ، ئۇنىڭغا كېلەچەكتە كىرىسەن، دېدى. مەن پەرىشتىلەرگە كېچىدىن بۇيان ئاجايىپ ئەھۋاللارنى كۆردۈم، ئۇلارنى دەپ بەرسەڭلار، دېدىم. پەرىشتىلەر ماڭا: ئۇلاردىن سېنى خەۋەردار قىلىپ قويايلى، سەن ئالدىدا كۆرگەن كاللىسى تاش بىلەن يانجىلىۋاتقان ئادەم قۇرئاننى ئۆگىنىپ تاشلىۋەتكەن ئادەم ۋە پەرز نامازنىڭ ۋاقتىدا ئوخلايدىغان ئادەم. سەن كۆرگەن جاۋغايلىرى بۇرۇن ۋە كۆزلىرىدىن تارتىپ بوينىغىچە تىلىنىۋاتقان ئادەم ئەتىگەن ئۆيىدىن چىقىپ سىرتتا يالغان- ياۋۇداق تارقىتىدىغان ئادەم. تونۇرغا ئوخشايدىغان

گوداڭدا تۇرغان ئەر- ئاياللار بولسا پاھىشۇازلار. سەن كۆرگەن ئۆستەڭدە ئۆزۈڭاتقان ئاغزىغا تاش سېلىنغان ئادەم بولسا جازانىخوردۇر. ئۇنىڭ يېنىدا تۇرۇپ، ئۇنى قوچىلاڭاتقان كىشى دوزاخقا مەسئۇل پەرىشتە مالىكتۇر. باغدا تۇرغان ئېگىز بويلۇق ئادەم ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدۇر. ئۇنىڭ چۆرىسىدىكى بالىلار ئىسلام تەبىئىتى بىلەن تۇغۇلۇپ، كىچىكىدە ۋاپات بولۇپ كەتكەنلەردۇر، دېدى» .مۇسۇلمانلارنىڭ بىرى: ئى رەسۇلۇللاھ، مۇشرىكلارنىڭ بالىلىرىمۇ شۇلارنىڭ قاتارىغا كىرەمدۇ، دەپ سورىغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇشرىكلارنىڭ بالىلىرىمۇ شۇلارنىڭ قاتارىغا كىرىدۇ. بەدەنلىرىنىڭ يېرىمى چىرايلىق، يېرىمى قەبىھ كىشىلەر ياخشى ئىشلارغا يامان ئىشلارنى ئارىلاشتۇرۇپ قىلمىشىغانلاردۇر، ئاللاھ ئۇلارنى كەچۈرسۇن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

قىرىق ئىككىنچى باب

پەزىلەتلەر

1. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرى توغرىسىدا

1468. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەسسىز نامىزىنىڭ ۋاقتى ئاز قالغان چاغدا رەسۇلۇللاھنى كۆردۇم. كىشىلەر تاھارەت ئالىدىغان سۇ ئىزدەپ تاپالمايۋاتاتتى. بۇ چاغدا بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر قاچا سۇ ئېلىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىنى قاچىنىڭ ئىچىگە قويۇۋېدى، بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن سۇ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى شۇ قاچىدىكى سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىشقا بۇيرۇدى. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسى تاھارەت ئالدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1469. ئەبۇ ھۇمەيد سائىدىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىللەن تەبۇكقا ئاتلاندۇق. ۋادى قۇراغا كەلگەندىن كېيىن بىر ئايالنىڭ خورمىلىق باغقا قاراۋاتقانلىقىنى كۆردۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلەرگە: «سىلەر بۇ خورمىلىق باغدىن قانچىلىك خورما چىقىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەپ بېقىڭلار» دېدى. ئاخىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئون ۋەسەق[1] ئەتراپىدا مۆلچەرلەپ، ھېلىقى ئايالغا مۇنداق دېدى: «سىز ھېسابلاپ بېقىڭ، قانچىلىك چىقىدۇ؟». بىز تەبۇكقا يېتىپ بارغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۈگۈن كەچ قاتتىق بوران چىقىدۇ، بۇ يەردە بىرى كىم قونمىسۇن، كىمنىڭ تۆگىسى بولسا ئارغامچىسىنى چىڭتىسۇن»، دېدى. شۇنىڭ بىز ئارغامچىلىرىمىزنى چىڭىتتۇق. قاتتىق بوران چىقىپ كەتتى. بىر ئادەمنىڭ شامالدا تەيىئىن

---

[1] بىر ۋەسەق ئاتمىش سا. بىر سا 2 كىلو 40 گرام ئەتىرابىدا.

جىلغىسىغا چۈشۈپ كەتتى بۇ ۋاقىتتا ئەيلە پادىشاھى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر ئاق قېچىر ۋە بىر تون سوۋغا قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جاۋاب خەت يېزىپ مىننەتدارلىق بىلدۈردى. بىر ۋادى قۇراغا قايتىپ كەلگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باغقا قارايدىغان ئايالغا: «باغدىن قانچىلىك خورما ئالدىڭىز»؟ دەپ سورىدى. ئايال: ئون ۋەسەق، دېدى. بۇ دەل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆلچەرلىگىنىدەك بولغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن دەرھال مەدىنىگە قايتىماقچى، قايتىشنى خالايدىغانلار دەرھال مەن بىلەن قايتسۇن» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندە مەدىنە شەھىرىگە قاراپ: « بۇ بىر گۈزەل شەھەر» دېدى. ئۇھۇد تېغىغا قاراپ: «ئۇھۇد تېغى بىزنى سۆيىدۇ، بىز ئۇھۇد تېغىنى سۆيىمىز، مەن سىلەرگە ئەنسارىيلارنىڭ ئەڭ ئېسىللىرىنى ئېيتىپ بەرمىگەنمۇ؟» دېدى، كۆپچىلىك: ياق دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلار بەنى نەججار قوۋمى، ئۇنىڭدىن قالسا بەنى ئابدۇلئەشھەل قوۋمى، ئۇنىڭدىن قالسا بەنى سائىدە قوۋمى ياكى بەنى ھارىس قوۋمى. ئەنسارىي قوۋملىرىنىڭ ھەر قايسىسىنىڭ ئارتۇقچىلىقى بار» دېدى. بىر سەئىد ئىبنى ئۇبادەگە يېتىشۋالدۇق. ئەبۇ ئۇسەيد ئۇنىڭغا: سەن ئۇقمىدۇڭمۇ؟ ھازىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەنسارىيلارنى باھالىدى. بىزنى ئەڭ كەينىگە قويدى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن سەئىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ئەنسارىيلارنىڭ قوۋملىرى ئىچىدە بىزنىڭ قوۋممىز نېمىشقا ئەڭ كەينىدە تۇرغۇدەك؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «سىلەر ئېسىللەر قاتاردىن بولساڭلار، يېتەرلىك ئەمەسمۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلغان كىشىنى ئاللاھنىڭ ساقلايدىغانلىقىغا ئىشىنىش توغرىسىدا

1470. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن نەجد تەرەپتىكى غازاتقا قاتنىشىپ يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە قايتىپ كېلىۋېتىپ، بىر ئورمانغا كەلگەندە رەسۇلۇللاھ دەرخ ئاستىغا چۈشۈپ سايىدىدى ۋە قىلچىنى ئېسىپ

قويدى، كىشىلەر دەرەخ ئاستىدا سايداشقا تارقاپ كېتىشكەنىدى. بىر ئاشۇ هالدا تۇرساق. رەسۇلۇللاھ بىزنى تۆيۈقسىز توۋلاپ قالدى. رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كەلسەك، ئۇنىڭ قېشىدا بىر ئەرابى ئولتۇرۇپتۇ. رەسۇلۇللاھ: «مەن ئۇخلاۋاتسام، بۇ مېنىڭ قىلىچىمنى سۇغۇرۇپ ئاپتۇ. ئويغانسام يالىڭاچ قىلىچنى تۇتۇپ بېشىمدا تۇرۇپتۇ. ئۇ ماڭا: مەندىن سېنى كىم قۇتقۇزالايدۇ؟ دېدى. مەن ئاللاھ قۇتقۇزىدۇ، دېدىم. ئۇ قىلىچنى غىلىپىغا سېلىپ مېنىڭ قېشىمدا ئولتۇردى» دېدى. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئۇنى جازالىمىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئاللاھنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا توغرا يول بىلەن ئىلىمنى بېرگەنلىكىنىڭ مىسالى توغرىسىدا

1471. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ توغرا يول بىلەن ئىلىمنى ماڭا بەردى. بۇنىڭ مىسالى مۇنداق: قاتتىق يامغۇر ياغقاندا، مۇنبەت يەر يامغۇر سۇيىنى ئۆزىگە سۈمۈرۈۋېلىپ ھەر خىل، ھەر ياڭزا ئۆسۈملۈك ۋە زىرائەتلەرنى ئۆستۈرىدۇ. سازلىق يەرلەرگە بولسا يامغۇر سۇيى سىڭمەي لەيلەپ قالىدۇ. بۇ سۇدىن كىشىلەر ئىچىدۇ ۋە دېھقانچىلىققا ئىشلىتىلىدۇ. يەنە بەزى شورلۇق يەرلەر بولۇپ، بۇنداق يەرلەردە يامغۇر سۇيى لەيلەپمۇ قالمايدۇ ھەم گىياھمۇ ئۇنمەيدۇ. مانا بۇ ئاللاھنىڭ دىنىنى چۈشىنىپ، مەن ئاللاھ تەرەپتىن كەلتۈرگەن تەلىماتتىن پايدىلىنىپ، ئۇنى ئۆگەنگەن ۋە ئۆگەتكەن كىشىنىڭ مىسالىدۇر. يەنە بىر خىلى، تەكەببۇرلۇق قىلىپ ئۇ تەلىماتقا باقمىغان ۋە مەن ئاللاھ تەرەپتىن ئېلىپ كەلگەن ھىدايەتنى قوبۇل قىلمىغان ئادەمنىڭ مىسالىدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرىگە كۆيۈنىدىغانلىقى ۋە تولۇق خەۋەر ئېلىپ تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1472. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن بىلەن مېنىڭ ئۈممىتىمنىڭ مىسالى خۇددى بىرى ئوت ياقسا، ئەتراپىي يورۇغاندا پەرۋانە ۋە ھاشارەتلەر

قارىغۇلارچە چىراغقا ئۆزىنى ئۇرغانلىقىغا ئوخشاش. ھېلىقى كىشى ئۇلارنى شۇنچە توساپ تۇرسىمۇ ئۇلار پەرۋا قىلماي ئۆزىنى ئوتقا ئۇرىدۇ ۋە كىرىپ كېتىدۇ. سىلەرمۇ دوزاخقا ئۆزۈڭلارنى ئۇرۇسىلەر، مەن بولسام كۇچۇمنىڭ بارىچە ئارقىڭلاردىن تارتىپ تۇرىمەن»». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى پەيغەمبەرلىكىنىڭ ئىسپاتى توغرىسىدا

1473. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن ۋە باشقا پەيغەمبەرلەر خۇددى بىر ئادەم بىر چىرايلىق ئۆي ياساپ پۈتتۈرۈپ، پەقەت ئۆينىڭ بۇلۇڭىدا بىر كېسەكنى كەم قويغان، كىشىلەر كېلىپ كۆرۈپ ئەجەبلىنىپ: بىر كېسەك بولغان بولسا تولۇق پۈتكەن بولىدىكەن، دېيىشكەن ئۆينىڭ مىسالىغا ئوخشايمىز. مەن شۇ ئاخىرقى كېسەكمەن، مەن پەيغەمبەرلەرنىڭ تۈگەنچىسىمەن»». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1474. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن ۋە باشقا پەيغەمبەرلەر خۇددى بىر ئادەم چىرايلىق ياساپ پۈتتۈرۈپ بىر كېسەكلىك ئورۇننىلا بوش قالدۇرغان، ئىچىگە كىرىپ كۆرگەن كىشىلەر ئەجەبلىنىپ: كېسەكنىڭ ئورنى تولدۇرۇلۇپ كەتكەن بولسا، تولۇق پۈتكەن بولىدىكەن دېيىشكەن بىر بىناغا ئوخشايمىز (مەن شۇ ئاخىرقى كىسەكمەن)»».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەۋزى كەۋسەرگە ئاۋۋال بارىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ ئالاھىدىلىكى توغرىسىدا

1475. جۇندۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن بولسام ھەۋزى كەۋسەرگە ئالدىن بارغۇچى»». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1476. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن بولسام ھەۋزى كەۋسەرگە ئالدىن بارغۇچى. مېنىڭ يېنىمدىن ئۆتكەنلەر قانغۇدەك ئىچىدۇ. ئىچكەنلەر مەڭگۈ ئۇسسىمايدۇ. بىر توپ كىشىلەر مېنىڭ يېنىمغا كېلىدۇ. بىز ئۇزۇنارا تونۇشمىز، لېكىن مەن بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى پەرىشتىلەر ئايرىۋېتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1477. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يۇقىرىقى ھەدىسنى تولۇقلاپ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن ئۇلار مېنىڭ ئالدىمدا، دەيمەن. پەرىشتىلەر: ئۇلارنىڭ سەندىن كېيىن قانداق ئىش قىلغانلىقىنى سەن ھەقىقەتەن بىلمەيسەن، دەيدۇ». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «مەندىن كېيىن ئاسىيلىق قىلغۇچى مەندىن يىراق، مەندىن يىراق!» دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1478. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەۋزى كەۋسەرنىڭ توغرىسىدا بىر ئايلىق مۇساپىدۇر. ئۇنىڭ سۈيى سۈتتىنمۇ ئاق، ھىدى ئىپارىدىنمۇ خۇشبۇي بولىدۇ. ئۇنىڭ جاملىرى يۇلتۇزلاردەك كۆپ، ھەۋزى كەۋسەرنىڭ سۈيىنى ئىچكۈچىلەر مەڭگۈ ئۇسسىمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1479. ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى مەن ھەۋزى كەۋسەرىمنىڭ يېنىدا سىلەرنى ساقلاپ تۇرىمەن. (بەزى كىشىلەر مېنىڭ يېنىمغا كەلگەندە، پەرىشتىلەرنىڭ) سوئال- سوروقىغا ئۇچرايدۇ. مەن: ئى ئاللاھ، ئۇلار مېنىڭ ئۈممەتلىرىم، دەيمەن. پەرىشتىلەر: سەن ئۇلارنىڭ سەندىن كېيىن نېمە ئىش قىلغانلىقىنى بىلمەسەن؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار سەندىن كېيىن ئارقىسىغا قايتىپ (ساڭا ئاسىي ئىشلارنى) قىلدى، دەيدۇ».

ئىبنى ئەبۇ مۇلەيكە مۇنداق دەيدۇ: ئى ئاللاھ! ئارقىمىزغا چېكىنىپ كېتىشىمىزدىن، دىنىمىزدىن ئېزىپ كېتىشىمىزدىن ساقلىغايسەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1480. ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆھۈد كۈنىدە قازا قىلغانلارغا سەككىز يىلدىن كېيىن خۇددى ھاياتى بىلەن خوشلاشقان ياكى قازا قىلغانلارغا نامىز چۈشۈرگەندەك نامىز چۈشۈردى. ئۇ مۇنبەرگە چىقىپ: «مەن بولسام سىلەردىن ئاۋۋال بارغۇچى، مەن بولسام سىلەرنىڭ گۇۋاھچىگلار، بىز ھەۋزى كەۋسەرنىڭ يېنىدا ئۈچرىشايلى. مەن بۇ يەردە تۇرۇپ، ئۇ يەرنى كۆرۈپ تۇرىمەن. مەن سىلەرنىڭ مەندىن كېيىن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشىڭلاردىن ئەمەس، كۈنلەرنىڭ بىرىدە دۇنيانىڭ قىزىقىپ ئۈنگۈغا بېرىلىپ كېتىشىڭلاردىن ئەنسىرەيمەن». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1481. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن بولسام ھەۋزى كەۋسەرگە ئاۋۋال بارغۇچى، سىلەردىن بەزى كىشىلەر مېنىڭ يېنىمدا پەيدا بولىدۇ. لېكىن، پەرىشتىلەر ئۇلارنى ئېلىپ كېتىدۇ. مەن: ئى ئاللاھ، بۇلار مېنىڭ ئادەمىم، دەيمەن. پەرىشتىلەر: سەن ئۇلارنىڭ سەندىن كېيىن قانداق ئىشلارنى قىلغانلىقىنى بىلمەيسەن، دەيدۇ». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1482. ھارىس ئىبنى ۋەھب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھەۋزى كەۋسەر توغرۇلۇق سۆزلىگەنىدە: «ھەۋزى كەۋسەرنىڭ ئۇزۇنلۇقى مەدىنىدىن يەمەندىكى سەنئا دېگەن يەرگىچىلىك كېلىدۇ»، دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1483. مۇستەۋرىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھارىسقا سەن (ھەۋزى كەۋسەرنىڭ) قاچىلىرى توغرۇلۇق ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ دەپ سورايدۇ. ئۇ: ياق، دەپ جاۋاب بېرىدۇ. مۇستەۋرىد مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ يەردە قاچىلار خۇددى يۇلتۇزلاردەك كۆپ»، دېگەن.

1484. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئالدىڭلاردىكى ھەۋزى كەۋسەرنىڭ ئارىلىقى جەربا دېگەن جاي بىلەن ئەزرەھ دېگەن جاينىڭ ئارىلىقىغا باراۋەر». ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1485. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن كەلگۈسىدە

بىر قىسىم ئادەملەرنى خۇددى ئۆي تۆگىسى سۇ كۆلچىكىدىن تالا تۆگىسىنى ھەيدىگەندەك ھەۋزى كەۋسەردىن ھەيدەيمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1486. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەۋزى كەۋسەرنىڭ چوڭلۇقى ئەيلە بىلەن يەمەندىكى سەنئانىڭ ئارىلىقىچىلىك كېلىدۇ. ئۇنىڭ قاچىلىرى يۇلتۇزلاردەك كۆپ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1487. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەر ھەۋزى كەۋسەرگە كېلىپ مېنى كۆرىدۇ. مەن ئۇلارنى تونۇغان ۋاقتىمدا ئۇلار ئېلىپ كېتىلىدۇ. مەن: بۇلار مېنىڭ ئادىمىمغۇ، دەيمەن» پەرىشتىلەر: سەندىن كېيىن ئۇلارنىڭ قانداق ئىش قىلغانلىقىنى بىلمەيسەن دەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. جىبرىئىل بىلەن مىكائىل ئۈھۈد كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ياردەم قىلغانلىقى توغرىسىدا

1488 . سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۈھۈد كۈنىدە ئىككى ئاق كىيىملىكنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ئېلىشىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئۇ دەھشەتلىك ئېلىشىشنى بۇرۇنمۇ - كېيىنمۇ كۆرۈپ باقمىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باتۇرانە قەيسەر روھى توغرىسىدا

1489. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ ياخشى، ئەڭ باتۇر ئىدى. بىر كۈنى كېچىسى مەدىنە خەلقى تەشۋىشلىنىپ (ئاۋازنى ئاڭلاپ) ئاۋاز چىققان تەرەپكە ئاتلانىدى. ئۇلارنىڭ ئالدىغا رەسۇلۇللاھ ئۇچرىدى. ئۇ ئەبۇ تەلھەنىڭ يالىڭاچ ئېتىغا

مىنگەن، قىلىچىنى ئاسقان ھالدا، ئاللىقاچان ئەھۋالنى ئېنىقلاپ: «قورقماڭلار! قورقماڭلار! (بىزنىڭ ئاڭلىغىنىمىز باشقا ئاۋاز ئىكەن)»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ياخشىلىق ئۇچۇن شامالدىنمۇ تېز ھەرىكەت قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

1490. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەك سېخىي ئىدى، رامزان ئېيىدا پەرىشتە جىبرىئىل بىلەن ئۇچراشقان ۋاقىتتا تېخىمۇ سېخىي بولۇپ كېتەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزان ئېيىنىڭ ھەر كېچىسى پەرىشتە جىبرىئىل بىلەن ئۇچرىشىپ قۇرئاننى دەرس قىلىشاتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياخشىلىق ئۇچۇن شامالدىنمۇ تېز ھەرىكەت قىلاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسانلار ئىچىدىكى ئەڭ گۈزەل ئەخلاققا ئىگە ئادەم ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1491. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئون يىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خىزمىتىدە بولۇپتىمەن. ئۇ ئوھۇي، سەن نېمىشقا مۇنداق قىلدىڭ؟ مۇنداق قىلساڭ بولمامدۇ؟ دەپ باققان ئەمەس.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1492. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنگە كەلگەندىن كېيىن، ئەبۇ تەلھە قولۇمدىن تۇتۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئاپىرىپ: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ئەنەس بۇلسا بىر ئەقىللىق بالا، ئۇ سېنىڭ خىزمىتىڭنى قىلسۇن، دېدى. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ. مەن ئۇنىڭ مەيلى سەپەردە، مەيلى باشقا ۋاقىتتا بولسۇن خىزمىتىنى قىلدىم، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ ئوھۇي، سەن نېمىشقا مۇنداق قىلدىڭ؟ مۇنداق قىلساڭ بولمامدۇ؟ دەپ باققان ئەمەس.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نېمە سورىسا رەت قىلمىغانلىقى توغرىسىدا

1493. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىر نەرسە سورالسا، ئۇ ھەرگىز رەت قىلىپ باققان ئەمەس.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1494. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: مۇبادا بەھرەيندىن مال كەلسە، مەن ساڭا مۇنچىلىك بېرەتتىم» دېگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن بەھرەين ئارىلىدىكى مال- مۈلۈك ئىلىپ كېلىنىدۇ، ئەبۇ بەكرى مالنى بۆلۈپ بېرىشكە باشلىدى. ئەبۇ بەكرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مال بېرىشكە ۋەدە قىلغانلار ۋە قەرزگە بوغۇلۇپ قالغانلار تېز كېلىڭلار، دەپ چاقىردى. مەن دەرھال يېتىپ بېرىپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا مۇنچىلىك كۆپ مال مۈلۈك بېرەتتىم دېگەن، دېدىم. ئەبۇ بەكرى بىر ئۈچۈم بەردى. ساناپ باقسام. بەش يۈز دانە ئىكەن. ئۇ ماڭا: يەنە بۇنىڭ ئىككى ھەسسىسچىلىك ئال، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىچىككىمۇ، چوڭغىمۇ ئوخشاش كۆيۈنىدىغانلىقى، ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدىغانلىقى توغرىسىدا

1495. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە تۆمۈرچى ئەبۇ سەيفنىڭ ئۆيىگە باردۇق. بۇ كىشى بولسا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بالىسى ئىبراھىمنى كىچىكىدە باققانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبراھىمنى سۆيۈپ، پۇراپ خوشلاشتى. كېيىن ئىبراھىم قازا قىلغاندا، بىز يەنە تۆمۈرچى ئەبۇ سەيفنىڭ ئۆيىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە باردۇق. (جەسەتنى كۆرۈپ) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزىدىن ياش تامچىدى. ئابدۇراھمان ئىبنى

ئەۋق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، يىغلاۋاتىسەنغۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئىبنى ئەۋق! كۆزدىن چىققان ياش رەھمەت» دېدى. يەنە ئۇلاپلا مۇنداق دېدى: «كۆزدىن ياش تۆكۈلگەنلىكى كۆڭۈلنىڭ ئازابلانغانلىقىدىن، بىراق بىز پەقەت ئاللاھ ياقتۇرىدىغان گەپنى قىلىمىز. ئى ئىبراھىم، بىز سەندىن ئايرىلىپ قالغانلىقىمىزغا ئىنتايىن قايغۇرىمىز».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1496. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر سەھرالىق ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: سىلەر كىچىك بالىلارنى سۆيىدىكەنسىلەر، بىز سۆيمەيمىز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا ئاللاھ قەلبىگىدىن مېھىر ـ شەپقەتنى كۆتۈرۈۋېتىپتۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1497. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلنىڭ ئوغلى ھەسەننى سۆيىدى. تەمىم قوۋمىدىكى ئەقرەئە مۇشۇ يەردە بار ئىدى. ئۇ: مېنىڭ ئون بالام بار، بىرىنمۇ سۆيۈپ باقمىدىم، دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «كىمكى رەھىم قىلمىسا، (ئۇنىڭغىمۇ) رەھىم قىلىنمايدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1498. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رەھىم قىلمىسا، رەھىم قىلىنمايدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ناھايىتى ھايالىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1499. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ يۈزى ئېچىلمىغان قىزدىنمۇ ھايالىق ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1500. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەزەلدىن ئەدەپ ـ ئەخلاققا يات قوپال سۆزلەرنى قىلىپ باققان ئەمەس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاراڭلاردىكى ياخشىڭلار ئەخلاقىڭلار ئەڭ ياخشى بولغانلىرىڭلاردۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالالرغا ئىچ ئاغرىتىپ تۆگە ھەيدىگۈچىنى ئاستىراق ھەيدەشكە بۇيرۇغانلىقى توغرىسىدا

1501. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىملىق سەپەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر نېگىر قۇل بىلەن بىللە ماڭغان. ئۇ قۇلنىڭ ئىسمى ئەنجەشە بولۇپ ناخشا ئېيتىپ، (تۆگە ھەيدەپ) ماڭغانىدا، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ھەي ئەنجەشە، ئاستىراق ماڭ، ئايالالارنى قورقۇتۇۋەتمە» دېگەن.

15. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈناھ ئىشلاردىن ئۆزىنى ئەڭ يىراق تۇتىدىغانلىقى، پەقەت ئاللاھ ئۈچۈن ئىنتىقام ئالىدىغانلىقى توغرىسىدا

1502. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى ئىشنىڭ بىرىنى ئىختىيار قىلىشقا تۇغرا كەلگەندە، گۈناھ بولمايدىغانلا ئىش بولسا، ئۇلارنىڭ ئاسانراقىنى ئىختىيار قىلاتتى، ئەگەر گۈناھ بولىدىغان بولسا، ئۇنىڭدىن ئەڭ يىراق بولاتتى، ئۆزى ئۈچۈن ئۆچ ئالمايتتى، پەقەت ئاللاھنىڭ ھۆرمىتى دەپسەندە قىلىنىدىغانلا بولسا، ئاللاھ ئۈچۈن ئۆچ ئالاتتى.

16. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەدىنىدىن خۇش پۇراق چىقىپ تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1503 ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن تاۋارنى تۇتۇپ باققان شايىنى تۇتۇپ باققان، لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدەك سىلىق ۋە يۇمشاق ھېس قىلىپ باقمىدىم. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەدىنىدىن كېلىپ تۇرىدىغان خۇشبۇي پۇراقتىنمۇ ياخشىسىنى پۇراپ باققان ئەمەس.

17. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن چىققان تەرىنىڭ خۇش پۇراق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1504. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۈممۇ سۈلەيم (ئەنەسنىڭ ئانىسى) رەزىيەللاھۇ ئەنھا چۈش ۋاقتىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاستىغا تېرە سېلىنچا سېلىپ بېرەتتى. رەسۇلۇللاھ شۇ يەردە ئۇخلايتتى. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇخلىغان بولسا ئۇ (ئۈممۈسۈلەيم) قاچا ئېلىپ كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەدىنىدىن چىققان تەرنى، چېچىنى ئېلىۋالاتتى. ئاندىن ئۇنىڭدا خۇش پۇراق نەرسە ياسايتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھىي كەلگەندە قاتتىق سوغۇق كۈنلەردىمۇ پېشانىسىدىن چېپىلداپ تەر ئاقىدىغانلىقى توغرىسىدا

1505. مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھارىس ئىبنى ھىشام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى رەسۇلۇللاھ، ساڭا ۋەھىي قايسى رەۋىشتە كېلىدۇ؟ دەپ سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ۋەھىي ماڭا گاھىدا قوڭغۇراق ئاۋازىدەك جاراڭلىق كېلىدۇ، بۇ خىلى ماڭا ئەڭ قىيىن تۇيۇلىدۇ، پەرىشتە مەندىن ئايرىلىدۇ- دە، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئېسىمگە ئېلىۋالىمەن، گاھىدا پەرىشتە ماڭا ئىنسان سۈرىتىدە كۆرۈنۈپ سۆزلەيدۇ، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئېسىمگە ئېلىۋالىمەن» دېدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاتتىق سوغۇق كۈنلەردە ۋەھىي كېلىپ، پەرىشتە ئۇنىڭدىن ئايرىلغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پېشانىسىدىن چېپىلداپ تەر ئېقىۋاتقانلىقىنى كۆرگەنىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ كېلىشكەن ئادەم ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1506 بەراڭ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئوتتۇرا بويلۇق، كەڭ كۆكرەكلىك، چېچى قۇلقىنىڭ يۇمشىقىغا يېتىپ تۇرغان، قىزىل تونلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىنمۇ چىرايلىق ئادەمنى كۆرگىنىم يوق. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1507. بەراڭ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چىرايى نۇرلۇق، ئەخلاقى ياخشى، ئۇ ئېگىزمۇ ئەمەس، پاكارمۇ ئەمەس ئىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چاچ شەكلى توغرىسىدا

1508. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چېچى پۇتۇنلەي تۇزمۇ ئەمەس ياكى پۈتۈنلەي بۇدۇرمۇ ئەمەس. چېچى قۇلقى بىلەن مۇرىسى ئارىلىقىدا ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1509. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چېچى مۇرىسىگە چۈشۈپ تۇراتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1510. مۇھەممەد ئىبنى سىيرىين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەستىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چېچىنى بۇيىغانمۇ؟ دەپ سورىسام، ئەنەس: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەقەت بىر نەچچە تاللا ئاق چېچى بار ئىدى، دەپ جاۋاب بەرگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1511. ئەبۇ جۇھەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەن ۋاقتىمدا ساقىلىغا بىرنەچچە تال ئاق كىرگەنلىكىنى بايقىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1512. ئەبۇ جۇھەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭچە ھەسەن ئىبنى ئەلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاپ كېتىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. پەيغەمبەرلىك مۆھۈرى، ئۇنىڭ شەكلى ۋە ئورنى توغرىسىدا

1513. سائىب ئىبنى يەزىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئاغرىپ قالغاندا ھامماچام مېنى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا ئېلىپ بېرىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، ھەمشىرەمنىڭ ئوغلى ئاغرىپ قالدى، دېدى. رەسۇلۇللاھ بېشىمنى سىلاپ تۇرۇپ ماگا بەرىكەت بىلەن دۇئا قىلدى. ئاندىن تاھارەت ئالدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تاھارەت ئېلىپ، ئاشقان سۇيىنى ئىچتىم. ئاندىن رەسۇلۇللاھنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ، ئىككى تاغقى ئارىسىدىكى پەيغەمبەرلىك مۆھۈرىگە قارىدىم. ئۇ ئاتنىڭ قاشقىسىدەك چوگلۇقتا ئىدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1514. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سۇيەتلەپ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېگىزمۇ ئەمەس، پاكارمۇ ئەمەس، ئۇستىخانلىق، چىرايى بەك ئاق ئەمەس، بۇغداي ئۆگلۈكمۇ ئەمەس، قىزغۇچ رەڭدە ئىدى. چېچى تۇپتۇزمۇ ئەمەس، بۇدۇرمۇ ئەمەس (دولقۇنسىمان) ئىدى. ئاللاھ ئۇنى 40 يېشىدا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. مەككىدە ئون يىل تۇرغاندا ۋەھيي چۈشتى. مەدىنىدە ئون يىل تۇردى. ۋاپات بولغاندا ئۇنىڭ بېشىدا ۋە ساقلىلىدىكى ئاق چاچ يېگىرمە تالغىمۇ يەتمەيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

22. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپات بولغان ۋاقتىدىكى يېشى توغرىسىدا

1515. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (ھىجرىيە يىلى بويىچە) 63 يېشىدا ۋاپات بولغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىدە ۋە مەدىنىدە تۇرغان ۋاقتى توغرىسىدا

1516. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغان ۋاقتىدا 63 ياشتا ئىدى. مەككىدە ئون ئۈچ يىل تۇردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

24. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى توغرىسىدا

1517 جۇبەير ئىبنى مۇتئىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ بەش ئىسىمىم بار: مۇھەممەد، ئەھمەد، ماھى (يەنى ئۆچۈرگۈچى)، ئاللاھ مەن بىلەن دىنسىزلىقنى ئۆچۈرىدۇ، ھاشىر (يەنى توپلىغۇچى)، قىيامەت كۈنى كىشىلەر قېشىمغا توپلىنىدۇ، ئاقىب (يەنى ئاخىرىدا كەلگۈچى)».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

25. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھقا ئەڭ يېقىن ئىكەنلىكى ۋە ئاللاھتىن ئەڭ قورقىدىغانلىقى توغرىسىدا

1518. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىلىشقا يول قويغان ئىشلارنىڭ بەزىسىنى كىشىلەر قىلىشتىن باش تارتقانىدى. بۇ خەۋەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئوقۇپ ئاندىن: «بەزى كىشىلەرگە نېمە بولىدىكىن؟ مەن قىلغان ئىشتىن ئۆزلىرى ئۆزىنى تارتىۋاتىدۇ. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن سىلەرگە قارىغاندا ئاللاھقا ئەڭ يېقىن ۋە ئاللاھتىن ئەڭ قورقىمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

26. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشنىڭ ۋاجىپلىقى توغرىسىدا

1519. ئابدۇللاھ ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىملىق يەر سۇغىرىش ئىشىدا بىر ئەنسارىي زۇبەير بىلەن جېدەللىشىپ قالىدۇ. ئەنسارىي زۇبەيردىن سۇنى توسۇۋالماي، ھەررەدىكى سايلىق يېرىنى سۇغۇرۇۋېلىشقا يول قويۇشنى سورايدۇ. زۇبەير بۇنىڭغا قوشۇلمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىككىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئەرز قىلىپ بارىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇبەيرگە: «ئۆزۈڭنىڭ يېرىنى سۇغۇرۇپ بولۇپ، قوشنىڭغا قويۇپ بەر» دەيدۇ. ھېلىقى ئەنسارىي: ئۇ سېنىڭ بىر نەۋرە تۇغقىنىڭ ئەمەسمۇ؟ دەيدۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چىرايى ئۆزگىرىدۇ ھەمدە «ھەي زۇبەير، سۇنى يېرىڭگە ھەر بىر تۇپ دەرەخ قانغۇچە قويۇپ بەر، ئاندىن سۇيۇڭنى توسۇۋەت»، دەيدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1520. زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن مۇنۇ ئايەتنى يۇقىرىقى ئىش سەۋەبىدىن چۈشكەن دەپ قارايمەن: ﴿**ئۇلار ئۆزلىرى ئوتتۇرىسىدا چىقارغان دەتالاشقا سېنىڭ ھۆكۈم چىقىرىشىڭنى تەلەپ قىلىپ، سەن چىقارغان ھۆكۈمگە رازى بولمىغۇچە مۇسۇلمان بولالمايدۇ**﴾.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

27. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نىسبەتەن ئەستايىدىل بولۇش، زۆرۈر بولمىغان ئۇششاق-چۈششەك نەرسىلەرنى سورىماسلىق توغرىسىدا

1521. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلارغا نىسبەتەن ئەڭ خەتەرلىك ئىش ھارام قىلىنمىغان ئىشلارنىڭ تېگىگە-تەكتىنى سۈرۈشتۈرۈۋېرىپ، ئاخىرىقى ھېسابتا ئۇنىڭ ھارام قىلىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشتۇر».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1522. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇدى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق خۇتبە ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىمىغانىدىم، ئۇ مۇنداق دېگەن: «ئەگەر مەن بىلگەننى بىلسەڭلار، چوقۇم ئاز كۈلۈپ كۆپ يىغلايتتىڭلار». بۇ گەپنى ئاڭلاپ، ساھابىلەرنىڭ چىرايىدا قايغۇلۇق ئالامەتلىرى جىلۋىلەندى بۇ ۋاقىتتا بىرى: مېنىڭ ئاتام كىم؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «پالانى» دەپ جاۋاب بەردى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿**ئى مۆئمىنلەر، بەزى ئىشلارنى سورىماڭلار، ئاشكارا بولسا سىلەرگە پايدىسىز** ...﴾ (« قۇرئان كەرىم» سۈرە مائىدە 101- ئايەت.)

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1523. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىر ئىشنى تېگى- تەكتىگىچە سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنتايىن ئاچچىقى كەلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مۇنبەرگە چىقىپ: «بۈگۈن نېمە سوئال بولسا سوراڭلار، مەن ھەممىگە جاۋاب بېرىمەن» دېدى. ئەنەس: مەن ئەتراپىمدىكىلەرگە . قارىسام بىرى چاپىنى بىلەن بېشىنى ئورىۋېلىپ قاتتىق يىغلاپ ئولتۇرۇپتۇ. ئىككى ئادەم جېدەللىشىۋاتاتتى. بىرى يەنە بىرىنى دادىسىز بالا دەپ تىللاۋاتاتتى: ئۇ ئادەم: ئى رەسۇلۇللاھ، مېنىڭ دادام كىم؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «داداڭ ھۇزافە»، دېدى. ئۆمەر تەمكىن ھالدا: بىز ئاللاھنىڭ بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىز ئىكەنلىكىدىن، ئىسلام دىنىنىڭ بىزنىڭ دىنىمىز ئىكەنلىكىدىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز ئىكەنلىكىدىن رازىمىز. ئى ئاللاھ، ساڭا سېغىنىپ تۆۋرۈپ، پىتنە — پاساتلاردىن پاناھ تىلەيمىز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ئەزەلدىن بۇگۈنكىدەك ياخشىلىق ۋە يامانلىقنى ئېنىق كۆرۈپ باقمىغان، جەننەت ۋە دوزاخنى مۇشۇ تامنىڭ ئارقىسىدىلا كۆرۈۋاتىمەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1524. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياقتۇرمايدىغان ئىش توغرۇلۇق سورىدى. ئۇ توختىماي سوراۋەرگەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاچچىقلاندى. ئۇ

كۆپچىلىككە: «سىلەر نېمىنى سورىماقچى بولساڭلار سوراڭلار» دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ئادەم: دادام كىم؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جاۋاب بېرىپ: «ھوزافە» دېدى. يەنە بىرى ئورنىدىن تۇرۇپ: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دادام كىم؟» دېدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جاۋاب بېرىپ: «شەيبەنىڭ قۇلى سالىم» دېدى. ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاتىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىز ئاللاھقا تەۋبە قىلىمىز، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

28. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاراش ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈۋېلىشنى ئارزۇ قىلىش توغرىسىدا

1525. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئالايھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇنداق بىر ۋاقىت كېلىدۇكى، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا مېنى بىر كۆرۈش ئۈزىنىڭ تۇغقانلىرى ۋە مال- مۈلۈكىنى كۆرۈۋىشنى بەسىپ چۈشىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

29. ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلەتلىرى توغرىسىدا

1526. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مەن كىشىلەر ئارىسىدا مەريەم ئوغلى ئىيساغا ئەڭ يېقىن، ھەممە پەيغەمبەر قېرىنداش بولۇپ، ئىككىمىز ئارىلىقىدا پەيغەمبەر يوق».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1527. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ھەر بىر بوۋاق تۇغۇلغان چېغىدا شەيتان ئۇنى تۇتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئىككەلەپ يىغلايدۇ. پەقەت مەريەم ۋە ئوغلى بۇنىڭ سىرتىدا».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

كېيىن ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇ ئايەتنى ئوقۇدى: «مەن ھەقىقەتەن ئۇنىڭ ئۇچۇن، ئۇنىڭ ئەۋلادى ئۇچۇن ساڭا سېغىنىپ،

قوغلاندى شەيتاندىن پاناھ تىلەيمەن. ﴾ (3-سۈرە 36- ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1528. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىيسا ئەلەيھىسسالام بىرىنىڭ ئوغرىلىق قىلمۇاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇ ئادەمدىن: ئوغرىلىق قىلمۇاتامسەن؟ دېگەن. ئۇ كىشى: يالغۇز ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلمەنكى، مەن ئوغرىلىق قىلمىدىم، دېگەن. ئىيسا مەن ئاللاھقا ئىشىنىمەن، كۆزۈمگە ئىشەنمەيمەن» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

30. ئاللاھنىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1529. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام 80 ياشقا كىرگەندە كەكە بىلەن خەتىنسىنى قىلدۇرغان».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1530. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «((شەكلىنىشكە تۇغرا كەلسە) بىز شەكلىنىشكە ئىبراھىمدىنمۇ بەكرەك لايىق، ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم: ﴿ئى پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئۆلۈكنى قانداق تىرىلدۈرىدىغانلىقىڭنى كۆرسىتىپ قويساڭ. ئاللاھ ئېيتتى: ئىمان كەلتۈرمىدىڭمۇ؟ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: ئىمان كەلتۈردىم، لېكىن كۆڭلۈم ئارامغا چۈشكەي ... ﴾ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: ئاللاھ لۇت ئەلەيھىسسالامغا رەھىم قىلغاي. ئۇ ئاللاھقا تايىناتتى، ئەگەر مەن تۇرمىدە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ياتقاندەك ئۇزاق ياتقان بولسام، (زىندانىدىن چىقساڭ بولىدۇ، دەپ كەلگەن) تەكلىپ قىلغۇچىنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلمايتتىم» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1531. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئۈچ قېتىم يالغان سۆزلىگەن. بۇلارنىڭ ئىككىسى ئاللاھ

ئۇچۇن بولۇپ، كېيىلىم بار ۋە ئۇنى مۇشۇلارنىڭ چوڭى قىلدى، دېگەندىن ئىبارەت. (يەنە بىر قېتىمى): بىر كۈنى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام سارە بىلەن بىر زالىم پادىشاھنىڭ دۆلىتىگە كەلدى. بىرى پادىشاھقا بۇ يەردە بىر ئەر بىلەن ئاياللىق بىر ئايال بار دېدى. زالىم پادىشاھ ئادەم ئەۋەتىپ تەكشۈرۈپ سوراپتۇ: بۇ كىم بولىدۇ؟ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام مېنىڭ سىڭلىم، دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. ئىبراھىم سارە يېنىغا كەلگەندە: بۇ يەردە سەن ۋە مەندىن باشقا ئاللاھقا ئىشىنىدىغانلار يوق. بايا بۇ يەردە ئادەملەر كېلىپ مەندىن سورىدى. مەن ئۇنىڭغا سېنى سىڭلىم، دېدىم. مېنى يالغان سۆزلىدى دېمىگىن، دېدى. زالىم پادىشاھ ئادەم ئەۋەتىپ سارەنى ئەكەلدۈردى. زالىم پادىشاھ ئۇنى كۆرۈپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قولى بىلەن ئۇنى سىلىماقچى بولۇۋىدى، ئۇنىڭ قولى تۇيۇقسىز تارتىشىپ قېلىپ: مەن ئۇچۇن ئاللاھتىن تىلىگىن، مەن ھەرگىز ساڭا چېقىلمايمەن، دېدى. سارە ئاللاھتىن تىلىگەنىدى، ئۇ ئەسلىگە كەلدى. لېكىن ئۇ يەنە سارەنى تۇتۇشقا ئۇرۇندى. ئۇ ئالدىنقى قېتىمدىن بەكرەك تارتىشىپ قالدى. ئۇ: مەن ئۇچۇن ئاللاھتىن تىلىگىن، مەن ھەرگىز ساڭا چېقىلمايمەن، دېدى. ئاندىن خىزمەتكارلىرىغا: سىلەر ماڭا ئادەم ئەمەس بىر شەيتانى تۇتۇپ ئەكەپسىلەر، دەپ ھەجەرنى ئۇنىڭغا دېدەكلىككە بەردى. كېيىن سارە ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بارغاندا، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئىبادەت قىلىۋاتاتتى. ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: قانداق بولدى؟ دەپ سورىدى. سارە: ئاللاھ زالىمنىڭ سۈيىقەستىنى بەربات قىلدى ھەمدە ھەجەرنى ماڭا دېدەكلىككە ھەدىيە قىلدى، دېدى. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى يامغۇردا تىرىكچىلىك قىلغۇچى خەلقلەر (يەنى ئەي ئەرەبلەر) ئاشۇ ھەجەر سىلەرنىڭ ئاناڭلادۇر، دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

31. مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1532. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەنى ئىسرائىللار قىپىيالىڭاچ ھالدا بىرلىكتە يۇيۇناتتى، مۇسا ئەلەيھىسسالام بولسا يالغۇز يۇيۇناتتى. بەزىلەر:

مۇسانىڭ بىز بىلەن بىرگە يۈيۈنماسلىقىنىڭ سەۋەبى شۇكى، ئۇنىڭدا پوراق كېسىلى بار، دېيىشتى. كېيىن مۇسا يۇيۇنغىلى بېرىپ كىيىمنى بىر تاشنىڭ ئۈستگە قويۇپ قويدى. تاش ئۇنىڭ كىيىمنى ئېلىپ قاچتى. مۇسا سۇدىن چىقىپ ئۇنى قوغلاپ ماڭدى ۋە: كىيىمىم، هەي تاش! دېدى. بەنى ئىسرائىللار مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ بەدىنىنى كۆرۈپ مۇسانىڭ بەدىنىدە ھېچقانداق كېسەل يوقكەنغۇ، دېيىشتى. مۇسا تاشنى قوغلاپ كىيىمنى ئېلىۋېلىپ، تاشنى بىر نەچچىنى ئۇردى». ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ تاشنىڭ ئۈستىدە ئالتە ــ يەتتە دانە ئىز بولۇپ، بۇ دەل مۇسا ئۇرغان ئىزدۇر.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1533. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەجەل پەرىشتىسى مۇسانىڭ قېشىغا ئەۋەتىلدى. بارغاندىن كېيىن مۇسا ئۇنى بىر تەستەك سالدى ۋە (كۆزىنى نابۇت قىلدى). پەرىشتە ئاللاھنىڭ يېنىغا قايتىپ: سەن مېنى ئەۋەتكەن ھېلىقى بەندە ئۆلۈشنى خالىمايدىكەن، دېدى. ئاللاھ ئۇنىڭ كۆزىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ: سەن يەنە بار، ئۇ بىر قولىنى كالىنىڭ دۇمبىسىگە قويسۇن، ئۇنىڭ قولىنى قويغان يېرىدىكى ھەر بىر دانە تۈك بىر يىل ئۆمۈر بولسۇن، دېدى. مۇسا: ئى رەببىم، ئاندىن كېيىن نېمە بولىدۇ؟ دېۋىدى، ئاللاھ: ئەلۋەتتە ئۆلۈم، دېدى. مۇسا ئەمسە ھازىر ئۆلتۈرگىن، دېدى. ئاندىن مۇسا ئەلەيھىسسالام دۇئا قىلىپ ئاللاھتىن ئىبرۇسالىم زېمىنىغا يېقىن جايدا ئۆلۈشنى تىلىدى. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ناۋادا مەن ئۇ يەردە بولغان بولسام، چوقۇم سىلەرگە ئۇنىڭ قەبرىسىنى كۆرسىتىپ قويىاتتىم. ئۇنىڭ قەبرىسى قىزىل قۇم دۆۋىسىنىڭ يېنىدىكى يول بويىدا» دېدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1534. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر مۇسۇلمان بىلەن بىر يەھۇدىي گەپ تالىشىپ قالدى. مۇسۇلمان كىشى: مۇھەممەدنى بارلىق ئالەم (خەلقىگە پەيغەمبەر) قىلىپ تاللىغان ئاللاھ بىلەن قەسەم، دېدى. يەھۇدىي: مۇسا ئەلەيھىسسالامنى بارلىق ئالەم (خەلقىگە پەيغەمبەر) قىلىپ تاللىغان ئاللاھ بىلەن قەسەم، دېدى. مۇسۇلمان كىشى يەھۇدىنى

بىر تەستەك سالدى. يەھۇدىي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ ئەرز قىلدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەھۋالنى ئېيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېلىقى مۇسۇلماننى چاقىرتىپ كېلىپ، بولغان ئىشلارنى سۈرۈشتۈردى. ئۇ كىشى ئەھۋالنى ئېيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر مەن بىلەن مۇسانى سېلىشتۇرماڭلار، چۈنكى قىيامەت كۈنى كىشىلەر (قاتتىق قورقۇنچتىن) بەھۇش بولۇپ كېتىدۇ. مەنمۇ كىشىلەرگە ئوخشاشلا ئايلىنىپ كېتىمەن. مەن ئاۋۋال ھوشۇمغا كېلىمەن- دە، مۇسانىڭ ئەرشنىڭ بىر بۇرجىكىنى تۇتۇپ تۇرغانلىقىنى كۆرىمەن. ئۇنىڭ كىشىلەر بىلەن تەڭ ئايلىنىپ كېتىپ، مەندىن بالدۇر ھوشىغا كەلگەنلىكىنى ياكى ئۇنى ئاللاھ (ئالاھىدە) ئايرىغان كىشىلەردىن ئىكەنلىكىنى (ئاللاھنىڭ شاپائىتى بىلەن ئايلىنىپ كەتمىگەنلىكىنى) بىلمەيمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1535. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئولتۇراتتى. توساتتىن بىر يەھۇدىي كېلىپ: ئەبۇلقاسىم، سېنىڭ بىر ساھابەڭ يۈزۈمگە ئۇردى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىم»؟ دەپ سورىدى. ئۇ بىر ئەنسارىي، دېدى. پەيغەمبەر ئالايھىسسالام ئۇنى چاقىرىپ كېلىڭلار، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن: «سەن ئۇنى ئۇردۇڭمۇ»؟ دەپ سورىدى. ئۇ كىشى: مەن بازاردا ئۇنىڭ: مۇسانى بارلىق ئىنسانىيەتكە تالىغان ئاللاھ بىلەن قەسەم، دېگەنلىكىنى ئاڭلاپ: ھەي ئەبىلەخ، ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىچۇ؟ دېدىم. ئاچچىقىمدا ئۇنى بىر تەستەك سالدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «سىلەر پەيغەمبەرلەر ئارىسىدا ياخشى يامان دەپ باھالىماڭلار، چۈنكى قىيامەت كۈنى ھەممە ئادەم ئايلىنىپ كېتىدۇ، مەن زېمىنىدا تىرىلدۈرىلىدىغان بىرىنچى ئادەم. مەن ئۇ ۋاقىتتا مۇسانىڭ ئەرشنىڭ تۈۋرۈكىنى تۇتۇپ تۇرغانلىقىنى كۆرىمەن، مەن ئۇنىڭ كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە ئايلىنىپ، دەسلەپ ھوشىغا كەلتۈرۈلگەنلىكىنى ياكى ھايات ۋاقىتدا بىر قېتىم ئايلانغانلىقى ئۈچۈن، بۇنىڭدىن مۇستەسنا مۇ؟ بىلمەيمەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

32. يۇنۇس ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1536. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قانداق ئادەم ئۆزىنى مەن مەتتانىڭ ئوغلى يۇنۇستىنمۇ. ياخشى دېيىشى لايىق ئەمەس».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1537. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قانداق كىشى ئۆزىنى مەن مەتتانىڭ ئوغلى يۇنۇستىنمۇ ياخشى دېمەسلىكى كېرەك» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئاتىسىنىڭ ئوغلى دەپ ئاتىغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

33. يۇسۇف ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1538. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! قايسى كىشىلەر ئەڭ ھۆرمەتلىك بولىدۇ؟ دېيىلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلارنىڭ ئەڭ تەقۋادارلىرى» دەپ جاۋاب بەردى. ئۇلار سەندىن بۇ توغرۇلۇق سوراۋاتقىنىمىز يوق دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يۇسۇف ئەلەيھىسسالامدۇر» دېگەن. ئۇلار سەندىن بۇ توغرۇلۇق سوراۋاتقىنىمىز يوق دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «ئەرەبلەرنىڭ پەخىرلىنىدىغان نەسەبى توغرىسىدا سوراۋاتامسىلەر؟ جاھىلىيەت دەۋرىدە ئېچىگلاردا ئېسىل ھېسابلانغان ئادەملەر ئىسلام زامانىسىدىمۇ دىنىي ئىشلارغا ئالىم بولسىلا، ئاراگلاردىكى ياخشى ئادەم ھېسابلىنىدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

34. خىزىر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1539. ئۇبەي ئىبنى كەئب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسا ئەلەيھىسسالام ئىسرائىلىيلىكلەر ئارىسىدا خۇتبە ئوقۇۋاتاتتى، بىرى ئۇنىڭدىن: كىم ئەڭ

بىلمىلىك دەپ سوردى. مۇسا: مەن ئەڭ بىلىملىك، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنى ئەيىبلىدى. چۈنكى، ئۇ: ئاللاھ بىلىدۇ، دېمىگەنىدى. ئاللاھ ۋەھيي قىلىپ: ئىككى دېڭىز ئۇچرىشىدىغان جايدا بىر بەندەم بار، ئۇ سەندىنمۇ بىلىملىكتۇر، دېدى. مۇسا: ئى رەببىم، مەن ئۇ ئادەم بىلەن قانداق ئۇچرىشالايمەن، دېدى. ئۇنىڭغا ئۇقتۇرۇلۇپ: سەن سېۋەتكە چوڭ بىر بېلىقنى قاچىلاپ ماڭغىن، سەن ئۇنى قايسى جايدا يوقىتىپ قويساڭ، ئۇ شۇ يەردە، دېدى. مۇسا شاگىرتى يۇشەئ ئىبنى نۇن بىلەن ھېلىقى بېلىق قاچىلانغان سېۋەتنى ئېلىپ ماڭدى. ئۇلار بىر قورام تاشنىڭ يېنىغا كېلىپ، بېلىقنى سېۋەت بىلەن بېشى تەرەپكە قويۇپ ئۇخلاپ قالدى. ھېلىقى بېلىق سېۋەتتىن چىقىپ، دېڭىزغا كىرىپ كەتتى. بۇ مۇسا ۋە شاگىرتى ئۇچۇن ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئىدى. كېيىن ئۇلار يەنە بىر كېچە- كۇندۇز ماڭدى. كۇن يورۇغاندىن كېيىن مۇسا شاگىرتىغا بىز بۇ سەپىرىمىزدە ھېرىپ قالدۇق، ناشىتىلىق ئەكەل، دېدى. مۇسا سەپەردىن چارچىغان جايغا كېلىشى بىلەنلا، ئاللاھ ئېيتقان ھېلىقى جايدىن ئۆتۈپ كەتكەنىدى شاگىرتى ئۇنىڭغا: بىز قورام تاشنىڭ ئۈستىدە دەم ئېلىۋاتقاندا يۈز بەرگەن ئەھۋالنى كۆردۈڭمۇ؟ مەن بېلىقنىڭ ئىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، دېدى. مۇسا بىزنىڭ كېلىشتىن مەقسىتىمىز مۇشۇ ئىدى، دەپ كەلگەن يولنى بويلاپ كەينىگە ياندى. ئۇ تاشنىڭ يېنىغا كەلگەندە، بىر ئادەم كىيىمگە ئورىلىپ (ئۇ يەردە ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ) ئۇنىڭغا سالام قىلدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام: سىلەرنىڭ يۇرتىڭلاردا مۇشۇنداق سالام قىلامدۇ؟ دېدى. مۇسا ئەلەيھىسسالام: مەن مۇسا بولىمەن، دېدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام: بەنى ئىسرائىللارنىڭ ئاربىسىدىكى ھېلىقى مۇسامۇ؟ دېدى. مۇسا ئەلەيھىسسالام: ھەئە، مەن ساڭا ئەگەشسەم، ئاللاھ ساڭا ئۆگەتكەن، كىشىلەرنى توغرا يولغا باشلايدىغان بىلىملىرىڭنى ماڭا ئۆگىتىپ قويساڭ بولامدۇ؟ دېدى. ئۇ جاۋاب بېرىپ: سېنىڭ مەن بىلەن بىرگە بولغۇدەك سەۋرچانلىقىڭ يوق، ماڭا ئاللاھ ئۆگەتكەن بىر خىل بىلىم بارکى، سەن بىلمەيسەن. ساڭا ئاللاھ ئۆگەتكەن بىر خىل بىلىم بارکى، مەن بىلمەيمەن، دېدى. مۇسا ئەلەيھىسسالام ئاللاھ خالىسا، سەن مېنىڭ سەۋرچان ئىكەنلىكىمنى بىلىپ قالىسەن، مەن ھەممە گېپىڭنى ئاڭلايمەن، دېدى. كېمە بولمىغاچقا ئۇلار

قىرغاقنى بويلاپ پىيادە ماڭدى. كېتىۋېتىپ بىر كىمنى كۆردى ۋە كىمە ئىگىسىدىن ئېلىۋېلىشنى ئۆتۈندى. كىمە ئىگىسى خىزىر ئەلەيھىسسالامنى تونۇپ، ئۇلارنى ھەق ئالماي كىمىسىگە سېلىۋالدى. كىمىگە چىققاندىن كېيىن بىر قۇشقاچ كىمىنىڭ بىر بۇرجىكىگە چۈشۈپ، بىر- ئىككى تامچە سۇ ئىچتى. خىزىر ئەلەيھىسسالام: ئى مۇسا، سېنىڭ ۋە مېنىڭ بىلىمىز ئاللاھنىڭ بىلىمىگە سېلىشتۇرغاندا، پەقەت مۇشۇ قۇشقاچ چوڭ دېگىزدىن ئىچكەن بىر- ئىككى تامچە سۇچىلىك، دېدى- دە، كىمىنىڭ چېتىگە بېرىپ، بىر كىمە ياغىچىنى ئاجراتماقچى بولدى. مۇسا ئەلەيھىسسالام: باشقىلار بىزنى ھەقسىز كىمىسىگە سېلىۋالسا، سەن نېمىشقا قەستەن كىمىنى بۇزىسەن؟ سەن كىمىدىكى ئادەملەرنىڭ ھەممىسىنى غەرق قىلماقچىمۇسەن؟ دېدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام: مەن ساڭا مەن بىلەن بىرگە بولۇشقا تاقىتىڭ يوق، دېمىگەنمىدىم، دېدى. مۇسا ئەلەيھىسسالام مېنى ئەيىبلىمە، ئۇنتۇپ قاپتىمەن، دېدى. بۇ مۇسانىڭ تۇنجى قېتىملىق ئۇنۇتقاقلىقى ئىدى، ئۇلار ئىككىسى سەپرىنى داۋاملاشتۇردى. توساتتىن بىر بالىنىڭ باشقا بالىلار بىلەن ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، خىزىر ئەلەيھىسسالام ھېلىقى بالىنىڭ بوينىنى تۇتۇپ ئۇزۇۋېتتى. مۇسا ئەلەيھىسسالام: نېمە ئۈچۈن بىكارغىلا بىگۇناھ كىشىنى ئۆلتۈرىسەن؟ دېدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام: مەن ساڭا مەن بىلەن يۈرۈشكە تاقىتىڭ يوق دېمىگەنمىدىم، دېدى. ئۇلار يەنە مېڭىپ بىر كەنتكە كەلدى. ئۇلار كەنتتىكىلەردىن يەيدىغان بىر نەرسە سورىدى. لېكىن ئۇلار بەرمىدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام كەنتتە ئۆرۈلۈپ چۈشكىلى ئاز قالغان بىر تامنى قولى بىلەن ياساپ رۇس قىلىپ قويدى. مۇسا ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: خالىساڭ مۇشۇ ئىشىڭ ئۈچۈنلا ئۇلاردىن ھەق ئالساڭ بولىدۇغۇ؟ دېدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام: ئىككىمىز ئايرىلىدىغان ۋاقىت بولدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «ئاللاھ مۇساغا رەھمەت قىلغاي، بىز مۇسانىڭ سەۋرىلىك بولۇشىنى ئۈمىد قىلاتتۇق، بۇنداق بولغاندا بىز ئۇلارنىڭ كېيىنكى قىسسىلىرىنى ئاڭلىيالايتتۇق»، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

قىرىق ئۈچىنچى باب

ساھابىلەرنىڭ پەزىلەتلىرى

1. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1540. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆگكۈردە پاناھلىنىۋاتقان چاغدا، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ناۋادا ئۇلارنىڭ بىرى. پۇتلىرىنىڭ تېگىگە قارايدىغانلا بولسا، بىزنى چوقۇم كۆرۈپ قالىدۇ، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەبۇ بەكرى، نېمىنى ئويلاپ كەتتىڭ؟ ئىككىنىڭ ئۈچىنچىسى ئاللاھ ئەمەسمۇ؟» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1541. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردە سۆزلەپ: «بىر بەندە بار بولۇپ، ئاللاھ ئۇنىڭغا بۇ دۇنيادىكى بارلىق نەرسە بىلەن ئۇ دۇنيادىكى ئۆزىنىڭ مەرھەمىتىدىن ئىبارەت ئىككى نەرسىدىن بىرىنى تاللاشقا بۇيرۇدى. ئۇ كېيىنكىسىنى تاللىدى» دېدى : ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يۇنى ئاڭلاپ يىغلاپ كەتتى. ئارقىدىنلا. ئاتا- ئانىمىز ساڭا پىدا بولسۇن، دېدى. بىز يۇنىڭدىن ئەجەبلەنىدۇق بەزىلەر: «ماۋۇ قېرىغا قاراڭلار، رەسۇلۇللاھ بىر كىشى بولۇپ، ئاللاھ ئۇنىڭغا بۇ دۇنيادىكى بارلىق نەرسىنى ياكى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى مەرھەمىتىدىن بىرىنى تاللاشقا بۇيرۇدى، دېسە، ئۇ ئاتا- ئانام پىدا بولسۇن، دەۋاتىدىغۇ!؟ دېدى. ئەمەلىيەتتە ئاللاھ تاللاشقا بۇيرۇغان ئۇ كىشى دەل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى ئىدى. بىزگە سېلىشتۇرغاندا، ئەبۇ بەكرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھەممىدىن بەك چۈشىنەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەمراھىدارچىلىق ۋە ئىقتىسادىي جەھەتتە ماڭا ئەڭ ئىشەنچلىك كىشى ئەبۇبەكرىدۇر، ناۋادا ئۇممەتلىرىم

ئارىسىدىن بىر ياخشى دوست تۆتۈشقا توغرا كەلسە، چوقۇم ئۇنى دوست تۇتاتتىم، لېكىن ئىسلام قېرىنداشلىقى كۆپايە. مەسچىتى ئەبەۋىدە ئەبۇ بەكرىنىڭ رۇجىكىدىن باشقا رۇجەكلەر تاقۇلىتىلسۇن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1542. ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى «زاتىس سالاسل» قوشۇنغا باش قىلىپ ئەۋەتتى. مەن كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سورىدىم: كىشىلەر ئىچىدە كىمنى ئەڭ ياخشى كۆرىسەن؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ئائىشەنى»، دېدى. مەن يەنە: ئەرلەر ئىچىدە سەن كىمنى ئەڭ ياقتۇرىسەن؟ دېدىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ ئاتىسىنى» دېدى. مەن يەنە: ئاندىن قالسىچۇ؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۆمەر»، دەپ جاۋاب بېرىپ، يەنە بىر نەچچە ئادەمنى تىلغا ئالدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1543. جۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا نەرسە سورىغىلى كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قايتىپ كېيىن كېلىشكە بۇيرۇدى. ئۇ ئايال: كېلەر قېتىم كەلگەندە سېنى كۆرەلمىسە مېچۇ؟ دېدى. ئۇنىڭ كۆرەلمىسە مېچۇ دېگەن سۆزى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن دېرەك بېرىدىغاندەك تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنى تاپالمىساڭ، ئەبۇ بەكرىنى ئىزدىگىن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1544. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى بامدات نامىزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن كۆپچىلىككە قاراپ: «بىر ئادەم كالىغا مىنىپ كېتىپ باراتتى. ئۇ كالىسىنى بىر قامچا ئۇردى. كالا: بىز بۇنىڭ ئۈچۈن يارىتىلمىغان. يەر ئاغدۇرۇش ئۈچۈن يارىتىلغان، دېگەن» دېگەندە، كىشىلەر (ئەجەبلىنىپ): سۇبھانىللاھ! كالىمۇ گەپ قىلالامدۇ؟ دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ: «مەن بۇنىڭغا شەكسىز ئىشىنىمەن، ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەر مۇ ئىشىنىدۇ»، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى بۇ يەردە يوق ئىدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «بىر پادىچى پادا بېقىۋاتاتتى توساتتىن بىر بۆرە يۇگۈرەپ كېلىپ، بىر قوينى چىشلەپ قاچتى. ئۇ

قوغلاپ بېرىپ، ئاخىر بۆرىنىڭ ئاغزىدىن قوينى قۇتقۇزۇۋالدى. بۆرە پادىچىغا: ھەي ئىنسان، سەن بۈگۈن ئۇنى قۇتقۇزۇۋالدىڭ، يىرتقۇچلار ھۆكۈمرانلىق قىلغاندا قانداق قىلارسەن؟ ئۇ كۈندە مەندىن باشقا پادىچى قالمايدۇ (پادىچىلار قالمىغاندا مەن پادىچىلاردەك يالغۇز قالمەن) دېدى» دېدى. كىشىلەر (ئەجەبلىنىپ): سۇبھانالله! بۆرە قانداقمۇ سۆزلىيەلىسۇن، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن بۇنىڭغا شەكسىز ئىشىنىمەن، ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەرمۇ ئىشىنىدۇ» دېدى. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى بۇ يەردە يوق ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1545. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر ۋاپات بولغاندىن كېيىن، مېيىتى يۇيۇلۇپ كارىۋات ئۈستىگە قويۇلغاندى. مېيىتنى ئۇزىتىشتىن بۇرۇن، كىشىلەر كارىۋاتنى چۆرىدەپ ئۆمەر ئۈچۈن دۇئا-تىلاۋەت قىلىۋاتاتتى. ئۇ ۋاقىتتا مەن كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا بولۇپ، توساتتىن بىرى مۇرەمنى تۇتتى، مەن قورقۇپ كەتتىم. بۇرۇلۇپ قارىسام ئەلى ئىكەن. ئەلى ئاللاھتىن ئۆمەرگە رەھمەت تىلىدى ۋە: سەندىن كېيىن، ھېچ كىشى سەندەك مېنىڭ ياقتۇرۇشۇمغا ئېرىشەلمەيدۇ. ھېچ كىشى سەندەك ئەنە شۇنداق نەتىجىلىرى بىلەن ئاللاھ ئالدىغا بارالمايدۇ. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاللاھنىڭ سېنى ئىككى سەپدىشىڭ بىلەن بىرگە قىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن. چۈنكى مەن ئىلگىرى كۆپ قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «مەن ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر بىلەن بىرگە باردىم، مەن ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر بىلەن كىردىم، مەن ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر بىلەن بىرگە چىقتىم» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1546. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چۈشۈمدە بىر توپ كىشىلەرنى كۆردۈم، ئۇلار ئۇزۇن- قىسقىلىقى ئوخشىمايدىغان كىيىملەرنى كىيىۋاپتۇ، بەزىسىنىڭ ئۇزۇن بولۇپ، كۆكرىكىنى يۆگەپتۇ بەزىسى ئۇنىڭدىن قىسقا ئىكەن. ئۆمەر كۆز ئالدىمدا پەيدا بولدى. ئۇ ئۇزۇن كىيىم كىيىۋالغان بولۇپ، يەرگىچە

سۆرىلىپ تۇراتتى». ساھابىلەر: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بۇ كىيىمنى قانداق چۈشىنىمىز؟ دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: «ئىسلام دىنى» دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1547. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى ئاڭلىدىم: «چۈشۈمدە بىرى ماڭا بىر چىنە سۈت بەردى. مەن ئىچىۋاتقىنىمدا بارمىقىمدىن سۈت ئېقىپ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. مەن ئاشقىنىنى ئۆمەرگە سۇندۇم» دېدى. ساھابىلەر: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بۇ سۈتنى قانداق چۈشىنىمىز؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىلىم» دەپ جاۋاب بەردى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1548. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «چۈشۈمدە چىلەك بار بىر قۇدۇقنىڭ يېنىدا تۇرۇپتىمەن. بۇ چاغدا قۇدۇقتىن بىر- ئىككى چىلەك سۇ تارتتىم. ئاندىن ئۇ چىلەكنى ئەبۇ بەكرى قولىغا ئالدى. ئۇمۇ بىر ياكى ئىككى چىلەك سۇنى تەسلىكتە تارتتى. ئاللاھ ئۇنىڭ ئاجىزلىقىنى ئەپۇ قىلغاي. ئاندىن كېيىن ئۆمەر قولىغا ئالغاندى. ئۇ چىلەك چۆگىيىپ كەتتى. سۇنى ئۆمەردەك تارتىدىغان قابىل ئادەمنى كۆرمىدىم. ئۇ سۇنى شۇنداق قالتىس تارتتىكى، كىشىلەر قۇدۇق بويىغا ئۆتەڭلەرنى سالدى» (ماللارنى ئارام ئالدۇرۇش ئۈچۈن قىلىنغان جايلار). ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1549. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چۈشۈمدە تۆگىنى سۇغىرىدىغان بىر چىلەكتە قۇدۇقتىن سۇ تارتىۋاتاتتىم، ئەبۇ بەكرى كەلدى. ئۇ تەسلىكتە بىر ياكى ئىككى چىلەك سۇ تارتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا مەغپىرەت ئاتا قىلغاي. ئاندىن ئۆمەر كەلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ چىلەك يوغان بىر چىلەككە ئۆزگەردى. سۇنى ئۆمەردەك تارتىدىغان ئادەمنى كۆرمىگەنىدىم، كىشىلەر سۇدىن قېنىپ ئىچتى، ئارام ئالدى ۋە ئۆتەڭلەرنى سالدى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1550. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن جەننەتكە كىرىپ ئىچىدە بىر

ساراينى كۆرۈپ: بۇ كىمنىڭ؟ دەپ سورىدىم. پەرىشتە جاۋاب بېرىپ: ئۆمەرنىڭ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن كىرىپ كۆرۈپ بېقىشنى ئويلىدىم. مەن ئۆمەرنىڭ كۈندەشلىكىنى ئېسىمگە ئېلىپ، بۇ ئىيتىمىدىن ۋاز كەچتىم». ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللاھ، سەن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، يەنە ساڭا كۈندەشلىك قىلاتتىممۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1551. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ئىدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن چۈشۈمدە ئۆزۈمنى جەننەتتە كۆردۈم. توساتتىن بىر ئايالنىڭ بىر قەسىر يېنىدا تاھارەت ئېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: بۇ ساراي كىمنىڭ؟ دەپ سورىدىم. پەرىشتىلەر جاۋاب بېرىپ: ئۆمەرنىڭ، دېدى. مەن ئۆمەرنىڭ كۈنلەيدىغانلىقىنى ئېسىمگە ئېلىپ قايتىپ كەلدىم» دېدى. ئۆمەر ئاڭلاپ يىغلاپ كەتتى ۋە: ئى رەسۇلۇللاھ، ئەجەبا مەن ساڭىمۇ كۈندەشلىك قىلارمەنمۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1552. سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كۆرۈشۈشكە ئىجازەت سورىدى. ئۇ ۋاقىتتا بىر قىسىم قۇرەيش ئايالىرى ئاۋازلىرىنى قويۇۋېتىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن سۆزلىشىۋاتاتتى ۋە ئۇنى- بۇنى سوراپ توختىمايتتى. ئۆمەر كىرىشكە رۇخسەت سورىغاندا ئۇلار ئالدىراپ ئۆزلىرىنى دالدىغا ئالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەرنىڭ كىرىشىگە ئىجازەت بەردى ۋە كۈلۈپ كەتتى. ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللاھ، ئاللاھ داۋاملىق سېنى خۇشال قىلسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەجەبلىنىۋاتىمەن، بۇ ئايالار سېنىڭ شەپەڭنى ئاڭلاپلا، ئالدىراپ ئۆزلىرىنى دالدىغا ئالدى» دېدى. ئۆمەر: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، سەن باشقىلار ئەڭ ھايا قىلىشقا تېگىشلىك ئادەمسەن، دېدى ۋە ھېلىقى ئايالارغا: ئەي نەپسىنىڭ دۈشمەنلىرى، مەندىن قورقۇپ، نېمىشقا رەسۇلۇللاھتىن قورقمايسىلەر؟ دېدى. ئايالار: شۇنداق، سەن رەسۇلۇللاھقا قارىغاندا مىجەزىڭ بەكلا چۈس، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ناۋادا شەيتان ئۆمەر بىلەن بىر يولدا ئۈچرىشىپ قالسا، شەيتانمۇ باشقا يول بىلەن ماڭىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1553. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ئىبنى سەلۇل ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئوغلى ئىبنى ئابدۇللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشۈپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاتىسىنىڭ كېپەنلىكى ئۇچۇن بىر كۆڭلەك بېرىشنى ئۆتۈندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەردى. ئىبنى ئابدۇللاھ يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاتىسىنىڭ مېيىت نامىزىنى ئوقۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا تەمشەلگەندە، ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيىمىنى تارتىپ: ئى رەسۇلۇللاھ، سەن ئۇنىڭ ئۆلۈمنى ئۈزىتامسەن؟ ئاللاھ سېنىڭ بۇنداق قىلىشىڭنى چەكلىگەن ئەمەسمۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ «ئاللاھ ماڭا تاللاش ئەركىنلىكى بەردى. ئاللاھ: ﴿ **(ئى مۇھەممەد)، ئۇلار (مۇناپىقلار) ئۈچۈن مەيلى مەغپىرەت تەلەپ قىل، مەيلى مەغپىرەت تەلەپ قىلما بەرىبىر(ئوخشاش)، ئۇلار ئۈچۈن يەتمىش قېتىم مەغپىرەت تەلەپ قىلساڭمۇ، ئاللاھ ئۇلارنى ھەرگىز مەغپىرەت قىلمايدۇ. (قۇرئان كەرىم 9- سۈرە 80- ئايەت)** ﴾ دېگەن. مەن ئاللاھتىن ئۇنىڭغا يەتمىش قېتىمدىن ئارتۇق مەغپىرەت قىلىشنى تىلەيمەن» دېدى . ئۆمەر: ئۇ بىر مۇناپىق، دېدى. لېكىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنىلا ئۇنىڭ نامىزىنى ئوقۇدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تۆۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلدى ﴿ **(ئى: مۇھەممەد!) سەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆلگەن ھېچبىر ئادەمنىڭ نامىزىنى چۈشۈرمىگىن، دەپنە(قىلىش، زىيارەت يېكى دۇئا ئۈچۈن) ئۇنىڭ قەبرىسى ئۈستىدىمۇ تۇرمىغىن...** (قۇرئان كەرىم 9- سۈرە 84- ئايەت)﴾.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1554. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «مەدىنىدىكى بىر باغدا. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدىم. توساتتىن بىر كىشى كېلىپ كىرىشكە رۇخسەت سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئىشىكنى ئاچقىن، كەلگۈچىگە جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن» دېدى. ئىشىكنى ئېچىپ قارىسام ئەبۇ بەكرى ئىكەن. مەن پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامنىڭ دېگىنىدەك دېدىم. ئۇ ئاللاھقا كۆپ تەشەككۈر ئېيتتى. كەينىدىن يەنە بىر كىشى كېلىپ كىرىشكە رۇخسەت سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئىشكنى ئاچقىن، كەلگۈچىگە جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن» دېدى. ئىشكنى ئېچىپ قارىسام، ئۆمەر ئىكەن. مەن ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېگەندەك دېدىم. ئۇمۇ ئاللاھقا كۆپ تەشەككۈر ئېيتتى. كەينىدىن يەنە بىر كىشى كېلىپ، كىرىشكە رۇخسەت سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىشكنى ئاچقىن، كەلگۈچىگە بىر مۇسىبەتكە سەۋر قىلىش ئارقىلىق، جەننەتكە كىرىشى بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن» دېدى. ئىشكنى ئېچىپ قارىسام ئوسمان ئىكەن. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېگەندەك دېدىم. ئۇ ئاللاھقا كۆپ تەشەككۈر ئېيتتى ۋە: پەقەت ئاللاھلا بىزگە يارىدەم قىلىدۇ، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1555. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن تاھارەت ئېلىپ ئۆيدىن چىقىپ ، چوقۇم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خىزمىتىنى قىلىمەن، بۇگۈن ئۇنىڭدىن ھەرگىز ئايرىلمايمەن، دېگەن مەقسەت بىلەن مەسچىتكە بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بارـ يوقلـۇقىنى سۈرۈشتۈردۇم، كىشىلەر: رەسۇلۇللاھ ئاۋۇ تەرەپكە كەتتى، دېدى. مەن كىشىلەردىن سورىغاچ ئۇنىڭغا ئەگەشتىم. رەسۇلۇللاھ ئەرس قۇدۇقى دەپ ئاتالغان بىر باغقا كىرىپ كەتتى. مەن ئىشىك يېنىدا ئولتۇردۇم. ئۇ ئىشىك خورما شېخىدىن توقۇلغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاجەتتىن كېيىن تاھارەت ئالدى. مەن ئۇنىڭ قېشىغا بارسام، ئۇ ئەرس قۇدۇقى بېغىدىكى قۇدۇق يېنىدا پاقالچىقىنى ئوچۇق قويۇپ ئىككى پۇتىنى قۇدۇققا ساڭگىلىتىپ ئولتۇرۇپتۇ. مەن رەسۇلۇللاھقا سالام قىلغانىدىن كېيىن، ئىشىك يېنىغا بېرىپ ئولتۇرۇپ، ئۆزـ ئۆزۈمگە: مەن بۈگۈن رەسۇلۇللاھنىڭ قاراۋۇلى بولىمەن، دېدىم. بىردەم ئۆتمەيلا ئەبۇ بەكرى كېلىپ ئىشكنى قاقتى. مەن: كىم؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: مەن، ئەبۇ بەكرى، دېدى مەن: بىردەم كۈتۈپ تۇر، دەپ قويۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئەبۇ بەكرى كىرىشكە رۇخسەت سوراۋاتىدۇ، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: « ئۇنىڭغا رۇخسەت بەر، ئۇنىڭغا جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن» دېدى. مەن بېرىپ ئەبۇ. بەكرىگە كىرگىن، رەسۇلۇللاھ ساڭا جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەردى، دېدىم. ئەبۇ بەكرى كىرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوڭ تەرىپىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدەك

پاقالچىقىنى چىقىرىپ پۈتىنى قۇدۇققا سېلىپ ئولتۇردى. مەن ئىشىك يېنىغا بېرىپ كېلىپ ئولتۇرۇپ، ئۆيدە تاھارەت ئېلىپ قالغان كىشىلەرنىڭ كېلىشىنى ئۈمىد قىلىپ كەتتىم ۋە ئىچىمدە: ئەگەر ئاللاھ مەلۇم بىرىگە (ئەبۇ دەردانى كۆزدە تۇتقان) ياخشىلىق ئىرادە قىلماقچى بولسا ئۇنى ھازىر قىلىدۇ، دېدىم. ئۇ چوقۇم مۇشۇ يەرگە كېلىدۇ، دەپ ئويلىدىم، كېيىن تۇيۇقسىز بىرى ئىشىكنى قاقتى، مەن: كىم؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: مەن ئۆمەر، دېدى. مەن: سەل تەخىر قىلغىن، دەپ قويۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆمەر كۆرۈشۈشكە ئىجازەت سوراۋاتىدۇ، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: « ئۇنىڭغا رۇخسەت بەر، ئۇنىڭغا جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن» دېدى. مەن بېرىپ ئۆمەرگە: كىرگىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساڭا جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەردى، دېدىم. ئۆمەر كىرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سول تەرىپىدە پۈتىنى قۇدۇققا سېلىپ ئولتۇردى. مەن ئىشىك تۇۋىگە بېرىپ ئولتۇرۇپ، ئۆز- ئۆزۈمگە: ئەگەر ئاللاھ مەلۇم بىرىگە ياخشىلىق ئىرادە قىلماقچى بولسائۇنى بۇ يەرگە ھازىر قىلىدۇ، دېدىم. كېيىن يەنە بىرى كېلىپ ئىشكىنى قاقتى. مەن: كىم؟ دەپ سورىدىم. ئۇ جاۋاب بېرىپ: مەن ئوسمان، دېدى. مەن سەل تەخىر قىلغىن، دەپ قويۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتتىم رەسۇلۇللا: «ئۇنىڭغا رۇخسەت بەر، ئۇنىڭغا جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن ۋە سىناقلارغا دۇچ كېلىدىغانلىقىنى ئېيتقىن» دېدى. مەن بېرىپ ئوسما نغا كىرگىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساڭا جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەردى ۋە سىناقلارغا دۇچ كېلىدىغانلىقىنى ئېيتتى، دېدىم. ئۇ كىرىپ قۇدۇقنىڭ توشقانلىقىنى كۆرۈپ، باشقا بىر يەر تېپىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈدۈلىدا ئولتۇردى. ئەبۇ مۇسادىن مۇشۇ ھەدىسنى بايان قىلغان ئىبنى مۇسەييەب: بۇ ھەدىستىكى ئىككى ساھابىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئولتۇرۇشىنى، ئۇلارنىڭ قەبرىسى دەپ چۈشەندۈرىمەن، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1556. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇن تارتىپ تەبۇككە ئاتلانىدى ۋە ئەلنى

ئورنىغا قالدۇردى. ئەلى: سەن مېنى بالىلار ۋە ئاياللار بىلەن بىرگە قالدۇرامسەن؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەجەبا، سەن بىلەن ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتىنىڭ ھارۇن بىلەن مۇسانىڭ مۇناسىۋىتىدەك بولۇشىغا رازى بولمامسەن؟ بىراق، مەندىن كېيىن ھەرگىز پەيغەمبەر كەلمەيدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1557. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەيبەر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مەن بايراقنى چوقۇم شۇنداق بىر ئادەمگە بېرىمەن، ئاللاھ ئۇنىڭ قولى بىلەن غەلىبە (نۇسرەت) قازاندۇرىدۇ». كۆپچىلىك . ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ، ئۇلار ئاشۇ بايراقنى ئۈمىد قىلىشىپ كىمگە بېرىلەر (دېيىشتى). بىر كېچە ئۆتۈپ كەتتى. كىشىلەر بايراقنى ئېلىشنى تولىمۇ ئارزۇ قىلىشاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەلى قەيەردە»؟ دەپ سورىدى. بىرى جاۋاب بېرىپ: ئۇنىڭ كۆزى ئاغرىپ قالغان، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى چاقىرىپ كېلىپ، كۆزىگە ھۆرۈپ، قولى بىلەن ئۇنىڭ كۆزىنى سىلىغاندى، خۇددى ئىلگىرى كۆز ئاغرىقى بولۇپ باقمىغانىدەكلا كۆزى پۈتۈنلەي ساقايدى. ئەلى: بىز ئۇلار بىلەن تاكى ئۇلار بىز بىلەن ئوخشاش بولغۇچە جەڭ قىلامدۇق؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ئالدىرىما، سەن ئۇلارنىڭ ئۆيلىرىگە كىرىپ، ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغىن. ئۇلارغا بۇرچىنى ئۇقتۇرغىن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سېنىڭ سەۋەبىڭ بىلەن بىر ئادەمگە ھىدايەت بېرىلىشى، سېنىڭ ئەرەبلەرنىڭ قىزىل تۆگىللىرىگە ئېرىشكىنىڭدىنمۇ ياخشى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1558. سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: خەيبەر مەزگىلىدە ئەلى كۆز ئاغرىقى بولۇپ قېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سېپىدىن چۈشۈپ قالدى، كېيىن ئەلى: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سېپىدىن قالامدىمەن؟ دەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېتىشتى. خەيبەرنى پەتھى قىلىشنىڭ ئالدىنقى كېچىسى رەسۇلۇللا: «ئەتە سەھەردە بايراقنى شۇنداق بىر كىشى ئالىدۇكى، ئۇنى ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلى ياخشى كۆرىدۇ» دېدى. توساتتىن بىرى: ئەلى كەلدى، دېدى. شۇ چاغدا كىشىلەر ئەلىنىڭ بايراقنى تاپشۇرۇۋېلىشىنى ياقتۇرمايتتى. (چۈنكى، ئۇنىڭ كۆزى ئاغرىپ قالغانىدى). لېكىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايراقنى ئەلىگە بەردى. ئاللاھ

ئۇنى خەيبەردە غەلىبىگە ئېرىشتۈردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1559. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فاتىمەنىڭ ئۆيىگە كىرىپ ئەلىنىڭ ئۆيىدە يوقلۇقىنى كۆرۈپ: «تاغىڭزنىڭ بالىسى نەگە كەتتى؟» دەپ سورىدى. فاتىمە: بىز تاكاللىشىپ قالغانىدۇق، ئۇ ئاچچىقىدا چىقىپ كەتتى، شۇڭا ئۆيدە چۈشلۈك ئۇيقۇسىنى ئۇخلىمىدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرىگە: «بېرىپ ئەلىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى ئوقۇپ باق» دېدى. ئۇ ئادەم كىرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئەلى مەسچىتتە ئۇخلاۋېتىپتۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتكە كىرىپ، ئەلىنىڭ يېنىچە يېتىپ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى، كىيىمىنىڭ بىر تەرىپى توپا بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنىڭ كىيىمىنى قېقىشتۇرغاچ: «ھەي ئەبۇ تۇراب! (توپىنىڭ ئاتىسى) تۇرغىن، ئەبۇ تۇراب! تۇرغىن» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1560. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىسى ئۇيقۇدىن بىدار تۇراتتى، مەدىنىگە بارغاندىن كېيىن: «ئەسھابلىرىم ئىچىدىن بىرەرسى كېچىسى مېنى قوغدىغان بولسا» دېدى. تۇيۇقسىز بىز قىلىچ ئاۋازىنى ئاڭلاپ: «كىم؟» دەپ سورىدۇق. ئۇ كىشى: مەن سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس، سەن ئۈچۈن قاراۋۇللۇققا كەلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خاتىرجەم ھالدا ئۇخلىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1561. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەئدتىن باشقا بىرىگە ئاتا- ئانام پىدايىڭ بولۇپ كەتسۇن، دېگەنلىكىنى ئاڭلىمىغانىدىم.

پەقەت سەئدكە: «ئاتا- ئانام ساڭا پىدا بولسۇن، سەن قارىغا ئېلىپ ئاتقىن» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1562. سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆھۈد كۈنى مەزگىلىدە ماڭا: «ئاتاڭ ئانام پىدايىڭ بولۇپ كەتسۇن» دېگەنىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1564. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەھزاب كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىم ماڭا ئۇلارنىڭ خەۋىرىنى ئېلىپ كېلەلەيدۇ» دېدى. زۇبەير: مەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر قېتىم سورىدى. زۇبەير مەن ئېلىپ كېلەلەيمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ ئالاھىدە يارىدەمچىسى بولىدۇ، مېنىڭ ئالاھىدە يارىدەمچىم زۇبەير» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1565. ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەھزاب كۈنى ئەبۇ سەلەمەنىڭ ئۇغلى ئۆمەر بىلەن ئىككىمىز ئاياللارنى قوغداشقا ئورۇنلاشتۇرۇلدۇق. دادامنىڭ ئېتىغا مىنىپ قۇرەيزەلىكلەرنىڭ ئىچىگە ئۇچ قېتىم كىرگەنلىكىنى كۆردۈم. ئۆيگە قايتقاندىن كېيىن دادامدىن: دادا، سىزنىڭ قۇرەيزەلىكلەرنىڭ ئارىسىدا چېپىپ يۈرگەنلىكىڭىزنى كۆردۈم، بۇ نېمە ئۇچۇن؟ دەپ سورىدىم. دادام: مېنى كۆردۈڭمۇ، بالام؟ دېدى. مەن: ئەلۋەتتە، دېدىم. دادام: ئۇ كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىم قۇرەيزەلىكلەرنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلارنىڭ خەۋىرىنى ئېلىپ كېلەلەيدۇ، دەپ سورىغانىدى. مەن ماقۇل بولۇپ باردىم. قايتىپ كەلگىنىمدە ئۇ: «ئاتا - ئانام پىدايىڭ بولۇپ كەتسۇن» دېدى، دېدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

7. ئەبۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەررا ھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

566. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ھەر بىر ئۈممەتنىڭ بىر ئىشەنچلىك ئادىمى بولىدۇ، بىزنىڭ، بۇ ئۈممەتنىڭ ئىشەنچلىك كىشىسى ئەبۇ ئۇبەيدەدۇر»، دېگەنىدى.
— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1567. ھۆرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەجران ۋەكىللىرىگە: «مەن چوقۇم سىلەرگە ھەقىقىي ئىشەنچلىك ئادەمدىن بىرنى ئەۋەتىمەن» دېدى. ساھابىلەر كىم بولغىيدى؟ دەپ بىلىشكە قىزىقتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ ئۇبەيدەنى ئەۋەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ھەسەن ۋە ھۈسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1568. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى كۈندۈزدە ئۆيىدىن چىقىپ، ماڭا گەپ قىلمىدى. مەنمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا گەپ قىلمىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەينىۋاقا بازىرىغىچە بېرىپ، فاتىمەنىڭ ئۆيى ئالدىدىكى بوش يەردە ئولتۇرۇپ، ئاندىن: «بالىچاق نەگە كەتتى؟» دەپ ئىككى قېتىم سورىدى. فاتىمە بالىسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشكىلى قويمىدى. مەن فاتىمەنى ئۇنىڭغا مارجان ئېسىۋاتىدۇ ياكى يۇيۇپ تاراۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدىم. كېيىن بالا يۈگۈرۈپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالىنى قۇچىقىغا ئېلىپ بىر تەرەپتىن سۆيۈپ، بىر تەرەپتىن: «رەببىم، سەن ئۇنى ياخشى كۆرگىن، ئۇنى ياخشى كۆرىدىغان كىشىلەرنى ياخشى كۆرگىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1569. بەرائ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەسەننى بوينىغا مىنگۈزۈۋېلىپ: «رەببىم، مەن ئۇنى تولىمۇ ياخشى كۆرىمەن، سەنمۇ ئۇنى ياخشى كۆرگىن» دېگەنلىكىنى كۆردۈم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. زەيد ئىبنى ھارىس ۋە ئوغلى ئۇسامە ۋە جەئفەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1570. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: زەيد ئىبنى ھارىس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد قىلىۋەتكەن قۇلى) ئىدى. بىز ئۇنى تاكى تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولغانغا قەدەر پەقەت

زەيد ئىبنى مۇھەممەد دەپ چاقىراتتۇق. ﴿ئۇلار (ئۆز پۇشتىگلاردىن بولمىغانلار)نى ئاتىلىرىنىڭ ئىسمىلىرى بىلەن چاقىرىگلار﴾ [«قۇرئان كەرىم» 33- سۈرە (4- 5-ئايەت)] (بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن زەيد ئىبنى هارىس دەپ ئاتالدى).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1571. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىر ئۇزاق مۇساپىلىك قوشۇن ئەۋەتىپ، ئۇنىڭغا ئۇسامەنى قوماندانلىققا تەينىلىدى، بەزىلەر بۇنىڭدىن نارازى بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «سىلەر ئۇنى تەينىلىگەنلىكىمگە پىكىر قىلۋاتسىلەر، ئىلگىرى ئۇنىڭ ئاتىسىنى تەينىلىگەندىمۇ پىكىر قىلغانىدىڭلار. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇنىڭ ئاتىسى هەقىقەتەن قوماندان بولۇشقا لايىق هەم مەن ئەڭ ياخشى كۆرىدىغانلارنىڭ بىرى. ئۇسامە بولسا ئاتىسىدىن كېيىن، مېنىڭ ئەڭ ياقتۇرۇشۇمغا ئېرىشكەتلەرنىڭ بىرى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1572. ئىبنى زۇبەير جەئفەرگە: ئىككىمىز ۋە ئىنىڭ ئابباسنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىلەن ئۇچراشقان ۋاقتىمىزدىكى ئىشى ئېسىڭدە بارمۇ؟ دېدى. جەئفەر: ئېسىمدە ئۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئىبنى ئابباس بىلەن ئىككىمىزنى كۆتۈرۈپ سېنى كۆتۈرمىگەنىدى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. خەدىجە رەزىيەللاهۇ ئەنهانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1573. ئەلى رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ: «ئاياللارنىڭ ياخشىسى ئىمراننىڭ قىزى مەريەم. (بۇ ئۈممەت) ئاياللىرىنىڭ ياخشىسى خەدىجەدۇر» دېگىنىنى ئاڭلىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1574. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەرلەر ئىچىدە مۇكەممەل بولغانلار كۆپ، ئاياللار ئىچىدە پەقەت پىرئەۋنىنىڭ ئايالى ئاسىيە، ئىمراننىڭ قىزى مەريەم، مۇكەممەل هېسابلىنىدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ئائىشە باشقا ئاياللارغا سېلىشتۇرغاندا خۇددى شورپىغا چىلانغان نان باشقا تاماقلاردىن ياخشى بولغاندەك ياخشىدۇر» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1575. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جىبرىئىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشۈپ: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، خەدىجە ساڭا بىر قاچا ئېلىپ كېلىدۇ. ئۇچىگە تائام ياكى ئىچىملىك قاچىلانغان. ئۇ كېلىشى ھامان ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ ۋە مېنىڭ سالامىنى يەتكۈزگىن ۋە جەننەتتىكى تىنچ، خاتىرجەم، ئىچى كاۋاك گۆھەردىن قىلىنغان ساراي بىلەن ئۇنىڭغا خۇش خەۋەر يەتكۈزگىن دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1576. ئىسمائىل ئابدۇللاھ ئىبنى ئەۋفادىن: رەسۇلۇللاھ خەدىجەگە جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر بەرگەنمۇ؟ دەپ سورىدى، ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خاتىرجەم، تىنچ، ئىچى كاۋاك گۆھەردىن قىلىنغان جەننەت سارىيى بىلەن خەدىجەگە خۇش خەۋەر يەتكۈزگەن، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1577. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھېچقايسى ئايالىغا خەدىجەگە كۆندەشلىك قىلغانىدەك كۆندەشلىك قىلمىغان. مەن ئۇنى كۆرمىگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى داۋاملىق تىلغا ئالاتتى، ھەر قېتىم قوي ئۆلتۈرگەندە ئۇ بىر نەچچە پارچە كېسىپ خەدىجەنىڭ دوستلىرىغا ھەدىيە قىلاتتى. شۇڭا، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئالەمدە خۇددى خەدىجەدىن باشقا ئايال يوقتەك، دەيتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ئۇ شۇنداق ئىدى، شۇنداق ئىدى. ئۇنىڭدىن بالام بار ئىدى» دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1578. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: خەدىجەنىڭ سىڭلىسى ھالە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كۆرۈشۈشكە ئىجازەت سورىدى. ئاۋازى ئاچسىنىڭكىگە ئوخشىغاچقا، رەسۇلۇللا ئولتۇرالماي: «رەببىم! ھالە ئىكەن» دەپ كەتتى. مېنىڭ قاتتىق كۆندەشلىكىم تۇتۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سىلى نېمە بولۇپ قۇرەيشنىڭ ياشانغان، چىشلىرى چۈشۈپ، ئۆلۈپ كەتكەن بىر قېرىسىنى ئويلاپ قالدىلا، ئاللاھ سىلى ئۇچۇن ئۇنىڭدىنمۇ ياخشى ئايالنى ئالماشتۇرۇپ بەردى، دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1579. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەن: «چۈشۈمدە ئىككى قېتىم سېنى كۆردۈم، سېنى بىر يىپەك رەختكە يۆگەپ قويۇپتۇ. (پەرىشتىلەر) ماڭا: بۇ سېنىڭ ئايالىڭ، دېدى. ئېچىپ قارىسام سەن ئىكەنسەن. ناۋادا بۇ چۈش ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن بولسا، چوقۇم ئەمەلىيەتكە ئايلىنىدۇ» دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1580. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «سېنىڭ قانداق ۋاقىتتا مېنىڭدىن مەمنۇن بولىدىغانلىقىڭنى، قانداق ۋاقىتتا مەندىن رەنجىيدىغانلىقىڭنى بىلىمەن» دېدى. مەن: قانداق بىلىۋالدىلا؟ دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن مەندىن مەمنۇن بولغان چېغىڭدا، ياق، مۇھەممەدنىڭ رەببى بىلەن قەسەمكى، دەيسەن. مەندىن خاپا بولغان چېغىڭدا بولسا، ياق، ئىبراھىمنىڭ رەببى بىلەن قەسەمكى، دەيسەن» دېدى. مەن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! توغرا دېدىلە، مەن پەقەت سىلىنىڭ ئىسمىلىرىدىنلا ۋاز كېچەلەيمەن دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1581. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا قونچاق ئويناۋاتتىم. مېنىڭ مەن بىلەن ئويناۋىدىغان بىرقانچە دوستلىرىم بار ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىرگەندە ئۇلار يوشۇرۇنۇۋالاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى مەن بىلەن بىللە ئويناشقا بۇيرۇيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1582. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر سوۋغا-سالاملىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ ئۆيۈمدە بولىدىغان كۈنىدە ئېلىپ كېلىشكە تىرىشاتتى. ئۇلار شۇ ئارقىلىق رەسۇلۇللاھنىڭ رازىلىقىنى كۆزلەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1583. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ ئاخىرقى كېسىلىدە ئايالىرىدىن: «ئەتە مەن قەيەردە؟ ئەتە مەن قەيەردە؟» دېدى. ئۇ شۇ سۆزنى ئارقىلىق مېنىڭ ئۆيۈمنى

خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىنىڭ ئۇنىڭ ئۆزى خالىغان ئايالىنىڭ ئۆيگە كىرسە بولىدىغانلىقىنى ئېيتىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ ئۆيۈمدە تاكى ۋاپات بولغۇچە تۇرۇپ قالدى. ئائىشە يەنە مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ قېشىمدا تۇرىدىغان نۆۋىتىم ۋاپات بولدى. ئاللاھ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى دەرگاھىغا ئېلىپ كېتىدىغان ۋاقىتتا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بېشى مېنىڭ قۇچىقىمدا ئىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1584. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەكراتتىكى چېغىدا ماڭا يۆلىنىپ تۇرۇپ: «ئى رەببىم، مېنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھمەت قىلغىن، مېنى ھەمراھلىرىمغا قوشقىن» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1585. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «ھەر بىر پەيغەمبەر بۇ دۇنيا ۋە ئۇ دۇنيا ئارىسىدا تاللىشىغا قويۇلماي تۇرۇپ، ۋاپات بولمايدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەكراتتىكى ۋاقتىدا تىترەك ئاۋاز بىلەن: ﴿**ئۇلار (ئاخىرەتتە) ئاللاھنىڭ نېئمىتىگە ئېرىشكەنلەر بىلەن ...**﴾ (قۇرئان كەرىم 4 - سۈرە 69 - ئايەت) دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى. مەن: ئۇ تاللاپ بولدى، دەپ پەرەز قىلدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1586. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساق ۋاقتىدا: «ھەر بىر پەيغەمبەر جەننەتتىكى ئورنىنى كۆرمەي تۇرۇپ، بۇ دۇنيا بىلەن ئۇ دۇنيا ئوتتۇرىسىدا بىرنى تاللىماي تۇرۇپ ۋاپات بولمايدۇ» دېگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەكراتتىكى چېغىدا مېنىڭ قۇچىقىمغا بېشىنى قويۇپ ئايلىنىپ كەتتى. ھوشىغا كېلىپ تۇرۇسقا قاراپ تۇرۇپ: «رەببىم، مېنى ئاشۇ ئېسىل سەپداشلىرىمنىڭ سېپىگە قوشقىن» دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇ بىزدىن ئايرىلىدىكەن، دەپ ئويلىدىم. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ بىزگە ساق ۋاقتىدا سۆزلەپ بېرىدىغان ھېلىقى سۆزىنىڭ مەنىسىنى چۈشىنىپ يەتتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1587. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپە رگە چىققاندا، ئايالىرى ئوتتۇرىسىدا چەك تاشلايتتى.

بىر قېتىم چەك ھەفسە ۋە ماڭا چىقتى. بىز بىرلىكتە يولغا چىقتۇق. شۇ كېچىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەن بىلەن پاراڭلاشقاچ ماڭدى. كېيىن ھەفسە ماڭا: ئىككىمىز تۆگىمىزنى ئالماشتۇرۇپ مىنمەيلىمۇ؟ مەن سېنىڭكىگە مىنەي، سەن مېنىڭكىگە مىنگىن، دېدى. مەن: ماقۇل، دەپ تۆگىنى ئالماشتۇرۇپ مىندۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ تۆگەمنىڭ يېنىغا كەلدى. تۆگىدىكى ھەفسە ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەفسەدىن ئامانلىق سورىغاندىن كېيىن كۆپچىلىك دەم ئالىدىغان جايغا كەلگۈچە، بىللە ماڭدى. ھالبۇكى، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئايرىلىپ قالغانىدىم، ئۇلار دەم ئالىدىغان جايغا چۈشكەن چاغدا مەن ئىككى پۇتۇمنى ئىزخىرنىڭ ئارىسىغا تىقىپ تۇرۇپ: ئى رەببىم، مەن رەسۇلۇللاھقا بىر نەرسە دېيەلمەيمەن، مېنى يىلان يېكى چايانغا چاقتۇرۇۋەتكىن! دەپ كەتتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1588. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئائىشەنىڭ باشقا ئايالاردىن ئارتۇقلۇقى خۇددى نان چىلانغان شورپا باشقا تاماقتىن ياخشى بولغىنىدەك» دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1589. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «ئى ئائىشە، بۇ جىبرىئىل. ئۇ ساڭا سالام قىلدى» دېدى. مەن سالام قايتۇرۇپ: ۋەئەلەيھىسسالام — ئۇنىڭغىمۇ ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە بەرىكىتى بولسۇن، دېدىم ۋە: سىلە كۆرەلمەيدىغانلىرىنى مەن كۆرەلمەيمەن، دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

12. ئون بىر ئايالنىڭ پارىڭى توغرىسىدا

1590. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئون بىر ئايال ئولتۇرۇپ، ئەرلىرىنىڭ ئەھۋالىدىن ھېچ نەرسە يوشۇرماسلىق ھەققىدە ۋەدە ۋە ئەھدىلەرنى بېرىشتى:

بىرىنچىسى مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئېرىم چىققىلى بولمايدىغان تاغ بېشىدىكى ئورۇق بىر تۆگىنىڭ گۆشى. ئۇ كىشىلەر ياراتمايدىغان ئورۇق گۆش.

ئىككىنچىسى مۇنداق دېدى: مەن ئېرىمنىڭ ئەھۋالىنى ئاشكارىلىمايمەن. ئەگەر سۆزلەپ قالسام، قالدۇرماي ئۇجۇر- بۇجۇرىغچە سۆزلەپ قېلىشىمدىن ئەنسىرەيمەن، دېدى.

ئۈچىنچىسى مۇنداق دېدى: ئېرىم ئەخلاقسىز بىر دارازا. ئەگەر ئاغزىمنى ئاچسام ئالا قىلىنمەن. ئەگەر سۈكۈت قىلسام، ئېسىلىپ قالمەن (ئېرىمۇ يوق، تۆلمۇ ئەمەس بىر خوتۇنغا ئايلىنىپ قالمەن).

تۆتىنچىسى مۇنداق دېدى: ئېرىم تىهامىنىڭ كېچىسىگە ئوخشاش، ئىسسىقمۇ ئەمەس، سوغۇقمۇ ئەمەس، مەن ئۇنىڭدىن قورقۇپمۇ كەتمەيمەن، زېرىكىپمۇ قالمايمەن.

بەشىنچىسى مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئېرىم ئۆيگە كىرسە يىلپىز (كۆپ ئۇخلايدۇ دېگەن مەنىدە)، سىرتقا چىقسا شىر (باتۇر دېگەن مەنىدە) ئۆي ئىشلىرىنى سۈرۈشتۈرمەيدۇ.

ئالتىنچىسى مۇنداق دېدى: ئېرىم تاماق يېسە، يالماپ يەيدۇ، ئىچسە غورتۇلدىتىپ (ئاۋاز چىقىرىپ) ئىچىدۇ. ياتسا، بېشىنى پۈركەپ ياتىدۇ. قايغۇنى بىلىش ئۈچۈن قولىنى كىرگۈزمەيدۇ (ئايالىغا كۆيۈنمەيدۇ دېگەن).

يەتتىنچىسى مۇنداق دېدى: ئېرىم بەكمۇ ئوسال ياكى پەرزەنت كۆرەلمەيدىغان ئادەم ھەر قانداق ناچارلىق تېپىلىدىغان ئەخمەق. بېشىگىزنى ياردۇ ياكى سىزنى يارىلاندۇرىدۇ ياكى ھەممىسى تېپىلىدۇ.

سەككىزىنچىسى مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئېرىمنىڭ سۈركىلىشى توشقانىنىڭ سۈركىلىشىگە، پۈرىقى خۇش پۇراق ئۆسۈملۈكنىڭ پۈرىقىغا ئوخشاش.

توققۇزىنچىسى مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئېرىم ئاتاقلىق، قامەتلىك، سېخى، ئۆيى مەجلىسخانىغا يېقىن ئەردۇر.

ئونىنچىسى مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئېرىم خوجايىن، خوجايىن دېگەن نېمە؟ ئۇ ھەممىدىن ياخشى باي. ئۇنىڭ تۆگىسى كۆپ سۈت

بېرىدۇ، يايلاققا ئاز چىقىدۇ، تۆگىلەر پادا تايىقىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىسا، ئۆزلىرىنىڭ ئۆلىدىغانلىقىغا ئىشىنىپ بولىدۇ (خۇجايىن مېھمان ئۈچۈن بىزنى ئۆلتۈرگىلى كېلىپتۇ دەپ ئويلايدۇ).

ئون بىرىنچىسى مۇنداق دېدى: مېنىڭ ئېرىم ئەبۇ زەرئىدۇر، ئەبۇ زەرئ دېگەن كىم؟ . ئۇ مېنىڭ زىرە ـ مونچاقلىرىمنى تەۋرەتكەن، يەنى(كۆپ زىننەت بۇيۇمى ئېلىپ بەرگەن) بىلكىمنىڭ يېغىنى توشقۇزغان مېنى(سەمرىتكەن.) مېنى چوڭايتقان، ئۆز نەزىرىمدىمۇ ئۆزۈمنى چوڭ ھېس قىلغانمەن. ئۇ مېنى تاغلىقىنىڭ بىر چېتىدىكى بىر نەچچە قويلۇق ئائىلىدىن ئېلىپ چىقىپ، ئاتلار كىشنەيدىغان، تۆگىلەر بوزلايدىغان، خامان يۇمشىتىدىغان، ئاشلىق ئاقلايدىغان بىر ئائىلىگە ئېلىپ كىردى. ئۇنىڭ قېشىدا سۆزلىسەم، ھاقارەتلەنمەيمەن، ئۇخلىسام، تاڭ ئاتقۇچە ئۇخلايمەن. ئىچىملىك ئىچسەم، قېنىپ ئىچمەن.

ئەبۇ زەرئىنىڭ ئانىسى، ئەبۇ زەرئىنىڭ ئانىسى دېگەن كىم ؟ ئۇ نېمىدېگەن كاتتا ئايال! ئۇنىڭ بوغچىسى چوڭ، ئۆيلىرى كەڭرى.

ئەبۇ زەرئىنىڭ ئوغلى، ئەبۇ زەرئىنىڭ ئوغلى دېگەن كىم؟ ئۇنىڭ ئۇخلاش ئورنى سوپىياقتا توقۇلغان سەگنچەككە ئوخشاش، ئۇ باتۇر، كېلىشكەن ئوغۇل.

ئەبۇ زەرئىنىڭ قىزى، ئەبۇ زەرئىنىڭ قىزى دېگەن كىم؟ ئۇ بولسا ئاتا-ئانىسىغا ئىتائەتمەن، بەدەنلىرى توشقان، كۈندىشىنىڭ ھەسىتىنى قوزغايدىغان قىز.

ئەبۇ زەرئىنىڭ دېدىكى، ئەبۇ زەرئىنىڭ دېدىكى دېگەن كىم؟ ئۇ بولسا گېپىمىزنى سىرتقا توشۇمايدىغان، ئاشلىقىمىزنى سىرىتقا توشۇمايدىغان، ئۆيىمىزدە ئەخلەت قالدۇرمايدىغان قىز.

ئەبۇ زەرئ بىر كۈنى كۆزلىرىنى ئوينىتىپ سەھراغا چىقىپ كېتىۋېتىپ، يىلپىزدەك ئىككى بالىسىنى ئوينىتىۋاتقان، كۆكسى ئانارداك بىر ئايالنى ئۇچرىتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مېنى تالاق قىلىپ، ئۇ ئايالنى ئالدى، كېيىن مەن ئىنتايىن باي، ئاتنى ناھايىتى ياخشى مىنىدىغان، نەيزە تۇتىدىغان بىر كىشىگە تەگدىم. ئۇ ماڭا ناھايىتى پاراۋان تۇرمۇش ئېلىپ

كەلدى. ھەر قانداق مال- دۇنيانى مېنىڭ ئىختىيارىمغا تاپشۇرۇپ: يەڭ، ئىچىڭ، ئاتا- ئانىڭىزغا ئاپىرىڭ، دەيتتى.

لېكىن، ئۇ ھەر قانچە قىلسىمۇ ئۇنىڭ بەرگىنىنى ئەبۇ زەرئىنىڭكىگە قارىغاندا بىر پۇچۇق تاۋاققا تەڭ قىلالمىدىم. ئائىشە ئانىمىز مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (بۇ گەپنى ئاڭلاپ ماڭا): «مەن سىزگە ئەبۇ زەرئىنىڭ ئۇممۇ زەرئىگە (كۆيۈنگىنىدەك) كۆيۈنمەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى پاتىمەنىڭ ئارتۇقچىلىقى ھەققىدە

1591. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پاتىمە (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى)نىڭ ئۇستىگە، ئەبۇ جەھەللىنىڭ قىزىغا ئادەم كىرگۈزگەنىدە. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئاشۇ توغرىسىدا، مۇشۇ مۇنبەر ئۈستىدە كىشىلەرگە سۆز قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدىم. مەن ئاشۇ چاغدا بالاغەتكە يەتكەنىدىم. (ئاندىن) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پاتىمە مەندىن، مەن پاتىمەنىڭ ئۆزىنىڭ ئېتىقادىدا پىتىنگە دۇچار قىلىنىشىدىن قورقىمەن» دەپ، ئۆزىنىڭ بەنى ئابدۇشەمسىدىن بولغان كۈيئوغلىنى تىلغا ئېلىپ، ئۆزىنىڭ قۇدا باجىلىقىدا ئۇنى ماختاپ مەدھىيىلىگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: «ئۇ بىرەر سۆزنى سۆزلىسە ئىسپاتلىدى. ماڭا ۋەدە قىلسا ۋەدىسىگە ۋاپا قىلدى. مەن ھالالنى ھارام، ھارامنى ھالال دېمەكچى ئەمەسمەن ۋە لېكىن ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھنىڭ قىزى بىلەن ئاللاھنىڭ دۈشمىنىنىڭ قىزى بىرلەشتۈرۈلمەيدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1592. مىسۋەر ئىبنى مەخرەمە مۇنداق دەيدۇ: ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەبۇ جەھەللىنىڭ قىزىغا ئادەم كىرگۈزگەنىدە، بۇ گەپنى پاتىمە ئاڭلاپ، رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كېلىپ (مۇنداق دەيدۇ): سىزنىڭ قوۋمىڭىز شۇنداق دېيىشىۋاتىدۇ. سىز قىزلىرىڭىز ئۈچۈن خاپا بولمايدىكەنسىز، مانا بۇ ئەلى، ئەبۇ جەھەللىنىڭ قىزىنى نىكاھلىغا ئالماقچى، دېدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ

ئورنىدىن تۇردى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ تەشەھھۇدتا ئولتۇرغانىدا، مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم. (مەقسەتكە كەلسەك) مەن ئەبۇلئاس ئىبنى رەبىئگە قىزىمنى بەرگەن. ئۇ ماڭا سۆزلىسە راست گەپ قىلدى. پاتمە بولسا مېنىڭ يۈرەك پارەم، مەن ئۇنىڭ خاپا بولۇپ قېلىشىنى ياقتۇرمايمەن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھنىڭ قىزى بىلەن ئاللاھنىڭ دۈشمىنىنىڭ قىزى بىر ئادەمنىڭ يېنىدا بىللە تۇرمايدۇ)» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئەلى بۇ ئەلچىلىكنى بىكار قىلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1593. مۇئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرى ھەممىمىز ئۇنىڭ يېنىدا ئىدۇق. بىزدىن بىرمۇ ئايال تاشلىۋېتىلمىگەنىدى. پاتمە كەلدى، ئەزىرايىل مېڭىشى بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مېڭىشى ئوخشايتتى. رەسۇلۇللاھ، پاتمەنى كۆرگەن ۋاقتتا ئۇنى قارشى ئېلىپ: «خۇش كەپسىز، قىزىم» دېدى. ئاندىن ئۇنى ئوڭ ياكى سول تەرىپىگە ئولتۇرغۇزۇپ، ئۇنىڭغا ئايرىم (يوشۇرۇن) گەپ قىلدى، پاتمە قاتتىق يىغلاپ كەتتى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ قايغۇرغىنىنى كۆرۈپ، ئىككىنچى قېتىم ئۇنىڭغا يوشۇرۇن گەپ قىلدى. ئۇ ۋاقتتا پاتمە كۈلۈپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنىڭ ئارىسىدىن مەن رەسۇلۇللاھ ئورنىدىن تۇرۇپ (چىقىپ كەتكەن) ۋاقتتا ئۇنىڭغا: سىزگە رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ ئارىمىزدا يوشۇرۇن گەپ قىلدى. ئاندىن سىز يىغلاپ كەتتىڭىز، رەسۇلۇللاھ سىزگە نېمە توغرىسىدا يوشۇرۇن گەپ قىلدى، دەپ سورىدىم. ئۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ سىرىنى ئاشكارىلىمايمەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولغان ۋاقتتا، مەن پاتمەگە ئاللاھ نامىدىن ئۆتۈنۈپ، سىزنىڭ ئۇستىڭىزدىكى مېنىڭ ھەققىم بىلەن سورايمەن. سىز تېخى ماڭا ھېلىقى ئىش توغرىسىدا خەۋەر بەرمىدىڭىز، دېدىم. ئۇ: ئەمدى بولىدۇ، دەپ، ماڭا (بۇ ئىش توغرىسىدا) دەپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا بىرىنچى قېتىم يوشۇرۇن گەپ قىلغان ۋاقتتا: «ماڭا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام قۇرئاننى ھەر يىلدا بىر قېتىم توغرىلاپ بېرەتتى. ئەمما، بۇ يىل ماڭا قۇرئاننى ئىككى قېتىم توغرىلىدى. مېنىڭ قارىشىمچە، ئەجەل يېقىنلىشىپ قاپتۇ. ئاللاھتىن قورقۇپ سەۋر قىلىڭ. ھەقىقەتەن مەن سىز ئۈچۈن ناھايىتى ياخشى ئالدىن بېرىپ

تۆرغۇچىمەن» دېدى. مەن شۇ چاغدا سىز كۆرگىنىڭىزدەك قاتتىق يىغلاپ كەتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ بىئارام بولغانلىقىمنى كۆرگەن ۋاقىتتا، ئىككىنچى قېتىم ماڭا يوشۇرۇن گەپ قىلىپ: «ئى پاتىمە! سىز مۆئمىنلەرنىڭ ئايالىرىنىڭ خوجايىنى بولۇشقا ياكى مۇشۇ ئۈممەت ئايالىرىنىڭ خوجايىنى بولۇشقا رازى بولمامسىز» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

14. مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى ئۇممۇسەلەمەنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1594. ئوسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئۇنىڭ يېنىدا ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بار ئىدى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام سۆز قىلدى، ئاندىن تۇرۇپ كەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ئۇممۇ سەلەمەدىن: «بۇ كىم؟» دېدى. ئۇممۇ سەلەمە، بۇ، دىھىيە (بىر ساھابىنىڭ ئىسمى) دېدى. ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئەزىرايىل! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنى جىبرىئىل دەپ خەۋەر قىلغان نۇتۇقىنى ئاڭلىغۇچىلىك، مەن ئۇنى دىھىيە دەپ ئويلاپ قالغانىدىم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

15. مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى سەۋدەنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1595. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەزى ئايالىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: بىزنىڭ قايسىمىز (ئۆ دۇنيادا) سىلى بىلەن تېزرەك ئۇچرىشىمىز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەردىن قولى ئۇزۇنراق بولغىنى» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىر قوموشنى ئېلىپ، قوللىرىنى ئۆلچەشكىلى تۇردى. سەۋدە ئۇلارنىڭ قولى ئۇزۇنراقى ئىدى. بىز كېيىن شۇنى بىلدۇقكى، رەسۇلۇللاھنىڭ قولى ئۇزۇن دېگىنى سېخىيلىقنى كۆرسىتىدىكەن. سەۋدە بىزنىڭ ئىچىمىزدىن

رەسۇلۇللاھقا يېتىشتە (ئۇچرىشىشتا) ئەڭ تېز بولغىنى ئىدى. (چۈنكى) ئۇ سەدىقە قىلىشنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

16. ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ ئانىسى ئۈممۇ سۇلەيمنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1596. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئايالىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۈممۇ سۇلەيمنىڭ ئۆيىدىن باشقا بىرەر ئۆيگە كىرمەيتتى. بۇ ھەقتە رەسۇلۇللاھقا نېمە ئۈچۈن دېيىلگەندە، رەسۇلۇللاھ: «مېنىڭ ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىيدۇ. ئۇنىڭ ئاكىسى مەن بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەنىدى» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

17. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد ۋە ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1597. ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن قېرىندىشىم (ئاكا ياكى ئىنى) بىلەن بىللە يەمەندىن كەلدىم. بىز خېلى بىر مەزگىل تۇردۇق ۋە بىز ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇدنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ بىرى بولسا كېرەك، دەپ ئويلاپ قالدۇق. چۈنكى، بىز ئۇنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كۆپ كىرگەنلىكىنى كۆرەتتۇق.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1598. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر قېتىم نۇتۇق سۆزلەپ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئاغزىدىن يەتمىش نەچچە سۈرىنى ئۆگەنىدىم. ئەزىرايىل خۇدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى، مەن ئۇلارنىڭ ياخشىسى بولمىسامۇ، ئاللاھنىڭ كىتابىنى مېنىڭ ئۇلارغا قارىغاندا، ئەڭ ئوبدان بىلىدىغانلىقىمنى بىلەتتى. شەقىق مۇنداق دەيدۇ: مەن بىر نەچچە سورۇنلاردا ئولتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ (كىشىلەرنىڭ) بۇ ھەقتە پاراڭلىشىۋاتقىنىنى ئاڭلايتتىم. مەن

ئۇلارنىڭ بۇنىڭدىن باشقىچە گەپ قىلغان بىرەر رەددىيىسىنى ئاڭلاپ باقمىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1599. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يەككە- يېگانە ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئاللاھنىڭ كىتابىدىن بىرەر سۈرە نازىل قىلىنسا، مەن ئۇ سۈرىنىڭ نەدە نازىل قىلىنغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتىم ۋە ئاللاھنىڭ كىتابىدىن بىرەر ئايەت نازىل قىلىنسىلا، مەن ئۇنىڭ نېمە ھەققىدە چۈشۈرۈلگەنلىكىنى بىلەتتىم. ئەگەرچەندە مەن ئاللاھنىڭ كىتابىنى مېنىڭدىن بەكرەك بىلىدىغان ۋە ئۇنىڭ قېشىغا تۆگە بىلەن بارغىلى بولىدىغان بىرەرىنى بىلسەم، ئەلۋەتتە ئۇنىڭ قېشىغا باراتتىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1600. مەسرۇق مۇنداق دەيدۇ: ئابدۇللا ئىبنى ئەمىرنىڭ قېشىدا، ئابدۇللانىڭ گېپىنى قىلىشقاندا، ئۇ: ئاشۇ ئەرنى، مەن ئۇنى رەسۇلۇللاھنىڭ: «قۇرئاننى تۆت كىشىدىن: ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد، ئەبۇ ھۇزەيفىنىڭ ئازاد قىلغان قۇلى سالىم، ئۇبەي ئىبنى كەئىب ۋە مۇئاز ئىبنى جەبەلدىن ئۆگىنىڭلار» دېگەن سۆزىنى ئاڭلىغاندىن بۇيان، ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتىمەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. ئۇبەي ئىبنى كەئىب ۋە بىر تۈركۈم ئەنسارىيلارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1601. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: قۇرئاننى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە تۆت كىشى تولۇق يادلاپ بولغان. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئەنسارىيلاردىن. ئۇلار: ئۇبەي، مۇئاز ئىبنى جەبەل، ئەبۇزەيد، زەيد ئىبنى سابىت قاتارلىقلار.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1602. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇبەيگە «ئاللاھ ساڭا (سۈرە بەييىنە)نى ئوقۇپ بېرىشىمنى بۇيرۇدى» دېدى. ئۇبەي: مېنىڭ ئىسمىمنى تىلغا ئالدىمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە» دېيىشى بىلەنلا، ئۇبەي يىغلاپ كەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. سەئد ئىبنى مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1603. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «سەئد ئىبنى مۇئازنىڭ ئۆلۈمى ئۇچۇن، ئاللاھنىڭ ئەرشى لەرزىگە كەلدى» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1604. بەراۋ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر يىپەك تون سوۋغات قىلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ئۇنى سىلاپ ئۇنىڭ يۇمشاقلىقىدىن تاڭ قېلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر بۇنىڭ يۇمشاقلىقىدىن ھەيران قېلىۋاتامسىلەر؟ ئەلۋەتتە، سەئد ئىبنى مۇئازنىڭ (جەننەتلىكى) قولياغلىقىمۇ بۇنىڭدىن ياخشى ياكى بۇنىڭدىن يۇمشاق» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1605. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يىپەكتىن ئىشلەنگەن ئۇزۇن چاپان سوۋغات قىلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يىپەكتىن توساتتى. كىشىلەر ئۇنىڭدىن ھەيران قالغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەنىم ئىلىكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ئەلۋەتتە سەئد ئىبنى مۇئازنىڭ جەننەتتىكى قولياغلىقىمۇ بۇنىڭدىن ياخشىراق» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

20. جابىرنىڭ دادىسى ئابدۇللا ئىبنى ئەمر ئىبنى ھەرامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1606. جابىر ئىبنى ئابدۇللا مۇنداق دەيدۇ: ئۇھۇد كۇنى دادام (ئۆلتۈرۈلۈپ) چىرايى بۇزۇقۇپتىلگەن ھالدا كەلتۈرۈلدى. دادام رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا قويۇلدى. دادامغا بىر كىيىم يېپىپ قويۇلغانىدى. مەن ئۇ كىيىمنى ئۇنىڭدىن ئېچىۋەتمەكچى بولغىنىمدا، كىشىلەر مېنى توسۇۋالدى. مەن يەنە

ئېچۈەتمەكچى بولغىنىمدا، ئۇلار مېنى يەنە توسۇۋالدى. رەسۇلۇللاھنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ھېلىقى كىيىم كۆتۈرۈۋېتىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۇقىرى ئاۋازدا يىغلىغان بىر ئايالنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ، «بۇ كىم؟» دېدى. ئۇلار: ئۇ ئەمرىنىڭ قىزى ياكى ئەمرىنىڭ ھەمشىرىسى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نېمە ئۈچۈن يىغلايسىز؟ پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئۆزلىرىنىڭ قاناتلىرى بىلەن سايە تاشلاپ تۇرۇۋاتاتتى، ئۇنىڭ يىغلىشى بىلەن تەڭ ئۇلار كۆتۈرۈلۈپ كەتتى» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

21. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1607. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ زەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەنلىك خەۋىرى يەتكەنىدە، ئىنىسىگە: سەن ئاشۇ ۋادىغا بېرىپ، ئۆزىنى پەيغەمبەر ئاتىۋالغان، خۇدانىڭ ئەمرىنى ئېلىپ كەلدىم، دېگەن كىشىنىڭ ئەھۋالىنى ئوقۇپ كەلگىن، دېگەنلىرىنى ئاڭلاپ، ئاندىن ماڭا ئېيتقىن، دېدى. ئىنىسى ئۇ يەرگە بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گەپ - سۆزلىرىنى ئاڭلىدى. ئاندىن ئەبۇ زەرنىڭ يېنىغا قايتىپ: ئۇ ئادەم ئالىيجانابلار ئەخلاقنى ئۆگىتىدىكەن، سۆزلىرى ئاجايىپ ئىكەن، لېكىن شېئىر ئەمەس، دېدى. ئەبۇ زەر: مېنىڭ تەلىپىمنى قاندۇرالمىدىڭ، دەپ ئۆزى ئوزۇق - تۈلۈك ۋە تۈلۈمدا سۇ ئېلىپ يالغۇز مەككىگە كەلدى. ئەبۇ زەر مەسچىتى ھەرامغا كىرىپ رەسۇلۇللاھنى ئىزدىدى. لېكىن، تونۇمايتتى ھەم باشقىلاردىنمۇ سوراشنى ئەپسىز كۆردى. قاراڭغۇ چۈشكەندە ئەلى ئۇنى كۆرۈپ، سىرتتىن كەلگەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنىڭ ئىزىغا چۈشتى. ئىككىلەن ئۆزئارا ھېچنېمە سوراشمىدى. تاڭ يورۇغاندىن كېيىن ئەبۇ زەر ئوزۇق - تۈلۈك ۋە تۈلۈمنى ئېلىپ يەنە مەسچىتكە كەلدى. مەسچىتتە بىر كۈن تۇردى. رەسۇلۇللاھمۇ ئۇنى كۆرمىدى. قاراڭغۇ چۈشۈپ قونالغۇ تاپىدىغان چاغدا، ئەلى ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ: مېھمان، قونالغۇ تاپىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى، دەپ ئەبۇ زەرنى قوندۇرۇپ قالماقچى بولۇپ، ئۆيىگە باشلاپ ماڭدى. ئىككىلەن يول بويى ھېچ نەرسە سوراشمىدى. ئۇچىنچى كۈنى كەلدى. ئەلى ئالدىنقى

كۆندىمكىگە ئوخشاشلا ئۇنى قوندۇرۇپ قالدى ۋە: مېھمان، بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىتىڭنى ئېيتىپ باقساڭ بولامدۇ؟ دېدى. ئەبۇ زەر: ماڭا ۋەدە بېرىپ، مەن باردىغان جايغا ئاپارساڭ، ئاندىن دەيمەن، دېدى. ئەلى ئۇنىڭغا ۋەدە بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مەقسىتىنى ئېيتتى. ئەلى: ئۇ راستتىنلا ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئەتە ئەتىگەندە ماڭا ئەگەشكىن، چۈنكى مەن بىرەر ئىشنى كۆرۈپ قالسام ساڭا زىيان يېتىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ تەرەت قىلغان بولۇپ ئولتۇرۇۋالىمەن. ناۋادا ماڭسام، سەنمۇ ماڭا ئەگىشىپ مەن كىرگەن يەرگە كىرگىن، دېدى. شۇ ئەتىگىنى ئۇلار تۈنۈگۈن ئاخشام دېيىشۋالغاندەك قىلىپ، ئاخىر رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كەلدى. ئەبۇ زەر ئەلى بىلەن ئىچكىرىگە كىرىپ رەسۇلۇللاھنىڭ نەسىھىتىنى ئاڭلىدى. دە، شۇ يەردىلا مۇسۇلمان بولدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «سەن قايتىپ بېرىپ، ئۆز جەمەتىڭنى دەۋەت قىلغىن، بۇيرۇقۇمنى كۈتكىن» دېدى. ئەبۇ زەر جاۋاب بېرىپ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن چوقۇم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئۇنلۇك ئىمان ئېيتىمەن، دەپ خوشلىشىپ يېنىپ چىقتى. مەسچىتى ھەرامغا كېلىپ ئۇنلۈك توۋلاپ: گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، بىر ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، دېدى. كىشىلەر ئاڭلاپ بېرىپ ئۇنى ئۇرۇپ يەرگە ياتقۇزۇۋەتتى. ئابباس ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى تاشلاپ: ھۇ ئۆلگۈرلەر، سىلەر ئۇنىڭ غىفار قەبىلىسىدىن ئىكەنلىكىنى بىلمەمسىلەر؟ سىلەر شامغا سودىغا بارغاندا ئۇلارنىڭ يېرىدىن ئۆتىسىلەرغۇ؟ دەپ كىشىلەر قولىدىن ئەبۇ زەرنى قۇتقۇزۇۋالدى. ئىككىنچى قېتىم ئەبۇ زەر ئۇ يەرگە بېرىپ يەنە شۇنداق تووْلىدى. كىشىلەر غەزەپلىنىپ ئۇنىڭغا ئېتىلىپ ئۇرۇشقا باشلىدى. يەنىلا ئابباس ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى تاشلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

22. جەبىر ئىبنى ئابدۇللاھنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1608. جەبىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەن مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن، مېنى بىرەر نەرسە توغرىسىدا سوراش ياكى ئۆيگە كىرىشتىن توسقىنى يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى كۆرسە ئوچۇق چىراي ئاچاتتى، مەن ئۇنىڭغا ئاتىنىڭ

ئۈستىدە مۇستەھكەم ئولتۇرالمايدىغانلىقىمنى دېۋىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەيدەمگە قولى بىلەن ئۇرۇپ قويدى ۋە: «ئى ئاللاھ، ئۇنى مۇستەھكەم قىلسىلا ۋە ئۇنى ھىدايەت قىلغۇچى ۋە ھىدايەت تاپقۇچى قىلسىلا» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1609. جەبرىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ماگا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنى زىل خەلەسەدىن قۇتقۇزمامسەن؟» دېدى. (زىل خەلەسە بولسا خەسىئەم قەبىلىسىدىكى بىر ئۆي بولۇپ، بۇتخانا ئىدى، ئۇ يەمەنلىكلەرنىڭ كەئبىسى دەپ ئاتىلاتتى). جەبرىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەھمەس قەبىلىسىدىن بولغان بىر يۇز ئەللىك ئاتلىقلار ئىچىدە ماگدىم. ئۇلار ئاتلىق ئادەملەر ئىدى، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئاتنىڭ ئۈستىدە مۇستەھكەم ئولتۇرالمايتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەيدەمگە ئۇرۇپ قويدى. مەن ئۇنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئىزلىرىنى مەيدەمدە كۆردۈم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ! ئۇنى مۇستەھكەم قىلسىلا ۋە ئۇنى ھىدايەت قىلغۇچى ۋە ھىدايەت تاپقۇچى قىلسىلا» دەپ دۇئا قىلىپ قويدى. جەبرىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇتخانىغا بېرىپ ئۇنى سۇندۇرۇپ كۆيدۈرۈۋەتتى. ئاندىن رەسۇلۇللاھقا ئۇنى ۋەيران قىلىۋەتكەنلىكىنى خەۋەر قىلىپ، ئادەم ئەۋەتتى. جەبرىرنىڭ ئەلچىسى: سېنى ھەق بىلەن ئەۋەتكەن ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن سېنىڭ قېشىڭغا ماگدىغاندا ئۇ بۇتخانا قوتۇر تۆگىدەك قىلىپ قويۇلغانىدى، دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەھمەس جەڭچىلىرىگە ئارقىمۇ ئارقا ياخشىلىق تىلەپ بەش قېتىم دۇئا قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

23. ئابدۇللا ئىبنى ئابباسنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1610. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاجەتخانىغا كىردى. مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن تاھارەت سۇيى قۇيۇپ قويدۇم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇنى كىم قۇيدى؟» دېدى. ئۇنىڭغا خەۋەر قىلىنغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ، ئۇنى دىندا ئالىم قىلسىلا» دەپ دۇئا قىلدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

24. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1611. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىكى ئادەملەر چۈش كۆرسە ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتىشاتتى. مەنمۇ بىرەر چۈش كۆرۈپ ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دەپ بېرىشنى ئارزۇ قىلىپ قالدىم. مەن ئۇ چاغدا بىر ياش بالا ئىدىم. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە مەسچىتتە ئۇخلايتتىم. مەن بىر قېتىم مۇنداق چۈش كۆردۈم، ئىككى پەرىشتە مېنى تۇتۇپ دوزاخ تەرىپىگە ئېلىپ مېڭىپتۇ، دوزاخ بولسا قۇدۇقنىڭ قاشاسىغا ئوخشاش قاشالىنىپ قاپتۇ. ئۇ دوزاخنىڭ ئىككى مۈڭگۈزى بار ئىكەن. ئۇ مۈڭگۈزنىڭ (ئۈچىسىدا) بىر مۇنچە كىشىلەر بار ئىكەن. مەن ئۇ كىشىلەرنى بىلىدىكەنمەن. مەن ئاللاھقا سىغىنىپ دوزاختىن پاناھ تىلەيمەن دەۋاتقۇدەكمەن. شۇ ئارىدا يەنە بىر پەرىشتە كەلدى. ئۇ ماڭا قورقمىغايسەن، دېدى. مەن ئۇنى ئاچام ھەفسەگە سۆزلەپ بەردىم. ھەفسە، رەسۇلۇللاھقا دەپ بەرگەنىكەن، رەسۇلۇللاھ: «ئابدۇللا ئەگەر كېچىلەردە قويۇپ نامаз ئوقۇغان بولسا، نېمىدېگەن ياخشى ئەر — ھە؟» دېدى. شۇنىڭدىن بېرى ئابدۇللا كېچىلەردە ئازراقلا ئۇخلايدىغان بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

25. ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1612. ئۇممۇ سۇلەيم رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئى رەسۇلۇللاھ! ئەنەس سىلىنىڭ خىزمەتچىلىرى، ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ قويسىلا، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئاللاھ! ئۇنىڭ مېلى ۋە بالىلىرىنى كۆپ قىلىپ بەرسىلە ۋە سىلى ئۇنىڭغا بەرگەن نەرسىلىرىدە بەرىكەت ئاتا قىلسىلا» دەپ دۇئا قىلدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1613. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ، ماڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر مەخپىي گەپ قىلدى. مەن ئۇ سۆزنى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن بىرەرسىگە دېمىدىم، مېنىڭدىن (ئانام) ئۈمۈ سۆلەيىم سورىغاندىمۇ، ئۇنىڭغا دەپ بەرمىدىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

26. ئابدۇللا ئىبنى سالامنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1614. سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئابدۇللا ئىبنى سالامدىن باشقا يەر يۈزىدە ماڭىدىغان بىرەر كىشى ئۈچۈن «ئۇ جەننەت ئەھلىدىن» دېگەنلىكىنى ئاڭلاپ باقمىدىم. ئۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئابدۇللا ئىبنى سالام توغرىسىدا بۇ ئايەت ﴿ **... ئىسرائىل ئەۋلادىدىن بىر گۇۋاھچى (يەنى ئابدۇللاھ ئىبنى سالام) قۇرئاننىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن نازىل بولغانلىقىغا گۇۋاھلىق بەردى ....** ﴾ (قۇرئان كەرىم 46- سۈرە 10- ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1615. قەيىس ئىبنى ئۇباد مۇنداق دەيدۇ: مەن مەدىنىدىكى مەسچىتتە ئولتۇرغانىدىم. چىرايىدىن قورقۇپ كەتكەنلىكى چىقىپ تۇرغان بىر ئەر كىردى. ئۇلار: بۇ ئەر جەننەت ئەھلىدىن، دېيىشتى. (شۇنىڭ بىلەن) بۇ ئەر يېنىك قىلىپ ئىككى رەكئەت نامىز ئوقۇدى ـــ دە، چىقىپ كەتتى، مەن ئۇ ئەرنىڭ ئارقىدىن مېڭىپ، سىز مەسچىتكە كىرگەن چېغىڭىزدا، ئۇلار: (بۇ ئەر جەننەت ئەھلىدىن دېيىشتى) دېسەم، ئۇ ئەزىرايىي خۇدا ھېچكىمنىڭ بىلمەيدىغان نەرسىنى سۆزلەش ھوقۇقى يوق، مەن ساڭا بۇنىڭ نېمە ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى سۆزلەپ بېرەي. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە بىر چۈش كۆرۈپ، ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۆزلەپ بەردىم، مەن چۈشۈمدە، بىر باغچىنىڭ ئىچىدە ئىكەنمەن. (ئۇ، ئۇنىڭ كەڭرىلىكى ۋە ئېسىللىكىنى تىلغا ئالدى). ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۆمۈردىن بولغان بىر تۈۋرۈك بار ئىكەن. تۆۋرۈكنىڭ ئاستى زېمىنغا، ئۈستى ئاسمانغا تۇتىشىپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭ ئەڭ يۇقىرىسىدا بولسا، تۇتقۇ بار ئىكەن، «ئۆرلە» دېيىلگەنىدى، مەن: (ئۆرلەشكە) قادىر بولالمايمەن، دېدىم. ئاندىن ماڭا بىر خىزمەتچى كېلىپ مېنىڭ ئارقامدىن

كىيىمىنى كۆتۈردى. مەن ئۇنىڭ ئەگۈ يۇقىرىسىغا چىققۇچىلىك ئۆرلەپ تۇتقۇنى تۇتتۇم. «چىڭ تۇت» دېيىلگەنىدى. مەن ئۇ تۇتقۇنى تۇتقان ھالەتتە ئويغىنىپ كەتتىم. ئاندىن مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۆزلەپ بەرسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاشۇ باغچا بولسا ئىسلام دىنىدۇر. ئاشۇ تۈۋرۈك بولسا، ئىسلام تۈۋرۈكىدۇر. ئاشۇ تۇتقۇ بولسا، مۇستەھكەم تۇتقۇدۇر. سەن ئۆلگۈچىلىك ئىسلام ئۈستىدىكەنسەن» دېدى. ئاشۇ ئەر بولسا ئابدۇللا ئىبنى سالام ئىكەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

27. ھەسسان ئىبنى سابىتنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1616. سەئىد ئىبنى مۇسەييەپ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەسچىتتىن ئۆتۈپ قالدى. ۋاھالەنكى، ھەسسان شېئىر ئوقۇۋاتاتتى، ئاندىن ھەسسان: مەن سېنىڭدىنمۇ ياخشى كىشى (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) بار ۋاقتىتا، مەسچىتتە شېئىر ئوقۇغان دەپ، ئەبۇ ھۇرەيرىگە قاراپ ۋە ئاللاھ نامى بىلەن سېنىڭدىن سورايمەن، سەن رەسۇلۇللاھنىڭ: «سەن ماڭا ۋاكالىتەن (دىنسىزلارغا) جاۋاب بەر، ئى ئاللاھ، ئۇنى (ھەسسانىنى) روھىل قۇدۇس بىلەن كۈچلەندۈرگىن» دېگىنىنى ئاڭلىغانمىدىڭ؟ دېدى. ئەبۇ ھۇرەيرە: شۇنداق، دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1617. يەنە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەسسان ئۈچۈن: «ئۇ (دىنسىز)لارنى سۆككىن، جىبرىئىل سېنىڭ بىلەن بىللە» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1618. ئۇرۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئائىشەنىڭ يېنىدا ھەسسانىنى تىللىغىلى تۇرۇۋىدىم. ئائىشە: ئۇنى تىللىمىغىن، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغدىغان ئادەم ئىدى، دېدى. (ھەسسان شېئىر ئوقۇش ئارقىلىق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دىنسىزلاردىن قوغدىغان). — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1619. مەسرۇق مۇنداق دەيدۇ: بىز ئائىشەنىڭ قېشىغا كىردۇق، ئۇنىڭ يېنىدا بولسا، ھەسسان ئىبنى سابىت بار ئىكەن. ئۇ

شېئىر ئوقۇۋاتاتتى:

پاراسەتلىك ھەم ئېپەتلىك، ئانامسىز ھېچ ئەيىبلەنمەس،
ئەقىللىق ھەم ئىسىلدۇرسىز، بېشە ملىككە تىلى كەلمەس.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ھەسسانغا: لېكىن سىز ئاشۇنداق ئەمەس، دېدى. مەسرۇق مۇنداق دەيدۇ: مەن، ئائىشەگە نېمە ئۈچۈن ھەسسانىنىڭ قېشىگىرغا كىرىشىگە رۇخسەت قىلمىسىز؟، ئاللاھ تائالا: ﴿**ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى گۇناھكارلار قاتتىق جازاغا تارتىلىدۇ**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە نۇر) دېمىگەنمۇ؟ دېسەم، ئائىشە: قارىغۇلۇقتىنمۇ قاتتىقراق ئازاب بارمۇ؟ دېدى. ئائىشە مەسرۇققا: ھەسسان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى (ئۆز شېئىرلىرى ئارقىلىق) قوغدىغانىدى، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1620. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھەسسان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۇشرىكلارنى ھەجۋىي قىلىش توغرىسىدا رۇخسەت سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭ نەسەبىمنى قانداق قىلسەن؟» دېگەندە، ھەسسان: مەن سىلىنى خۇددى خېمىردىن قىلنى سۇغۇرۇۋالغاندەك سۇغۇرۇۋالىمەن، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

28. ئەبۇ ھۇرەيرە دەۋسىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1621. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سىلەر، ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كۆپ ھەدىس سۆزلەيدۇ، دېيىشسىلەر (ئەگەر يالغان ئېيتقان بولسام) ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئۆچرىشىپ قالىمىز. مەن بىر مىسكىن ئادەم ئىدىم. مەن قورسىقىم تويسىلا، رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا بولاتتىم. مۇھاجىرلار، ئۇلارنى بازاردىكى سودا — سېتىقلار ئالدىغا سېلىۋالدى. ئەنسارىيلار، ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ مالىلىرىغا قاراش ئالدىغا سېلىۋالغانىدى. مەن رەسۇلۇللاھنى بىر كۈنى كۆردۈم. رەسۇلۇللاھ: «كىمكى مېنىڭ سۆزۈم تۆگىگۈچىلىك ئۆزىنىڭ چاپىنىنى يېيىپ، ئاندىن ئۇنى يىغىۋالسا (سۆزى تۆگىگەندىن كېيىن)، ئۇ كىشى مېنىڭدىن بىرەر سۆزنى ئاڭلىسا ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايدۇ» دېدى. مەن

ئۇستۇمدىكى چاپىنىمنى يايدىم، رەسۇلۇللاھنى ھەق بىلەن ئەۋەتكەن زات بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭدىن قانداقلا بىر سۆزنى ئاڭلىسام، ئۇنى ئۇنتۇپ قالمىدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

29. بەدرى ئەھلىنىڭ پەزىلىتى ۋە ھاتىب ئىبنى ئەبۇ بەلتەئەنىڭ ۋەقەسى توغرىسىدا

1622. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مېنى، زۇبەيىر ۋە مىقداد ئىبنى ئەسۋەت قاتارلىقلارنى مۇنداق دەپ يولغا سالدى: «سىلەر ‹خاخ› دېگەن باغقا بېرىڭلار، ئۇ يەردە تۆگىلىك كېتىۋاتقان بىر ئايالدا بىر پارچە خەت بار. ئۇنى ئېلىۋېلىڭلار». بىز ئاتلىرىمىزنى چاپتۇرغان پېتى يۇرۇپ كەتتۇق. بىز رەۋزەگە كەلگەن چاغدا تۆگىلىك كېتىۋاتقان بىر ئايالنى كۆردۇق. بىز ئۇ ئايالغا: «خەتنى چىقار» دېدۇق، ئۇ: «مەندە خەت يوق» دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىز: خەتنى چىقار، بولمىسا كىيىمىڭنى سالدۇرىمىز، دېسەك، ئۇ خەتنى چېچىنىڭ باغلىغان يېرىدىن چىقاردى. بىز خەتنى ئېلىپ رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كەلدۇق. ئۇ خەتتە: «ھاتىب ئىبنى ئەبۇ بەلتەئەدىن مەككىدىكى مۇشرىكلاردىن بىر بۆلۈك كىشىلەرگە دەپ، رەسۇلۇللاھنىڭ ئىشلىرىنىڭ بەزىلىرى خەۋەر قىلىنغانلىكەن». رەسۇلۇللاھ: «ئى ھاتىب! بۇ نېمە ئىش؟» دېگەندە، ئۇ: ئى رەسۇلۇللاھ ئالدىرىمىسىلا، مەن قۇرەيشىلەرنىڭ ئىچىگە سىڭىتتىن كىرىپ قالغان بىر ئادەم بولۇپ، مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئەمەس ئىدىم. سىلى بىلەن بىللە بولغان مۇھاجىرلاردىن قانداقلا كىشى بولمىدىكەن، مەككىدە ئۇلارنىڭ بالا ـ چاقىلىرىنى ۋە ئىقتىسادلىرىنى قوغدايدىغان ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى بار. مەنمۇ (شۇ خىل نەسەب مەندە بولمىغاندىكىن) ئۇلارنىڭ ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىمنى قوغداپ قويۇشى ئۈچۈن ئۇلارغا بىر ياخشىلىق قىلىپ قويۇشنى ئويلىغانىدىم. كوپۇرلىق ياكى مۇرتەدلىك قىلمىدىم ياكى بولمىسا ئىسلامدىن كېيىن كۇفرىلىققا رازى بولمىدىم، دېدى. رەسۇلۇللاھ: (ئۇ سىلەرگە راست سۆزلەۋاتىدۇ) دېدى. ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇنى ماڭا قويۇپ بەرسىلە، بۇ مۇناپىقنىڭ بوينىغا ئۇراي، دېگىنىدە، رەسۇلۇللاھ: «ئۇ

بەدرەگە قاتناشقان ئاللاھ بەدرەگە قاتناشقانلارنى ئوبدان بىلىدىغان بولغاچقا، «خالىغىنىڭلارنى قىلىڭلار، سىلەرنى مەغپىرەت قىلدىم» دېمىگەنمۇ؟» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

30. ئەبۇ مۇسا ۋە ئەبۇ ئامىر ئەشئەرىلەرنىڭ يەزىلىتى توغرىسىدا

1623. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا ئىدىم، رەسۇلۇللاھ بولسا مەككە بىلەن مەدىنىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى «جىئرانە» دېگەن جايغا چۈشكۈن قىلغانىدى. ئۇنىڭ بىلەن بىلالمۇ بىللە ئىدى. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بىر ئەئرابى (سەھرالىق ئەرەب) كېلىپ: ماڭا ۋەدە قىلغان نەرسىنى ئەمەلگە ئاشۇرمامسىز؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «خۇش خەۋەرنى كۆتكىن» دېگەندە، ئۇ: خۇش خەۋەر كۆتكىن دېگەن گەپنى بەك كۆپ دەۋەتتىڭ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئەبۇ مۇسا بىلەن بىلالغا غەزەپلەنگەن بىر خىل تۇستە قاراپ: «ئۇ خۇش خەۋەرنى قايتۇرۇۋەتتى، ئۇنى سىلەر قوبۇل قىلىڭلار» دېدى. بىز: قوبۇل قىلدۇق، دېدۇق. ئاندىن رەسۇلۇللاھ ئىچىدە سۇيى بار بىر قاچا كەلتۇرۇشنى بۇيرۇدى ۋە ئۇ سۇدا يۇز — قوللىرىنى يۇدى، سۇغا سۇف دەپ تۈكۈردى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ: «ئۇنىڭدىن ئىچىڭلار ۋە ئاشقان سۇنى يۈزۈڭلار ۋە مەيدەڭلەرگە قۇيۇڭلار ۋە خۇش خەۋەر كۈتۈڭلار» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى قاچىنى ئېلىپ شۇنداق قىلدى. ئومموسىلەمە پەردىسىدىكى ئارقىسىدىن، ئاناڭلارغىمۇ ئاشۇرۇپ بېرىڭلار، دەپ ۋارقىرىدى. ئاندىن ئۇلار ئۇ سۇدىن ئۇممۇ سەلەمەگە بىر ئاز ئاشۇرۇپ بەردى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1624. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھونەيىندىن پاريغ بولغاندا، ئەبۇ ئامىرنى ئەۋتاس تەرەپتىكى قوشۇنغا (قوماندان قىلىپ) ئەۋەتتى. ئۇ دۇرەيد ئىبنى سەممەگە ئۇچراشتى ۋە دۇرەيد ئىبنى سەممە ئۇلتۇرۇلدى. ئاللاھ ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى مەغلۇپ قىلغانىدى. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مېنى

ئەبۇ ئامىر بىلەن بىللە ئەۋەتكەنىدى. ئەبۇ ئامىرنىڭ تىزىغا ئوق تەگكەنىدى، ئۇنى جۇشە مى (ئادەم ئىسمى) ئوق بىلەن ئاتقان بولۇپ، ئۇ ئوقنى ئۇنىڭ تىزىغا تەگكۈزگەنىدى. مەن ئەبۇ ئامىرنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى تاغا، سېنى كىم ئاتتى؟ دېدىم. ئەبۇ ئامىر ئەبۇ مۇساغا كۆرسىتىپ تۇرۇپ: ئاشۇ مېنى ئاتقان مېنىڭ قاتىلىم، دېدى. مەن ئۇنى مەقسەت قىلىپ ئۇنىڭغا يېتىشۋالدىم، ئۇ مېنى كۆرگەن ۋاقتتا، كەينىگە ئۆرۈلۈپ قاچتى، مەن ئۇنىڭ كەينىدىن قوغلاپ تۇرۇپ: نومۇس قىلمامسەن؟ توختاپ باق قېنى، دەيتتىم. ئۇ توختىدى. بىز قىلىچلىشىپ كەتتۇق. مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتتىم. ئاندىن ئەبۇ ئامىرگە: ئاللاھ سېنىڭ ھەمراھىڭنى ئۆلتۈردى، دېسەم، ئۇ: بۇ ئوقنى تارت، ـ دېدى. ئوقنى تارتىۋىدىم، ئۇ يەردىن قان ئوقچۇپ چىقىشقا باشلىدى. ئۇ: ئى جىيەنىم! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سالام ئېيتقىن ۋە ئۇنىڭغا دېگىن، مېنىڭ ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەپ قويسۇن، دېدى. ئەبۇ ئامىر مېنى كىشىلەرگە ئورۇنباسار قوماندان قىلىپ قويۇپ ئۆزۈن ئۆتمەيلا، ۋاپات بولۇپ كەتتى. مەن قايتىپ كېلىپ رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا كىرسەم، رەسۇلۇللاھ ئۆيىدىكى توقۇلما كارىۋاتنىڭ ئۈستىدە (يېتىپتىكەن) رەسۇلۇللاھنىڭ ئۈستىدە بولسا كۆرپە بار ئىكەن. كارىۋاتنىڭ بورىلىرى رەسۇلۇللاھنىڭ دۈمبە ۋە بېقىنلىرىغا ئىز قالدۇرۇپ قويۇپتۇ. مەن رەسۇلۇللاھقا بىزنىڭ ئىشىمىزنى ۋە ئەبۇ ئامىرنىڭ (رەسۇلۇللاھ مېنىڭ ئۈچۈن مەغپىرەت تەلەپ قىلىپ قويسۇن) دېگىن دېگەن سۆزىنى خەۋەر قىلدىم. رەسۇلۇللاھ (تاھارەتكە) سۇ ئەكەلدۈردى ۋە تاھارەت ئالدى. ئاندىن قولىنى كۆتۈرۈپ: «ئى ئاللاھ! ئۇبەيد ئەبۇ ئامىر ئۈچۈن مەغپىرەت قىلسىلا» دېدى. مەن ئۇنىڭ قولتۇقىنىڭ ئاقلىقىنى كۆردۈم. ئاندىن رەسۇلۇللاھ: «ئى ئاللاھ! ئۇنى قىيامەت كۈنى كىشىلەر ئىچىدىن سېنىڭ مەخلۇقاتلىرىڭدىن كۆپىنچىسىنىڭ ئۈستىدە قىلسىلا» دېدى. ئاندىن مەن: مېنىڭ ئۈچۈنمۇ مەغپىرەت تىلەپ قويسىلا، دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئى ئاللاھ! ئابدۇللا ئىبنى قەيسنىڭ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلسىلا ۋە ئۇنى قىيامەت كۈنى ئېسىل ئورۇنغا كىرگۈزسىلە» دەپ دۇئا قىلدى. ھەدىس رىۋايەت قىلغۇچى ئەبو بۇردە مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئىككى (دۇئا)نىڭ بىرى ئەبۇ ئامىر ئۈچۈن، يەنە بىرى، ئەبۇ مۇسا ئۈچۈن بولغان. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

31. ئەشئەرىلىكلەرنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1625. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «مەن كېچە كىرگەن ۋاقىتتا ئەشئەرىيلىك سەپداشلارنىڭ قۇرئان ئوقۇغان ئاۋازىنى بىلىۋالىمەن ۋە كېچىدە قۇرئان ئوقۇغان ئاۋاز بىلەن ئۇلارنىڭ چۆشكەن ئورنىنى بىلىۋالىمەن، مەن گەرچە كۈندۈزدە ئۇلار چۆشكەن ئورۇننى كۆرمىگەن بولسامۇ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ھەكىم ئىسىملىك بىر ئادەم بار. ئۇ دۇشمەن تەرەپكە (ئۆزى يالغۇز) ئوچراپ قالسا، ئۇلارغا ‹مېنىڭ ھەمراھلىرىم سىلەرنى كۈتۈپ تۇرسۇن دەيدۇ› دەيتتى» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1626. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ: «ئەشئەرىيلىكلەرنىڭ غازاتتا ئوزۇق ـ تۈلۈكى تۈگەپ قالسا ياكى مەدىنىدىكى ئائىلىسىنىڭ تاماملى ئازلاپ قالسا، ئۇلار بىر كىيىمنىڭ ئىچىگە ئۆزلىرىنىڭ يېنىدا بار بولغان نەرسىلەرنى يىغىپ، ئۇنى باراۋەر ھالدا ئۆزلىرىنىڭ ئارىسىدا بىر قاچىدىن بۆلۈشىدۇ. ئۇلار مەندىن ۋە مەن ئۇلاردىن» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

32. جەئفەر ۋە ئەسما بىنتى ئۇمەيس ۋە ئۇلار بىلەن بىر كېمىگە چىققان كىشىلەرنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1627. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز يەمەندىكى ۋاقتىمىزدا بىزگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ (ھىجرەتكە) چىققانلىق خەۋىرى يەتتى. بىز رەسۇلۇللاھ تەرەپكە ھىجرەت قىلىپ چىقتۇق. مەن ئىككى قېرىندىشىم بىلەن بىللە ئىدىم. مەن ئۇلارنىڭ ئەڭ كىچىكى ئىدىم. ئۇلارنىڭ بىرى ئەبۇ بۇردە، يەنە بىرسى ئەبۇ رۇھىم ئىدى. مەن قوۋمىدىن ئەللىك ئۈچ ياكى ئەللىك ئىككى ئادەم ئىچىدە ئىدىم. بىز كېمىگە چىقتۇق. كېمە بىزنى ھەبەشىستاندىكى نەجاشىي تەرەپكە ئاپىرىپ تاشلىدى. بىز جەئفەر ئىبنى ئەبۇ تالىب بىلەن ئۇچرىشىپ قالدۇق. بىز ئۇنىڭ بىلەن

ھەممىز تولۇق كېلىپ بولغۇچىلىك بىللە تۇردۇق. بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) خەيبەرنى پەتھى قىلغان ۋاقىتتا ئۇدۇل كېلىپ قالدۇق (قوشۇلدۇق). كۆپىنچە كىشىلەر بىزگە (كېمە ئەھلىلىرىگە): بىز سىلەرگە قارىغاندا ھىجرەتتە ئىلگىرى، دېيىشەتتى، بىز بىلەن بىللە كەلگەن ئەسما بىنتى ئۇمەيىس رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالى ھەفسەنى يوقلاپ كىردى. ئۇ ھىجرەت قىلغان كىشىلەر قاتارىدا نەجاشىي تەرەپكە ھىجرەت قىلغانىدى. ئۇمەر ھەفسەنىڭ قېشىغا كىردى. ئەسما بولسا ھەفسەنىڭ يېنىدا ئىدى. ئۇمەر ئەسمانى كۆرگەن ۋاقىتتا، «بۇ كىم؟» دەپ سورىدى. ھەفسە ئۇنىڭغا: «بۇ ئەسما بىنتى ئۇمەيىس» دېگەندە، ئۇمەر: بۇ ھەبەشىلىكمۇ؟ ئۇ بۇ دېڭىزدا ماڭغان؟ دېدى. ئەسما: شۇنداق، دېدى. ئۇمەر: بىز سىلەرگە قارىغاندا ھىجرەتتە ئىلگىرى، بىز رەسۇلۇللاھقا سىلەرگە قارىغاندا ئەڭ ھەقلىراق، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئەسما خاپا بولۇپ: ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس. سىلەر رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە، رەسۇلۇللاھ سىلەرنىڭ ئاچ قالغانلىرىڭلارغا تائام بېرىدۇ، نادانلىرىڭلارغا ۋەز ــ نەسىھەت قىلىدۇ. بىز يىراق، ئۆچ كۆرۈلىدىغان ھەبەش دېگەن زېمىندا ئىدۇق. ئاشۇ يەرلەردە تۇرۇشىمىز ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ ئەلچىسىنىڭ يولىدا بولغان. ئەزىرايىل خۇدا! مەن رەسۇلۇللاھقا سەن دېگەن گەپلەرنى دېمىگۈچىلىك تاماق يېمەيمەن ۋە سۇ ئىچمەيمەن. بىزگە ئازار بېرىلەتتى ۋە بىز تەھدىتكە ئۇچرايتتۇق. مەن ئاشۇنى رەسۇلۇللاھقا دەيمەن ۋە ئۇنىڭدىن سورايمەن، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى! يالغان سۆزلىمەيمەن ۋە تېيىپ كەتمەيمەن ۋە ئۇنىڭغا زىيادىمۇ قىلمۇەتمەيمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلگەن ۋاقىتتا، ئەسما: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! ئۆمەر مۇنداق دەۋاتىدۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سىز ئۇنىڭغا نېمە دېدىڭىز؟» دېدى. ئەسما: مەن ئۇنىڭغا مۇنداق، مۇنداق دېدىم، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۆمەر ماڭا سىلەرگە قارىغاندا ھەقلىراق ئەمەس، ئۇ ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئۇچۇن بىر ھىجرەت بار. سىلەر ۋە كېمە ئەھلى ئۇچۇن ئىككى ھىجرەت بار» دېدى.

ئەسما مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ مۇسا ۋە كېمە ئەھلىلىرى مېنىڭ يېنىمغا ئارقا ــ ئارقىدىن كېلىپ، مۇشۇ ھەدىس توغرىسىدا سوربىشىدىغان بولدى. ئۇلارغا نىسبەتەن دۇنيادا بۇنىڭدىنمۇ خۇشاللىنقراق بىرەر نەرسە يوق

ئىدى ۋە ئۇلارنىڭ كۆڭلىدە رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇلارغا دېگەن سۆزىدىنمۇ كاتتىراق بىرەر نەرسە يوق ئىدى.

ھەدىسنى رىۋايەت قىلغۇچى ئەبۇ بۇردە مۇنداق دەيدۇ: ئەسما مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ مۇسانى كۆردۈم، ئۇ مېنىڭدىن مۇشۇ ھەدىسنى قايتا قايتىلاپ سورىدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

33. ئەنسارىيلارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1628. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۆز ۋاقتىدا سىلەردىن ئىككى گۇرۇھ (يەنى سەلەمە ئايمىقى بىلەن بەنى ھارىسە ئايمىقى) ئاجىزلىق كۆرسىتىمەكچى بولدى...**﴾ («قۇرئان كەرىم» 3- سۈرە 122- ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن بۇ ئايەت بىز توغرىسىدا نازىل بولغان. مەن: ئاللاھ: ﴿**ئاللاھ ئۇلارنىڭ مەدەتكارى ئىدى**﴾، («قۇرئان كەرىم» 3- سۈرە 122- ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن بولغاچقا، بۇ ئايەت چۈشۈرۈلمىگەن بولسىچۇ دەپ ئويلىمىدىم. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1629. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەررە (مەدىنىگە ئوت كەتكەن ۋەقەنى كۆزدە تۇتىدۇ ـ ت) دە ئوگۇشسىزلىققا ئۇچرىغان كىشىلەردىن قاتتىق قايغۇردۇم. زەيد ئىبنى ئەرقەمگە مېنىڭ قاتتىق قايغۇرغانلىقىمنىڭ خەۋىرى يېتىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ماڭا ئۆزىنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ: «ئى ئاللاھ! ئەنسارىيلار ۋە ئەنسارىيلارنىڭ بالىلىرى ئۈچۈن مەغپىرەت قىلسىلا» دېگەن سۆزىنى ئاڭلىغانلىقىنى تىلغا ئېلىپ، خەت يېزىپ ئەۋەتىپتۇ. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1630. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تويدىن قايتىۋاتقان ئايالار ۋە بالىلارنى كۆرۈپ، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ: «ئاللاھ گۇۋاھكى! سىلەر ماڭا كىشىلەرنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكەرەكى» دەپ ئۇ سۆزنى ئۈچ قېتىم دېگەن.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1631. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەنسارىيلاردىن بولغان بىر ئايال رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا بالىسى بىلەن كەلدى. رەسۇلۇللاھ ئۇ

ئىككىسىگە سۆز قىلدى ۋە قايتا ــ قايتا «جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى! سىلەر ماڭا كىشىلەرنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكەرەكى» دېدى.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1632. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەنسارىيلار مېنىڭ جامائىتىم ۋە مېنىڭ سىردىشىم. ئەنسارىيلىق كىشىلەر پات يېقىندا كۆپىيىپ كېتىدۇ ۋە ئازلاپمۇ قالىدۇ، سىلەر ئۇلارنىڭ ياخشىلىرىدىن (ياخشىلىقنى) قوبۇل قىلىڭلار ۋە ئۇلارنىڭ يامانلىرىدىن (يامانلىقلىرىنى) كەچۈرۈۋېتىڭلار».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

34. ئەنسارىيلار ئىچىدىكى قورونىڭ ياخشىسى توغرىسىدا

1633. ئەبۇ ئوسەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەنسارىيلارنىڭ ئىچىدىكى ھويلىنىڭ ياخشىسى، بەنۇ نەججار ئاندىن بەنۇ ئابدىل ئەشھەلى، ئاندىن بەنۇ ھارىس ئىبنى خەزرەج، ئاندىن بەنۇ سائىدە قاتارلىقلار. ئەنسارىيلارنىڭ ھەممىسىنىڭ قورۇسىدا ياخشىلىق بار».

سەئىد: مېنىڭچە، رەسۇلۇللاھ باشقىلارنى بىزدىن ئارتۇق كۆرىدىغۇ دېگىنىدە، ئۇنىڭغا بىرى: سىلەرنى كۆپ كىشىلەردىن ئارتۇق كۆرىدۇ، دېگەن.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

35. ئەنسارىيلار بىلەن ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش توغرىسىدا

1634. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن جەرىر ئىبنى ئابدۇللاھ بىلەن يېقىن ئۇتەتتىم. ئۇ مېنىڭ خىزمىتىمنى قىلاتتى (ئۇنىڭ يېشى ئەنەسدىن چوڭ ئىدى). جەرىر: ئەنسارىيلارنىڭ رەسۇلۇللاھ ئۇچۇن قىلغانلىرىنى كۆردۈم، مەن ئەنسارىيلار ئىچىدىكى ھەر قانداقى بىلەن بىرگە بولسام چوقۇم ئۇنىڭ خىزمىتىنى ياخشى قىلىمەن دېگەن.

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

36. رەسۇلۇللاھنىڭ غىفار ۋە ئەسلەم جەمەتىگە قىلغان دۇئاسى توغرىسىدا

1635. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەسلەم قەبىلىسىگە ئاللاھ خاتىرجەملىكنى ئاتا قىلغاي! غىفار قەبىلىسىگە ئاللاھ مەغپىرەت قىلغاي!».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1636. ئىبنى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مۇنبەردە تۇرۇپ: «ئاللاھ غىفار قەبىلىسىگە مەغپىرەت قىلغاي!. ئاللاھ ئەسلەم قەبىلىسىگە خاتىرجەملىك ئاتا قىلغاي! (ئەكسىچە بەنى سۇلەيم قەبىلىسىدىن چىققان) ئاسىيلار ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە قارشىلىق قىلدى» دېگەندى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

37. غىفار، ئەسلەم، جۇھەينە، ئەشجەئ، مۇزەينە، تەمىم، دەۇس، تەي قەبىلىلىرىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1637. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇرەيش، ئەنسارىيلار، جۇھەينە، مۇزەينە، ئەسلەم، ئەشجەئ، غىفارلارنىڭ ھەممىسى مېنىڭ يارىدەمچىلىرىم. ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىدىن باشقا ئۇلارنىڭ ھېچقانداق يارىدەمچىلىرى يوق» دېگەندى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1638. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) مۇنداق دېگەن: «ئەسلەم، غىفار جەمەتلىرى، مۇزەينە ۋە جۇھەينىدىن بىر قىسىم كىشىلەر ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا قىيامەت كۈنى ئەسەد، تەمىم، ھاۋازىن ۋە غەتفان جەمەتلىرىدىن ئۈستۈن تۇرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1639. ئەقرە ئىبنى ھابىس رەسۇلۇللاھقا: «ساڭا سادىق بولغىنى پەقەت ئەسلەم، غىفار، مۇزەينە، جۇھەينە قاتارلىق جەمەتتىكى ئوغرى بۇلاڭچىلار، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «دەپ باقە، ئەسلەم، غىفار، مۇزەينە ۋە جۇھەينە جەمەتلىرى تەمىم، ئامىر، ئەسەد ۋە غەتفان جەمەتلىرىدىن

ياخشى بولسا تەممە، ئامىر، ئەسەد ۋە غەتفان جەمەتلىرى ھالاك بولۇپ زىيان تارتامدۇ؟» دېدى. ئۇ: ھەئە، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئالدىنقى تۆت جەمەت كېيىنكى تۆت جەمەتتىن ياخشىدۇر» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1640. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئېيتىشىچە، دەۋس جەمەتىدىن تۇفەيل ئىبنى ئەمىر ۋە ئۇنىڭ بۇرادەرلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلدى ۋە رەسۇلۇللاھقا: ئى رەسۇلۇللاھ، دەۋس جەمەتى ئاللاھقا قارشى چىقىپ، نەسىھەتكە قۇلاق سالمىدى. ئاللاھتىن ئۇلارغا بالايىئاپەت تىلىگىن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن بىرى: دەۋس ھالاك بولدى، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «رەببىم! ئۇلارنى تۇغرا يولغا باشلاپ، مۇسۇلمانلاردىن قىلغىن» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1641. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ تەممگە تۆۋەندىكىدەك ئۇچ ئىشنى دېگەندىن كېيىن ئۇلارنى ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتىمەن. رەسۇلۇللاھ: «تەممم خەلقى ئۈممەتلىرىم ئىچىدە دەججالغا ئەڭ قاتتىق جازا بېرىدىغانلاردۇر» دېدى. ئۇلار سۇۋۇغا ئەۋەتكەندە، رەسۇلۇللاھ: «بۇ بىزنىڭ قوۋممىزنىڭ سۇۋۇغىتى» دېدى. ئائىشە ئانىمىز بىر تەممىلىك قۇلنى (ئەسىرنى) دېدەك قىلىپ ئىشلەتكەندى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «ئۇنى ئازاد قىلغىن، ئۇ ئىسمائىلنىڭ ئەۋلادى» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

38. كىشىلەرنىڭ ياخشىلىرى توغرىسىدا

1642. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئادەملەرنىڭ يىلتىزىنىڭ ئوخشىمايدىغانلىقىنى بايقايسىلەر. جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئېسىل كىشىلەر ئىسلام دىنىنى پىششىق بىلسە، ئىسلام دەۋرىدىمۇ ياخشى بولىدۇ. سىلەر ئەڭ ئېسىل كىشىلەرنىڭ ئەمەلدارلىققا ئۆچ ئىكەنلىكىنى بايقايسىلەر. كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ يامىنى ئىككى يۈزلىمچىدۇر. ئۇلار بىر قىسىم كىشىلەرگە بىر خىل يۈزى بىلەن، يەنە بىر قىسىم كىشىلەرگە يەنە بىر خىل يۈزى بىلەن قارايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

39. قۇرەيش ئايالىرىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1643- ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قۇرەيش ئايالىرى تۆگە مىنگۈچى ئايالارنىڭ ئەڭ ئېسىلى. ئۇلار بالىلارغا كۆيۈنىدۇ. ئېرىنىڭ مال-مۈلكىنى ئوبدان باشقۇرىدۇ». ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ: لېكىن ئىمرانىنىڭ قىزى مەريەم ئەزەلدىن تۆگىگە مىنىپ باقمىغان، دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

40. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلەر ئارىسىدا ئۆزئارا دوستلۇق ئورنىتىشى توغرىسىدا

1644- ئاسىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ دىن: سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئىسلامدا ئۆزئارا مىراس قالدۇرۇشقا تۈزۈلگەن توختام يوق» دېگىنىنى ئاڭلاپ باققانمۇ؟ دەپ سورىسام، ئەنەس: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ ھويلامدا قۇرەيشتىن بولغان كىشىلەر بىلەن ئەنسارىيلارنى بىر - بىرىگە ئۆزئارا دوست قىلدى، دېدى (كېيىنكى جۈملە دەسلەپكى مەزگىلدىكى ئەھۋالنى تەسۋىرلىگەن). — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

41. ساھابىلەر، ساھابىلەرگە ئەگەشكەنلەر (تابىئىنلار) ۋە تابىئىنلارغا ئەگەشكەنلەر (تەبئى تابىئىنلار) نىڭ پەزىلەتلىرى توغرىسىدا

1645- ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شۇنداق بىر زامان كېلىدۇ، بىر قىسىم كىشىلەر ئۇرۇش قىلىدۇ. ئۇلاردىن: ئاراڭلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆھبىتىدە بولغانلار بارمۇ؟ دەپ سورالسا: بار دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار غەلىبىگە ئېرىشىدۇ. كېيىن يەنە بىر زامان كېلىدۇ. ئۇلاردىن: ئاراگلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆھبىتىدە بولغانلارنىڭ سۆھبىتىدە بولغانلار بارمۇ؟ دەپ سورالسا: بار دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار غەلىبىگە ئېرىشىدۇ. كېيىن يەنە بىر زامان كېلىدۇ. ئۇلاردىن: ئاراگلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆھبىتىدە بولغانلار (ساھابىلار) نىڭ سۆھبىتىدە بولغانلار (تابىئىنلار) نىڭ سۆھبىتىدە بولغانلار (تەبئى تابىئىنلار) بارمۇ؟ دەپ سورالسا: بار دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار غەلىبىگە ئېرىشىدۇ»». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1646. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ياخشى كىشىلەر مېنىڭ ساھابىلىرىمدۇر. ئۇنىڭدىن قالسا ئۇلارنىڭ كېيىنكىلىرىدۇر. ئۇنىڭدىن قالسا ئۇلارنىڭ كەينىدىكى كىشىلەردۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن شۇنداق بىر توپ كىشىلەر كېلىدۇكى، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرى قەسەم قىلىش بىلەن گۇۋاھ (شاھىد) بولۇشنى بىرلەشتۈرىدۇ، گاھىدا ئاۋۋال گۇۋاھلىق بېرىپ ئاندىن قەسەم قىلىدۇ، گاھىدا بولسا ئاۋۋال قەسەم ئىچىپ ئاندىن گۇۋاھ بولىدۇ»»[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1647. ئىمران ئىبنى ھۇسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ ئاراگلاردىكى ئەڭ ياخشى ھېسابلىنىدىغانلار مېنىڭ دەۋرىمدىكى كىشىلەردۇر. ئاندىن قالسا ئۇلاردىن كېيىنكى دەۋردە كېلىدىغان كىشىلەردۇر. ئۇلاردىن قالسا ئۇلارنىڭ كەينىدىن كېلىدىغان كىشىلەردۇر». ئىمران: رەسۇلۇللاھ كېيىنكى ئىككى دەۋر دېدىمۇ ياكى ئۈچ دەۋر دېدىمۇ، ئېنىق بىلەلمىدىم، دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن كېيىن شۇنداق بىر ئادەملەر

[1] ئىمام بەيزاۋىنىڭ ئېيتىشىچە، بۇ كىشىلەرنى ئۆزىنىڭ گۇۋاھلىقىغا ئىشىنىشكە قىستاپ، ئۆزى گۇۋاھ بولغان ئىشلارغا قەسەم قىلىپ، گۇۋاھلىق بېرىش، قەسەم قىلىشقا نىسبەتەن قولىنىڭ ئۇچىدىلا كايىپ قويۇپ، بىر دەم ئاۋۋال قەسەم قىلىپ ئاندىن گۇۋاھ بولىدىغان، بىر دەم ئاۋۋال گۇۋاھ بولۇپ ئاندىن قەسەم قىلىدىغان، نورمال تەرتىپكە خىلاپلىق قىلىدىغان، دىنغا سۇسلۇق قىلىدىغان كىشىلەرگە قارىتا ئېيتىلغان.

مەيدانغا كېلىدۇكى، ئۇلار خيانەتكار، ئىشەنچسىز، گۇۋاھلىقتا تارتىلمىسمۇ گۇۋاھلىق بېرىدىغان، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلمايدىغان كىشىلەردۇر. ئۇلاردا سېمىزلىك ئاشكارا بولىدۇ»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1648. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرىنىڭ ئاخىرقى بىر مەزگىلدە بىزگە باش بولۇپ خۇتبە ئوقۇدى. ئامىزدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرۇپ: «سىلەر بۇگۈنكى بۇ كېچىنى كۆردۈڭلارمۇ؟ يۇز يىلنىڭ بېشى بۇگۈنكى كېچىدىن باشلىنىدۇ. ھازىر بۇ زېمىندا ياشىغان ئادەملەردىن يۇز يىلدىن كېيىن بىرىمۇ قالمايدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

42. ساھابىلەرنى ھاقارەتلەشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1649. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر مېنىڭ ساھابىلىرىمنى ھاقارەتلىمەڭلار، ئەگەر بىرىڭلار ئوھۇد تېغىدەك ئالتۇننى سەدىقە قىلغان تەقدىردىمۇ، بۇ ئۇلارنىڭ بەرگەن بىر مۇد (مۇدد — ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ 815.39 گىرامغا تەڭ — ت) ھەتتا يېرىم مۇدد ئاشلىقىغا يەتمەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

43. فارسلارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1650. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىدا ئولتۇرغاندا ﴿**ھەمدە (پەيغەمبەرنى) تېخى ئۇلارنىڭ زامانىدا بولمىغان (كېيىن كېلىدىغان) ئىككىنچى بىر قەۋمگە (يەنى قىيامەتكىچە كېلىدىغان مۇسۇلمانلارغا) ئەۋەتتى ...**﴾ (قۇرئان كەرىم

[1] «سېمىزلىك كېسىلى» ئېسىل غىزالارنى كۆپ ئىستېمال قىلىپ كېلىپ چىققان قۇۋۋەتنىڭ ئارتىپ كېتىشى، بۇنىڭ بىلەن سېمىزلەردىن بولۇپ قالىدۇ، يەنە نام-مەنپەئەتكە ھېرىسمەن بولۇشنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

62- سۈرە 3- ئايەت) دېگەن ئايەتنۇ نازىل بولدى. مەن: ئەي رەسۇلۇللاھ! بۇ ئايەتتىكى ئىككىنچى بىر قىۋۇم كىملەر؟ دېدىم، رەسۇلۇللاھ جاۋاب بەرمىدى. مەن ئۈچ قېتىم سوربغاندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ قولىنى بىزنىڭ ئوتتۇرىسىزدا ئولتۇرغان سەلمان فارسىيغا ئوچىسىغا قويۇپ: «ئەگەر ئىمان ئۈركەر يۇلتۇزدەك يىراق جايدا بولسىمۇ، بۇ فارسىلار ئۇنى چوقۇم تاپىدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

44. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «كىشىلەر تۆگىدەك كۆپ بولسىمۇ، ئۆلچەمگە توشىدىغىنى ناھايىتى ئاز بولىدۇ» دېگەن سۆزى توغرىسىدا

1651. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «كىشىلەر خۇددى تۆگە پادىلىرىدەك بولۇپ، يۈز تۆگىنىڭ ئارىسىدىن يارامليق بەرەنىي تېپىش تەس»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

[1] بۇ ھەدىس: يۈز تۆگە ئارىسىدىن مۇلايىم، ساغلام، مىنىشكە ياب كېلىدىغان تۆگىنى تېپىش تەس. شۇنىڭغا ئوخشاش، يۈز ئادەم ئىچىدىن مىجەزى ئوبدان، باشقىلارغا يارىدەم بېرىشكە ھېرىسمەن، بىرەر ئىشنى قىلىشتا ھەمكارلاشقىلى بولىدىغان ئىختىساسلىق كىشىلەرنى تېپىش تەس، دېگەن مەنىدە.

قىرىق تۆتىنچى باب

ياخشىلىق قىلىش، سىلە ـ رەھىم قىلىش ۋە ئەدەپ ـ ئەخلاق

1. ئاتا-ئانىغا ۋاپادار بولۇش ۋە ۋاپاغا ئۇلارنىڭ ئەڭ لايىق ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1652. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: «ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! كىم مېنىڭ ياخشىلىق قىلىشىمغا ئەڭ لايىق؟» دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ئانىڭ»، دەپ جاۋاب بەردى. ھېلىقى كىشى يەنە سورىغاندى، رەسۇلۇللاھ ئوخشاشلا: «ئانىڭ»، دەپ جاۋاب بەردى. ھېلىقى كىشى يەنە سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ ئوخشاشلا «ئانىڭ» دەپ جاۋاب بەردى. ھېلىقى كىشى يەنە: «ئۇنىڭدىن قالسىچۇ؟» دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ: «دادىڭ»، دەپ جاۋاب بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1653. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ جىھادقا قاتنىشىشقا يول قويۇشنى تەلەپ قىلدى. رەسۇلۇللاھ: «ئاتا-ئانىڭ ھايات‌مۇ؟» دەپ سورىدى. ھېلىقى كىشى: ھايات، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇنداق بولسا سەن ئۇلار ئۈچۈن كۈرەش قىلغىن»[1] دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] بۇ يەردە دېيىلگىنى ئاتا-ئانىلارنى بېقىش ياكى ئاتا-ئانىلارنىڭ خۇشاللىقى ئۈچۈن كۈچ چىقىرىش ئۈچۈن مال سەدىقە قىلىش، ئاكتىپ ھالدا ياخشى ئىشلارنى قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئادەتتىكى ئۇرۇشلارغا قاتنىشىشنى تەلەپ قىلىشتىن ئۇستۈندۇر. دۆلەتنى ۋە دىننى قوغداش ئۈچۈن ئۇرۇشقا قاتنىشىش بولسا كوللېكتىپ مەسئۇلىيىتىدىكى ئىشلاردۇر. چوڭ دۈشمەن ئالدىدا ئۇرۇشقا قاتنىشىش ئۆيدە ئاتا-ئانىنى كۈتۈشتىن مۇھىمدۇر. خەنزۇچە تەرجىمانىدىن.

2. ئاتا ـ ئانىغا ياخشىلىق قىلىشنى نەقىلە نامار ۋە باشقا نەقىلە ئىشلارنىڭ ئالدىغا قويۇش لازىملىقى توغرىسىدا

1654. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پەقەت ئۈچ كىشىلا بۆشۈكىدە سۆز قىلغان: (بىرىنچىسى) ئىيسا ئەلەيھىسسالام. (ئىككىنچىسى) بەنى ئىسرائىلنىڭ ئىچىدە جۇرەيج دەپ ئاتىلىدىغان بىر كىشى بولۇپ، ئۇ نامار ئوقۇۋاتقان ۋاقتىتا ئانىسى ئۇنى ئۇدا چاقىرىدۇ. نامازنى توختىتىپ جاۋاب بېرەيمۇ؟ ياكى ئىبادەتنى داۋاملاشتۇرايمۇ؟ (ئۇ قارار قىلىشقا ئامالسىز قالىدۇ. دە، جاۋاب بەرمەيدۇ). ئۇنىڭ ئانىسى: ئى ئاللاھ، ئۇنى بۇزۇق ئايالالارنىڭ يۈزىنى كۆرمەي ئۆلۈشكە نىسىپ قىلمىغىن، دەپ بەددۇئا قىلىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئىبادەتگاھىدا ئىبادەت قىلىۋاتقاندى. بىر ئايال ئۇنىڭ يېنىغا پەيدا بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ رەت قىلدى. كېيىن ھېلىقى ئايال بىر پادىچىنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت قىلغاندىن كېيىن قورساق كۆتۈرۈپ بىر بالا تۇغدى. (ئۇ ئىغۋا تارقىتىپ): بۇ بالا جۇرەيجنىڭ، دېدى. كىشىلەر جۇرەيجنى تېپىپ، ئىبادەتگاھىنى ۋەيران قىلىۋېتىپ، ئۇنى قوغلىۋەتتى ھەم ئۇنى ھاقارەتلىدى. جۇرەيج تاھارەت ئېلىپ نامار ئوقۇدى. نامازدىن كېيىن (ھېلىقى بالىنى تېپىپ): ھەي بالا، سېنىڭ داداڭ زادى كىم؟ دەپ سورىدى. بالا: ھېلىقى پادىچى، دەپ جاۋاب بەردى. كىشىلەر (ئۇنىڭ ئاقلىقىنى بىلگەندىن كېيىن): ئىبادەتگاھىڭنى ئالتۇندىن سېلىپ بېرىمىز، دېدى. ئۇ: ھاجىتى يوق، لايىدىن (توپىدىن) سېلىپ بەرسەڭلار بولىدۇ، دېدى. (يەنە بىرى بولسا) بەنى ئىسرائىلدىن بىر ئايال بالىسىنى ئېمىتىۋاتقاندا كېلىشكەن بىر كىشى كەلدى. ئۇ ئايال: ئى ئاللاھ! مېنىڭ بالامنى مۇشۇ كىشىدەك قىلغىن، دېدى. بالا دەرھال ئانىسىنىڭ ئەمچىكىنى قويۇۋېتىپ، چەۋەندازغا قاراپ: ئى ئاللاھ، مېنى بۇ كىشىدەك قىلمىغىن، دېدى. دە، ئاندىن ئانىسىنى ئېمىشكە باشلىدى» (سۆز بۇ يەرگە كەلگەندە ئەبۇ ھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: ئەينى چاغدا مەن رەسۇلۇللاھنىڭ بارمىقىنى شورىغانلىقىغا قاراپ ئۇنىڭ قانداق ئەمگەتلىكىنى كۆرگەندەك بولدۇم.) «كېيىن يەنە بىر دېدەك

كەلگەندە، ھېلىقى ئايال: بالامنى بۇ دېدەكتەك قىلمىغىن، دېدى. ھېلىقى بالا يەنە ئېمشىنى توختىتىپ: ئى ئاللاھ، مېنى مۇشۇ دېدەكتەك قىلغىن، دېدى. ئانىسى: نېمە ئۇچۇن؟ دېگەندى بالا: ھېلىقى كىشى بىر زالىمدۇر، لېكىن بۇ دېدەك ـ گەرچە ئۇنى باشقىلار ھەم ئوغرى، ھەم بۇزۇق دېسىمۇ، ئەمما بۇ ئىشلاردىن ئۇ پاك، دېدى». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1656. جۇبەير ئىبنى مۇتئىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «تۇغقانچىلىقنى ئۈزۈپ قويغان كىشى[1] جەننەتكە كىرەلمەيدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1657. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىم كىيىم-كېچەك، يېمەك-ئىچمەكتە ئازادىرەك بولۇشنى ياقتۇرسا، شۇنداقلا ئۆمرۈم ئۇزاق بولسۇن[2]، دېسە ئۇ ئۆزىنىڭ قان ـ قېرىنداشلىرى بىلەن ئىزىششىپ ئۆتسۇن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئۆزئارا ھەسەت قىلىش، ئاغرىنىش ۋە دۇشمەنلىشىشنى چەكلەش توغرىسىدا

1658. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۆزئارا غەزەپ قىلىشماڭلار، ھەسەت قىلىشماڭلار، دۇشمەنلەشمەڭلار، سىلەر ئاللاھنىڭ بەندىسى،

---

[1] ئىمام نەۋەۋى: بۇ ھەدىسنىڭ ئىككى خىل چۈشەندۈرۈشى بار. بىرى، ئىسلامدا تۇغقانچىلىقنى ئۈزۈپ قويۇشنى چەكلىگەنلىكىنى ئېنىق بىلىپ تۇرۇپ يەنە ھېچقانداق سەۋەب ۋە ئاساسسىز ھالدا تۇغقانچىلىقنى ئۈزۈپ قويۇشنى يوللۇق، دەپ قارايدىغان كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇ خىل ئادەملەر ئىمانسىزلاردەك بولۇپ، مەڭگۈ دوزاختا تۇرىدۇ. جەننەتكە ھەرگىز كىرەلمەيدۇ. ئىككىنچىسى، دەسلەپتە جەننەتكە كىرەلمەيدۇ، جازالانغاندىن كېيىن مەلۇم ۋاقىت ئۆتكەندە ئاندىن كىرىشكە يول قويۇلىدۇ.

[2] قان ـ قېرىنداشلار بىلەن ئىزىششىپ تۇرۇشنىڭ ئۇسۇلى دائىم يوقلاپ قويۇپلا قالماستىن، مال-مۇلۇك ۋە ھەر خىل مۇلازىمەت بىلەن تەمىنلەپ تۇرۇش، بۇ خىل ھەربىرىگە يەنە بىر خىل سەدىقە ھېسابلىنىدۇ. پەقەت سەدىقىلا مال-دۇنيانى كۆپەيتىپ، ئۆمۈرگە كۆچ قوشىدۇ.

ئۆزئارا قېرىنداش بولۇپ ئۆتۈڭلار، بىر مۇسۇلمان ئۆزىنىڭ قېرىندىشىغا ئۇچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتۇشى هارامدۇر». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ئۇچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتۇشنىڭ هارامليقى توغرىسىدا

1659. ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارىي رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم ئۆزىنىڭ قېرىندىشىغا ئۇچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتۇش هالال ئەمەس، (ئاداۋەت تۇتۇش دېگەنلىك) ئىككى ئادەم ئۇچراشقاندا ئۆزئارا ياندىشىپ ئۆتۈپ كېتىش دېگەنلىكدۇر، بۇ ئىككى ئادەم ئىچىدە ئەڭ ياخشىسى ئەڭ ئاۋۋال سالام قىلغۇچىدۇر». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. گۇمانخورلۇق قىلىش، باشقىلارنىڭ شەخسىيىتىگە تېگىش، ئۆزئارا ئاغرىنىش، سودا ـ سېتىقتا يالغاندىن ئارتۇق باها قويۇشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

1660. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر گۇمانخورلۇقتىن ساقلىنىڭلار، چۈنكى گۇمانخورلۇق ئەڭ چوڭ يالغانچىلىق بولىدۇ. سىلەر ئۇغرىلىقچە تېگىشمىڭلار. باشقىلارنىڭ شەخسىيىتىگە تەگمەڭلار، (سودا ـ سېتىقتا) يالغاندىن ئارتۇق باها قويماڭلار. ئۆزئارا هەسەت قىلىشماڭلار. ئۆزئارا غەزەپ قىلىشماڭلار. ئۆزئارا قارشىلاشماڭلار. سىلەر ئاللاهنىڭ بەندىلىرى، ئۆزئارا قېرىنداش بولۇڭلار». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. مۇئمىن كىسەل، غەم ـ ئەندىشە قاتارلىق بەختسىزلىكلەرگە ئۇچرىسا، هەتتا پۇتىغا تىكەن كىرىپ كەتسىمۇ ئەجىر بېرىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

1661. ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنها مۇنداق دەيدۇ: مەن هەر قانداق ئادەم ئۇچرىغان كىسەل ئازابىنىڭ رەسۇلۇللاه تارتقان ئازابىتەك قاتتىق بولۇپ باققىنىنى كۆرۈپ باقمىغان. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1662. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنى يوقلاپ باردىم. ئۇ قىزىپ قالغانىدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ قىزىتمىلىرى ئېغىركەن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «شۇنداق، مەن سىلەردىن ئىككى كىشىنىڭ قىزىقىدەك قىزىپ قالدىم» دەپ جاۋاب بەردى. مەن: ئۇنداقتا سىلى ئىككى ھەسسە ساۋابقا ئېرىشكەندىلا، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «توغرا، شۇنداق بولىدۇ. ھەر قانداق مۇسۇلمانغا ئەزىيەت يەتسە، ھەتتا تىكەن (كىرىپ كەتسە) ياكى ئۇنىڭدىنمۇ چوڭ ئەزىيەت يەتسىمۇ ئاللاھ بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى خۇددى دەرەخ يوپۇرماق تاشلىغاندەك ئەپۇ قىلىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1663. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ھەر قانداق خاپىلىق يەتسە شۇ كىشىنىڭ گۇناھىنى ئاللاھ يوققا چىقىرىدۇ، ھەتتا تىكەن كىرىپ كەتسىمۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1664. ئەبۇ سەئىد ۋە ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالار مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمان ئۇچرىغان قىينىچلىق، ئۇزاق مەزگىللىك كېسەل، ئىچكى ـ تاشقى غەم، ئەزىيەت ۋە بارلىق غەم ھەتتاكى كىرىپ كەتكەن تىكەن ... لەر ئۈچۈن ئاللاھ ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى يوققا چىقىرىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1665. ئاتاڭ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ماڭا: مەن ساڭا جەننەتكە كىرىدىغان ئايالنى كۆرسىتەيمۇ؟ دېدى، مەن: بولىدۇ، دېدىم. ئىبنى ئابباس: مانا بۇ قارا تەنلىك ئايال. ئۇ رەسۇلۇللاھقا مۇنداق دېگەن: مەن تۇتقاقلىق كېسەلگە گىرىپتار بولدۇم، مەن سەزمەستىن يالىڭاچلىنىپ قېلىشتىن ئەنسىرەيمەن. شۇڭا، مەن ئۈچۈن ئاللاھقا دۇئا قىلغان بولسىلا، (ئاللاھ كېسىلىمگە شىپالىق بەرسە). رەسۇلۇللاھ: «خالىساڭ، سەۋر قىلغىن، جەننەتكە كىرىسەن، خالىساڭ مەن ئاللاھتىن كېسىلىڭنى ساقايتىشنى تىلەي» دېدى. ئۇ: مەن سەۋر قىلىمەن، ئەمما مەن سەزمەستىن يالىڭاچ بولۇپ قېلىشتىن ئەنسىرەيمەن، شۇڭا ئاللاھتىن تىلىگەن بولسىلا، مەن يالىڭاچ بولۇپ قالمىسام، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇئا قىلدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. زۇلۇمنىڭ ھارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1666. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەرگە قىلىنغان زۇلۇم ، قىيامەت كۈنىدە قاتمۇقات قاراڭغۇلۇقلارنى شەكىللەندۈرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1667. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ قېرىندىشى، مۇسۇلمان مۇسۇلمانغا زۇلۇم قىلمايدۇ، مۇسۇلمان مۇسۇلماننىڭ ئۆڭۈشىگە زىلچىغا قاراپ تۇرمايدۇ، كىم ئۆزىنىڭ قېرىندىشىنىڭ ئېھتىياجىدىن چىقسا، قىيامەت كۈنى ئاللاھ ئۇنىڭ ئېھتىياجىدىن چىقىدۇ. كىم بىر مۇسۇلماننىڭ سەۋەنلىكىنى ياپسا، ئاللاھ قىيامەت كۈنىدە ئۇنىڭ سەۋەنلىكىنى ياپىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1668. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ كىشىگە زۇلۇم سالغۇچىلارغا مەلۇم ۋاقىت مۆھلەت بېرىدۇ، جازالايدىغان چاغ كەلگەندە، ئۇلار قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ». ئارقىدىنلا رەسۇلۇللاھ تۆۋەندىكى ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى: ﴿پەرۋەردىگارىڭ زالىم يۇرتلار (ئاھالىسى)نى ھالاك قىلسا، ئەنە شۇنداق ھالاك قىلىدۇ، ئاللاھنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن تولىمۇ قاتتىقتۇر﴾ («قۇرئان كەرىم» 11- سۈرە 102- ئايەت).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. قېرىندىشى زالىم ياكى مەزلۇم بولسىمۇ يارىدەم بېرىش توغرىسىدا

1669. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىملىق يۈرۈشتە بىر مۇھاجىر بىر ئەنسارىنىڭ ئۈردى. ئۇ ئەنسارىي: ئەي ئەنسارىيلار! قۇتقۇزۇڭلار دەپ ۋارقىرايدۇ. ئارقىدىنلا ئۈرغۇچى مۇھاجىر: ئەي مۇھاجىرلار! قۇتقۇزۇڭلار دەپ ۋارقىرايدۇ. رەسۇلۇللاھ بۇنى ئاڭلىغاندىن

كېيىن: «سىلەر جاھىلىيەت دەۋرىدىكى قۇتراتقۇلۇقنى قويۇڭلار؟» دەيدۇ. ئۇلار: ئى رەسۇلۇللاھ، بىر مۇھاجىر بىر ئەنسارىنى ئۇردى، دەيدۇ. رەسۇلۇللاھ: «بۇنداق قەبىھ سۆزلەرنى تاشلىۋېتىڭلار» دەيدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي: ئۇلار مۇشۇنداق قىلدىمۇ؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز مەدىنىگە بارغاندا، ئەزىزلەر پەسكەشلەرنى ھەيدەپ چىقىرىدۇ، دېدى. بۇ گەپ رەسۇلۇللاھقا يەتكەندىن كېيىن ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللاھ، مەن بۇ مۇناپىقنى ئۆلتۈرۈۋېتەيچۇ؟ دېۋىدى، رەسۇلۇللا: «ئۇنداق قىلمىغىن، بولمىسا كىشىلەر مۇھەممەد ئۆزىنىڭ ساھابىلىرىنى ئۆلتۈرىدىكەن،[1] دەپ قالىدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

(1669). جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىككى ياش ئۈرۈشۈپ قالدى، بىرى مۇھاجىرى، بىر ئەنسارىي ئىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر مۇھاجىر: تېز كېلىپ مۇھاجىرلارنى قۇتقۇزايلى، دەپ توۋلىدى. ئەنسارىيلاردىنمۇ بىرەيلەن: تېز كېلىپ ئەنسارىيلارنى قۇتقۇزايلى، دەپ توۋلىدى. رەسۇلۇللاھ چىقىپ: «بۇ جاھىلىيەت دەۋرىدىكى كىشىلەرنىڭ قۇتراتقۇلۇقى» دېدى. ئۇلار: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇنداق ئەمەس، ئىككى ياش

---

[1] ئىمام نەۋەۋى: بۇ ھەدىس رەسۇلۇللاھنىڭ كەڭچىلىك قىلىشى ناھايىتى چوڭ ئەھمىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. ئۇ بەزىدە بەزى ئەسكى ئىشلارغا سەۋر قىلىدۇ، بېرىپ ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايدۇ. بۇ ھېسابلىشىش تېخىمۇ يامان ئاقىۋەت كېلىپ چىقىشىدىن ئەنسىرىگەنلىكى ئۈچۈن بولىدۇ. ئۇ مۇسۇلمانلارنىڭ كۈچىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن، دىن تارقىتىش يۇرچىنى ئادا قىلىپ، غەيرىي مۇسۇلمانلارنى دىنغا ئامراق قىلىدى. ئېتىقادىنى قەلبىگە ئورۇن ئالدۇرغۇزدى. تىرىشىپ ھەر خىل كىشىلەر بىلەن ئالاقە قىلىدى. شۇنداقلا مۇناپىقلار ۋە ئۇلارنىڭ يولسىز مۇئامىلىلىرىگە سەۋر قىلدى. يەنە مۇشۇ كىشىلەرگە زور مىقداردا ئالتۇن بېرىپ، ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئوتتى. ئۇ مۇناپىقلارغا نىسبەتەن يۇزەكى تەرزدە ھېسابلاشتى. قەلبىدىكى ئويلىغانلىرىغا نىسبەتەن ھېسابلىشىپ كەتمىدى، چۈنكى ئۇلار ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلدى. يەنە رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە ئۇرۇشقا چىقتى. ئۇلارنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشتىكى مەقسىتى دىنغا بولغان قىزغىنلىقىدىنمۇ ياكى دۇنيا-مەنپەئەتىنى قوغلاشقانلىقىدىنمۇ ۋە ياكى بىر مىللەت بويىقالغانلىقىنىڭ ھەيدەكچىلىكىدىنمۇ، ئۇرۇشتىن قېلىشنىڭ ھاجىتى يوقىغانىدى. شۇڭا، رەسۇلۇللاھ ئۆمەرنىڭ پىكرىنى رەت قىلىپ، بۇنداق مۇناپىقلارنى ئۆلتۈرمەسلىكنى تەشەببۇس قىلغان، دەيدۇ.

ھەقىقەتەنمۇ ئۇرۇشۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئىچىدىكى بىرى يەنە بىرىنىڭ بېلىگە قاتتىق بىرنى ئۇردى، دېدى. رەسۇلۇللاھ: ھېچقىسى يوق، ھەر كىم چوقۇم ئۆزىنىڭ دىنىي قېرىنداشىغا ياردەم بېرىشى كېرەك. مەيلى ئۇ باشقىلارغا زۇلۇم سالغۇچى ياكى زۇلۇم تارتقۇچى بولسۇن (ئوخشاش). ئەگەر ئۇ باشقىلارغا زۇلۇم قىلغۇچى بولسا ئۇنى توسۇش كېرەك، بۇ ئۇنىڭغا نىسبەتەن بىر خىل ياردەم. ئەگەر ئۇ زىيان تارتقۇچى بولسا، ئۇنىڭ زۇلۇمغا قارشى تۇرۇشىغا ياردەم بېرىش كېرەك» دېدى[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. مۆئمىنلەرنىڭ ئۆزئارا كۆيۈنۈشۈپ، ئىتتىپاق ئۆتۈشى توغرىسىدا

1670. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۆئمىنلەر بىر ـ بىرىگە نىسبەتەن بىر بىنانىڭ خىشلىرىغا ئوخشايدۇ. ئۆزئارا بىر ـ بىرىنى تىرەپ، مۇستەھكەملەپ تۇرىدۇ» دېدى ۋە بارماقلىرىنى بىر ـ بىرىگە كىرىشتۈردى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1671. نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆئمىنلەر ئۆزئارا كۆيۈنۈش، ئۆزئارا يېقىنلىق، ئۆزئارا ھېسداشلىق قىلىش قاتارلىق جەھەتلەردە گويا بىر تەنگە ئوخشاشتۇر، ئەگەر بەدەننىڭ بىرەر ئەزاسى كېسەل بولۇپ قالسا، پۈتۈن بەدەن ماغدۇرسىزلىق، بىئاراملىق ھېس قىلىدۇ»[2].

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] 1669ـ ھەدىسنىڭ مەزمۇنى تېمىغا ئانچە ماس كەلمەيدۇ، شۇڭا بۇ ھەدىسنى «سەھىھۇلمۇسلىم» دىكى ئوخشاش باب، ئوخشاش بۆلەكتىن تولۇقلاپ تەرجىمە قىلىندى.

[2] نەۋەۋى: مۇسۇلمانلارنى بىر ئادەمنىڭ بەدىنىگە ئوخشاتسا، تولىمۇ مۇۋاپىق بولىدۇ. ئاغرىغۇچى ئوبرازلىق ھالدا ھەدىسنىڭ مەزمۇنىنى تەلىپىنى چۈشىنەلەيدۇ. مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدىكى ئۆز ئارا مەجبۇرىيەتكە ئەھمىيەت بېرىدۇ. ئۆز ئارا ھەمكارلىق ۋە كۆيۈنۈشنى كۈچەيتىدۇ، دەيدۇ.

10. ئەسكىلىكدىن ساقلىنىش ئۈچۈن سۆلھى ـ سالا قىلىش توغرىسىدا

1672. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىرى رەسۇلۇللاھ بىلەن كۆرۈشۈشنى سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇنى كىرگۈزۈڭلار، ئۇ قەبىلىسىدىكى نېمىدېگەن ناچار ئادەم ـ ھە» دېدى. ئۇ كىشى كىرگەندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشكەندە ناھايىتى ئىللىق بولدى. مەن: ئەي رەسۇلۇللاھ! سىلە بۇ ئادەمنى ياخشى ئەمەس، دېگەن. نېمىشقا ئۇنىڭغا سۆز قىلغانىدا شۇنچىۋالا ئىللىق چىراي بولۇپ كېتىدىلا، دەپ سوردىم. رەسۇلۇللاھ: «ئى ئائىشە، بىلىشىڭ كېرەك: ئەڭ يامان كىشى دېگەن ئۇنىڭ ئەسكىلىكىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن كىشىلەر تەرىپىدىن تاشلىۋېتىلگەن ئادەمدۇر» دېدى[1]. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1673. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ، مەن (خاتا) تىلاپ سالغان مۇسۇلمانىنى قىيامەت كۈنىدە، ئۇنى ساڭا يېقىنلىشىشنىڭ ۋاستىسى قىلغىن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. يالغان ئېيتىشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى ۋە ئېيتىشقا بولىدىغان يالغان سۆز توغرىسىدا

1674. ئۇممۇ كۇلسۇم بىنتى ئۇقبە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان:

---

[1] رەسۇلۇللاھ بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلغان بۇ كىشى ئەينى ۋاقىتتا دىنغا ئىشىنىشنى تەشەببۇس قىلغان، لېكىن چىن دىلىدىن ئىسلامنى قوبۇل قىلمىغان. رەسۇلۇللاھ: «ئوبدان ئەمەس»، دېگەن. يەنى، بۇ ئادەمنىڭ ئەھۋالىنى چۈشەندۈرۈپ، ئالدىنىپ قالماسلىقنى تەكىتلىگەن، بۇ ئادەمنىڭ رەسۇلۇللاھ بار چاغدا ۋە رەسۇلۇللاھتىن كېيىن ئېتىقادى بوشاپ كەتتى. ئەبۇ بەكرىنىڭ دەۋرىدە دىنغا ئاسىيلىق قىلدى. ئەسىرگە ئېلىنىپ، ئەبۇ بەكرىنىڭ بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرۇپ بېرىلدى. رەسۇلۇللاھنىڭ «ئوبدان ئادەم ئەمەس»، دېگىنى ئۇنىڭ بۇ خىل ھالىتىنى بۇرۇنلا ھېس قىلىپ بولغانلىقىنى، لېكىن ئۇنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن يەنىلا ياخشى سۆزلەر بىلەن نەسىھەت قىلغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ.

«كىشىلەرنى ياراشتۇرۇش ئۇچۇن ئازـتولا كۆپـتۆرۈپ چىرايلىق سۆزلەرنى قىلغان كىشى يالغانچى ھېسابلانمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. يالغان سۆزلەشنىڭ قەبىھلىكى ۋە راستچىللىقنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1675. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «راست گەپ ياخشىلىققا يېتەكلەيدۇ. ياخشىلىق جەننەتكە ئۇلاشتۇرىدۇ. بىر ئادەم دائىم راست گەپ قىلسا، بارغانسېرى راستچىللاردىن بولىدۇ. يالغان گەپ گۇناھقا باشلايدۇ، گۇناھ دوزاخقا باشلايدۇ. بىر ئادەم دائىم يالغان گەپ قىلسا، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا كەززاب دەپ يېزىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئاچچىقىنى بېسىۋالغان كىشىنىڭ پەزىلىتى ۋە غەزەپنى كەتكۈزىدىغان سۆز توغرىسىدا

1676. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چېلىشتا يەڭگەن باتۇر ئەمەس، ئۆزىنىڭ غەزىپىنى باسالغان كىشى ھەقىقىي باتۇر ھېسابلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1677. سۇلايمان ئىبنى سۇرەد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىككى ئادەم رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىدا ئۇرۇشۇپ قالدى. ھەممىمىز شۇ يەردە ئولتۇراتتۇق. ئىككىسىنىڭ بىرى دەرغەزەپ بولۇپ يەنە بىرىنى تىللىدى. ئاچچىقتىن ئۇنىڭ چىرايى قىزىرىپ كەتكەنىدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ: «مەن بىر جۈملە گەپنى بىلىمەن، ئەگەر كىشى ئۇنى ئوقۇسا، ئاچچىقى چوقۇم يانىدۇ: ‹ئاللاھقا سىغىنىپ قوغلاندى شەيتانىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھلىق تىلەيمەن› (‹ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەش شەيتانىر رەجىيم›نىڭ تەرجىمىسى - ت)» دېدى. شۇنىڭ بىلەن كۆپچىلىك بۇ ئادەمگە: ئەجەبا، سەن رەسۇلۇللاھنىڭ دېگىنىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ دېيىشتى. ئۇ ئادەم: مەن

ساراڭ ئەمەس، («ئەئوزۇ...»نى ساراڭغا ئوقۇيدۇ دېمەكچى) دەيدۇ[1].

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. كىشىنىڭ يۈزىگە ئۇرۇشنى چەكلەش توغرىسىدا

1678. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىرىڭلار ئۇرۇشۇپ قالسا، يۈزىگە دىققەت قىلسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

15. مەسچىت قاتارلىق ئاممىۋى سورۇنلارغا بارغانلارنىڭ قوراللىرىنى پۇختا ساقلاپ، باشقىلارغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن ساقلىنىش توغرىسىدا

1679. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئوقيالىرىنى ئېلىپ، مەسچىتتىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «ئوقلىرىڭنى ئوبدان تۇتقىن» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1680. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن كىمكى ئوقيا ئېلىپ مەسچىتتىن ياكى بازاردىن ئۆتكەندە مۇسۇلمانلارغا زىيان يەتكۈزمەسلىكى ئۈچۈن ئوقلىرىنى ئوبدان ساقلىسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] بۇ ھەدىسنىڭ مەنىسى ـــ دۇنيا كىشىلىرى ئۈچۈن غەزەپلىنىش شەيتانىنىڭ ۋەسۋەسە قىلىشى ۋە قوتراتقۇ بىلەن بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. غەزەپلىنىش كىشىنىڭ ئەقلىي تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ، دەرغەزەپ قىلىدۇ. ئېغىزدىن يامان (بولمىغۇر) سۆز چىقىدۇ. ھەركىتى قارام بولىدۇ. نورغۇنلىغان يامان ئاقىۋەتلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. شۇڭا غەزەپلەنگۈچى بۇنىڭ شەيتانىنىڭ ۋەسۋەسىسى ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەندە، بۇ «پاناھلىق» دۇئاسىنى ئوقۇسا ئاچچىقتىن، غەزەپتىن يېشىلەيدۇ. ئۇ كىشىنىڭ «مېنى شەيتان ئازدۇرمىدى»، دېگەنلىكى رەسۇلۇللاھقا قايتۇرۇلغان رەددىيە ئەمەس، بەلكى بۇ ئادەمنىڭ ئىسلامنى چۈشەنمەيدىغانلىقىنى، غەزەپلىنىشنىڭ شەيتانىنىڭ ئازدۇرۇشى (ۋەسۋەسە قىلىشى) ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغانلىقى چۈشەندۈرىدۇ.

1681. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ھەر قانداق كىشى قېرىندىشىغا قورال ئارقىلىق ئىشارە قىلمىسۇن، ئېھتىمال شەيتان ئۇنىڭ قولىدىن پايدىلىنىپ بىراۋنى زەخمىلەندۈرۈپ قويۇشى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئادەمنىڭ ئوتقا تاشلىنىشقا سەۋەبچى بولۇشى مۇمكىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. يولدىن توسالغۇنى يۆتكەۋېتىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1682. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم يولدا كېتىۋاتقاندا يولدا تىكەننى ئۇچرىتىپ ئۇنى ئېلىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنى مۇكاپاتلاپ ئۇنىڭ گۇناھىنى مەغپىرەت قىلدى». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. مۇشۇك قاتارلىق كىشىلەرگە زىيان يەتكۈزمەيدىغان ھايۋانلارنى خورلاشنىڭ ئېغىر گۇناھلىقى توغرىسىدا

1683. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئايال بىر مۇشۇكنى سولاپ قويۇپ، ئۇلتۇرۇۋۇتكەنلىك سەۋەبى بىلەن دوزاخقا كىرگەن. ئۇ ئايال ئۇنى سولاپ قويغان، يا يەيدىغان نەرسە، ياكى ئىچىدىغان سۇ بەرمىگەن. يەردىكى كىچىك جانىۋارلارنى يېيىشكىمۇ قويۇپ بەرمىگەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

18. قوشنىلىرىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا

1684. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جىبرىئىل ماڭا قوشنىلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشنى تەۋسىيە قىلىۋەرگەچكە. مەن ئۇلىسەم قوشنىلىرىم ماڭا

ۋارىس بولىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ قالدىم»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1685. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جىبرىئىل ماڭا قوشنىلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشنى تەۋسىيە قىلىۋەرگەچكە، مەن ئۆلسەم قوشنىلىرىم ماڭا ۋارىس بولىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ قالدىم». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. ئازابلىشىش ھارام بولمىغان مەسىلىلەردە ئازابغا چۈشۈشنىڭ ياخشى سانىلمىغانلىقى توغرىسىدا

1686. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ قېشىغا تىلەمچى كەلسە ياكى بىرەر ھاجەتمەن كەلسە مۇنداق دەيتتى: «ئازابغا چۈشۈڭلار (بىرەر كىشى نەرسە تىلەپ كەلسە، بۇ ئانداق ياكى مۇنداق كىشى دەپ چۈشەنچە بېرىپ، ئۇ كىشىنى قوللاڭلار دېگەن مەنىدە) ئەجىرگە ئېرىشىلەر، ئاللاھ پەيغەمبىرىنىڭ تىلى ئارقىلىق خالىغىنىچە ھۆكۈم چىقىرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئىسلام دىنى قوشنىلار مۇناسىۋىتىنى ياخشى بىر تەرەپ قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىدۇ، بۇنى مۇھىم بولغان جەمئىيەت ئەخلاقىنىڭ مەزمۇنلىرىدىن بىرى دەپ قارايدۇ. مەيلى قوشنا مۇسۇلمان بولسۇن ياكى غەيرىي مۇسۇلمان بولسۇن، تۇغقانلاردىن بولسۇن، ياخشى بولسۇن، ئەسكى بولسۇن، دوست بولسۇن ياكى غەيرىي دوستلاردىن بولسۇن، يەرلىك بولسۇن ياكى غەيرىي يەرلىك بولسۇن، يېقىن قوشنا بولسۇن، يىراق قوشنا بولسۇن، ھەممىسىگە ئەدەپ بىلەن مۇئامىلە قىلىش، ھالىغا يېتىش (ھالىدىن خەۋەر ئېلىش)، ئىشلىرىغا ياردەملىشىش كېرەك. غەيرىي مۇسۇلمانلارغا كەلسەك، ئۇنىڭغا ئىسلام دىنىنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنى تونۇشتۇرۇش. ئىسلامنى چۈشىنىشىنى ۋە يەيئەت قىلىشنى قولغا كەلتۈرۈش كېرەك. يامان كىشىلەرگە مۇۋاپىق تىللار بىلەن ئاستا-ئاستا سۆزلەپ نەسىھەت قىلىش، قىيىنچىلىقلىرىنى ھەل قىلىشىغا ياردەم قىلىش، ئەسكى ئىشلاردىن توسۇش، ئەگەر نەسىھەتنى ئاڭلىسا ئۇنىڭغا يېقىنلىشىش، نەسىھەتنى ئاڭلىمىسا، يامانلىقىنى داۋاملاشتۇرسا، ئۇنىڭغا سوغۇق مۇئامىلىدە بولۇش، شۇنداقلا ئۇنىڭغا سەۋەبىنى چۈشەندۈرۈپ قويۇش، توغرا يولغا قايتىشقا ئۈندەش كېرەك.

20. ياخشى كىشىلەر بىلەن سۆھبەتتە بولۇش ۋە يامان ئادەملەردىن يىراق تۇرۇش توغرىسىدا

1687. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ياخشى ۋە يامان ئادەم بىلەن بىللە بولۇش يېنىدا ئىپار ئېلىپ يۈرگۈچى بىلەن كۈيەك باسقۇچىنىك[1] مىسالغا ئوخشاشتۇر.

يېنىدا ئىپار ئېلىپ يۈرگۈچىلەر بەلكىم ساڭا ئازراق ئىپار بېرىشى مۇمكىن ياكى سەن ئۇنىڭدىن ئىپار سېتىۋالالايسەن ياكى سەن ئۇنىڭدىن ئىپارنىڭ خۇشبۇيىنى پۇرىيالايسەن. ئەكسىچە، كۈيەك باسقۇچى بىلەن بىرگە بولساڭ، ئۇ سېنىڭ كىيىمىڭنى كۆيدۈرۈۋېتىدۇ ياكى ئۇنىڭ تېنىدىكى سېسىق پۇراق بۇرنىڭغا كىرىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

21. قىز پەرزەنتلىرىگە ياخشى مۇئامىلە قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1688. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال ئىككى قىزىنى ئېلىپ كېلىپ مەندىن سەدىقە تەلەپ قىلدى. ئۆيۈمدە خورمىدىن باشقا نەرسە يوق ئىدى. مەن خورمىنى ئېلىپ ئۇ ئايالغا بەردىم. ئۇ ئايال خورمىنى بالىلىرىغا بۆلۈپ بېرىپ، ئۆزى يېمىدى. كېيىن ئۇ ئايال ئورنىدىن تۇرۇپ كېتىپ قالدى. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيگە كىردى. مەن بۇ ئىشنى رەسۇلۇللاھقا ئېيىتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «كىمكى قىزلار توغرىلىق قېينىچىلىققا ئۇچرىسا، قىزلار ئۇ كىشىنىڭ دوزاخقا كىرىپ كېتىشىگە توساق بولىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] كۈيەك باسقۇچى: تۆمۈرچىنىڭ شامال سانداۋقىنى باسىدىغان كىشى.

22. بالىسى ئۆلۈپ كېتىپ ساۋاب ئۈمىد قىلغان كىشىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1689. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر بىر مۇسۇلماننىڭ ئۈچ نارەسىدە بالىسى ئۆلۈپ كەتسە، پىلىسراتتىن ئۆتۈشتە دوزاخنىڭ تەپتىنى كۆرگەننى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇ كىشى دوزاخقا كىرمەيدۇ»[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1690. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئايال كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنداق دېدى: ئەرلەر سېنىڭ سۆزلىرىڭنى ئاڭلاپ بولۇپ قايتىشتى. سەن بىزگە بىر كۈننى بېكىتىپ بەرگىن، بىز شۇ كۈنىدە سېنىڭغا كېلىپ تەلىم ئالايلى، سەن ئاللاھنىڭ ساڭا ئۆگەتكەن بىلىملىرىدىن بىزگىمۇ ئازراق ئۆگىتىپ قويغىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر پالانى كۈنى پالانى ئورۇنغا يىغىلىڭلار» دېدى. ئۇلار بىر يەرگە يىغىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇلارغا ئاللاھ ئۆگەتكەن بىلىملەرنى يەتكۈزدى. ئاندىن مۇنداق دېدى: «سىلەر ئايالىلاردىن قايسىڭلارنىڭ ئۈچ بالىسى ئۈنىڭدىن بۇرۇن ئۆلۈپ كەتسە، بۇ شۇ ئايال ئۇچۇن دوزاخ ئازابىغا توساق بولىدۇ». ئايالىلاردىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئاۋادا ئىككى بالىسى ئۆلۈپ كەتسىچۇ؟ دەپ ئارقىمۇ ئارقا ئىككى قېتىم سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككى بالىسى ئۆلۈپ كەتسىمۇ شۇنداق بولىدۇ» دەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] بۇ ھەدىسكە قارىتا ھەر خىل چۈشەندۈرۈشلەر بار، ھازىر مەشھۇرراق بىر خىل تەرجىمىگە ئاساسلانغان. بۇ چۈشەنچە: ﴿سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن بىرەر كىشىمۇ دوزاخقا بارماي قالمايدۇ. بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئۆزگەرمەس ھۆكمىدۇر﴾ (قۇرئان كەرىم 19:71) كە نەقىل كەلتۈرۈلگەن.

1691. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: يۇقىرىدا ئېيتىلغان ئۈچ بالا گۇناھ ئۆتكۈزۈش يېشىغا توشمىغان بالىلارنى كۆرسىتىدۇ[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تېپىلغان.

23. ئاللاھ بىر بەندىنى دوست تۇتسا، ئۇنى باشقا بەندىلىرىگە دوست قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

1692. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پاك، بۈيۈك ئاللاھ بىرەر بەندىسىنى دوست تۇتسا، جىبرىئىلغا: ئاللاھ پالانى كىشىنى دوست تۇتىدۇ، سەنمۇ ئۇنى دوست تۇتقىن، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى دوست تۇتىدۇ. ئاندىن جىبرىئىل ئاسماندىكىلەرگە: ئاللاھ پالانى ئادەمنى دوست تۇتتى، سىلەرمۇ ئۇنى دوست تۇتۇڭلار، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاسماندىكىلەرمۇ ئۇنى دوست تۇتىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنى زېمىندىكىلەرمۇ دوست تۇتىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تېپىلغان.

24. كىشى ياخشى كۆرگەن ئادىمى بىلەن بىللە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1693. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئەي رەسۇلۇللاھ، قىيامەت قاچان بولىدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ئۇنىڭ ئۈچۈن نېمە تەييارلىدىڭ؟» دېدى. ئۇ ئادەم: مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن تەييارلىغان نامازمۇ، روزا

---

[1] گۇناھ ئۆتكۈزۈش يېشىغا توشمىغان بالىلارنىڭ يېشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېگەن: «ئۈچ نارەسىدە بالا»نىڭ يېشىنى كۆرسىتىدۇ. يەنى ئىسلامدا بەلگىلەنگەن گۇناھكىلىك يېشى ئوغۇللار 14 ياشتىن، قىزلار 9 ياشتىن ئاشمىغان بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ياشقا توشمىغان بالىلارنىڭ ئەقلى تولۇق پېتىلمىگەن، ئۇزىنىڭ ئىشىغا ئۆزى مەسئۇل بولالمايدۇ. ئاللاھ تائالا ئۇلارغا رەھىم قىلىپ، ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن ئاتا-ئانىلىرىغىمۇ رەھىم قىلىدۇ.

ۋە ئەمەللەر ئانچە كۆپ ئەمەس، بىراق مەن ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ياخشى كۆرىمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ياخشى كۆرگەن كىشىڭ بىلەن بىللە بولىسەن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورپلىغان.

1694. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: بىر كىشى بىر جامائە كىشىلەرنى ياقتۇرىدۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ تورىغا قېتىلمايدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىشى ئۆزى ياخشى كۆرىدىغانلار بىلەن بىللە بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورپلىغان.

قىرىق بەشىنچى باب

قازا ـ قەدىر

1. ئىنسان ئانىسىنىڭ قورسىقىدا يارىلىش جەريانىدىلا پۈتۈۋېتىلىدىغان نەرسىلەر توغرىسىدا

1695. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: سەمىمىي ۋە ئىشەنچلىك پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: «سىلەنىڭ بىرىڭلار ئانىسىنىڭ قورسىقىدا 40 كۈنده دەسلەپكى (ئۇرۇق) هالىتىده تۇرىدۇ، يەنە قىرىق كۈنده قانغا ئايلىنىدۇ. يەنە قىرىق كۈنده بىر پارچە گۆشكە ئايلىنىدۇ. ئاندىن ئاللاھ ئۇنىڭغا پەرىشتىنى ئەۋەتىدۇ ۋە تۆت نەرسە بۇيرۇلىدۇ[1]،

---

[1] ئاللاھ تائالا ئىنسانىنى دۇنيادىكى باشقا مەخلۇقلىرىدىن هۆرمەتلىك قىلغىنى ئۈچۈن، هەر ئادەمگە بۇ دۇنيادا قانداق ئېتىقاد، قايسى تونۇش ۋە قانداق سۆز ۋە هەرىكەت بىلەن شۇغۇللىنىشقا ئىختىيار بەرگەن. بۇ جۈزئىي (قىسمەن) ئىختىيار دېيىلىدۇ. هەر كىشى دۇنيادا مۇشۇ جۈزئىي ئىختىيار بىلەن ئىش قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا يارلىق ئىلگىرى ـ كېيىن ئىشلارنى ئەزەلدىن بىلىدىغان زات بولغاچ كىمنىڭ قايسى ۋاقىتتا ئانىسىنىڭ قورسىقىغا پەيدا بولۇپ، قاچان تۇغۇلۇشى، تۇغۇلغاندىن كېيىن قايسى دىنغا ئېتىنىشى، قانداق گەپ-سۆز ۋە هەرىكەتلەردە بولۇشىنى ئەزەلدە بىلگەچكە، «بۇ بەندە دۇنيادا ياشىغان چاغدا مۇنداق سۆز-هەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىدۇ» دەپ يازغان. شۇ جۈملىدىن پالان بەندە باشتا ياخشى ئىش قىلىپ بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن ئاخىرىدا ئىنسانىنى دوزاخقا تاشلايدىغان يامان ئىشلارنى خالاپ ئۆزىنى يوقىتىدۇ، يامان قىلىقلار بىلەن مەشغۇل هالدا ئۆلىدۇ، دوزىخى بولىدۇ. پالان بەندە باشتا يامان سۆز-هەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللانسىمۇ، كېيىنكى ئۆمرىدە تۇغرا يولىنى خالاپ، بۇرۇنقى خاتالىقلىرىنى تونۇپ، تەۋبە قىلىپ ياخشى سۆز-هەرىكەتلەر بىلەن مەشغۇل بولۇپ، ئۆلۈپ كەتسە جەننەتكە كىرىدۇ، دەپ يازغان ۋە شۇنداق بولىدۇ. بۇ ئىنسانىنى مەجبۇرىي دوزاخقا تاشلاش ئەمەس، ئاللاھ تائالانىڭ ئەزەلدە بىلىشى بىلەن ئەمەلىيەتنىڭ بىرلىكىدۇر. شۇڭا، ئاقىۋەت دوزاخقا چۈشىدۇ، دەپ ئاللاھ

تائالاھۇكۇم قىلغانىدەك، دۇنيادا ئىمان-ئىسلامنى خالىمايدۇ. ئاللاھ بۇيرۇغان ئىشلارنى قىلمايدۇ. ئىسلام چەكلىگەن يامان ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولىدۇ. گەرچە بەزى كىشىلەر باشلانغۇچ ھاياتىدا ياخشى ئىش بىلەن شۇغۇللانسىمۇ چىن قەلبىدىن تونۇغان ۋە سۆيگەنلىكتىن بولماي، بەلكى مۇسۇلمانلارنىڭ نەپرىتىدىن قورقۇپ ياكى ئاتا-ئانىسىنىڭ، مۇئەللىمىنىڭ زورلىشى بىلەن ۋە ياكى تۇرمۇش مەجبۇرىيىتى بىلەن ئۆزىنى مۇسۇلمان كۆرسىتىدۇ. شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى ئادا قىلىدۇ. لېكىن ،كۆڭلىدە قىزغىنلىق يوق، شۇڭا ئاخىرقى ئۆمرىدە ھامان يامان قىلمىقلار ۋە بۇزۇق ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىپ ئۆلىدۇ. دوزاختا تاشلىنىدۇ. بەزى كىشىلەر دىنى ئىسلامنى ھەق يول دەپ تونۇپ مۇھەببەت بىلەن قارايدۇ. لېكىن، ئۆزى بىلمىسىز تەربىيىسىز قالغان ياكى مۇھىتنىڭ يامانلىقى تەسىرىگە ئۇچرىغان، ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتتىكى يامان ئادەملەر زورلىغان سەۋەب بىلەن ياكى روھىي چۈشكۈنلۈككە ئۇچراش بىلەن بىر زامان دىن ئىشلىرىنى تاشلاپ، بەزى گۇناھلارنى قىلسىمۇ، كېيىنكى ئۆمرىدە ياخشى كىشىنىڭ تەربىيىسى ياكى دىنىي شارائىتنىڭ ياخشىلىنىشى ۋە ياكى بىرەر ئاگاھلاندۇرغۇچ ئەھۋالنىڭ يۈز بېرىشى بىلەن ئۆتمۈشىگە ئەپسۇس قىلىپ، ھەق يولغا قايتىپ توغرا ئىتقات ۋە ياخشى ئىشلارغا يۈزلىنىپ، گۇناھلارنى تاشلاپ شەرىئەت يولىدا مېڭىپ ئۆلىدۇ، جەننەتكە كىرىدۇ.

شۇڭا، ھېچ قانداق كىشى ئۆزىنىڭ ئىبادەتسىگە، ساۋابلىق ئىشلىرىغا تەمەننا قىلىپ، «مەن چوقۇم جەننەتكە كىرىمەن» دەپ تونۇماسىتىن «ئاخىرقى تىنىقىمدا قايسى ئېتىقاد ۋە قايسى ئىش بىلەن ئۆلىمەن» دەپ غەم يەپ، ئاللاھ تائالادىن ئىمانىدا چىڭ تۇرغۇزۇشنى ھەمىشە تىلەش بىلەن بىرگە، مەلۇم بىر گۇناھنى قىلىپ تۇرغانىدا ئەجىلىم توشۇپ قالمىسۇن، دەپ داۋاملىق ئېھتىيات قىلىپ ياخشى ئىش بىلەن شوغۇللىنىشقا تىرىشىش لازىم. ئاللاھ تائالاغا ئىشەنگەن، بويسۇنغان ۋە رازىلىقىنى ئىزدىگەن بەندىسىگە ھەرگىز ناھەق جازا بەرمەيدىغان بولغىنى ئۈچۈن رەھمىتىدىن ئۈمىد قىلىش لازىم. ئۈمىد بىلەن قورقۇنچى بىرگە بولۇش كېرەك. قۇرۇق ئۈمىدكە ئالدانماي، ئاللاھنىڭ دىنىنى بىلمىكە ۋە ئەمەل قىلىشقا تىرىشىش لازىم. ﴿ ئىنسان پەقەت ئۆزىنىڭ تىرىشقان نەرسىگە ئېرىشەلەيدۇ. ئۇنىڭ قىلغان ئىشى كەلگۈسىدە كۆرۈلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا تولۇق مۇكاپات (ياكى) تولۇق جازا بېرىلىدۇ. ﴾ (سۈرە نەجم 39-، 40، 41- ئايەت)﴿ئۇ كۆندە ھېچبىر ئىنسانغا قىلچە زۇلۇم قىلىنمايدۇ، سىلەرگە پەقەت قىلمىشىڭلارغا يارىشا جازا بېرىلىدۇ ﴾ (سۈرە ياسىن 54- ئايەت) دېگەن ئايەتلەردە ئوچۇق كۆرسىتىلدى. بەزىلەر قەدەرنى توغرا چۈشىنەلمەي، ھەممە ئىش قازا ۋە قەدەرگە باغلىق، ئىبادەت قىلمىسامۇ، گۇناھ قىلسامۇ قەدەردە جەننەتى بولغان بولسام ئاخىرەتتە جەننەتكە كىرىمەن دەپ ئۆزىنى ئالداپ، ئاللاھ بۇيرۇغان ئىشلارنى قىلماي، شەيتانغا بويسۇنىدۇ. ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىد قىلىش لازىم. لېكىن، قۇرۇق يالغان ئۈمىد قىلماي، بۇيرۇغانىنى قىلىپ، توسقانىدىن ساقلىنىپ،

پەرىشتىگە: ئۇنىڭ ئەمىلىنى، رىزقىنى، ئۆمرىنى، بەختسىزلىكى ياكى بەخت-سائادىتىنى ياز، دەيدۇ. ئاندىن كېيىن ئۇنىڭغا روھ كىرگۈزۈلىدۇ. سىلەردىن بىر ئادەم ياخشى ئەمەللەرنى قىلىدۇ، ئۇنىڭغا جەننەتكە كىرگىلى بىر گەز قالغاندا، ئاندىن پۈتۈۋېتىلگەن تەقدىر غالىب كېلىپ، ئەھلى دوزىخلارنىڭ ئەمىلىنى قىلىپ، ئاخىرى دوزاخقا كىرىدۇ. بىر ئادەم يامان ئەمەلنى قىلىپ دوزىخلاردىن بولغىلى بىر گەز قالغاندا، ئاندىن پۈتۈۋېتىلگەن تەقدىر غالىب كېلىپ، جەننەت ئەھلىنىڭ ئەمەللىرىدىن بىرەرىنى قىلىدۇ-دە، جەننەتكە كىرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1696. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بالىياتقۇغا بىر پەرىشتىنى مۇئەككەل قىلىدۇ. بۇ پەرىشتە: ئى رەببىم! بۇ مەنىي (ئۇرۇق)دۇر. ئى رەببىم! بۇ ئۈيۈل قاندۇر. ئى رەببىم! بۇ بىر پارچە گۆشتۇر، دەيدۇ. ئەگەر ئاللاھ بۇ گۆشنى ئادەم شەكلىگە ئايلاندۇرماقچى بولسا پەرىشتە: ئوغۇلمۇ ياكى قىزمۇ؟ سائادەتمەنلەردىنمۇ ياكى بەختسىزلەردىنمۇ؟ رىزقى قانداق بولىدۇ؟ ئەجىلى (ئۆمرى) قانچىلىك؟ دەپ سورايدۇ، ئانىسىنىڭ قورسىقىدىكى چېغىدىلا پۈتۈۋېتىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

ھايا قىلىپ، يەخەس بولۇشى كېرەك. ئاللاھ بۇيرۇغانىنى قىلىشقا توسقاندىن يېنىشقا تىرىشمىغان كىشى چوقۇم زىيان تارتىدۇ.

ئەسھاب كىرامىلاردىن بىر قانچە كىشىنىڭ جەننەتكە كىرىشىنى رەسۇلۇللاھ ئالدىن بېشارەت بەرگەن. ئۇلارنى چوقۇم جەننەتى دەپ تونۇيمىز. ئۇلاردىن باشقا كاتتا ئالىم ياكى ئۇلۇغ ماشايىخ تونۇلغان كىشىنىمۇ بۇ كىشى چوقۇم جەننەتكە كىرىدۇ، دەپ ھۆكۈم قىلغىلى بولمىغانىدەك، ئىسلام دىنىغا ھەقىقىي ئىشەنگەن، ئەمما بۇيرۇغانىنى قىلمىغان كىشىنىمۇ چوقۇم دوزىخى دەپ ھۆكۈم قىلغىلى بولمايدۇ. ئاللاھتىن ھەم قورقۇش ھەم ئۈمىد قىلىش كېرەك، دېگەننىڭ مەنىسى شۇ. چۈنكى، ئىنسان قايسى ھالەتتە جان بېرىشىنى يالغۇز ئاللاھ ئۆزى بىلىدۇ. شۇڭا، مەن جەننەتى بولاي دېگەن كىشى ئۆزىنى ھەمىشە ئۇلۇم ئالدىدا تۇتۇپ تەۋبە قىلىشقا، ئەمەل قىلىشقا تىرىشىش ۋە گۇناھتىن توختاش لازىم. ئۇ چاغدا ئاللاھ ئۇنىڭ ئۆتمۈشىنى كەچۈرىدۇ. ئەمما، قۇرئاننىڭ مۇنداق نەسىھەتىنى ئاڭلاپ تۇرۇپ يەنە ئاسىيلىق قىلۇەرسە، بارغانسېرى كۆڭلى قارا بولۇپ، تەۋبىگە نېسىپ بولالماي ئاخىرى ئىمانسىز كېتىش، ئەبەدىي دوزاخقا مەھكۇم بولۇش خەۋپى بار. ياشلىقىمدا ئويناۋالاي، قېرىغاندا تەۋبە قىلىمەن دېيىش ئۆزىنى يوقاتقانلىق. چۈنكى، ئۆلۈم ياشقىمۇ كېلىدۇ. قايسى تونۇش ۋە قايسى ئىش بىلەن تۇرۇپ ئۆلسە شۇ بويىچە چارە قىلىنىدۇ.

1697. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز بەقىئ قەبرىستانلىقىدا[1] بىر كىشىنى دەپنە قىلۇاتاتتۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېنىمزغا كېلىپ ئولتۇردى. بىز ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇردۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كىچىك ھاسا ئېلىۋالغان بولۇپ، بېشىنى تۆۋەن قىلىپ، يەرگە بىرنىمىلەرنى سىزدى، ئاندىن: «ھەر قانداق كىشىنىڭ جەننەت ياكى دوزاختىكى ئورنىنى ئاللاھ بۇرۇنلا بېكىتىۋەتكەن بولىدۇ. ئۇنىڭ شەقىي ياكى سائادەتمەنلەردىن بولۇشىمۇ پۈتۈۋېتىلىدۇ» دېدى. بىر ئادەم: ئى رەسۇلۇللاھ، شۇنداق تۇرۇقلۇق، بىز نېمىشقا ئۆزىمىزنىڭ تەقدىرىدە پۈتۈلگىنىنى كۈتۈپ، ئەمەل-ئىبادەتتىن ۋاز كەچمەيمىز؟ سائادەتمەن كىشىلەردىن قىلىپ پۈتۈۋېتىلگىنىمىز پۈتۈلگىنى بويىچە سائادەتمەن بولىدىكەن. شەقىي دەپ پۈتۈۋېتىلگىنىمىز بەربىر شەقىي بولىدىكەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سائادەتمەن كىشىگە خەيرلىك ئىشلار ئاسان قىلىنىدۇ. شەقىي كىشىگە يامان ئەمەللەرگە ياتىدىغان ئىشلار ئاسان قىلىنىدۇ» دەپ ئارقىدىنلا تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**(پۈۋل-مېلىنى ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن) سەرپ قىلغان، تەقۋادارلىق قىلغان، (كەلىمە تەۋھىدنى) تەستىق قىلغان ئادەمگە كەلسەك، بىز ئۇنىڭغا بىز ياخشى يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز. بېخىللىق قىلىپ (ئاللاھنىڭ ساۋابىدىن) ئۆزىنى بىھاجەت ھېسابلىغان، كەلىمە تەۋھىدنى ئىنكار قىلغان ئادەمگە كەلسەك، بىز ئۇنىڭغا يامان يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز**﴾ (قۇرئان كەرىم 92- سۈرە 5 ـــ 10- ئايەتلەر).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1698. ئىمران رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى رەسۇلۇللا، جەننەتكە كىرگۈچىلەر بىلەن دوزاختا كىرگۈچىلەرنى تونۇۋالغىلى بولامدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر

---

[1] بەقىئۇل غەرقەد. ئەسلىي ئوزاق مۇددەت (ئەمەن) دېگەنده‌ك دەرەخلەر ئۆسىدىغان كەڭ بىر جاي بولۇپ، مەدىنە شەھىرى ئىچىگە جايلاشقان. ئىسلام دىنى گۈللەنگەندىن كېيىن، ئەمەنلەرنى چېچىپ تاشلاپ، قەبرىستانلىققا ئۆزگەرتكەن. ھازىر بەقىئ قەبرىستانلىقى دېگەن نامى بىلەن مەشھۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتى بىلەن بەقىئ قەبرىستانلىقىنىڭ ئارىسىدا تەخمىنەن 500 مېتىرده‌ك كېلىدۇ، ئۇ يەرده ئون مىڭ ئەتراپىدا ساھابىلەر قەبرىسى بار، رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالىرى ۋە ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەبرىسىمۇ شۇ يەردە.

ئەلەيھىسسالام: «ھەئە» دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ئادەم: ئۇنداقتا كىشىلەر ئىمە ئۈچۈن ئەمەل ـ ئىبادەت قىلىدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەر بىر كىشى (پېشانىسىگە) پۈتۈلگەن ئەمەلنىلا قىلىدۇ (ياكى) ھەر بىر كىشى ئۆزىگە ئاسان بولغان ئەمەلنىلا قىلىدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1699. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەزىبىر كىشىنىڭ ئەمەلى قارىماققا جەننەت ئەھلىنىڭ ئەمەللىرىدەك بىلىنسىمۇ، ئەمما ئۇ كىشى دوزاخ ئەھلىدىندۇر. بەزىبىر كىشىنىڭ ئەمەلى ئەھلى دوزاخنىڭ ئەمەللىرىدەك كۆرۈنسىمۇ، لېكىن بۇ كىشى جەننەت ئەھلىدىندۇر».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنازىرىسى توغرىسىدا

1700. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەم بىلەن مۇسا (ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئۇچرىشىپ) ئىككىسى مۇنازىرىلىشىپ قالدى. مۇسا ئادەمگە: سەن بىزنىڭ ئاتىمىز، لېكىن بىزنى كۆپ ئۈمىدسىزلەندۈردىڭ. سەن بىزنى جەننەتتىن ئايرىدىڭ، دېدى. ئادەم مۇساغا: ئى مۇسا، ئاللاھ سېنى سۆزلىشىشكە تاللىدى ھەمدە تەۋراتنى ئۆزى چۈشۈرۈپ بەردى. ئەجەبا، سەن ئاللاھ بىزنى يارىتىشتىن قىرىق يىل بۇرۇن پۈتۈۋەتكەن ئىش ئۈچۈن مېنى ئەيىبلەمسەن؟[1] دېدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ مۇنازىرىدە ئادەم مۇسانى

---

[1] شەرھىشۇناس ئۆلىمالارنىڭ چۈشەندۈرۈشىچە، ئاللاھ زېمىنداا بىر ئورۇنباسارنى يارىتىشنى ئىراده قىلغاندىن تارتىپ، ئادەم (ئەلەيھىسسالام)نى يارىتىپ جان كىرگۈزگەنگە قەدەر 40 يىل ئۆتكەن. يەنى بۇ 40 يىل ئاللاھنىڭ ئادەمنى يارىتىش جەريانىدۇر. بۇ ھەدىسنىڭ مەنىسى سەن مېنى يارىتىشتىن ئىلگىرى ئاللاھ بېكىتىۋەتكەن ئىش ئۈچۈن مېنى ئەيىبلەمسەن؟ دېگەن مەنىدە. لېكىن، «مۇسلىم ھەدىس توپلىمى»نىڭ مۇشۇ بابتىكى ئەبۇ ھۇرەيرىنىڭ بايان

يەگدى». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزنى ئۈچ قېتىم دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئادەمنىڭ بىرمۇ شەھۋانىي جىنايەتنى سادىر قىلىشى ئالدىن بېكىتىۋېتىلگەنلىكى توغرىسىدا

1701. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ھەربىر ئادەمگە شەھۋانىيلىق جىنايىتىنى سادىر قىلىش (نېسىۋىسىنى) پۈتىۋەتكەن. ئۇنىڭ بۇ جىنايەتنى سادىر قىلىشتىن ئۆزىنى قاچۇرۇشى مۇمكىن بولمايدۇ. كۆزنىڭ زىناسى قاراش. تىلنىڭ زىناسى سۆزلەش. نەپس ئارزۇ قىلىدۇ ۋە ئىشتىھا قىلىدۇ. جىنسىي ئەزا بۇنى ئورۇنلايدۇ ياكى رەت قىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. ھەر بىر بالىنىڭ ئىسلام ئۈستىدە تۇغۇلىدىغانلىقى ۋە مۇشرىكلار ۋە مۇسۇلمانلار بالىلىرىنىڭ ئاخىرەتتىكى ئورنى توغرىسىدا

1702. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر بىر بالا تۇغۇلۇشىدىنلا ئىسلام ئۈستىدە بولىدۇ. كېيىن ئاتا-ئانىسى ئۇنى يەھۇدىي، خرىستىئان ياكى ئاتەشپەرەس قىلىپ تەربىيىلەپ چىقىدۇ. خۇددى بىر ھايۋان ئەزالىرى بېجىرىم ھايۋان بالىسىنى تۇغقانىدەك بىر ئىش. سىلەر بۇنىڭ كەمتۈك

قىلغان باشقا بىر ھەدىسىدە ئاللاھ ئادەم ئەلەيھىسسالامنى يارىتىشتىن 40 يىل بۇرۇنلا تەۋراتنى يېزىپ بولغان، ئۇنىڭ ئىچىدە مۇنداق بىر جۈملە بار: «ئادەم پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئازدى». لېكىن بۇ ئىككى خىل قاراشنىڭ مەنىسى ئۆز ئارا زىت ئەمەس، ھەممىسىدە ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ خاتالىق ئۆتكۈزۈشى بولسا ئاللاھ ئالدىن پۈتۈۋەتكەن ئىش بولۇپ، ئۇنى ئەيىبلىمەسلىك كېرەكلىكىنى بايان قىلىدۇ.

يېرىنىڭ بارلىقىنى بىلەلەمسىلەر؟[1]».

ئارقىدىنلا ئەبۇ ھۇرەيرە تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**... ئاللاھ ئىنسانلارنى شۇ دىن بىلەن ياراتقان[2]، ئاللاھنىڭ يارىتىشىدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمايدۇ ...**﴾ (قۇرئان كەرىم 30ـ سۈرە، 30ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1703. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى مۇشرىكلارنىڭ كىچىك تۇرۇپ ئۆلۈپ كەتكەن بالىلىرىنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ئۇلارنىڭ نېمە ئىشلارنى قىلىدىغىنىنى ئەڭ ئوبدان بىلىدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1704. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى مۇشرىكلارنىڭ بالىلىرى توغرىسىدا سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ئۇنى ياراتقاندا، ئاللاھ ئۇلارنىڭ نېمە ئىشلارنى قىلىدىغىنىنى ئەڭ ئوبدان بىلىدۇ» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ھايۋان بالىسى ئەمدىلا تۇغۇلغاندا، ئەزالىرى مۇكەممەل بولىدۇ. كېيىن بېقىشنىڭ ياخشى بولۇش ـ بولماسلىقى ياكى پېچىشتىن ئەزالىرى كەمتۈك بولۇپ قالىدۇ. بالا تۇغۇلغاندا، كەمكۈتسز بولىدۇ. چوڭ بولغاندىن كېيىن يا توغرا بولدا بولغان بولىدۇ، ياكى يامان يولغا ماڭغان بولىدۇ. ئىجتىمائىي مۇھىتنىڭ ۋە ئاتا ـ ئانىلارنىڭ تەسىرى ئەڭ چوڭ بولىدۇ.

[2] ئادەمنىڭ ئەسلىي تەبىئىتىدە يارانقۇچى ئاللاھقا بولغان ئىشىنىشنىڭ (مەيلى ئاللاھ قانداق نام بىلەن ئاتالسۇن) مەۋجۇتلۇقى ئادەمدىكى تەبئىي ئىقتىدار، دەپ قارىلىدۇ. بىر ئادەم جەمئىيەتتىن ئايرىلغان مۇھىتتا تۇرسىمۇ، مۇشۇنداق ئېتىقاد ۋە ئىدىيە بار بولىدۇ ياكى تۇغۇلىدۇ. شۇڭا ئىسلام دىنى ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاقتىدىن تارتىپ بار بولغان، ئاللاھ ئاتا قىلغان توغرا دىن دەپ بىلىدۇ. ئىسلام دىنى ئىنسانلارنىڭ مۇشۇ ئىقتىدارىغا ئاساسەن، ئاڭلىق ھالدا ئىسلام ئېتىقادىنى قوبۇل قىلىش مۇمكىنچىلىكى بار، دەپ قارايدۇ.

قىرىق ئالتىنچى باب

ئىلىم

1. «قۇرئان كەرىم» دىكى مۇتەشابىھ ئايەتلەرگە ئەگىشىش ۋە شۇ ئايەتلەر تۇپەيلىدىن ئىختىلاپ تۇغدۇرۇشنىڭ مەنئى قىلىنغانلىقى توغرىسىدا

1705. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ ئايەتنى قىرائەت قىلدى: ﴿**(ئى مۇھەممەد!) ئۇ (ئاللاھ) ساڭا كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدى. ئۇنىڭدا مۇھكەم (يەنى مەنىسى ئوچۇق) ئايەتلەر باركى، ئۇلار كىتابنىڭ (يەنى پۈتكۈل قۇرئاننىڭ) ئاساسىدۇر؛ يەنە باشقا مۇتەشابىھ (يەنى مەنىسى مۇئەييەن ئەمەس) ئايەتلەر باردۇر. دىللىرىدا ئەگرىلىك بار (يەنى گۇمراھلىققا مايىل) كىشىلەر پىتنە قوزغاش ۋە ئۆز رايى بويىچە مەنە بېرىش ئۈچۈن، مۇتەشابىھ ئايەتلەرگە ئەگىشىدۇ (يەنى مۇتەشابىھ ئايەتلەرنى ئۆز نەپسى-خاھىشى بويىچە چۈشەندۈرىدۇ). بۇنداق ئايەتلەرنىڭ (ھەقىقىي) مەنىسىنى پەقەت ئاللاھ بىلىدۇ. ئىلمىدە توشقانلار ئېيتىدۇ: «ئۇنىڭغا ئىشەندۇق، ھەممىسى پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن نازىل بولغان». بۇنى پەقەت ئەقىل ئىگىلىرىلا چۈشىنىدۇ﴾** (قۇرئان كەرىم 3- سۈرە 7- ئايەت). بۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئەگەر سىلەر مۇتەشابىھ ئايەتلەرگە ئەگىشىدىغان كىشىلەرنى كۆرسەڭلار ئۇلار دەل ئاللاھ ئىسمىنى ئاتىغان كىشىلەردۇر، ئۇلاردىن پەخەس بولۇڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1706. جۇندۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «نىيىتىڭلار بىردەك بولسا، (بىرلىكتە) قۇرئاننى ئوقۇڭلار. (ئىختىلاپ قىلىش چەكلەنگەن ئايەتلەر ھەققىدە) ئاراڭلاردا ئىختىلاپ تۇغۇلسا ئۇ يەردىن شۇئان تۇرۇپ كېتىڭلار».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

2. مۇتتەھەملىك توغرىسىدا

1707. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا يولسىز، مۇتتەھىم كىشىلەرنى ئەڭ ئۆچ كۆرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. يەھۇدىي، خرىستىئان ئەنئەنىلىرىگە ئەگىشىشنىڭ، ئەمەل قىلىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى توغرىسىدا

1708. ئەبۇ سەئىيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر قىلچە تەۋرەنمەي ئىلگىرىكىلەرنىڭ ئەنئەنىلىرىگە غېرىچمۇ - غېرىچ، گەزمۇ - گەز ئەگىشىسىلەر. ھەتتاكى ئۇلار ئەگەر كېلەنىڭ ئۆڭىسىغا كىرىپ كەتسىمۇ، سىلەر ئەگىشىسىلەر». بىز: ئى رەسۇلۇللاھ، ئۇلار دەۋاتقىنىڭ يەھۇدىي مۇرتىلىرى بىلەن خرىستىئان مۇرتىلىرىمۇ؟ دەپ سورىدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا كىم بولماقچىدى؟»[1] دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ئەسقىلانىي ئۇشبۇ ھەدىسنى ئىزاھلىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرىنىڭ بىر قىسىم يېڭى ئېقىم ۋە چېكىدىن ئاشقان شەخسىي تەپسىگە ئەگىشىدىغانلىقىنى ئالدىن بىلىدىغانلىقى، خۇددى ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكىلەر ئارىسىدىمۇ مۇشۇنداق ئەھۋال يۈز بەرگەنگە ئوخشاش ئىكەنلىكىنى ئېيتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممەتلىرىگە ئاز بولمىغان تەنبىھلەرنى بەرگەن. قىيامەتنىڭ يېقىنلاپ كەتكەنلىكىنى ئاگاھلاندۇرغان. كىشىلەر بارلىق پەسكەشلىكلەر قىلىپ چېكىگە يەتكەندە، ئىسلام پەقەت تاللانغان كىشىلەرنىڭ قەلبىدە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ. دەل شۇ چاغ قىيامەت قايىم بولىدىغان چاغدۇر. «بۇخارى ھەدىسلەر توپلىمى»دا ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بايان قىلغان ھەدىس بىلەن مۇشۇ ھەدىسكە مەنىسى يېقىن بولغان ھەدىستە دېيىلىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۈممەتلىرىم ئىلگىرىكىلەرنىڭ ئۆرپ-ئادەتلىرى (قىلىقلىرى)گە ئەگەشمىگۈچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ». بىرەيلەن سورىدى: ئى رەسۇلۇللاھ، سەن دەۋاتقان ئىلگىرىكى كىشىلەر پارسىلىقلار بىلەن رىملىقلارمۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلاردىن باشقا كىم بولماقچىدى» دېدى.

4. زامان ئاخىردا ئىلمنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىدىغانلىقى، نادانلىق ۋە بالايىئاپەتنىڭ ئەۋجىگە چىقىدىغانلىقى توغرىسىدا

1709. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىلمنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى، جاھالەتنىڭ يىلتىز تارتىشى، ھاراق ئىچىشنىڭ ئەۋج ئېلىشى، زىنانىڭ تارىلىشى قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1710. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت بولۇشتىن ئىلگىرىكى بىر مەزگىلدە ئىلىم كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ، نادانلىق، بىلىمسىزلىك ئەۋجىگە چىقىدۇ، پاراكەندىچىلىك كۆپەيىپ كېتىدۇ. پاراكەندىچىلىك — ئۆلتۈرۈش، قىرغىن قىلىشتۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1711. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ۋاقىت قىسقىرايدۇ، ئەمەل ئازىيىدۇ، كىشىلەر بېخىللىشىدۇ، پىتنە - پاسات جۇش ئۇرىدۇ، پاراكەندىچىلىك كۆپىيىدۇ». كىشىلەر: پاراكەندىچىلىك نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قىرغىن قىلىش، قىرغىن قىلىش» دەپ جاۋاب بەردى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1712. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئاللاھ ئىلمنى بەندىلەردىن بىراقلا تارتىۋلمايدۇ، بەلكى بىلىملىك بەندىلەرنى ئېلىپ كېتىدۇ، بىلىملىك كىشىلەرنى قويمىغاندا، كىشىلەر ئاشۇ نادان — جاھىللارنى ئۆزلىرىگە باشلامچى قىلىدۇ. پەتۋا سورالسا، بىلمەيلا جاۋاب بېرىپ ئۆزىمۇ ئازىدۇ، باشقىلارنىمۇ ئازدۇرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(1712) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: ئىلىم پەقەت ئۆگىنىش بىلەنلا ھاسىل بولىدۇ. — بۇخارى تۇپلىغان

قىرىق يەتتىنچى باب

زىكىر، دۇئا ، تەۋبە قىلىش ۋە مەغپىرەت تەلەپ قىلىش

1. ئاللاھنى زىكىر قىلىشقا ئىلھاملاندۇرۇش توغرىسىدا

1713. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ بەندەم مېنى ئۆزىگە قارىتا قانداق ئويلىسا، مەن ئۇنىڭغا شۇنداق بولىمەن. ئۇ مېنى مەخپىي ئەسلىسە، مەن ئۇنى مەخپىي ئەسلەيمەن. ئەگەر ئۇ مېنى جامائەت بار يەردە تىلغا ئالسا، مەن ئۇنى ئۇ جامائەتتىنمۇ ياخشى جامائەت بار يەردە تىلغا ئالىمەن. ئەگەر ئۇ ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر گەز يېقىنلاشىمەن. ئۇ ماڭا بىر گەز يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر غۇلاچ يېقىنلاشىمەن. ئۇ ماڭا مېڭىپ كەلسە، مەن ئۇنىڭغا يۈگۈرۈپ بارىمەن»[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

---

[1] ئۇشبۇ ھەدىستە بايان قىلىنغان سۆزلەر ئاللاھ تائالانىڭ بەزلى ۋە ئاللاھ تائالاغا قانداق ئىمان ئېيتىش قانارلىق مەسىلىلەرگە چېتىلىدۇ. مۇئەللىپ بۇ يەردە بىر نەچچە ھەدىسۇناسىنىڭ ئىزاھاتىنى نەقىل كەلتۈرىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە: «مېنىڭ بەندەم مېنى ئۆزىگە قارىتا قانداق ئويلىسا، مەن ئۇنىڭغا شۇنداق بولىمەن» دىكى «ئىشىنىش»، سۆزىنىڭ ئەسلى مەنىسىنى تېپىش، يەرز قىلىش، دەپ قاراشتىن ئىبارەت. «قۇرئان كەرىم»دە ئويلاش، ئىشىنىش مەنىسىدە قوللىنىلغان. خۇددى: «ئۇلار ئاللاھقا نەۋبە قىلماي تۇرۇپ، ئاللاھنىڭ غەزىپىدىن قۇتۇلۇشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىگە ئىشەنگەنىدى» (9:118) غا ئوخشاش. بۇ يەردە «ئىشىنىش» مەنىسىدە قوللىنىلغان. قۇتۇبى ئىزاھلاپ مۇنداق دەيدۇ: «مېنىڭ بەندەم مېنى ئۆزىگە قارىتا قانداق ئويلىسا» دېگەننىڭ مەنىسى بەندىلەرنىڭ دۇئا قىلسا، ئاللاھنىڭ ئىجابەت قىلىدىغانلىقى، تەۋبە قىلسا مەقبۇل قىلىدىغانلىقى، ئاللاھتىن مەغپىرەت تەلەپ قىلسا، گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدىغانلىقى، بەندىلەر شارائىتقا ياراشا قۇربىنىڭ يېتىشچە ياخشى ئەمەل قىلسا، ئاللاھ

تېگىشلىك ئەجىر بېرىلمەيدىغانلىقىغا ئىشىنىدىغانلىقىدىن ئىبارەت. سەۋەبى شۇكى، بەندىلەرنىڭ ئاللاھقا ئىشىنىدىغانلىقى راستتۇر. «ئاللاھقا دۇئا قىلساڭلار، دۇئايىڭلارنى ئىجابەت قىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىڭلار» دېگەن ھەدىسمۇ مۇشۇ ئىزاھاتنى قۇۋۋەتلەيدۇ. شۇڭا، بەندىلەر ئامالىنىڭ بارىچە تېگىشلىك مەجبۇرىيەتلىرىنى ئادا قىلىشى ۋە ئاللاھنىڭ ئۇنىڭ ياخشى ئەمەللىرىنى مەقبۇل قىلىدىغانلىقىغا، گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشىنىشى لازىم. «مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولىمەن». بۇ دېگەنلىك ئاللا ئۆزىنىڭ سەزگۈسى ئارقىلىق ئۇنىڭ بىلەن بىللە، جىسمى بىلەن بىللە دېگەنلىك ئەمەس. «قۇرئان كەرىم»دە ئاللاھ تائالا مۇسا بىلەن ھارۇنغا مۇنداق دېگەن: «سىلەر قورقماڭلار، مەن ھەقىقەتەن سىلەر بىلەن بىللە، (ئۇنىڭ سىلەرگە بەرگەن جاۋابىنى ئاڭلاپ تۇرىمەن، (ئۇنىڭ سىلەرگە قىلغانلىرىنى) كۆرۈپ تۇرىمەن». (قۇرئان كەرىم 120:46) ئۇشبۇ ئايەتتە «كۆرۈپ تۇرىمەن، ئاڭلاپ تۇرىمەن» ئارقىلىق «سىلەر بىلەن بىللە» دېگەن مەنە ئىزاھلانغان. 13- ئەسىردىكى ھىندۇنېزىيە فىقھەشۇناس ئالىمى ئىبنى ئەبى جەمۇر مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھ زىكىر قىلغۇچىلارنىڭ ئارزۇسى ۋە نىيىتىگە قاراپ ئۇلار بىلەن بىللە بولىدۇ». بۇ خىل زىكىر بەلكىم ئېغىزدىلا بولۇشى مۇمكىن ۋە بەلكىم قەلبىدە بولۇشىمۇ مۇمكىن ۋە ياكى ئىككى تەرەپ ئوخشاش قىلىشى، ياكى ئاللاھنىڭ ئەمرىگە بويسۇنغان ۋە ئاللاھنىڭ چەكلىگىنىدىن يېنىش ئارقىلىق بولۇشىمۇ مۇمكىن. «ئەگەر ئۇ ماڭا مەخپىي زىكىر ئېيتسا، مەن ئۇنىڭغا مەخپىي ساۋاب بېرىمەن». بۇ دېگەنلىك بەندىلەر يوشۇرۇن ھالدا ئاللاھنىڭ پاكلىقى ۋە مۇقەددەس ئىكەنلىكىنى زىكىر قىلسا، ئاللاھ تائالامۇ يوشۇرۇن رەۋىشتە بەندىلىرىگە ئىنئام ۋە مېھىر-شەپقەت ھەدىيە قىلىدۇ. ئىبنى ئەبي جەمۇر مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ھەدىس (قۇرئان كەرىم)دىكى (مېنى (نائەت- ئىبادەت بىلەن) ياد ئەتسەڭلار، مەنمۇ سىلەرنى (ساۋاب بېرىش، مەغپىرەت قىلىش بىلەن) ياد ئېتىمەن، دېگەن ئايەت بىلەن يېقىن بولۇشى مۇمكىن. يەنى سىلەر ئىززەت-ئىھتىرام بىلەن مېنى ياد ئەتسەڭلار، مەن شاپائەت، ئىنئام بىلەن سىلەرنى ياد ئېتىمەن». ئاللاھنى زىكىر قىلىش ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنىڭ بىر مۇھىم شەكلىدىن ئىبارەت. كىمنى قورقۇش، تەشۋىش چىرمىۋالسا ئاللاھنى ياد ئەتسۇن، ئاللاھ ئۇنىڭغا خاتىرجەملىك ئاتا قىلىدۇ. كىمكى يالغۇزلۇق ھېس قىلسا، ئاللاھنى ياد ئەتسە، ئاللاھ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئەمىن قىلىدۇ. «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دېيىلىدۇ: «(تەۋبە قىلغانلار) ئىمان ئېيتقانلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ دىللىرى ئاللاھنى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ. بىلىڭلاركى، دىللار ئاللاھنى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ» (قۇرئان كەرىم 13:28). «ئەگەر ئۇ ماڭا جامائەت بار يەردە زىكىر ئېيتسا، مەن ئۇنىڭغا ئۇ جامائەتتىنمۇ ياخشى جامائە بار جايدا ساۋاب بېرىمەن». بەزى ئۆلىمالار شۇنداق دەپ قارايدۇكى، بۇ ھەدىس پەس ئاۋازدا ئاللاھنى زىكىر قىلىشنىڭ يۇقىرى ئاۋازدا ئاللاھنى زىكىر قىلىشتىن كۆپ ئەۋزەل ئىكەنلىكىنى گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدۇ. بۇ جۈملە بىلەن ئالدىنقى جۈملە بىرلەشتۈرۈلگەندە، مۇنداق ئىزاھات بېرىشكە بولىدۇ: «ئۇ يوشۇرۇن رەۋىشتە مېنى زىكىر قىلسا، مەن ھېچقانداق كىشى ئويلاپ باقمىغان ساۋاب بىلەن ئۇنى ياد ئېتىمەن، ئەگەر ئۇ ئاشكارا رەۋىشتە مېنى زىكىر قىلسا، مەن پەقەت ئەرشتىكى پەرىشتىلەر بىلدىغان ساۋاب بىلەن ئۇنى ياد ئېتىمەن. «ئۇ ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا

2. ئاللاھنىڭ ئىسملىرى ۋە ئۇ ئىسملىرىنى يادلىۋالغان كىشىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1714. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ 99 ئىسىم-سۈپىتى بار [1]

بىر گەز يېقىنلىشىمەن... ئەگەر ئۇ ماڭا مېڭىپ كەلسە، مەن ئۇنىڭغا يۈگۈرۈپ بارىمەن» دەپ قەيت قىلىنغان. «يېقىن»، «مېڭىش»، «ئاستا مېڭىش»، «تېز قەدەم» قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئادەمنىڭ ھەرىكەت-ھالەتلىرىنى بىلدۈرىدۇ. بۇلارنىڭ خەت مەنىسى بولسا بەدەننىڭ يۆتكىلىشى ۋە ئالغا سىلجىشىدىكى ئارىلىقتىن دېرەك بېرىدۇ. بىراق پاك، ئۇلۇغ، ھېچقانداق نەرسە ئوخشاش، تەڭداش بولالمايدىغان زات ئاللاھنى بۇنداق سۈپەتلەشكە بولمايدۇ. شۇڭا، بۇنداق ئاتاش بىر خىل ئىستىئارە (كىنايە) بولغانلىقتىن، يۇقىرىقى بايانىنى خەت مەنىسى بويىچە چۈشىنىشكە بولمايدۇ. كىنايە ئىشلىتىش بولسا ئەرەبلەرنىڭ تىلىدىكى بىر خىل دائىملىق ئۇسۇل. شۇڭا، «بەندىلەرنىڭ ئاللاھقا يېقىنلىشىشى» ئاللاھقا مېڭىپ بېرىشى ئەمەلىيەتتە بەندىلەرنىڭ ئاللاھنىڭ بەرز قىلغان ئەمەل-ئىبادەتلىرىنى ئورۇنلاش، ئاللاھنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلىش ئارقىلىق روھىي جەھەتتىن ئاللاھقا يېقىنلىشىشنى كۆرسىتىدۇ. ئاللاھنىڭ بەندىلەرگە يېقىنلىشىشى، بەندىلىرىگە يۈگۈرۈپ كېلىشى بولسا، ئەمەلىيەتتە ئاللاھنىڭ بەندىلىرىنىڭ ياخشى ئەمەللىرىگە ئەجىر بەرگەنلىكى، مېھىر-شەپقەت، ئىنئاملىرى بىلەن بەندىلىرىگە ھەر ۋاقىت كۆيۈمچان، مېھرىبان بولۇشىدۇر.

[1] ئۆلىمالار بىرەك شۇنداق قارايدۇكى، ئۇشبۇ ھەدىستە بايان قىلىنغان ئاللاھنىڭ 99 ئىسمىنىڭ بارلىقى تىلغا ئېلىنغان. لېكىن، بۇ ھەرگىزمۇ شۇنىڭ بىلەن چەكلەنمەيدۇ. يەنى ئىسملارنىڭ ھەممىسى 99 ئىسمىنىڭ دائىرىسىنىڭ سىرتىدا ئەمەس دېگەنلىكتۇر. بەلكى 99 ئىسمىنى (مەنىسىنى چۈشىنىپ) يادقا ئالغان كىشى جەننەتكە كىرىدۇ. شۇڭلاشقا ھەدىسنىڭ مەقسىتىدە ئەھلى جەننەتلەر ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرىنى يادقا ئېلىشى، بەلكى يەنە 99 ئىسمىدىن باشقا گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلەرنىمۇ يادقا ئېلىشى كېرەك. چۈنكى، (قۇرئان كەرىم)دە: «ئاللاھ تائالانىڭ نۇرغۇنلىغان گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرى بار». (20:8، 17:110، 59:24) دەپ ئىسىم-سۈپەتلەرنىڭ سانىغا چەك قويۇلمىغان. شۇ ۋاقىتتا، بەزى ھەدىسلەردە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ساڭا مۇناسىپ بولغان ھەر خىل ئىسىملىرىڭ ئارقىلىق سەندىن تىلەيمەن»، «سەن ئىلگىرى بايان قىلغان، ياكى مۇقەددەس كىتابتا ۋەھىي قىلغان ياكى سەن ئىلگىرى بەزى بەندىلىرىڭگە ئۆگەتكەن ۋە ياكى سېنىڭ غايىپ خەزىنىلىرىڭ ۋە ئىلمىڭدە ساڭا خاس بولغان ئىسىملىرىڭ ئارقىلىق سەندىن تىلەيمەن». تەپسىلاتى شىنجاڭ خەلق

كەم يۈز. كىمكى (مەنىسىنى چۈشىنىپ، مەزمۇنىغا ئەمەل قىلىپ) يادقا تالسا، جەننەتكە كىرىدۇ. (مەنىسىنى چۈشىنىپ يادقا ئېلىش ئۇ كىشىنىڭ ئەمەلىيەتتىگە تەسىر كۆرسىتىدۇ)». يەنە بىر بايانىدا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئاللاھ يەككە-يېگانە (بىر) بولغانلىقتىن، تاق سانىنى ياخشى كۆرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. دۇئا قىلىش ۋە «ئەگەر خالساڭ» دېمەسلىك توغرىسىدا

1715. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن كىمكى دۇئا قىلماقچى بولسا، ئىلتىجالىرىنى ئېنىق دېسۇن، ھەرگىز: ئى رەببىم! ئەگەر سەن خالساڭ ماڭا نېسىپ قىلغىن، دېگەندەك سۆزلەرنى قىلمىسۇن. چۈنكى ئاللاھ ئۇنى دۇئا قىلىشقا زورلىغۇچى ئەمەس»[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1716. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ھېچقانداق بىر كىشى: ئى رەببىم! ئەگەر سەن خالساڭ مېنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھىم قىلغىن، دېگەندەك گەپلەرنى قىلمىسۇن، بەلكى ئىلتىجالىرىنى ئېنىق سۆزلىسۇن. چۈنكى، ئاللاھ ئۇنى دۇئا قىلىشقا زورلىغۇچى ئەمەس».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان «99 ئىسىمنىڭ ئىزاھاتى (ئاللاھنىڭ ئىسىم - سۈپەتلىرىنىڭ ئىزاھاتى) 6 يۈەنلىك نۇسخىسى» ناملىق كىتابتا بايان قىلىنغان.

[1] دۇئا قىلغاندا مۇئەييەن، قەتئىي سۆزلەرنى ئىشلىتىش دۇرۇس. ئاللاھنىڭ خالاش ياكى خالىماسلىقىغا باغلىماسلىق لازىم. ئاللاھنىڭ ۋەدىسىنىڭ قەتئىي راستلىقىغا ئىشىنىش كېرەك. چۈنكى «ئەگەر پالانى خالسا» دېگەندەك گەپلەر سىرتقى كۈچ تەرىپىدىن مەجبۇرلانغان كىشىلەرگە ئىشلىتىلىدۇ. بىراق، ئاللاھ ئۆزى نېمىنى ئويلىسا شۇنى قىلالايدۇ. ئۇنى ھېچكىم مەجبۇرلىيالمايدۇ.

4. (بالا ـ قازا) ئاپەت تۆپەيلىدىن ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلماسلىق توغرىسىدا

1717. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن كىمكى بالا ـ قازا، (كېلىشمەسلىك)كە دۇچار بولغان بولسا زىنھار ئۆلۈمنى تىلىمىسۇن (ئارزۇ قىلمىسۇن)[1]. ئەگەر ھەقىقەتەن چىدىيالمىسا: ئى رەببىم! ئەگەر ھايات‌لىق ماڭا ئەۋزەل بولسا، مېنى ھايات قالدۇرغىن. ئەگەر ماڭا ئۆلۈم ئەۋزەل بولسا، مېنى قەبزى روھ قىلغىن، دېسۇن».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1718. قەيس مۇنداق دەيدۇ: مەن خەببابنىڭ يېنىغا كەلدىم، ئۇنىڭ قورسىقىنىڭ يەتتە يېرى داغمالانغانىدى. مەن ئۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: ئەگەر رەسۇلۇللاھ ئۆلۈمنى تىلەشنى چەكلىمىگەن بولسا، مەن شەكسىز ئۆلۈمنى تىلىگەن بولاتتىم.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئاقىللار بۇ ھەدىس پانى ئالەمدىكى بالا ـ قازا، مۇشكۇلاتلارنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. ئەگەر مۇسۇلمانلارنىڭ ئاخىرەتلىكىگە چېتىلىدىغان، ئۇممەتلەرگە تەسىر كۆرسىتىدىغان ئەھۋال بايقالسا، ئۇنداقتا بۇ چەكلەنگەن ئىش ھېسابلانمايدۇ. ئىمام نەۋەۋى مۇنداق دەيدۇ: مەزكۇر ھەدىس شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى، كېسەل، نامراتلىق، دۈشمەنلەرنىڭ زورلۇقىغا ئۇچراشتىن ئىبارەت پانى ئالەمنىڭ جاپا ـ مۇشەققەتلىرى تۈپەيلىدىن ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىش دۇرۇس ئەمەس، نەپرەتلىنىدىغان ئىشتۇر. بىراق، ئۇممەتلەرنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچراش ياكى ئېتىقادى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراشتىن ئەنسىرەپ ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىش دۇرۇس بولىدۇ (نەپرەتلىنىدىغان ئىش ئەمەس). ئۇشبۇ ھەدىس ۋە باشقا مەنىسى يېقىن ھەدىسلەردىن بىز يۇقىرىقى تەلىملەرنى چۈشىنىمىز. چۈنكى ئاقىللاردىن ئاز بولمىغان كىشىلەر ئېتىقادىنىڭ بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراشتىن ئەنسىرەپ ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلغان.

5. ئاللاهقا ئۇچرىشىشقا تەشنا بولغانلارغا ئاللاهنىڭ ئۇچرىشىدىغانلىقى، ئاللاهقا ئۇچرىشىشنى خالىمايدىغانلارنى ئاللاهنىڭمۇ خالىمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1719. ئۇبادە ئىبنى سامىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم ئاللاهقا ئۇچرىشىشقا تەشنا بولسا، ئاللاهمۇ ئۇ ئادەم بىلەن ئۇچرىشىشنى ياقتۇرىدۇ، ئەگەر بىر ئادەم ئاللاهقا ئۇچرىشىشنى يامان كۆرسە، ئاللاهمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىشنى يامان كۆرىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1720. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « بىر ئادەم ئاللاهقا ئۇچرىشىشقا تەشنا بولسا، ئاللاهمۇ ئۇ ئادەم بىلەن ئۇچرىشىشنى ياقتۇرىدۇ، ئەگەر بىر ئادەم ئاللاهقا ئۇچرىشىشنى يامان كۆرسە، ئاللاهمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىشنى يامان كۆرىدۇ ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. ئاللاهنى ئەسلەش، ئاللاهقا دۇئا ـ ئىلتىجا قىلىش ۋە ئاللاهقا يېقىنلىشىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

1721. ئەبۇ ھۇرىرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ بەندەم مېنى ئۆزىگە قارىتا قانداق ئويلىسا، مەن ئۇنىڭغا شۇنداق بولىمەن. ئۇ مېنى مەخپىي ئەسلىسە، مەن ئۇنى مەخپىي ئەسلەيمەن. ئەگەر ئۇ مېنى جامائەت بار يەردە تىلغا ئالسا، مەن ئۇنى ئۇ جامائەتتىنمۇ ياخشى جامائەت بار يەردە تىلغا ئالىمەن. ئەگەر ئۇ ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر گەز يېقىنلىشىمەن. ئۇ ماڭا بىر گەز يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر غۇلاچ يېقىنلىشىمەن. ئۇ ماڭا مېڭىپ كەلسە، مەن ئۇنىڭغا يۈگۈرۈپ بارىمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. زىكىر سورۇنىنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1722. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ ئاللاھقا زىكىر ئېيتقانلارنى ئىزدەپ يوللارنى ئايلىنىپ يۈرىدىغان پەرىشتىلىرى بار، ئۇلار ئاللاھقا زىكىر ئېيتىۋاتقان كىشىلەرنى ئۇچراتقان چاغلىرىدا، ئۆز - ئارا: كېلىڭلار، ئىزدىگىنىڭلار تېپىلدى، دەپ توۋلىشىدۇ. ئۇلارنى پەرىشتىلەر قاناتلىرى بىلەن بىرىنچى ئاسمانغىچە ئورىۋالىدۇ، ئاللاھ تائالا پەرىشتىلىرىدىنمۇ ئوبدانراق بىلىپ تۇرۇپ، بەندىلىرىم نېمىدەۋاتىدۇ؟ دەپ پەرىشتىلەردىن سورايدۇ. پەرىشتىلەر: ئۇلار ساڭا تەسبىھ ئېيتىۋاتىدۇ، تەكبىر ئېيتىۋاتىدۇ، ھەمدۇسانا ئېيتىۋاتىدۇ، سېنى ئۇلۇغلاۋاتىدۇ، دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئاللاھ تائالا: ئۇلار مېنى كۆرگەنمۇ؟ دەپ سورايدۇ. پەرىشتىلەر: ياق، سەن بىلەن قەسەمكى، ئۇلار سېنى كۆرمىگەن، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: ئۇلار مېنى كۆرگەن بولسا قانداق قىلاتتى؟ دەيدۇ. پەرىشتىلەر: ئەگەر ئۇلار سېنى كۆرگەن بولسا، ساڭا تېخىمۇ تەقۋالىق بىلەن ئىبادەت قىلاتتى، سېنى تېخىمۇ ئۇلۇغلايتتى، ساڭا تېخىمۇ كۆپ تەسبىھ ئېيتاتتى، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: بەندىلىرىم مەندىن نېمە سوراۋاتىدۇ؟ دەيدۇ. پەرىشتىلەر: سەندىن جەننەتنى سوراۋاتىدۇ، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: ئۇلار جەننەتنى كۆرگەنمۇ؟ دەيدۇ. پەرىشتىلەر: ياق، سېنىڭ بىلەن قەسەمكى، ئى رەببىمىز! ئۇلار جەننەتنى كۆرمىگەن، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: ئەگەر ئۇلار جەننەتنى كۆرگەن بولسا قانداق قىلاتتى، دەيدۇ. پەرىشتىلەر: ئەگەر ئۇلار جەننەتنى كۆرگەن بولسا، ئۇنىڭغا تېخىمۇ ئامراق بولاتتى، تېخىمۇ قاتتىق تەلەپ قىلاتتى ۋە تېخىمۇ بەك قىزىقاتتى، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: بەندىلىرىم نېمىدىن پاناھلىق تىلەۋاتىدۇ؟ دەيدۇ. پەرىشتىلەر: ئۇلار دوزاختىن پاناھلىق تىلەۋاتىدۇ، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: ئۇلار دوزاخنى كۆرگەنمۇ؟ دەيدۇ. پەرىشتىلەر: ياق، سېنىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار دوزاخنى كۆرمىگەن، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: ئەگەر ئۇلار دوزاخنى كۆرگەن بولسا قانداق قىلاتتى؟ دەيدۇ. پەرىشتىلەر: ئەگەر ئۇلار دوزاخنى كۆرگەن بولسا، تېخىمۇ بەك قاچاتتى ۋە تېخىمۇ قاتتىق قورقاتتى، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا پەرىشتىلەرگە مۇنداق دەيدۇ: سىلەرنى گۇۋاھ

قىلمەنكى، مەن ھەقىقەتەن بەندىلىرىمنى مەغپىرەت قىلدىم، دەيدۇ. بۇ چاغدا بىر پەرىشتە: ئۇلارنىڭ ئىچىدە پالانى زىكىر ئىپتىقۇچىلار قاتاردا يوق ئىدى، ئۇ بىر ئىش ئۈچۈن كېلىپ ئۇلارغا قوشۇلۇپ قالغان، دەيدۇ. ئاللاھ تائالا: ئۇلار سۆھبەتداشتۇر، ئۇلارنىڭ سۆھبەتدىشى مەھرۇم بولمايدۇ، دەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. ﴿پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە بۇ دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن﴾ دېگەن دۇئانىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1723. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ دۇئانى ئەكۆپ ئوقۇيتتى: «پەرۋەردىگارىمىز! رەببىمىز! بىزگە بۇ دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن،[1] بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. تەھلىل (ئاللاھنى ئۇلۇغلاش) ئېيتىش، تەسبىھ ئېيتىش ۋە دۇئا قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكى توغرىسىدا

1724. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھتىن باشقا مەئبۇدى بەرھەق يوق، ئاللاھ تائالا يەككە ـ يېگانە تەكشىزدۇر، مۇتلەق پادىشاھلىق ئۇنىڭغا

[1] ئەسقىلانىي مۇنداق دەيدۇ: پانىي ئالەمدىكى ياخشىلىقلار، مەسىلەن: سالامەتلىك، چىرايلىق ئايال، ۋاپادار پەرزەنتلەر، يورۇق ـ ئازادە تۇرالغۇ، ئەپلىك قاتناش قورالى، بايلىقات تۇرمۇش، پايدىلىق ئىلىم، ھەقىقىي ساۋابلىق ئىش ۋە باشقىلارنىڭ تەرىپلىشى قاتارلىق كىشىلەر دائىم تىلغا ئالىدىغان ياخشى ئىشتىن ئىبارەت. ئاخىرەت كۈنىدىكى خەيرلىك ئىش — ئەڭ تەقۋا بولغان ياخشى بەندىلەرنىڭ جەننەتكە كىرىشى ھەم تېگىشلىك ھەقكە، ھوزۇر ـ ھالاۋەتكە ئېرىشىشى ۋە شۇنداقلا ئاخىرەت كۈنى ھېساب مەيدانىدىكى خاتىرجەملىك، سوئال ـ سوراقتىن ئامان ئۆتۈش قاتارلىقلار.

خاسدۇر، ئۇ شان-شەرەپ ۋە ھەمدۇسانا‌غا لايىق، ئۇنىڭ قۇدرىتى چەكسىزدۇر)، كىمكى يۇقىرىقى تەسبىھ سۆزىنى ھەر كۈنى يۈز قېتىم ئېيتسا (يۇقىرقى تەسبىھ ئادەتتە (كەلىمە تەۋھىد) دەپ ئاتىلىدۇ ــ ت) ئون قۇلنى ئازاد قىلغاندەك ئەجر بېرىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا يۈز ساۋاب يېزىلىدۇ. يۈز تۇرلۈك گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ، تاكى قارا‌غۇ چۈشكىچىلىك جىن-شەيتانىنىڭ ۋەسۋەسىدىن خالىي قىلىنىدۇ. ھېچقانداق كىشىنىڭ قىلغانلىرى يۇقىرىقى كىشىنىڭ قىلغانلىرىدىن ئەۋزەل ئەمەس، ئۇنىڭدىن تېخىمۇ ئاشۇرۇپ ھەمدۇسانا ئېيتقانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1725. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى كۈنىگە (سُبْحَانَ اللهِ وَ بِحَمْدِهِ) (ئاللاھنى پاك دەپ تەرىپلەيمەن ۋە مەدھىيىلەيمەن)نى يۈز قېتىم ئېيتسا، ئۇنىڭ گۇناھلىرى دېڭىزنىڭ كۆپۈكىدەك كۆپ بولسىمۇ يوققا چىقىرىلىدۇ».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1726. ئەبۇ ئەييۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئون قېتىم (**لا اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لا شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ**) (ئاللاھ پەقەت بىردۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر، پۈتكۈل سەلتەنىتى ۋە بارلىق ھەمدۇ ــ سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھ ھەممىگە قادىردۇر)نى دېسە، ئىسمائىل ئەلەيھىسسالام ئەۋلادىدىن بىر قۇلنى ئازاد قىلغانىنىڭ ساۋابى بولىدۇ».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1727. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىككى ئېغىز سۆز بار بولۇپ، ئېغىزدا يېنىك بولغان بىلەن، ئاخىرەتە كۈنسى تارازىدا ئېغىر كېلىدۇ، مېھرىبان ئاللاھ ئەكۈ رازىمەنلىك بىلەن قوبۇل قىلىدۇ. ئۇ سۆز: « (سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيْمِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ) (يەنى: ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ تەگداشسىزلىقىنى مەدھىيىلەيمەن، ئاللاھنى تەگداشسىز دەپ تەسبىھ ئېيتىمەن)».

ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

10. تەسبىھنى تۆۋەن ئاۋازدا دېيىشنىڭ ياخشىلىقى توغرىسىدا

1728. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۇرۇشكە چىققاندا كىشىلەر بىر تاغقا چىقىپ، يۇقىرى ئاۋازدا تەكبىر ئېيتتى: «اَللهُ اَكْبَرُ، اَللهُ اَكْبَرُ، لاَ اِلَـهَ اِلاَّ اللهُ» (يەنى: ئاللاھ بۇيۇكتۇر، ئاللاھ بۇيۇكتۇر، ئاللاھتىن باشقا ھېچ مەئبۇدى بەرھەق يوق)). پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئۆزۈڭلارنى بېسىۋېلىڭلار، سىلەر قانداقتۇ بىرەر گاسقا ياكى يوق كىشىگە ئىلتىجا قىلمايۋاتىسىلەر، بەلكى ھەممىنى ئاڭلىغۇچى بولغان، سىلەرگە ئەڭ يېقىن ھەمدە سىلەر بىلەن بىللە بولغان زات ئاللاھقا ئىلتىجا قىلىۋاتىسىلەر». مەن رەسۇلۇللاھنىڭ كەينىدە ئىدىم. رەسۇلۇللاھ مېنىڭ: پەقەت ئاللاھقىلا تايىنىمىز، ئاللاھتىنلا ياردەم سورايمىز، دېگەنلىكىمنى ئاڭلاپ: «ئى ئابدۇللاھ ئىبنى قەيس»[1] دېدى. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، پەرمەنبەردارمەن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «مەن ساڭا جەننەتنىڭ خەزىنىسىدىن بولغان ياخشى گەپنى كۆرسىتىپ قويمايمۇ؟» دېدى. مەن جاۋابەن: دادام ـ ئانام ساڭا پىدا بولسۇن، ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! كۆرسىتىپ بەرگىن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: « ‹لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ› (پەقەت ئاللاھقىلا تايىنىمىز، ئاللاھتىنلا ياردەم سورايمىز) دېگەن سۆزدۇر». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1729. ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ماڭا نامازدا ئوقۇيدىغان دۇئالاردىن ئۆگىتىپ قويسىلا دېدىم، رەسۇلۇللاھ: «ئى ئاللاھ! مەن ھەقىقەتەن ئۆزۈمگە كۆپ زۇلۇم قىلدىم. پەقەت سەنلا مېنى مەغپىرەت قىلالايسەن، چەكسىز رەھمىتىڭ بىلەن مېنىڭ گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھىم قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن مېھرىباندۇرسەن، مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، دېگىن» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئەبۇ مۇسانىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

1730. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى رەسۇلۇللاھ! ماڭا نامازدا ئوقۇيدىغان دۇئادىن بىرنى ئۆگىتىپ قويغىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ! مەن ئۆز نەپسىمگە قاتتىق زۇلۇم قىلدىم. گۇناھلارنى پەقەت سەنلا كەچۈرىسەن. مېنى ئۆز دەرگاھىڭدىن بولغان مەغپىرەتكە ئېرىشتۇرگىن. سەن گۇناھلارنى بەكمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، رەھىملىكسەن، دېگىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. پىتنە ـ پاسات ۋە باشقا كۆڭۈلسىز ئىشلارغا دۇچار بولۇشتىن پاناھلىق تىلەش توغرىسىدا

1731. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيتتى: «ئى رەببىم! دوزاخنىڭ ئازاب-ئوقۇبەت ۋە جازالىرىدىن، قەبرە ئازابى ۋە جازالىرىدىن، بايلىقنىڭ مېنى ئازدۇرۇپ كېتىشىدىن، نامراتلىقنىڭ ئازدۇرۇپ كېتىشىدىن ساقلا سەنسىپ پاناھلىق تىلەيمەن. ئى رەببىم! ئالدامچى دەججالنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراشتىن پاناھلىق تىلەيمەن. ئى رەببىم! قەلبىمنى قار ۋە مۆلدۈر بىلەن يۇغىن، روھىيىتىمدىكى گۇناھلارنى خۇددى ئاق رەختنى ئۇستىدىكى كىرنى پاكىزلىغاندەك تازىلاپ، پاك-پاكىز چىقىرىۋەتكىن، گۇناھ بىلەن مېنىڭ ئارىلىقىمنى خۇددى شەرق بىلەن غەرب ئارىلىقىنى يىراق قىلغاندەك يىراق قىلغىن. ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سەنسىپ ھۆرۈنلۇقتىن، گۇناھكار بولۇپ قېلىشتىن، قەرزدارچىلىقتىن پاناھ تىلەيمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. ئاجىزلىقتىن، ھۇرۇنلۇقتىن ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلاردىن پاناھلىق تىلەش توغرىسىدا

1732. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سەنسىپ

ئاجىزلىقتىن، ھۇرۇنلۇقتىن، قورقۇنچاقلىقتىن، قېرىلىقتىن پاناھ تىلەيمەن. ئۆزلىرىگە سىغىنىپ قەبرىنىڭ ئازابلىرىدىن پاناھ تىلەيمەن. ھايات ۋە ماماتنىڭ ئازاب-ئوقۇبەتلىرىدىن پاناھ تىلەيمەن»».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1733. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پېقىرلىقتىن[1]، خەتەرگە ئۇچراشتىن، كۈلپەتلىك تەقدىر ۋە دۈشمەننىڭ مەسخىرىسىگە قېلىشىدىن ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھلىق تىلەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. ئۇخلاشتىن ئىلگىرى قىلىنىدىغان دۇئا توغرىسىدا

1734. بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: ««ئۇخلاشتىن ئىلگىرى نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئېلىپ، ئوڭ يېنىڭنى بېسىپ يات ھەمدە مۇنۇ دۇئانى ئوقۇ: ‹ئى رەببىم! مەن يۈزۈمنى ساڭا قاراتتىم ۋە بارلىق ئىشلىرىمنى ساڭا تاپشۇردۇم. ساڭىلا تايىنىمەن. سەندىن ئۈمىد قىلىمەن ھەم قورقىمەن. سەندىن باشقا ھېچبىر تايانچىم يوق. سەن نازىل قىلغان كىتابلارغا، ئەۋەتكەن پەيغەمبەرلىرىڭگە ئىشىنىمەن›. ئەگەر سەن شۇ كېچىسى ۋاپات بولساڭ، ئىسلام ئۈستىدە ئۆلگەن بولىسەن. مۇشۇ دۇئا سېنىڭ ئەڭ ئاخىرقى سۆزۈڭ بولۇپ قالسۇن»».

بەرائىنىڭ دېيىشىچە، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يۇقىرىقى دۇئانى بايان قىلىپ: ‹سەن نازىل قىلغان مۇقەددەس كىتابلارغا ئىمان كەلتۈردۇم› دېگەن يەرگە كەلگەندە ‹ۋە پەيغەمبەرگە› دەپ قوشۇپ قويدۇم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ««ئۇنداق دېمە. ‹سەن نازىل قىلغان كىتابلارغا ۋە سەن

---

[1] قول ئىلكىدە ھېچنېمە بولماسلىق — كىشىلەرنىڭ ئازاب- ئوقۇبەتتە قالغانلىقى، زادى بەرداشلىق بېرەلمەسلىكى تۈپەيلىدىن ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىشقا مەجبۇر بولغانلىقىدەك ئاپەتنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا ئىبنى ئۈمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دېيىشىچە، ئاپەت، ئامراتلىق تۈپەيلىدىن ئائىلىنى قامدىيالماسلىقنى كۆرسىتىدۇ.

ئەۋەتكەن پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈردۇم، دېگىن» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1735. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن كىمكى ئۇخلىماقچى بولسا، كىيىمىنىڭ ئىچى تەرىپىنى ئۆرۈپ، كۆرپىسىنى سىرتۈەتسۇن، چۈنكى ئۇ كارىۋاتتا ئېمىلەرنىڭ بارلىقىنى بىلمەيدۇ ۋە مۇنداق دېسۇن: ‹ئى رەببىم! سېنىڭ شەرىپىڭ بىلەن جىسمىمنى كارىۋاتقا قويدۇم (ئۇخلىدىم)، ئورنۇمدىن تۇرۇشتا ساڭا تاپىنىمەن، ئەگەر مېنىڭ جېنىمنى ئېلىپ كېتىپ قالساڭ، ماڭا رەھىم قىلغىن، ئەگەر ھايات قالدۇرساڭ، مېنى ياخشى كىشىلەرنى ساقلىغاندەك ساقلىغىن›».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

14. قىلغان ۋە قىلمىغان ئىشنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەش توغرىسىدا

1736. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئاللاھ! سېنىڭ شان-شەرىپىڭ بىلەن سەندىن پاناھلىق تىلەيمەن، سەندىن باشقا ھېچ مەئبۇد يوق، يارلىق مەخلۇقاتلار يوقايدۇ، سەن بولساڭ بىردىنبىر يوقالمايدىغان ئىلاھتۇرسەن» دەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(1736) بايان قىلىنىشچە، بىرەيلەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن سورىغان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قايسى سۆز ئارقىلىق ئاللاھقا دۇئا قىلاتتى؟ ئائىشە مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دۇئا قىلاتتى: «ئى رەببىم، مەن ئىلگىرى قىلىپ سالغان ۋە تېخى قىلمىغان گۇناھلىرىمنىڭ زىيىنىدىن ساڭا سىغىنىپ پاناھلىق تىلەيمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1737. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى رەببىم، خاتالىقلىرىمنى، نادانلىقلىرىمنى ۋە ھەر خىل ئىشلاردا چەكتىن ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىمنى كەچۈرگىن ھەمدە سەن بىلىدىغان گۇناھلىرىمنى كەچۈرگىن. ئى ئاللاھ! قەستەن، سەۋەنلىك، نادانلىقتىن ۋە

چاقچاق يوسۇندا قىلىپ سالغان گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن! ئى ئاللاھ! مېنىڭ ئىلگىرى-كېيىن ۋە يوشۇرۇن-ئاشكارا قىلىپ سالغان گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن! سەن ھەممىدىن بۇرۇندۇرسەن ھەم ھەممىدىن كېيىندۇرسەن. سەن ھەممگە قادىرسەن» دەيتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1738. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيتتى: «ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، ئۇ ئۆزىنىڭ قوشۇنىنى كۆچلۈك قىلدى. شۇ ئارقىلىق بەندىلىرىگە ياردەم قىلدى. ئىتتىپاقداشلارنى ئۆزى يالغۇز مەغلۇپ قىلدى، ئاللاھتىن باشقا كۆچلۈك شەيئى يوقتۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1739. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: فاتىمەنىڭ قولى قاپىرىپ ئىششىپ قالغانلىقتىن ئاغرىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بىر ئولجا ئېلىپ كېلىندى، فاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا (ئەسىرلەرنى ئۆزىگە مالاي قىلىۋېلىش ئۈچۈن) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىگە كەلدى. لېكىن، رەسۇلۇللاھنى تاپالماي ئائىشە بىلەن كۆرۈشۈپ، كېلىشتىكى مەقسىتىنى ئۇقتۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيگە قايتىپ كەلگەندە، ئائىشە فاتىمەنىڭ كەلگەنلىكىنى (رەسۇلۇللاھقا) ئېيتتى. رەسۇلۇللاھ بىزنى ئىزدەپ كەلگەندە، بىز يېتىپ قالغانىدۇق. مەن ئورنۇمدىن تۇرماي دەپ تۇرۇشۇمغا، رەسۇلۇللاھ: «ئىككىڭلار يېتىۋېرىڭلار، قوزغالماڭلار» دەپ ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئولتۇردى. ھەتتاكى مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئىككى پۇتىنىڭ توڭلىغانلىقىنى ھېس قىلدىم. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: مەن ئىككىڭلارغا بىر تەسبىھ سۆزى ئۆگىتىپ قويايى، ئۇ ئىككىڭلارغا مەندىن تەلەپ قىلغان نەرسىگە قارىغاندا كۆپ ياخشى. سىلەر ئۇخلاشتىن ئىلگىرى مۇنۇ تەسبىھ سۆزىنى ئوقۇڭلار: ‹اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھ ھەممىدىن بۈيۈكتۇر)›نى 34 قېتىم، ‹سُبْحَانَ اللهِ (ئاللاھ تەڭداشسىز پاكتۇر)›نى 33 قېتىم ‹اَلْحَمْدُ لِلّه (جىمى ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر)›نى 33 قېتىم ئوقۇشتىن ئىبارەت. بۇنداق تەسبىھ ئېيتىش سىلەرنىڭ بىر قۇلغا ئىگە بولغىنىڭلاردىنمۇ كۆپ

ياخشىدۇر»[1] دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

15. خۇرازنىڭ چىللىغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندا دۇئا قىلىش توغرىسىدا

1740. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر خورازنىڭ چىللىغان ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلار، ئاللاھتىن ئۇنىڭ مەرھىمىتىنى تىلەپ دۇئا قىلىڭلار، چۈنكى ئۇ خوراز پەرىشتىنى كۆرگەن بولىدۇ. ئەگەر ئېشەكنىڭ ھاگىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلار، شەيتانلارنىڭ ۋەسۋەسە قىلىشىدىن ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھ تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ بىر شەيتان كۆرگەن بولىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

16. قايغۇ ـ ھەسرەتتە قالغاندا دۇئا قىلىش توغرىسىدا

1741. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەسرەتتە قالغاندا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇيتتى: «ئۇلۇغ ۋە ئارغامچىسى ئۆزۈن (يەنى ئاسىيلارغا تەۋبە پۈرسىتى بېرىش ئۈچۈن دەرھال

---

[1] خاتىرىلىنىشىچە، ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نەقىل ئالغاندىن كېيىن، ئۇشبۇ تەسبىھ (ئۇچ جۈملە) سۆزىنى باشتىن-ئاخىر ئوقۇغان. ئىبنى تەيمىيە مۇنداق دەيدۇ: ئۇشبۇ ھەدىسنىڭ مەنىسى شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى، ئۇخلاشتىن ئىلگىرى بۇ تەسبىھ سۆزلىرىنى ئوقۇغان كىشى چارچاش ھېس قىلمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى فاتىمە جابالىق ئەگەكتە چارچاپ كەتكەن بولسىمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا نەسىھەت داۋاملاشتۇرۇپ ئاللاھتىن ئاخىرەتنىڭ ئەجرى-ساۋابىنى تىلەش، جاپا-مۇشەققەتلەرنى يېنىكلىتىشنى بۇيرۇغان ھەمدە بۇ ھەدىسنىڭ ھەقىقىي مەنىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشتىن - ئاخىرى قان-قېرىنداشلىرىدىن ئادەتتىكى مۇخلىس بولۇشنى، ئالاھىدە بولۇۋالماسلىقنى تەلەپ قىلغانلىقىدا ئىپادىلىنىدۇ. ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسرەلەرنى خالىغانچە بالىلىرىغا بۆلۈپ بەرسە، مۇسۇلمانلار ئارىسىدا تارازلىق قوزغىلاتتى. بىراق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈزىنىڭ قىزىنى بەك ياقتۇرىدۇ، كۆيۈنۈدۇ. قىزىنىڭ ئەسرەلەرنى چاكار قىلىۋېلىش ئۈچۈن ئوققاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا تەربىيە ئىشلىگەن. ئاللاھقا تايىنىشنىڭ بىر قۇلغا ئېرىشىشتىن كۆپ ياخشى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرگەن.

تۈتمايدىغان زات ــ ت) ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوقدۇر. ئۇلۇغ ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان زاتتىن باشقا ئىلاھ يوقدۇر. ئاسمان-زېمىننىڭ پادىشاھى، ئۇلۇغ ئەرشنىڭ ئىگىسى ئاللاھتىن باشقا ھېچ مەئبۇد (ئىلاھ)ى يەرھەق يوق»[1]. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

17. دۇئا قىلغۇچى تىلەكلىرىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا بەك ئالدىراپ كەتمەسلىكى توغرىسىدا

1742. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن بىرەيلەن مەن دۇئا قىلسام ئىجابەت بولمىدى، ئەمەلگە ئاشمىدى، دەپ ئالدىراپ كەتمىسىلا، ئۇنىڭ تەلىپىنى ئاللاھ ھامان ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ»[2]. ــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] ئىمام نەۋەۋى مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئىنتايىن مۇھىم بىر ھەدىس، ئۇنىڭغا تېخىمۇ ئەھمىيەت بېرىلىشى كېرەك، قايغۇ-ھەسرەتكە دۇچار بولغاندا ياكى ئېغىر ئىشلارغا يولۇققاندا تېخىمۇ كۆپرەك تەسىمە ئېيتىش كېرەك.

[2] ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بايان قىلغان بىر ھەدىستە دېيىلىشىچە: كىشىلەر پەقەت گۇناھ ئىش قىلىشتى ۋە ياكى خانۇەيران بولۇشنى بىر كىمگە تىلىمىگەنلا بولسا، ئالدىراپ كەتمىسە، تىلىكى ھامان ئەمەلگە ئاشىدۇ. بىرەيلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سورايتۇ: ئى رەسۇلۇللاھ! قانداق قىلسا بەك ئالدىراپ كەتكەنلىك بولىدۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىلتىجا قىلغۇچى مەن تىلىگەن بولسايمۇ، بىراق ئەمەلگە ئاشمىدى، دېيىش بىلەن دۇئا ئىلتىجانى توختىتىدۇ» دېدى. دۇئامۇ بىر خىل ئىبادەت. مۇسۇلمان ئۇممەتلىرى ئۇنىڭدىن زېرىكىش ھېس قىلماسلىق كېرەك. تىلەكنىڭ تېز ئەمەلگە ئاشماسلىقىدا تۆۋەندىكىدەك ئۇچ خىل سەۋەب بار: بىرسى ۋاقتى- مۇددىتى توشمىغان، چۈنكى ھەر ئىشنىڭ ۋاقتى-سائىتى بولىدۇ. ئىككىنچى، ئاللاھ ئۆ كىشىنىڭ دۇئاسىنى بۇ دۇنيادا ئىجابەت قىلماي قالسا ئاخىرەت كۈنى ئۇنىڭغا تېگىشلىك ئەجىر بېرىشى مۇمكىن. ئۈچىنچى، كېچىكتۈرۈپ قوبۇل قىلىش ئارقىلىق ئىلتىجا قىلغۇچىنىڭ ئىلتىجاسىنى داۋاملاشتۇرغۇزۇش، چۈنكى ئاللاھ قايتا-قايتا قىلغان دۇئانى ياخشى كۆرىدۇ. بۇ شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى، دۇئا قىلغۇچىدا ئاللاھتىن تىلەش ۋە ئۆزىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇشتەك سەممىي سادىق نىيەت بولۇشى كېرەك.

18. جەننەت ئەھلى ئىچىدە نامراتلار كۆپ، دوزاخ ئەھلى ئىچىدە ئاياللارنىڭ كۆپلۈكى ۋە ئاياللارنىڭ پىتنىسى توغرىسىدا

1743. ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتنىڭ ئىشكى ئالدىدا تۇرغىنىمدا، جەننەتكە كىرگەنلەرنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ كەمبەغەل ئىكەنلىكىنى كۆردۈم. كۆپلىگەن باي كىشىلەر جەننەتنىڭ ئىشكى ئالدىدا تۇتۇپ قېلىندى. دوزاخ ئەھلىمۇ دوزاخقا ئېلىپ بېرىلدى. مەن دوزاخنىڭ ئىشكى ئالدىدا تۇرغىنىمدا دوزاخقا كىرگەنلەرنىڭ كۆپچىلكىنىڭ ئاياللار ئىكەنلىكى كۆردۈم».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1744. ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەندىن كېيىن ئەرلەرگە ئاياللاردىنمۇ زور پىتنە سالىدىغان نەرسە يوق».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

19. غاردىكى ئۈچ كىشىنىڭ قىسسىسى ۋە ياخشى ئەمەللەر بىلەن ۋاستە قىلىپ ئاللاھتىن تىلەشنىڭ دۇرۇسلۇقى توغرىسىدا

1745. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچ نەپەر ئادەم بىرلىكتە سىرتقا چىقىپتۇ، ئۇلار يامغۇردا قېلىپ، بىر غارنىڭ ئىچىگە كىرىۋاپتۇ. بۇ چاغدا بىر قورام تاش يۇقىرىدىن دومىلاپ چۈشۈپ غارنىڭ ئېغزىنى توسۋاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆزئارا: ھاياتىمىزدا قىلغان ئەڭ ئەۋزەل ئەمەلىمىزنى تىلغا ئېلىپ ئاللاھقا سىغىنىشايلى! دېيىشىپتۇ. ئۇلارنىڭ بىرى: ئى ئاللاھ! مېنىڭ ياشىنىپ قالغان قېرى ئاتا-ئانام بار ئىدى، مەن پادا باقاتتىم، مالالارنى

سىغىپ كېلىپ، ئالدى بىلەن سۇتنى ئاتا-ئانامغا ئىچكۈزۈپ، ئاندىن كىچىك بالىلىرىمغا ۋە ئەھلى-ئايالىلىرىمغا ئىچكۈزەتتىم، بىر ئاخشىمى كېچىكىپ قالدىم، سۇتنى ئېلىپ كەلسەم، ئاتا-ئانام ئۇخلاپ قاپتۇ. ئۇلارنى ئويغىتىشنى خوپ كۆرمىدىم. بالىلار قورسىقى ئاچ ھالدا ئايىغىمدا يىغلاپ تۇراتتى. سۇتنى ئالدى بىلەن ئاتا-ئانامغا ئىچكۈزۈش ئۈچۈن، سۇبھى يورۇپ ئۇلار ئويغانغۇچە، قاچىدىكى سۇتنى تۇتۇپ كۈتۈپ تۇردۇم. ئى ئاللاھ! ئەگەر مۇشۇ ئىشنى سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن قىلغانلىقىمنى ئېيتىپ ياغان ئالغان بولساڭ، بىزگە ئاسمانىنى كۆرەلىگۈدەك يوچۇق ئېچىپ بەرسەڭ، دېۋىدى. يوچۇق ئېچىلدى. يەنە بىر ئادەم: ئى ئاللاھ! ساڭا مەلۇمكى، مەن تاغامنىڭ قىزىنى ئەر كىشى ئايال كىشىنى ياخشى كۆرۈشىنىڭ ئەڭ يۇقىرى چېكىدە بەك ياخشى كۆرەتتىم، (ئۇنىڭ بىلەن بىر يەردە بولۇشنى تەلەپ قىلدىم)، ئۇ يۈز دىنار بەرسەم ئاندىن ماقۇل بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى، يۈز دىنار تېپىپ كېلىپ ئۇنىڭغا بەردىم. ئۇ ئىختىيارىنى ماڭا تاپشۇردى، ئۇنىڭغا يېقىنلاشقاچى بولغىنىمدا، ئۇ: ئاللاھتىن قورققىن، نىكاھسىز يېقىنلاشمىغىن[1]، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى تاشلاپ كەتتىم. ئى ئاللاھ! سېنىڭ رازىلىقىڭنى دەپ مۇشۇنداق قىلغانلىقىمنى ئېيتىپ ياغان ئالغان بولساڭ، بىزگە يوچۇق ئېچىپ بەرسەڭ، دېۋىدى، قورام تاشنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى كۆتۈرۈلدى. يەنە بىرى: ئى ئاللاھ! ساڭا مەلۇمكى، بىر مەدىكارنى ئىش ھەققىگە بىر فەرەق (تەخمىنەن 6.5 كىلوگرامغا تەڭ ـــ ت) تېرىق بېرىشكە سۆزلىشىپ ئىشلەتتىم. ئۇ ئىشنى تۈگىتىپ ئىش ھەققىنى ئالماي كېتىپ قالدى. ئۇنىڭ ئىش ھەققى ئۈچۈن بەرمەكچى بولغان تېرىقنى تېرىپ ئۇنىڭ ئۈچۈن دېھقانچىلىق قىلىپ قويدۇم. ھوسۇل كۆپەيىۋەردى. ئۇنىڭغا كالا ۋە ئۇنى باقىدىغان پادىچى ئالىپ قويدۇم. بىر قانچە ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ كېلىپ: ئى ئاللاھنىڭ بەندىسى، ئىش ھەققىمنى بەرگىن، دېدى. مەن ئۇنىڭغا: ئاشۇ كالىلار ۋە ئۇنى باقىدىغان پادىچى ـــ ھەممىسى

[1] بۇنداق دېگىنى سىز رەسمىي نىكاھىڭىزغا ئېلىشتىن ئىلگىرى مەن بىلەن بىرگە بولىڭىز (جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىڭىز) بولمايدۇ، چۈنكى بۇ شەرىئەتكە ئېغىر خىلاپ بولغان گۇناھ ئىش. دېگەنلىك.

سېنىڭكى دېدىم. ئۇ: مېنى زاڭلىق قىلمۇاتامسەن؟ دېدى. مەن ئۇنىڭغا: زاڭلىق قىلمۇاتقىنىم يوق، ئۇنىڭ ھەممىسى سېنىڭ ئىش ھەققىڭ بولىدۇ، دېدىم. ئى ئاللاھ! يۇقىرىقى ئىشنى سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن قىلغانلىقىمنى ئېتىبارغا ئالساڭ، بۇ تاشنى كۆتۈرۈۋەتكىن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن غارنىڭ ئاغزىدىكى قورام تاش پۈتۈنلەي كۆتۈرۈلۈپ كەتتى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

قىرىق سەككىزىنچى باب

تەۋبە قىلىش

1. كىشىلەرنى تەۋبە قىلىشقا ئىلھاملاندۇرۇش، تەۋبە قىلىشنى خۇشاللىق دەپ بىلىش توغرىسىدا

1746. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: مەن بەندىلىرىمگە ئۆلارنىڭ ئىمانىغا قاراپ مۇئامىلە قىلىمەن. ئۆلار مېنى ئەسلىسە، مەن ئۆلار بىلەن بىللە بولىمەن. ئۆلار قەلبىدە مېنى ئەسلىسە مەنمۇ ئۆلارنى ئەسلەيمەن. ئۆلار جامائەت ئارىسىدا مېنى ئەسلىسە، مەن ئۆلارنى تېخىمۇ ياخشى جامائەت ئارىسىدا ئەسلەيمەن. ئۆلار ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۆلارغا بىر گەز يېقىنلايمەن. ئۆلار ماڭا بىر گەز يېقىنلاشسا، مەن ئۆلارغا بىر غۇلاچ يېقىنلايمەن. ئۆلار مەن تەرەپكە مېڭىپ كەلسە، مەن ئۆلار تەرەپكە يۈگۈرۈپ بارىمەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1747. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ گۇناھىغا تەۋبە قىلىشىدىن شۇنداق خۇشال بولىدۇكى، بۇ خوشاللىق بىر كىشى ئوزۇق-تۈلۈك، ئىچىملىك ئارتىلغان بىر تۆگە بىلەن خەتەرلىك بىر جايدا كەتكەن، ئۆلارنى بېشىدا قويۇپ، بىردەم ئۇخلاپ ئويغانسا تۆگىسى يوقاپ كېتىپتۇ، ئىسسىق ۋە ئۇسسۇزلۇقتا ئىنتايىن جىددىيلىشىپ، ئەسلىدىكى دەم ئالغان يېرىگە قايتىپ كېلىپ، بىردەم ئۇخلاپ ئويغىنىپ قارىسا، ئۇنىڭ تۆگىسى ئالدىدا تۇرغان چاغدىكى ئاشۇ خۇشاللىقتىن ئېشىپ چۈشىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1748. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ تەۋبىسىدىن شۇنداق خوشال بولىدۇكى، بۇ خۇددى ئاراڭلاردىن بىرىڭلار چۆلدە ئۆز تۆگىسىنى يوقىتىپ قويۇپ، ئۇنى تۈيۈقسىز تېپىۋالغان چاغدىكى خۇشاللىققا ئوخشايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. ئاللاھنىڭ مېھرىبانلىقىنىڭ چەكسىزلىكى ۋە ئۇنىڭ مېھرىبانلىقىنىڭ غەزىپىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1749. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ پۈتكۈل مەخلۇقاتلارنى يارىتىپ بولغاندىن كېيىن، لەۋھۇلمەھپۇزغا (مېنىڭ مېھرىبانلىقىم غەزىپىمنى بېسىپ چۈشىدۇ)، دەپ يازدى. لەۋھۇلمەھپۇز ئەرشىدە ئاللاھنىڭ ئالدىدا ساقلىنىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1750. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ مېھرىبانلىقنى يۈزگە بۆلدى. ئۆزىگە 99 نى ئېلىپ قېلىپ، بىرنى زېمىنغا چۈشۈردى. ئاللاھ زېمىنغا چۈشۈرگەن مۇشۇ مېھرىبانلىقتىن، مەخلۇقاتلار ئوتتۇرىسىدىكى كۆيۈنۈش بارلىققا كەلدى. ئاتمۇ ھەتتا ئۆز تايچىقىنى دەسسۈپتىشتىن ئەنسىرەپ پۈتلىرىنى كۆتۈرۈۋالىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1751. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر تۈركۈم ئەسىرلەر رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كەلتۈرۈلگەن. ئەسىرلەر ئىچىدە بىر ئايال بولۇپ، (بوۋىقىنى يىتتۈرۈپ قويغاچقا) كۆكسىدىن سۈت ئېقىپ تۇراتتى. ئۇ ئايال بولسا بىرەر بوۋاقنى ئۇچراتسا ئۇنى مەھكەم قۇچاقلىغىنىچە ئەمدۈرۈۋاتاتتى. رەسۇلۇللاھ بۇنى كۆرۈپ ساھابىلەردىن: «سىلەرچە بۇ ئايال ئۆز بالىسىنى ئوتقا تاشلاشقا رازى بولارمۇ؟» دەپ سورىدى. كۆپچىلىك: ياق، ئۇ بارلىق ئامالار بىلەن ئۇنى ئوتقا تاشلىمايدۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان مېھرىبانلىقى، بۇ ئايالنىڭ پەرزەنتىگە

بولغان مېھرىبانلىقىدىن ئېشىپ چۈشىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1752. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەزەلدىن ياخشى ئىش قىلىپ باقمىغان بىر ئادەم بولۇپ، ئۇ باشقىلارغا: مەن ئۆلگەندىن كېيىن، مېنى كۆيدۈرۈپ كۈلۈمنىڭ بىر قىسمىنى قۇرۇقلۇققا، بىر قىسمىنى دېڭىزغا چېچىۋېتىڭلار، مۇبادا ئاللاھ تېپىۋالسا، ھېچقانداق ئادەمگە ئىشلەتمىگەن جازا بىلەن جازالايدۇ، دېگەن. ئاللاھ زېمىن ۋە دېڭىزغا ئۇنىڭ كۈلىنى جەمئىي قىلىشنى بۇيرۇپ: سەن نېمىشقا مۇشۇنداق قىلدىڭ؟ دەپ سوردى. ھېلىقى ئادەم: ئى رەببىم! سەندىن قورقىنىدىم، بۇنى سەن بىلىسەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇنى ئەپۇ قىلدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1753. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۇرۇنقىلار ئىچىدە مۇنداق بىر ئادەم بولغان: ئاللاھ ئۇنىڭغا بايلىق ئاتا قىلغان، ئۇ ئۆلۈپ كېتىشتىن بۇرۇن بالىلىرىدىن: ئاتاڭلار سىلەرگە قانداقراق مۇئامىلە قىلدى؟ دەپ سورىغان. بالىلىرى: سىز ئەڭ ياخشى ئاتا، دېگەن. ئۇ يەنە: ئۆمرۈمدە بىرەر ساۋابلىق ئىش قىلىپ باقمىدىم. مەن ئۆلگەندىن كېيىن مېنى كۆيدۈرۈپ، شامالدا بىر كۈننى تاللاپ، كۈلۈمنى سورۇۋېتىڭلار، دېگەن. بالىلىرى ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە قىلغان. كېيىن ئاللاھ ئۇنىڭ جەسىتىنى جەمئىي قىلىپ، ئۇ كىشىدىن: سەن نېمىشقا مۇنداق قىلدىڭ؟ دەپ سورىغاندا، ھېلىقى كىشى: سەندىن قورقتۇم، دېگەن. ئاللاھ ئۇنىڭغا ئۆز مېھرىشەپقىتىنى كۆرسەتكەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. گۈناھىغا تەۋبە قىلىپ، يەنە تەكرار گۈناھ ئۆتكۈزمىگۈ، تەۋبىگە رۇخسەت قىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1754. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «بىر بەندە گۈناھ

ئۆتكۈزگەندىن كېيىن: ئى ئاللاھ! مەن گۇناھ ئۆتكۈزدۇم، مېنى ئەپۇ قىلسىلا! دېسە، ئاللاھ: بەندەم ئۆز گۇناھىنى ئەپۇ قىلدىغان ۋە ئۇنى جازالىيالايدىغان رەببىنى بىلىپتۇمۇ؟ ئۇنداقتا مەن ئۇنى ئەپۇ قىلدىم، دەيدۇ. ئۇزاق ئۆتمەي ئۇ يەنە گۇناھ ئۆتكۈزۈپ، ئاللاھتىن: ئى ئاللاھ! مەن يەنە گۇناھ ئۆتكۈزدۇم، گۇناھلىرىمنى ئەپۇ قىلسىلا، دەپ تىلىسە، ئاللاھ: بەندەم ئۆز گۇناھىنى ئەپۇ قىلىدىغان ۋە ئۇنى جازالىيالايدىغان رەببىنى بىلىپتۇمۇ؟ ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى ئەپۇ قىلدىم، دەيدۇ. ئۇزاق ئۆتمەي ئۇ ئۇچىنچى قېتىم گۇناھ ئۆتكۈزۈپ، ئاللاھتىن يەنە: ئى ئاللاھ! مەن يەنە گۇناھ ئۆتكۈزدۇم، گۇناھلىرىمنى ئەپۇ قىلسىلا دەپ تىلىسە، ئاللاھ: بەندەم ئۆز گۇناھىنى ئەپۇ قىلىدىغان ۋە ئۇنى جازالىيالايدىغان رەببىنى بىلىپتۇمۇ؟ مەن ئۇنى ئۈچ قېتىم ئەپۇ قىلدىم، ھازىر ئۇ خالىسا ئەمەلنى قىلسۇن، دەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. ئاللاھنىڭ يامانلىقنى ئۆچ كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1755. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھتىن بەك كۈنلىگۈچى يوق، شۇڭا ئاللاھ مەيلى ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن بولسۇن بارلىق پاھىشەلەرنى ھارام قىلغان. ئاللاھقا مەدھىيەدىنمۇ سۆيۈملۈكرەك نەرسە يوق، شۇڭا ئاللاھ ئۆزىنى مەدھىيىلىگەن». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1756. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھمۇ كۈنلەيدۇ، ئاللاھنىڭ كۈنلىشى شۇكى مۆئمىننىڭ ئاللاھ چەكلىگەن ئىشلاردىن ساقلانماسلىقىدۇر».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1757. ئەسما رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئاللاھتىنمۇ بەك كۈنلىگۈچى يوق». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. «ياخشى ئەمەللەر گۇناھلارنى كەتكۈزىدۇ» دېگەن ئايەت توغرىسىدا

1758. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى بىر ئايالنى سۆيۈپ سېلىپ، كېيىن بۇ ئىشنى رەسۇلۇللاھقا ئېيتقان. بۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولغان: ﴿**كۈندۈزنىڭ ئىككى تەرىپىدە (يەنى ئەتىگەن ۋە كەچقۇرۇن ۋاقىتلاردا) ۋە كېچىنىڭ دەسلەپكى ۋاقىتلىرىدا نامازنى ئۆتىگىن، شۈبھىسىزكى، ياخشىلىقلار يامانلىقنى كەتكۈزۈپتىدۇ ...**﴾ (قۇرئان كەرىم 11- سۈرە 114- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). ھېلىقى كىشى: بۇ ماڭا دېيىلگەنمۇ؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «بۇ ھۆكۈم مېنىڭ بارلىق ئۈممەتلىرىمگە ئوخشاش (ئېيتىلغان)» دېگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1759. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا ئىدىم، تۇيۇقسىز بىر ئادەم كىرىپ: ئەي رەسۇلۇللاھ! مەن گۇناھ ئۆتكۈزۈپ سالدىم، مېنى جازالىسىلا، دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭدىن نېمە ئىش قىلغانلىقىنى سورىمىدى. نامازنى باشلاندى، ھېلىقى كىشى رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ نامازنى ئوقۇدى. رەسۇلۇللاھ نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ھېلىقى كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا بېرىپ: مەن بىر گۇناھ ئۆتكۈزۈپ سالدىم، قۇرئاندىكى بەلگىلىمە بويىچە مېنى جازالىسىلا، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «سىز بىز بىلەن بىللە نامازنى ئوقۇمىدىڭىزمۇ؟» دەپ سورىدى. ئۇ: ئوقۇدۇم، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ سىزنى ئەپۇ قىلدى، گۇناھلىرىڭىزدىن ئۆتتى» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. ئادەم ئۆلتۈرگۈچنىڭ قانچىلىك ئادەم ئۆلتۈرۈشىدىن قەتئىي نەزەر تەۋبە قىلىشىغا رۇخسەتقىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1760. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەنى ئىسرائىلدىن بىر كىشى 99 ئادەم ئۆلتۈرۈپ، بەرھەرسىدىن سوراپ كۆرمەكچى بولۇپ، بىر راھىبنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭدىن: مەن تەۋبە قىلسام بولامدۇ؟ دەپ سوراپتۇ. راھىب:

بولمايدۇ، دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى ئۇ راھىبنىمۇ ئۆلتۈرۈپتۇ. ئۇ يەنە باشقىلارنى ئىزدەپ بېرىپ، سوربغانىكەن، بىرى ئۇنىڭغا بۇ مەسىلىنى پالانى كەنتكە بېرىپ، پالانى كىشىدىن سوربغىن، دەپتۇ. ھېلىقى كىشى شۇ سەپىرىدە ئۆلۈپ قاپتۇ. ئۇ ئۆلگەندە ئۇنىڭ ئالدى شۇ كەنت تەرەپتە ئىكەن. كېيىن جازا پەرىشتىلىرى بىلەن رەھمەت پەرىشتىلىرى ئوتتۇرىسىدا بۇ كىشىنىڭ ئاخىرەتلىك ئورنى ھەققىدە تالاش-تارتىش كۆرۈلۈپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ ئۇ كىشى بارماقچى بولغان كەنتنى ئۇ كىشىگە يېقىنلاشتۇرۇپتۇ. ئۇ كىشى كەلگەن كەنتنى ئۇ كىشىدىن يىراقلاشتۇرۇپتۇ. ئاندىن ئاللاھ پەرىشتىلىرىگە: سىلەر ئىككى ئورۇتنىڭ ئارىلىقىنى ئۆلچەپ كۆرۈڭلار، دەپتۇ. نەتىجىدە ھېلىقى كىشى چىققان كەنتىدىن بارماقچى بولغان كەنتىگە بىر غېرىچ يېقىن چىقىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى ئەپۇ قىلىنىپتۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1761. سەۋۋان ئىبنى مۇھرىز مازىنى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئۆمەر بىلەن يولدا قول تۇتۇشۇپ كېتىۋاتقانىدا، تۇيۇقسىز بىر ئادەم كېلىپ، ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن: سەن مەخپىي پاراڭ (رەسۇلۇللاھنىڭ مۇسۇلمان بىلەن ئاللاھنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مەخپىيەتلىك) ھەققىدە بىر نەرسە دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانمىدىڭ؟ دەپ سورىدى. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ: «ئاللاھ مۆئمىننى ئۆزىگە يېقىنلاشتۇرىدۇ، ئاندىن رەھمىتىنى چۈشۈرىدۇ. ئاللاھنىڭ رەھمىتى ئۇنىڭ ئەيىبلىرىنى ياپىدۇ ۋە: سېنىڭ مۇنداق، مۇنداق گۇناھلاردىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ دەپ سورايدۇ. ئۇ كىشى: ھەئە، دەپ جاۋاب بېرىپ، ئۆز گۇناھلىرىنى ئېتىراپ قىلىپ، ئۆزىنىڭ ئېغىر ئازابقا دۇچار بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلغىنىدا، ئاللاھ يەنە: دۇنيادا مەن سېنىڭ گۇناھلىرىڭنى ئاشكارىلىمىدىم. بۈگۈن سېنىڭ گۇناھلىرىڭنى ئەپۇ قىلىۋەتتىم، دەيدۇ. مۇسۇلمانغا ساۋاب خاتىرىلىنىدۇ. ئىمانسىزلار، مۇناپىقلار توغرىسىدا بارلىق گۇۋاھلىق بەرگۈچىلەر: بۇ كىشىلەر ئۆز رەببىگە يالغان سۆزلەپ ئىماندىن ئاجرىغان، ئۇلار ئاللاھنىڭ ئازابىغا ئۇچرايدۇ، دېيىشىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. كەئب ئىبنى مالىك ۋە ئۇنىڭ ئىككى ھەمراھىنىڭ تەۋبىسى توغرىسىدا

1762. كەئب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن تەبۇكتىن باشقا رەسۇلۇللاھ ئېلىپ بارغان بارلىق ھەربىي يۈرۈشلەرگە قاتناشقانىدىم. ئەمما، بىر يۈرۈشكە قاتناشمىغانىدىم. ئۇنىڭغا قاتناشمىغانلارنى ھېچكىم ئەيىبلىمىگەنىدى. ئەينى چاغدا رەسۇلۇللاھ قۇرەيشلىكلەرنىڭ تۆگە كارۋىنىنى توسۇش ئۈچۈن يۈرۈش قىلغان بولۇپ، ئاللاھ مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلارنى تۇيۇقسىز ئۇچراشتۇرغانىدى. مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن بىرلىكتە ئەقەبە كېچىسى ئىسلامنى ھىمايە قىلىش توغرىسىدا ئەھدە تۈزگەنىدۇق. مەن مۇشۇ ئىشنى دەپلا بەدرىگە قاتنىششىنى خالىمايتتىم. ئەمما، بەدرە كۈنى كىشىلەرنىڭ قەلبىدە ئەقەبە بەيئىتىدىنمۇ ئۈستۈن تۇراتتى.

مېنىڭ بىلىشىمچە، مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن تەبۇكقا قاتناشمىغان شۇ ۋاقىتتا، ھېچكىم مەنچىلىك كۈچلۈك ۋە باي ئەمەس ئىدى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇنىڭدىن ئىلگىرى تۆگەم ئىككى بولمايتتى (نامراتلىق سەۋەبىدىن). شۇ يۈرۈشتە مەن تۆگىنى ئىككى قىلدىم (باي بولدۇم). رەسۇلۇللاھ ھەر قېتىم ھەربىي يۈرۈشكە چىققاندا، ئۇياندىن شەپە بېرىپ قويۇپ، بۇياندىن ھۇجۇم قىلاتتى. تەبۇكتىمۇ شۇنداق قىلدى. ئۇ چاغدا ھاۋا ئوتتەك ئىسسىق ئىدى. يەنە كېلىپ ئۇزاق يول مېڭىپ، سۇسىز چۆلدىن ئۆتۈپ زور ياۋغا تاقابىل تۇرۇشقا توغرا كېلەتتى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ مۇسۇلمانلارغا ئېنىق ئەھۋالنى ئېيتىپ، كۆپچىلىكتىن يۈرۈش تەييارلىقىنى ياخشى قىلىشنى تەلەپ قىلدى ھەم ئۆز مۇددىئاسىنى ئېيتتى. رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ چىققان مۇسۇلمانلار ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىسمىنمۇ ئەسته تۇتۇپ بولغىلى بولمايتتى.

كەئب يەنە مۇنداق دەيدۇ: بۇ يۈرۈشكە چىقىشتىن ئۆزىنى چەتكە ئالغانلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھ ئۇلار ئۈچۈن مەخسۇس ۋەھىي چۈشۈرمىگەچكە ئۆزلىرىنى چەتكە ئالسا بولىدۇ، دەپ قارايتتى. رەسۇلۇللاھنىڭ شۇ قېتىمقى يۈرۈشكە ئاتلانغان ۋاقتى ھەممە جاي

ياپىبشىللىق، مول ھوسۇللۇق پەسىل ئىدى. رەسۇلۇللاھ مۇسۇلمانلار بىلەن تەييارلىق كۆردى. بىر كۈنى ئەتىگەن مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۇلار بىلەن بىللە تەييارلىق كۆرۈشنى ئويلىغان بولسامۇ، كېيىن ھېچ ئىش قىلماي قايتىپ كەلدىم. مەن كۆڭلۈمدە ئۆزۈم بېرىشنى خالىساملا دەرھال سەپەرگە چىقالايمەن، دەپ ئويلىسامۇ، لېكىن ھەربىرىكە كەلمىدىم، ئەمما كىشىلەر جىددىي ھالدا ئەستايىدىل تەييارلىق كۆرۈۋاتاتتى. ئىككىنچى كۈنى سەھەردە، رەسۇلۇللاھ بىلەن مۇسۇلمانلار تەييارلىقنى پۈتتۈرۈپ يولغا چىقىشقا تەييارلىنىپ بولغان بولسىمۇ، مەن يەنىلا ھېچقانداق تەييارلىق قىلمىغانىدىم. مەن كۆڭلۈمدە بىر-ئىككى كۈندىن كېيىن تەييارلىق كۆرۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ يېتىشۋالىمەن، دەپ ئويلايتتىم. ئۇلار يولغا چىققاندىن كېيىن مەن تەييارلىق قىلماقچى بولۇپ، ئالدىراپ قايتقان بولسامۇ، يەنىلا تەييارلىق قىلمىدىم. ئەتىسىمۇ شۇنداق قىلدىم، داۋاملىق شۇنداق قىلدىم، ئۇلار يىراقلاپ كېتىپتۇ. مەن دەرھال يولغا چىقىپ ئۇلارغا يېتىشۋېلىشنى ئويلىغان بولسامۇ ــ ئېسىت! شۇنداق قىلسام بوپتىكەن! ــ تەقدىرىمدە ئۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇلماپتۇ. رەسۇلۇللاھ مۇسۇلمانلار يولغا چىقىپ بولغاندىن كېيىن، مەن سىرتقا چىقىپ بىر قۇر ئايلاندىم. مېنى ئازابلىغىنى ماڭا ئۇچرىغان ئەرلەرنىڭ بەزىلىرى مۇناپىق بولسا، بەزىلىرى ئاللاھ قېلىشقا رۇخسەت قىلغان ياشانغانلار، ئاجىزلارنىڭ بولۇشى ئىدى. (ئېيتىشلارغا قارىغاندا)، رەسۇلۇللاھ يول بويى مېنى تىلغا ئالماپتۇ. تەبۈكقا بارغاندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ كۆپچىلىك بىلەن بىللە ئولتۇرغاندا: «كەئىب نېمە ئىش قىلغىلى كەتتى؟» دەپ سوراپتۇ. سەلىم قەبىلىسىدىن بولغان بىر ئەر: ئۇنى ئۆزىنىڭ ئىككى قۇر كەمزۇلى تۇتۇپ قالدى، ئۇ كەمزۇللىرىغا تىكىلگىنىچە غادىيىپ قالدى، دەپتۇ. مۇئاز ئىبنى جەبەل: سەن خاتا سۆزلەۋاتىسەن، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ كىشىنىڭ يەنە نۇرغۇن ئارتۇقچىلىقى بارلىقىنى بىلىمەن، دەپتۇ. رەسۇلۇللاھ ھېچنېمە دېمەپتۇ.

كەئىب يەنە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ مەدىنگە قايتىپ كېلىدىغانلىق خەۋىرىنى ئۇقۇپ، كۆڭلۈم ئارامسىزلىنىشقا باشلىدى ھەم قانداق يالغان ئېيتىش ھەققىدە ئويلاندىم. ئۆز-ئۆزۈمگە: ئەتە رەسۇلۇللاھنىڭ

غەزەپ-نەپرىتىدىن قايسى چارە بىلەن قۇتۇلارمەن، دەيتتىم. شۇڭا، مەن ئۇرۇق-تۇغقانلىرىم ئىچىدىكى بارلىق كىشىلەردىن مەسلىھەت سورىدىم. رەسۇلۇللاھنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، مېنىڭ بارلىق يامان خىياللىرىم يوق بولدى. مەن ئۆزۈمنىڭ يالغان بىلەن بۇ خىل قىيىن ھالەتتىن قۇتۇلۇپ كېتەلمەيدىغانلىقىمنى بىلەتتىم. شۇڭا، راست گەپ قىلىش قارارىغا كەلدىم. تاڭ ئاتقاندا، رەسۇلۇللاھ قايتىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ ھەر قېتىم سەپرىگە چىقىپ قايتىپ كەلسە، ئادىتى بويىچە مەسچىتكە بېرىپ ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇۋەتكەندىن كېيىن، ئولتۇرۇپ كىشىلەر دۇچ كەلگەن مەسىلىلەرنى ھەل قىلاتتى. بۇ قېتىممۇ شۇنداق قىلدى. ئۆيىدە قېلىپ چىقىرغانلارنىڭ ھەممىسى رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا كېلىپ، قەسەم ئىچىپ تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ چىقماسلىقىدىكى سەۋەبلىرىنى ئېيتىشتى. ئۇلار سەكسەن نەچچە كىشى ئىدى. رەسۇلۇللار ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشىنى قوبۇل قىلىپ، ئاللاھنىڭ ئۇلارنى ئەپۇ قىلىشىنى تىلىدى، بىراق ئۇلارنىڭ قەلبىدىكىنى ئاللاھقا تاپشۇردى. ئارقىدىن مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن كۆرۈشكىلى باردىم. ئۇنىڭغا سالام قىلغىنىمدىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ ئاچچىق كۈلۈمسىرىگەن ھالدا: «كەلگىن» دېدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئولتۇردۇم. رەسۇلۇللاھ مەندىن: «نېمىشقا بارمايسەن، مىنىدىغان ئۇلاغ تەييارلاپ بولغان ئەمەسمىدىڭ؟» دەپ سورىدى. مەن: شۇنداق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مۇبادا بۈگۈن مەن باشقا ھەر قانداق ئادەمنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغان بولسام، بىرەر باھانە كۆرسىتىپ ئۇنىڭ غەزەپ قىلىشىدىن قوتۇلۇپ قالغان بولاتتىم. بىراق، ماڭا شۇ نەرسە ئېنىقكى بۈگۈن مەن سېنى يالغان بىلەن ئالداپ قانائەتلەندۈرسەممۇ، ئاللاھ سېنى ماڭا ھامان غەزەپلەندۈرىدۇ. مۇبادا راست سۆزلەپ، ئاچچىقىڭنى كەلتۈرسەممۇ، لېكىن ئاللاھنىڭ مېنى ئەپۇ قىلىشىدىن ئۈمىدۋارمەن. مېنىڭ ئۆزۈمنى ئاقلىغۇدەك ھېچقانداق باھانە سەۋەبلىرىم يوق. راستىنى دېگەندە، ساڭا ئەگىشىپ چىققانلار ئىچىدە مەنچىلىك كۈچلۈك ۋە بايلار يوق، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «راست گەپ قىلدىڭ، قايتقىن، ئاللاھنىڭ ھۆكمىنى كۈتكىن» دېدى. مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ، رەسۇلۇللاھتىن ئايرىلدىم. سەلەمە قەبىلىسىدىن بىر قانچەيلەن مېنىڭ ئارقامدىن كېلىپ ماڭا: ئاللاھ بىلەن

قەسەمكى، سېنىڭ بۇنىڭدىن بۇرۇن ھېچقانداق گۇناھ ئۆتكۈزمىگەنلىكىڭ بىزگە مەلۇم، سەن نېمىشقا ئۇرۇشقا چىقماي قالغان باشقىلارغا ئوخشاش ئۈسۈل بىلەن رەسۇلۇللاھنىڭ كەچۈرۈشىنى سورىمايسەن؟ ئەمەلىيەتتە، رەسۇلۇللاھ سەن ئۈچۈن ئاللاھتىن تىلىسىلا، ئاللاھ سېنىڭ گۇناھلىرىڭنى ئەپۇ قىلاتتى، دېيىشتى. ئۇلار مېنى ئەيىبلىشىپ كەتتى. مەن ھەتتا رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا بېرىپ دېگەنلىرىمدىن يېنىۋېلىشىنمۇ ئويلىدىم. كېيىن مەن ئۇلاردىن: مەن بىلەن ئوخشاش بولغانلار يەنە بارمۇ؟ دەپ سورىسام، ئۇلار: يەنە ئىككىيلەن ساڭا ئوخشاش گەپ قىلىشتى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارغا خۇددى ساڭا دېگەندەك گەپلەرنى قىلدى، دېيىشتى. مەن: ئۇلار كىم؟ دەپ سورىدىم. ئۇلار: ئامىر جەمەتىدىن مۇرارە ئىبنى رەبىئ، يەنە بىرى ۋاقىفى جەمەتىدىن ھىلال ئىبنى ئۇمەييە، دېدى. ئۇلار ماڭا سالىھ ئىككىيلەننى تىلغا ئېلىۋاتاتتى، ئۇلار بۇرۇن بەدرى ئۇرۇشىغا قاتناشقان، ئۇلگۈلۈك كىشىلەردىن ئىدى. ئۇلار ئۇ ئىككىسىنى تىلغا ئېلىۋىدى مەن رايىمدىن قايتىپ يولۇمنى داۋاملاشتۇردۇم.

رەسۇلۇللاھ مۇسۇلمانلارغا رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ چىقمىغان ئۈچەيلەن بىلەن سۆزلەشمەسلىكنى بۇيرۇدى. كىشىلەر بىزدىن يىراقلىشىپ بىزگە بولغان مۇئامىلىسىنى ئۆزگەرتتى. بىز ھەممە ئۆزگىرىپ كەتكەندەك ھېس قىلىشتۇق. مەن ھەتتا زېمىنمۇ ئۆزگىرىپ كەتكەندەك، مەن ئىلگىرى كۆرگىنىمگە ئوخشىمايۋاتقاندەك ھېس قىلىپ كەتتىم. بىز مۇشۇنداق 50 كېچىنى ئۆتكۈزدۇق.

مېنىڭ ھېلىقى ئىككى ھەمراھىم بۇيرۇققا بويسۇنۇپ، ياۋاشلىق بىلەن ئائىلىدە ئولتۇرۇپ يىغا-زارە قىلىشتى. ئەمما، مەن ئەينى چاغدا كۈچكە تولغان ياش بولغاچقا، ھېچكىم ماڭا گەپ-سۆز قىلمىسمۇ، ئۆيدىن چىقىپ كۆپچىلىك بىلەن بىللە نامىز ئوقۇدۇم، بازار ئايلاندىم، بىر ماڭا گەپ قىلمىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا بېرىپ سالام قىلدىم. ئۇ نامازدىن كېيىنكى ئولتۇرغان جايىدا ئىكەن. مەن ئۆزۈمگە: رەسۇلۇللاھ سالام قايتۇرغاندا لەۋلىرىنى مىدىرلاتىمۇ يوق؟ دەپ قالدىم، ئاندىن ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ، نامازنى ئوقۇدۇم ۋە ئوغرىلىقچە قارىدىم. مەن نامازغا يۈزلەنگەندە ئۇ ماڭا قارىدى. مەن ئۇنىڭغا قارىغىنىمدا بولسا، ئۇ باشقا ياققا قاراپ، ماڭا

قارىمىدى. ھېچكىم ماڭا پەرۋا قىلمايتتى. ۋاقىت ئۆتۈۋەردى. بىر كۈنى مەن نەۋرە ئىنىم ئەبۇ قەتادىنىڭ باغ تېمىغا يامىشىپ، ئۈنگۈدىن ئامانلىق سورىدىم. ئۇ مېنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان قېرىندىشىم ئىدى. ئۇ ماڭا جاۋاب قايتۇرمىدى. مەن يەنە: ئەبۇ قەتادە! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ماڭا جاۋاب بەرگىن؛ سەن بىلسەن، مەن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرىمەن، دېدىم. بىراق، ئۇ ھېچنېمە دېمىدى. مەن يەنە تەكرار شۇنداق دېدىم. ئۇ يەنىلا گەپ قىلمىدى. ئۈچىنچى قېتىم: مەن سەندىن ئۆتۈنۈپ قالاي، دېدىم. ئۇ پەقەت: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ئەڭ ئېنىق، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن كۆز يېشى قىلغىنىمچە تامدىن چۈشۈپ باغدىن چىقىپ كەتتىم.

كەئىب يەنە مۇنداق دەيدۇ: مەن مەدىنە بازىرىدا كېتىۋاتاتتىم. شامدىن كەلگەن بىر نەبەتىيلىق ئادەم بازاردا يېمەكلىك سېتىۋېلىپ، تۈيۈقسىز: كىم مېنى كەئىبنىڭ يېنىغا باشلاپ بارىدۇ؟ دەپ ۋارقىراپتۇ. ئۇلار ئۇنىڭغا مېنى كۆرسىتىپ قويۇپتۇ. ئۇ مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ، غەسسان پادىشاھىنىڭ بىر پارچە خېتىنى ماڭا بەردى. خەتنى ئېچىپ قارىسام، خەتتە:

مەقسەتكە كەلسەك: ئاڭلىسام، سەن ۋاپا قىلغان ئادىمىڭ ساڭا جاپا قىلىپتۇ، خۇدا سېنىڭ بۇ خىل ھاقارەتلىك ۋە ھوقۇقسىز ياشىشىڭنى راۋا كۆرمەيدۇ، سەن بىزنىڭ يېنىمىزغا كەلسەڭ بولىدۇ، بىز ھەممىدىن تەڭ بەھرىلىنىمىز، دېيىلىپتۇ. خەتنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، مەن ئۆز-ئۆزۈمگە: بۇ يەنە بىر خىل سىناق، دېدىم ھەم خەتنى ئوچاققا تاشلاپ كۆيدۈرۈۋەتتىم. (رەسۇلۇللاھ بىزگە سۆز قىلماسلىق بۇيرۇقى چىقىرىپ) قىرىق كېچە-كۈندۈز ئۆتكەندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ ئادەم ئەۋەتىپتۇ، ئۇ ئادەم ماڭا: رەسۇلۇللاھ سېنى ئايالىڭدىن ئايرىلىپ تۇرۇشقا بۇيرۇدى، دېدى. مەن: ئۇنى تالاق قىلۇېتە مدىكەنمەن ياكى...؟ دەپ سورىدىم. كەلگۈچى: ئۇنى تالاق قىلمۇەتمەي، پەقەت ئۆزۈڭنى ئۇنىڭدىن چەتكە ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولمايدىكەنسەن، دېدى. مېنىڭ ھېلىقى ئىككى ھەمراھىممۇ ئوخشاش بۇيرۇلۇپتۇ. مەن ئايالىمنى ئانىسىنىڭ ئۆيىدە، ئاللاھ بۇ ئىش ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقارغۇچە ساقلاپ تۇرۇشقا كەتكۈزۈۋەتتىم.

كەئىب يەنە مۇنداق دەيدۇ: ھىلال ئىبنى ئۇمەييەنىڭ ئايالى كېلىپ رەسۇلۇللاھقا: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ئېرىم ئۆز ھالىدىن خەۋەر ئالالمايدۇ، ئۇنىڭ خىزمەتچىسىمۇ يوق، مېنىڭ ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىمنى يامان كۆرەملا؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ياق، ئۇنىڭ سەن بىلەن بىرگە بولماسلىقى ئۈچۈن شۇنداق قىلدىم» دېدى. ئۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ بۇ ئىشتىن قالىدى. شۇ ئىش يۈز بەرگەندىن بۇيان ئۇ يىغلاپلا ئولتۇرىدۇ. ھېلىھەم شۇنداق، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ بىر قىسىم تۇغقانلىرىم: رەسۇلۇللاھ ھىلال ئىبنى ئۇمەييەنىڭ ئايالىنىڭ ئېرىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىغا رۇخسەت قىپتۇ. سەنمۇ رۇخسەت سوراپ باقساڭ ئىجازەت بېرىپ قالار ئىدى دېيىشتى. مەن: مەن رەسۇلۇللاھقا تەلەپ قويالمايمەن. مەن تېخى ياش، مەن مۇبادا ئايالىم ھەققىدە رەسۇلۇللاھدىن ئىجازەت سورىسام، ئۇ مېنى ئەيىبلىمەسمۇ؟ دېدىم. يەنە ئون كۈن ئۆتۈپ كەتتى... رەسۇلۇللاھ كىشىلەرنى بىز بىلەن گەپ قىلىشماسلىققا بۇيرۇپ، ساق ئەللىك كېچە بولغاندا، 50- كۈنى سەھەردە مەن ئۆگزىدە بامدات ئوقۇپ بولۇپ، كۆڭلۈم خۇددى ئاللاھ تىلغا ئالغاندەك: كۆڭلۈم پاراكەندە، ئىچىم سقىلىپ، زېمىن كەڭرى بولسىمۇ، مەن ئۇچۇن تار بىلىنىپ ئولتۇراتتىم. دەل شۇ چاغدا سەلئى تېغىنىڭ ئۈستىدە ۋاقىرىغانىدەك يۇقىرى ئاۋازدا: كەئىب ئىبنى مالىك! خۇش خەۋەرگە قۇلاق سال، دەپ توۋلىغىنى ئاڭلاندى. شۇنىڭ بىلەن مەن سەجدىگە باش قويدۇم. مەن ماڭا كەڭچىلىك قىلىنغانلىقىنى بىلگەندىم. رەسۇلۇللاھ بامدات نامىزى ئوقۇغاندا، كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ بىزنىڭ تەۋبىمىزنى قوبۇل قىلغانلىقىنى جاكارلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر بىزگە خۇش خەۋەر يەتكۈزۈشكە يۈگرەپتۇ. بەزىلەر مېنىڭ ھېلىقى ئىككى ھەمراھىمغا خۇشخەۋەر يەتكۈزۈپتۇ. ئەسلەم قەبىلىسىدىن بولغان بىرى ئاتلىق كېلىپ، توۋلاپ تۇرۇپ، ماڭا خۇش خەۋەر يەتكۈزدى. ھېلىقى ماڭا خۇش خەۋەر يەتكۈزگۈچى ئالدىمغا كەلگەندە، مەن ئۈستۈمدىكى ئىككى قۇر كىيىمىمنى سېلىپ، رەھمىتىمنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئۇنىڭغا كىيگۈزۈپ قويدۇم. راستىنى دېگەندە، مەندە ئىككى قۇر كىيىمدىن باشقا نەرسە يوق ئىدى. مەن يەنە باشقىلاردىن ئىككى قۇر كىيىم ئۆتنە ئېلىپ، رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىغا باردىم. كىشىلەر ئارقا-ئارقىدىن مەن بىلەن

كۆرۈشكىلى كېلىشتى. ئاللاھنىڭ تەۋبەمنى قوبۇل قىلغانلىقىنى تەبرىكلەشتى. كۆپچىلىك بىردەك: مۇبارەك بولسۇن، ئاللاھ تەۋبەڭنى قوبۇل قىلىپتۇ، دېيىشتى.

كەئىب مۇنداق دەيدۇ: مەسچىتكە باردىم، رەسۇلۇللاھ شۇ يەردە ئىكەن. ئەتراپتىكىلەردىن تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللاھ ئالدىمغا كېلىپ مېنى تەبرىكلىدى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭ شۇ قېتىملىق تەبرىكلىشىنى ئۇنتۇيالمايمەن، چۈنكى بارلىق مۇھاجىرلار ئىچىدە ھېچكىم ماڭا ئۇنىڭدەك قىلمىغانىدى.

كەئىب يەنە مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھتىن ئامانلىق سورىدىم، رەسۇلۇللاھ ئىنتايىن خۇشاللانغان ھالدا: «بۈگۈن سەن تۇغۇلغاندىن بۇيانقى ئەڭ ياخشى كۈن، سەن خۇشال بولغىن» دېدى. مەن: يۇ رەسۇلۇللاھنىڭ مەرھەمتىمۇ ياكى ئاللاھ شۇنداق بۇيرۇدىمۇ؟ دەپ سورىدىم. رەسۇلۇللاھ: «بۇ ئاللاھنىڭ چەكسىز شەپقىتى» دېدى. رەسۇلۇللاھ بىرەر ئىشقا خۇشال بولسا چېھرى نۇرلىنىپ، تولۇن ئايدەك بولۇپ كېتەتتى. بۇنى ھەممەيلەن بىلەتتى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ: ئى رەسۇلۇللاھ، گۇناھىمغا تەۋبە قىلىش ئۈچۈن، مەن مال-مۈلكۈمدىن ئاللاھ ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ئىشلىرى ئۈچۈن بىر بۆلىكىنى سەدىقە قىلىمەن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «سەن ئۆزۈڭ ئۈچۈن بىر قىسمىنى قالدۇرۇپ قوي، ئۇنىڭ ساڭا پايدىسى بار» دېدى. مەن: خەيبەر كۈنى ئېرىشكەنلىرىمنى ئۆزۈمگە قالدۇرۇپ قالاي، دېدىم.

مەن يەنە: ئى رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ مېنىڭ راستچىللىقىم تۈپەيلى، مېنى ئەپۇ قىلدى. مەن گۇناھىمغا تەۋبە قىلىش ئۈچۈن ئۆمۈر بويى راست گەپ قىلىمەن. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن رەسۇلۇللاھقا شۇ گەپلەرنى قىلغاندىن كېيىن، يەنە قايسى بىر مۇسۇلماننىڭ راست گەپ قىلغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھنىڭ سىنىقىدىن مەنچىلىك بەھرىمەن بولالىغانلىقىنى بىلمەيمەن، دېدىم. شۇنىڭدىن تارتىپ تاكى بۈگۈنگىچە مەن مەقسەتلىك ھېچبىر يالغان سۆزنى قىلمىدىم. ئاللاھنىڭ مېنى ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرىغىچە مۇشۇنداق قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئاللاھ رەسۇلۇللاھقا مۇنۇ ۋەھىيلەرنى چۈشۈرگەنىدى: ﴿ئاللاھ

ھەقىقەتەن پەيغەمبەرنىڭ ۋە ئۇنىڭغا قېيىنچىلىق پەيتىدە ئەگەشكەن مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارىيلارنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلدى... ﴾ (قۇرئان كەرىم 9- سۈرە 117- ئايەت).

راستىنى ئېيتقاندا، ئاللاھ مېنى ئىسلامغا مۇۋەپپەق قىلغاندىن كېيىن، مېنىڭچە مەن ئېرىشكەن ئەڭ چوڭ مەرھەمەت رەسۇلۇللاھقا راست گەپ قىلىش بولدى. ئەگەر رەسۇلۇللاھنى ئالدىغان بولسام، مەن رەسۇلۇللاھقا يالغان ئېيتىپ ئۆزلىرىنى تۇتۇرۇقسىز قىلغان كىشىلەرگە ئوخشاش ئۆزۈمنى نابۇت قىلغان بولاتتىم. چۈنكى، ئاللاھ ۋەھىي چۈشۈرۈپ، يالغان ئېيتقانلارغا ناھايىتى قاتتىق تەگدى: ﴿**ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار)نىڭ يېنىغا قايتىپ بارغىنىڭلاردا، ئۇلار سىلەرنىڭ ئۇلارنى ئەيىبلىمەسلىكىڭلار ئۈچۈن (يالغان ئۆزرىلەر بايان قىلىپ)، ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلىدۇ...** ﴾ (قۇرئان كەرىم 9- سۈرە 95- ئايەت).

كەڭ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئۈچەيلەن رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە بارمىدۇق. بەزىلەر بىزگە ئوخشاش بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار رەسۇلۇللاھقا قەسەم ئىچىپ ئۆزرە ئېيتقانلىقتىن، رەسۇلۇللاھ ئۇلاردىن بەيئەت ئېلىپ، ئاللاھتىن ئۇلارنى ئەپۇ قىلىشنى تىلىدى. ئەمما، رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ ئىشىمىزنى ئارقىسىغا سۈرۈپ، ئاللاھنىڭ ھۆكۈم چىقىرىشىنى كۈتتى.

شۇڭا، ئاللاھ: ﴿**قېلىپ قالغان ئۈچەيلەنگە ...**﴾ (قۇرئان كەرىم 9- سۈرە 118- ئايەت)، دېدى. بۇ جايدا ئېيتىلغان قېلىپ قېلىش، بىزنىڭ تەبۈكتا بارمىغانلىقىمىزنى كۆرسەتمەيدۇ، بەلكى رەسۇلۇللاھنىڭ ئىشلىرىمىزنى ئارقىغا سۈرگەنلىكىنى، رەسۇلۇللاھ ئالدىدا قەسەم قىلىپ، رەسۇلۇللاھقا ئۆزرە بىلدۈرگەن كىشىلەرگە قارىغاندا، بىزنىڭ مەسىلىمىزنى ئارقىغا سۈرۈپ ھەل قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

8. تۆھمەت ۋەقەسى ۋە تۆھمەت قىلغۇچىلارنىڭ تەۋبە قىلسا، قوبۇل بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1763. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا تۆھمەتخورلار ئازار بەرگەندە، مۇنداق دېدى: رەسۇلۇللاھ سەپەرگە چىقسا، ئايالىرىنى چەك

تارتقىلى سالاتتى، كىمگە چەك چىقسا، شۇ رەسۇلۇللاھقا ھەمراھ بولۇپ سەپەرگە چىقاتتى. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم سەپەرگە ماڭغاندا رەسۇلۇللاھ بىزنى چەك تارتقىلى سالدى، نەتىجىدە چەك ماڭا چىقتى، مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن سەپەرگە ماڭدىم. ئۇ چاغدا ھىجاب توغرىسىدىكى ۋەھىي چۈشۈپ بولغانىدى. مەن كاجاۋغا (تۆگە ئۈستىدىكى كەپە) ئولتۇرۇپ، سەپەرگە چىقتىم. شۇ قېتىمقى سەپىرىمىز ئاخىرلىشىپ، قايتىش يولىمىزدا، مەدىنىگە ئانچە يىراق بولمىغان جايدا، رەسۇلۇللاھ كېچىسى يولغا چىقىشنى ئۇقتۇردى. كۆپچىلىك يولغا چىقىدىغانلىقىنى ئۇققىنىدا، مەن يالغۇز قوشۇندىن ئايرىلىپ ھاجەتكە كەتتىم. ھاجەتتىن قايتىپ كېلىپ تۆگىگە مىنەي دېگەندە بوينۇمنى سىلاپ، ‹زەفار› دېگەن يۈرتتىن چىقىدىغان، بوينۇمغا ئېسىۋالغان مارجىنىمنى يوقتىپ قويغانلىقىمنى بايقاپ، ئۇنى ئىزدىگىلى كېتىپ قالدىم. يۇك-تاق ساقلايدىغانلار يۈك-تاقنى تۆگىگە ئارتىپتۇ، مەن چۈشكەن كاجاۋنىمۇ تۆگىنىڭ ئۈستىگە ئارتىپتۇ، ئۇ چاغدىكى ئاياللار ناھايىتى ئورۇق، يەڭگىل بولغاچقا، ئۇلار مېنى كاجاۋنىڭ ئىچىدە ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپتۇ. ئۇ چاغدىكى ئاياللار ناھايىتى ئاز تاماق يېگەچكە، تولىمۇ يەڭگىل ئىدى. شۇڭا، يۈك-تاقا ساقلىغۇچىلار كاجاۋنى تۆگىگە ئالغاندا، كاجاۋدا ئادەم يوقلۇقىنى بايقىمايلا، تۆگىنى ھەيدەپ كېتىپ قاپتۇ. مەن ئۇ چاغدا يېشىم كىچىك قىزچاق ئىدىم. قوشۇن يولغا چىققاندىن كېيىن مەن مارجىنىمنى تېپىپ، قوشۇن ئەسلىدە چۈشكەن جايغا قايتىپ كەلسەم، ئۇ يەردە بىرمۇ ئادەم يوق ئىكەن. چاقىرسامۇ ھېچكىم جاۋاب قايتۇرمىدى. مەن ئەسلىدىكى جايىمغا قايتىپ كەتتىم. ئۇلار مېنىڭ يوقلۇقۇمنى بايقىسا، مېنى ئىزدەپ كېلەر، دەپ ئويلىدىم. مەن ئۇ يەردە ئولتۇرۇپ، ئۇيقۇغا كېتىپ قاپتىمەن. سەفۋان (ئۇ سۈلەيم قەبىلىسىدىن ئىدى. كېيىن زەكۋانغا كۆچۈپ بارغان) قوشۇنىنىڭ ئاخىرىدا ماڭغاچقا، تاڭ ئاتقاندا مەن تۇرغان يەرنىڭ ئالدىغا كېلىپ، بىرىنىڭ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى بايقاپ، قارىغاندىن كېيىن مېنى تونۇپتۇ. يۇزۇمگە چۈمبەل ئارتىۋېلىشتىن ئىلگىرى مېنى كۆرگەچكە، ئۇ مېنى تونۇۋالغانىكەن. ئۇ: **﴿بىز ئەلۋەتتە ئاللاھنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىمىز (يەنى ئاللاھنىڭ بەندىلىرىمىز)، چوقۇم ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتىمىز﴾** («قۇرئان كەرىم» 2-

سۈرە، 156- ئايەت) دېگەن ئايەتنى ئوقۇۋېدى، مەن چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتىم ھەم دەرھال لېچەك بىلەن يۈزۈمنى ئورنۇالدىم. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز بىر ئېغىزمۇ پاراڭلاشمىدۇق. مەن ئۇنىڭ ئايەت ئوقۇغىنىدىن باشقا، بىر ئېغىز گەپ قىلغىنىنى ئاڭلىمىدىم. ئۇ تۆگىدىن چۈشۈپ، تۆگىنى چۆكتۈرۈپ، ئۇنىڭ ئالدى پۇتىغا دەسسەپ تۇردى، مەن تۆگىگە مىندىم. ئۇ تۆگىنى يېتىلىدى. بىز يولغا چىقتۇق. بىز قوشۇنغا يېتىشۇالغاندا، چىگگى چۈش مەزگىلى بولۇپ، ئوتتەك ئىسسىق بولغاچقا، ئۇلار توختاپ ئارام ئېلىۋاتقانىكەن.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ھالاك بولىدىغانلار ھالاك بولدى. بۇ قېتىمقى پىتنىنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ئىبنى سەلۇل تېرىغاندى.

بۇ ھەدىسنى بايان قىلغۇچىلارنىڭ بىرى بولغان ئۇرۋە باشقىلارنىڭ بۇ پىتنىنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي تارقاتقانلىقىنى، ھەتتا باشقىلارنى پىتنە تارقىتىشقا كۈشكۈرتكەنلىكىنى ئېيتىدۇ.

مەزكۇر پىتنىگە ئارىلىشىپ قالغۇچىلاردىن يەنە ھەسسان ئىبنى سابىت، مىستەھ ئىبنى ئۇساسە، ھەمنەئ بىنتى جەھىش ۋە باشقا مەن بىلمەيدىغان بىر قىسىم كىشىلەر بار ئىدى. ئەمما، ئۇلار ئاللاھ ئېيتقانىدەك، «سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىكى ئاز بىر قىسىم»لار بولۇپ، بۇ ئىشنىڭ پۈتۈن جەريانىنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي كەلتۈرۈپ چىقارغان.

ئۇرۋە يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئائىشە ئۇنىڭ ئالدىدا باشقىلارنىڭ ھەسسان ئىبنى سابىتنى تىللىشىنى ياقتۇرمايتتى. چۈنكى، ھەسسان ئىبنى سابىت مۇنداق دېگەن: مېنىڭ ئاتا-بوۋىلىرىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىپىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن قوغدىغانىدى. رەسۇلۇللاھنىڭ نام-شەرىپى ئۈچۈن مەنمۇ ئۆزۈمنىڭ نام-شەرىپىنى قۇربان قىلالايمەن.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كۆپچىلىك مەدىنىگە قايتقاندىن كېيىن، مەن ساق بىر ئاي كېسەل بولۇپ قالدىم. كىشىلەر تۇرلۇك پىتنىلەرنى تېرىشىپتۇ. ئەمما، مەن بۇلاردىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز يۈرۈپتىمەن. مەن كېسەل ۋاقتىمدا پەقەت رەسۇلۇللاھنىڭ مەن ئىلگىرى كېسەل بولۇپ قالغان ۋاقىتلاردا ماڭا كۆيۈنگىنىدەك كۆيۈنمەيدىغانلىقىنى

ھېس قىلىپ قالدىم. رەسۇلۇللاھ يېنىمغا كەلسە، پەقەت: «ئەھۋالىڭىز قانداقراق؟» دەپ تىنچلىق سوراپ كېتىپ قالاتتى. بۇ مېنى گۇمانغا سېلىپ قويدى. ئەمما، مەن بۇنىڭدىن ھېچقانداق بىر يامانلىقنى سەزمىدىم. مېنىڭ كېسىلىم ياخشىلانغاندىن كېيىن، سىرتلارغا چىقتىم. مەن مىستەھنىڭ ئانىسى بىلەن بىللە ھاجەتكە چىقتىم. بىز پەقەت ئاخشىملا ھاجەتكە چىقاتتۇق. ئۇ بىزنىڭ ئۆيىمىزنىڭ ئەتراپىغا ھاجەتخانا سېلىنمىغان چاغ ئىدى. بىز باشقا ئەرەبلەرگە ئوخشاش بوش يەرلەرگە ھاجەت قىلاتتۇق. ئۇ چاغلاردا بىز بۇنداق قىلىشنى (ئۆي ئەتراپىغا ھاجەتخانا سېلىشنى) قۇلايسىز ھېسابلايتتۇق. مەن مىستەھنىڭ ئانىسى بىلەن (ئۇ مۇتتەلىبنىڭ ئوغلى ئەبۇ رۇھمى ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ئىبنى ئابدۇ مەنافنىڭ قىزى ئىدى. ئۇنىڭ ئانىسى بولسا سەھرە ئىبنى ئامىرنىڭ قىزى، مېنىڭ ئاتام ئەبۇ بەكرىنىڭ ھاممىسى ئىدى. ئۇنىڭ ئوغلى ئۇساسە ئىبنى ئەبباد ئىبنى مۇتتەلىبنىڭ ئوغلى مىستەھ ئىدى) ھاجەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۆيگە قاراپ ماڭغىنىمىزدا، ئۇ ئۆزىنىڭ كىيىمگە پۇتلىشىپ يىقىلىپ چۈشتى. ئۇ: مىستەھكە لەنەت بولسۇن، دېدى. مەن: ئەجەب يامان گەپ قىلدىڭغۇ؟! بەدرەگە قاتناشقان ئادەمنى قاغامسەن، دېدىم. مىستەھنىڭ ئانىسى: ۋاي قىزىم! ئۇلارنىڭ قىلىپ يۈرگەن سۆزلىرىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ دېدى. مەن: نېمىنى؟ دېدىم. شۇنىڭ بىلەن مىستەھنىڭ ئانىسى ماڭا تۆھمەتخورلارنىڭ دېيىشكەنلىرىنى ئېيتىپ بەردى. بۇ كېسىلىمنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى. مەن ئۆيۈمگە قايتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەتتى بويىچە: «ئەھۋالىڭىز قانداق؟» دېدى. مەن: رەسۇلۇللاھتىن ئاتا-ئانامنىڭ ئۆيگە بېرىپ كېلىش توغرۇلۇق ئىجازەت سورىدىم. مەن ئاتا-ئانامنىڭ ئۆيىدە تۆھمەتخورلارنىڭ دېگەنلىرىنىڭ راست-يالغانلىقىنى ئۇقماقچى بولدۇم. رەسۇلۇللاھ ئىجازەت بەرگەندىن كېيىن، مەن ئانامنىڭ ئۆيىگە باردىم. ئانام بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، ئانامدىن: ئانا، كىشىلەرنىڭ نېمىلەرنى دېيىشۋاتقانلىقىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ دەپ سوردىم. ئانام: بالام ئۆزۈڭنى ئۇپراتما، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىر نەچچە خوتۇنلۇق ئەرگە ئۆيلىنىپ، ئېرىنىڭ ئالاھىدە ياخشى كۆرۈشگە ئېرىشسە، ئۇنىڭ كۈندەشلىرى ئۇ توغرۇلۇق ھەر نېمىلەرنى دېيىشىدۇ، دېدى. مەن: سۇبھانەللاھ، خەق شۇنداق گەپلەرنى

قىلىشىپتۇمۇ؟ دەپ نەچچە كىچە ئۇخلىماي يىغلاپ چىقتىم. تاڭ ئاتقاندىمۇ كۆز يېشىم توختىمىدى، ئازراقمۇ ئۇخلىمىدىم.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ۋەھىي كېچىككەچكە، رەسۇلۇللاھ ئەلى بىلەن ئۇسامە ئىبنى زەيدنى چاقىرىپ، ئۇلاردىن ئائىشە بىلەن ئايرىلىپ تۇرۇش توغرىسىدا پىكىر ئېلىپ كۆرىدۇ. ئۇسامە ئىبنى زەيد مېنىڭ بىگۇناھ ئىكەنلىكىمنى بىلگەنلىكتىن رەسۇلۇللاھنىڭ ماڭا بولغان قارىشىغا نىسبەتەن: تۆھمەت قىلغانلار ھالاك بولسۇن، بىز ئائىشىنىمۇ، سەۋزانىنمۇ بىگۇناھ دەپ قارايمىز، دەيدۇ. ئەمما ئەلى: ئى رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ سېنى خوتۇندىن قىسمىدىغۇ؟ ئائىشەدىن باشقا خوتۇنلارمۇ كۆپتۇ، بولمىسا سىلى ئائىشەنىڭ خىزمەتچىسىدىن ئۇ توغرۇلۇق سوراپ باقسىلا، دەيدۇ. رەسۇلۇللاھ ئائىشەنىڭ خىزمەتچىسى بەرىرەنى چاقىرىپ، ئۇنىڭدىن: «ئائىشەدىن بىرەر گۇمانلىق ئىشنى سەزدىڭمۇ؟» دەپ سورايدۇ. بەرىرە: سىلىنى ھەق بىلەن ئەۋەتكەن ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئائىشەدىن بىرەر گۇمانلىق ئىشتى سەزگىنىم يوق، ئائىشە ئۇخلاپ قېلىپ، ئۆي ھايۋانلىرى كېلىپ خېمىرنى يەۋالسىمۇ تۇيمايدىغان كىچىك قىز، دەيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ كۈنى مەسچىتكە كىرىپ، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۈبەينىڭ ئۆزرە ئېيتىشىنى تەلەپ قىلىپ، مۇنبەرگە چىقىپ: «ئى مۇسۇلمانلار جامائەسى! بەزىلەر مېنىڭ ئەھلىمنى رەنجىتتى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى مەن ئەھلىمدىن ياخشىلىقتىن باشقا نەرسىنى سەزمىدىم. ئۇلار بىر ئەرنى تىلغا ئېلىشىپتۇ. مەن بۇ ئەرنىڭ ياخشى كىشى ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. ئۇ ئەر پەقەت مەن بىلەنلا ئۆيۈمگە كىرەتتى، بۇ گەپلەرنى تاپقانلار ھەققىدە كىم ماڭا ئۆزرىخاھلىق ئېيتىدۇ؟» دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئىبنى مۇئاز (ئۇ بەنى ئابدۇل ئەشھەل جەمەتىنىڭ قېرىندىشى ئىدى) ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ساڭا مەن يارىدىم قىلىمەن، ئۇ ئادەم ئەگەر ئەۋس قەبىلىسىدىن بولسا، مەن ئۇنىڭ كاللىسىنى ئالىمەن. ئەگەر ئۇ بىزنىڭ خەزرەج قەبىلىسىدىن بولسا، ئۇنى نېمە قىل دېسەڭ، شۇنداق قىلىمەن، دېدى. ئارقىدىنلا خەزرەج قەبىلىسىدىن بىرەيلەن ئورنىدىن تۇردى. ئۇ سەئىد ئىبنى ئۇبادە بولۇپ، خەزرەج قەبىلىسىنىڭ رەھبىرى، ھەسسانىنىڭ

ئانىسى ئۇنىڭ سىگلىسى ئىدى. ئەسلىدە ئۇ ناھايىتى ياخشى كىشى بولسىمۇ، بىردەملىك ئاچچىق بىلەن ئىنىسى مۇئازغا: يالغان ئېيتتىڭ، ئەزىرايىل خۇدا، سەن ئۇنى ئۆلتۈرەلمەيسەن، ئۆلتۈرۈشكىمۇ قادىر بولالمايسەن. ئەگەر ئۇ ئادەم ئۆز قوۋمىگىدىن بولمىغان بولسا، ئۇنىڭ ئۆلۈمىنىمۇ ياخشى كۆرمەيتتىڭ، دېدى. ئۇسەيد ئىنىسى ھۇزەير قوپۇپ، سەئىد ئىنىسى ئۇبادەگە: يالغان ئېيتتىڭ، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇنى چوقۇم ئۆلتۈرىمىز، سەن ئۆزۈڭ مۇناپىق بولغاچقا، مۇناپىقلارنىڭ تەرىپىنى ئېلىۋاتسەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردىن چۈشۈپ، ئۆلارغا ھاي بېرىپ، ئىشنى بېسىقتۇرمىغان بولسا، ئەۋس قەبىلىسى بىلەن خەزرەج قەبىلىسى ئارىسىدا ماجىرا كېلىپ چىقاتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئۇ كۈنى مەن كۈن بويى يىغلاپ چىقتىم، يېشىم قۇرۇمىدى، ئۇيقۇمۇ كەلمىدى.

ئاتا-ئانام يېنىمغا كەلدى، مەن يەنىلا ئىككى كېچە يىغلاپ ئۇخلىمىدىم. مەن يىغدىن ئىچ باغرىم يېرىلىپ كەتكەندەك ھېس قىلاتتىم. ئاتا-ئانام مېنىڭ كۆز يېشىمغا قاراپ ئولتۇراتتى. تۇيۇقسىز بىر ئەنسارىي ئايال مەن بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلدى، مەن رۇخسەت قىلغاندىن كېيىن، ئۇ ماڭا ھەمراھ بولۇپ يىغلاپ يېنىمدا ئولتۇراتتى، رەسۇلۇللاھ بىزنى يوقلاپ كېلىپ، سالام قىلغاندىن كېيىن ئولتۇردى. پىتنە تارالغاندىن باشلاپ، ئۇ يېنىمدا ئولتۇرۇپ باقمىغانىدى. رەسۇلۇللاھ مەن توغرۇلۇق ۋەھيي چۈشمىگەچكە بىر ئاي تۇرغان ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئولتۇرۇپ كەلمە شاھادەتنى ئوقۇغاندىن كېيىن، ماڭا: «ئى ئائىشە! سەن توغرۇلۇق تۇرلۇك سۆزلەرنى ئاڭلىدىم، ئەگەر سەن بۇ ئىشتىن پاك بولغان بولساڭ، ئاللاھ سېنى ئاقلايدۇ، ئەگەر گۇمانلىق بولساڭ، تەۋبە قىلغىن، ئىنسان گۇناھىنى ئىقرار قىلىپ، تەۋبە قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ» دېدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئارقىدىنلا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ گېپىنى تۇگىگەندە، كۆز يېشىم تۇگەپ قالغانىدى. مەندە ھېچقانداق سېزىم يوق ئىدى، مەن دادامغا: رەسۇلۇللاھنىڭ گېپىگە ئۆزۈڭلار بىر نېمەدەكلار، دېدىم. ئاتام: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن رەسۇلۇللاھقا نېمە دېيىشنى بىلەلمىدىم، دېدى. مەن يەنە ئانامغا: سىز ئورنۇمدا رەسۇلۇللاھقا بىر نېمە

دەڭ، دېدىم. ئانامغۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن رەسۇلۇللاھقا نېمە دېيىشنى بىلەلمىدىم، دېدى. مەن: مەن تېخى كىچىك، قۇرئان ھەققىدە بىلىدىغانلىرىم كۆپ ئەمەس، مەن بىلىپ تۇرۇپتىمەن، سىلەر بۇ سۆزلەرگە شۇقەدەر ئىشىنىسىلەركى، ئەگەر مەن ئۆزۈمنى پاك دېسەم، سۆزۈمگە ئىشەنمەيسىلەر. ئاللاھ بىلىدۇكى، مەن پاك تۇرۇپ تۆھمەتنى ئۈستۈمگە ئالسام، چوقۇم ئىشىنىسىلەر. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۆزۈمگە تەسەللىي بېرىش ئۈچۈن يەئقۇب ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرىغا قىلغان: ﴿**مەن چرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، سىلەرنىڭ (مۇشۇ يالغان) سۆزۈڭلارنى كۆتۈرۈشۈمگە ئاللاھ مەدەتكاردۇر**﴾ (قۇرئان كەرىم 12- سۈرە 18- ئايەت)، دېگەن سۆزىدىن باشقا سۆز تاپالمايمەن. شۇ سۆزنى دەپ بولۇپ، مەن ئۆرۈلۈپ ياتتىم. ئاللاھ مېنىڭ پاكلىقىمنى بىلەتتى. مەن پاك بولغاچقىلا، ئاللاھ مېنى قوغدىدى. ئەمما، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى مەن ئاللاھنىڭ مېنىڭ ئىشىم ئۈچۈن ۋەھيي نازىل قىلىشىنى ئويلاپ باقمىغانىدىم. چۈنكى، مەن ئاللاھ مېنىڭ ھەققىمدە سۆز قىلغۇدەك ئادەم ئەمەس ئىدىم، مەن ئۆزۈمنى بۇ ھەقتە تولىمۇ ناددىي چاغلايتتىم. مەن پەقەت ئاللاھنىڭ چۈش ئارقىلىق رەسۇلۇللاھقا مېنىڭ پاكلىقىمنى بىلدۈرۈشنى ئۈمىد قىلاتتىم. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھ تېخى ئورنىدىن قوزغالمىغانىدى، ئۆيدىكىلەردىن بىرەرسىمۇ ئۆيدىن چىقمىغان ئىدى. ئاللاھ ۋەھيي نازىل قىلدى. ئەينى چاغدا قىش كۈنى بولسىمۇ، رەسۇلۇللاھ نازىل قىلىنغان سۆزنىڭ ئېغىرلىقىدىن تەرلەپ كەتكەنىدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ كەيپىياتىدىكى جىددىيلىك تۈگىگەندىن كېيىن ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ: «ئاللاھ سېنىڭ پاكلىقىڭ توغرىسىدا بېشارەت بەردى» دېدى.

ئانام مېنى ئورنۇمدىن تۇرۇپ رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىدا تۇرۇشقا بۇيرۇدى. مەن: تۇرمايمەن، مەن پەقەت مېنى ئاقلاپ بەرگەن ئاللاھقا رەھمەت ئېيتىمەن، دېدىم. ئاللاھ مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿**شۇبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى. بۇ سىلەر ئۈچۈن يامان ئەمەستۇر (سەۋر قىلغانلىقىڭلار بىلەن ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىڭلار ئۈچۈن ۋە ئائىشە، سەفۋانلارنىڭ پاكلىقى ئاشكارا**

بولىدىغانلىقى ئۈچۈن)، بەلكى ياخشىدۇر. بوھتان چاپلىغۇچىلاردىن كىمنىڭ قانچىلىك گۇناھى بولسا، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك جازا بېرىلىدۇ. بوھتانىنىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم (يەنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ. بوھتانىنى ئاڭلىغان چاغلىرىدا ئەر-ئايال مۆئمىنلەر نېمىشقا ئۆزلىرىنى ياخشى دەپ قاراپ، بۇ ئېنىق بوھتان دېمىدى؟ ئۇلار نېمىشقا تۆت نەپەر گۇۋاھچىنى كەلتۈرمىدى؟ گۇۋاھچىلارنى كەلتۈرەلمىگەنىكەن، ئۇلار ئاللاھنىڭ نەزىرىدە يالغانچى ھېسابلىنىدۇ. سىلەرگە دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى، بوھتان چاپلىغىنىڭلار ئۈچۈن ئەلۋەتتە چوڭ ئازابقا دۇچار بولاتتىڭلار. ئۆز ۋاقتىدا بوھتانىنى تىلىڭلار ئارقىلىق تارقاتتىڭلار، بىلمەيدىغان نەرسەڭلارنى ئېغىزلىرىڭلارغا ئالدىڭلار، ئۇنى سەل چاغلىدىڭلار، ھالبۇكى ئاللاھنىڭ نەزىرىدە، ئۇ چوڭ گۇناھتۇر. ئۇنى ئاڭلىغان چېغىڭلاردا، نېمىشقا مۇنداق سۆزلەرنى قىلىش بىزگە مۇناسىپ ئەمەس، (ئى ئاللاھ، سەن پاكتۇرسەنكى،بۇ چوڭ بوھتاندۇر، دېمىدىڭلار. ئاللاھ سىلەرگە نەسىھەت قىلىدۇكى، ئەگەر مۆئمىن بولساڭلار، ھەرگىز مۇنداق سۆزلەرنى قايتا قىلماڭلار. ئاللاھ سىلەرگە (شەرىئەت ئەھكاملىرىنى ۋە گۈزەل ئەدەپ-ئەخلاقلارنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان) ئايەتلەرنى بايان قىلىدۇ، ئاللاھ (بەندىلەرگە پايدىلىق ئىشلارنى) ئوبدان بىلگۈچىدۇر، (تەدبىر قوللىنىشتا ۋە شەرىئەتنى بەرپا قىلىشتا) ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. مۆئمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقتۇرىدىغان ئادەملەر، شۇبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق ئازابقا قالىدۇ، ئاللاھ (سىرلارنى ۋە نىيەتلەرنى)بىلىپ تۇرىدۇ، سىلەر بىلمەيسىلەر. ئاللاھنىڭ سىلەرگە پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى (سىلەرنى قاتتىق جازالايتتى)، ئاللاھ شەپقەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. ئى مۆئمىنلەر! شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرمەڭلار، كىمكى شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرىدىكەن، شەيتان ئۇنى قەبىھ (سۆز - ھەرىكەتلەر)گە، يامان ئىشلارغا بۇيرۇيدۇ. ئاللاھنىڭ سىلەرگە پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى، سىلەردىن ھېچ ئادەم ئەبەدىي پاك بولماس ئىدى ۋە لېكىن ئاللاھ خالىغان بەندىسىنى پاك قىلىدۇ. ئاللاھ سىلەرنىڭ (سۆزلىرىڭلارنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (نىيەتلىرىڭلارنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر. ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش-ئەقرابالارغا،

مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە)بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن، (ئۇلارنىڭ گۇناھىنى) ئەپۇ قىلسۇن، كەچۈرسۇن، ئاللاھ ئىگە سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرمامسىلەر؟ ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر. يامان ئىشتىن بىخەۋەر ئىپىپەتلىك، مۆئمىن ئاياللارغا قارا چاپلايدىغانلار دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە چوقۇم لەنەتكە ئۇچرايدۇ (يەنى ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىنىدۇ). ئۇلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ. شۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) ئۇلارنىڭ تىللىرى، قوللىرى ۋە پۇتلىرى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىدىن ئۇلارنىڭ زىيىنىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. شۇ كۈندە ئاللاھ ئۇلارغا تولۇق تېگىشلىك جازاسىنى بېرىدۇ. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئاشكارا ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ. يامان ئايالار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر. يامان ئەرلەر يامان ئايالارغا لايىقتۇر. ياخشى ئايالار ياخشى ئەرلەرگە لايىقتۇر. ياخشى ئەرلەر ياخشى ئايالارغا لايىقتۇر. ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر، ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇنېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾ ((قۇرئان كەرىم)) 24- سۈرە 11 ـــ 26- ئايەتلەر).

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بۇ ئايەتنى مېنىڭ پاكلىقىم ھەققىدە نازىل قىلغان دېدى.

ئەبۇ بەكرىنىڭ تۇغقىنى بولغانلىقى ۋە يوقسۇل بولغانلىقى ئۈچۈن ئەبۇ بەكرى ئۇنىڭ تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇراتتى. بۇ چاغدا ئەبۇ بەكرى: مىستەھ بوھتانغا قاتناشقانلىقى ئۈچۈن، ئەمدى ئۇنىڭغا ھەرگىز نەپىقە بەرمەيمەن، دېدى. بۇ توغرۇلۇق ئاللاھ مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش-ئەقرابالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە) بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن، (ئۇلارنىڭ گۇناھىنى) ئەپۇ قىلسۇن، كەچۈرسۇن، ئاللاھنىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرمامسىلەر؟ ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىبانىدۇر﴾ ((قۇرئان كەرىم)) 24- سۈرە 22- ئايەت).

ئەبۇ بەكرى بۇنى ئاڭلىغاندىن كېيىن: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئاللاھنىڭ مېنى مەغپىرەت قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، دېدى ۋە مىستەھگە

بولغان ئەپەندىنى ئەسلىگە كەلتۈردى ھەم: مەن بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز توختىتىپ قويمايمەن، دېدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مېنىڭ ئىشىم تۇغرۇلۇق زەينەپ بىنتى جەھىشتىن: ئائىشە تۇغرۇلۇق نېمىلەرنى ئاڭلاپ، نېمىلەرنى كۆرگەنلىكى تۇغرۇلۇق سورىغاندا، زەينەپ: ئى رەسۇلۇللاھ، مەن ئۆزۈمنىڭ ئاڭلىغان ھەم كۆرگىنىمگە ئىگە بولۇشۇم كېرەك. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن پەقەت ئائىشىنىڭ ھەممە جەھەتتىن ياخشىلىقىنى بىلىمەن، دېگەن.

ئائىشە يەنە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھنىڭ ھۇجرىسىدا زەينەپ مەن بىلەن تالىشالايدىغان ئايال بولسىمۇ، لېكىن ئاللاھ زەينەپنى سەممىيلىك بىلەن قوغدىدى. ئەمما، ئۇنىڭ سىڭلىسى ھەمنە ئۇنىڭ بىلەن جېدەللەشكىنى ئۈچۈن ئۆزىنى نابۇت قىلدى.

ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: خۇدا ھەققى كىشىلەر يەنە سەۋزان ئىبنى مۇئەتتەلنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى تىلغا ئالىدۇ: ئاللاھ پاكدۇر! ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئەزەلدىن بىرەر ئايالغا چېقىلىپ باققان ئەمەس.

ئائىشە شۇنىڭدىن كېيىن سەۋزان ئىبنى مۇئەتتەلنىڭ ئۆزىنى ئاللاھقا ئاتاپ، ئاللاھ يولىدا قۇربان بولغانلىقىنى تىلغا ئالىدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1764. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر مېنىڭ ئىشلىرىم ئۈستىدە تالاش-تارتىش قىلىپ يۈرگەندە، مەن بۇنىڭدىن خەۋەرسىز ئىدىم. رەسۇلۇللاھ مەن تۇغرۇلۇق مۇنبەرگە چىقىپ نۇتۇق سۆزلەپ، ئالدى بىلەن كەلىمە شاھادەتنى ئوقۇپ، ئاللاھقا مەدھىيە ئوقۇغاندىن كېيىن: «سىلەر مېنىڭ ئەھلىمگە تۆھمەت قىلغان كىشىلەرنى كۆرسىتىپ بېرىڭلار، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۆز ئەھلىمدە ھېچقانداق گۇناھ يوقلۇقىنى بىلىمەن، ئۇلار كىم ئارقىلىق مېنىڭ ئەھلىمگە زەرە يەتكۈزمەكچى، مەن ئۇ كىشىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. مەن ئۆيدە بولمىغان چاغلاردا، ئۇ ھەرگىز مېنىڭ ئۆيۈمگە كىرمەيتتى. مەن ھەر قېتىم سىرتلارغا چىققاندا، ئۇ ماڭا ئەگىشىپ چىقاتتى» دېگەن.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا يەنە مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۆيۈمگە

كېيىن، مېنىڭ ئايال خىزمەتكارىمدىن ئەھۋالىنى سوراپتۇ. ئۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭ نېمە ئەيىبى بارلىقىنى بىلمەيمەن، پەقەت بىر قېتىم ئۇ ئۇخلاپ قالغاندا، قوي ئۆيگە كىرىپ خېمىرنى يەۋالغان، دېگەن. بىر ساھابە ئۇ خىزمەتكارغا ھۆركىرەپ: سەن رەسۇلۇللاھقا راست گەپ قىلىشىڭ كېرەك. ئۇلار ھەتتا ئايال خىزمەتكارغا ئىشىنى باشتىن-ئاياغ چۈشەندۈرگەن. ئۇ ھەيران بولغان ھالدا: ئى ئاللاھ، مەن ئۇنى خۇددى زەرگەر ساپ قىزىل ئالتۇننى بىلگەندەك بىلىمەن، دېگەن.

كىشىلەر ئۇ توغرۇلۇق قالايمقان گەپ-سۆزلەرنى قىلىشقان ھېلىقى ئەر بۇ ئىشنى ئۇققاندىن كېيىن: ئى ئاللاھ! مەن ئەزەلدىن بىرەر ئايال زاتىغا چېقىلىپ باقمىغان، دېگەن. ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئەر كېيىن ئاللاھنىڭ يولىدا بارلىقىنى بېغىشلاپ ۋاپات بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

قىرىق توققۇزىنچى باب

مۇناپىقلارنىڭ سۆپەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھۆكمى

1765. ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم بىز رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىپ سەپەرگە چىقتۇق، يولدا ئېغىر قىينىچىلىققا دۇچ كەلدۇق. ئىبنى ئۇبەيي ئۆز ھەمراھلىرىغا: سىلەر رەسۇلۇللاھنىڭ ئەتراپىدىكى ئادەملەرگە نەپىقە بەرمەڭلار، ئۇلارنىڭ كۆڭلى سۇۋۇپ تارقىلىپ كەتسۇن. مەدىنىگە قايتىپ بارغىنىمىزدا، ئۇ جايدىكى كاتتىلار چوقۇم ئۆزىدىن تۆۋەنلەرنى سىقىپ چىقىرىدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن بۇ ئىشنى رەسۇلۇللاھقا ئېيتتىم. رەسۇلۇللاھ ئادەم ئەۋەتىپ، بۇ ئىشنى سورىغاندى، ئىبنى ئۇبەيي ئىنكار قىلدى. بەزى ساھابىلەر: ئىبنى ئەرقەم رەسۇلۇللاھقا يالغان ئېيتتى، دېيىشتى. بۇ گەپ مېنىڭ كۆڭلۈمنى ناھايىتى بىئارام قىلدى. ئاللاھ ﴿**مۇناپىقلار سىلەنىڭ ئالدىڭغا كەلگەن چاغدا...**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە مۇنافىقۇن) دېگەن ئايەتلەرنى نازىل قىلىپ، مېنىڭ يالغان سۆزلىمىگەنلىكىمنى ئىسپاتلىدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئۇلارنى چاقىرىپ كېلىپ، ئاللاھقا تەۋبە قىلىشنى ئېيتتى. ئەمما، ئۇلار باشلىرىنى چايقىشىپ تەۋبە قىلىشنى خالىمىدى. ئايەتتە «ئۇلار تامغا يۆلەپ قويۇلغان (چىرىپ قالغان) ياغاچقا ئوخشاش» دېيىلگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشىنىڭ سالاپەتلىك، ئەمما ئىچىنىڭ كاۋاكلىقى ئېيتىلغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1766. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەيي ئىبنى سەلۇل ئۆلۈپ كېتىپ، ئۇنى يەرلىككە قويىدىغان چاغدا، رەسۇلۇللاھ كېلىپ، مېيىتنى چىقىرىپ، دەم سالغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ كۆڭلىكىنى مېيىتقا كىيگۈزۈپ قويدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1767. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئۇبەي ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئوغلى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئەي رەسۇلۇللاھ! ئاتامغا كېپىەتلىك قىلىش ئۈچۈن ماڭا كۆڭلىكىڭىزنى بېرىڭ، ئۇنىڭ نامزىنى ئوقۇپ، ئاللاھنىڭ ئۇنى ئەپۇ قىلىشنى تىلەڭ، دېگەندە، رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا بىر كۆڭلىكىنى بېرىپ: «مېيىتنى تەييار قىلىپ بولۇپ ماڭا خەۋەر قىل، مەن ئۇنىڭ مېيىت نامزىنى ئوقۇپ بېرەي» دېدى. رەسۇلۇللاھقا خەۋەر قىلدى. رەسۇلۇللاھ ئىبنى ئۇبەينىڭ نامزىنى چۈشۈرۈشكە تەييارلانغاندا، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنى تارتىپ تۇرۇپ: ئاللاھ سېنى مۇناپىقلارنىڭ نامزىنى چۈشۈرۈشتىن چەكلىگەن ئىدىغۇ، دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ماڭا ئىككى خىل تاللاش ئىختىيارلىقى بار» دېدى ھەم: ﴿**(ئى مۇھەممەد!) ئۇلار، يەنى (مۇناپىقلار) ئۈچۈن مەيلى مەغپىرەت تەلەپ قىل، مەيلى مەغپىرەت تەلەپ قىلما (بەرىبىر ئوخشاش) ئۇلار ئۈچۈن 70 قېتىم مەغپىرەت تەلەپ قىلساڭمۇ، ئاللاھ ھەرگىز ئۇلارنى مەغپىرەت قىلمايدۇ**﴾ («قۇرئان كەرىم» 9ـ سۈرە 80ـ ئايەت) دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭ نامزىنى ئوقۇدى. كېيىن ئاللاھ تەۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿**(ئى مۇھەممەد!) سەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆلگەن ھېچبىر ئادەمنىڭ نامزىنى چۈشۈرمىگىن، (دەپنە قىلىش، زىيارەت ياكى دۇئا ئۈچۈن ئۇنىڭ قەبرىسى ئۈستىدىمۇ تۇرمىغىن، چۈنكى ئۇلار ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلدى، ئۇلار پاسىق ھالتى بىلەن ئۆلدى**﴾.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1768. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇچەيلەن (ئىككى قۇرەيش، بىر سەقەفىيلىك، بەزىلەر ئىككى سەقەفىيلىك بىر قۇرەيش دەپمۇ بايان قىلىدۇ) بەيتۇللاھتا ئۇچرىشىدۇ. ئۇلار قورساق سېلىشىپ كەتكەن بولسىمۇ، قەلبى قۇرۇق ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرەيلەن: سىلەرچە ئاللاھ بىزنىڭ گېپىمىزنى ئاڭلىيالامدۇ؟ دېدى. يەنە بىرى: بىز ئۇنلۇك سۆزلىسەك ئۇ ئاڭلىيالايدۇ، پەس سۆزلىسەك ئاڭلىيالمايدۇ، دېدى. ئۈچىنچىسى: ئەگەر بىز ئۇنلۇك سۆزلىسەك ئۇ ئاڭلىيالسا، پەس سۆزلىسەكمۇ ئوخشاشلا ئاڭلىيالايدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولغان: ﴿**سىلەر (دۇنيادىكى چېغىڭلاردا) قۇلىقىڭلارنىڭ،**

كۆزۈڭلارنىڭ، تېرىلىرىڭلارنىڭ سىلەرنىڭ زىيىنىڭلارغا گۇۋاھلىق بېرىشىدىن ساقلانمىغانىدىڭلار ...﴾ («قۇرئان كەرىم» 41- سۈرە، 22 ـ ئايەت.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1769. زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئۇھۇدقا قوشۇن باشلاپ ماڭغانىدا، بەزى كىشىلەر يېرىم يولدا يېنىپ كەتتى. ساھابىلەر بۇ كىشىلەر ھەققىدە ئىككى گۇرۇھقا بۆلۈنۈپ كەتتى. بىر گۇرۇھتىكىلەر ئۇلارنى ئۆلتۈرۈۋېتىشنى تەشەببۇس قىلدى. يەنە بىر گۇرۇھتىكىلەر ئۇلارنى ئۆلتۈرمەسلىكنى تەشەببۇس قىلدى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولدى: ﴿**ئى مۇئمىنلەر! سىلەر نېمىشقا مۇناپىقلار توغرىسىدا ئىككى گۇرۇھقا بۆلۈنۈپ كېتىسىلەر؟**﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە، 88- ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1770. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ دەۋرىدە، بەزى مۇناپىقلار رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇرۇشقا چىققانلىقىدىن خەۋەر تاپسىلا قېچىپ كېتەتتى ھەم ئۆزلىرىنىڭ رەسۇلۇللاھقا ئەگەشمەي ئولتۇرۇۋالغانلىقىدىن پەخىرلىنەتتى. رەسۇلۇللاھ ئۇرۇشتىن قايتىپ كەلگەندە بولسا، رەسۇلۇللاھ ئالدىدا قەسەم ئىچىپ تۇرۇپ ئەپۇ سورايتتى. ئۇلار باشقىلارنىڭ ئۆزلىرىنى قىلمىغان ئىشلىرى بىلەن ماختىشىنى ياخشى كۆرەتتى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولغان: ﴿**(ئى مۇھەممەد!) قىلغان ئىشلىرىدىن (يەنى ھەقنى ياپقانلىقىدىن) خۇشال بولىدىغان، قىلمىغان ئىشلىرى بىلەن مەدھىيىلىنىشنى ياخشى كۆرىدىغان كىشىلەرنى ھەرگىز ئاللاھنىڭ ئازابىدىن قوتۇلدۇ، دەپ گۇمان قىلمىغىن ...**﴾ («قۇرئان كەرىم» 3- سۈرە، 188 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1771. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەرۋان ئۆز مۇھاپىزەتچىسىنى ئىبنى ئابباسنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپ: سەن ئىبنى ئابباسقا بېرىپ مۇنداق دېگىن دېگەن: ھەر كىم قىلغان ئىشلىرى بىلەن خۇشال بولۇپ ھەم ياشقىلارنىڭ ئۆزى قىلمىغان ئىشلار بىلەن ماختىشىنى ئارزۇ قىلىپ جازالانسا، ئۇنداقتا ھەممىمىز بۇنىڭدىن ساقلىنالمىغۇدەكمىز؟ دېگەندە، ئىبنى ئابباس: بۇ ئايەتنىڭ سىلەر بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بولسۇن؟ ئەسلىي ئىش مۇنداق، رەسۇلۇللاھ بىر قانچە يەھۇدىينى

چاقىرتسىپ، ئۇلاردىن بىر ئىشنى سورىغاندا، ئۇلار ئۇ ئىشنى يوشۇرۇپ، باشقا ئىشنى دەپ بەرگەن ۋە رەسۇلۇللاھقا سۆرۈشتۇرگەن ئىشقا جاۋاب بەرگەنلىگىگە رەسۇلۇللاھدىن ماختاش تاما قىلغان ھەم ئۆزلىرىنىڭ بۇ ئىشىدىن خۇشال بولغان، دېدى. ئارقىدىنلا ئىبنى ئابباس مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**ئۆز ۋاقتىدا ئاللاھ تەرىپىدىن كىتاب بېرىلگەنلەر** ... ﴾ («قۇرئان كەرىم» 3- سۈرە، 187 - ئايەت) — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1772. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر خرىستىئان ئىسلامغا كىرىپ، سۈرە «بەقەرە» ۋە «ئال ئىمران»نى ئوقۇدى ھەم ئۇ كىشى رەسۇلۇللاھقا بىر مەزگىل كاتىپ بولدى. كېيىن يەنە قېچىپ كېتىپ خرىستىئان دىنىغا قايتتى ھەم: مۇھەممەد پەقەت مەن خاتىرىلىگەن نەرسىلەرنىلا بىلىدۇ، دەپ يۈردى. كېيىن ئاللاھ ئۇنىڭ جېنىنى ئالدى. ئۇنىڭ دىنداشلىرى ئۇنى يەرلىككە قويغان بولسىمۇ، زېمىن ئۇنى ئۆز قوينىغا ئالمىدى. ئۇنىڭ دىنداشلىرى: بۇنى مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى قىلغان، بىزنىڭ بۇ دىندىشىمىز ئۇلارنى تاشلاپ كەتكەچكە، ئۇنىڭ قەبرىسىنى قازغان، دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەنە يەرلىكنى چوڭقۇر كولاپ مېيىتنى كۆمدى. كۆتۈلمىگەندە، زېمىن ئۇنى يەنە ئۆز قوينىغا ئالمىدى. ئۇنىڭ دىنداشلىرى يەنە بۇنى: مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى قىلغان، ئۇلار بىزنىڭ بۇ دىندىشىمىز ئۇلارنى تاشلاپ كەتكەچكە، ئۇنىڭ قەبرىسىنى قازغان دېيىشتى. ئۇلار ئۇچىنچى قېتىمدا جېنىنىڭ بارىچە كولاپ ، ئۇنى يەرلىككە قويدى. بىراق، زېمىن ئۇچىنچى قېتىممۇ ئۇنى ئۆز قوينىغا ئالمىدى. بۇنىڭ بىلەن، ئۇلار بۇ ئىشنىڭ كىشىلەر تەرەپتىن بولمىغانلىقىنى بىلىپ، ئۇلارمۇ ئۇنى تاشلىۋەتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1. قىيامەت، جەننەت ۋە دوزاخنىڭ سۆيەتلىرى توغرىسىدا

1773. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «زامان ئاخىرىدا بىر سىمىز ھەم ئېگىز، گەۋدىلىك ئادەمنىڭ ئېغىرلىقى ئاللاھنىڭ نەزىرىدە، پاشىنىڭ قانىتىچىلىكمۇ

كەلمەيدۇ»، دېگەن. ئەبۇ ھۇرەيرە: سىلەر مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇڭلار دەپ تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقۇغان: ﴿ **... قىيامەت كۈنى ئۇلارنى (يەنى مۇنداق كىشىلەرنى) قىلچە ئېتىبارغا ئالمايمىز﴾** («قۇرئان كەرىم» 18ـ سۈرە 105ـ ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. زامان ئاخىرىدا كىشىلەرنىڭ توپلىنىدىغانلىقى ۋە قىيامەت كۈنىدىكى زېمىن توغرىسىدا

1777. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «قىيامەت كۈنى كىشىلەر ئاپئاق بىر جايغا توپلىنىدۇ. ئۇ يەر پاكىز ھەم تۈز بولۇپ، ھېچكىم بۇ يەردىن ھېچقانداق نەرسە تاپالمايدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1779. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇبادا ئون نەپەر يەھۇدىي ماڭا ئىمان كەلتۈرسە، ئۇنداقتا بارلىق يەھۇدىيلار ئىمان كەلتۈرىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. يەھۇدىيلارنىڭ رەسۇلۇللاھتىن روھ توغرۇلۇق سورىغانلىقى توغرىسىدا

1780. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ بىلەن مەدىنىدىكى بىر ئېتىزلىقتا كېتىۋاتاتتۇق. رەسۇلۇللاھ بىر خورما ياغچىنى تاينىۋالغانىدى. شۇ چاغدا بىر قانچە يەھۇدىي بىز تەرەپكە كېلىپ ئۆز ـ ئارا: ئۇنىڭدىن روھ مەسىلىسىنى سوراپ كۆرەيلى! دېيىشتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرەيلەن: ئۇنىڭدىن سورىماڭلار، ئۇ بۇ مەسىلە ھەققىدە سىلەر ياقتۇرمايدىغان جاۋابنى بەرمەيدۇ، دېدى. ئارقىدىنلا يەنە بىرەيلەن: يەنىلا سوراپ كۆرەيلى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلاردىن بىرى رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى ئەبۇلقاسىم، روھ دېگەن نېمە؟ دەپ

سوربدى. رەسۇلۇللاھ گەپ قىلماي جىمىپ كەتتى. بۇ چاغدا رەسۇلۇللاھقا ۋەھيي كەلگەنىكەن. مەن بىر چەتتە قاراپ تۇراتتىم. رەسۇلۇللاھ تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**ئۇلار سەندىن روھنىڭ ماھىيىتى ھەققىدە سورىشىدۇ، روھنىڭ ماھىيىتىنى پەرۋەردىگارىم بىلىدۇ، سىلەرگە پەقەت ئازغىنە ئىلىم بېرىلگەن، دېگىن**﴾. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1781. خەبباب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: جاھىلىيەت دەۋرىدە، مەن تۆمۈرچى ئىدىم. ئاس ئىبنى ۋائىل ماڭا قەرزدار ئىدى. مەن ئۇنىڭدىن قەرز سۈيلەپ بارسام، ئاس ئىبنى ۋائىل: سەن مۇھەممەدكە ئەگىشىشتىن ۋاز كەچسەڭلا، مەن قەرزىڭنى قايتۇرىمەن، دەپ تۇرۇۋالدى. مەن: مەن مۇھەممەدكە ئەگىشىشتىن تاكى ئاللاھ سېنىڭ جېنىڭنى ئېلىپ، سېنى قايتا تىرىلدۈرگۈچە ۋاز كەچمەيمەن، دېدىم. ئاس ئىبنى ۋائىل: ئۇنداقتا سەن مېنى قويۇۋەت، مېنىڭ ئۆلۈپ قايتا تىرىلىشىمنى كۈت، مەن پۇل ۋە بالا تاپقاندىن كېيىن، سېنىڭ قەرزىڭنى قايتۇراي، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تۆۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿**بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغان ۋە ماڭا (ئاخىرەتتە) ئەلۋەتتە مال-مۈلۈك، ئەۋلاد بېرىلىدۇ، دېگەن ئادەمنى كۆردۈڭمۇ؟ ئۇ غەيىبنى بىلگەنمۇ ياكى مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ ئەھدىگە ئېرىشكەنمۇ؟ ھەرگىز ئۇنداق بولغان ئەمەس ...**﴾ («قۇرئان كەرىم» 19 ـ سۈرە، 78 ـ ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

4. ﴿سەن ئۇلار ئارىسىدا بولغاچقا، ئاللاھ ئۇلارنى جازالىمايدۇ﴾ دېگەن ئايەت توغرىسىدا

1782. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ جەھل: ئى ئاللاھ! ئەگەر بۇ سېنىڭ تەرىپىڭدىن كەلگەن ھەقىقەت بولىدىغان بولسا، ئاسماندىن ئۇستىمىزگە تاش ياغدۇر ياكى بىزنى جازالىغىن، دېگەنىكەن، شۇنىڭ بىلەن: ﴿**سەن ئۇلارنىڭ ئىچىدە تۇرغان چېغىڭدا (سېنى ھۆرمەتلەش يۈزىسىدىن) ئاللاھ ئۇلارغا ئازاب قىلمايدۇ، ئۇلار ئىستىغپار ئېيتىپ تۇرغان چاغدا ئاللاھ ئۇلارغا ئازاب قىلمايدۇ. ئۇلار (باشقىلارنىڭ) مەسچىتى ھەرامغا**

كىرىشىنى توسۇۋاتسا، ئاللاھ ئۇلارغا نېمىشقا ئازاب قىلمىسۇن؟﴾ («قۇرئان كەرىم» 8- سۈرە 33 ـــ 34- ئايەتلەر). دېگەن ئايەت نازىل بولغان.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

5. تۆتۈنسىمان بۇلۇت توغرىسىدا

1783. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: قۇرەيشلەر ئىزچىل ھالدا رەسۇلۇللاھقا قارشى تۇرغاچقا، رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام دەۋرىدىكىدەك قۇرغاقچىلىققا ئۇچرىشىنى تىلەپ دۇئا قىلغان. شۇنىڭ بىلەن قۇرغاقچىلىق ئاپىتى بولغان، ئېغىر ئاچارچىلىق يۈز بېرىپ، قۇرەيشلەر ھەتتا سۆڭەكلەرنى يېيىشكە مەجبۇر بولغان. ئەينى چاغدا بىرى ئاسمانغا قاراپ، ئاسماندا ئۆچۈپ يۇرگەن توپا-چاڭلار ئۇنىڭ كۆزىگە بۇلۇتتەك كۆرۈنگەچكە، ئاللاھ تەۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلغان: **﴿ئى مۇھەممەد) سەن ئاسمان (ھەممە ئادەم) ئۆچۈن (كۆرۈندىغان) تۆتۈنىنى كەلتۈرىدىغان كۈنىدە (ئۇلارغا بولىدىغان ئازابنى) كۈتكىن، (ئۇ تۆتۈن) كىشىلەرنى ئورىۋالىدۇ، بۇ قاتتىق ئازابتۇر﴾** («قۇرئان كەرىم» 44- سۈرە 10 ـــ 11- ئايەت).

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئۇ يەنە مۇنداق دېگەن: ئەينى چاغدا بىرى كېلىپ رەسۇلۇللاھقا: «ئى رەسۇلۇللاھ، مۇزەر ئاھالىسى ئۈچۈن يامغۇر تىلىگىن، ئۇلار تۆگەپ كېتەي، دەپ قالدى» دېگەندە رەسۇلۇللاھ: «مۇزەر ئاھالىسى ئۈچۈن يامغۇر تىلەمدىمەن، سېنىڭ يۇرىكىڭ بەك چوڭ ئىكەنغۇ؟» دەپ يامغۇر تىلىگەندە، ئاسمان يامغۇر بۇلۇتلىرى بىلەن تولغان. ئارقىدىنلا تەۋەندىكى ئايەت نازىل بولغان: **﴿بىز ھەقىقەتەن ئازابنى «سىلەردىن» ئازغىنا ۋاقىت كۆتۈرۈۋېتىمىز﴾** («قۇرئان كەرىم» 44- سۈرە 15- ئايەت). ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى ئازغىنا ياخشىلانغاندا، ئۇلار يەنە ئەسلىدىكى دىنسىزلىق ھالىتىگە قايتىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تەۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلدى: **﴿ئۇلارنى قاتتىق تۇتقان كۈنىمىزدە، چوقۇم جازالايمىز﴾** («قۇرئان كەرىم» 44- سۈرە 16- ئايەت). ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ «قاتتىق تۇتقان كۈنىمىزدە» دېگىنى بەدرە كۈنىنى كۆرسىتىدۇ، دەيدۇ. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. ئاينىڭ يېرىلىشى توغرىسىدا

1784. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ دەۋرىدە ئاي ئىككىگە بۆلۈنگەن. رەسۇلۇللاھ شۇ سورۇندىكى كىشىلەرگە: «سىلەر گۇۋاھ بولۇڭلار» دېگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1785. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەككە ئاھالىسى رەسۇلۇللاھتىن مۆجىزە كۆرسىتىشىنى تەلەپ قىلغان، شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئاينىڭ ئىككىگە بۆلۈنگەنلىكىنى ئۇلارغا كۆرسەتكەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1786. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ دەۋرىدە ئاي پارچىلانغان. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

7. ئاللاھنىڭ ھەر قانداق كىشىدىن سەۋرچان ئىكەنلىكى توغرىسىدا

1787. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ھەر قانداق ئادەم ۋە ھەر قانداق نەرسىدىن بەكرەك ئەزىيەتكە سەۋرچان كېلىدۇ. بەزىلەر ئاللاھنىڭ بالىسى بار دېسىمۇ، ئاللاھ يەنىلا ئۇلارغا ساغلام تۇرمۇش ۋە رىزقىنى بېرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

8. زامان ئاخىرىدا ئىمانسىزلارنىڭ زېمىن بىلەن توشقۇدەك ئالتۇن بېرىپ بولسىمۇ، ئۆزىنىڭ ئازابىتىن قۇتۇلۇشىنى تىلەيدىغانلىقى توغرىسىدا

1788. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ دوزاختا ئەڭ يېنىك ئازابلىنىۋاتقان ئادەمگە: مۇبادا ساڭا دۇنيادىكى ھەممە نەرسە بېرىلسە، شۇ ئارقىلىق

ئۆزۈگگە كاپارەت تىلەشنى خالامسەن؛ دەيدۇ. ئۇ: خالايمەن؛ دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئاللاھ يەنە: سەن ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئومۇرتقىسىدىكى ۋاقتىڭدا مېنىڭ سەندىن تەلەپ قىلىدىغىنىم بۇنىڭدىنمۇ يەڭگىل ئىدى. سەن پەقەت ماڭا شېرىك كەلتۈرمىسەڭلا بولاتتى، ئەمما سەن ئەكسىچە شېرىك كەلتۈردۇڭ؛ دەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. ئىمانسىزلارنىڭ قىيامەتتىكى ئەھۋالى توغرىسىدا

1789. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرى رەسۇلۇللاھتىن: ئەي رەسۇلۇللاھ! قىيامەتتە ئىمانسىزلار تىرىلگەندە، يۈزى بىلەن ماڭامدۇ؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ئاللاھ بۇ دۇنيادا ئۇلارنى پۇتى بىلەن مېڭىشقا قادىر قىلغانكەن، قىيامەتتە ئۇلارنى يۈزى بىلەن ماڭدۇرالماسمۇ؟» دەپ جاۋاب بەرگەن. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بۇ ھەدىسنى بايان قىلغۇچى قەتادە: ئەلۋەتتە! پەرۋەردىگارىمىز ئىززىتى بىلەن قەسەمكى، ئاللاھ ئەلۋەتتە بۇنىڭغا قادىردۇر، دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1791. كەئىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۇئمىن شامال بىلەن تەڭ تەۋرەپ تۇرىدىغان ئاجىز مايسىغا ئوخشايدۇ. شامال بەزىدە ئۇنى ئېگىپ قويىدۇ؛ بەزىدە ئۇ تىك تۇرىدۇ. مۇناپىقلار بەئەينى شەمشاد دەرىخىگە ئوخشايدۇ. سىدىرلىسلا يىلتىزلىرى بىلەن قومۇرۇلۇپ كېتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. مۇئمىننىڭ خورما دەرىخىگە ئوخشايدىغانلىقى توغرىسىدا

1792. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ساھابىلەردىن: «غازاڭ تاشلىماي ھەمىشە ياپيېشىل تۇرىدىغان بىر خىل دەرەخ بار، مۇئمىنلەر شۇ دەرەخكە ئوخشايدۇ. ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ؟ ئۇ نېمە دەرەخ؟» دەپ سورىغاندا، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى قۇملۇقتىكى بىر خىل

دەرەخنى ئويلىدى. مەن ئۇنىڭ خورما دەرىخى ئىكەنلىكىنى ئويلاپ تاپقان بولسامۇ، ئارتۇق گەپ قىلىشتىن خىجىل بولدۇم. شۇنىڭ بىلەن كۆپچىلىك رەسۇلۇللاھقا: ئۇنىڭ قايسى دەرەخ ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بەرسىلە؟ دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام: «ئۇ خورما دەرىخىدۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. ھەر قانداق ئادەم ئەملىگە تايىنىپلا جەننەتكە كىرەلمەيدىغانلىقى، بەلكى ئاللاھنىڭ رەھمىتى بىلەن كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1793. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قانداق ئادەمنىڭ ئەملى ئۇنى قۇتقۇزۇپ قالالمايدۇ». كۆپچىلىك رەسۇلۇللاھتىن: ئۇنداقتا ئۆزلىرىچۇ؟ ئەي رەسۇلۇللاھ! دەپ سوراشتى. رەسۇلۇللاھ: «مەنمۇ شۇنداق، بىراق ئاللاھ ئۆز رەھمىتى بىلەن مېنى قوغداپ تۇرىدۇ، دۇرۇس بولۇڭلار» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1794. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر دۇرۇس بولۇڭلار، ئوتتۇراھال ئىش تۇتۇڭلار، ساۋاب ئۈمىد قىلىڭلار. چۈنكى، ھەر قانداق ئادەمنىڭ ئەملى ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزەلمەيدۇ». كۆپچىلىك رەسۇلۇللاھتىن: ئۇنداقتا ئۆزلىرىچۇ؟ ئەي رەسۇلۇللاھ! دەپ سوراشتى. رەسۇلۇللاھ: «مەنمۇ شۇنداق، ئەمما ئاللاھ ئۆز رەھمىتى ۋە مەغپىرىتى بىلەن مېنى قوغدايدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. ياخشى ئەمەللەرنى كۆپ قىلىش ۋە ئىبادەتنى تىرىشىپ قىلىش توغرىسىدا

1795. مۇغىرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ نامازغا تۇرغاچ ئىككى پۇتى ياكى پاچىقى ئىششىپ كەتتى. بەزىلەر رەسۇلۇللاھقا

نەسىھەت قىلغاندا، رەسۇلۇللاھ: «ئەجەبا، مەن بىر ئاللاھنىڭ شەپقىتىگە تەشەككۈر ئېيتقۇچى بەندە بولسام بولمامدىكەن؟» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

13. تەبلىغنى قىسقا قىلىش توغرىسىدا

1796. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەر پەيشەنبە كۈنى كىشىلەرگە تەبلىغ قىلاتتى. بىرى ئۇنىڭغا: ئى ئىبنى مەسئۇد! بىز سېنىڭ بىزگە ھەر كۈنى تەبلىغ قىلىپ بېرىشىڭنى ئۈمىد قىلىمىز. دېگەندە، ئۇ: مېنىڭ بۇنداق قىلىشىم سىلەرگە مالاللىق كەلتۈرۈپ قويۇشىمنى يامان كۆرگەنلىكىم ئۈچۈندۇر. مەن ئارىلاپ نەسىھەت قىلىمەن. خۇددى رەسۇلۇللاھ بىزنىڭ زېرىكىپ قالماسلىقىمىز ئۈچۈن ئارىلاپ نەسىھەت قىلغاندەك.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

ئەللىكىنچى باب

جەننەت، ئۇنىڭ نېئمەتلىرى ۋە ئۇنىڭغا كىرگەنلەرنىڭ سۈپىتى

1797. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دوزاخ نەپسىنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان، جەننەت جاپا-مۇشەققەتنىڭ ئارقىسىغا (يوشۇرۇنغان)».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1. جەننەتتىكى نېمەتلەر توغرىسىدا

1798. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ: مەن سالىھ بەندىلىرىمگە ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان، ئاڭلاپ باقمىغان، تەسەۋۋۇر قىلىپ باقمىغان نېمەتلەرنى ھازىرلىدىم، دېدى. ئەگەر خالىساڭلار مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇڭلار: ﴿**ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە مۇكاپات يۈزىسىدىن ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا ساقلانغان ۋە ئۇلارنى خۇشال قىلىدىغان كاتتا نېئمەتلەرنى ھېچكىم بىلمەيدۇ**﴾» («قۇرئان كەرىم» 17:32).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

2. جەننەتتە ئاتلىق ئادەم يۈز يىل مېڭىپمۇ سايىسىنى بېسىپ بولالمايدىغان بىر دەرەخنىڭ بارلىقى توغرىسىدا

1799. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتە شۇنداق بىر تۈپ دەرەخ باركى، ئادەم ئاتلىق يۈز يىل ماڭسىمۇ، ئۇ دەرەخنىڭ سايىسىدىن چىقىپ كېتەلمەيدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1800. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتە شۇنداق بىر تۈپ دەرەخ بارکى، كىشى ئاتلىق يۈز يىل ماڭسىمۇ، ئۇنىڭ سايىسىدىن چىقىپ كېتەلمەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1801. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتە شۇنداق بىر تۈپ دەرەخ بارکى، ئۇنىڭ سايىسىدا چاپقۇر ئات بىلەن يۈز يىل ماڭسىمۇ، ئۇنىڭ سايىسىدىن چىقىپ كېتەلمەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

3. جەننەت ئەھلىنىڭ ئاللاھنىڭ ياخشى كۆرۈشىدىن بەھرىمەن بولىدىغانلىقى، ئاللاھنىڭ ئۇلارغا غەزەپ قىلمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1802. ئەبۇ سەئىدىل ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ جەننەت ئەھلىگە: ئى جەننەت ئەھلى! دېسە، ئۇلار: ئى رەببىمىز، بىز مەڭگۈ ساڭا بويسۇنىمىز، دەيدۇ. ئارقىدىن ئاللاھ جاۋابەن ئۇلارغا: رازى بولدۇڭلارمۇ؟ دەيدۇ. ئۇلار جاۋابەن: بىز قانداقمۇ رازى بولمايلى! سەن ھېچكىمگە بەرمىگەن نەرسىلەرنى بىزلەرگە بەرگەن تۇرساڭ، دەيدۇ. ئاللاھ ئۇلارغا: مەن سىلەرگە يەنە ئۇنىڭدىن ياخشى بولغان نەرسىلەرنى بېرىمەن، دەيدۇ. ئۇلار: ئى ئاللاھ، بۇنىڭدىنمۇ ياخشى يەنە قانداق نەرسىلەر بار؟ دەيدۇ. ئاللاھ: مەن رازىلىقىمنى ئاتا قىلىمەن، بۇنىڭدىن كېيىن سىلەر ھەرگىز مېنىڭ غەزىپىمگە ئۇچرىمايسىلەر، دەيدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

4. جەننەت ئەھلىنىڭ خۇددى ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنى كۆرگەندەك ئۆزلىرىنىڭ ئايرىم خانىلىرىنى كۆرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1803. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتىكىلەر سىلەر خۇددى

ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنى كۆرگەنگە ئوخشاش ئۆزلىرىنىڭ ئايرىم خانىلىرىنى كۆرىدۇ». مەن ئۇنىڭ ئىبنى ئىياشقا بۇ ھەدىسنى سۆزلەپ بەرگەندىم، ئۇنىڭ: «گۆۋاھلىق بېرىمەنكى، مەنمۇ بۇرۇن ئەبۇ سەئىدتىن بۇ ھەدىسنى ئاڭلىغان، بىراق ئۇ بۇ ھەدىستە: «سىلەر شەرق ۋە غەربتە چاقناپ تۇرغان يۇلتۇزلارنى كۆرگەندەك...»، دېگەن سۆز ئارتۇق ئىدى، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1804. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتىكىلەر ئايرىم خانىدىكىلەرنى خۇددى ئاسمانىنىڭ غەربىي ۋە شەرقىي ئۇپۇقىدىكى قېپلىپ قالغان ئاق يۇلتۇزلارنى كۆرگەندەك كۆرەلەيدۇ، چۈنكى ئۇلارنىڭ پەرقى بار». ساھابىلەر: ئۇ بۇرۇن ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنىڭ جايى بولۇپ، باشقىلار ئۇ دەرىجىگە يېتەلمەمدۇ؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ: «شۇنداق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ يەردە يەنە ئاللاھقا ئىشەنگەن ھەم ئاللاھنىڭ بارلىق پەيغەمبىرىگە ئىشەنگەن كىشىلەرمۇ بار» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

5. ئۇنجى قېتىم جەننەتكە كىرگۈچىلەرنىڭ تولۇن ئايغا ئوخشايدىغانلىقى، ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھەمراھلىرى توغرىسىدا

1805. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۇنجى قېتىم جەننەتكە كىرگۈچىلەر كېچىدىكى تولۇن ئايغا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن كىرگەنلەر ئاسماندىكى ئەڭ يورۇق يۇلتۇزغا ئوخشايدۇ. ئۇلار ئۇ يەردە چوڭ ــ كىچىك تەرەت قىلمايدۇ، تۈكۈرمەيدۇ، بۇرنىدىن ماگقا ئاقمايدۇ. ئۇلار ئىشلىتىدىغان تارغاق ئالتۇندىن بولىدۇ، ئۇلاردىن چىققان تەر ئىپاردەك پۇرايدۇ. مەشلىرىدىكى چوغدانلىرىمۇ خۇشبۇي سەندەل ياغىچىدىن بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ھەمراھلىرى ھۇر قىزلار بولىدۇ. ئۇلارنىڭ بويى ئادەم ئاتىسىدەك ئاتمىش گەز كېلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

6. جەننەتتىكى چېدىرلار ۋە ئۇ يەردە مۇئمىن ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1806. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەتتە مەرۋايىتتىن ياسالغان چېدىر بولىدۇ. چېدىرنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئوتتۇز مىل كېلىدۇ. ھەر بىر بۇلۇڭدا مۇسۇلمانلارنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر بولىدۇ. ئۇلار باشقىلار ئۇنى كۆرەلمەيدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. قەلبى قۇشنىڭ قەلبىدەك كىشىلەرنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1807. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ئادەم ئەلەيھىسسالامنى ياراتتى، ئۇنىڭ بويى ئاتمىش گەز كېلەتتى، ئاللاھ ئادەمگە: بېرىپ پەرىشتىلەرگە سالام قىل، ئۇلارنىڭ ساگا قانداق جاۋاب قايتۇرىدىغانلىقىنى ئاڭلا. (ئۇلارنىڭ قايتۇرغان جاۋابى) سېنىڭ ۋە ئەۋلادلىرىڭنىڭ سالام قىلىش سۆزلىرى بولىدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئادەم پەرىشتىلەردىن: ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم! دەپ ئامانلىق سورىدى. پەرىشتىلەر: ئەسسالامۇ ئەلەيكە ۋە رەھمەتۇللاھى، دەپ جاۋاب قايتۇردى. جەننەتتىكى ئادەملەرنىڭ ھەممىسى ئادەم ئەلەيھىسسالامدەك بولۇپ، بويى ئاتمىش گەز كېلىدۇ. كېيىنكىلەرنىڭ بويى ئىزچىل كىچىكلەپ ھازىرقىدەك بولۇپ قالغان». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

(1807) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەزى كىشىلەرنىڭ قەلبى قۇشنىڭ قەلبىدەك بىغۇبار ۋە يۇمشاق بولغاچقا جەننەتكە كىرىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. دوزاخنىڭ قىزىقلىقى ۋە ئۇنىڭ چوڭقۇرلۇقى توغرىسىدا

1808. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر كۆيدۈرۈۋاتقان ئوتلارنىڭ ھەممىسى دوزاخ ئوتىنىڭ قىزىقلىقىنىڭ يەتمىشتىن بىرىچىلىك كېلىدۇ». بىرى: بىز كۆيدۈرۈۋاتقان ئوتمۇ يەتكۈچە قىزىق، دېۋىدى، رەسۇلۇللا: «دوزاختىكى ئوت بۇ ئوتتىن ئاتمىش توققۇز ھەسسە قىزىق، ئۇنىڭ ھەر بىر ھەسسىسى مۇشۇ ئوتچىلىك كېلىدۇ» دېدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

9. زومىگەرلەرنىڭ دوزاختا، ئاجىزلارنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى توغرىسىدا

1809. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: جەننەت بىلەن دوزاخ مۇنازىرىلىشىپ، دوزاخ: ماڭا زومىگەر، ھاكاۋۇرلا كىرىدۇ، دەيدۇ. جەننەت: نېمە ئۈچۈن ماڭا ئاجىز، باشقىلار كۆزگە ئىلمايدىغان كىشىلەرلا كىرىدۇ؟ دەيدۇ. ئاللاھ جەننەتكە: سەن مېنىڭ مېھرىبانلىقىمنىڭ سىمۋولى. مەن سەن ئارقىلىق ئىچ ئاغرىتىدىغانلارغا ئىچ ئاغرىتىمەن، دەيدۇ. دوزاخقا: سەن مېنىڭ غەزىپىمنىڭ سىمۋولى. مەن سەن ئارقىلىق جازالىنىشقا تېگىشلىك بەندىلەرنى جازالايمەن، سىلەر ئىككىڭلار توشۇسىلەر، دەيدۇ. كېيىن دوزاخ توشمايدۇ. ئاللاھ دوزاخقا كەلگەندە، دوزاخ: بولدى، بولدى، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن دوزاخ توشىدۇ. ئاللاھ ھېچكىمنى زىيان تارتقۇزمايدۇ. جەننەت توشمىغاندا. ئاللاھ ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر بۆلۈك يېڭى خەلقىلەرنى يارىتىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1811. ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنىدە، ئۆلۈم بىر ئاق قوچقار ھالىتىدە ئېلىپ كېلىنىدۇ. بىر جاكارچى: ئى جەننەت ئەھلى! سىلەر بۇنى تونۇمسىلەر؟ دەپ توۋلايدۇ. ئۇلار بويىنىنى سوزۇشۇپ قارىغاندىن كېيىن:

تونۇيمىز، ئۇ ئۆلۈم ئەمەسمۇ؟ دېيىشىدۇ. ئۇلارنىڭ ھەممىسى كۆرىدۇ. يەنە دوزاخ ئەھلى چاقىرىلىدۇ. ئۇلارمۇ بويىنىنى سوزۇشۇپ قارايدۇ، جاكارچى: سىلەر بۇنى تونۇمسىلەر؟ دەيدۇ. ئۇلارمۇ: تونۇيمىز، ئۇ ئۆلۈم ئەمەسمۇ؟ دەيدۇ. ئۇلارمۇ كۆرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۆلۈم بوغۇزلىنىدۇ. ئارقىدىن بىر جاكارچى: ئى جەننەت ئەھلى! سىلەر مەڭگۈ مۇشۇ يەردە قالسىلەر، ئەمدى ئۆلۈم بولمايدۇ. ئى دوزاخ ئەھلى! سىلەر مەڭگۈ دوزاختا قالسىلەر، سىلەرگىمۇ ئۆلۈم بولمايدۇ، دەيدۇ» دەپ رەسۇلۇللاھ تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**ئۇلارنى (يەنى خالايىقنى) ھەسرەت كۈنى (يەنى قىيامەت كۈنى)دىن ئاگاھلاندۇرغىن، ئۇ چاغدا ھەممە ئىش بىر تەرەپ قىلىنغان بولىدۇ. ھالبۇكى، ئۇلار غەپلەتتىدۇر، (قىيامەتنى) ئىنكار قىلماقتىدۇر**﴾ (﴿مەريەم﴾ 39:19) ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1812. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جەننەت ئەھلى جەننەتكە، دوزاخ ئەھلى دوزاختا كىرگەندىن كېيىن، ئۆلۈم جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى يەرگە ئېلىپ كېلىنىپ، ئۆلتۈرۈلىدۇ. ئارقىدىنلا بىر جاكارچى چىقىپ: ئى جەننەت ئەھلى! بۇنىڭدىن كېيىن ئۆلۈم بولمايدۇ! ئى دوزاخ ئەھلى سىلەرگىمۇ ئوخشاشلا، بۇنىڭدىن كېيىن ئۆلۈم بولمايدۇ، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن جەننەت ئەھلىگە خۇشاللىق ئۈستىگە خۇشاللىق بولىدۇ. دوزاخ ئەھلى غەم ئۈستىگە غەم مگە پاتىدۇ».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1813. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «(دوزاختا) دىنسىزلارنىڭ ئىككى مۇرىسى ئارىسىدىكى ئارىلىق ئۇچقۇر ئات بىلەن ئۇچ كۈن ماڭغاندىكىدەك مۇساپىدە بولىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1814. ھارىسە ئىبنى ۋەھب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «مەن سىلەرگە جەننەت ئەھلىنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىپ بەرمەيمۇ؟ ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاجىز، خارلانغان كىشىلەردۇر. ئەگەر ئۇلار ئاللاھنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلسا، ئاللاھ ئۇلارنىڭ قەسىمنى راۋا قىلىدۇ». ئارقىدىنلا رەسۇلۇللاھ يەنە: «مەن سىلەرگە دوزاخ ئەھلىنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىپ

بەرمەيمۇ؟ ئۇلارنىڭ ھەممىسى زوراۋان، زومىگەر، ھاكاۋۇر كىشىلەردۇر» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1815. ئابدۇللاھ ئىبنى زەمئە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ تەبلىغ قىلغاندا، تۆگىنى ئۆلتۈرگەن كىشىنى تىلغا ئالغاندىن كېيىن: ﴿**ئەينى چاغدا ئەك بەدبەخت ئادەمنى ئەۋەتتى ...**﴾ («قۇرئان كەرىم» 12:91) دېگەن ئايەتنى ئوقۇغان. ئارقىدىن ئۇ يەنە: «سەمۇد قوۋمى ئىچىدە ئەبۇ زەمئەگە ئوخشاش كۈچلۈك، ياۋۇز بىر كىشى سەكرەپ قوپۇپ، تۆگىگە قاراپ يۈگۈردى» دېگەن. رەسۇلۇللاھ يەنە ئايالالارنى تىلغا ئېلىپ: «ئاراگلاردىن بەزىلەر ئايالىرىنى قۇلنى ئۇرغانغا ئوخشاش ئۇرىدۇ، ئەمما كەچتە ئۇلار بىلەن بىرگە بولۇپ، خۇشاللىق ئىزدەيدۇ» دېگەن. كېيىن رەسۇلۇللاھ يەنە كىشىلەرنى باشقىلارنىڭ ئوسۇرۇپ سالغانلىقى ئۈچۈن كۈلۈشكەنلىكىنى تىلغا ئېلىپ: «سىلەر نېمىشقا مۇنداق قىلمىشنى مەسخىرە قىلىسىلەر؟» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1816. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن ئەمىر ئىبنى ئامىر ئىبنى لۇھەييىل خۇزائىينىڭ دوزاختا ئۈچەيلىرىنى سۆرەپ يۈرگەنلىكىنى كۆردۈم. ئۇ تۆگىنى (بۆتلار ئۈچۈن قۇربانلىق) قىلغان كىشىنىڭ تۇنجىسى ئىدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

10. بۇ دۇنيانىڭ يوقلىشى ۋە مەھشەر كۈنىدىكى چوڭ يىغلىش توغرىسىدا

1817. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەتتە، كىشىلەر تۇغۇلغان ۋاقتىدىكىگە ئوخشاش قىپيالىڭاچ ھالەتتە يىغلىدۇ». ئائىشە رەسۇلۇللاھتىن: ئەر-ئايالالار بىللە تۇرسا، ئۆزئارا قارىشىپ سالامىدۇ؟ دەپ سورىۋىدى، رەسۇلۇللاھ: «ئۇ كۈننىڭ ئېغىرلىقىدىن، ئۇلارنىڭ بىر-بىرىگە قارىغۇدەك ھالى قالمايدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1818. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ ئاربىمىزدا تۇرۇپ خۇتبە ئوقۇپ: «سىلەر ئاندىن تۇغما ھالەتتە

توپلىنىسىلەر. ﴿مەخلۇقاتلارنى دەسلەپتە قانداق ياراتقان بولساق، شۇ هالىتىدە ئەسلىگە قايتۇرىمىز﴾ («قۇرئان كەرىم» 21ـ سۈرە 104ـ ئايەت). قىيامەتتە ئىنسانلار ئىچىدە تۇنجى قېتىم كىيىدىغىنى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدۇر. مېنىڭ ئۈممەتلىرىم ئىچىدە بەزىلەر سول تەرەپتىن ئېلىپ كېلىنىپ سوراق قىلىنىدۇ. مەن ئاللاھقا: ئى ئاللاھ! بۇ مېنىڭ ئۈممىتىمدىن، دەيمەن. ئاللاھ: سەن ئۇلارنىڭ سەن ئالەمدىن ئۆتكەندىن كېيىن قىلغان يامانلىقلىرىنى بىلمەيسەن، دەيدۇ. مەن پاك بەندە ئېيتقانغا ئوخشاش: ﴿مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بولغان مۇددەتتە، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ تۇرغانىدىم. مېنى قەبزى روھ قىلغاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى سەن كۆزىتىپ تۇردۇڭ. سەن ھەممە نەرسىدىن خەۋەردارسەن﴾ (قۇرئان كەرىم 5 ـ سۈرە، 117 ـ ئايەت، ئاخىرغىچە) دەيمەن. شۇنىڭ بىلەن: سەن ئۇلاردىن ئايرىلغاندىن كېيىن ئۇلار دىنىدىن يۈز ئۆرىدى، دېيىلىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1819. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىشىلەر ئۈچ تۈركۈمگە بۆلۈنۈپ مەھشەرگاھقا توپلىنىدۇ. بەزىلەر ھەم ئۇلىمد، ھەم قورقۇنچ ئىچىدە توپلىنىدۇ. بەزىلەردىن ئىككى ئادەم بىر تۆگىگە، ئۈچ ئادەم بىر تۆگىگە، تۆت ئادەم بىر تۆگىگە، ئون ئادەم بىر تۆگىگە مىنگەن ھالدا توپلىنىدۇ. ئېشىپ قالغان كىشىلەرنى ئوت بىر يەرگە توپلايدۇ. كېچە-كۈندۈز، ئەتىگەن-كەچ بولسۇن، ئۇلار نەگە بارسا ئوت ئۇلارنى شۇ يەرگىچە قوغلاپ بارىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

11. قىيامەتتىكى ئەھۋاللار توغرىسىدا

1820. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەتتە كىشىلەر تىرىلدۈرۈلگەندە، سىلەردىن بەزى كىشىلەر قۇلاق تۈۋىگە كەلگۈچە ئۆزىنىڭ تەرىگە چۆمۈلۈپ كېتىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1821. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەتتە كىشىلەرنىڭ تەرى ئاقىدۇ.

زېمىنىنى يەتمىش گەز تەر قاپلاپ كېتىدۇ. تەر كىشىلەرنىڭ ئېغىزى، ھەتتا قۇلاق تۈۋىگىچە چىقىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

12. ئۆلۈكلەرنىڭ قەبرىدە يېتىپ، ئۆزلىرىنىڭ جەننەت ياكى دوزاختىكى ئورنىنى كۆرىدىغانلىقى، قەبرە ئازابىنىڭ مۇقەررەرلىكى ۋە قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەش لازىملىقى توغرىسىدا

1822. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر بىرىڭلار ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇلارغا ھەر كۈنى ئەتىگەن-كەچتە ئورنى كۆرسىتىلىدۇ. ئەگەر ئۇ جەننەت ئەھلى بولسا جەننەت ئەھلىدىن؛ ئەگەر دوزاخ ئەھلى بولسا، دوزاخ ئەھلى ئەھلىدىن؛ بۇ قىيامەتكىچە سىزنىڭ ئورنىڭ دېيىلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1823. ئەبۇ ئەييۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى كۈن ئولتۇرغاندا، رەسۇلۇللاھ بىر خىل ئاۋازنى ئاڭلاپ، سەرتقا چىقىپ: «يەھۇدىيلار ئۆز قەبرىلىرىدە ئازابلىنىۋاتىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1824. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر بەندە يەرلىككە قويۇلۇپ، ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئۇنىڭدىن ئايرىلغاندا، ئۇ ئۇلارنىڭ قەدەم تۈۋىشىنى ئاڭلايدۇ. بۇ چاغدا ئىككى پەرىشتە كېلىپ ئۇنى ئولتۇرغۇزۇپ: سەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام توغرىسىدا نېمە دەيسەن؟ دەپ سورايدۇ. ئۆلگۈچى مۇسۇلمان بولسا: گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا: قارا، سىزنىڭ ئورنۇڭ دوزاختا ئىدى، ئاللاھ ساڭا جەننەتتىن بىر ئورۇن بەردى، دەيدۇ. رەسۇلۇللاھ يەنە: «ئۆلگۈچى ئۇ ئىككى ئورۇننى كۆرەلەيدۇ» دېگەن.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1825. بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مۆئمىن قەبرىسىدە ئولتۇرغۇزۇلۇپ، پەرىشتىلەر سوراق قىلغاندا، ئۇ: ئاللاھتىن

باشقا ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر، دەپ گۇۋاھلىق بېرىدۇ. ﴿ئاللاھ مۆئمىنلەرنى مۇستەھكەم ئىمان بىلەن دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە مەھكەم تۇرغۇزىدۇ﴾ («قۇرئان كەرىم» 14ـ سۈرە 27ـ ئايەت)، دېگەن ئايەتتىكى «مۇستەھكەم ئىمان» دەل مۇشۇنى كۆرسىتىدۇ.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1826. ئەبۇ تەلھە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بەدرە كۈنى رەسۇلۇللاھ قۇرەيش كاتتىلىرىدىن يىگىرمە تۆت كىشىنىڭ ئۆلۈكىنى يىغقىلى بۇيرۇپ، ئۈنى بەدرەدىكى بىر سېسىق قۇدۇققا تاشلاتقۇزدى. رەسۇلۇللاھ ھەر قېتىم بىرەر قەبىلە ئۈستىدىن غەلىبە قىلغانىدا، شۇ يەردە ئۈچ كېچە توختايتتى. بەدرەنىڭ 3ـ كۈنى رەسۇلۇللاھقا ئۆزى مىنىدىغان تۆگىنى باشقىلارغا يېتىلەتكۈزۈپ، يۈك-تاقالارنى تۆگىگە ئارتىپ ئۆزى پىيادە يولغا چىقتى. ساھابىلەر ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى. ساھابىلەر: رەسۇلۇللاھ پىيادە يولغا چىقسىلا، ئۇمۇمەن بىر ئىش بولىدۇ، دېيىشتى. رەسۇلۇللاھ ھېلىقى قۇدۇقنىڭ يېنىغا كەلگەندە قۇدۇققا قاراپ، ئۇلارنىڭ ئىسمىنى، ئاتىلىرىنىڭ ئىسمى بىلەن قوشۇپ ئاتاپ تۇرۇپ: «ھەي پالانىنىڭ ئوغلى پالانى! ھەي پالانىنىڭ ئوغلى پالانى! ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا بويسۇنۇشىگلار سىلەرنى خۇشال قىلامدۇ؟ بىز ئاللاھنىڭ ۋەدىسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلدۇق. سىلەرمۇ ئاللاھنىڭ ۋەدىسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلدىگلارمۇ؟» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللاھ! سەن نېمە ئۈچۈن، بۇ جېنى يوق ئۆلۈكلەرگە سۆزلەيسەن، دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار مېنىڭ دېگەنلىرىمنى سىلەر ئاڭلىغاندىنمۇ ياخشىراق ئاڭلاپ تۇرىدۇ» دېدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

13. قىيامەتتىكى سوئال ـ سوراقنىڭ مۇقەررەرلىكى توغرىسىدا

1827. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئۆزى ئۇقمايدىغان بىرەر مەسىلىگە دۇچ كەلسە، تاكى ئۇنى چۈشەنگۈچىلىك رەسۇلۇللاھتىن تەكرار-تەكرار سورايتتى. رەسۇلۇللاھ: «سوئال-سوراق قىلمىغۇچى ئازاب قىلىنىدۇ» دېگەنىدى. ئائىشە رەسۇلۇللاھتىن: ئاللاھ قۇرئاندا ﴿نامە-ئەمالى ئوڭ

تەرىپىدىن بېرىلگەن كىشىلەردىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ﴾ («قۇرئان كەرىم» 84- سۈرە 8- ئايەت) دېگەن ئەمەسمۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇ ھېساب كىتاب ئەمەس، بەلكى كۆزدىن كەچۈرۈشتۇر. قىيامەتتە ئىنچىكىلەپ سوئال-سوراق قىلىنىپ قالغان كىشى تۈگىشىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1828. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بىر قوۋمنى جازالىماقچى بولسا، جازا ھەممىسگە ئورتاق بولىدۇ، ئاندىن ھەر بىر ئادەم ئۆز قىلمىشى بويىچە تىرىلدۈرۈلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئەللىك بىرىنچى باب

پىتنە ۋە قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرى

1. پىتنىنىڭ يېقىنلاپ قالغانلىقى، يەئجۇج- مەئجۇجنىڭ توساق تامنى بۇزۇۋېتىدىغانلىقى توغرىسىدا

1829. زەينەپ بىنتى جەھش رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى رەسۇلۇللاھ ئۇيقىدا ناھايىتى ئالاقزادە بولغان ھالدا كىرىپ: «ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق، ئەرەبلەر ئۈچۈن ۋاي، چوڭ بالا-قازا كېلىش ئالدىدا تۇرۇۋاتىدۇ، يەئجۇج-مەئجۇجلەرنىڭ توساق تېمى مۇنچىلىك ئېچىلىپ كېتىپتۇ» دەپ رەسۇلۇللاھ كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى ھالقا قىلىپ كۆرسەتتى. زەينەپ: ئى رەسۇلۇللاھ، ئارىمىزدا ياخشى كىشىلەر بار، ئەجەبا بىزمۇ بۇ بالا-قازاغا دۇچار بولامدۇق؟ دەپ سورىدى، رەسۇلۇللاھ: «يامان ئىشلار بەك كۆپەيسە كەتسە، شۇنداق بولىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1830. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ يەئجۇج-مەئجۇجلەرنىڭ توساق تېمىنى مۇنچىلىك ئېچىۋەتتى»، دەپ كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن باش بارمىقىنى ھالقا قىلىپ كۆرسەتتى (رەقەمدىكى توقسانغا ئوخشاش قىلدى).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. بەيتۇللاھقا ھۇجۇم قىلماقچى بولغان قوشۇننى يەر يۇتۇپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدا

1831. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر قوشۇن بەيتۇللاھقا ھۇجۇم قىلماقچى

بولىدۇ، ئۇلار بەيدا دېگەن جايغا كىرىشىگە، ھەممىسىنى يەر يۇتۇۋېتىدۇ». ئائىشە رەسۇلۇللاھتىن: «ئۇلارنىڭ ئىچىدە تاجاۋۇز قىلغىلى كەلگەنلەرمۇ، سودىغا كەلگەنلەرمۇ ۋە باشقىلارمۇ بولغىيدى؟» دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: «ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى يۇتۇۋېتىدۇ كەتكەندىن كېيىن قىيامەتتە ئۇلار نىيەتلىرىنىڭ مۇددىئاسى بويىچە تىرىلدۈرۈلىدۇ» دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. ئاپەتنىڭ يامغۇردەك چۈشىدىغانلىقى توغرىسىدا

1832. ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ مەدىنىدىكى بىر قەلئەگە چىقىپ تۇرۇپ، كۆپچىلىككە: «سىلەر مەن كۆرگەننى كۆرەلەمسىلەر؟ مەن ئاپەتنىڭ خۇددى تۈرالغۇلارغا يامغۇر تامچىسىدەك چۈشۈۋاتقانلىقىنى ھەقىقەتەن كۆرۈپ تۇرۇۋاتىمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1833. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاپەت پات ئارىدا يۈز بېرىدۇ. ئۇ چاغدا ئولتۇرغانلار تۇرغانلاردىن، تۇرغانلار ماڭغانلاردىن، ماڭغانلار يۈگۈرگەنلەردىن ياخشىدۇر. بۇ ئاپەتكە دۇچ كەلگەنلەر پارچە-پۇرات بولۇپ كېتىدۇ. بۇنىڭدىن ساقلىنالايدىغان جاي تاپالايدىغانلار ئۇ يەرگە يانالمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

4. ئىككى مۇسۇلمانىنىڭ ئۆزئارا قىلىچ تەڭلىشىشى توغرىسىدا

1834. ئەھنەف ئىبنى قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن كېتىۋاتسام، يولدا ئەبۇ بەكرەتە ئۇچراپ: قەيەرگە بارىسەن؟ دەپ سورىدى. مەن: بۇ ئادەم (ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب)گە ياردەم بەرگىلى كېتىۋاتىمەن، دېدىم. ئەبۇ بەكرەتە: قايتىپ كەت، مەن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئەگەر ئىككى

مۇسۇلمان بىر-بىرىگە قىلىچ تەڭلەشسە، ئۆلگۈچى ۋە ئۆلتۈرگۈچى ھەر ئىككىلىسى دوزاخقا كىرىدۇ». مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! قاتىلغۇ كىرسۇن، ئۆلگۈچى نېمە ئۈچۈن دوزاخقا كىرىدۇ؟ دېسەم، رەسۇلۇللاھ: «ئۇمۇ قېرىندىشىنى ئۆلتۈرۈشنى كۆزلىگەن» دېگەنىدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1835. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت بولاي دېگەندە، ئىككى گۇرۇھ كىشىلەر ئۆزئارا ئۆلتۈرۈشۈپ، قان ئاقتۇرىدۇ. ئەمما، ئىككىلا گۇرۇھنىڭ دەۋاسى بىر ئىش بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى يۈز بېرىدىغان ئىشلار توغرىسىدا

1836. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە ۋەز ئېيتىپ، قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى يۈز بېرىدىغان بارلىق ئەھۋاللارنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى. ئۇ سۆزنى چۈشەنگەنلەر چۈشىنىۋالدى، چۈشەنمىگەنلەر ئۆز پېتىچە قالدى. ئەگەر مەن يۇقىرىقىلاردىن بىر نەرسىنى ئۇنتۇپ قالغان بولسام، يەنە بىر قېتىم ئاڭلىغاندا ئۇنى خۇددى بىر ئادەم يەنە بىر ئادەم بىلەن توئۇشقاندىن كېيىن، گەرچە كۆرۈشمىگىلى ئۇزاق بولغان بولسىمۇ، بىراق كۆرۈشۈش بىلەنلا ئۇنى ئەسلىيەلىگەنگە ئوخشاش ئەسلىيەلەيمەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1837. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يېنىدا ئىدۇق. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىزدىن: قايسىڭلار رەسۇلۇللاھنىڭ پىتنە (ئاپەت) توغرىسىدىكى ھەدىسىنى بىلىدۇ؟ دەپ سورىدى. مەن: مەن! دېدىم، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سەن ئۇنى ئەلۋەتتە بىلسەن، دېدى، مەن: رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: بىر كىشىگە ئۆزىنىڭ ئايالى، مال-مۈلكى، پەرزەنتلىرى ۋە قوشنىلىرىدىن بالايىئاپەت يەتسە، ئۇنىڭ ئوقۇغان نامازى، تۇتقان روزا، بەرگەن زاكات، باشقىلارنى ياخشىلىققا دەۋەت قىلىش، يامانلىقتىن توسۇش قاتارلىق ساۋابلىق ئىشلىرى ئۇ ئادەمگە كاپارەت بولىدۇ. دېدىم. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: ماڭا لازىم بولغىنى بۇ گەپ ئەمەس، مېنىڭ دەۋاتقىنىم ھېلىقىدەك دېگىز

دولقۇنغا ئوخشاش يوپۇرۇلۇپ كېلىدىغان بالايى ئاپەتتۇر. مەن: ئى مۆئمىنلەرنىڭ ئەمرى، بۇنىڭ ساڭا دەخلى يوق، چۈنكى سەن بىلەن بالايى ئاپەت ئارىسىدا پەچەتلىۋېتىلگەن بىر ئىشىك بار، دېدىم. ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: بۇ ئىشىك پاچاقلىنامدۇ ياكى ئېچىلامدۇ، مەن: پاچاقلىنىدۇ، دېدىم. ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى: ئۇنداقتا بۇ ئىشىك مەڭگۈ تاقالمايدۇ.

بىز ھۇزەيفەدىن: ئۇمەر ئۇ ئىشىكنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمتى؟ دەپ سورىدۇق، ھۇزەيفە مۇنداق دېدى: ئۇ قاراڭغۇ كېچىدىن كېيىنلا يورۇق ئەتىنىڭ كېلىدىغانلىقىنى بىلگەندەك بىلەتتى. ئۇنى بۇنداق دېسەك، ھەرگىزمۇ بىمەنە سەپسەتە بولمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىز يەنە سوراشقا جۈرئەت قىلالمىدۇق. كېيىن، بىز مەسرۇقنى سوراپ كېلىشكە ئەۋەتتۇق. ھۇزەيفە: ئۇ ئىشىك ئۇمەرنىڭ ئۆزى شۇ، دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى فۇرات دەرياسىدىن بىر ئالتۇن تاغ چىقىپ قالىدىغانلىقى توغرىسىدا

1838. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پات يېقىندا فۇرات دەرياسىدىن بىر ئالتۇن كان[1] كۆرۈنۈپ قالىدۇ، ئۇ يەرگە بارغانلار ئازراقمۇ بىر نەرسە ئېلىپ سالمىسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

7. قىيامەت قايىم بولۇشتىن ئىلگىرى ھىجاز رايونىدىن ئوت ئېتىلىپ چىقىدىغانلىقى توغرىسىدا

1839. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھىجاز رايونىدىن بۇسرانىڭ تۆگىسىنىڭ بوينىنى چاقنىتالىغۇدەك چوڭ ئوت چىقمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

[1] فۇرات دەرياسى قۇرۇپ كېتىدۇ، دەريا يالىڭاچلىنىپ قالىدۇ.

8. بالايىئاپەت شەيتاننىڭ ئىككى مۇڭگۈزى كۆرۈنىدىغان شەرق تەرەپتىن كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا

1840. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شەرق تەرەپكە قاراپ تۇرۇپ مۇنداق دېگەن: «ئاگاھ بولۇڭلاركى، شەيتاننىڭ ئىككى مۇڭگۈزى شۇ تەرەپتە پەيدا بولىدۇ، پىتنە شۇ تەرەپتىن كېلىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

9. دەۋس قەبىلىسى بۇتقا چوقۇنۇشنى ئەسلىگە كەلتۈرمىگۈچە قىيامەت قايىم بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1841. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دەۋس قەبىلىسىنىڭ[1] ئايالىرى زۇلخەلەسەنى چۆرىدەپ ساغرىلىرىنى پۇلاڭلاتمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ، زۇلخەلەسە ـــ دەۋس قەبىلىسىنىڭ جاھىلىيەت دەۋرىدە چوقۇنغان بۇتى». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

10. بىر كىشى بىر كىشىنىڭ قەبرىسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، پىتنە ـ پاساتنىڭ دەستىدىن مەن مۇشۇ كىشىنىڭ ئورنىدا بولۇپ قالسامچۇ دەپ ئارزۇ قىلمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1842. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر كىشى بىر كىشىنىڭ قەبرىسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، مەن مۇشۇ كىشىنىڭ ئورنىدا بولۇپ قالسامچۇ؟! دەپ

---

[1] دەۋس قەبىلىسى ـــ ئەينى چاغدا يەمەندىكى ئەرەب قەبىلىلىرىنىڭ نامى. ئۇشبۇ ھەدىسنى بايان قىلغۇچى ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ مۇشۇ قەبىلىدىن چىققان.

ئارزۇ قىلمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1843. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كەئبە شادا پاچاق، كالتە پۇت ھەبەشىستانلىقلار تەرىپىدىن ۋەيران قىلىنىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1844. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تاكى قەھتان قەبىلىسىدىن بىر ئادەم چىقىپ ھاسا بىلەن كىشىلەرنى قوغلىمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1845. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «يۇگدىن ئاياغ كىيىدىغان كىشىلەر بىلەن جەڭ قىلمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ، يۈزلىرى يوللۇق قالقانىدەك كىشىلەر بىلەن جەڭ قىلمىغۇچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1846. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرەيشلىكلەردىن[1] ئىبارەت بۇ قەبىلە كىشىلەرنى ۋەيران قىلىۋېتىدۇ». ساھابىلەر: ئۇنداق بولسا، بىز قانداق قىلىمىز؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر كىشىلەر ئۇلاردىن قاچسا، (ئۆزىگە ئەڭ ياخشىدۇر)». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1847. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پارس پادىشاھى كىسرا ئۆلدى، ئۇ ئەمدى مەۋجۇت بولمايدۇ. رىم پادىشاھى قەيسەر ئۆلۈپ كېتىدۇ، ئۇمۇ كېيىن مەۋجۇت بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ مال-دۇنيالىرى ئاللاھنىڭ يولىدىكى ئىشلارغا ئىشلىتىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1848. جابىر ئىبنى سەمۇرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پارس پادىشاھى كىسرا ئۆلدى، ئۇ ئەمدى مەۋجۇت بولمايدۇ. رىم پادىشاھى قەيسەر ئۆلۈپ كېتىدۇ، قەيسەر

---

[1] ئەينى چاغدىكى قۇرەيشلەر ئىچىدىكى ياشلارنى كۆرسىتىدۇ.

ئەمدى مەۋجۇت بولمايدۇ. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنىڭ مال-دۇنيالىرى ئاللاھ يولىدا ئىشلىتىلىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1849. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «يەھۇدىيلار سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلىدۇ، سىلەر ئۇلارنى بويسۇندۇرۇسىلەر. تاش: ھەي مۇسۇلمان! كەينىمگە بىر يەھۇدىي يوشۇرۇنۇۋالدى، تېز كېلىپ ئۇنى ئۆلتۈرگىن!» دەيدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1850. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر زامانلاردا، ئالدامچى، كاززاپلار پەيدا بولىدۇ. ئۇلار ئوتتۇز كىشى بولۇپ، ھەممىسى ئۆزىنى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ ئاتايدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

11. ئىبنى سەييياد توغرىسىدا

1851. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇنىڭ ئاتىسى ئۆمەر ۋە بىر نەچچە ساھابە بىرلىكتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ئىبنى سەييياد[1] تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ئۇلار بارغاندىن كېيىن ئىبنى سەييادنىڭ بىر نەچچە دوستى بىلەن بەنىي مەغالە قەبىلىسىنىڭ كونا قورغان ئاستىدا ئويناۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئەينى چاغدا ئىبنى سەييياد ياش قۇرامغا توشاي دەپ قالغانىدى، ئۇ ئۇلارنىڭ كەلگىنىنى سەزمەي قالدى.

---

[1] ئىبنى سەييياد مەدىنىلىك يەھۇدىي دىندىكى بىر بالا. ئۇزىنى تۇرقىغا قاراپ پال ئاچقانلىقى، ئالدىن بىلەلەيمەن، دەپ ئاتىۋالغان. تەجرىبىدىن ئۆتكەن. مەدىنىدە نامى بار. مۇسۇلمانلار ئۇنى ئالدامچى دەپ ئاتايدۇ. رەسۇلۇللاھ ئۇ بالىنى چۈشىنىش ئۈچۈن زىيارەت قىلغان. ئۇنىڭ ئازراق ئالاھىدە تەرەپلىرى بارلىقىنى بىلىپ، دىنغا كىرىشكە نەسىھەت قىلغان. ئىبنىسىلارغا قارىغاندا، كېيىن ئۇ ئىسلامغا قايتقان، مەككىگە بېرىپ، ھەجنى تاماملىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جابىر ۋە ئەبۇ سەئىد قاتارلىق ساھابىلىرى بىلەن ئۇچراشقان. ئۇ ھايات ۋاقتىدا رەسۇلۇللاھ ئېيتقان دەججال ئەمەسلىكىنى ئېيتقان. ئۇنىڭ ھەقىقەتەنمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتقان دەججالى مەسىھىي ياكى ئەمەسلىكى تېخىچە بىر مۇنازىرە قىلىنىۋاتقان مەسىلە.

رەسۇلۇللاھ سەييادنىڭ دۇمبىسىگە ئۇرۇپ قويىدى ۋە ئۇنىڭغا: «مېنىڭ ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىمگە گۇۋاھلىق بېرەلەمسەن؟» دېدى. ئىبنى سەييياد قاراپلا: سېنىڭ ساۋاتسىز كىشىلەرنىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن، دېدى. ئارقىدىنلا يەنە رەسۇلۇللاھقا: مېنىڭ ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىمگە گۇۋاھلىق بېرەلەمسەن؟ دېدى. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «مەن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئىشىنىمەن». ئارقىدىنلا رەسۇلۇللاھ: «كۆز قارىشىڭنى دەپ باقمامسەن؟» دېدى. ئىبنى سەييياد مۇنداق دېدى: بىر سەممىي، راستچىل ئادەم بىلەن بىر يالغانچى ئادەم مېنى كۆرگىلى كېلىدۇ. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «سەن راست-يالغانلىقىنى ئۆقالمايسەن». رەسۇلۇللاھ يەنە سورىدى: «مەندە سەن بىلمەيدىغان بىر سىر بار، بىلەمسەن؟» ئىبنى سەييياد: ئۇ تۇتۇنغۇ[1] دېدى. رەسۇلۇللاھ: «ھەي ئەبلەخ، سېنىڭ بىلىدىغىنىڭ شۇ ئازراقلا» دېدى. ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتەيمۇ؟ دېگەندە، رەسۇلۇللاھ: ئەگەر ئۇ راستتىنلا ھېلىقىدەك ئالدامچى بولسا، سەن ئۇنى توسۇپ قالالمايسەن. ئەگەر ئۇ ئەمەس بولسا، ئۇنى ئۆلتۈرگەن تەقدىردىمۇ ھېچ پايدىسى يوق».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1853. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ جامائەت ئارىسىغا بېرىپ، ئالدى بىلەن مۇناسىپ تەسىبھ سۆزى بىلەن ئاللاھنى مەدھىيىلىگەن. كېيىن دەججالنى تىلغا ئالغان. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېگەن: «مەن سىلەرنى دەججالنىڭ ئالدامچىلىقىدىن ئېھتىيات قىلىشقا ئاگاھلاندۇرىمەن، باشقا پەيغەمبەرلەرمۇ ئۆز ئۈممەتلىرىنى ئالدامچى

---

[1] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىغا ﴿ئى مۇھەممەد!) سەن ئاسمان (ھەممە ئادەم) ئوچۇق (كۆرىدىغان) تۇتۇننى كەلتۈرىدىغان كۈندە (ئۇلارغا بولىدىغان) ئازابنى كۈتكىن﴾. (قۇرئان كەرىم 44:10 ئايەت يېزىلغان. ئىبنى سەييياد دېگەن «دۇخۇ» تۇتۇن، يەنى «دۇخان» بىلەن ئوخشاش مەنىدە. شۇڭا رەسۇلۇللاھ: «سېنىڭ بىلىدىغىنىڭ شۇنچىلىك»، دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆمەرنى ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە يول قويماسلىقىدىكى سەۋەب شۇكى، ئەينى چاغدا ئىبنى سەييياد تېخى بىر كىچىك بالا ئىدى. ئۇنىڭ ئوستىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلار بىلەن ئىككى تەرەپ بىر-بىرىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلاشمايدىغانلىقى توغرىسىدا ئەھدە تۈزۈشكەن.

دەججالدىن ئېھتىيات قىلىشقا ئاگاھلاندۇرغان. ئۇھمۇ ئۆز قوۋمىنى مۇشۇنداق ئاگاھلاندۇرغان. بىراق، شۇنداق بىر ئىشنى سىلەرگە ئېيتىپ قويايكى، بۇنى ھېچقانداق پەيغەمبەر قوۋمىگە ئېيتمىغان: ئىسكىلاردا چىك تۇتۇكلار، دەججال دېگەن يەكچەشمە بولىدۇ، بىراق ئاللاھ يەكچەشمە ئەمەس (يەنى، دەججال ئۆزىنى ئاللاھ دەپ كىشىلەرنى ئالداشقا ئورۇنىدۇ)». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. دەججال ۋە ئۇنىڭ سۈپىتى توغرىسىدا

1854. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كۈنى رەسۇلۇللاھ جامائەتكە يۈزلىنىپ مەسىھ دەججال توغرىسىدا مۇنداق دېدى: «ئاللاھ يەكچەشمە ئەمەس، ئاگاھ بولۇڭلار! دەججال مەسىھنىڭ ئوڭ كۆزى (قارىغۇ) ئەما، ئۇنىڭ كۆزى ئۈزۈم ئۇنچىلىرىدەك تومپىيىپ قالغان». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1855. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر بىر پەيغەمبەر ئۆز قوۋمىنى يەكچەشمە كاززاپنىڭ زىيانكەشلىكىدىن پەخەس بولۇشقا ئاگاھلاندۇرغان. بىلىڭلارکى، دەججالنىڭ بىر كۆزى كوردۇر. بىراق، سىلەرنىڭ ئىگەڭلار ئۇنداق ئەمەس، دەججالنىڭ ئىككى كۆزىنىڭ ئوتتۇرىسىغا ‹كاپىر› دەپ يېزىلغان بولىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1856. ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دەججال ئاشكارا بولۇپ چىققاندا، سۇ بىلەن ئوت ئېلىپ چىقىدۇ. كىشىلەر ئوت دەرياسى دەپ قارىغىنى، ئەمەلىيەتتە سالقىن دەريا سۇيىدۇر. كىشىلەرنىڭ سالقىن دەريا سۇيى دەپ قارىغىنى، ئەمەلىيەتتە كۆيدۈرۈپ تاشلايدىغان ئوت دېگىزى. سىلەردىن كىمكى ئۇنىڭغا ئۇچرىسا شۇ كىشى ئۆزى كۆرگەن ئوت دەرياسىغا كىرگەي ئەمەلىيەتتە ئۇ سوغۇق سۇدۇر». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1857. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەن سىلەرگە ھەر بىر پەيغەمبەر ئۆز

قوۋمنىـى ئاگـاھلاندۇرغان ئالـدامچى دەججالنىـڭ ئـەھۋالىنى سـۆزلەپ بەرمەيمۇ؟ دەججال يەكچەشمىدۇر. ئۇ جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ سۈرىتىنى ئېلىپ كېلىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ ئېيتقان جەننەت دەل دوزاخنىڭ ئۆزىدۇر. مەن خۇددى نۇھ ئۆز قوۋمىنى ئاگاھلاندۇرغاندەك سىلەرنى دەججالدىن ئاگاھلاندۇرىمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1859. مۇغىرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: دەججال توغرىسىدا ھېچكىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مەن سورىغاندەك سوراپ باقمىغان. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «ئۇنىڭ ساڭا قانداق زىيىنى بار؟» مەن: چۈنكى كىشىلەرنىڭ ئېيتىشىچە دەججالنىڭ تاغدەك بىر دۆۋە نېنى ۋە تاتلىق سۇيى بار ئىكەن، دېدىم. رەسۇلۇللاھ مۇنداق دېدى: «بۇ ئاللاھقا نىسبەتەن ھېچقانچە گەپ ئەمەس».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

13. دەججالنىڭ پەيدا بولۇشى ۋە ئۇنىڭ زېمىندا تۇرۇپ قالىدىغانلىقى توغرىسىدا

1860. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دەججال پەقەت مەككە ۋە مەدىنىدىن باشقا ھەممە جايغا ئايلىنىپ باسىدۇ، چۈنكى ئۇ مەككە ۋە مەدىنىنىڭ ھەربىر كوچىلىرىنى پەرىشتىلەر سەپ-سەپ بولۇپ قوغدىغاچقا كىرىدىغان تۆشۈك تاپالمايدۇ. كېيىن مەدىنە ئۇ يەردىكى كىشىلەرنى ئۈچ قېتىم تەۋرىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ بارلىق دىنسىز ۋە مۇناپىقلارنى قوغلاپ چىقىرىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

14. قىيامەتنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقى توغرىسىدا

1861. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىشىلەرنىڭ ئەڭ يامىنى قىيامەت بىلەن ھايات ئۇچراشقىنى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1862. سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتكۈچ بارماق بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى (ئىشارەت قىلغانلىقىنى) كۆردۈم. ئۇ مۇنداق دېدى: «مەن دىن تارقاتقان ۋاقىتتىن قىيامەتكىچە بولغان ۋاقىتنىڭ (ئارىلىقى) مۇشۇ ئىككى بارمىقىمنىڭ ئارىلىقىچىلىك يېقىن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1863. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت مۇشۇنچىلىك (ئوتتۇرا بارماق بىلەن كۆرسەتكۈچ بارماقنىڭ ئارىلىقچىلىك) قالغاندا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلدىم».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

15. ئىككى قېتىملىق سۇرنىڭ ئارىلىقى توغرىسىدا

1864. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىككى قېتىملىق سۇر چېلىنىش ئارىلىقى قىرىق». ئەبۇ سالىھ (ئەبۇ ھۇرەيرىدىن رىۋايەت قىلغۇچى): مەن ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن: قىرىق كۈنمۇ؟ دېسەم، ئۇ: مەن بىر نەرسە دېيەلمەيمەن، (چۈنكى مەن ئاخىرىنى ئاڭلىمىغان) دېدى. مەن: قىرىق ئايمۇ؟ دېسەم: مەن بىر نەرسە دېيەلمەيمەن، دېدى. مەن: قىرىق يىل دېمەكچىمۇ؟ دېسەم، ئۇ: مەن بىر نەرسە دېيەلمەيمەن، دېدى. ئاندىن ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېدى، رەسۇلۇللاھ يەنە مۇنداق دېگەن: «شۇنىڭدىن كېيىن ئاللاھ ئاسماندىن يامغۇر ياغدۇرىدۇ. ئادەم بالىلىرى خۇددى يامغۇردىن كېيىن ئۆسۈملۈك، ئوت-چۆپلەر ئۆسۈپ چىققانىدەك قەبرىلىرىدىن چىقىشقا باشلايدۇ. ئادەم بەدىنىنىڭ ھەممە ئەزالىرى چىرىپ كېتىدۇ. پەقەت بىر پارچە سۆڭەك — قۇيرۇق سۆڭىكى بۇنىڭدىن مۇستەسنا. قىيامەت كۈنىدە بارلىق جانلىقلار قۇيرۇق سۆڭىكى ئارقىلىق بىرىكتۈرۈپ ئەسلىگە قايتۇرۇلىدۇ».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئەللىك ئىككىنچى باب

ياخشى ئەمەل ۋە تەقۋادارلىق

1865. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېيىتقا ئۈچ خىل نەرسە ئەگىشىپ، ئىككىسى قايتىپ كېلىدۇ. بىرى مەگگۈ بىرگە بولىدۇ. ئۇنىڭغا ئائىلىسى، مېلى ۋە ئەمەلى ئەگىشىپ، ئائىلىسى ۋە مېلى قايتىپ كېتىدۇ. ئەمەلى قېلىپ قالىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1866. ئەمىر ئىبنى ئەۋف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەھرەينلىكلەر بىلەن سۆلھى كېلىشىمى تۈزگەندىن كېيىن، ئەبۇ ئۇبەيدەنى ئۆلاردىن باج يىغىپ كېلىشكە ئەۋەتتى. رەسۇلۇللاھ ۋە ئەبۇ ئۇبەيدە بەھرەينلىكلەر بىلەن كېلىشىم تۈزۈشكەنىدى. ھەمدە ئەلاۋ ئىبنى ھەزرەمىنى ئۇ يەرنىڭ ئەمىرى قىلىپ بېكىتتى. ئەبۇ ئۇبەيدە بەھرەينىدىن بىر مۇنچە مال-دۇنيا ئېلىپ كەلدى. ئەنسارىيلار ئەبۇ ئۇبەيدەنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى ئۇققاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بامدات نامىزى ئوقۇشقا ئالدىراپ بېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى باشلاپ نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن كەتمەكچى بولغانىدا، ئەنسارىيلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆز كۆڭلىدىكىنى ئىما قىلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، كۆلۈمسىرەپ تۇرۇپ: «مېنىڭچە، سىلەر ئەبۇ ئۇبەيدەنىڭ بەھرەينىدىن مال-مۈلۈك ئېلىپ كەلگەنلىكىنى ئاڭلىدىڭلارغۇ دەيمەن؟» دېدى. ئۇلار: ئى رەسۇلۇللاھ، شۇنداق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەر خۇشال بولۇڭلار! ئۆزۈڭلارنىڭ نېمىشقا خۇشال بولىدىغانلىقىنى ئويدان ئويلاپ بېقىڭلار. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن سىلەرنىڭ نامراتلىشىپ كېتىشىڭلاردىن قورقمايمەن، بەلكى سىلەرنىڭ ئاشۇ ئەجدادلىرىڭلارنىڭ دۇنياغا بېرىلىپ

كەتكەندەك، سىلەرنىڭمۇ دۇنياغا بېرىلىپ كېتىشىڭلاردىن قورقىمەن. ئۇلار تۇرمۇشى بايلىقلار بولغاندىن كېيىن، ئۆزئارا مال-دۇنيا تالىشىپ هالاك بولغىنىدەك، سىلەرنىڭمۇ ئۆزئارا مال-دۇنيا تالىشىپ، ئۆزۈڭلارنى هالاك قىلىشىڭلاردىن ئەنسىرەيمەن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1867. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر سىلەردىن كىمكى مال-دۇنيا ۋە بوي- بەستى جەھەتتە ئۆزىدىن ئۈستۈن كىشىنى كۆرسە، شۇئان ئۆزىدىن تۆۋەن تۇرىدىغان كىشىلەرگىمۇ قاراپ قويسۇن». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1868. ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «بەنى ئىسرائىل قوۋمىدىن ئۈچ كىشى بار بولۇپ، بىرى بەرەس (ئاقكېسەل)، بىرى تاز، يەنە بىرسى ئەما ئىدى. ئاللاھ ئۇلارنى سىناش ئۈچۈن بىر پەرىشتىنى ئەۋەتتى. پەرىشتە ئاۋۋال بەرەس كىشىنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇنىڭدىن: سەن نېمىنى ياخشى كۆرىسەن؟ دەپ سورىدى. ئۇ مۇنداق دېدى: پۈتكۈل بەدىنىمدىكى تېرىلەرنىڭ ساغلام هەم چىرايلىق بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن، چۈنكى كىشىلەر مەندىن هازىر يىرگىنىدۇ. پەرىشتە ئۇنى سىلاپ قويۇۋېدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى كېسەلدىن خالاس بولدى (بەدىنىدىكى بەرەس يوقىلىپ)، ساغلام ۋە چىرايلىق تېرە ئۆسۈپ چىقتى. پەرىشتە ئۇنىڭدىن يەنە سورىدى: سەن قانداق مال-دۇنيانى ياخشى كۆرىسەن؟ ئۇ كىشى: تۆگىنى ياقتۇرىمەن، دېدى. پەرىشتە ئۇنىڭغا بوشىنىش ئالدىدا تۇرغان ئون ئايلىق بوغاز تۆگىدىن بىرنى بەردى. ئۇنىڭ شۇ ئارقىلىق بەختلىك بولۇشىنى تىلىدى.

پەرىشتە تازىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭدىن سورىدى: سەن نېمىنى ياخشى كۆرىسەن؟ ئۇ كىشى: تازلىقتىن ساقىيىپ، چىرايلىق چېچىمنىڭ بولۇشىنى، ئارزۇ قىلىمەن (ياقتۇرىمەن)، چۈنكى كىشىلەر مەندىن هازىر يىرگىنىدۇ، دېدى. پەرىشتە ئۇنى سىلاپ قويۇۋېدى، كاللىسى ساقىيىپ، چىرايلىق چاچ ئۆسۈپ چىقتى. پەرىشتە ئۇ كىشىدىن يەنە سورىدى: سەن قانداق مال-مۈلۈكنى ياقتۇرىسەن؟ ئۇ كىشى: كالىنى ياقتۇرىمەن، دېدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشىگە بۇغاز سېرىق ئىنەكتىن بىرى ئىنئام قىلىنىدى. پەرىشتە شۇ ئارقىلىق ئۇنىڭ بەختلىك بولۇشىنى تىلىدى.

پەرىشتە ئەما كىشىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭدىن: سەن نېمىنى ئەڭ ياخشى كۆرىسەن؟ دەپ سورىدى. ئۇ كىشى: ئاللاھ مېنىڭ كۆزۈش سېزىمىنى ئەسلىگە كەلتۈرسە، مەن كىشىلەرنى كۆرسەم دەيمەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەرىشتە ئۇ كىشىنى سىلاپ قويۇۋېدى، ئاللاھ ئۇ كىشىنىڭ كۆزۈش قۇۋۋىتىنى ئەسلىگە كەلتۈردى. پەرىشتە ئۇ كىشىدىن: سەن قانداق مال-مۈلۈكنى ياقتۇرىسەن؟ دەپ سورىدى. ئۇ كىشى: قوينى ياقتۇرىمەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشىگە قوزىسى بار ساغلىقتىن بىرى ئىنئام قىلىندى. كېيىن، تۆگە، ئىنەك ۋە ساغلىق قاتارلىقلار كۆپەيدى. تۆگە - كالا توپ-توپ بولۇشتى. قويلار تاغلارغا تولۇپ ئوتلاشتى.

كېيىن پەرىشتە ھېلىقى ئەسلى بەرەس بولغان كىشىنىڭ يېنىغا ئۇ بەرەسنىڭ ئەسلىي ھالىتىدىكىدەك سىياقتا بولۇپ كەلدى ھەمدە ئۇنىڭغا: مەن بولسام سەپەر ئۈستىدە، خىراجىتىم ئۈزۈلۈپ قالغان بىر بىچارە كىشىمەن. ئەمدى بىر ئاللاھ تائالاغا تايىنىشتىن باشقا سەندىنلا يارەدەم سورايمەن. ساڭا ساغلام، چىرايلىق تېرە ۋە مال-دۇنيا ئاتا قىلغان ئاللاھ تائالا بىلەن قەسەمكى، ساڭا بىر تۆگە بەرسەك، سەپىرىمنى داۋاملاشتۇرۇپ، مەنزىلىمگە يېتىۋالسام، دېدى. ھېلىقى كىشى: مەن ئۆتەشكە تېگىشلىك مەجبۇرىيەتلەر ناھايىتى كۆپ، دېدى. پەرىشتە: خاتالاشمىسام، ئىسمىدە قېلىشىچە، ھېلىقى كىشىلەر بەرەسلىكىدىن يىرگىنىدىغان كىشى سەن شۇغۇ، دەيمەن؟ سەن نامرات ئىدىك، ئاللاھ ساڭا مال-دۇنيا بەرگەن، شۇنداقمۇ؟ دېدى. ھېلىقى كىشى: ياق، مېنىڭ مال-دۇنيالىرىم، ئەۋلاد مۇئەۋلاد مىراس قالغان، دەپ جاۋاب بەردى. پەرىشتە: ئەگەر يالغان ئېيتساڭ، ئاللاھ سېنى ئەسلىگىگە قايتۇرۇۋەتكەي، دېۋىدى. پەرىشتە يەنە ھېلىقى ئەسلىدە تاز بولۇپ قالغان كىشىنىڭ يېنىغا ئۇ تازنىڭ ئەسلىي ھالىتىدىكىدەك سىياقتا بولۇپ كەلدى ھەمدە ئۇنىڭغىمۇ ھېلىقى بەرەس كىشىگە دېگەن گەپلەرنى دېدى. بۇ تازمۇ بەرەس كىشى بەرگەن جاۋابقا ئوخشاش جاۋابنى بەردى. پەرىشتە: ئەگەر يالغان ئېيتقان بولساڭ، ئاللاھ تائالا سېنى ئەسلىگىگە قايتۇرۇۋەتكەي، دېدى.

ئەڭ ئاخىرىدا، پەرىشتە ھېلىقى ئەسلىدە ئەما بولۇپ قالغان كىشىنىڭ

يېنىغا ئۇ ئەمانىڭ ئەسلىي ھالىتىدىكىدەك سىياقتا بولۇپ كەلدى: كەمىنە سەپەر ئۈستىدە خىراجىتىم ئۈزۈلۈپ قالغان بىر پېقىر، بىچارە سەرگەردانمەن (مۇساپىرمەن). ئاللاھ تائالاغىلا تايىنىشتىن باشقا پەقەت سەندىنلا ياردەم سورايمەن. كۆرۈش سېزىمىڭنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، يورۇق دۇنيانى كۆرۈشكە نائىل قىلغان ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ماڭا بىر قوي بەرسەڭ، سەپەر قىيىنچىلىقىمنى ھەل قىلۋالسام، دېدى. ھېلىقى كىشى: مەن ئەسلىي ئەما ئىدىم. ئاللاھ مېنىڭ كۆزۈمنى يورۇق دۇنيا بىلەن ئۇچراشتۇردى. مەن ئەسلىي بىر نامرات كىشى ئىدىم. ئاللاھ ماڭا مال-دۇنيا ئاتا قىلدى. نېمىنى خالىساڭ شۇنى ئالغىن، بۈگۈن سەن ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن سەن ئېلىپ كەتكەن نەرسىلەرنىڭ قايتىپ كېلىش يېكى كەلمەسلىكىدىن قەتئىينەزەر، مەن سېنى تەڭلىكتە (ئوڭايسىز ھالدا) قويمايمەن، دېدى. پەرىشتە ئۇنىڭغا: مال-مۈلۈكلىرىڭنى قالدۇرۇپ قويغىن، سىلەر پەقەت سىنالدىڭلار، سەن ئاللىقاچان ئاللاھ تائالانىڭ رەھمىتىگە ئېرىشىپ بولدۇڭ، بىراق ھېلىقى ئىككى ھەمراھىڭ ئاللاھ تائالانىڭ غەزىپىگە دۇچار بولدى، دېدى». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1870. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دۇئا قىلغان: «ئى رەببىم! مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىگە ئېھتىياجغا چۈشلۈق يېمەكلىك بەرگىن!».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1871. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە بارغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر تاكى ئۇ ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا سەپەر قىلغۇچە، ئارقا - ئارقىدىن ئۈچ كۈن تويغۇدەك بۇغداي يېمەكلىكلىرى يېمىگەن. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1872. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىلىسىدىكىلەر ھەر كۈنى ئىككى ۋاقىتتىن ئارتۇق غىزالانمايتتى. ئۇنىڭ ئىچىدە بىر ۋاقىتلىغا خورما يەيتتى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

1873. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئۇرۋەگە مۇنداق دېگەن: ئەي جىيەنىم! بىز قايتا-قايتا يېڭى ئايغا قارىدۇق، ئىككى ئاي ۋاقىت ئىچىدە ئۈچ قېتىم يېڭى ئاينى كۆردۇق. بىراق، رەسۇلۇللاھنىڭ ئۆيلىرىدىن (تاماق

ئەتكەنـدە چىقمـدىغان) ئىـس چىققـانلىقىنى كۆرمەيتتـۇق. ئـۇرۇە: ھامما! ئۇنداقتا سىلەر نېمىگە تايىنىپ تۇرمۇش كەچۈرگەن؟ دېگـەندە، ئـۇ: خورما ۋە سـۇ بىلـەن غىزالىناتتـۇق. بـراق، رەسـۇلۇللاھنىڭ بـر قانچـە ئەنسـار قوشنىسـى بـار ئىـدى، ئـۇلارنىڭ سـېغىن قويـى ۋە تۆگىسـى بـار بولـۇپ، رەســۇلۇللاھقا ئىچكىلــى ســۇت ئــەكىرىپ بېرەتتــى، رەســۇلۇللاھ ئائىلىسىدىكىلەرنى شۇ سۈت بىلەن تەمىنلەيتتى.— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1874. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنـداق دەيـدۇ: بىز ئىككى قارا، يـەنى خورمـا ۋە سـوغۇق سـۇ بىلـەن قورسـقىمىزنى تويغۇزىـدىغان بولغانـدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالەمدىن ئۆتتى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1875. ئەبـۇ ھـۇرەيرە رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دەيـدۇ: پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر تاكى پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپـات بولغۇچە ئۈدا ئۈچ كۈن تويغۇدەك تاماق يېمىگەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1. ئۆز – ئۆزىگە زۇلۇم قىلىپ، ئاللاھقا ئاسىي بولغان ئىلگىرىكى كىشىلەرنىڭ خارابىلىكلىرىنى كۆرمەكچى بولسىڭلار ئۇ يەرگە يىغلاپ تۇرۇپ كىرىڭلار دېگەن ھەدىس توغرىسىدا

1876. ئىبنى ئۆمـەر رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دەيـدۇ: پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىجىر قوۋمىنى تىلغا ئالغاندا مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئەگەر بۇ ئازابقا ئۇچرىغان كىشىلەرنىڭ تۇرار جايىغا كىرىپ قالساڭلار، يىغلىغان ھالدا (يەنى رەزىل كىشىلەرنىڭ ئېچىنىشلىق ھالىتىدىن ئىبرەت ئالغان ھالدا) كىرىڭلار، بولمىسا كىرمەڭلار، ئۇلارغا يەتكەن ئىش سىلەرگە يېتىپ قالمىسۇن»[1].

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1877. ئىبنى ئۆمـەر رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇ مۇنـداق دەيـدۇ: كىشـىلەر

---

[1] ھىجىر ھىجازنىڭ شىمالىدىكى بىر جايىنىڭ ئىسمى بولـۇپ، سـەمۇد قەبىلىسىنىڭ يۇرتى. ئۇ مەدائىن دەپمۇ ئاتىلىدۇ. «قۇرئان كەرىم»دە سـەمۇدلۇقلار ئۆزىنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان ئېيتمىغان ھەمـدە ئـونى ئۆلتۈرمـەكچى بولغـان، شۇنىڭ بىلەن ئاللاھنىڭ غەزىپى كېلىپ ئۇلارنى قاتتىق ئاۋاز بىلـەن تەلتۆكۈس ھالاك قىلىۋەتكەنلىكى بايان قىلىنغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە سەمۈدلۇقلار بار جاي ـــ ھىجرگە كەلدۇق. ئۇ يەردىكى قۇدۇقتىن سۇ تارتىپ ئالدۇق. خېمىر يۇغۇردۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «تارتىپ ئالغان سۇنى تۆكۈۋېتىپ، ھېلىقى خېمىرنى تۆگىنى بېقىڭلار» دېدى ھەمدە ئۇلارغا تۆگە سۇ ئىچكەن قۇدۇقتىن سۇ تارتىپ كېلىشكە بۇيرۇدى. ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. يېتىم ـ يېسىر، تۇل خوتۇن ۋە ئاجىزلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا

1878. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تۇل خوتۇن، مىسكىن ـ ئاجىزلارغا خالىسلىق بىلەن يارىدەم بەرگەن كىشى ئاللاھنىڭ رازىلىقى يولىدا بارلىقىنى بېغىشلىغان كىشىگە ئوخشايدۇ ياكى كېچىسى ئۇخلىماي ئىبادەت قىلىپ، كۈندۈزى روزى تۇتقان كىشىلەرگە ئوخشايدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

3. مەسچىت سېلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

1879. ئۇبەيدۇللاھ خەۋلانىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىشىلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىنى كېڭەيتىپ قۇرۇش توغرىسىدىكى گەپ-سۆزلەرنى ئاڭلىغاندا مۇنداق دېگەن: سىلەر گەپنى كۆپ قىلىپ كەتتىڭلار! مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىمكى ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن بىر مەسچىت بەرپا قىلسا، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتىن بىر ئۆي ھازىرلاپ قويىدۇ». ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

(1879) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: مەن مەسجىتنى ھەشەمەتلىك ياساشقا بۇيرۇلمىدىم[1]. (ئىبنى ھىببان تۇپلىغان).

---

[1] ئىبنى ئابباس خالايىققا: سىلەر مەسچىتنى يەھۇدىي، ناسارالار چېركاۋ ـ بۇتخانىلىرىنى ياسىغاندەك ھەشەمەتلىك ياساۋاتىسىلەر، دەپ كايىغان. ئەمما، بىز قىسىم كىشىلەرنىڭ: مەسچىت شۇ جايدىكى قۇرۇلۇشلاردىن ئالىي بولۇشى كېرەك، دېگىنى ھەدىسكە زىت..

4. رىياخورلۇقنىڭ ھارامليقى توغرىسىدا

1880. جۇنىدۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى باشقىلار ئاڭلىسۇن دەپ، ياخشىلىق قىلسا، ئاللاھ تائالا ئۇنى كىشىلەرگە ئاڭلىتىدۇ. كىمكى باشقىلار كۆرسۇن دەپ، ياخشىلىق قىلسا، ئاللاھ ئۇنى كىشىلەرگە كۆرسىتىدۇ»[1].

5. تىلنى ساقلاش توغرىسىدا

1881. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «بىر ئادەم ئويلىماستىنلا بىر دانە سۆزنى ئېغىزىدىن چىقىرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئادەم چوڭقۇرلۇقى ئاسمان بىلەن زېمىن ئارىسىدىكى ئارىلىقتەك كېلىدىغان دوزاخقا چۈشۈپ كېتىدۇ». — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

6. ياخشىلىققا بۇيرۇپ، ئۆزى ئۇنىڭغا بولمايدىغان، يامانلىقتىن توسۇپ، ئۆزى قىلىشتا ئۇنىڭغا بولغانلارنىڭ جازاغا ئۇچرايدىغانلىقى توغرىسىدا

1882. بىر كىشى ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: سەن بېرىپ پالانى[2] كىشى بىلەن سۆزلىشىپ باققىن، دېگەن. ئۇسامە: ئەجەبا سىلەر مېنىڭ ئۇ كىشى بىلەن سۆزلەشكەنلىكىمنى كۆرمىگەنمۇ؟ مەن ئۇنىڭ بىلەن

---

[1] ئۇنىڭ ئاساسىي مەنىسى ئەگەر بىر كىشى بىر ياخشى ئىش قىلغان بولسا، ئەگەر ئۇ ئاللاھنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش ۋە باشقىلارغا مەنپەئەت يەتكۈزۈش ئۈچۈن بولماي، نام-مەنپەئەت قوغلىشىش ئۈچۈن بولسا، ئاللاھ ئاخىرەت كۈنى ئۇ كىشىنىڭ شەخسىي نىيەتلىرىنى كەڭ جامائەت ئالدىدا ئاشكارىلايدۇ.

[2] ئوسمان ئىبنى ئەففاننى دېمەكچى. ئۇنىڭغا گەپ قىلىش بولسا - ئەينى ۋاقىتتا يۈز بەرگەن پىتنە — پاساتلارنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش ھەققىدە مەسلىھەت بېرىمەكچى ياكى ئەھۋالنى مەلۇم قىلماقچى بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

سۆزلەشسەم سىلەرگە ئاڭلىتىپ تۇرۇپ گەپ قىلمەنمۇ؟ ئەلۋەتتە ئۇنىڭغا ئايرىم گەپ قىلمەن. ئەمما، بۇ تېمىنى تۇنجى بولۇپ ئوتتۇرغا قويغان ئادەم مەن بولۇشنى خالىمايمەن. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ھەر قانداق كىشىگە قارىتا، گەرچە ئۇ مېنىڭ ئەمرىم بولغاندىمۇ، مەن ئۇنى ئەڭ مۇنەۋۋەر كىشى دېيەلمەيمەن. ئۇلار رەسۇلۇللاھتىن نېمىنى ئاڭلىغانتىڭ دېيىشتى. ئۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئاخىرەت كۈنىدە، بىر كىشى تۇتۇپ كېلىنىپ، دوزاخقا تاشلىنىدۇ. دوزاختا ئۇنىڭ ئۇچەيلىرى چىقىپ كېتىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇچىيىنى خۇددى ئېشەك ياغۇنچاقنى چۆرىدەپ ئايلانغاندەك چۆرىدەپ ئايلىنىدۇ، دوزاختىكى كىشىلەر (ئەھلى دوزىخلەر) ئۇنىڭ ئەتراپىغا يىغىلىپ ئۇنىڭدىن سورايدۇ: سەن نېمە گۇناھ ئۆتكۈزگەن؟ سەن ئىلگىرى باشقىلارنى ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توساتتىڭمۇ؟ ئۇ كىشى جاۋابەن مۇنداق دەيدۇ: شۇنداق، ئىلگىرى مەن باشقىلارنى ياخشىلىققا بۇيرۇغان، لېكىن ئۆزۈم قىلمىغان. باشقىلارنى يامانلىقتىن توسقان، لېكىن ئۆزۈم يانمىغانىدىم».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

7. ئۆزىنىڭ ئەيىبىنى (گۇناھلىرىنى) ئاشكارىلاشنىڭ مەنئى قىلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا

1883. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ئۈممەتلىرىم ئىچىدە ئۆزىنى كۆز - كۆز قىلغانلاردىن باشقا بارلىق كىشىلەرنىڭ ھەممىسى مەغپىرەت قىلىنىدۇ. بۇ كىشىلەر شۇنداق كىشىلەركى: ئۇلار كېچىدە بىر خاتا ئىش قىلىدۇ، ئاللاھ ئۇ ئىشنى يوشۇرىدۇ، بىراق ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇ كىشى ھەي پالانى: ئاخشام مەن مۇنداق - مۇنداق ئىشلارنى قىلدىم، دەيدۇ. ئەسلىدە ئاللاھ ئۇ كىشىنىڭ قىلمىشلىرىنى يوشۇرغانىدى، بىراق ئۇ كىشى بولسا ئاللاھنىڭ باشقىلاردىن يوشۇرغان سىرىنى (ئۆزىنىڭ قىلمىشلىرىنى) ئاشكارىلۇەتتى».

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

8. چۈشكۈرگۈچىگە جاۋاب بېرىش ۋە ئەسنەشتىن ساقلىنىشنىڭ لازىملىقى توغرىسىدا

1884. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئىككى كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىدا چۈشكۈردى. رەسۇلۇللاھ ئۇلارنىڭ بىرىگە «يَرْحَمُكَ اللّٰه» (يەرھەمۇ كەللاھ) دېدى. يەنە بىرىگە ئۇنداق دېمىدى. بىرەيلەن بۇنىڭ نېمە ئۈچۈنلۈكىنى سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «بۇ كىشى چۈشكۈرگەندىن كېيىن «اَلْحَمْدُ لِلّٰه» دەپ ئاللاھقا ھەمدۇسانا ئېيتتى. يەنە بىرى بولسا بۇنداق قىلمىدى. (شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇرمىدىم)».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1885. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەسنەش شەيتاندىندۇر. سىلەردىن كىمكى ئەسنەك كەلسە، ئامال قىلىپ ئۇنى ياندۇرۇۋەتسۇن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1886. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بەنى ئىسرائىل قۇۋمىدىن بىر قىسىم كىشىلەر غايىب بولدى. كىشىلەر ئۇلارنىڭ نېمە ئىش قىلغانلىقىنى بىلمەيتتى. مەن ئۇلارنى چاشقانغا ئايلىنىپ كەتتىمكىن، دەپ ئويلايمەن. چۈنكى، چاشقانغا تۆگە سۈتى بەرسە ئىچمەيدۇ. بىراق، قوي سۈتى بەرسە ئۇ ئىچىۋېتىدۇ»[1]. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن كەئىب بىلەن بۇ ھەدىس توغرىسىدا سۆزلەشكەندە، ئۇ: سەن رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزلىگىنىنى ئاڭلىغانمۇ؟ دېدى. مەن: ھەئە، ئاڭلىغان، دېدىم. ئۇ ئۇدا نەچچە قېتىم سورىدى. مەن: ئۇنداقتا مەن «تەۋرات» نى ئوقۇپ بېرەيمۇ؟ دېدىم.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

---

[1] رىۋايەت قىلىنىشىچە، يەھۇدىيلار ئىلگىرى تۆگە گۆشى ۋە ئۇنىڭ سۈتىنى ئىستېمال قىلىشتىن چەكلەنگەن.

9. مۆئمىننىڭ بىر قېتىم يىلان چاققان تۆشۈككە، ئىككىنچى قېتىم قولىنى تىقمايدىغانلىقى توغرىسىدا

1887. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆئمىن كىشى بىر قېتىم يىلان چاققان تۆشۈككە ئىككىنچى قېتىم قولىنى تىقمايدۇ».[1] ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1888. ئەبۇ بەكرەتە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىرەيلەن رەسۇلۇللاھقا يۈزلىنىپ تۇرۇپ باشقا بىرىنى ماختىدى. رەسۇلۇللاھ قايتا-قايتا مۇنداق دېدى: «ناھايىتى ئەپسۇس، سەن دوستۇڭنى تۆگەشتۇرۇۋەتتىڭ» كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر سىلەردىن كىمكى ئۆز قېرىندىشىنى ماختىماقچى بولسا، گەرچە ئۇ كىشى ئۇ قېرىندىشىنىڭ بارلىق ئەھۋاللىرىنى بىلگەن تەقدىردىمۇ، مەن پالانى كىشىنى مۇنداقراقمىكەن، دەپ قارايمەن، قالغىنىنى ئاللاھ ئۆزى ئوبدان بىلىدۇ. مەن ھەر قانداق كىشىنى ئاللاھقا پاكلاپ بېرەلمەيمەن دېسۇن» دېدى.

ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1889. ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كىشىنىڭ يەنە بىر كىشىنى ھەددىدىن زىيادە ماختاۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇ كىشىگە: «سىلەر

---

[1] مەنىسى بىر ئادەم بىر ئۆمۈشسىزلىققا ئۇچرىسا، بىر ئەقىل تاپىدۇ، دېگەندىن ئىبارەت بولۇپ، ئوخشاش خاتالىقنى قايتا سادىر قىلماسلىق تەكىتلىنىدۇ. بەدرە كۇنى مۇسۇلمانلار دائىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مەسخىرە قىلغان مۇشرىك شائىرنى ئەسىرگە چۈشۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بىلەن ھەق-ناھەقنى ئايرىيالمايدىغانلاردىن پەيغەمبەرگە قارشى تۇرۇشقا ئوت قۇيرۇقلۇق قىلماسلىق ھەققىدە ئەھدە ئالدى ۋە كەك قورساقلىق، رەھىمدىللىك بىلەن ئۇنى قويۇۋەتتى. بىراق، ئۇ قايتقاندىن كېيىن ئەسلىدىكىدەك ئىسلامى ھەربىكەتلەرنى مەسخىرە قىلىپ، ھاقارەت قىلىشنى توختاتمىدى. ئۇھۇد كۇنى ئۇ يەنە ئەسىرگە چۈشتى. يەنە رەھىم قىلىشنى تەلەپ قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۆئمىن كىشى بىر قېتىم ئورغا چۈشمە، ئىككىنچى قېتىم يېقىنلاشمايدۇ»، دېدى.

ماختالغۇچىنى تۆگەشتۇردۇڭلار» دېدى[1].

10. ياشانغانلارنى ھۆرمەتلەش توغرىسىدا

1890. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چۈشۈمدە مىسۋاك بىلەن چىشىمغا مىسۋاك قىلىپتىمەن. بىرى چوڭ، بىرى كىچىك ئىككى ئادەم يېنىمغا كېلىپتۇ. مەن مىسۋاكنى كىچىكىگە سۇنسام، بىرى ماڭا: مىسۋاكنى چوڭىغا بەر، دېدى، شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنى چوڭىغا بېرىپتىمەن».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

11. گەپ - سۆزى ئېنىق، ئېغىر - بېسىق بولۇش لازىملىقى ۋە بىلىمنى خاتىرىلەشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

1891. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قانداقلا بىر سۆز قىلسا، سانىغۇچى سانىغالالىغۇدەك قىلاتتى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

12. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىجرەت قىلىشى توغرىسىدا

1892. بەراۋ ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئاتامنىڭ يېنىغا كېلىپ تۆگىنىڭ ئېگىرىدىن بىرىنى سېتىۋالدى ھەمدە دادامغا: بالاڭ ئېگەرنى يۈدۈپ، مەن بىلەن بىرگە ماڭسۇن، دېدى. مەن ئېگەرنى كۆتۈرۈپ ئاتام مال پۇلىنى

[1] كۆككە كۆتۈرۈپ ماختاش، خۇشامەتچىلىك قىلىش بىر خىل ئۆچ كۆرۈلىدىغان خۇلقتۇر. ئۇ باشقىلارغا ئېيتقىلى بولمايدىغان شەخسىي مەقسەت ئاساسىغا قۇرۇلىدۇ. يەنە بىر ھەدىستە: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە ئاشۇنداق خۇشامەتچى كىشىلەرنىڭ يۈزىگە توپا چېچىشىمىزغا ئەمر قىلغان»، دەيدۇ.

ئالغىلى چىققاندا، ئاتام ئۇنىڭغا: ئى ئەبۇ بەكرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن سەپەرگە چىققان ئاشۇ كىچىنى قانداق ئۆتكۈزگەنلىكىڭنى سۆزلەپ بەرسىڭ؟ دېدى. ئەبۇ بەكرى: بولىدۇ. ئۇ ۋاقىتتا بىز پۈتۈن بىر كىچە ماڭدۇق. ئەتىسى چۈش بولاي دېگەندە، يولدا ھېچقانداق يولۇچى يوق ئىدى. پەقەت بىر چوڭ تاشنىڭ ئېگىز تىكلىنىپ تۇرغانلىقىنى كۆرگىلى بولاتتى. ئۇ سايە تاشلايدىغان بولۇپ، قۇياش تېخى بۇ يەرنى يورۇتمىغانىدى. شۇنىڭ بىلەن بىز توختاپ ئارام ئالدۇق. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇ يەردە بىردەم ئۇخلۇۋېلىشى ئۈچۈن تاش يېنىدىن بىر پارچە يەرنى قولۇمدا تۈزلەپ، قوي تېرىسىدىن بىرنى سېلىپ بەردىم. مەن: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇخلىسىلا، مەن ئەتراپىتىكى ئەھۋاللارنى تولۇق كۆزىتەي، دېدىم. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇخلىدى. مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ، ئەتراپىتىكى ئەھۋاللارنى كۆزەتتىم. تۇيۇقسىز بىر پادىچىنىڭ قويلىرىنى ھەيدەپ بىز تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. قارىسام ئۇ كىشىنىڭمۇ سايىدىغۇسى كەلگەندەك قىلاتتى. مەن ئالدىغا بېرىپ ئۇنىڭدىن: سەن كىمنىڭ بالىسى؟ دېدىم. ئۇ بالا مەدىنىلىك (باشقا بايانلاردا مەككىلىكمۇ دېيىلگەن) بىر كىشىنىڭ دېدى. مەن ئۇنىڭغا: پادىلار ئارىسىدا ساغلىق بولىدىغان قوي بارمۇ؟ دېدىم. ئۇ: بار، دېدى. مەن: ماڭا ئازراق سۈت بېرەلەمسەن؟ دېدىم. ئۇ: ماقۇل دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر سىغىن قوينى تۇتۇپ كەلدى. مەن ئۇنى ساغلىقنىڭ ئەمچىكىدىكى تۈك، توپا ۋە باشقا پاسكىنا نەرسىلەرنى پاكىز تازىلىۋېتىشكە بۇيرۇدىم. ئۇ ئۆزىنىڭ بىر ھىجىرىگە (كومزەك) ماڭا ئازراق سۈت سىغىپ بەردى. مېنىڭ يېنىمدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىچىشى ۋە تاھارەت ئېلىشى ئۈچۈن سۇ قاچىلانغان بىر تولۇم بار ئىدى. مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كەلدىم. ئەسلىدە ئۇنى ئويغاتماي دېگەن. بىراق، ئۇنىڭ يېنىغا بېرىشىمغا، ئۇ ئويغىنىپ كەتتى. مەن سۈتكە ئازراق سۇ تېمىتىپ، ئۇنى سالقىنلاشتۇردۇم. مەن رەسۇلۇللاھقا: سۈتنى ئىچىڭ، دېدىم. ئۇ ئىچىپ بولدى. مەن ئاھايىتى خۇشال بولدۇم. ئارقىدىنلا ئۇ مەندىن: «يولغا چىقامدىمىز، قانداق؟» دەپ سورىدى. مەن: تېخى ۋاقتى ئەمەس، دېدىم. كۈن غەربكە قايرىلغاندا ئاندىن يولغا چىقتۇق. بىزگە سۈراقە ئىبنى مالىك ئەگىشىۋالغانىدى. مەن:

ئى رەسۇلۇللاھ بىر كىشى كېلىۋاتىدۇ، دېدىم. ئۇ: «قورقمىغىن، ئاللاھ بىز بىلەن بىللە» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇراقە ئىبنى مالىكنى قارغاپ دۇئا قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ مىنگەن ئاتنىڭ پۇتى يەرگە پېتىپ، قورسقىغا تەگدى. ئۇ يەر ئەسلىي قاتتىق ئىدى. سۇراقە ئىبنى مالىك: مەن سىلەرنىڭ ماڭا دۇئايى بەد قىلىۋاتقىنىڭلارنى بىلگەنىدىم. مەن ئۇچۇن دۇئا قىلساڭلار، ئاللاھ سىلەرگە ياردەم بېرىدۇ. مەن سىلەرنىڭ ئورنىڭلاردا سىلەرنى قوغلاپ چىققان كىشىلەرگە تاقابىل تۇرىمەن، دېدى. رەسۇلۇللاھ سۇراقە ئىبنى مالىك ئۇچۇن دۇئا قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خەتەردىن قۇتۇلدى. قايتىش سەپىرىمىزدە، سۇراقەت ئىبنى مالىك ئۇچرىغانلا كىشىگە: بۇ يەرگە مەنلا كۇپايە، دەپ ئۇچرىغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنى قايتۇرۇۋەتتى. بۇ كىشى بىزگە قىلغان ۋەدىسىنى ئورۇنلىدى. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

ئەللىك ئۇچىنچى باب

«قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرىنىڭ شەرھلىنىشى

1. سۈرە «بەقەرە» توغرىسىدا

1893. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « بەنىي ئىسرائىلغا: ﴿...**(بەيتۇلمۇقەددەس) دەرۋازىسىدىن (شۇكۇر قىلىش يۈزىسىدىن سەجدە قىلغان ھالدا كىرىڭلار، (پەرۋەردىگارىمىز) گۇناھلىرىمىزنى كەچۈرگىن دەڭلار...** ﴾ («قۇرئان كەرىم» 2- سۈرە 58- ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلسە، ئۇلار كاسىسىنى يەرگە يېقىپ، ئۆمىلىگەن پېتى ئىشىكتىن كىردى. يۇقىرىدىكى سۆزنى ئۆزگەرتىپ، ئۇنىڭ ئەكسىچە «ئارپا دېنى» دېدى».

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1894. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ رەسۇلۇللاھ ۋاپات بولۇشتىن ئىلگىرى ئۇزۇلدۇرمەي ۋەھىي نازىل قىلدى. نۇرغۇن ۋەھىي نازىل بولۇپ بولغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ئاندىن قەبزى روھ بولدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

2. سۈرە «مائىدە» توغرىسىدا

1895. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر يەھۇدىي ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: ئى مۆئمىنلەرنىڭ ئەمىرى، سىلەرنىڭ مۇقەددەس دەستۇرۇڭلاردا دائىم ئوقۇيدىغان بىر ئايەت بار. ئەگەر بۇ ئايەت بىزگە نازىل بولغان بولسا، بىز يەھۇدىيلار شۇ كۈننى بايرام قىلىپ بېكىتكەن بولاتتۇق. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سورىدى: ئۇ قايسى ئايەت؟ يەھۇدىي ئوقۇدى: ﴿... **بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە**

نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم... ﴾ («قۇرئان كەرىم» 5- سۈرە 3- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). ئۇمەر دېدى: مەن بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولغان كۈنىنى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ئەينى چاغدا تۇرغان ئورنىنى بىلىمەن. ئۇ جۈمە كۈنى بولۇپ، رەسۇلۇللاھ ئەرەفاتتا ئۇرە تۇرغانىدى[1]. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.

3. سۈرە «نىسا» توغرىسىدا

1896. ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۇ تۆۋەندىكى ئايەتنىڭ مەنىسى توغرىسىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن سورىغان: ﴿**ئەگەر يېتىم قىزلارغا (ئۆيلىنىپ) ئادىل مۇئامىلىدە بولالماسلىقىڭلاردىن قورقساڭلار...** ﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 3- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: ئەي جىيەنىم! بۇ بىر يېتىم قىز بالا. ئۇنىڭدىن ھامىيسى خەۋەر ئالىدۇ. ئۇ ئۇنىڭ مال-مۈلكى ۋە ھۆسن-جامالىغا نىيىتى بۆزۈلۈپ، ئۇنى ئەمرىگە ئالماقچى بولىدۇ ھەم بەرگەن مەھرىنى تۆتۈپ قالماقچى بولىدۇ. ئۇنىڭغا نورمال مەھرىنى بەرمەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ ئۇلارنىڭ بۇنداق يېتىم قىز بىلەن نىكاھلىنىشىنى توسقان. ئۇلار يېتىم قىزلارغا ئادىل مۇئامىلىدە بولۇشى كېرەك. شۇ ئارقىلىق ئۇلارنى ئادەتلەنگەن ئەڭ يۇقىرى مەھرىگە ئېرىشتۈرۈش كېرەك. ئۇلار مۇۋاپىق دەپ قارىغان باشقا ئاياللارنىمۇ ئېلىشقا ئەمر قىلىندى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ئاندىن كىشىلەر بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھنىڭ مۇشۇ خىلدىكى ئاياللارنىڭ مەسىلىسىنى شەرھلەپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تۆۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿ **(ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئاياللار توغرىسىدا پەتۋا سورايدۇ..** ﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 127- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). ئائىشە ئېيتىدۇ: ئاللاھ ئېيتقان ﴿**...قۇرئاندا سىلەرگە تىلاۋەت**

---

[1] ئۇمەرنىڭ سۆزىنىڭ مەنىسى: بىز ئايەت نازىل بولغان كۈننى بايرام قىلىپ بېكىتىپ بولدۇق، جۈمە كۈنى مۇسۇلمانلار دەم ئالىدىغان كۈن، ئەرەفات كۈنى قۇربانلىق قىلىنىدىغان كۈن.

قىلىنغان (ئايالالارنىڭ مىراسىغا ئائىت) ئايەتلەرمۇ پەتىۋا بېرىلىدۇ...﴾، دېگەن ئايەت يۇقىرىدا بايان قىلىنغان مۇنۇ ئايەتنى كۆرسىتىدۇ: ﴿**ئەگەر يېتىم قىزلارغا ئادىل مۇئامىلىدە بولالماسلىقىڭلاردىن قورقساڭلار، ئۆزۈڭلار خالىغان ئايالالارنى ئەمرىڭلەرگە ئالساڭلار بولىدۇ**﴾. يەنى، ئۇلارنى خوتۇنلۇققا ئېلىشنى خالىساڭلار، سىلەردىن بىرەيلەن ئۆزىنىڭ ھامىيلىقىدىكى مال-مۈلكى ئاز، ھۆسن-جامالى يوق (گۈزەل ئەمەس) يېتىم قىزلارنى ئەمرىگە ئالسا بولىدۇ. مەنئى قىلىنغىنى بولسا، كىشىلەرنىڭ يېتىم قىزلارنىڭ مال-مۈلكى ۋە ھۆسن-جامالىنى كۆزلەپ ئۆيلىنىشى، ئادىللىق بىلەن ئۇلارنىڭ مەھرىنى بەرمەسلىكى. چۈنكى، ئەگەر بۇ يېتىم قىزلارنىڭ مال-مۈلكى ۋە ھۆسن-جامالى دېگەندەك بولمىسا، ئۇلار بۇ يېتىم قىزلارنى ئەمرىگە ئېلىشنى نىيەت قىلمايدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1897. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ **(يېتىمگە ۋەسىي بولغانلاردىن) كىمكى باي ئىكەن، (ۋەسىي بولغانلىق ھەققى ئۈچۈن) يېتىمنىڭ مال-مۈلۈكىنى يېيىشتىن ئۆزىنى ساقلىسۇن، (سىلەردىن) كىمكى يوقسۇل ئىكەن، ئۇ (ئۆز ئەمگىكىنىڭ ھەققى ئۈچۈن) مۇۋاپىق رەۋىشتە يېسۇن**﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 6- ئايەت). بۇ ئايەت ئەڭ ياخشى رەۋىشتە يېتىم قىزلارنىڭ ۋەسىيسى بولۇش مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىدىغان ھەمدە ئۇلارنىڭ مال-مۈلۈكىنى بىر تەرەپ قىلىدىغان ۋەسىيلىك قىلغۇچىلار توغرىسىدا نازىل بولغان. ئەگەر ۋەسىيلىك قىلغۇچى كەمبەغەل، موھتاجلىقتا قالغان كىشى بولسا، مۇۋاپىق دەرىجىدە يېتىمنىڭ مال-مۈلۈكىدىن يېسە بولىدۇ. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1898. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئەگەر بىرەر ئايال ئېرىنىڭ كۆڭۈلسىز بولۇشىدىن ياكى يۈز ئۆرۈشىدىن ئەندىشە قىلسا، ئۇلارنىڭ ئۆزئارا كېلىشىشى ھېچ گۇناھ ئەمەس. كېلىشىش (ئۆزئارا كېلىشتىن) ياخشى**﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 128- ئايەت). بۇ ئايەت شۇنداق ئايالالارغا نازىل بولغانكى، ئەينى چاغدا ئۇ بىر ئەرگە خوتۇن بولغان، بىراق ئۇ ئەركىشى ئۇنىڭ بىلەن كۆپەيمەك بىرگە بولۇشنى خالىمىغان، ئۇنى تالاق قىلماقچى بولغان، ئۇ ئايال مۇنداق دېگەن: مېنى تالاق قىلماڭ، مەن سىزدىن ئەرلىك ھەق تەلەپ قىلمايمەن. — ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تۇپلىغان.

1899. ئىبنى جۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**كىمكى بىر**

مۇئمىننى قەستەن ئۆلتۈرىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسى جەھەننەم بولىدۇ. ئۇ جەھەننەمدە مەڭگۈ قالىدۇ. ئاللاھنىڭ غەزىپىگە ۋە لەنىتىگە دۇچار بولىدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭغا ئاخىرەتتە قاتتىق ئازاب تەييارلايدۇ﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 93- ئايەت)، دېگەن ئايەتكە قارىتا كۈفەلىكلەرنىڭ ئوخشاشمىغان قاراشلىرى بار. مەن ئاتايىتەن ئىبنى ئابباسنىڭ يېنىغا بېرىپ، بۇ ئايەت توغرۇلۇق سورىدىم. ئىبنى ئابباس مۇنداق دېدى: بۇ ئەڭ ئاخىرىدا نازىل بولغان، ھېچقانداق ئايەت ئۇنى بىكار قىلمۇيتەلمەيدۇ.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

1900. ئىبنى ئەبزا[1] رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتنىڭ مەنىسىنى سورىغان: بىرى ﴿**كىمكى بىر مۇئمىننى قەستەن ئۆلتۈرىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسى جەھەننەم بولىدۇ**﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 43- ئايەت). يەنە بىرى ﴿**ئۇلار ئاللاھقا ئىككىنچى بىر مەئبۇدنى شېرىك قىلمايدۇ. ئاللاھ ھارام قىلغان ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ئىشىنى قىلمايدۇ، زىنا قىلمايدۇ. كىمكى بۇ (گۇناھلارنى) قىلىدىكەن، (ئاخىرەتتە) ئۇ جازاغا ئۇچرايدۇ. قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا ھەسسىلەپ ئازاب قىلىنىدۇ. ئۇ مەڭگۈ ئازاب ئىچىدە خارلانغان ھالدا قالىدۇ**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە فۇرقان 68-، 69- ئايەتلەر). كېيىن مەنمۇ ئۇنىڭدىن بۇ توغرۇلۇق سورىدىم. ئىبنى ئابباس: بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، ئەينى چاغدا مەككىلىكلەر: بىز ئاللاھقا باشقا مەئبۇدلارنى شېرىك كەلتۈردۇق. ئۇنىڭ ئادەم ئۆلتۈرمەسلىكتىن ئىبارەت ئەمرىگە خىلاپلىق قىلدۇق. يەنە نۇرغۇن رەزىل، ئىپلاس ئىشلارنى قىلدۇق، دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولدى: ﴿**پەقەت (ئۇلارنىڭ ئىچىدىن) بۇ دۇنيادىكى چېغىدا تەۋبە قىلغان، ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارلا بۇ ھالغا قالمايدۇ. ئاللاھ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى ياخشىلىققا ئالماشتۇرىدۇ. ئاللاھ تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ۋە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر**﴾ («قۇرئان كەرىم» سۈرە فۇرقان 70- ئايەت).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم توپلىغان.

---

[1] ئىبنى ئەبزانىڭ تولۇق ئىسمى ئابدۇللاھ. ۋاپات بولغان ۋاقتى ئېنىق ئەمەس. تولۇق ئىسمى ئابدۇ رەھمان ئىبنى ئەبزا. رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىسى. ئازاد قىلىنغان قۇل. ئەلى ئۇنى خۇراسانىنىڭ ئەمىرلىكىگە تەينىلىگەن. ئۆمەر ۋە ئۇبەي ئىبنى كەئبنىڭ نۇرغۇن ھەدىسلىرىنى بايان قىلغان.

1901. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر كىشى ئېرىشكەن غەنىيمەتلەرنى ئېلىپ كېتىۋېتىپ، بىر توپ مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. بۇ كىشى ئۇلارغا: ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، دېدى. بىراق، مۇسۇلمانلار بۇ كىشىنى ئۆلتۈرۈپ، قويلىرىنى غەنىيمەت ئالدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ تائالا تۆۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿**سىلەرگە مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بىلدۈرۈپ سالام بەرگەن ئادەمگە غەنىيمەتنى (دۇنيانىڭ مال-مۈلۈكىنى) كۆزلەپ، سەن مۇئمىن ئەمەسسەن دېمەڭلار**[1]﴾ («قۇرئان كەرىم» 4- سۈرە 94- ئايەتنىڭ بىر قىسمى). ـــ ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورلىغان.

1902. بەراۋ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: تۆۋەندىكى ئايەت بىزنىڭ توغرىلىق نازىل بولغان. ئەينى چاغدا بەزى ئەنسارىيلار ھەج قىلىپ قايتىپ كەلگەندە، ھەممىسى ئالدى ئىشىكتىن كىرمەي، ئۆينىڭ ئارقىسىدىن تۆشۈك ئېچىپ كىرەتتى. ئەنسارىيلاردىن بىر كىشى ئالدى ئىشكتىن ئۆيگە قايتىپ باشقىلارنىڭ ئەيىبلىشىگە [2] ئۇچرىدى. شۇنىڭ

---

[1] رىۋايەت قىلىنىشىچە، بۇ ئايەت مىرتاس ئۇچۇن نازىل بولغان. ئەينى چاغدا فەدەكتە شۇ بىر كىشىلا ئىسلامغا كىرگەنىدى. ئۇ يەردىن بەزىلەر ئىسلامغا قارشى چىققانلىقتىن، رەسۇلۇللاھ قوشۇن ئەۋەتكەن. ئاھالىلەر ئاڭلاپ قېچىپ كەتكەن. مىرتاس ئۇزىنى ئىسلامغا كىردىم، دەپ قارىغانلىقتىن، ئاۋۋالقىدەك تاغدا پادا باققان. كەلگەنلەرگە ئامانلىق تىلىگەن ۋە ئىمان ئېيتقان. بىراق، ئۇسامە بۇ ئەھۋالنى ئۇقماي، ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ھەمدە پادىلىرىنى مۇسادىرە قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئىشنى ئوققاندىن كېيىن قاتتىق چۆچۈگەن ۋە غەزەپلەنگەن. ئۇسامەنى چاقىرىپ: «ئۇ ئاللىقاچان ئىمان كەلىمىسى ئېيتقان تۇرسا، نېمىشقا ئۇنى ئۆلتۈردۈڭ؟ بۇ ئۇچۇقتىن-ئۇچۇق ئۇنىڭ پادىلىرىنى بۇلىغانلىق ئەمەسمۇ؟» دېگەن. ئۇسامە: ئۇ چىن دىلىدىن ئىمان ئېيتمىدى، دېگەنده، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ئۇنىڭ قەلبىدىكىنى بىلگەنمۇ؟ قانداقسىگە چىن قەلبىدىن ئىمان ئېيتمىدى، دەيسەن؟» دېگەن. ئۇسامە ئۇزىنىڭ خاتالىقىنى تونۇپ، قاتتىق تەۋبە قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۇچۇن مەغپىرەت تىلىدى. رەسۇلۇللاھ ئۇسامەگە پادىلارنى قايتۇرۇپ بېرىشنى، بىر قۇل ئازاد قىلىشنى ئەمر قىلدى.

[2] جاھىلىيەت دەۋرىدە، بەزى ئەرەبلەر كەئبىنى تاۋاپ قىلىپ بەرھەز تۇتقانلىق، ئەرش بىلەن ھېچقانداق تۇسالغۇنىڭ قالماسلىقى، بۇاسىتە كامالەتكە يەتكەنلىك، دەپ قارايدۇ. پەرھىزدىن كېيىن قايتماقچى بولسا، ئالدى ئىشىك بىلەن كىرمەسلىك، ئۇي ئۆگزىسىنىڭ ئاسمانىنى تۇسۇۋېلىشىدىن ساقلىنىش كېرەك، دەپ، بۇ خىل ئۇسۇلنى ساۋابلىق ئىش دەپ قارايدۇ، ئەمەل قىلىدۇ. ئىسلام دىنى بۇنى بىر خىل خۇراپاتلىق دەپ قارايدۇ، شۇڭا ھارام قىلىنغان.

بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولدى: ﴿(جاھىلىيەت دەۋرىدە قىلغىنىڭلاردەك ئېھرامدىكى چېغىڭلاردا) ئۆيلەرنىڭ ئارقىسىدىن (تۆشۈك ئېچىپ) كىرىش ياخشىلىققا ياتمايدۇ. (ئاللاھنىڭ ئەمرىگە مۇخالىپ ئىش قىلىشتىن) قورققان ئادەم ياخشى ئەمەل ئىگىسىدۇر. (ئېھرامدىكى چېغىڭلاردا ئادەتتىكىدەك) ئۆينىڭ دەرۋازىلىرىدىن كىرىڭلار، بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىڭلار﴾ («قۇرئان كەرىم» 2- سۈرە 189- ئايەت).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

4. سۈرە «ئىسرا» توغرىسىدا

1903. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بەزى كىشىلەر جىن-شەيتانلارغا چوقۇنغان. كېيىن بۇ جىن-شەيتانلار ئىسلامغا كىرگەن. بىراق، ئۇ كىشىلەر تېخىچە جىن-شەيتانلارغا چوقۇنغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشىلەرگە قارىتا تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولغان: ﴿**ئۇلار (ئاللاھنى قويۇپ ئىلاھ دەپ) ئىبادەت قىلىدىغانلىرىنىڭ (ئۆزلىرى ئىبادەت ئارقىلىق) پەرۋەردىگارىغا يېقىن بولۇشنى تىلەيدۇ...**﴾ («قۇرئان كەرىم» 17- سۈرە 57- ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

5. سۈرە «تەۋبە»، سۈرە «ئەنفال» ۋە سۈرە «ھەشر» توغرىسىدا

1904. سەئىد ئىبنى جۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن «تەۋبە» سۈرىسى توغرىسىدا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن سورىدىم. ئىبنى ئابباس مۇنداق دېدى: «تەۋبە» سۈرىسى «ئېچىپ تاشلاش» سۈرىسىدۇر. ئۇشبۇ سۈرە نازىل بولغاندا، ﴿**ئۇلارنىڭ ئىچىدىن، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن**﴾ دېگەن سۆز دائىم تىلغا ئېلىنغان. كىشىلەر «ئۇلارنىڭ ئىچىدىن» دېيىلمىگەن بىرەرسىمۇ قالمىغاندۇ، دېيىشكەن. مەن «ئەنفال» سۈرىسى توغرىسىدا سورىدىم. ئىبنى ئابباس: ئۇ بەدرە ھەققىدە نازىل

بولغان، دېدى. مەن يەنە: «ھەشىر» سۈرىسىچۇ؟ دەپ سورىسام، ئىبنى ئابباس: ئۇ نەزىر قەبىلىسى ئۆچۈن نازىل بولغان، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تويلىغان.

6. ھاراقنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى ھەققىدىكى ۋەھىي توغرىسىدا

1905. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنبىرىدە نۇتۇق سۆزلەپ، ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئوقۇغاندىن كېيىن: ئاللاھ ھاراق[1] نى ھارام قىلدى. ئۇ بەش خىل نەرسە ئارقىلىق ئېچىتىلىپ ياسىلىدۇ: ئۈزۈم، خورما، بۇغداي، ئارپا ۋە ھەسەلدىن ئىبارەت. ئومۇمەن، ئادەمنىڭ ئەقلىنى يوقىتىدىغان

---

[1] ھاراقنىڭ ھارام قىلىنىشى ئىسلامنىڭ مۇھىم پەرھىزلىرىدىن بىرى. جاھىلىيەت دەۋرىدە، ئەرەبلەر ھاراقكەشلىك تۇبەيلى نۇرغۇن پەسكەش، گۇناھ ئىشلارنى قىلغان. بۇ يامان ئادەتنى تۈگىتىش ئۈچۈن، «قۇرئان كەرىم»دە ھاراق ئېچىشنىڭ زىيانلىق ئىكەنلىكى ئېنىق كۆرسىتىلدى (2:19). ئارقىدىنلا ھاراق ئېچىپ مەست بولغاندىن كېيىن نامازغا يېقىنلاشماسلىق تەلەپ قىلىندى(4:43). كىشىلەرنىڭ ھاراق ئېچىشنىڭ زىيىنىنى تونۇشىغا ئېگىشىپ، ئاللاھ يەنە ئايەت نازىل قىلىپ، ھاراق ئېچىش، قىمار ئويناش، پال ئېچىش، كاھىنلىق قىلىشنىڭ ھەممىسى «شەيتاننىڭ قىلمىقى»، «پاسكىنا قىلىق» ئىكەنلىكى، ئادەمگە چوڭ زىيىنى بارلىقى، ئۇنىڭدىن قەتئىي قۇتۇلۇشنىڭ لازىملىقىنى كۆرسەتتى (5- سۈرە 90 — 91- ئايەت). ھازىرقى زامان تېببىي ئىلمىدىن، پسىخولوگىيە، جەمئىيەتشۇناسلىق ئىلمى نۇقتىسىدىن قارىغاندا، ئىسلامدا ھاراقنىڭ ھارام قىلىنىشى دەۋر بۆلگۈچ خاراكتېرلىك مەدەنىيەتنىڭ ئالغا بېسىشىدىن ئىبارەت. ھەدىس «قۇرئان كەرىم»دىكى بەلگىلىمىلەرنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئادەم بەدىنىنىڭ ساغلاملىقى ۋە جەمئىيەت ئامانلىقى نۇقتىسىدىن چىقىش قىلىپ، «ئادەم ئەقلىنى ناركۇز قىلمىدىغان» ئېچىملىكلەرنى ئىستېمال قىلىشنى قاتتىق چەكلەيدۇ. شۇڭا، مۇسۇلمانلار ھاراقنى ھارام قىلىشتىن باشقا يەنە ئادەمنىڭ جىسمانىي ساغلاملىقىغا زىيان يەتكۈزىدىغان، ئىنسان روھىيىتىنى چىرىتىدىغان، ئىرادىسىنى چۈشكۈنلەشتۈرىدىغان زەھەرلىك بۇيۇم ۋە مەست قىلىدىغان نەرسىلەردىنمۇ قەتئىي يىراقلىشىش كېرەك.

ئىچىملىكلەرنىڭ ھەممىسى ھاراق. مۇنداق ئۇچ ئىش بار، رەسۇلۇللاھ بىزدىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى بىزگە ئېنىق كۆرسەتمە بەرگەن: يەنى بۇۋىسىنىڭ مال-مۈلكىگە ۋارىسلىق قىلىش مەسىلىسى، يېتىم تۇغقانلارنىڭ مىراسقا ۋارىسلىق قىلىش مەسىلىسى ۋە ئۆسۈم، جازانىخورلۇق قىلىشتىن ئىبارەت، دېدى.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

7. سۈرە «ھەج» توغرىسىدا

1906. قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەسەم قىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: ﴿**مۇئمىنلەر بىلەن دىنسىزلاردىن ئىبارەت) بۇ ئىككى (پىرقە) پەرۋەردىگارى توغرىسىدا مۇنازىرىلەشتى**﴾ (قۇرئان كەرىم 22- سۈرە 19- ئايەت). بۇ ئايەت بەدرە كۈنى مەيدانغا چۈشكەن ھەمزە، ئەلى، ئۇبەيدە ئىبنى ھارس[1]، رەبىئەنىڭ ئىككى ئوغلى ئۇتبە بىلەن شەيبە ھەم ۋەلىد ئىبنى ئۇتبە[2] قاتارلىقلار توغرىسىدا نازىل بولغان.

— ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم تورىلىغان.

— اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

(بارلىق ھەمدۇسانا ئاللەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا خاستۇر).

---

[1] بۇ ئۇچ كىشى مۇسۇلمان.
[2] بۇ ئۇچ كىشى دىنسىز.

ئۇيغۇرچە «تەجۋىد» كىتابخانىسىنىڭ يېڭىدىن چىققان كىتابلىرى

📖 ئەرەب يېزىقىنى ئۆلچەملىك ئوقۇش قائىدىسى ـــ تەجۋىد (قاعدة بغدادية و جزء عم)

ئىككى بۆلۈمدىن تەركىب تاپقان بۇ كىتابنىڭ بىرىنچى بۆلۈمىدە ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى، زەبەر، زىر، پىچ، ساكىن، تەشدىد قاتارلىقلار؛ ئىككىنچى بۆلۈمىدە تەجۋىد («قۇرئان كەرىم» نى ئۆلچەملىك ئوقۇش قائىدىسى)نىڭ قائىدىلىرىدىن: ھەرپلەرنىڭ 17 مەخرىجى (تەلەپپۇز ئورنى)، اظْهَارْ (ئىزھار)، ادْغَامْ (ئىدغام)، مَدُّ (مەد)، غُنَّةْ (غۇننە) قاتارلىقلار تەپسىلىي چۈشەندۈرۈلگەن.

📖 ئەرەب تىلى دەرسلىكى(1) (دُرُوْسُ اللُّغَة اَللُّغَة الْعَرَبِيَّة لغَيْر النَّاطقِيْنَ بِهَا)

دوكتور ف. ئابدۇرەھىم تۇزگەن ئۇچ قىسىملىق بۇ كىتاب مەدىنە مۇنەۋۋەردىكى داڭلىق ئالىي مەكتەپ ـــ ئەلجامىئەتۇلئىسلامىيە (ISLAMICUNIVERSITY) نىڭ دەرسلىكى بولۇپ،بۇنىڭدا ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى، رەسىمگە قاراپ خەت تونۇش، ئوقۇش ـ يېزىش مەشىقى، سۆزلىشىش، جۈملە تۈزۈش مەشىقى، گرامماتىكا ۋە تېكىست قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپقان. بۇنىڭ ئارقىلىق تېزلىكتە سۆزلىشىش ۋە ئەسەر تەرجىمە قىلىش سەۋىيىسىگە يېتەلەيسىز.

📖 «ئەرەب تىلى گرامماتىكىسى (ئۈچ قىسىملىق)

بىرىنچى قىسىم: سۆزلەرنىڭ تۈرلەرگە بۆلۈنۈشى (صرف ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)، پېئىللارنىڭ تۈرلىنىشى (معزى ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)، تاۋۇش بەلگىلىرى (حركات ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)، ئەرەب تىلى گرامماتىكىسىدىكى ئاساسىي ئامىللار (تركيب عوامل ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)، ئەرەب تىلى گرامماتىكىسى ھەققىدە قىسقىچە بايان (ضريرى ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)ۋە ئۇيغۇر تىلى گرامماتىكا ئاتالغۇلىرى سېلىشتۇرمىسى قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپقان.

ئىككىنچى قىسىم: (شرح هداية النحو ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)»، ئەرەب تىلى گرامماتىكىسىنىڭ قىسقارتىلمىسى (متن الأجرومي و شرح متن الأجرومي)، بىر قىسىم ئىسمنى زىر قىلغۇچى ئامىللار (بقية حروف الجر) قاتارلىق مەزمۇنلار بايان قىلىنغان.

ئۈچىنچى قىسىم: (شرح كافية ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما)»، «ئەرەب تىلى گرامماتىكىسىدىكى يىگانە گۆھەر» (الفرائد اللؤ لئية فى القواعد النحوية ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە سوئال ـ جاۋاب) لىق.

📖 قۇرئان كەرىم مەزمۇنلار ئاچقۇچى (ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە قولايلىق لۇغەت، كَلِمَاتُ الْقُرْآن)

بۇ كىتاب ئىككى بۆلۈمگە بۆلۈنگەن بولۇپ، بىرىنچى بۆلۈمدە: قۇرئان كەرىم مەزمۇنلار مۇندەرىجىسى ـــ ئېتىقاد، ئىسلام رۇكنىلىرى، تەۋھىد، مۇھەممەد

ئەلەيھىسسالام، نامماز، رامىزان، زاكات ۋە سەدىقە، ھەج ـ ئۇمرە، ھەر خىل ئىبادەتلەر، ئىمان، قۇرئان كەرىم، ئىسلام ـ پەن، ئەمەل، ئەللاھ تەرەپكە چاقىرىش، ھەربىي ئىشلار، ئىنسان ۋە ئىجتىمائىي ئالاقىلەر، ئەخلاقىي ئالاقىلەر، ئىقتىسادىي ئالاقىنى قېلىپلاشتۇرۇش، ھۆكۈم ئالاقىلىرى، سىياسىي ۋە ئومۇمىي ئالاقە، سودا ۋە يېزا ئىگىلىك، قىسىملەر ۋە تارىخ، ھەر خىل دىيانەتلەر قاتارلىق مەزمۇنلار مۇندەرىجىسى: ئىككىنچى بۆلۈمدە: قۇرئان كەرىمدە داۋاملىق ئۇچراپ تۇرىدىغان قىيىن سۆزلۈكلەر تەپسىلىي چۈشەندۈرۈلگەن.

99 ئىسمىنىڭ ئىزاھاتى

بۇ كىتابتا ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنىڭ ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە ئوقۇلۇشى، ئاللاھنىڭ ھەربىر ئىسىم ـ سۈپىتىنىڭ ئىزاھاتى: بۇۋاققا ئىسىم قويۇش تەرتىپلىرى، بۇۋاق ئۇچۇن ئەقىقە قىلىش، بۇۋاقنىڭ چېچىنى چۈشۈرۈش، بۇۋاقنىڭ خەتنىسىنى قىلىش قاتارلىق مەزمۇنلار چۈشىنىشلىك بايان قىلىنغان.

ئەدەپ ئاچقۇچى (مىفتاھۇل ئەدەب)

بۇ 20 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ياشىغان مەشھۇر دىنىي ئالىم ئابدۇقادىر دامۇللام ئىبنى ئابدۇلۋارىس قەشقەرىي تۈزگەن بىلىم ـ ھېكمەت، مەدھىيە، باتۇرلۇق، مەرسىيە لەر ۋە ئوبزورچى يالقۇن روزى يازغان ئابدۇقادىر دامۇللامنىڭ تەرجىمھالى قوشۇپ نەشر قىلىنغان.

ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە 500 جۈملە (جامىئۇل ھەدىس ـــ ھەدىس شەرىف توپلانمىسى)

مەزكۇر كىتابقا تۇرمۇشتا دائىم ئۇچرايدىغان مەزمۇنلارغا يېتەكچى پىرىنسىپ بولىدىغان، يۇزگە يېقىن كىتابتىن تاللانغان 500 دانە ھەدىس شەرىف ۋە ھېكمەتلىك سۆز كىرگۈزۈلگەن.

ئەخلاقنامە، ھىدايەتنامە

«ئەخلاقنامە» نامىلىق بۇ كىتاب ئىمام ئىبنى ھەجەر ئەسقەلانىي ھەدىسلەردىن ، ساھابىلەرۋە دانىشمەن زاھىتلارنىڭ ئىبارىلىرىدىن تاللاپ توپلىغان ھېكمەتلىك ئىبارىلىرى بولۇپ، جەمئىي 211 ھېكمەت جۇغلانغان.

مەزكۇر كىتابقا يەنە غەزالىينىڭ «ھىدايەتنامە (ئەسلى ئىسمى ئازغۇنلۇقتىن قۇتقۇزۇپ ھەق ۋىسالىغا يەتكۈزگۈچى)» نامىلىق ئىككى پارچە ئەسىرى كىرگۈزۈلگەن. «ئەي قەدىرلىك بالام» نامىلىق بۇ ئەسەرنى ب د ت، مائارىپ، ئىلىم ـ پەن، مەدەنىيەت تەشكىلاتى دۇنيادىكى ياش ئۆسمۈرلەرگە ئەخلاق تەربىيىسى ئوقۇشلۇقى قىلىپ بېكىتكەن.

ئورنى: رابىيە قادىر سودا سارىيىنىڭ 1ـ قەۋىتىدە
ئالاقىلاشقۇچى:ئابدۇلئەھەد ئەمەر قۇتلۇق
تېلېفون:13999249197، (0091)2877704
E-mail: 2877704@ maktoob.com

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابلىمىت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى: رەنا ئابلىمىت
مۇقاۋا لايىھىلگۈچى: ئەكبەر سالىھ

ھەدىس شەرىفتىن ئۇنچە مارجانلار

تەرجىمە قىلىپ تۈزگۈچى: ئابدۇللاجان ئابدۇكەرىم
بېكىتكۈچى: ئابدۇلئەھەد ئەمىر قۇتلۇق

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۇرۇمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلىدۇ
شىنجاڭ قۇرۇلۇش باسما زاۋۇتى باستى
فورماتى: 1168×850 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 5-25 قىستۇرما ۋىرىقى: 2
2003- يىلى 12- ئاي 1- نەشرى
2003- يىلى 12- ئاي 1- بېسىلىشى
تىراژى: 3000 — 1
ISBN 7-228- 07975-2
باھاسى: 30.00 يۈەن